

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ TUTANAK DERGİSİ

53'üncü Birleşim 9 Ocak 2017 Pazartesi

(TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı tarafından hazırlanan bu Tutanak Dergisi'nde yer alan ve kâtip üyeler tarafından okunmuş bulunan her tür belge ile konuşmacılar tarafından ifade edilmiş ve tırnak içinde belirtilmiş alıntı sözler aslına uygun olarak yazılmıştır.)

İ Ç İ N D E K İ L E R

	<u>Sayfa</u>
I.- GEÇEN TUTANAK ÖZETİ	164
II.- GELEN KÂĞITLAR	167
III.- YOKLAMA	220
IV.- USUL HAKKINDA GÖRÜŞMELER	182,186,230,233,238,251
1.- Oturum Başkanı TBMM Başkan Vekili Ahmet Aydın'ın talep olmasına rağmen gündem dışı söz vermemesinin İç Tüzük hükümlerine uygun olup olmadığı hakkında	182:185,186:187
2.- 447 sıra sayılı Anayasa Değişiklik Teklifi'nin görüşmelerinin yapılmasının Anayasa'ya aykırı olup olmadığı hakkında	230:232,233:235,238:242
3.- Oturum Başkanı TBMM Başkan Vekili Ahmet Aydın'ın, Muş Milletvekili Ahmet Yıldırım ve arkadaşları tarafından verilen 447 sıra sayılı Anayasa Değişiklik Teklifi'nin Anayasa'ya aykırı olduğu gerekçesiyle geri çekilmesini isteyen önergelerini işleme almamasının İç Tüzük hükümlerine uygun olup olmadığı hakkında	242:246

4.- 447 sıra sayılı Anayasa Değişiklik Teklifi'nin Genel Kurula getirilme sürecinin İç Tüzük hükümlerine uygun olup olmadığı hakkında

251:255

V.- SATAŞMALARA İLİŞKİN KONUŞMALAR

185,198,202,232,236,

276,288,302

1.- İstanbul Milletvekili Engin Altay'ın, Manisa Milletvekili Erkan Akçay'ın usul görüşmesi nedeniyle yaptığı konuşması sırasında Cumhuriyet Halk Partisine sataşması nedeniyle konuşması

185:186

2.- Kayseri Milletvekili Mustafa Elitaş'ın, Ankara Milletvekili Levent Gök'ün yerinden sarf ettiği bazı ifadeleri sırasında şahsına sataşması nedeniyle konuşması

198:199

3.- Ankara Milletvekili Levent Gök'ün, Kayseri Milletvekili Mustafa Elitaş'ın sataşma nedeniyle yaptığı konuşması sırasında CHP Grubuna sataşması nedeniyle konuşması

199:200

4.- Kayseri Milletvekili Mustafa Elitaş'ın, Ankara Milletvekili Levent Gök'ün sataşma nedeniyle yaptığı konuşması sırasında şahsına sataşması nedeniyle konuşması

200:201

5.- Ankara Milletvekili Levent Gök'ün, Kayseri Milletvekili Mustafa Elitaş'ın sataşma nedeniyle yaptığı konuşması sırasında CHP Grubuna tekraren sataşması nedeniyle konuşması

202:203

6.- Kayseri Milletvekili Mustafa Elitaş'ın, Ankara Milletvekili Levent Gök'ün sataşma nedeniyle yaptığı konuşması sırasında şahsına tekraren sataşması nedeniyle konuşması

203:205

7.- İstanbul Milletvekili Mehmet Akif Hamzaçebi'nin, Kayseri Milletvekili Mustafa Elitaş'ın sataşma nedeniyle yaptığı konuşması sırasında şahsına sataşması nedeniyle konuşması

205:206

8.- İstanbul Milletvekili Engin Altay'ın, Çanakkale Milletvekili Bülent Turan'ın usul görüşmesi nedeniyle yaptığı konuşması sırasında Cumhuriyet Halk Partisine sataşması nedeniyle konuşması

232:233

9.- Aydın Milletvekili Bülent Tezcan'ın, Manisa Milletvekili Erkan Akçay'ın usul görüşmesi nedeniyle yaptığı konuşması sırasında Cumhuriyet Halk Partisine sataşması nedeniyle konuşması

236

10.- Manisa Milletvekili Erkan Akçay'ın, Aydın Milletvekili Bülent Tezcan'ın sataşma nedeniyle yaptığı konuşması sırasında şahsına sataşması nedeniyle konuşması

236:237

11.- Ankara Milletvekili Levent Gök'ün, Adalet Bakanı Bekir Bozdağ'ın 447 sıra sayılı Anayasa Değişiklik Teklifi'nin tümü üzerinde Hükûmet adına yaptığı konuşması sırasında Cumhuriyet Halk Partisine sataşması nedeniyle konuşması

276:278

12.- Aydın Milletvekili Bülent Tezcan'ın, Anayasa Komisyonu Başkanı Mustafa Şentop'un 447 sıra sayılı Anayasa Değişiklik Teklifi'nin tümü üzerinde Komisyon adına yaptığı konuşması sırasında Cumhuriyet Halk Partisine sataşması nedeniyle konuşması 288:289

13.- İstanbul Milletvekili Engin Altay'ın, Başbakan Binali Yıldırım'ın 447 sıra sayılı Anayasa Değişiklik Teklifi'nin tümü üzerinde AK PARTİ Grubu adına yaptığı konuşması sırasında Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanına ve Cumhuriyet Halk Partisine sataşması nedeniyle konuşması 302:303

14.- Amasya Milletvekili Mehmet Naci Bostancı'nın, İstanbul Milletvekili Engin Altay'ın sataşma nedeniyle yaptığı konuşması sırasında Adalet ve Kalkınma Partisine sataşması nedeniyle konuşması 304

15.- İstanbul Milletvekili Engin Altay'ın, Amasya Milletvekili Mehmet Naci Bostancı'nın sataşma nedeniyle yaptığı konuşması sırasında şahsına sataşması nedeniyle konuşması 304:305

VI.- AÇIKLAMALAR

**187,201,208,229,237,
246,278,305,311,318**

1.- Bursa Milletvekili Erkan Aydın'ın, Eskişehir'deki bir okulda başlayan dürüstlük kantini uygulamasına ve Anayasa görüşmelerinde tüm vekilleri dürüstlük kantinine davet ettiğine ilişkin açıklaması 187

2.- Kocaeli Milletvekili Fatma Kaplan Hürriyet'in, görüşmelerine başlanacak olan Anayasa değişiklik teklifinin Türkiye Cumhuriyeti'nin batış ve bölünme belgesi olduğuna ve bu darbe anayasasına, diktaya "evet" diyeceklerin yatacak yerlerinin olmadığına ilişkin açıklaması 187:188

3.- Niğde Milletvekili Ömer Fethi Gürer'in, Anayasa değişiklik teklifiyle ilgili yapılan tüm görüşmelerin halkın da bilgisi dâhilinde olması için televizyonlardan verilmesini talep ettiğine ilişkin açıklaması 188

4.- Zonguldak Milletvekili Ünal Demirtaş'ın, terör, OHAL ve ekonomik krizin olduğu bir ortamda anayasa yapılmaması gerektiğine, hukukçu ve sivil toplum örgütlerinin Meclis önünde basın açıklaması yapmalarının zorbalıkla engellendiğine, milletvekillerine şiddet uygulandığına ve yol yakırken bu değişiklikten vazgeçilmesi gerektiğine ilişkin açıklaması 188

5.- Mersin Milletvekili Baki Şimşek'in, Mersin'in yaklaşık bir aydır doğal afetlerle mücadele etmesine rağmen doğal afet bölgesi ilan edilmesiyle ilgili çağrılara Hükûmetin karşılık vermediğine ve Mersin'e nakdî yardım gönderilmesi gerektiğine ilişkin açıklaması 189

- 6.- Trabzon Milletvekili Ayşe Sula Köseoğlu'nun, Trabzon'un Sürmene ilçesindeki orman yangınına saptırarak bir siyasi rant malzemesi yapan anlayışı kınadığına, Anayasa değişikliği görüşmelerini sabote etmeye çalışan muhalefet partilerini kamuoyunun dikkatine sunduğuna ilişkin açıklaması 189
- 7.- İstanbul Milletvekili Yakup Akkaya'nın, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Mehmet Müezzinoğlu'nun emeklilik yaşıyla ilgili bazı açıklamalarına ilişkin açıklaması 189
- 8.- Balıkesir Milletvekili Ahmet Akın'ın, ülkenin bir kişinin kişisel mülkü hâline gelmesine halkın ve onurlu milletvekillerinin izin vermeyeceğine ilişkin açıklaması 189:190
- 9.- Uşak Milletvekili Özkan Yalım'ın, içinde bulunulan ekonomik şartlarda ve bu kadar terör eylemi varken bu Anayasa değişikliği görüşmelerine ne kadar ihtiyaç olduğunu kamuoyunun takdirlerine sunduğuna ve bu görüşmelerin TRT'den yayınlanmasının sağlanmasını talep ettiğine ilişkin açıklaması 190
- 10.- İstanbul Milletvekili Fatma Benli'nin, 15 Temmuzda milletin, devletin bağımsızlığını ve millî duruşunu kaybetmemesi için ülkesini savunurken sergilediği dayanışmanın bugün Mecliste devam edeceğine ve sistem değişikliğinin kabulüne nihai olarak milletin karar vereceğine ilişkin açıklaması 190:191
- 11.- Denizli Milletvekili Melike Basmacı'nın, Anayasa değişiklik teklifinin Meclisteki oylamadan geçmeyeceğine ve demokrasinin kazanacağına inandığına ilişkin açıklaması 191
- 12.- İstanbul Milletvekili Gülay Yedekci'nin, yüz yıl önce emperyalistlere karşı savaşılar kazanılan cumhuriyetin şimdi milletvekillerinin oylarıyla yıkılmaya çalışıldığına ve Mustafa Kemal Atatürk'ün ışığında cumhuriyeti sonsuza kadar yaşatacaklarına ilişkin açıklaması 191
- 13.- İstanbul Milletvekili Mahmut Tanal'ın, Anayasa değişikliğine karşı verilen mücadelenin hukuk devleti isteyenler ile hukuk devletine karşı olanların, demokrasi isteyenler ile demokrasi karşıtı olanların mücadelesi olduğuna ilişkin açıklaması 191
- 14.- Manisa Milletvekili Tur Yıldız Biçer'in, IŞİD'in yayınladığı 2 askerlin yakılarak infaz edildiğini içeren görüntülerle ilgili Hükûmetin hâlâ net bir açıklama yapmadığına ve bu konuda bilgi almak istediğine ilişkin açıklaması 192

15.- İstanbul Milletvekili Gamze Akkuş İlgezdi'nin, bugün demokratik, laik Türkiye Cumhuriyeti'nin geleceğinin oylanacağına ve bütün vekilleri yaptıkları Anayasa'ya bağlılık yeminine sahip çıkmaya davet ettiğine ilişkin açıklaması

192

16.- İstanbul Milletvekili Filiz Kerestecioğlu Demir'in, tüm AK PARTİ'li ve MHP'li milletvekillerini Anayasa değişikliği teklifine ret oyu vermeye çağırdığına, 11 HDP milletvekilinin tutuklu bulunduğu bir ortamda yapılan Anayasa değişikliğinin hiçbir meşruiyetinin bulunmadığına, Meclis kapısında bu Anayasa değişikliği teklifine karşı çıkanlara şiddet uygulandığına ve Diyarbakır'da Roboski katliamı anısına yapılan anıtın kayyum tarafından yerinden söktürüldüğüne ilişkin açıklaması

192:193

17.- İstanbul Milletvekili Engin Altay'ın, 65'inci Cumhuriyet Hükümetinin kendilerinden şikâyetçi olan, kendilerinden hoşnut olmayan herkesi ayırım yapmaksızın “terörist”, “vatan haini” ve benzeri sıfatlarla yaftaladığına ve en temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasına bile tahammül edemeyen bir hâl içinde olduğuna, düşüncesini basın açıklaması yoluyla ifade etmek isteyen Ankara Barosu ve sivil toplum örgütlerine yönelik Emniyet teşkilatının müdahalesini Cumhuriyet Halk Partisi olarak kınadıklarına ilişkin açıklaması

193:194

18.- Amasya Milletvekili Mehmet Naci Bostancı'nın, Anayasa değişikliği teklifine ilişkin farklı fikir ve yaklaşımlara sahip olan siyasetçi ve sivil toplum kuruluşları olabileceğine ancak herkesin görüşünü kuralları çerçevesinde açıklayabileceğine ve bu görüşmelerin milletin iradesi çerçevesinde şekillenmiş bir Meclis marifetiyle kurallara uygun bir şekilde yapılacağına ilişkin açıklaması

194

19.- Manisa Milletvekili Erkan Akçay'ın, toplumsal ağırlığı, siyasi maliyeti günden güne artan sorunlara karşı Türkiye Büyük Millet Meclisi olarak inisiyatif alıp çözüm ortaya konulması gerektiğine, Kıbrıs'ta taraflar arasında yürütülen görüşmelerde Türkiye'nin âdeta savaş kaybeden bir ülke temsilcisi gibi görüldüğüne ve Kıbrıs'ta çözüm aranıyorsa 2 bölgeyi bir perspektifin ortaya konması gerektiğine ilişkin açıklaması

194:198

20.- Manisa Milletvekili Erkan Akçay'ın, Genel Kurulda sahte oy kullanılmasının asla kabul edilemeyeceğine ve Başkanlık Divanı olarak gerekenin yapılmasını talep ettiğine ilişkin açıklaması

201

21.- İstanbul Milletvekili Filiz Kerestecioğlu Demir'in, Genel Kurulda sahte oy kullanılmasının ciddi bir olay olduğuna, Başkanlığın bu konuyu araştırması gerektiğine ve halkın Meclisteki görüşmeleri izleyebilmesi konusunda verdikleri dilekçeye bir cevap beklediklerine ilişkin açıklaması

201:202

- 22.- Ankara Milletvekili Levent Gök'ün, Genel Kurulda sahte oy kullanılmasıyla ilgili Meclis Başkanlığının samimi, gerçekçi ve olayın ne olduğu konusunda aydınlatıcı bilgi vermesini ve sorumlular hakkında işlem başlatılacak girişimlerde bulunmasını talep ettiğine ilişkin açıklaması 208:209
- 23.- İstanbul Milletvekili Mehmet Akif Hamzaçebi'nin, toplantı yeter sayısı arandığında sisteme girmeyen milletvekillerinin toplantı yeter sayısına dâhil edilmeyeceklerine ilişkin açıklaması 209
- 24.- İstanbul Milletvekili Engin Altay'ın, 447 sıra sayılı Anayasa Değişiklik Teklifi'nin Genel Kurulda görüşülmesinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve bu teklifin iade edilmesini talep ettiğine ilişkin açıklaması 229:230
- 25.- İstanbul Milletvekili Engin Altay'ın, Manisa Milletvekili Erkan Akçay'ın usul görüşmesi nedeniyle yaptığı konuşmasındaki bazı ifadelerine ilişkin açıklaması 237
- 26.- Manisa Milletvekili Erkan Akçay'ın, İstanbul Milletvekili Engin Altay'ın yaptığı açıklamasındaki bazı ifadelerine ilişkin açıklaması 237
- 27.- İstanbul Milletvekili Engin Altay'ın, Manisa Milletvekili Erkan Akçay'ın yaptığı açıklamasındaki bazı ifadelerine ilişkin açıklaması 238
- 28.- Manisa Milletvekili Özgür Özel'in, 447 sıra sayılı Anayasa Değişiklik Teklifi'nin komisyonlara havale ve görüşülme sürecinde yaşanan eksiklikler nedeniyle usule aykırı getirilmiş olduğuna ve Komisyona iade edilmesi gerektiğine ilişkin açıklaması 246:247
- 29.- Kayseri Milletvekili Mustafa Elitaş'ın, Manisa Milletvekili Özgür Özel'in yaptığı açıklamasındaki bazı ifadelerine ilişkin açıklaması 247:249
- 30.- Anayasa Komisyonu Başkanı Mustafa Şentop'un, komisyonlara havale işleminin Başkanlığın yetkisinde olduğuna ve 447 sıra sayılı Anayasa Değişiklik Teklifi'nin tali komisyonlara havale edilmemiş olmasının Meclis teamüllerine uygun olduğuna ilişkin açıklaması 249:251
- 31.- Adalet Bakanı Bekir Bozdağ'ın, Ankara Milletvekili Levent Gök'ün satışa nedeniyle yaptığı konuşmasındaki bazı ifadelerine ilişkin açıklaması 278
- 32.- İstanbul Milletvekili Engin Altay'ın, Adalet Bakanı Bekir Bozdağ'ın yaptığı açıklamasındaki bazı ifadelerine ilişkin açıklaması 278:279
- 33.- İstanbul Milletvekili Filiz Kerestecioğlu Demir'in, tutuklu 11 HDP milletvekilinin yasama faaliyetlerine katılamaması ve oy kullanamamasının halk iradesinin gasbı olduğuna, bu teklifle ilgili hiçbir aşamada oy kullanmayacağına ve bütün HDP milletvekillerinin de tutuklu vekillerin varlığına saygı göstererek davranacaklarına inandığına ilişkin açıklaması 305:306

34.- İstanbul Milletvekili Engin Altay'ın, ana muhalefet partisi olarak 447 sıra sayılı Anayasa Değişiklik Teklifi'yle ilgili yapılacak oylamaların İç Tüzük hükümlerine uygun ve tam bir gizlilik içinde yapılması konusunda hassas olduklarına ve oylamanın bu şekilde yapılmasının teklifle ilgili çıkacak kararın kamu vicdanındaki meşruiyeti bakımından son derece önemli olduğuna ilişkin açıklaması

311:312

35.- Muş Milletvekili Ahmet Yıldırım'ın, 447 sıra sayılı Anayasa Değişiklik Teklifi'yle ilgili yapılacak oylamalarda gizli oy açık tasnif uygulamasının İç Tüzük gereği olduğuna, bunu sağlamanın Başkanlığın sorumluluğunda olduğuna ve 11 HDP milletvekilinin oy kullanma hakkının gasbedilmesi sebebiyle kendisinin de oy kullanmayacağına ve yasama faaliyetlerine saygı duyan herkesi aynı tavrı takınmaya davet ettiğine ilişkin açıklaması

312:313

36.- İstanbul Milletvekili Engin Altay'ın, uyarılara rağmen çoğunluk partisine mensup milletvekillerinin neredeyse tamamının oy kabinlerine girmeden dışarıda ve göstererek oy kullandıklarına ve bu duruma meydan verilmemesi için daha ciddi tedbirler alınmasını umduğuna ilişkin açıklaması

318

37.- Kayseri Milletvekili Mustafa Elitaş'ın, yapılan oylamada gizliliği ihlal edenlerin telefonlarıyla veya kameralarıyla çekim yapan milletvekillerini olduğuna, AK PARTİ'li milletvekillerinin Anayasa'ya ve İç Tüzük'e uygun hareket ettiklerine ilişkin açıklaması

318

VII.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

207

1.- Oturum Başkanı TBMM Başkan Vekili Ahmet Aydın'ın, /1/2017 tarihli 52'nci Birleşimde yapılan yoklamada Genel Kurulda olmayan milletvekillerinin pusulalarının değerlendirmeye alınmadığına, dolayısıyla sahte oy kullanma durumunun söz konusu olmadığına ilişkin konuşması

207

VIII.- BAŞKANLIĞIN GENEL KURULA SUNUŞLARI

209

A) MECLİS ARAŞTIRMASI ÖNERGELERİ

209:214

1.- Ankara Milletvekili Zühal Topcu ve 20 milletvekilinin, Türkiye'de öğretmen atamaları ve ücretli öğretmenlikle ilgili yaşanan sorunların araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/414)

209:211

2.- Denizli Milletvekili Emin Haluk Ayhan ve 20 milletvekilinin, Orta Vadeli Program (OVP) ve Orta Vadeli Mali Planla (OVMP) ilgili sorunların araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/415)

211:212

3.- Denizli Milletvekili Emin Haluk Ayhan ve 19 milletvekilinin, kamuya açık bir bankaya ilişkin olarak yapılan ve basında yer alan haberlerin araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/416)

212:214

IX.- ÖNERİLER

214,220

A) SİYASİ PARTİ GRUBU ÖNERİLERİ

214:220,220:228

1.- HDP Grubunun, Türkiye Büyük Millet Meclisi gündeminin “Genel Görüşme ve Meclis Araştırması Yapılmasına Dair Öngörüşmeler” kısmında yer alan, 9 Ocak 2013’te Fransa’nın başkenti Paris’te katledilen Sakine Cansız, Fidan Doğan ve Leyla Şaylemez’le ilgili soruşturmayı yavaşlatan güçlerin ve ilişkilerin araştırılması amacıyla verilmiş olan (10/249) esas numaralı Meclis Araştırması Önergesi’nin görüşmelerinin, Genel Kurulun 9 Ocak 2017 Pazartesi günü birleşimde yapılmasına ilişkin önerisi

214:220,220

2.- CHP Grubunun, 20/12/2016 tarihinde Grup Başkan Vekilleri Ankara Milletvekili Levent Gök, İstanbul Milletvekili Engin Altay ve Manisa Milletvekili Özgür Özel tarafından, siyasi iktidarın izlediği ve Türkiye’yi savaşın cephesi ve bekası tartışılan bir ülke konumuna taşıyan yanlış dış politika uygulamalarının belirlenmesi, tırmanan terör olaylarının önlenememesinin nedenlerinin araştırılması amacıyla verilmiş olan (8/11) esas numaralı Genel Görüşme Önergesi’nin Genel Kurulun bilgisine sunulmak üzere bekleyen diğer önergelerin önüne alınarak, Genel Kurulun 9 Ocak 2017 Pazartesi günü birleşiminde sunuşlarda okunmasına ön görüşmelerinin aynı tarihli birleşiminde yapılmasına ilişkin önerisi

221:228

X.- KANUN TASARI VE TEKLİFLERİ İLE KOMİSYONLARDAN GELEN DİĞER İŞLER

228,255,279,289,306,

313,319

A) KANUN TASARI VE TEKLİFLERİ

228,255:276,279:288,

289:302,306:311,

313:318,319

1.- Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı (1/796) ile Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (S. Sayısı: 446)

2.- Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkanı İzmir Milletvekili Binali Yıldırım ve Grup Başkanvekilleri Kayseri Milletvekili Mustafa Elitaş, Amasya Milletvekili Mehmet Naci Bostancı, Aksaray Milletvekili İlknur İnceöz, Çanakkale Milletvekili Bülent Turan ve İstanbul Milletvekili Mehmet

Muş ile 310 Milletvekilinin Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi (2/1504) ve Anayasa Komisyonu Raporu (S. Sayısı: 447)

228,255:276,279:288,
289:302,306:311,
313:318,319

3.- Serbest Bölgeler Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı (1/666) ile Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu Raporu (S. Sayısı: 443)

319

4.- Türkiye Cumhuriyeti ile Rusya Federasyonu Arasında Cezai Konularda Karşılıklı Adli Yardımlaşma ve Suçluların İadesi Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/650) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (S. Sayısı: 439)

319

XI.- YAZILI SORULAR VE CEVAPLARI

320

1.- İstanbul Milletvekili Mustafa Sezgin Tanrıkulu'nun, Bakanlığa bağlı kurum ve kuruluşlarda boş bulunan engelli kadrolarına ilişkin sorusu ve Ekonomi Bakanı Nihat Zeybekci'nin cevabı (7/10067)

320:321

I.- GEÇEN TUTANAK ÖZETİ

TBMM Genel Kurulu saat 14.01'de açılarak altı oturum yaptı.

Konya Milletvekili Mustafa Kalaycı, Konya ilinin sorunlarına,

İzmir Milletvekili Necip Kalkan, 5 Ocak 2017 tarihinde İzmir Adliyesinde yaşanan terör saldırısına,

İstanbul Milletvekili Gülay Yedekci, Anayasa değişikliği ve başkanlık sistemine,

İlişkin gündem dışı birer konuşma yaptılar.

Amasya Milletvekili Mehmet Naci Bostancı, İstanbul Milletvekili Gülay Yedekci'nin yaptığı gündem dışı konuşması sırasında Adalet ve Kalkınma Partisine,

İstanbul Milletvekili Gülay Yedekci, Amasya Milletvekili Mehmet Naci Bostancı'nın sataşma nedeniyle yaptığı konuşması sırasında şahsına,

Sataşmaları nedeniyle birer konuşma yaptılar.

Mersin Milletvekili Hüseyin Çamak, haklarında kesinleşmiş bir yargı hükmü olmamasına rağmen binlerce insanın çalışmasının KHK eliyle engellenmesinin gelecekte telafisi mümkün olmayan mağduriyetlere yol açabileceğine,

Mersin Milletvekili Serdal Kuyucuoğlu, emeklilere promosyon ödemesinde bankaya fatura ibrazı şartıyla ilgili ciddi sıkıntılar olduğuna ve Mersin'deki sel felaketiyle ilgili Hükûmetin bugüne kadar hiçbir şey yapmadığına,

İstanbul Milletvekili Sibel Özdemir, ÖSYM tarafından üniversite giriş sınav sistemi ve sınav içeriğine ilişkin yeni düzenlemeler yapıldığına ve AKP iktidarları döneminde her bir buçuk yılda bir sistem değişikliğiyle eğitim sisteminin çökertilmeye devam edildiğine,

Balıkesir Milletvekili Mehmet Tüm, İzmir'de yaşanan terör olayını nefretle kınadığına, hayatını kaybedenlere Allah'tan rahmet dilediğine, gazeteci Ahmet Şık'ın Silivri Cezaevinde her türlü insani koşullardan uzak olarak âdeta yargısız infaza tabi tutulduğuna,

Balıkesir Milletvekili Ahmet Akın, Balıkesir Büyükşehir Belediyesinin su faturası uygulamalarına,

Kocaeli Milletvekili İlyas Şeker, ülkenin birliğine kastetmek isteyen terör örgütlerine karşı mücadele eden güvenlik güçlerini tebrik ettiğine, bu uğurda şehit olan asker, polis ve sivilleri ve İzmir'de terör girişimini önleyen şehit polis Fethi Sekin'i rahmetle andığına,

İstanbul Milletvekili Gülay Yedekci, Millî Eğitim Bakanlığının yeni yıl kutlamalarının yapılmamasıyla ilgili olarak okullara gönderdiği yönergeye ve Millî Eğitim Bakanlığını bu tür işlerle uğraşmak yerine görevini yapmaya davet ettiğine,

Denizli Milletvekili Kazım Arslan, Başbakanın ülkemizde her gün cereyan eden terör olayları nedeniyle MİT Müsteşarı Hakan Fidan'ı görevden almayı düşünüp düşünmediğini ve Hükûmetin istifa etmeyi düşünüp düşünmediğini öğrenmek istediğine,

İzmir Milletvekili Ali Yiğit, İzmir'deki terör saldırısında hayatlarını kaybeden Fethi Sekin ile Musa Can'a Allah'tan rahmet dilediğine, bu ülkenin ve cumhuriyetin kolay kurulmadığına ve parçalamaya kimsenin gücünün yetmeyeceğine,

Mardin Milletvekili Ceyda Bölünmez Çankırı, İzmir Adliyesindeki hain saldırıyı şiddetle kınadığına, hayatını kaybeden polis Fethi Sekin'e Allah'tan rahmet dilediğine, terörün insanlığın ortak sorunu olduğuna ve günün terörün her çeşidine karşı milletçe birlik olma günü olduğuna,

Mersin Milletvekili Baki Şimşek, Türkiye'nin her yerinde yaşanan elektrik kesintilerine,

Hatay Milletvekili Serkan Topal, Hatay Samandağ'da kıyı kenar çizgisi olduğu gerekçesiyle vatandaşların iş yeri, arazi ve evlerinin tapularının ellerinden alınması nedeniyle yaşanan mağduriyetlerin giderilmesini talep ettiğine,

Trabzon Milletvekili Haluk Pekşen, Trabzon'un büyükşehir belediyesi olduktan sonra şehrin âdeta bir kâbus hayatına teslim edildiğine,

Bursa Milletvekili Lale Karabıyık, ihraç edilen akademisyenlerin durumuna, rektörlerin neden incelemeye tabi olmadıklarını öğrenmek istediğine ve Ensar Vakfına devredilen kamu mülklerinin listesini talep ettiğine,

Balıkesir Milletvekili Namık Havutça, İzmir'de gerçekleşen terör saldırısını şiddetle kınadığına ve Türkiye'nin önemli bir tarım ve hayvancılık merkezi olan Balıkesir'de çiftçinin can çektiğine,

Ankara Milletvekili Levent Gök, İzmir'deki terör olayında hayatını kaybeden polis ile adliye çalışanına Allah'tan rahmet dilediğine, Türkiye'de bulunan bütün siyasi partilerin terör konusunda yoğunlaşması ve terörü ülke gündeminden çıkarmak amacıyla ortak bir çaba göstermesi gerektiğine, Cumhuriyet Halk Partisi olarak temel hak ve özgürlüklere sınırlama getirmemek kaydıyla terörü önleyecek her türlü formülü, yasayı desteklemeye hazır olduklarına,

Samsun Milletvekili Erhan Usta, İzmir'deki hain saldırıyı nefretle kınadığına, şehit olan polis Fethi Sekin'i rahmetle andığına, bu olayla ilgili bir ihmal olduğu konusunda ciddi kuşkuyla olduğuna, Fethi Sekin'in isminin yaşatılması gerektiğine ve 7 Ocak Osmaniye'nin düşman işgalinden kurtuluşunun 95'inci yıl dönümüne,

Muş Milletvekili Ahmet Yıldırım, ülkenin zor günlerden geçerken demokrasiyi, hukuku, insan haklarını askıya almanın normalleşmeyi sağlamayacağını çok açık olduğuna, Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi ile Van'ın Çatak ilçesine atanan kayyumların bazı uygulamalarına ve bir tutuklunun sahip olması gereken hakların Ahmet Şık'a tanınmamış olmasını anlamakta güçlük çektiğine, Adalet Bakanını bu konuda izahata davet ettiğine,

Amasya Milletvekili Mehmet Naci Bostancı, İzmir'deki terör saldırısını kınadığına, şehitlere Allah'tan rahmet dilediğine, terörle elbette mücadele edileceğine ancak siyasetin yegâne gündemi terörmüş gibi davranamayacağına, Anayasa değişikliği konusunda 2 partinin belli konularda uzlaştığına ve eğer Meclis onay verirse nihai kararı milletin vereceğine,

İlişkin birer açıklamada bulundular.

Ankara Milletvekili Zühal Topcu ve 20 milletvekilinin, Türkiye'de kadına yönelik şiddetin sebeplerinin (10/411),

Ankara Milletvekili Zühal Topcu ve 20 milletvekilinin, işçi ölümlerinin artmasıyla ilgili sorunların (10/412),

Ankara Milletvekili Zühal Topcu ve 20 milletvekilinin, Türkiye'de meslek liselerinin, meslek liselerinde okuyan öğrencilerin ve meslek liselerinden mezun olanların sorunlarının (10/413),

Araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergeleri Genel Kurulun bilgisine sunuldu; önergelerin gündemdeki yerlerini alacağı ve ön görüşmelerinin sırası geldiğinde yapılacağı açıklandı.

HDP Grubunun, 4/1/2017 tarihinde Şanlıurfa Milletvekili İbrahim Ayhan ve arkadaşları tarafından, Şanlıurfa ilinde yaşanan elektrik kesintilerinin nedenlerinin araştırılması ve sorunların tespiti ve bu sorunlara kalıcı çözümler bulunabilmesi amacıyla Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına verilmiş olan Meclis araştırması önergesinin (3453 sıra no.lu),

CHP Grubunun, 11/10/2016 tarihinde Bursa Milletvekili Lale Karabıyık ve arkadaşları tarafından, üniversite çalışanlarına yönelik hukuksuz uygulamaların araştırılması amacıyla Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına verilmiş olan Meclis araştırması önergesinin (799 sıra no.lu),

Genel Kurulun bilgisine sunulmak üzere bekleyen diğer önergelerin önüne alınarak 6 Ocak 2017 Cuma günü (bugün) birleşiminde sunuşlarda okunmasına ve görüşmelerinin aynı tarihli birleşiminde yapılmasına ilişkin önerileri yapılan görüşmelerden sonra kabul edilmedi.

AK PARTİ Grubunun, bastırılarak dağıtılan 447 sıra sayılı Kanun Teklifi'nin kırk sekiz saat geçmeden gündemin "Kanun Tasarı ve Teklifleri ile Komisyonlardan Gelen Diğer İşler" kısmının 2'nci sırasına alınmasına ve diğer işlerin sırasının buna göre teselsül ettirilmesine ilişkin önerisi yapılan görüşmelerden sonra kabul edildi.

Başkanlıkça, Genel Kurulu teşrif eden Japonya Dışişlerinden Sorumlu Devlet Bakanı Kentaro Sonoura ile beraberindeki heyete "Hoş geldiniz." denildi.

Konya Milletvekili Hüsniye Erdoğan, Kocaeli Milletvekili Haydar Akar'ın HDP grup önerisi üzerinde yaptığı konuşmasındaki bazı ifadelerine,

Bursa Milletvekili Lale Karabıyık, Karabük Milletvekili Burhanettin Uysal'ın CHP grup önerisi üzerinde yaptığı konuşmasındaki bazı ifadelerine,

Kocaeli Milletvekili Haydar Akar, Samsun Milletvekili Hasan Basri Kurt'un CHP grup önerisi üzerinde yaptığı konuşmasındaki bazı ifadelerine,

Bursa Milletvekili Lale Karabıyık, Samsun Milletvekili Hasan Basri Kurt'un CHP grup önerisi üzerinde yaptığı konuşmasındaki bazı ifadelerine,

İlişkin birer açıklamada bulundular.

Kocaeli Milletvekili Haydar Akar, Konya Milletvekili Hüsniye Erdoğan'ın yaptığı açıklaması sırasında şahsına sataşması nedeniyle bir konuşma yaptı.

Gündemin "Kanun Tasarı ve Teklifleri ile Komisyonlardan Gelen Diğer İşler" kısmının:

1'inci sırasında yer alan ve görüşmeleri yarım kalan, İç Tüzük'ün 91'inci maddesine göre temel kanun olarak görüşülmesi kabul edilen, Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı (1/796) ile Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu'nun (S. Sayısı: 446) görüşmelerine devam edildi, 23'üncü maddesi üzerindeki önerenin oylaması sırasında istem üzerine yapılan yoklamalarda toplantı yeter sayısı bulunamadı.

Ankara Milletvekili Levent Gök, Şırnak Küpeli Dağı'nda yürütülen operasyonlar sırasında şehit olan 2 askere Allah'tan rahmet, yaralı 4 askere acil şifalar dilediğine ilişkin bir açıklamada bulundu.

Oturum Başkanı TBMM Başkan Vekili Mehmet Akif Hamzaçebi, Başkanlık Divanı olarak Şırnak'ta şehit olan askerlere Allah'tan rahmet dilediklerine ilişkin bir açıklamada bulundu.

Yapılan yoklamalar sonucunda toplantı yeter sayısı bulunmadığından, alınan karar gereğince, 9 Ocak 2017 Pazartesi günü saat 14.00'te toplanmak üzere birleşime 19.42'de son verildi.

Mehmet Akif HAMZAÇEBİ

Başkan Vekili

Fehmi KÜPÇÜ

Bolu

Kâtip Üye

Sema KIRCI

Balıkesir

Kâtip Üye

Mustafa AÇIKGÖZ

Nevşehir

Kâtip Üye

Ömer SERDAR

Elâzığ

Kâtip Üye

II.- GELEN KÂĞITLAR

No: 66

9 Ocak 2017 Pazartesi

Meclis Araştırması Önergeleri

1.- Ankara Milletvekili Zühal Topcu ve 20 Milletvekilinin, öğretmen atamaları ve ücretli öğretmenlik ile ilgili yaşanan sorunların araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla bir Meclis Araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/414) (Başkanlığa geliş tarihi: 29.01.2016)

2.- Denizli Milletvekili Emin Haluk Ayhan ve 20 Milletvekilinin, orta vadeli programların makro hedefleri ve öngörülleri arasındaki farkların nedenlerinin araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla bir Meclis Araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/415) (Başkanlığa geliş tarihi: 29.01.2016)

3.- Denizli Milletvekili Emin Haluk Ayhan ve 20 Milletvekilinin, bir banka ile ilgili basında çıkan haberler sonrası ilgili kuruluşların yapması gereken çalışmaların araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla bir Meclis Araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/416) (Başkanlığa geliş tarihi: 29.01.2016)

Süresi İçinde Cevaplandırılmayan Yazılı Soru Önergeleri

1.- Şırnak Milletvekili Aycan İrmez'in, Şırnak T Tipi Cezaevi'nde meydana gelen yangına ilişkin Adalet Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/8604)

2.- Adana Milletvekili Meral Daniş Beştaş'ın, adli yıl açılışının Cumhurbaşkanlığı Sarayında yapılmasına ilişkin Adalet Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/8605)

3.- İstanbul Milletvekili Mahmut Tanal'ın, bir gazetenin geçmişte dağıttığı ansiklopedilerin suç delili olup olmadığına ilişkin Adalet Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/8607)

4.- İstanbul Milletvekili Mahmut Tanal'ın, bazı gazetelerin Bakırköy Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'na alınmadığı iddiasına ilişkin Adalet Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/8608)

5.- Tunceli Milletvekili Alican Önlü'nün, hapishaneler ile ilgili verilere ve mahkumların sağlık hizmetine erişimleri ile ilgili sorunlara ilişkin Adalet Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/8609)

6.- Muş Milletvekili Burcu Çelik Özkan'ın, bir mahkuma yönelik işkence ve kötü muamele iddialarına ilişkin Adalet Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/8610)

7.- İstanbul Milletvekili Mustafa Sezgin Tanrıkulu'nun, İstanbul Esenyurt'ta polislerce bazı vatandaşların darp edildiği ve işkence gördüğü iddialarına ilişkin Adalet Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/8611)

8.- Tekirdağ Milletvekili Candan Yüceer'in, Silivri 9 No'lu Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda hasta bir kadın mahkumun işkence gördüğü iddiasına ilişkin Adalet Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/8612)

9.- Adana Milletvekili Meral Daniş Beştaş'ın, gözaltına alınan Çukurova Üniversitesi öğrencilerine ilişkin Adalet Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/8613)

10.- İstanbul Milletvekili Mahmut Tanal'ın, cezaevlerinde oluşturulan ve A Takımı olarak nitelendirilen ani müdahale ekiplerine ve kendilerine zarar veren tutuklulara ilişkin Adalet Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/8614)

11.- Adana Milletvekili Meral Daniş Beştaş'ın, adli kontrol şartıyla serbest bırakılan pilotların TSK operasyonlarına katılmalarına ilişkin Adalet Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/8615)

12.- Denizli Milletvekili Melike Basmacı'nın, 15 Temmuz süreci sonrasında TMSF'ye devredilen şirketlere ve bunların alacaklılarına ilişkin Başbakan'dan yazılı soru önergesi (7/9411)

13.- Ankara Milletvekili Necati Yılmaz'ın, Ankara Ulus'ta bulunan Atatürk Anıtı'nın bakım ve onarımından sorumlu olan kuruma ilişkin Başbakan'dan yazılı soru önergesi (7/9412)

14.- Van Milletvekili Lezgin Botan'ın, Diyarbakır, Mardin, Batman, Siirt, Van, Elazığ, Tunceli, Gaziantep, Şanlıurfa ve diğer bazı illerde yaşanan internet kesintilerine ilişkin Başbakan'dan yazılı soru önergesi (7/9414)

15.- İstanbul Milletvekili Mustafa Sezgin Tanrıkulu'nun, 2015-2016 yılları arasında alınan yayın yasağı ve erişimin engellenmesi kararlarına, işten çıkarılan, haklarında gözaltı ve tutuklama kararı verilen gazetecilere, saldırıya uğrayan basın yayın kuruluşlarına ve çeşitli verilere ilişkin Başbakan'dan yazılı soru önergesi (7/9417)

16.- İstanbul Milletvekili Mustafa Sezgin Tanrıkulu'nun, 15 Temmuz 2016 sonrası tutukevleri, gözaltı merkezleri ve karakollarda gözaltına alınıp sağlık merkezlerine ve hastanelere sevk edilerek tedavi gören kişi sayısına ve gördükleri tedavilere ilişkin Başbakan'dan yazılı soru önergesi (7/9418)

17.- İzmir Milletvekili Aytun Çıray'ın, Bylock ve Eagle adlı şifreli yazılımları kullanan siyasetçi ve üst düzey bürokratlara ilişkin Başbakan'dan yazılı soru önergesi (7/9420)

18.- İstanbul Milletvekili Mustafa Sezgin Tanrıkulu'nun, fuhuş çeteleriyle mücadele kapsamında yapılan çalışmalara ve çeşitli verilere ilişkin Başbakan'dan yazılı soru önergesi (7/9421)

19.- İstanbul Milletvekili Mustafa Sezgin Tanrıkulu'nun, son on yılda çökertilen fuhuş çetelerine ve fuhşa sürüklenmek istenen çocuk ve kadınlara yapılan yardımlara ilişkin Başbakan'dan yazılı soru önergesi (7/9422)

20.- İstanbul Milletvekili Mustafa Sezgin Tanrıkulu'nun, İstanbul'un Üsküdar ilçesinde yapılan bir konut projesine dair çeşitli iddialara ilişkin Başbakan'dan yazılı soru önergesi (7/9423)

21.- İstanbul Milletvekili Barış Yarkadaş'ın, 17/25 Aralık süreci ve 15 Temmuz darbe girişiminden sonra Belde, Olay ve Yedigün gazetelerine aktarılan resmi ilan miktarına, bu gazetelerin denetimine ve Basın İlan Kurumu'na dair bazı iddialara ilişkin Başbakan'dan yazılı soru önergesi (7/9424)

22.- Ankara Milletvekili Murat Emir'in, Ankara Üniversitesi Rektörü'nün bir siyasi partinin düzenlediği programda ders verdiğine dair iddialara ilişkin Başbakan'dan yazılı soru önergesi (7/9425)

23.- Artvin Milletvekili Uğur Bayraktutan'ın, 2015-2016 yılları KPSS atamalarında usulsüzlük olduğu iddialarına ilişkin Başbakan'dan yazılı soru önergesi (7/9426)

24.- Ankara Milletvekili Aylin Nazlıaka'nın, yaş sebze ihracatında yaşanan düşüşe ve üreticilerin kayıplarının giderilmesi için alınan önlemlere ilişkin Başbakan'dan yazılı soru önergesi (7/9427)

25.- İstanbul Milletvekili Barış Yarkadaş'ın, 22 Kasım 2016 tarihinde yayınlanan 677 sayılı KHK ile kamu görevinden çıkarılan kişiler arasında daha önce hayatını kaybetmiş iki kişinin bulunmasına ilişkin Başbakan'dan yazılı soru önergesi (7/9428)

26.- Kars Milletvekili Ayhan Bilgen'in, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'yle ilgili yapılan bazı işlemlere ve çeşitli iddialara ilişkin Başbakan'dan yazılı soru önergesi (7/9429)

27.- Şanlıurfa Milletvekili İbrahim Ayhan'ın, FETÖ bağlantılı olduğu iddia edilen bir eski emniyet mensubu tarafından yürütülen soruşturmalara, bu soruşturmalardan hüküm giyen kişilere ve bu davalarla ilgili yeniden yargılama çalışmalarının bulunup bulunmadığına ilişkin Başbakan'dan yazılı soru önergesi (7/9430)

28.- Ankara Milletvekili Murat Emir'in, 15 Temmuz Darbe girişimi sırasında Boğaz Köprüsü'nde bir askerin ölümü olayına ilişkin Başbakan'dan yazılı soru önergesi (7/9431)

29.- Artvin Milletvekili Uğur Bayraktutan'ın, Artvin'de yeni jandarma karakolları açılmasına ilişkin Başbakan'dan yazılı soru önergesi (7/9432)

30.- Artvin Milletvekili Uğur Bayraktutan'ın, Artvin'in Hopa ilçesine bağlı Kemalpaşa beldesinin ilçe yapılmasına ilişkin Başbakan'dan yazılı soru önergesi (7/9433)

31.- İzmir Milletvekili Ali Yiğit'in, Fırat Kalkanı Harekatı kapsamında Suriye rejim güçleri tarafından Türk askerlerinin şehit edilmesi olayıyla ilgili bazı iddialara ilişkin Başbakan'dan yazılı soru önergesi (7/9434)

32.- Ankara Milletvekili Ali Haydar Hakverdi'nin, kamu kurum ve kuruluşları tarafından kiralanan taşınmazlara ilişkin Başbakan'dan yazılı soru önergesi (7/9435)

33.- Niğde Milletvekili Ömer Fethi Gürer'in, Niğde'nin Çavdarlı köyü Merkez Camii'ne imam görevlendirilmesi talebine ilişkin Başbakan Yardımcısı'ndan (Numan Kurtulmuş) yazılı soru önergesi (7/9436)

34.- Bursa Milletvekili Ceyhun İrgil'in, sosyal hizmet uzmanlarının istihdamına ilişkin Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9444)

35.- Niğde Milletvekili Ömer Fethi Gürer'in, Niğde'nin Çiftlik ilçesine bağlı Ovalıbağ köyünde Sosyal Yardım Fonu'ndan alınan yardımların ödenmesi konusunda yaşanan sıkıntıların giderilmesine ilişkin Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9445)

36.- Ankara Milletvekili Erkan Haberal'in, kadına yönelik şiddete dair verilere ve Bakanlık tarafından yapılan çalışmalara ilişkin Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9446)

37.- Ankara Milletvekili Erkan Haberal'in, suç mağduru çocuklara ve suça sürüklenen çocuklara yönelik çalışmalara ilişkin Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9447)

38.- Tekirdağ Milletvekili Candan Yüceer'in, 18 yaşın altında evlendirilen çocuklarla ilgili bazı sayısal verilere ve erken yaşta evlenen kız çocuklarının maruz kaldığı sorunlara ilişkin Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9448)

39.- İzmir Milletvekili Musa Çam'ın, taşeron işçilerin kadroya alınmasına ilişkin Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9449)

40.- İstanbul Milletvekili Mahmut Tanal'ın, Siirt'in Şirvan ilçesine bağlı Maden köyünde bulunan bakır madeninde meydana gelen kazanın nedenlerine, madenin denetimine ve madende üç ay önce de benzer bir kaza yaşanmasına rağmen önlem alınmadığına dair iddialara ilişkin Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9450)

41.- İzmir Milletvekili Müslüm Doğan'ın, Siirt'te on altı işçinin göçük altında kaldığı maden faciasının soruşturulmasına, söz konusu bakır madenine yönelik şikayet ve denetimlere ve maden ocaklarında güvenliğin sağlanması için yapılan çalışmalara ilişkin Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9451)

42.- Niğde Milletvekili Ömer Fethi Gürer'in, afet nedeniyle taşınan ve konut yardımı ödemelerinde sıkıntı yaşayan Niğde'nin Bor ilçesi Kaynarca köyü sakinlerine kolaylık sağlanması talebine ilişkin Çevre ve Şehircilik Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9452)

43.- Niğde Milletvekili Ömer Fethi Gürer'in, Niğde'nin Güllüce köyünde arazi toplulaştırması için başlatılan fakat tamamlanmayan tapu ve kadastro işlemleri nedeniyle köylülerin yaşadığı mağduriyetin giderilmesine ilişkin Çevre ve Şehircilik Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9453)

44.- Niğde Milletvekili Ömer Fethi Gürer'in, Niğde'nin Çamardı ilçesine bağlı Büyükkışlakçı köyünün genişletilmesi yönünde bir çalışma olup olmadığına ilişkin Çevre ve Şehircilik Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9454)

45.- Niğde Milletvekili Ömer Fethi Gürer'in, Niğde'nin Çavdarlı köyündeki istinat duvarı ve çevre düzenlemesi bulunmayan ilk ve ortaokulla ilgili bir çalışma yapılıp yapılmadığına ilişkin Çevre ve Şehircilik Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9455)

46.- Niğde Milletvekili Ömer Fethi Gürer'in, Niğde'nin Merkez ilçesine bağlı bir köyün mahalle sınırlarının kesinleştirilmesine ilişkin Çevre ve Şehircilik Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9456)

47.- Balıkesir Milletvekili Ahmet Akın'ın, enerji kimlik belgesi alan binalara ilişkin Çevre ve Şehircilik Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9457)

48.- Niğde Milletvekili Ömer Fethi Gürer'in, Niğde'nin Çiftlik ilçesine bağlı bir köyün elektrik sorununa ilişkin Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9458)

49.- Niğde Milletvekili Ömer Fethi Gürer'in, Niğde'nin Çiftlik ilçesine bağlı bir köyün elektrik sorunlarına ve köy yolunda bulunan elektrik direklerinin kaldırılması talebine ilişkin Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9459)

50.- Niğde Milletvekili Ömer Fethi Gürer'in, Niğde'nin Merkez ilçesine bağlı bir köye kurulan güneş enerjisi panellerine sayaç takılması talebine ilişkin Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9460)

51.- Niğde Milletvekili Ömer Fethi Gürer'in, Niğde'nin Bor ilçesine bağlı bir köyde arazi toplulaştırması yapılmasına ilişkin Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9462)

52.- Niğde Milletvekili Ömer Fethi Gürer'in, Niğde'nin Merkez ilçesine bağlı bir köydeki toplulaştırma çalışmalarına ilişkin Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9463)

53.- Uşak Milletvekili Özkan Yalım'ın, kapatılan şeker fabrikalarına ve faaliyetteki fabrikalar içinde özelleştirme kapsamına alınması planlanan olup olmadığına ilişkin Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9464)

54.- Uşak Milletvekili Özkan Yalım'ın, gıda denetimi için görevli personel ve atama bekleyen ziraat mühendisi, gıda mühendisi, veteriner hekim ve su ürünleri mühendisi sayısına ilişkin Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9465)

55.- Niğde Milletvekili Ömer Fethi Gürer'in, Niğde'nin Çiftlik ilçesine bağlı Ovalıbağ köyü çiftçilerinin Tarımsal Kalkınma Kooperatifi'ne olan borçlarının affı için bir çalışma yapılıp yapılmayacağına ilişkin Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9466)

56.- Tekirdağ Milletvekili Candan Yüceer'in, Türkiye genelinde ve Tekirdağ İli'nde çiftçilerin Ziraat Bankası'ndan ve tarım kredi kooperatiflerinden kullandığı kredilere ve bunların geri ödenmesine ilişkin Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9467)

57.- Edirne Milletvekili Okan Gaytancıoğlu'nun, TİGEM, Et ve Süt Kurumu ve Kırmızı Et Üreticileri Birliği üzerinden et ithalatı yapmakla görevlendirilen firmalarla ilgili çeşitli usulsüzlük iddialarına ve bunların denetimine ilişkin Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9468)

58.- Ankara Milletvekili Şenal Sarıhan'ın, Ankapark projesi çalışmalarına ve projeye ayrılan bütçeye ilişkin İçişleri Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9469)

59.- Van Milletvekili Lezgin Botan'ın, gözaltına alınan ve tutuklanan siyasetçilere ilişkin İçişleri Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9470)

60.- Bursa Milletvekili Ceyhan İrgil'in, diplomatik pasaportu bulunan bir yabancı ülke milletvekilinin Türkiye'ye giriş yapamamasına ilişkin İçişleri Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9471)

61.- İzmir Milletvekili Aytun Çıray'ın, FETÖ/PDY terör örgütünün emniyet içindeki yapılanmasıyla ilgili olduğu ifade edilen POLİTAM adlı dosya hakkında yapılan çalışmalara ilişkin İçişleri Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9472)

62.- Kocaeli Milletvekili Haydar Akar'ın, taksicilerin uğradığı gasp, saldırı ve öldürme vakalarına ilişkin İçişleri Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9473)

63.- Niğde Milletvekili Ömer Fethi Gürer'in, Niğde'nin Çiftlik ilçesine bağlı bir köyün taziye evi ve sosyal tesis talebine ilişkin İçişleri Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9474)

64.- Niğde Milletvekili Ömer Fethi Gürer'in, Niğde'nin Bor ilçesine bağlı Kızılca köyünün itfaiye ve çöp süpürme aracı ihtiyacına ilişkin İçişleri Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9475)

65.- Niğde Milletvekili Ömer Fethi Gürer'in, Niğde'nin Bor ilçesine bağlı bir köyün imamının lojman ihtiyacına ilişkin İçişleri Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9476)

66.- Niğde Milletvekili Ömer Fethi Gürer'in, Niğde'nin Merkez ilçesine bağlı bir köyün otobüslerinin Belediyece şehir merkezine sokulmamasına ilişkin İçişleri Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9477)

67.- Niğde Milletvekili Ömer Fethi Gürer'in, Niğde'nin Merkez ilçesine bağlı bir köyün sosyal tesis ihtiyacına ilişkin İçişleri Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9478)

68.- Niğde Milletvekili Ömer Fethi Gürer'in, Niğde'nin Merkez ilçesine bağlı bir köyün içme suyu çıkarma masrafına ilişkin İçişleri Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9479)

69.- Niğde Milletvekili Ömer Fethi Gürer'in, Niğde'nin Çiftlik ilçesine bağlı bir köyün taziye evi ve sosyal tesis talebine ilişkin İçişleri Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9480)

70.- Niğde Milletvekili Ömer Fethi Gürer'in, Niğde'nin Altunhisar ilçesine bağlı bir köyün içme suyu çıkarma masraflarına ilişkin İçişleri Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9481)

71.- Ankara Milletvekili Murat Emir'in, Ankara Büyükşehir Belediyesi bünyesinde faaliyet gösteren BUGSAŞ ile EGO arasında devam eden davaya ilişkin İçişleri Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9482)

72.- Ankara Milletvekili Erkan Haberal'in, restorasyon teknikleri araştırma ve uygulama merkezi kurulmasına ilişkin Kültür ve Turizm Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9483)

73.- Tekirdağ Milletvekili Candan Yüceer'in, Ankara'da bulunan Devlet Opera ve Balesi Binası'nın dış cephe boya ve onarımının yapılmasına ve Devlet Opera ve Balesi Genel Müdürlüğü'ne alınan piyanolara ilişkin Kültür ve Turizm Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9484)

74.- Denizli Milletvekili Melike Basmacı'nın, Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü ve Devlet Opera ve Balesi Genel Müdürlüğü'nün faaliyetlerine son verileceği iddialarına ilişkin Kültür ve Turizm Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9485)

75.- Bursa Milletvekili Ceyhun İrgil'in, 2002-2016 yılları arasında şiddet ve cinsel istismar fiilleri dolayısıyla hakkında işlem yapılan öğretmen ve idareci sayılarına ve bu kapsamda İstanbul Ümraniye'de ve Adıyaman'da yaşanan iki olayla ilgili iddialara ilişkin Milli Eğitim Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9486)

76.- Bursa Milletvekili Ceyhun İrgil'in, okullarda sosyal hizmet uzmanı görevlendirilmesine ilişkin Milli Eğitim Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9487)

77.- Bursa Milletvekili Ceyhun İrgil'in, Suriyeli öğrencilerin Türk eğitim sistemine entegrasyonunu amaçlayan AB projesi kapsamında sosyal hizmet uzmanı görevlendirilmediği iddialarına ve sosyal hizmet uzmanlarının istihdamına ilişkin Milli Eğitim Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9488)

78.- Niğde Milletvekili Ömer Fethi Gürer'in, Niğde'nin Merkez ilçesine bağlı bir köyün okul binası ihtiyacına ilişkin Milli Eğitim Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9489)

79.- Ankara Milletvekili Levent Gök'ün, terörle mücadelede şehit olan askerlerin yakınları ile gazilerin ve 15 Temmuz Darbe Girişimi olayları sebebiyle şehit olanların yakınlarının ve gazilerin yararlanacağı haklara ilişkin Milli Savunma Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9490)

80.- Uşak Milletvekili Özkan Yalım'ın, uzman jandarmalara ve uzman jandarmaların astsubaylara tanınan haklardan faydalanmasının sağlanması için bir çalışma yapıp yapılmadığına ilişkin Milli Savunma Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9491)

81.- Kocaeli Milletvekili Fatma Kaplan Hürriyet'in, Kandıra Namazgah Barajı'nın suyuna mangan karıştığı yönündeki iddialara ilişkin Orman ve Su İşleri Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9492)

82.- Niğde Milletvekili Ömer Fethi Gürer'in, Niğde'nin Merkez ilçesine bağlı bazı köylerden geçen derelerin ıslahına ilişkin Orman ve Su İşleri Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9504)

83.- Uşak Milletvekili Özkan Yalım'ın, immün yetmezliği hastalığı tedavisi gören hastalara, tedavilerine, tedavi maliyetlerine ve hastalara maaş bağlanması için bir çalışma yapıp yapılmadığına ilişkin Sağlık Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9506)

84.- İstanbul Milletvekili Eren Erdem'in, THY'nin iştiraki olan bir şirketten yapılan işten çıkarmalara ve bu çıkarmaların sendikalaşma girişiminden kaynakladığına dair iddialara ilişkin Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9507)

85.- Niğde Milletvekili Ömer Fethi Gürer'in, Niğde'nin Çiftlik ilçesine bağlı iki köy arasındaki yolun genişletilmesine ilişkin Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9508)

86.- Niğde Milletvekili Ömer Fethi Gürer'in, Niğde'nin Çiftlik ilçesine bağlı bir köyün yolunun genişletilmesine ilişkin Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9509)

87.- Niğde Milletvekili Ömer Fethi Gürer'in, Niğde'nin Çiftlik ilçesine bağlı bir köyün baz istasyonu kapasitesinin artırılmasına ilişkin Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9510)

88.- Niğde Milletvekili Ömer Fethi Gürer'in, Niğde'nin Bor ilçesine bağlı bir köyün baz istasyonu kapasitesinin artırılmasına ilişkin Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9511)

89.- Niğde Milletvekili Ömer Fethi Gürer'in, Niğde'nin Bor ilçesine bağlı bir köyün baz istasyonu kapasitesinin artırılmasına ilişkin Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9512)

90.- Niğde Milletvekili Ömer Fethi Gürer'in, Niğde'nin Merkez ilçesine bağlı bir köyün yollarının asfaltlanmasına ilişkin Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9513)

91.- Niğde Milletvekili Ömer Fethi Gürer'in, Niğde'nin Merkez ilçesine bağlı bir köyün yollarının yapılmasına ilişkin Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9514)

92.- Denizli Milletvekili Melike Basmacı'nın, internet ortamında çocukları olumsuz etkileyen yayınlar yapan kuruluşlara ve Atatürk aleyhine işlenen suçları teşkil eden yayınlara yönelik yaptırımlara ilişkin Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9515)

93.- Ankara Milletvekili Aylin Nazlıaka'nın, OECD ve TÜİK'in işsizlik verilerine ilişkin Başbakan'dan yazılı soru önergesi (7/9518)

94.- Mersin Milletvekili Serdal Kuyucuoğlu'nun, Fransa'da ve Türkiye'de ilan edilen OHAL uygulamaları arasındaki benzerlik ve farklılıklara ilişkin Başbakan'dan yazılı soru önergesi (7/9519)

95.- Ankara Milletvekili Murat Emir'in, Ankara Büyükşehir Belediyesi bünyesinde faaliyet gösteren BUGSAŞ'ın istihdam politikası ile gelir ve giderlerine ilişkin Başbakan'dan yazılı soru önergesi (7/9520)

96.- Antalya Milletvekili Niyazi Nefi Kara'nın, 15 Temmuz Darbe Girişimi sonrasında FETÖ bağlantısı sebebiyle KHK ile kapatılan ve daha sonra tekrar açılan bir vakıfla ve bu vakfa bağlı üniversiteyle ilgili çeşitli iddialara ilişkin Başbakan'dan yazılı soru önergesi (7/9521)

97.- İstanbul Milletvekili Mustafa Sezgin Tanrıkulu'nun, İstanbul'da hava kirliliğinde yaşanan artışa ve hava kirliliği ile mücadele için yapılan çalışmalara ilişkin Başbakan'dan yazılı soru önergesi (7/9522)

98.- İstanbul Milletvekili Mustafa Sezgin Tanrıkulu'nun, ISPARK'ın gelir ve gider kalemlerine, 2015 yılı zararının kaynağına ve bu zararlı ilgili yürütülen disiplin soruşturması veya adli soruşturma olup olmadığına ilişkin Başbakan'dan yazılı soru önergesi (7/9523)

99.- Artvin Milletvekili Uğur Bayraktutan'ın, şehit ve gazi yakınlarının kamuda istihdamına ve Kıbrıs ile Kore şehit ve gazi yakınlarının da bu haktan faydalandırılmalarına ilişkin Başbakan'dan yazılı soru önergesi (7/9524)

100.- Giresun Milletvekili Bülent Yener Bektaşoğlu'nun, emeklilerin maaş promosyonlarının ödenmesine ve promosyon miktarının belirlenme sürecine ilişkin Başbakan'dan yazılı soru önergesi (7/9525)

101.- Giresun Milletvekili Bülent Yener Bektaşoğlu'nun, 15 Temmuz Darbe Girişimi sebebiyle şehit ve gazi statüsü verilen vatandaşlarla ilgili bazı bilgilere ve terörle mücadele sırasında şehit veya gazi olanlara ve yakınlarına tanınan haklara ilişkin Başbakan'dan yazılı soru önergesi (7/9526)

102.- İzmir Milletvekili Müslüm Doğan'ın, cinsel istismar davalarında yapılan tutuksuz yargılamalara ilişkin Başbakan'dan yazılı soru önergesi (7/9528)

103.- Diyarbakır Milletvekili Sibel Yiğitalp'ın, Adana'nın Aladağ ilçesinde bulunan özel bir yurttan çıkan ve on bir öğrenci ile bir görevlinin hayatını kaybettiği yangına, söz konusu yurda ve yurttan yapılan denetimlere ilişkin Başbakan'dan yazılı soru önergesi (7/9529)

104.- Balıkesir Milletvekili Mehmet Tüm'ün, Balıkesir'in Ayvalık ilçesinde 28 Kasım 2016 günü meydana gelen sel felaketinden kaynaklanan zararların giderilmesine ilişkin Başbakan'dan yazılı soru önergesi (7/9530)

105.- İstanbul Milletvekili Mustafa Sezgin Tanrıkulu'nun, bir üniversitenin hukuk fakültesinde dekan vekili olan bir öğretim üyesinin özel bir hukuk bürosunun danışmanlığını yürüttüğüne yönelik iddialara ilişkin Başbakan'dan yazılı soru önergesi (7/9531)

106.- Balıkesir Milletvekili Mehmet Tüm'ün, Türkiye'deki zenginlik/nüfus oranına ve olası bir krize yönelik olarak alınan tedbirlere ilişkin Başbakan'dan yazılı soru önergesi (7/9532)

107.- Aydın Milletvekili Metin Lütfi Baydar'ın, Derik Kaymakamı'nın ölümünde sorumluluğu olduğu belirtilen şahsın bir siyasi partiyle bağı olduğuna yönelik iddialara ilişkin Başbakan'dan yazılı soru önergesi (7/9533)

108.- Balıkesir Milletvekili Namık Havutça'nın, Balıkesir'in Ayvalık ilçesinde yaşanan sel felaketinde meydana gelen maddi zarara ve vatandaşların mağduriyetinin giderilmesi için yapılan çalışmalara ilişkin Başbakan'dan yazılı soru önergesi (7/9534)

109.- Adana Milletvekili Zülfikar İnönü Tümer'in, Suriyeli sığınmacılara, yoğun olarak bulundukları illere ve çeşitli hususlara ilişkin Başbakan'dan yazılı soru önergesi (7/9535)

110.- İzmir Milletvekili Murat Bakan'ın, 5620 sayılı Kanuna tabi çalışan mevsimlik işçilere ve taşeron işçi uygulamasının kaldırılmasına ilişkin Başbakan'dan yazılı soru önergesi (7/9536)

111.- İstanbul Milletvekili Mustafa Sezgin Tanrıkulu'nun, Diyarbakır'ın Sur ilçesindeki operasyonlar sırasında bulunan tarihi eserlere ve değerli eşyalara ilişkin Başbakan'dan yazılı soru önergesi (7/9537)

112.- Ankara Milletvekili Şenal Sarıhan'ın, Ankara'da uyuşturucu ve madde bağımlısı kişilere, sağlık kuruluşlarına yapılan başvurulara ve tedavi merkezlerine ilişkin Başbakan'dan yazılı soru önergesi (7/9538)

113.- İstanbul Milletvekili Oğuz Kaan Salıcı'nın, Avrupa Parlamentosunun Türkiye ile müzakerelerin geçici olarak dondurulmasına yönelik tavsiye kararı ile ilgili bazı açıklamalara ilişkin Başbakan'dan yazılı soru önergesi (7/9539)

114.- İstanbul Milletvekili Mustafa Sezgin Tanrıkulu'nun, Gebze Güzeller Organize Sanayi Bölgesi'nde bulunan Opsan firmasına ait iş yerinde bir taşeron işçinin ölümü ile sonuçlanan iş kazasıyla ilgili bazı bilgi ve iddialara ve 2002-2016 yılları arasında iş kazalarında ölen ya da yaralanan işçilerle ilgili sayısal verilere ilişkin Başbakan'dan yazılı soru önergesi (7/9540)

115.- İstanbul Milletvekili Mustafa Sezgin Tanrıkulu'nun, kamusal alanda kadınlara yönelik olarak gerçekleşen şiddet ve taciz olaylarıyla ilgili bazı sayısal verilere ve son zamanlarda basına yansıyan bazı şiddet olayları hakkında yürütülen incelemelere ilişkin Başbakan'dan yazılı soru önergesi (7/9541)

116.- İstanbul Milletvekili Mustafa Sezgin Tanrıkulu'nun, Adana'nın Aladağ ilçesinde bulunan bir kız öğrenci yurdunda çıkan yangına, yurt binasına yönelik denetimlere ve Devlet yurtlarıyla ilgili bazı sayısal verilere ilişkin Başbakan'dan yazılı soru önergesi (7/9542)

117.- İstanbul Milletvekili Mustafa Sezgin Tanrıkulu'nun, 28 Kasım 2016 tarihinde Ankara Beytepe Köprüsü üzerinde otostop çeken iki kadının kaçırıldığı yönündeki iddialara ilişkin Başbakan'dan yazılı soru önergesi (7/9544)

118.- Mersin Milletvekili Durmuş Fikri Sağlar'ın, tavukçuluk sektöründe hayvanların rendering işlemiyle elde edilen yemlerle beslenmesinin yasaklanmasına ilişkin Başbakan'dan yazılı soru önergesi (7/9545)

119.- Tekirdağ Milletvekili Emre Köprülü'nün, Tekirdağ İli Muratlı ilçesinde bulunan eski Hükümet Konağı binasının Muratlı Belediyesi'ne hizmet binası olarak tahsis edilmesi talebine ilişkin Başbakan'dan yazılı soru önergesi (7/9546)

120.- İstanbul Milletvekili Mehmet Akif Hamzaçebi'nin, Trabzon'un Araklı ilçesine bağlı Taşönü Mahallesi'nde katı atık arıtma tesisi yapılmasına dair karara, söz konusu tesisin tarım ve hayvancılığa etkisine ve bölge insanının taleplerine ilişkin Başbakan'dan yazılı soru önergesi (7/9547)

121.- Niğde Milletvekili Ömer Fethi Gürer'in, Niğde'nin Merkez ilçesine bağlı bir köyün imamının lojman ihtiyacına ilişkin Başbakan Yardımcısı'ndan (Numan Kurtulmuş) yazılı soru önergesi (7/9548)

122.- Manisa Milletvekili Mazlum Nurlu'nun, kanunda belirtilen yaşın altındaki çocuklara dini nikah kıyan din görevlilerine ve haklarında yapılan işlemlere ilişkin Başbakan Yardımcısı'ndan (Numan Kurtulmuş) yazılı soru önergesi (7/9549)

123.- Manisa Milletvekili Mazlum Nurlu'nun, Manisa ilinde bulunan Diyanet İşleri Başkanlığı Kur'an Eğitim ve Öğretimine Yönelik Kurslar ile Öğrenci Yurt ve Pansiyonları Yönetmeliği'ne tabi yurt ve pansiyonlara, bunların ait olduğu vakıf ve derneklere, kapatılan kurumlara ve bunların denetimine ilişkin Başbakan Yardımcısı'ndan (Numan Kurtulmuş) yazılı soru önergesi (7/9550)

124.- İstanbul Milletvekili Gürsel Tekin'in, bir Uygur Türkü'nün Çin'e iade edileceğine dair iddialara ilişkin Başbakan Yardımcısı'ndan (Yıldırım Tuğrul Türkeş) yazılı soru önergesi (7/9551)

125.- İstanbul Milletvekili Mustafa Sezgin Tanrıkulu'nun, kadın cinayetlerine, çocuk istismarına, taciz ve tecavüze karşı yürütülen çalışmalara ilişkin Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9557)

126.- İstanbul Milletvekili Gülay Yedekci'nin, çocuklara yönelik cinsel istismar, cinsel taciz ve fuhşa teşvik etme suçlarına ilişkin Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9558)

127.- Diyarbakır Milletvekili Sibel Yiğitalp'in, Engelliler Hakkında Kanun'un yürürlüğe girmesinden itibaren erişilebilirlikle ilgili yapılan düzenleme ve uygulamalara ilişkin Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9559)

128.- İzmir Milletvekili Aytun Çıray'ın, Adana'nın Aladağ ilçesinde on bir öğrenci ile bir görevlinin hayatını kaybettiği yangının çıktığı yurda ilişkin Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9560)

129.- İstanbul Milletvekili Filiz Kerestecioğlu Demir'in, engellilere dair veri ve çalışmalara ilişkin Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9561)

130.- Afyonkarahisar Milletvekili Burcu Köksal'ın, 4C'li çalışanlara kadro verilmesine yönelik çalışmalara ilişkin Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9562)

131.- Van Milletvekili Nadir Yıldırım'ın, Siirt'in Şirvan ilçesine bağlı Maden köyünde on altı işçinin toprak altında kaldığı maden faciasının soruşturulmasına ve söz konusu bakır madeninde yapılmış denetimlere ilişkin Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9563)

132.- Adana Milletvekili Meral Danış Beştaş'ın, Adana'da cevizli sucuk fabrikaları için çalışan işçilerin kayıt dışı çalıştırılmasına ve kayıt dışı çalışan işçilere ilişkin Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9564)

133.- İzmir Milletvekili Atila Sertel'in, 18 yaş altı çalışan çocukların yaş grupları ve sektörlere göre dağılımına, çocuk işçilere yönelik denetimlere ve mevsimlik işçilere yönelik mevzuat çalışmalarına ilişkin Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9565)

134.- Adana Milletvekili Elif Doğan Türkmen'in, Adana'nın Büyük Dikili Mahallesi batı otobanı yolunda faaliyet gösteren bir kimya fabrikasının atıklarını çevredeki mahallelerden geçen bir dereye döktüğüne dair iddiaların incelenmesine ilişkin Çevre ve Şehircilik Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9566)

135.- Denizli Milletvekili Melike Basmacı'nın, Denizli Tekkeköy kaplıcaları bölgesindeki jeotermal santrallerinin çevreye etkilerine ve denetimlerine ilişkin Çevre ve Şehircilik Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9567)

136.- İzmir Milletvekili Müslüm Doğan'ın, İzmir'de yaşanan hava kirliliğine ve alınacak önlemlere ilişkin Çevre ve Şehircilik Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9568)

137.- Niğde Milletvekili Ömer Fethi Gürer'in, Niğde'nin Merkez ilçesine bağlı bir köyde bulunan maden ocaklarından zarar gören meralara ilişkin Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9569)

138.- İstanbul Milletvekili Mahmut Tanal'ın, Türkiye'nin yıllık doğalgaz ihtiyacına, doğalgazın kullanım alanlarına ve Gazprom şirketinin açıkladığı ihracat miktarına ilişkin Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9570)

139.- Niğde Milletvekili Ömer Fethi Gürer'in, Niğde'nin Merkez ilçesine bağlı bir köydeki arazilerin toplulaştırılması talebine ilişkin Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9575)

140.- Niğde Milletvekili Ömer Fethi Gürer'in, Niğde'nin Merkez ilçesine bağlı bir köydeki arazilerin toplulaştırma işlemlerinin tamamlanmasına ilişkin Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9576)

141.- Edirne Milletvekili Okan Gaytancıoğlu'nun, kanatlı sektörü için yeni pazarlar bulunmasına yönelik çalışmalara ve üreticilerin desteklenmesine ilişkin Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9577)

142.- Adana Milletvekili Mevlüt Karakaya'nın, Havza Bazlı Destekleme Modelinde narenciye ürünlerine yer verilmemiş olmasına ilişkin Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9578)

143.- İstanbul Milletvekili Mahmut Tanal'ın, gıda sektöründe kullanılan mono sodyum glutamat maddesinin insan sağlığına etkilerine ve kullanımının yasaklanmasına ilişkin Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9579)

144.- Denizli Milletvekili Melike Basmacı'nın, Denizli'de yapılan arazi toplulaştırma çalışmalarına ve 2014, 2015 ve 2016 yıllarında tarımsal desteklerden yararlanan çiftçi sayısı ile destek miktarına ilişkin Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9580)

145.- Malatya Milletvekili Veli Ağbaba'nın, Malatya'nın Akçadağ ilçesine bağlı Ören Mahallesi'nin sorunlarına ilişkin İçişleri Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9581)

146.- İzmir Milletvekili Selin Sayek Böke'nin, KHK ile ihraç edilen akademisyenlerin haklarına yurt dışına çıkış yasağı bulunmamasına rağmen pasaportlarının iptal edilmesine veya kendilerine yeni pasaport verilmemesine ilişkin İçişleri Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9582)

147.- Adana Milletvekili Meral Daniş Beştaş'ın, kamuya açık cadde, sokak, boş arsa ve alanlarda yapılan düğün, nişan, sünnet, asker uğurlaması gibi etkinliklerin yasaklandığı illere, yasak kararının nedenlerine ve alınan güvenlik tedbirlerine ilişkin İçişleri Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9583)

148.- Niğde Milletvekili Ömer Fethi Gürer'in, Niğde'nin Merkez ilçesine bağlı bir köyün yaz nüfus artışı sebebiyle belediye olması talebine ilişkin İçişleri Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9584)

149.- Niğde Milletvekili Ömer Fethi Gürer'in, Niğde'nin Merkez ilçesine bağlı bir köye arıtma tesisi yapılmasına ilişkin İçişleri Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9585)

150.- Niğde Milletvekili Ömer Fethi Gürer'in, Niğde'nin Merkez ilçesine bağlı bir köyden geçen yola MOBESE kamerası konulması talebine ilişkin İçişleri Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9586)

151.- İstanbul Milletvekili Mahmut Tanal'ın, Düzce Belediyesinde ihdas edilen biyolog kadrosuna ve işe alım sürecine ilişkin İçişleri Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9587)

152.- Şanlıurfa Milletvekili Osman Baydemir'in, bireysel silah bulundurma için yapılan başvuru ve verilen ruhsat sayılarına ilişkin İçişleri Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9588)

153.- Iğdır Milletvekili Mehmet Emin Adıyaman'ın, Suriye'deki terör örgütlerine katılan vatandaşlara ve katılımı engelleme yönünde yapılan çalışmalara ilişkin İçişleri Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9589)

154.- Van Milletvekili Nadir Yıldırım'ın, OHAL'in ilanından sonra toplantı, gösteri ve yürüyüşlerin yasaklanmadığı illere ilişkin İçişleri Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9590)

155.- Denizli Milletvekili Melike Basmacı'nın, Denizli büyükşehir olduktan sonra Kelekçi Mahallesi ve il genelinde basınçlı sulama konusunda yapılan yatırımlara ve sulama kanallarının geçtiği alanların Büyükşehir Belediyesine devredilip devredilmediğine ilişkin İçişleri Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9591)

156.- İstanbul Milletvekili Oğuz Kaan Salıcı'nın, 10 Ekim 2015 tarihinde Ankara'da yaşanan terör saldırısıyla ilgili davaya, bazı iddiaların araştırılmasına ve IŞİD ile mücadeleye ilişkin İçişleri Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9592)

157.- İzmir Milletvekili Murat Bakan'ın, uzman jandarmaların astsubaylığa geçişleriyle ilgili bir mevzuat çalışması yapılıp yapılmadığına ilişkin İçişleri Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9593)

158.- Kocaeli Milletvekili Tahsin Tarhan'ın, Gebze Atatürk İlköğretim Okulu önünde bulunan trafik ışıklarının arızası nedeniyle yaşanan ölüm olayına ve arıza durumuna yönelik şikayetlere ilişkin İçişleri Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9594)

159.- Bartın Milletvekili Muhammet Rıza Yalçınkaya'nın, Amasra'ya yapılması öngörülen termik santral ile ilgili ÇED dosyasına Bakanlıkça olumlu görüş verilmesine ilişkin Kültür ve Turizm Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9595)

160.- Niğde Milletvekili Ömer Fethi Gürer'in, Niğde'nin Merkez ilçesine bağlı bir köyde bulunan tarihi kilisenin restorasyonuna ilişkin Kültür ve Turizm Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9596)

161.- Niğde Milletvekili Ömer Fethi Gürer'in, Niğde'nin Merkez ilçesine bağlı bir köyde bulunan ve 1. derece arkeolojik sit alanı ilan edilen Kör Ana Anıt Mezarı'nın korunmasına ilişkin Kültür ve Turizm Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9597)

162.- İstanbul Milletvekili Dursun Çiçek'in, Ankara Ulus Meydanında bulunan Atatürk heykelinin bakım, tutum ve temizliğine ilişkin Kültür ve Turizm Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9598)

163.- Şanlıurfa Milletvekili Osman Baydemir'in, Şanlıurfa'da bulunan Aziz Petrus Aziz Paulus Kilisesi'nin Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı'na devredilmesine ve ildeki kiliselere ilişkin Kültür ve Turizm Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9599)

164.- İzmir Milletvekili Mustafa Ali Balbay'ın, Devlet Opera ve Balesi, Devlet tiyatroları, Devlet senfoni orkestraları, Devlet halk dansları topluluğu, Devlet çok sesli korusu ve benzeri toplam 52 sanat kurumunun kapatılmasını öngören bir yasa tasarısı hazırlığının bulunduğu yönündeki iddialara ilişkin Kültür ve Turizm Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9600)

165.- İzmir Milletvekili Murat Bakan'ın, İzmir'de yapılacak Şeb-i Arus töreninin davetiyesine ilişkin Kültür ve Turizm Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9601)

166.- Gaziantep Milletvekili Akif Ekici'nin, 6736 sayılı Kanun kapsamında yapılandırılan vergi borçlarının ilk taksit ödemesinin son günü olan 30 Kasım 2016 tarihinde internet erişiminin yavaşlaması sebebiyle ödeme yapamayan vatandaşlara ilişkin Maliye Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9602)

167.- Bursa Milletvekili Ceyhan İrgil'in, 2002-2016 yılları arasında okullarda öğretmen ve idarecilerden öğrencilere yönelik olarak yaşanan şiddet vakalarına, bunların soruşturulmasına ve uygulanan yaptırımlara ilişkin Milli Eğitim Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9603)

168.- Denizli Milletvekili Melike Basmacı'nın, meslek yüksekokullarının otobüs kaptanlığı bölümünden mezun olanların kamuda istihdamına ilişkin Milli Eğitim Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9604)

169.- Bursa Milletvekili Nurhayat Altaca Kayışoğlu'nun, Bursa'da bir anadolu lisesinde inkılap tarihi öğretmeni olarak görev yapan şahsın sosyal medya hesabından Atatürk ile ilgili yaptığı paylaşımlara ilişkin Milli Eğitim Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9605)

170.- Niğde Milletvekili Ömer Fethi Gürer'in, Niğde'nin Merkez ilçesine bağlı bir köyde bulunan okulun personel ihtiyacına ilişkin Milli Eğitim Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9606)

171.- Niğde Milletvekili Ömer Fethi Gürer'in, Niğde'nin Merkez ilçesine bağlı bir köyde bulunan okul binasının tadilatına ilişkin Milli Eğitim Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9607)

172.- Van Milletvekili Nadir Yıldırım'ın, Adana'nın Aladağ ilçesinde bulunan özel bir yurttan çıkan ve on iki kişinin hayatını kaybettiği yangına, söz konusu yurda verilen izin belgesine ve yurttan yapılan denetimlere ilişkin Milli Eğitim Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9608)

173.- Adana Milletvekili İbrahim Özdiş'in, Adana'nın Aladağ ilçesinde bulunan bir kız öğrenci yurdunda çıkan yangına, yurt binasına yönelik denetimlere ve çeşitli iddialara ilişkin Milli Eğitim Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9609)

174.- Bitlis Milletvekili Mizgin İrgat'ın, Bakanlığa, vakıf, tarikat ve cemaatlere bağlı öğrenci yurtlarına, yurtlarda meydana gelen kaza, istismar ve can kaybı vakalarına ve yurtların denetimine ilişkin Milli Eğitim Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9610)

175.- İstanbul Milletvekili Dursun Çiçek'in, öğrencilerin yurt ihtiyacının karşılanmasında Bakanlığın görev ve uygulamaları ile öğrenci yurtlarının denetimine ilişkin Milli Eğitim Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9611)

176.- Kocaeli Milletvekili Fatma Kaplan Hürriyet'in, Adana'nın Aladağ ilçesinde on iki öğrenci ve bir görevlinin hayatını kaybettiği yangının çıktığı yurda verilen izne ve özel yurtların denetimine ilişkin Milli Eğitim Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9612)

177.- İzmir Milletvekili Zeynep Altıok'un, Adana'nın Aladağ ilçesinde özel bir kız öğrenci yurdunda çıkan yangına, yurt binasına yönelik denetimlere, yurttan barınan öğrencilerle ilgili bazı bilgilere ve ülke genelinde köylerden merkeze eğitim amacıyla gelen öğrencilere ilişkin Milli Eğitim Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9613)

178.- Balıkesir Milletvekili Ahmet Akın'ın, Türkiye genelinde ve Balıkesir İli'nde özel kişi ve kurumlarca işletilen yurtlara, cemaat ve tarikatlara ait olan kurumlara ve bunların denetimlerine ilişkin Milli Eğitim Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9614)

179.- Manisa Milletvekili Mazlum Nurlu'nun, Manisa İli'nde bulunan özel öğrenci yurtlarına, bunların ait olduğu dernek ve vakıflara, kapatılan kurumlara ve bu kurumların denetimlerine ilişkin Milli Eğitim Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9615)

180.- Niğde Milletvekili Ömer Fethi Gürer'in, Niğde'nin Merkez ilçesine bağlı bir köyün yollarının güvenlik denetiminin yapılması talebine ilişkin Milli Savunma Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9616)

181.- Niğde Milletvekili Ömer Fethi Gürer'in, Niğde'nin Merkez ilçesine bağlı bir köyün sulama suyu sorununa ilişkin Orman ve Su İşleri Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9618)

182.- Niğde Milletvekili Ömer Fethi Gürer'in, Niğde'nin Merkez ilçesine bağlı bir köyün sulama göleti ihtiyacına ilişkin Orman ve Su İşleri Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9619)

183.- Niğde Milletvekili Ömer Fethi Gürer'in, Niğde'nin Merkez ilçesine bağlı bir köyde bulunan derenin ıslahı talebine ilişkin Orman ve Su İşleri Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9620)

184.- Niğde Milletvekili Ömer Fethi Gürer'in, Niğde'nin Merkez ilçesine bağlı bir köyün sulama suyu sorununa ilişkin Orman ve Su İşleri Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9622)

185.- Niğde Milletvekili Ömer Fethi Gürer'in, Niğde'nin Merkez ilçesine bağlı bir köyün sulama göleti ihtiyacına ilişkin Orman ve Su İşleri Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9623)

186.- Niğde Milletvekili Ömer Fethi Gürer'in, Niğde'nin Merkez ilçesine bağlı bir köyün sulama göleti ihtiyacına ilişkin Orman ve Su İşleri Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9624)

187.- Niğde Milletvekili Ömer Fethi Gürer'in, Niğde'nin Merkez ilçesine bağlı bir köydeki göletin kapasitesinin büyütülmesine ilişkin Orman ve Su İşleri Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9625)

188.- Niğde Milletvekili Ömer Fethi Gürer'in, Niğde'nin Merkez ilçesine bağlı bir köydeki göletin kapasitesinin büyütülmesine ilişkin Orman ve Su İşleri Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9628)

189.- Denizli Milletvekili Melike Basmacı'nın, Denizli İli Sarayköy ilçesi GERALI Mahallesi'nde yapılması öngörülen su kanal inşaatının kamulaştırma bedellerinin ödenmemesine ilişkin Orman ve Su İşleri Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9629)

190.- Denizli Milletvekili Melike Basmacı'nın, Denizli'nin Çal ilçesinde başlaması öngörülen Akkent Pompaj Sulaması projesine ilişkin Orman ve Su İşleri Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9630)

191.- Manisa Milletvekili Tur Yıldız Biçer'in, Manisa İli Ahmetli ilçesinde bulunan Ahmetli Sulama Birliği'nin kapatılacağı yönündeki iddialara ilişkin Orman ve Su İşleri Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9632)

192.- Niğde Milletvekili Ömer Fethi Gürer'in, Niğde'nin Merkez ilçesine bağlı bir köyün sağlık ocağının personel ihtiyacına ilişkin Sağlık Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9633)

193.- Denizli Milletvekili Melike Basmacı'nın, Denizli Tekkeköy kaplıcaları bölgesindeki jeotermal santrallerin doğaya bıraktığı ağır metaller sebebiyle bölgede hastalıkların arttığı iddiasına ve bölgeyle ilgili bazı sağlık verilerine ilişkin Sağlık Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9634)

194.- İstanbul Milletvekili Mustafa Sezgin Tanrıkulu'nun, İstanbul ili Sarıyer ilçesinde açılması beklenen Devlet Hastanesine ilişkin Sağlık Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9635)

195.- Kırklareli Milletvekili Vecdi Gündoğdu'nun, son on yılda gerçekleşen kanser vakalarına ve Ergene Havzası'nda yer alan illerde çevresel kirleticilerin belirlenmesine yönelik çalışmalara ilişkin Sağlık Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9636)

196.- Batman Milletvekili Saadet Becerekli'nin, Sivas'ın Divriği ilçesinde bulunan Divriği Sadık Özgür Devlet Hastanesi'nin doktor ihtiyacına ilişkin Sağlık Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9637)

197.- Siirt Milletvekili Besime Konca'nın, Siirt'in Şirvan ilçesi Maden köyünde maden faciasının gerçekleştiği bakır madeni sahasına yaptığı ziyarete ve bir açıklamasına ilişkin Sağlık Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9638)

198.- Bursa Milletvekili Erkan Aydın'ın, Adana'nın Aladağ ilçesinde bulunan bir kız öğrenci yurdunda çıkan yangın olayıyla ilgili olarak, yurt binasının barınma şartları bakımından İl Sağlık Müdürlüğü tarafından denetlenip denetlenmediğine ilişkin Sağlık Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9639)

199.- Bursa Milletvekili Nurhayat Altaca Kayışoğlu'nun, uzman doktor açığına ve hastaların tedaviye hızlı erişimi için yapılan çalışmalara ilişkin Sağlık Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9640)

200.- İstanbul Milletvekili Mustafa Sezgin Tanrıkulu'nun, doğum kontrolüyle ilgili bir açıklamasına, kürtaj ile ilgili yasal düzenlemelere ve 18 yaşından küçük veya engelli çocuklarının cinsel istismara uğradığı gerekçesiyle kürtaj uygulamasına başvuran ailelere ilişkin Sağlık Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9641)

201.- Aydın Milletvekili Metin Lütfi Baydar'ın, Aydın İli'ne havalimanı yapılmamasına ilişkin Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9642)

202.- Niğde Milletvekili Ömer Fethi Gürer'in, Niğde'nin Merkez ilçesine bağlı bir köyde istimlak edilen otoyol bedellerinin ödenmesine ilişkin Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9643)

203.- Niğde Milletvekili Ömer Fethi Gürer'in, Niğde'nin Merkez ilçesine bağlı komşu iki köyün yol yapım çalışmalarına ilişkin Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9644)

204.- Niğde Milletvekili Ömer Fethi Gürer'in, Niğde'nin Merkez ilçesine bağlı bir köyün yollarının asfaltlanmasına ilişkin Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9645)

205.- Niğde Milletvekili Ömer Fethi Gürer'in, Niğde'nin Merkez ilçesine bağlı bir köyde yol yapımına ilişkin Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9646)

206.- Niğde Milletvekili Ömer Fethi Gürer'in, Niğde'nin Merkez ilçesine bağlı bir köye alt geçit yapılması talebine ilişkin Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9647)

207.- Tekirdağ Milletvekili Candan Yüceer'in, Tekirdağ'ın Kapaklı ilçesinde bakım çalışması nedeniyle yaşanacak elektrik kesintisinden dolayı ilk ve orta dereceli okulların bir gün tatil ilan edilmesine ilişkin Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9648)

208.- İstanbul Milletvekili Eren Erdem'in, İstanbul Gayrettepe Metro İstasyonu'nda AVM altgeçidinde bulunan yürüyen bantlardaki arızalara ilişkin Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9649)

209.- Gaziantep Milletvekili Akif Ekici'nin, 6736 sayılı Kanun kapsamında yapılandırılan vergi borçlarının ilk taksit ödemesinin son günü olan 30 Kasım 2016 tarihinde internet erişiminin yavaşlatıldığı/kesildiği iddiasına ilişkin Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanı'ndan yazılı soru önergesi (7/9650)

9 Ocak 2017 Pazartesi

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 14.02

BAŞKAN: Başkan Vekili Ahmet AYDIN

KÂTİP ÜYELER: Ömer SERDAR (Elâzığ), Özcan PURÇU (İzmir)

BAŞKAN – Türkiye Büyük Millet Meclisinin 53’üncü Birleşimini açıyorum.

Toplantı yeter sayısı vardır.

Gündeme geçiyoruz.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Sayın Başkan...

BAŞKAN – Buyurun Sayın Altay.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Sayın Başkan, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü’nün...

BAŞKAN – İsterseniz yerinizden bir dakika süre vereyim.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – ...59’uncu maddesine göre gündem dışı söz talep ediyorum.

BAŞKAN – Sayın Altay, 59’uncu maddeye göre gündem dışı söz talep etme hakkınızın olduğunu biliyorum, kabul ediyorum ancak 59’uncu maddeyi okuduğumuzda bu konuda karar verme yetkisinin aynı şekilde aynı oturumu yönetecek olan Meclis başkan vekiline ait olduğunu da göreceksiniz. Dolayısıyla, bugüne ilişkin olarak gündem dışı söz talepleri değerlendirilmemiştir Meclisin rutin çalışma tarihleri dışında olduğu için. Buna ilişkin uygulamalar da çokça vardır; farklı uygulamalar da vardır, buna ilişkin de uygulamalar vardır; yalnız bunu takdir yetkisi, tamamen Meclis başkan vekiline aittir. Ben bugün tabii... Bu hafta nöbetçi değildim malumunuz, ben de burada algıladım ancak bugün yine aynı şekilde üç kişiye gündem dışı söz vermek yerine 60’ı uygulamak suretiyle sisteme giren sayın on beş milletvekiline ben söz vereceğim. Takdirimiz bu yöndedir. Bugünü bu şekilde değerlendirelim, bundan sonraki günlere ilişkin olarak da inşallah kanaatimizi sizlerle daha sonra paylaşırız.

Buyurun Sayın Altay.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Sayın Başkan, sizin de beyan ettiğiniz üzere, 59’uncu maddeye göre ilgili oturumu yöneten başkanın böyle bir takdir hakkı vardır. Ben de bunu bilmekteyim. Ancak hepimizi bağlayan Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü’nün Türkiye Büyük Millet Meclisinde uygulamayla ilgili olarak oturmuş gelenekleri vardır, teamüller vardır. Bu çerçevede, bugün Türkiye Büyük Millet Meclisinde gündem dışı söz verilmemesi yangın yerine dönmüş bu ülkede üç sayın milletvekilinin Türkiye’nin değişik noktalarındaki çok önemli kamusal sorunlarla ilgili açıklama yapmalarını, Hükûmete bilgi vermelerini, Hükûmetten talepte bulunmalarını bu şekilde -kusura bakmayın ama- keyfi bir tutumla Başkanlığınızın değiştirmesi çok uygun değildir ama her şeye rağmen, 59’a göre takdir hakkınız var. Yalnız, bu durumda ben de size İç Tüzük’ün 63’üncü maddesini okumak zorundayım: “Görüşmeye yer olup olmaması, Başkanı gündeme veya -buranın altını çiziyorum- Türkiye Büyük Millet Meclisinin çalışma usullerine uymaya davet, bir konuyu öne alma veya geri bırakma gibi usule ait konular, diğer işlerden önce konuşulur.”

BAŞKAN – Doğrudur.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Dolayısıyla, bu yolda bir istemde bulunulması hâlinde, takdir hakkı olmaksızın bir usul tartışması açmak zarureti de vardır. Bu meyanda Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü’nün 63’üncü maddesine göre, gündem dışı söz verilmemesi konusuyla ilgili olarak usul tartışması talep etmekteyim. Arz ederim efendim.

MEHMET DOĞAN KUBAT (İstanbul) – Lehte.

MUSTAFA ELİTAŞ (Kayseri) – Başkanlığın lehinde söz talep ediyorum açacaksınız Sayın Başkan.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Aleyhte.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Talep eden olarak aleyhte söz hakkımız var tabii.

AHMET YILDIRIM (Muş) – Aleyhte.

BAŞKAN – Sayın Atalay, usul tartışmasını açacağım yalnız şunu ifade edeceğim: Benim yaptığım uygulama Türkiye Büyük Millet Meclisi çalışma usullerine aykırı bir uygulama değil. Bunu özellikle...

ENGİN ALTAY (İstanbul) – İstisnai bir hâldir sizinki geriye dönük baktığımızda.

BAŞKAN – Yok, genel bir hâldir ama ben her ihtimale karşın yine de sizin bu talebinizi kabul ediyorum. Lehte ve aleyhte olmak üzere ikişer kişiye söz vereceğim.

MUSTAFA ELİTAŞ (Kayseri) – Lehte.

MEHMET MUŞ (İstanbul) – Lehte.

MEHMET DOĞAN KUBAT (İstanbul) – Lehte.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Aleyhte.

AHMET YILDIRIM (Muş) – Aleyhte

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Aleyhte doğal olarak bizim talebimiz var.

BAŞKAN – Aleyhte Sayın Engin Altay, lehte Sayın Mustafa Elitaş ve Sayın Mehmet Muş, aleyhte Sayın Ahmet Yıldırım.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Sayın Başkan, çok özür dilerim.

BAŞKAN – Buyurun efendim.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Bu Genel Kurulda 4 siyasi parti grubu vardır.

BAŞKAN – Evet.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Genel uygulamamızda bu kabil konularda...

BAŞKAN – Talebe bağlı efendim, talebe bağlı.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Ben gördüm, Sayın Erkan Akçay el kaldırdı.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Var işte; MHP'nin de var, HDP'nin de var. Takdir sizin.

BAŞKAN – HDP'ye verdim Sayın Altay.

Şimdi...

LEVENT GÖK (Ankara) – MHP de istiyor.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – MHP de istiyor.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Talep ediyor efendim.

BAŞKAN – Şu anda istedi.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Aynen. Daha önce de istedi.

ERKAN AKÇAY (Manisa) – Ben de istedim.

BAŞKAN – Evet, Sayın Akçay lehte. Lehte ikinci söz Sayın Akçay'a ait.

LEVENT GÖK (Ankara) – Biz en son aleyhte.

MUSTAFA ELİTAŞ (Kayseri) – Sayın Başkan, bakın, İç Tüzük konuşuyoruz. İç Tüzük'le ilgili konuda kim erken davranırsa, kim adını kaydettirirse...

BAŞKAN – Evet.

MUSTAFA ELİTAŞ (Kayseri) – Ama Sayın Akçay istediye lehte hakkımızı Sayın Akçay'a verimiz.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – O vakit tutanaklara bakalım.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Tutanaklara başvurulsun, tutanakları görelim.

LEVENT GÖK (Ankara) – Herkes aynı anda el kaldırdı zaten.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Ne malum kimin ne zaman istediği.

BAŞKAN – Teşekkürler Sayın Altay.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Sayın Başkan, madem Sayın Elitaş İç Tüzük’ü hatırlatıyor; doğrudur, söz istem sırasına göre verilir. O vakit ara verelim on dakika, tutanaklara bakalım efendim.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Tabii, doğru söylüyor Elitaş, doğru söylüyor.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

Sayın milletvekilleri, tabii, bu İç Tüzük’ü uygulamak hepimizin asli görevidir. Yalnız genelde bir uygulama yapıyoruz, grupların söz talepleri olduğu zaman mümkün mertebe usul tartışmasında bütün grupların taleplerini karşılamaya çalışıyoruz.

Evet, lehte ilk söz Çanakkale Milletvekili Sayın Bülent Turan’a aittir.

Buyurun Sayın Turan. (AK PARTİ sıralarından alkışlar)

Süreniz üç dakikadır.

IV.- USUL HAKKINDA GÖRÜŞMELER

1.- Oturum Başkanı TBMM Başkan Vekili Ahmet Aydın’ın talep olmasına rağmen gündem dışı söz vermemesinin İç Tüzük hükümlerine uygun olup olmadığı hakkında

BÜLENT TURAN (Çanakkale) – Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Bugün cumhuriyet tarihimizin en önemli görüşmelerinden birine başlıyoruz. Bugün demokrasinin daha güçlenmesi için, millî iradenin daha güçlenmesi için, Türkiye’de vesayet rejiminden kalan artıkların iyice yok olması için bir yeni döneme başlama iddiasıyla 2 tane kıymetli partinin yetkilileri bir araya geldiler ve bir Anayasa değişikliğini gündeme getirdiler. Bu teklifi görüşmeye başlıyoruz.

Şimdiye kadar Türkiye’imizde ilk defa bir Anayasa değişiklik teklifi görüşülüyor değil, defaatle görüşmeler yapıldı; teamüller var, İç Tüzük var. O yüzden, yeni bir macera, yeni bir olağanüstü hâl varmış gibi “Yok efendim usul tartışması”, “Yok efendim neden bunlar böyle oldu?” tarzı yaklaşımlar doğru değil diye düşünüyorum. Önümüzde bir rehber var: Anayasa değişikliğinde de, kanun değişikliklerinde de, tasarıda teklifte de İç Tüzük’e bakacağız, ona göre karar vereceğiz.

Çok daha samimi niyetle, evet, şunu diyebilirsiniz: “Biz 18 maddelik teklife karşıyız. O yüzden birtakım oyunlarla beraber Meclisi geçirmek istiyoruz.” Buna saygı duyarız. Biz sabırlıyız, sakiniz, sağduyuyu, soğukkanlılığı elden bırakmayacağız ve 18 maddelik teklifimizin esas söz sahibi olan milletimize gitmesi için var gücümüzle gayret edeceğiz.

O yüzden bir daha söylüyorum: Sayın Altay’ın gündem dışı teklifini saygıyla karşılıyoruz. Ancak şimdiye kadar baktığımızda teamüllere, Anayasa değişikliğinin olduğu günlerde gündem değişikliğine ilişkin, gündem dışı konuşmalara ilişkin söz verilmediğini gördük. Kaldı ki İç Tüzük’ün 59’uncu maddesi “Gündem dışı konuşma” başlığıyla yazılmış ve der ki: “Başkanın takdiriyle en çok üç kişiye gündem dışı söz verilebilir.” “Verilir” demez “verilebilir” der. Dolayısıyla, söz vermek veya vermemek, gündem dışı talebin değerlendirilmesi Sayın Başkanın takdirlerindedir. Bugün Sayın Başkan, Anayasa değişikliği görüşüleceğinden dolayı, daha ciddi gündemimiz, daha önemli gündemimiz olduğundan dolayı dediler ki: “Salı, perşembe belki, teamüllerde olduğu gibi tüzükten kaynaklı çalışma günlerinin olduğu zamanlarda verilebilir, onun dışında verilemez.” Buna saygı duymak durumundayız. Bu takdir Sayın Başkanındır ve Sayın Başkanın da lehinde olduğumuzu ifade etmek istiyorum.

Ama bir daha söyleyeceğim: Tüm bu görüşmeler milletin gözü önünde yapılıyor, tüm bu çalışmalar, tartışmalar milletin gözü önünde yapılıyor.

LEVENT GÖK (Ankara) – Televizyon açık mı Bülent?

BÜLENT TURAN (Devamla) – 18 maddelik teklif bittiğinde dönüp arkaya baktığımızda mahcup olacağımız fotoğraflar vermemek lazım diye düşünüyorum.

LEVENT GÖK (Ankara) – Televizyon açık mı “Bütün milletin önünde.” diyorsun?

BÜLENT TURAN (Devamla) - Dönüp arkaya baktığımızda “Biz bu görüntüyü niye verdik?” demeyeceğimiz işler yapmamız lazım. O yüzden, daha sürecin başındayız.

CEYHUN İRGİL (Bursa) – Yalan söyleme, milletin gözü önünde olmuyor, milletten kaçırıyorsunuz. O zaman yayınlayın.

BÜLENT TURAN (Devamla) - Bu sürecin Meclisimiz için, milletimiz için hayırlı olmasını ümit ediyor, hepinizi saygıyla selamlıyorum. (AK PARTİ sıralarından alkışlar)

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum Sayın Turan.

Tutumum aleyhinde ilk söz İstanbul Milletvekili Sayın Engin Altay’a aittir.

Buyurun Sayın Altay. (CHP sıralarından alkışlar)

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Sayın Turan, samimiyet testine başlarsak sen sınıfta kalırsın. (CHP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Sen önce, bu Meclis bombalanırken altına attığın “Parlamentar sistemle sahip çıkacağız.” imzaya sahip çık, sen önce oraya sahip çık. (CHP sıralarından alkışlar)

BÜLENT TURAN (Çanakkale) – Şahsileştirme, konuşalım.

ENGİN ALTAY (Devamla) - Sen önce kaç madde olduğunu, ne götürüp ne götürmediğini bilmeden boş kâğıda imza attığın Anayasa teklifini oku da, ondan sonra bana samimiyet testinden bahset. (CHP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

MUSTAFA ELİTAŞ (Kayseri) – Anayasa teklifini hazırlayan adam, sen ne diyorsun be?

ENGİN ALTAY (Devamla) - Ben, bugün görüşülecek Anayasa değişiklik teklifinin de -yanlışım varsa Milliyetçi Hareket Partisi beni düzeltsin- Milliyetçi Hareket Partisi ile Adalet ve Kalkınma Partisinin ortak metni olduğunu bilmiyordum. Nitekim, Parlamento’ya verilen teklifte 316 Adalet ve Kalkınma Partisinin çok değerli milletvekilinin imzası var, bir tane Milliyetçi Hareket Partili imza görmedim. Sayın Turan’ın, burada hem Meclise hem kamuoyuna -bilmiyor mu biliyor mu, bilmiyorum kimin imzası var yok ama- 2 partinin teklifi gibi vurgulamasını da garipsediğimi belirtmek isterim. (CHP sıralarından alkışlar)

Ha, bir şey daha –bakıyorum biraz zamanım var- Adalet ve Kalkınma Partisinin kurulduğu 2000’den beri 2012 yılının son ayına kadar bütün vesikalarına bakın, bütün belgelerine bakın, programına bakın, tüzüğüne bakın; her vesileyle parlamenter sistem vurgusu vardır, parlamenter sisteme övgü vardır, parlamenter sisteme methiye vardır. Şimdi başınıza taş mı düştü de on sene sonra birdenbire bu Parlamentonun köküne dinamit koymak istiyorsunuz? (CHP sıralarından alkışlar)

Buraya gelince -onu bunu bilmem kardeşim, önümüzde kritik bir süreç var- Başkanlık Divanı dâhil, siyasi partilerin grup yöneticileri ve kıymetli milletvekillerimiz, hepimiz dâhil, buna uyacağız; burada ne yazıyorsa bu Mecliste o olacak. Aksi bir duruma karşı, bizim, gene buradan aldığımız imkânları ve buradan alacağımız manivelaları kullanacağımızı belirtmek istiyorum. Kimse burada yazılana rağmen, bu Mecliste iş tutmaya kalkmasın; sonuçları kamu vicdanını incitir, sonuçları Türkiye Büyük Millet Meclisinin itibarına hâlel getirir.

Genel Kurulu saygıyla selamlıyorum efendim. (CHP sıralarından alkışlar)

MUSTAFA ELİTAŞ (Kayseri) – Aynen katılıyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

Tutumum lehinde ikinci söz Manise Milletvekili Erkan Akçay’a aittir.

Buyurun Sayın Akçay.

ERKAN AKÇAY (Manisa) – Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Evet, bugün ülkemizi çok yakinen ilgilendiren çok önemli bir Anayasa değişikliği teklifinin görüşmelerine başlayacağız ve öncelikle bu görüşmelere daha henüz başlarken de Genel Kurulu mümkün olduğunca gerilimden uzak tutmaya gayret etmemiz lazım değerli arkadaşlar. Peki, onun için ne yapmamız lazım? Onun için bu Genel Kurul çalışmaları sırasında bir uzlaşma arayışı içerisinde olalım ve inanın, değerli arkadaşlar, bu usul tartışmaları dahi konudan beklenen maksada bizi ulaştırmayacaktır.

Devamlı uygulanan bir, işte, gündem dışı konuşmalar ve söz almalar var. “Bu olsun mu, olmasın mı?” diyerek birtakım gerilimler yaratmamakta ben, doğrusu, fayda görüyorum ve şimdi bu tartışmaların kaybettireceği zaman, daha fazla bir zaman olacaktır. O nedenle, bu tartışmaları çok da yerinde bulmadığımızı ifade etmek istiyorum. Bu, gündem dışı konuşmaların hepsinin tutacağı on beş dakikadır, gün yirmi dört saattir ve günlerce bu süreci götürebileceğimizi düşünüyorum. O nedenle, tutumumuz bu yönde olacaktır ve bu, gündem dışı konuşmalarla ilgili talepleri de saygıyla karşıladığımı ifade etmek istiyorum.

Anayasa değişikliği teklifinde Milliyetçi Hareket Partisinin imzasının olup olmadığı meselesine gelince, evet, Milliyetçi Hareket Partisi olarak, milletvekilleri olarak biz bu Anayasa değişikliği teklifine -evet, imza olarak- imza atmadık. Ancak, bu Anayasa değişikliği tekliflerine ilişkin ilk öneriler Sayın Başbakan tarafından Sayın Genel Başkanımıza iletdikten sonra, uzun görüşmeler yapıldıktan sonra Türkiye Büyük Millet Meclisine gelinmiştir. Hatırladığım kadarıyla, Sayın Başbakan CHP Genel Başkanı Sayın Kılıçdaroğlu’na bu Anayasa değişikliği teklifleri içerisinde, görüşmelerinde yer alması için tam 2 defa çağrıda bulunmuştur. Genel Başkanımız Sayın Devlet Bahçeli’nin de yine Cumhuriyet Halk Partisine bu konuda 1 defa çağrısı vardır fakat ana muhalefet partisi olan Cumhuriyet Halk Partisi, bu teklif görüşmelerinde ağustos ayında o 7 maddelik mini pakette yer aldığı gibi yer almak yerine yani bir ana muhalefet partisinin sorumluluğunu yerine getirerek inisiyatif almak yerine daha peşin peşin karşı çıkmak suretiyle bu konudaki tutumunu baştan belli etmiştir.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

ERKAN AKÇAY (Devamla) – Ama Milliyetçi Hareket Partisi bu konudaki görüşlerini, görüşmelerini yapmıştır. Anayasa Komisyonunda ve medyada ifade ettiğimiz gibi, bu Anayasa değişikliği teklifinin arkasında olduğumuzu ifade ediyor, hepinize saygılar sunuyorum. (MHP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN – Teşekkürler Sayın Akçay.

Sayın Altay, buyurun.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Çok kıymetli mevkidaşım konuşmasında ana muhalefet partisi sorumluluğu içinde olmadığımızı beyan ederek Anayasa görüşmelerine katılım noktasında...

MUSTAFA ELİTAŞ (Kayseri) – Öyle demedi canım, olur mu?

BÜLENT TURAN (Çanakkale) – Zabıtlara bakalım Başkanım.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Yani istem dışı bir sataşmada bulundu ama cevap vermek gerekir efendim.

MUSTAFA ELİTAŞ (Kayseri) – Sataşma yok Sayın Başkan.

ERKAN AKÇAY (Manisa) – Efendim, sataşma yok burada.

BAŞKAN – Sayın Altay, öyle bir sorumluluktan bahsetmedi, öyle bir çağrının olduğunu söyledi, bu çağrıya cevap verilmediğini ifade etti; yalan mı?

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Tam söyleyeyim mi?

BAŞKAN – “Sorumluluk” demedi.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Siz belki dinleyemediniz. Ana muhalefet partisi sorumluluğu içinde hareket etmediğimizi söyledi.

MUSTAFA ELİTAŞ (Kayseri) – Efendim, bu eleştiridir, cevap verecek bir şey değil.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Tutanaklar açık Sayın Başkan, biz burada neler için ne sataşmalardan söz aldık.

MUSTAFA ELİTAŞ (Kayseri) – Tutanaklara bakın o zaman.

BAŞKAN – Sayın Altay, bakın, evet, ben belki bir süre taleplerinizi karşılayabilirim ama şunu bilin ki: Siz her ne kadar şu İç Tüzük’ü uygulamakta ısrarcıysanız haklı olarak, ısrarınızı kabul ediyorum ama bu İç Tüzük’ü asıl uygulama görevi de buranıdır.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Şüphesiz.

BAŞKAN – Yani her konuyu sataşma konusu hâline getirmenin, her konuyu usul tartışması hâline getirmenin bu İç Tüzük’ün de doğasına aykırı olduğunu tabiatıyla biliyorsunuzdur. Dolayısıyla, lütfen, ben, şu anda görüşmelerin suhuleti açısından... Daha gündeme bile geçmeden usul tartışmaları ile sataşmalar -biliyorum, siz tabii ki bunları kullanacaksınız ama- bilin ki bir süre sonra, eğer gerçekten amacının dışında kullanılmaya başlanırsa, hakkın suiistimalini teşkil ederse de biz de bunları uygulamaya başlarız. Onun için daha sıkıntı olur.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Şimdiye kadar ben bitirmiştım esasen.

BAŞKAN – Ben de bir ikazımı yapayım dedim, ben gene size iki dakikalık süre veririm sataşmadan dolayı. Lütfen yeni bir sataşmaya meydan vermeyelim.

Buyurun.

V.- SATAŞMALARA İLİŞKİN KONUŞMALAR

1.- İstanbul Milletvekili Engin Altay’ın, Manisa Milletvekili Erkan Akçay’ın usul görüşmesi nedeniyle yaptığı konuşması sırasında Cumhuriyet Halk Partisine sataşması nedeniyle konuşması

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Ben asla Milliyetçi Hareket Partisiyle bir polemik açma derinde değilim, sadece Sayın Turan’ın “2 partinin teklifi” anlayışını söylemek isteyip bunu yaptım.

BÜLENT TURAN (Çanakkale) – Yine isim veriyor ya.

ENGİN ALTAY (Devamla) – Biz, evet, Anayasa değişikliğiyle ilgili müteaddit defalar çağrılar aldık. 24’üncü Dönemde kurulan bir Komisyon var idi, 60 maddede de uzlaşılmış idi. Sonrasında, Sayın Davutoğlu’nun çağrısı üzerine gene buna sıcak baktık, bakarken de Sayın Genel Başkanımız bir şeyin altını çizdi: “Anayasa değişikliği, evet, artı 12 Eylül darbe hukukundan arındırılacak bir mevzuat değişikliğiyle birlikte her şeye varız.” dedi. Ama siz şunu yaptınız yani Hükümet şunu yaptı: “Biz 12 Eylül darbe hukukuyla meşgul değiliz yani antidemokratik Siyasi Partiler Kanunu’yla uğraşamayız, bilmem, YÖK’le uğraşamayız. Biz, varsa yoksa Anayasa’yı değiştiriverelim, kafamıza göre bir dizayn kuralım gitsin.” Türkiye’de, bu Anayasa’yla ilgili ne yaparsanız yapın, orta yerde 12 Eylül darbe hukuku varken, gerek Ceza Kanunu’nda gerek kimi kurum ve kuruluşların kuruluş kanununda bunlar varken Türkiye’ye demokrasi zaten yerleşmez.

İki: Cevap olsun diye söylemiyorum ama tekrar altını çizmem lazım; bu Meclisteki 4 parti, bombalar yağarken buraya parlamenter demokratik sisteme vurgu yapıyor da şimdi “Biz bundan caydık.” diyorlarsa çıkıp millete samimice, dürüstçe, ahlaklı bir şekilde bunun gerekçelerini tane tane koymaları lazım.

Ben soruyorum size: On beş yıldır iktidardınız, elinizi tutan mı vardı, bu Anayasa mı engeldi de Türkiye kan gölüne döndü? Kimse sokağa çıkmaya cesaret edemiyor, ekonomiyi perişan ettiniz, işsizliği had safhaya çıkardınız. Bunlara sığınmayın.

Bu Türkiye durdukça bu Meclis aktif olarak olacak ve “Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir.” şiarı sonsuza kadar, sonsuza kadar yaşayacaktır. Yok öyle şey. (CHP ve AK PARTİ sıralarından alkışlar)

BAŞKAN – Teşekkürler Sayın Altay.

IV.- USUL HAKKINDA GÖRÜŞMELER (Devam)

1.- Oturum Başkanı TBMM Başkan Vekili Ahmet Aydın'ın talep olmasına rağmen gündem dışı söz vermemesinin İç Tüzük hükümlerine uygun olup olmadığı hakkında (Devam)

BAŞKAN – Şimdi, tutumum aleyhinde ikinci ve son söz Muş Milletvekili Ahmet Yıldırım'a aittir. Buyurun Sayın Yıldırım. (HDP sıralarından alkışlar)

Sizin de süreniz üç dakikadır.

AHMET YILDIRIM (Muş) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Biz bir adım öteye geçerek söylüyoruz, şu Meclis Genel Kurulu Anayasa görüşmelerine eksik katılımıla geçemez.

Buradan hareketle, iki saat önce şu Meclise resmî olarak çekilmiş ve Meclis Başkanlığına verilmiş olan, Eş Genel Başkanımızın bu husustaki dilekçesini okumak istiyorum:

“Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Ülkemizin geleceğini çok yakından ilgilendiren, tarihî bir önemdeki Anayasa değişikliği teklifi bugün itibarıyla Genel Kurulda görüşülmeye başlanacaktır. Görüşmelerin sonucunda Parlamentonun ne yönde karar vereceğini hep birlikte göreceğiz. Ancak, Parlamentonun 11 üyesi hukuk dışı yollarla siyaseten rehin alınmışken, bizlerin Parlamentoda görüşlerimizi ifade etme ve Anayasa değişikliği oylamasında oy kullanma hakkımız fiilen gasbedilmişken yapılacak görüşme ve oylamalar, daha başından itibaren hukuka aykırı ve meşruiyeti tartışmalı olacaktır.

Siyasi görüşlerimizi içeren ve Türkiye Büyük Millet Meclisi adresine gönderdiğimiz mektuplar bile önce Adalet Bakanlığına fakslanmakta ve Bakanlığın gizli talimatlarıyla mektuplarımıza yasa dışı bir şekilde el konulmaktadır. Anayasa'ya aykırı bir biçimde tutuklanmış olmamız yasama ve denetleme yetkilerimizin hiçbir şekilde kısıtlanmasına yol açamaz. Yetki, hak ve sorumluluklarımız açısından Parlamentodaki diğer milletvekillerinden hiçbir farkımız yoktur. Bu çerçevede, Anayasa değişikliği teklifi görüşmelerinde benim ve tutuklu bulunan diğer 10 milletvekili arkadaşımın her oylamada gizli oy kullanma hakkı vardır.

Başkanlığınızın, bizlerin, Anayasa değişikliğinin her oylamasında gizli oy kullanabilmesi için gerekli tedbirleri almasını ve bunu sağlayacak imkânları yaratmadan oylamaya geçilmemesini arz ve teklif ederiz. Aksi durumda İç Tüzük'e ve Anayasa'ya açıkça aykırılık teşkil edilmiş olacaktır.

Saygılarımla. 9 Ocak 2017.

Selahattin Demirtaş, HDP Eş Genel Başkanı, İstanbul Milletvekili.” (HDP sıralarından ayakta alkışlar)

Vicdanı olan, yasama onuruna sahip her milletvekilinin, kendisi gibi aynı hakka sahip olan 11 milletvekilinin buraya gelişini sağlama yükümlülüğü vardır. Öbür türlü geçirilecek ve buradan oy alsa bile asla uluslararası hukuktan ve Anayasa'ya aykırılıktan kurtulamayacak olan bu durumun bir an önce revize edilmesini diliyorum.

Genel Kurulu saygıyla selamlıyorum. (HDP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum Sayın Yıldırım.

Sayın milletvekilleri, İç Tüzük'ün 59'uncu maddesi uyarınca gündem dışı söz verme yetkisinin tamamen birleşimi yöneten başkanın takdirinde olduğuna, gündemin yoğunluğuyla görüşülen işin özelliğine göre gündem dışı söz verme takdirinin birleşimi yöneten başkana ait olduğuna; ayrıca, yine, normal çalışma günleri olan salı, çarşamba ve perşembe günleri dışında gündem dışı söz verilmesine yer olmadığına ilişkin tutumumu Genel Kurulun oylarına sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Dolayısıyla, tutumunda bir değişiklik yoktur. Şunu tekrar ifade edeyim ki: İç Tüzük 59 her hâlükârda bu yetkiyi oturumu yöneten başkana veriyor.

Sayın milletvekilleri, şimdi, İç Tüzük'ün 60'ıncı maddesine göre sisteme giren ilk on beş sayın milletvekiline bir dakika süreyle söz vereceğim.

Sayın Aydın, buyurun.

VI.- AÇIKLAMALAR

1.- Bursa Milletvekili Erkan Aydın'ın, Eskişehir'deki bir okulda başlayan dürüstlük kantini uygulamasına ve Anayasa görüşmelerinde tüm vekilleri dürüstlük kantinine davet ettiğine ilişkin açıklaması

ERKAN AYDIN (Bursa) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Türkiye Cumhuriyeti'nin geleceğini belirleyecek Anayasa görüşmelerine başlıyoruz. Bu görüşmelere başlarken Eskişehir'deki bir okuldan söz edeceğim. Bu okulda örnek bir uygulama başladı: Dürüstlük kantini. Dürüstlük kantininde kasada görevli yok, öğrenciler istedikleri ürünleri alıp ücretini kasaya bırakıyor. Okul müdürleri kasanın hiçbir zaman açık vermediğini, aksine fazla çıktığını söylüyor. Yalanın dolanın, talanın prim yaptığı bugünlerde çocuklar hepimize örnek oluyor. Ben de Anayasa görüşmelerinde tüm vekilleri dürüstlük kantinine davet ediyorum. Herkes görüşlerini kimseye minnet etmeden, başını dik tutarak dürüstçe açıklasın. Bakalım cumhuriyetin kaldırılmasına, Türkiye Büyük Millet Meclisinin etkisizleştirilmesine, diktatöryaya kim yataklık ediyor, hep birlikte görelim.

BAŞKAN – Sayın Topal...

Sayın Hürriyet...

2.- Kocaeli Milletvekili Fatma Kaplan Hürriyet'in, görüşmelerine başlanacak olan Anayasa değişiklik teklifinin Türkiye Cumhuriyeti'nin batış ve bölünme belgesi olduğuna ve bu darbe anayasasına, diktaya “evet” diyeceklerin yatacak yerlerinin olmadığına ilişkin açıklaması

FATMA KAPLAN HÜRRİYET (Kocaeli) – Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Rejim değişikliğini içeren bölünme anayasasının görüşmeleri artık başlıyor. Hiçbir menfaat milletin haklarından daha kutsal olamaz ve milletin menfaatleri doğrultusunda söylüyorum ki: Bu anayasa, Türkiye Cumhuriyeti'nin batış belgesidir, Türkiye Cumhuriyeti'nin bölünme belgesidir. Ülke yangın yeriye, insanlar ekmek derdindeyken, kişisel menfaatlerle bu bölünme anayasasını getirenler bilmelidir ki bu toprağın üstünde yaşayanlar kadar altında yaşayanlar da sizden hesap soracaktır.

İzmir’deki terör saldırısında, tek başına bir trafik polisi uzun zamandır iktidarın yapamadığını yaptı ve halkını korudu. Onun yatacak yeri vardır; ancak bu darbe anayasasına, diktaya “Evet” diyeceklerin yatacak yeri yoktur. Ve bu diktaya “Evet.” diyen 330 vekil olacaksa bu Mecliste, ülkede başkaca darbeci aramaya gerek olmadığını düşünüyorum.

BAŞKAN – Sayın Topal...

SERKAN TOPAL (Hatay) – Sıramı Sayın Tanal’a veriyorum.

BAŞKAN – Şimdi geçti efendim.

Sayın Tanal, size vereceğim sırası geldiğinde.

Sayın Gürer...

3.- *Niğde Milletvekili Ömer Fethi Gürer’in, Anayasa değişikliği teklifiyle ilgili yapılan tüm görüşmelerin halkın da bilgisi dâhilinde olması için televizyonlardan verilmesini talep ettiğine ilişkin açıklaması*

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) – Teşekkürler Sayın Başkan.

Önderimiz Mustafa Kemal Atatürk, 7 Şubat 1923 günü Balıkesir Zağnos Paşa Camisi hutbesinde cemaate hitaben konuşmasında “Ben yalnız kendi düşüncemi söylemek istemiyorum, hepinizin düşüncesini anlamak istiyorum. Millî emeller, millî irade yalnız bir şahsın düşünmesinden değil millet fertlerinin tamamının arzularının, emellerinin birleşmesinden ibarettir.” demiştir. Bugün de her yurttaş, siyasi kimliğinin etkisi altında kalmadan Anayasa’nın Meclisimizdeki görüşmelerini izlemek ve buradan bilgilenmek durumundadır. Bu nedenle, burada yapılacak tüm konuşmaların televizyondan yayınlanması, halkımızın bilgi alma hakkını kullanması ve bu, geleceği ilgilendiren, çocuklarımızın ve yaşamımızın geleceğini belirleyecek Anayasa görüşmelerinin halkın da bilgisi dâhilinde olması için televizyonlardan verilmesini talep ediyor, teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Sayın Demirtaş...

4.- *Zonguldak Milletvekili Ünal Demirtaş’ın, terör, OHAL ve ekonomik krizin olduğu bir ortamda anayasa yapılmaması gerektiğine, hukukçu ve sivil toplum örgütlerinin Meclis önünde basın açıklaması yapmalarının zorbalıkla engellendiğine, milletvekillerine şiddet uygulandığına ve yol yakırken bu değişiklikten vazgeçilmesi gerektiğine ilişkin açıklaması*

ÜNAL DEMİRTAŞ (Zonguldak) – Bugün, Türkiye’nin en önemli gündemi olan Türkiye’deki anayasal düzeni temelinden sarsacak, Meclisi ortadan kaldıracak, yargıyı tek adamın iki dudağının ucuna bırakacak, Türkiye’yi yüz yıl geriye götürecek rejim değişikliğini konuşacağız.

Elbette ki anayasalar toplumsal mutabakat metinleridir ama şu an, Türkiye’deki rejimi değiştirme, anayasa yapma koşulları yoktur. Türkiye’de, iktidarınızın yaydığı bir korku iklimi vardır, terör vardır, OHAL vardır, ekonomik kriz vardır. Böyle bir ortamda anayasa yapılamaz, yapılmamalıdır.

İşte, bugün, yargının tek adama bağlanmasına, Türkiye’nin diktatörlüğe sürüklenmesine itiraz eden Türkiye’nin en değerli hukukçuları, avukatları, sivil toplum örgütleri Meclis önünde basın açıklaması yapmak istediler ama zorbalıkla, şiddetle bu basın açıklaması engellendi, milletvekillerimize şiddet uygulandı; diktatörlük Meclisten geçmeden fiilen yürürlüğe girdi. Yol yakırken bu değişiklikten vazgeçin, sarayı ve kendi koltuğunuzu değil, Türkiye’yi düşünün.

BAŞKAN – Sayın Şimşek...

5.- Mersin Milletvekili Baki Şimşek'in, Mersin'in yaklaşık bir aydır doğal afetlerle mücadele etmesine rağmen doğal afet bölgesi ilan edilmesiyle ilgili çağrılara Hükümetin karşılık vermediğine ve Mersin'e nakdi yardım gönderilmesi gerektiğine ilişkin açıklaması

BAKİ ŞİMŞEK (Mersin) – Sayın Başkan, sorum bütün bakanlara: Mersin yaklaşık bir aydır doğal afetlerle mücadele etmektedir. Doğal afet bölgesi ilan edilmesiyle ilgili bütün çağrılarımıza Hükümet henüz karşılık vermemiştir. Mersin'de çiftçiler devletten artık selam, sevgi dışında yardım bekliyorlar. DSİ acil tedbirler almalıdır. Toros Dağlarında şu anda 3 metre kar vardır, yağışlarla beraber daha büyük sel afetinin olması Mersin'de kaçınılmazdır. Onun için pompa istasyonlarının acilen güçlendirilmesi, gerekli tedbirlerin alınması ve Mersin'e nakdi yardım gönderilmesi gerekmektedir.

Teşekkür ediyor, saygılar sunuyorum.

BAŞKAN – Sayın Köseoğlu...

6.- Trabzon Milletvekili Ayşe Sula Köseoğlu'nun, Trabzon'un Sürmene ilçesindeki orman yangınına saptırarak bir siyasi rant malzemesi yapan anlayışı kınadığına, Anayasa değişikliği görüşmelerini sabote etmeye çalışan muhalefet partilerini kamuoyunun dikkatine sunduğuna ilişkin açıklaması

AYŞE SULA KÖSEOĞLU (Trabzon) – Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Önceki gece, Trabzon'umuzun Sürmene ilçesinde 20 hektarlık araziye etkileyen bir orman yangını meydana gelmiştir. Hepimizi derinden üzen bu yangın üzerine, üzüntüyü paylaşmak yerine, yangındaki çıkışı ve sonrasını provoke ederek, farklı amaçlarla olayı saptırarak bir siyasi rant malzemesi yapan anlayışı bugün buradan kınıyorum ve halkımızın takdirine sunuyorum.

Bugün, ayrıca, ülkemizin geleceğini etkileyen, ülkemizin istikrar içerisinde güçlü bir şekilde yoluna devam etmesinin yolunu açacak olan bir anayasa değişikliğini görüşmek üzere toplanmış bulunuyoruz. Bu hayırlı işi bile sabote etmek amacıyla, görüşmelere başlanmamasını sağlamak amacıyla burada bulunan muhalefet partilerini de halkımızın ve kamuoyunun dikkatlerine sunuyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Sayın Akkaya...

7.- İstanbul Milletvekili Yakup Akkaya'nın, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Mehmet Müezzinoğlu'nun emeklilik yaşıyla ilgili bazı açıklamalarına ilişkin açıklaması

YAKUP AKKAYA (İstanbul) – Sayın Başkan, Sayın Çalışma Bakanı Mehmet Müezzinoğlu'nun önceki gün Konya'da yaptığı konuşmasını okudum. Bir Çalışma Bakanının Türkiye'deki emeklilik sistemini bilmemesini hayretle karşılıyorum. Sayın Bakan Türkiye'de emeklilik yaşının hâlâ 52 olduğunu zannediyor ve "Biz bunu kademeli olarak 53'e, 54'e çıkarmalıyız." diye demec veriyor.

Sayın Bakan, Türkiye'de emeklilik sistemi 2008 yılında kademeli olarak yükseltilmiştir. Buna göre, kadınlar 58, erkekler için de 60 yaş getirilmiştir ve 2048'e kadar kadın-erkek ayrımı kalkmış, 65 yaş sınırlaması getirilmiştir. Biz Cumhuriyet Halk Partisi olarak, liyakat, liyakat, liyakat diye boşuna demiyoruz.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Sayın Akın...

8.- Balıkesir Milletvekili Ahmet Akın'ın, ülkenin bir kişinin kişisel mülkü hâline gelmesine halkın ve onurlu milletvekillerinin izin vermeyeceğine ilişkin açıklaması

AHMET AKIN (Balıkesir) – Bugün Meclis Dikmen Kapısı önünde halkımıza dayatmak istediğiniz rejimin en somut örneğini gördük. Sivil toplum örgütlerinin yapacağı halkı bilgilendirme açıklamasından korkunuz. Komisyon görüşmelerini televizyondan yayınlamayarak halktan kaçırdınız, tek adam dikta anayasasını kimse bilsin istemiyorsunuz. Kendiniz bile getirmek istediğiniz tek adam

rejimini savunamıyorsunuz; yandaşlarınız, sözcüleriniz televizyonlarda zorlanıyor, utanıyorlar. Getirmek istediğiniz rejim tam da bu; kimse konuşmasın, kimse bilmesin, kimse eleştirmesin, yazmasın, çizmesin, bir adam konuşsun, herkes onu alkışlasın. Yok öyle bir şey, bu ülkeyi sokakta bulmadık. Ülkemizin bir kişinin kişisel mülkü hâline gelmesine yüce halkımız ve onurlu milletvekillerimiz izin vermeyecektir. (CHP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN – Sayın Yalım...

9.- Uşak Milletvekili Özkan Yalım'ın, içinde bulunulan ekonomik şartlarda ve bu kadar terör eylemi varken bu Anayasa değişikliği görüşmelerine ne kadar ihtiyaç olduğunu kamuoyunun takdirlerine sunduğuna ve bu görüşmelerin TRT'den yayınlanmasının sağlanmasını talep ettiğine ilişkin açıklaması

ÖZKAN YALIM (Uşak) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Başkan, ekonomide şu anda, bugün itibarıyla dolar 3 etmiş, euro 3,90. Bu kadar terör eylemi varken, bu kadar şehidimiz varken bu Anayasa görüşmeleri ihtiyaç mıydı? Bu kadar şehidimizin olduğu ortamda bu ortama ihtiyaç var mıydı? Bunu kamuoyunun takdirine ve sizlerin, yüce Meclisin takdirine bırakıyorum.

Öbür taraftan, illa da “Bu görüşmeleri yapacağız.” diyorsanız, tamam, buradayız. Peki, neden halktan çekiniyorsunuz? Neden TRT 1'den aralıksız bu görüşmeleri yayınlamıyorsunuz? Halka açık olun, halktan çekinmeyin ve de bir an önce TRT'den bu görüşmenin aralıksız yayınlanmasını sağlayın lütfen.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Sayın Benli...

10.- İstanbul Milletvekili Fatma Benli'nin, 15 Temmuzda milletin, devletin bağımsızlığını ve millî duruşunu kaybetmemesi için ülkesini savunurken sergilediği dayanışmanın bugün Mecliste devam edeceğine ve sistem değişikliğinin kabulüne nihai olarak milletin karar vereceğine ilişkin açıklaması

FATMA BENLİ (İstanbul) – Teşekkürler Sayın Başkan.

Bugün, tarihi bir gün. Milletimiz nasıl 15 Temmuzda birlik ve beraberlik içinde bir duruş sergilediyse bizler de bugün Anayasa'nın yine milletin işi olduğu bilinciyle, milletin vekilleri olarak aynı duruşu Mecliste sergileyeceğiz.

Bugüne dek Türkiye'de anayasalar darbeler sonrası zoraki olarak halkımızın önüne konulmuş metinler olmaktan öteye gidememiştir. O yüzden, yeni anayasa talebi toplumun tüm katmanları için gerekli bir ihtiyaç olarak kendini göstermiştir.

Bugün Mecliste görüşmeye başlayacağımız anayasa teklifi ise demokrasi ve uzlaşma kültürünün sonucu olarak AK PARTİ ve MHP'nin ortak mutabakatıyla oluşmuştur. Bizler nasıl darbeler ve terör karşısında ülkemiz için millî birlik içinde hareket ediyorsak bugün de aynı şekilde hareket edeceğiz. Zira, hepimiz aziz milletimizin iradesinin değişim yönünde olduğunun farkındayız.

15 Temmuzda milletimizin devletin bağımsızlığını ve millî duruşunu kaybetmemesi için ülkesini savunurken sergilediği dayanışma bugün Mecliste devam edecektir ve sistem değişikliğinin kabulüne nihai olarak millet karar verecektir.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Rejim, rejim, sistem değil; rejim.

EJDER AÇIKKAPI (Elâzığ) – Sistem, sistem.

TAHİR ÖZTÜRK (Elâzığ) – O sizin uydurmanız.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Öyle “sistem” deyip kendinizi kandırmayın; rejim!

BAŞKAN – Sayın Basmacı...

AYŞE SULA KÖSEOĞLU (Trabzon) – Dayatmayalım, dayatmayalım. Kendi doğrularınızı dayatmayın.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – “Sistem” deyip kendinizi kandırmayın; rejim!

EJDER AÇIKKAPI (Elâzığ) – Sistem bu, sistem.

AYŞE SULA KÖSEOĞLU (Trabzon) – Kendi doğrularınızı dayatmayın.

BAŞKAN – Sayın milletvekilleri, müdahale etmeyelim lütfen.

Buyurun.

11.- Denizli Milletvekili Melike Basmacı'nın, Anayasa değişikliği teklifinin Meclisteki oylamadan geçmeyeceğine ve demokrasinin kazanacağına inandığına ilişkin açıklaması

MELİKE BASMACI (Denizli) – Sayın Başkan, sevgili vekiller; ben ülkemde barış ve demokrasi olmasını istiyorum. Hiçbir annenin evladı için kaygılanmadığı ülkemi geri istiyorum. Ben hâlâ vicdana, insanlığa inanıyorum ve anayasa teklifinin Meclisteki oylamadan geçmeyeceğini, demokrasinin kazanacağını biliyorum ve inanıyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Sayın Yedekci.

12.- İstanbul Milletvekili Gülay Yedekci'nin, yüz yıl önce emperyalistlere karşı savaşı kazanılan cumhuriyetin şimdi milletvekillerinin oylarıyla yıkılmaya çalışıldığına ve Mustafa Kemal Atatürk'ün ışığında cumhuriyeti sonsuza kadar yaşatacaklarına ilişkin açıklaması

GÜLAY YEDEKÇİ (İstanbul) – Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Bugün, cumhuriyetin yıkılmaya çalışıldığı gün aslında. Yüz yıl önce, bizim emperyalistlere karşı savaşı kazanmış cumhuriyetimizi şimdi milletvekillerinin oylarıyla yıkmaya çalışıyor. Acaba elinize o anayasa metnini hangi güçler verdi, hangi emperyal güçler verdi, onu merak ediyoruz.

“Türk genci, devrimlerin ve cumhuriyetin sahibi ve bekçisidir. Bunların gereğine, doğruluğuna herkesten çok inanmıştır. Yönetim biçimini ve devrimleri benimsemiştir.” diyen Mustafa Kemal Atatürk'ün ışığında cumhuriyeti sonsuza kadar yaşatacağız, bundan şüpheniz olmasın. (CHP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN – Sayın Tanal...

13.- İstanbul Milletvekili Mahmut Tanal'ın, Anayasa değişikliğine karşı verilen mücadelenin hukuk devleti isteyenler ile hukuk devletine karşı olanların, demokrasi isteyenler ile demokrasi karşıtı olanların mücadelesi olduğuna ilişkin açıklaması

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

15 Temmuzda Türkiye Büyük Millet Meclisini bombalayanlara karşı sabaha kadar Mecliste direndik, bugün de Türkiye Büyük Millet Meclisini polis kuşatmasına aldınız, bugün de darbeye direneceğiz çünkü biz milletin vekilleriyiz.

Bu Anayasa değişikliğiyle CHP, AKP, MHP, HDP mücadelesi değil, bu mücadele hukuk devleti isteyenler ile hukuk devletine karşı olanların mücadelesidir. Bu mücadele demokrasi isteyenler ile demokrasi karşıtı olanların mücadelesidir.

Bu Anayasa değişikliği, ucuzluk mu getirecek, bedava su mu verilecek, terörü mü bitirecek, özgürlükleri mi getirecek, vergi oranlarını mı düşürecek, demokrasiyi mi güçlendirecek, yoksa dikta rejimini mi getirecek? Halkın buna ihtiyacı var mıdır, halka hiç sordunuz mu?

Teşekkür ediyorum, saygılarımı sunarım. (CHP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN – Sayın Yıldız Biçer...

14.- *Manisa Milletvekili Tur Yıldız Biçer'in, İŞİD'in yayınladığı 2 askerin yakılarak infaz edildiğini içeren görüntülerle ilgili Hükümetin hâlâ net bir açıklama yapmadığına ve bu konuda bilgi almak istediğine ilişkin açıklaması*

TUR YILDIZ BİÇER (Manisa) – Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; İŞİD, geçtiğimiz ay, 2 askerimizin yakılarak infaz edildiğini içeren görüntüler yayınlamıştı. Bu görüntülerle ilgili Hükümet hâlâ net bir açıklama yapmamıştır. Kamuoyu ve askerlerimizin yakınları hâlâ merak ve endişe içindedirler. Hükümet neden bu konuyla ilgili net bir açıklama yapamıyor, kesin bir bilgi veremiyor? İstihbarat sistemi bu olayı aydınlatamayacak kadar yetersiz midir?

Hükümet yetkililerinden derhâl şu soruların yanıtlanmasını bekliyoruz: Bu 2 asker gerçekten kaçırılmış mıdır? Bu askerlerimiz hâlen nerededir ve sosyal medyada yayınlanan bu görüntüler gerçek midir?

Saygılar sunuyorum.

BAŞKAN – Son olarak, Sayın İlgezdi...

15.- *İstanbul Milletvekili Gamze Akkuş İlgezdi'nin, bugün demokratik, laik Türkiye Cumhuriyeti'nin geleceğinin oylanacağına ve bütün vekilleri yaptıkları Anayasa'ya bağlılık yeminine sahip çıkmaya davet ettiğine ilişkin açıklaması*

GAMZE AKKUŞ İLGEZDİ (İstanbul) – Sayın Başkan, bugün cumhuriyet tarihinin en önemli, en kritik sürecinden geçmekteyiz. Bugün, inandığımız, uğruna mücadele ettiğimiz demokratik, laik Türkiye Cumhuriyeti'nin geleceğini oylamaya başlıyoruz. Kurtuluş Savaşı döneminde bile millî egemenliği kayıtsız şartsız milletine emanet eden başta Mustafa Kemal ve kurucu irade olmak üzere hiçbir zaman yetkiyi tek elde toplama kararında olmadılar. Meclis çoğunluğuna güvenerek millî egemenliği tek makamda toplamaya yönelik hukuksuz ve açıkça Anayasa'ya aykırı olan, kuvvetler ayrılığını yok sayan anlayışa müsaade etmeyeceğiz. Türkiye'nin demokratik yarınları için, yavrularımızın aydınlık geleceği için, Mustafa Kemal'in bize emanet ettiği cumhuriyet için yeniden Kuvayımillîye anlayışıyla bu tasarıya sonuna kadar karşı çıkacağız. Bütün vekilleri, karşıda yazan “Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir.” şiarını hatırlatarak yaptıkları Anayasa'ya bağlılık yeminine sahip çıkmaya davet ediyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ediyoruz.

Gündeme geçmeden önce, Sayın Kerestecioğlu, buyurun, iki dakika süreyle söz veriyorum.

16.- *İstanbul Milletvekili Filiz Kerestecioğlu Demir'in, tüm AK PARTİ'li ve MHP'li milletvekillerini Anayasa değişikliği teklifine ret oyu vermeye çağırdığına, 11 HDP milletvekilinin tutuklu bulunduğu bir ortamda yapılan Anayasa değişikliğinin hiçbir meşruiyetinin bulunmadığına, Meclis kapısında bu Anayasa değişikliği teklifine karşı çıkanlara şiddet uygulandığına ve Diyarbakır'da Roboski katliamı anısına yapılan anıtın kayyum tarafından yerinden söktürüldüğüne ilişkin açıklaması*

FİLİZ KERESTECİOĞLU DEMİR (İstanbul) – Teşekkürler Sayın Başkan.

Bugün, Türkiye'de kuvvetler ayrılığını ortadan kaldıran ve rejimi değiştiren, dünyada benzeri görülmemiş bir tek adam teklifi görülecek. İnsanın en büyük hatalarından birisi, ikbalini her şeyin önüne koymasıdır. Hâlbuki insan ancak değerleriyle, tarihiyle ve bugünüyle insandır. Bu kapsamda, tüm AK PARTİ'li ve MHP'li milletvekillerini, geleceğe isimlerini nasıl yazdıracaklarını düşünerek teklifi bir kez daha okumaya ve “ret” oyu vermeye çağırıyoruz. Ülkemiz, halklarımız ve geleceğimiz açısından gösterecekleri tavrın önemini hatırlatmak istiyoruz.

Şunu ifade etmek isteriz ki başta eş başkanlarımız ve grup başkan vekillerimiz olmak üzere, 11 vekilimizin tutuklu bulunduğu bu ortamda yapılan, sözde Anayasa değişikliği teklifinin aslında halkın önemli bir bölümünün iradesini yok saymak anlamına gelmesi hasebiyle de hiçbir meşruiyeti

bulunmamaktadır. Zaten bugün neredeyse tüm il ve ilçe yöneticilerimizin tutuklu veya gözaltında bulunmasının nedeni de aslında bu tekçi rejime “Hayır.” diyecek olan gerçek muhalefetin sesinin susturulmasıdır. Yapılmak istenen tamamen budur.

Kapının dışında, aynı şekilde, halkın bu anayasa teklifine karşı çıkmasının engellenmesi ve vekillerimiz orada olduğu hâlde, Emniyet mensuplarının “Süpürün.” diyerek talimat vermesinin nedeni de budur. Bu, tekçi rejim değişikliğidir. Bu, Parlamentonun feshedilmesi anlamına gelmektedir.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – Lütfen tamamlayın bir dakikada.

FİLİZ KERESTECİOĞLU DEMİR (İstanbul) – Tamamlayacağım.

Bu, Parlamentonun feshedilmesi anlamına gelmektedir ve aslında sadece saraya bir yetkinin verilmesi anlamına gelmektedir.

Diyarbakır’da Roboski katliamı anısına yapılan anıt, iki gün önce, maalesef atanan kayyum tarafından yerinden söktürüldü. Roboski katliamı hâlâ aydınlatılabilmiş değil; failleri belli ama failleri gizli. Aynı şekilde, Ankara’nın derin karanlıklarında yok edilmek istenen Roboski katliamının faillerinin ve ona yapılan girişimlerin karartılamayacağını ve anıtın kaldırılmasıyla bu katliamın, aynı şekilde, gözden kaçırılmayacağını bir kez daha belirtmek ister ve sanat düşmanlığını da kınadığımızı ifade etmek isterim.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

Sayın Altay, buyurun.

Size de iki dakika süre veriyorum.

17.- İstanbul Milletvekili Engin Altay’ın, 65’inci Cumhuriyet Hükûmetinin kendilerinden şikâyetçi olan, kendilerinden hoşnut olmayan herkesi ayırım yapmaksızın “terörist”, “vatan haini” ve benzeri sıfatlarla yaftaladığına ve en temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasına bile tahammül edemeyen bir hâl içinde olduğuna, düşüncesini basın açıklaması yoluyla ifade etmek isteyen Ankara Barosu ve sivil toplum örgütlerine yönelik Emniyet teşkilatının müdahalesini Cumhuriyet Halk Partisi olarak kınadıklarına ilişkin açıklaması

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Teşekkür ederim.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; 15 Temmuz darbe girişimi püskürtüldüyse bunu milletimizin demokrasi bilincine, demokrasi şuuruna ve demokrasi aşkına borçluyuz. Bunu Hükûmet başta olmak üzere Türkiye Büyük Millet Meclisinin hiçbir sayın üyesinin unutmaması gerekir. Ama sayın milletvekilleri, görüyoruz ki 65’inci Cumhuriyet Hükûmeti, kendilerinden müşteki olan, kendilerinden şikâyetçi olan, kendilerinden hoşnut olmayan herkesi, ayırım yapmaksızın “terörist”, “vatan haini” ve benzeri sıfatlarla yaftalamakta ve demokrasinin bir tepki ve protesto rejimi olduğunu unutup -her vesileyle ileri demokrasiden bahsetmekle birlikte- en temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasına bile tahammül edemeyen bir hâl içindedir. Hükûmeti bu konuda demokrasiye daha saygılı olmaya, hak arayan, hoşnutsuzluğunu gündeme getirmek isteyen sivil toplum örgütlerine karşı daha insan haklarına saygılı bir tutum içinde olmaya davet ediyorum.

Şüphesiz, hak arayan insanlara insanlık dışı muamele yapan emniyet kuvvetlerinin ayrıntılı uygulamalarından Hükûmetin üyelerinin teker teker belki haberleri yok ama Sayın Hükûmet, bugün, Ankara’da, Ankara Barosu başta olmak üzere Ankara’daki kimi sivil toplum örgütlerinin Türkiye Büyük Millet Meclisinde...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – Tamamlayın Sayın Altay.

Buyurun.

ENGİN ALTAY (İstanbul) - ...bugün görüşmelerine başlanması planlanan Anayasa değişikliği teklifiyle ilgili olarak düşüncelerini ve rahatsızlıklarını dile getirmelerine bile tahammülsüzlük gösteren bir hükümetin demokrasimize katacağı bir şey yoktur.

Sayın Hükümet, burası müstemleke değildir, emniyet kuvvetleri de sizin gestaponuz değildir. Lütfen... Hak arayan, düşüncesini basın açıklaması yoluyla ifade etmek isteyen Ankara Barosu ve sivil toplum örgütlerine yönelik Emniyet teşkilatının bu vahşi, bu hasmane, bu sanki bir savaş ortamında düşman askerlerine bile yapılmayacak müdahalesini Cumhuriyet Halk Partisi olarak kınıyoruz ve Hükümetin bu konuda Meclise bilgi ve izahat vermesini talep ediyoruz. (CHP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

Sayın Bostancı, iki dakika süreyle söz veriyorum.

Buyurun.

18.- Amasya Milletvekili Mehmet Naci Bostancı'nın, Anayasa değişikliği teklifine ilişkin farklı fikir ve yaklaşımlara sahip olan siyasetçi ve sivil toplum kuruluşları olabileceğine ancak herkesin görüşünü kurallar çerçevesinde açıklayabileceğine ve bu görüşmelerin milletin iradesi çerçevesinde şekillenmiş bir Meclis marifetiyle kurallara uygun bir şekilde yapılacağına ilişkin açıklaması

MEHMET NACİ BOSTANCI (Amasya) – Sayın Başkanım, teşekkür ediyorum.

Bugün çok önemli bir Anayasa değişikliği teklifi görüşülecek. Bu değişiklik teklifine ilişkin kamuoyundaki tartışmalar çerçevesinde elbette farklı fikir ve yaklaşımlara sahip olan siyasetler, sivil toplum kuruluşları olabilir, herkes, görüşlerini demokratik mecralarda kurallara uygun bir şekilde açıklayabilir ama hiç kimse kendisini keyfi bir tarzda, kuralların üzerinde göremez, gösteremez, milletin kendisine vermediği bir yetkiyi mütehakkim bir edayla kullanamaz, devlet orada kuralların gereğini yapmakla mükelleftir. Bu, devletin, devletlikten kaynaklanan görevidir. Herkes görüşünü açıklayacak, kurallar çerçevesinde açıklayacak.

Milletimizin ne istediği meselesine gelince, milletimizin ne istediğinin tecelli ettiği yer Meclistir. Milletin istediği burasıdır, bakın, bu partilerdir, buradaki vekillerdir ve bizler milletin iradesi çerçevesinde şekillenmiş bir Meclis marifetiyle bu görüşmeleri yapacağız, kurallara uygun bir şekilde yapacağız. Milletin vermediği bir yetkiyi mütehakkim bir edayla, çeşitli yol ve yöntemlerle hiç kimse ayrıca alma teşebbüsünde bulunmasın. Her türlü tartışma, kurallara uygun bir şekilde yapılsın. Neticede yüce Meclis takdir eder, milletimize giderse milletimiz nihai kararı verecek. Eminim ki, bütün partiler milletin vereceği bu nihai karar, milletin sağduyusu konusunda da bunun üzerinde bir takdir yetkisinin bulunmadığı konusunda hemfikirlerdir. Milletin karar ve iradesinden kimsenin de korkmasına, çekinmesine gerek yok. Milletimiz okuryazardır. Milletimiz neyin ne olduğunu bilir. Elifi mertek göstermenin de manası yoktur.

Saygılarımla.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

Sayın Akçay, size de iki dakika süreyle söz veriyorum.

Buyurun.

19.- Manisa Milletvekili Erkan Akçay'ın, toplumsal ağırlığı, siyasi maliyeti günden güne artan sorunlara karşı Türkiye Büyük Millet Meclisi olarak inisiyatif alıp çözüm ortaya konulması gerektiğine, Kıbrıs'ta taraflar arasında yürütülen görüşmelerde Türkiye'nin âdeta savaş kaybeden bir ülke temsilcisi gibi görüldüğüne ve Kıbrıs'ta çözüm aranıyorsa 2 bölgeci bir perspektifin ortaya konması gerektiğine ilişkin açıklaması

ERKAN AKÇAY (Manisa) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Değerli milletvekilleri, ülkemiz çok zor bir dönemden geçmektedir ve bu zor dönemde de hadiseleri uzaktan seyredemeyiz. Uğruna canımızı vermeye hazır olduğumuz vatanımızın, mensubiyetinden gurur duyduğumuz milletimizin bekası tehdit altındadır. 15 Temmuzda vatan kaybının sınırına gelen,

işgalin, iç savaşın tehdidine savrulmak istenen Türk milleti, devletine, vatanına, birliğine ve dirliğine sahip çıkmıştır. Etrafımız ateş çemberine alınmışken inisiyatif almamamız düşünülemez. Devleti hukuki tamiratla ayağa kaldırmak varken basiretsizliğe kurban gitmemiz düşünülemez. Geleceği planlayamayan milletlerin başkalarının oyuncağı olacağı şiarını asla aklımızdan çıkarmamalıyız. Bunun için, toplumsal ağırlığı, siyasi maliyeti günden güne artan sorunlara karşı Türkiye Büyük Millet Meclisi olarak inisiyatif alıp çözüm ortaya koymamız gerekmektedir. Siyasetin Anayasa'dan veya sistemin temel kurallarından değil, güç ilişkilerinden beslenen bir yönetim modelinden kurtarılması gerekmektedir. Darbelerin altında yatan, siyasetimizin geleneksel çarpıklığı olan fiili döngü ve baskının nihayetlendirilmesi gerekmektedir. Türkiye bu kadar yoğun tehdit altındayken akıl, irfan ve izan yardımıyla geleceği düşünmek, geleceği kurgulamak ve buhrana son vermek boynumuzun borcudur; bunun onay mercisi de büyük Türk milletidir.

Değerli milletvekilleri, Kıbrıs'ta taraflar arasında yürütülen görüşmelerde bir karartma yapılmaktadır. Kapalı kapılar ardında yapılan gizli pazarlıklarda Türk tarafının âdeta savaş kaybeden bir...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – Tamamlayın Sayın Akçay.

ERKAN AKÇAY (Manisa) - ...ülkenin temsilcisi gibi görüldüğü, yapılan görüşmelerde Annan Planı'nın bile gerisinde hükümlerin kabul edildiği kamuoyuna yansımaktadır. Bu arada Türkiye'ye yönelik "Etkin ve fiili garantörlükten vazgeçin." baskısı yapılmaktadır. Bu baskının arkasında, Türkiye'ye önerdikleri çözümün çözümsüzlüğünün tarafı olarak gösterme çabası yatmaktadır. Tehlikenin farkına varınız, Türkiye'nin garantörlüğü olmazsa ve müzakereler bu doğrultuda ilerlerse on yıl içerisinde Kıbrıs Adası bir Yunan, Rum adası hâline dönüşecek, adadaki varlığımız silinecektir. Kıbrıs'ta çözüm aranıyorsa iki bölge, iki kesimli bir perspektif mutlaka ortaya konulmalıdır. Aksi bir durum, Türkiye açısından...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

ERKAN AKÇAY (Manisa) - ...ve Kıbrıs Türk Cumhuriyeti açısından hayati sonuçlar doğurabilecektir.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

Evet, böylece gündeme geçiyoruz...

LEVENT GÖK (Ankara) – Sayın Başkan...

BAŞKAN – Buyurun Sayın Gök.

LEVENT GÖK (Ankara) – Sayın Başkan, birazdan gündeme geçeceksiniz. Başkanlığın Genel Kurula sunuşları var. O nedenle bu aşamada söz talep ettim çünkü -sanırım- sizin, birazdan açıklayacağım nedenlerden ötürü Genel Kurula bir bilgi vermeniz gerektiği konusunda bir tereddüdüm yok.

Sayın Başkan, bugün bu Meclisi açtık ama geçtiğimiz cuma günü bu Meclis ayıplı bir şekilde kapandı. Emekli Sandığı Kanunu'nun görüşmeleri sırasında AKP milletvekillerinin yoklamada olmayan milletvekilleri adına Başkanlığınıza sahte oy pusulası gönderdiği ortaya çıkmıştır. Mecliste olmayan 6 AKP milletvekili adına buraya, Meclis Başkanlığına, olmadıkları hâlde isimleri yazılarak ve imzaları atılarak kendilerinin burada olduklarını bildiren oy pusulası gönderilmiş ve oylamada esasa alınması için bir şekilde irtibatlandırılmaya, ilişkilendirilmeye çalışılmıştır. Dikkat üzerine ortaya çıkan bu

vahim tablo karşısında, burada bulunmadıkları hâlde adına oy pusulası gönderilen milletvekillerinin ve özellikle AKP Grup Başkan Vekili Sayın Mustafa Elitaş'ın kamuoyundan özür dilemesini bekliyoruz. (CHP sıralarından alkışlar)

Sayın Elitaş neden özür dileyecek o diğer arkadaşlarımızın haricinde? Bu tartışma kamuoyuna yansdıktan sonra AKP Grup Başkan Vekili Sayın Mustafa Elitaş, kalktı ve -basına aynen şu açıklamaları yaptı- “Bu arkadaşlarımız aslında Meclisteydiler. Oylamayı yöneten Başkan onları içeri çağırmadı.” demek suretiyle yapılan büyük bir sahteciliğin üzerine, ayrıca, hiç de kendisine yakıştıramadığım bir şekilde, bir olayı örtbas etme çabası içerisine girdi. Yani, orada bir sahtecilik var ve bu sahtecilikten dolayı AKP Grup Başkan Vekilinin böylesine bir yola tevessül eden arkadaşlarını uyarması ve “Gereğini yapacağım.” şeklindeki bir sözü kendisinden beklerken, tam tersi bir açıklamayla, Sayın Elitaş, bu arkadaşların burada bulunduğunu ifade etti. Ama, gerçeklerin ortaya çıkmak gibi acımasız bir gerçekliği var. O oy pusulası kullanan arkadaşlarımızdan -o saatlerde kendi resmî hesaplarından, Twitter’den atmış oldukları “tweet”lerle ya da yayınlarla- bir arkadaşımızın Erzincan’da sivil toplumu gezerken diğer bir arkadaşımızın Urfa’da Sayın Cumhurbaşkanıyla beraber açılışlara katıldığı kendi fotoğrafları ortaya çıktı ve bu arkadaşlarımız Sayın Elitaş’ı hemencecik yalanladılar.

Şimdi, Sayın Başkan, ben cuma gecesi ortaya çıkan bu tablo karşısında cumartesi günü Meclis Başkanlığına bir talepte bulundum: Bu utanç verici durumun bir an önce ortadan kaldırılması. Adlarına sahte oy pusulası kullanılan milletvekillerinin olduğu bir ortamda Mecliste suç işlendiğini ve bunun demokrasimiz açısından bir utanç vesikası olduğunu ifade ettim ve gereğinin yapılmasını talep ettim. Neden gereği yapılmalıdır? Sahteliği ortaya çıkan o oy pusulalarına baktığımızda, sonucun ta milletvekili seçilme yeterliliğine kadar gideceği görülüyor. Çünkü, Anayasa’mızın 76’ncı maddesinde, sahtecilik, milletvekili seçilmeye engeldir ama bu sahtecilik bu Mecliste bizzat yapılmıştır.

Sayın Başkan, cumartesi günü Meclis Başkanlığına hitaben sunmuş olduğum bu dilekçem çerçevesinde hangi işlemi başlattığınız hususunda sizlerden bilgi, böyle bir oy pusulasıyla oy kullanmaya tevessül eden milletvekillerinden ayrı ayrı özür ve özellikle AKP Grup Başkan Vekili Mustafa Elitaş’tan herkesin önünde bir özür bekliyoruz. Bu konuda bir işlem başlatmanızı istiyoruz. (CHP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

LEVENT GÖK (Ankara) – Ne yaptınız efendim, bu konuda ne yaptınız?

MEHMET NACİ BOSTANCI (Amasya) – Sayın Başkan...

BAŞKAN – Sayın Bostancı...

LEVENT GÖK (Ankara) – Kürsüye davet edin arkadaşlarımızı.

EJDER AÇIKKAPI (Elâzığ) – Buradayken niye o yoklamaya girmiyorsunuz? Yoklamaya niçin girmiyorsunuz? Siz ne iş yapıyorsunuz burada?

BAŞKAN – Sayın Bostancı’yı dinliyorum Sayın Gök, siz buyurun.

EJDER AÇIKKAPI (Elâzığ) – Buradayken niçin yoklamaya girmiyorsunuz?

BAŞKAN – Sayın milletvekilleri, bakın, Sayın Bostancı’ya söz verdim.

EJDER AÇIKKAPI (Elâzığ) – Meclisi çalıştırmamak üzerine çalışıyorsunuz.

BAŞKAN – Sayın Gök, siz oturabilirsiniz.

EJDER AÇIKKAPI (Elâzığ) – Buradayken niçin kendinizi yok yazdırıyorsunuz?

CEYHUN İRGİL (Bursa) – Biz buradaysak buradayız diyoruz, sizin gibi numara yapmıyoruz!

BAŞKAN – Buyurun Sayın Bostancı.

MEHMET NACİ BOSTANCI (Amasya) – Sayın Başkanım, Sayın Elitaşa ilişkin olarak...

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Elitaş geldi, geldi.

MEHMET NACİ BOSTANCI (Amasya) – ...söylediği sözlere Sayın Elitaş cevap verecektir zaten.

LEVENT GÖK (Ankara) – Önce versin.

MEHMET NACİ BOSTANCI (Amasya) – Şimdi, Levent Bey sadece Meclis Başkanlığına başvurmamış, aynı zamanda hukukçu kişiliğiyle kendisi de soruşturma yaparak hüküm vermiş. Sayın Gök Meclis Başkanlığına niçin başvurmuş? Olay incelensin, ne olduğu anlaşılsın diye.

LEVENT GÖK (Ankara) – Evet, onu bekliyoruz biz de.

MEHMET NACİ BOSTANCI (Amasya) – Ama, onun ötesinde, kendisi burada hüküm bildiriyor, üstelik de sosyal medyadan almış olduğunu iddia ettiği birtakım veriler çerçevesinde.

LEVENT GÖK (Ankara) – Evet, evet, elimizde hepsi.

MEHMET NACİ BOSTANCI (Amasya) – Sayın Gök müracaatını yaptığına göre bu müracaatın neticesini beklemesi gerekir, bu bir.

İkincisi, Türkiye Büyük Millet Meclisi, affedersiniz, kurlsız bir yer değil; bütün kural ve denetim yolları burada mevcut. Her kim oy kullanıyorsa -elektronik olarak, pusula olarak- bunları görmek ve denetlemek mümkün. Kimsenin sahte oy kullanması, bir kere, Meclisin içerisinde mümkün değil yani maddeten mümkün değil. (CHP sıralarından gürültüler)

ALİ ŞEKER (İstanbul) – Suçüstü yakalandınız, suçüstü!

MEHMET NACİ BOSTANCI (Amasya) – Nitekim, Sayın Hamzaçebi orada...

EJDER AÇIKKAPI (Elâzığ) – Belki siz yazdınız, verdiniz ya, kim biliyor?

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Senden de bu beklenirdi kumpasçı; aynen Balyoz'daki gibi, aynen Ergenekon'daki gibi!

EJDER AÇIKKAPI (Elâzığ) – Senden iyi kumpasçı yok. Aynen senin gibi kumpasçı... Tam bir kumpasçısın!

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Yazıklar olsun sana!

EJDER AÇIKKAPI (Elâzığ) – Sana yazıklar olsun! Sana yazıklar olsun!

MEHMET NACİ BOSTANCI (Amasya) – ...oylamaya ilişkin olarak gerekli değerlendirmelerini yapmış...

BAŞKAN – Sayın milletvekilleri, lütfen, Sayın Bostancı'yı dinliyorum.

MEHMET NACİ BOSTANCI (Amasya) – ...Meclisin olağan denetim kuralları çerçevesinde nihayet yeterlilik bulunmadığı kanaatiyle oturumu kapatmıştır.

LEVENT GÖK (Ankara) – O iş ayrı bir iş.

MEHMET NACİ BOSTANCI (Amasya) – Şimdi, Mecliste hiç kimse sahte oy kullanamaz. Bir kere, bu maddeten mümkün değildir. Yaşanan olaya ilişkin Sayın Gök müracaatını yaptığına göre, ayrıca buna ilişkin böyle yorumlar yapmayı, şöyle oldu, böyle oldu şeklindeki değerlendirmeleri çok haklı ve yerinde bulmam. Meclis Başkanlığı Başkanlık Divanının vereceği kararı beklemek gerekir.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

LEVENT GÖK (Ankara) – Sayın Başkan, bir de Sayın Elitaş'ı dinleyelim.

MUSTAFA ELİTAŞ (Kayseri) – Sayın Başkan, Sayın Gök ismimi de epey bir şekilde zikrederek, şahsımı hedef alarak satışmalarda bulundu.

LEVENT GÖK (Ankara) – Evet, bulundum.

BAŞKAN – İsterseniz satışmadan söz...

LEVENT GÖK (Ankara) – Ben satışım efendim, söz verin.

MUSTAFA ELİTAŞ (Kayseri) – Aslında satışmadan söz istiyorum ama usulle ilgili de... Sayın Başkanım, Sayın Grup Başkan Vekili burada yedi sekiz dakika konuşma yaptı. Bu, İç Tüzük'te olmayan bir konuşma.

ENGİN ALTAY (Sinop) – Pes ya, pes ya!

LEVENT GÖK (Ankara) – Buyurun ya!

MUSTAFA ELİTAŞ (Kayseri) – Eğer böyle bir şey varsa kürsüye çağırın, kürsüde iki dakikada meramımızı anlatalım.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Anayasa teklifine koyun, grup başkan vekilleri de ortadan kalsın.

MUSTAFA ELİTAŞ (Kayseri) – İzin verirsiniz, satışmadan cevap vermek istiyorum.

BAŞKAN – Satışmadan dolayı iki dakika süreyle söz veriyorum.

Buyurun Sayın Elitaş. (AK PARTİ sıralarından alkışlar)

V.- SATIŞMALARA İLİŞKİN KONUŞMALAR (Devam)

2.- Kayseri Milletvekili Mustafa Elitaş'ın, Ankara Milletvekili Levent Gök'ün yerinden sarf ettiği bazı ifadeleri sırasında şahsına satışması nedeniyle konuşması

MUSTAFA ELİTAŞ (Kayseri) – Bir: Ayağa kalktığı zaman bir milletvekilinin, grup başkan vekilinin sonsuz konuşma hakkı yok İç Tüzük'te. Sayın Altay çok güzel söyledi, biz İç Tüzük'e uymak mecburiyetindeyiz. Elini de kaldırarak, kitabı da kaldırarak söyledi, İç Tüzük'ün neresinde var diye sormak lazım. Eğer böyle bir şey varsa 60'a göre grup başkan vekili arkadaşlarımız söz alıyorlar. Nitekim, biraz önce Sayın Altay bu konuşmasını yaparken bu konuyu gündeme getirebilirdi veya Sayın Gök bunu söyleyebilirdi.

Şimdi, değerli arkadaşlar, başkasının adına veya farklı bir şekilde oy kullanmayı kesinlikle tasvip etmiyoruz, doğru bulmuyoruz. Bunu açık ve net bir şekilde ifade ediyorum. (CHP sıralarından gürültüler)

O gün benim yaptığım açıklama şudur: Yöneten Meclis başkan vekilinin, usul çerçevesinde “Pusula veren milletvekilleri varsa ayrılmasınlar.” diye uyarı vermesi gerekir. 5 tane milletvekili arkadaşımızın ismi okundu, o gün muhtemelen 15 milletvekilinin pusula verdiği anlaşıldı. Tam sayıyı bilmiyorum, 10 milletvekilini okudu, burada olduklarını söylediler, 5 milletvekili arkadaşımızın da burada olmadığı ifade edildi.

LEVENT GÖK (Ankara) – 6, 6.

MUSTAFA ELİTAŞ (Devamla) – Bu arkadaşlarımızı sahtecilikle, sahtekârlıkla suçlamak doğru bir yaklaşım tarzı değildir. (CHP sıralarından gürültüler)

İki: Cumhuriyet Halk Partisinden 20 milletvekili buradaydı, belki 25 milletvekili buradaydı. Onlar sanal milletvekili mi, sahte milletvekili mi? (AK PARTİ sıralarından alkışlar, CHP sıralarından gürültüler) Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunda bulunacaksınız, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunda buluşacaksınız, çalışmalara katkı da sağlamayacaksınız. Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunda bulunmak milletvekillerine millet tarafından verilmiş bir görevdir. O görevi burada yapmayacaksınız, yoklama isteyeceksiniz, yoklamalara girmeyeceksiniz 20 veya 21 milletvekili, arkasından diyeceksiniz ki: “Niye bu milletvekilleri burada yok?”

CEYHUN İRGİL (Bursa) – Lafı dolaştırma. Pusula veren milletvekilli Urfa'ya o kadar kısa sürede nasıl gitti, onu söyle. Urfa'ya ışınlandı mı o milletvekili?

MUSTAFA ELİTAŞ (Devamla) – Bakın değerli arkadaşlar, burada bulunan milletvekilleri sanal milletvekili değildir. Milletin verdiği görevi, milletvekili olarak Türkiye Büyük Millet Meclisini engelleme adına değil, çalışmalara katkıda bulunmak için yapmak lazım.

CEYHUN İRGİL (Bursa) – Lafı dolandırma, cevap ver. Sahte mi değil mi o pusulalar onu söyle.

MUSTAFA ELİTAŞ (Devamla) – Ben, Cumhuriyet Halk Partisinin burada bulunup da sanal bir izlenim veren milletvekillerini açıkçası üzümlere ifade ediyorum.

Hepinizi saygıyla selamlıyorum. (AK PARTİ sıralarından alkışlar)

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

LEVENT GÖK (Ankara) – Sayın Başkan...

BAŞKAN – Buyurun Sayın Gök.

LEVENT GÖK (Ankara) – Sayın Başkan, Sayın Elitaş yapmış olduğu açıklamada bizim çalışmalarını engellediğimizi, Cumhuriyet Halk Partisi Grubunun burada bulunduğu hâlde yoklamaya girmediklerini ifade etmek suretiyle bir satışmada bulunmuştur. Ona bir cevap vermek istiyorum hem de konuya açıklık getirmek istiyorum.

BAŞKAN – Buyurun. (CHP sıralarından alkışlar) Zaten üç dakika da ayakta konuşunuz. Satışmadan iki dakika süre vereyim.

3.- Ankara Milletvekili Levent Gök'ün, Kayseri Milletvekili Mustafa Elitaş'ın satışma nedeniyle yaptığı konuşması sırasında CHP Grubuna satışması nedeniyle konuşması

LEVENT GÖK (Ankara) – Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; bildiğiniz gibi yoklama istendiği zaman yoklamaya katılan milletvekilleri Meclis Başkan Vekilince ayrı ayrı tespit edilir ve burada bulundukları tespit edilir. O yüzden, Cumhuriyet Halk Partisinin bütün milletvekillerinin alını açıktır, yüzleri aktır, hiç o konuda tereddüt yok. (CHP sıralarından alkışlar)

Şimdi, tabii ortada vahim bir tablo var. “Bu vahim tabloyu nasıl saklayacağız?” Saklamayacaksınız Sayın Elitaş. Kalkacaksınız, Grup Başkan Vekili olarak kim yaptıysa bu işi bulacaksınız onu, bu kadar basit. Bizde varsa biz bulalım, sizde varsa siz bulun. Meclisi böyle mi yöneteceğiz? Ortada bir sahtecilik var. Siz de açıklama yapıyorsunuz “O arkadaşlarımız buradaydı.” diye. Şimdi isimlerini vermek istemiyorum arkadaşlarımızın. (CHP sıralarından “Ver” sesleri) Biri diyor ki: “Ben sivil toplumu ziyaret ediyorum.”, ötekisi “Urfa’da Cumhurbaşkanıyla beraber açılışlardayım.” Bunu söylemeye gerek var mı? Burada olmadıkları belli, ne hakla bunları savunuyorsunuz? Niçin bunların arkasında duruyorsunuz? Masaya yumruğunuzu vurun, “Ben grubumda sahtecilik istemiyorum.” deyin, varsa yüreğiniz söyleyin bunu. (CHP sıralarından alkışlar)

MUSTAFA ELİTAŞ (Kayseri) – Sahte, sanal milletvekili de istemiyoruz.

LEVENT GÖK (Devamla) - Ben grubumuza dönüyorum... Hiçbir Cumhuriyet Halk Partisi milletvekili bunu yapmaya tenezzül edemez, onu derhâl partiden atarız. Varsa gücünüz bunu yapın. Ben sizden bunu bekliyorum, siz kalkmış hâlâ savunuyorsunuz.

Sayın Başkan, verdiğimiz dilekçenin akıbetini merak ediyoruz. Ne yaptınız? Bu milletvekilleri adına kim pusula göndermiştir, ne olmuştur, bilmek istiyoruz.

SÜRREYYA SADİ BİLGİÇ (Isparta) – Belki siz gönderdiniz Sayın Gök.

LEVENT GÖK (Devamla) - Sahtecilik suçtur ve milletvekili seçilmeye engeldir. Bu suçtan dolayı kimse zan altında kalmamalıdır, derhâl ortaya çıkartalım bu konuyu.

SÜRREYYA SADİ BİLGİÇ (Isparta) – Sayın Başkan, kesin Sayın Gök göndermiş.

MUSTAFA ELİTAŞ (Kayseri) – Sayın Başkan...

BAŞKAN – Sayın Elitaş, lütfen bu polemiği bitirelim.

MUSTAFA ELİTAŞ (Kayseri) – Son sözümü alıyorum. Artık cevap vermeyeceğim. (AK PARTİ ve CHP sıralarından gürültüler)

BAŞKAN – Bir saniye sayın milletvekilleri...

MUSTAFA ELİTAŞ (Kayseri) – Sayın Başkanım, bakın, sahtecileri savunmakla suçladı beni.

BAŞKAN – Buyurun, iki dakika süre veriyorum. (AK PARTİ ve CHP sıralarından gürültüler)

Sayın milletvekilleri, istirham ediyorum, lütfen...

Buyurun.

4.- Kayseri Milletvekili Mustafa Elitaş'ın, Ankara Milletvekili Levent Gök'ün sataşma nedeniyle yaptığı konuşması sırasında şahsına sataşması nedeniyle konuşması

MUSTAFA ELİTAŞ (Kayseri) – Sayın Başkanım, açık ve net ifade ediyorum.

CEYHUN İRGİL (Bursa) - Nasıl olmuş, söyle bakalım.

MUSTAFA ELİTAŞ (Devamla) – Dinlerseniz ne olduğunu anlarsınız.

Herhangi bir şekilde başka bir milletvekilinin adına oy verilme işi varsa, onu kabul etmiyorum, doğru bir şey de olduğunu ifade etmiyorum.

CEYHUN İRGİL (Bursa) – Verilmiş işte.

MUSTAFA ELİTAŞ (Devamla) – Ama, şunu açıklıyorum, diyorum ki: Meclis Başkan Vekili “Pusula veren milletvekilleri varsa buradan ayrılmasınlar.” diye uyararak mecburiyetindedir. Eğer uyarıya rağmen...

LEVENT GÖK (Ankara) - Zaten her şey aynı anda oldu Elitaş, her şey aynı anda oldu!

MUSTAFA ELİTAŞ (Devamla) – Ya, otur bir dakika be.

Uyararak mecburiyetindedir, eğer uyarı konusunda... O milletvekilleri gerçekten olmayan bir şeyi veriyorsa ona da ne yapılması gerekiyorsa gereği yapılıyor.

CEYHUN İRGİL (Bursa) – Allah kimseyi sizin durumunuza düşürmesin. Açıkça söyle, onlar sahtekâr mı, değil mi?

MUSTAFA ELİTAŞ (Devamla) – Bakın, İç Tüzük'ün 146'ncı maddesini okuyorum size sanal olduğunuzu ispatlamak için.

LEVENT GÖK (Ankara) – Ya, onları okuma ya! “Sahteciliği yapanlara gereğini yapacağız.” de Elitaş. Kim yaptı?

MUSTAFA ELİTAŞ (Devamla) – “İşaretle oylamada olumlu oylar, olumsuz oylardan fazlaysa, oya konan husus kabul edilmiş; aksi halde, reddedilmiş olur. Genel Kurulda bulunup da oya katılmayanlar yeter sayıya dahil edilirler.” O gün Meclis Başkan Vekilinin yapması gereken iş: Burada sanal vaziyette oturan CHP'li milletvekillerini yeter sayıya dâhil etmesi gerekirdi. (AK PARTİ sıralarından alkışlar)

LEVENT GÖK (Ankara) – Nerede sanal vaziyette?

MUSTAFA ELİTAŞ (Devamla) – Siz yoktunuz o zaman, bilmezsiniz; biz 2007 yılında Anayasa değişikliği yaptığımızda milletvekillerine güvenmediniz, buraya nöbetçi diktiniz. 15 güvendiğiniz milletvekilini buraya koydunuz.

CEYHUN İRGİL (Bursa) – Lafı dolaştırma. O milletvekilleri sahte pusula verdi mi, vermedi mi, onu söyle.

MUSTAFA ELİTAŞ (Devamla) – O zamanki Meclis Başkanı dedi ki: “Oo Sayın Anadol siz de buradasınız, oo Sayın Altay siz de buradasınız.” deyince bir tek grup başkan vekiliniz kaldı, onların hepsini dışarıya soktunuz.

CEYHUN İRGİL (Bursa) – Lafı dolaştırma kardeşim. Sahte pusula var mı, yok mu?

MUSTAFA ELİTAŞ (Devamla) – Özgür iradesiyle burada bulunma hakkını engelleyen bir Cumhuriyet Halk Partisinin milletvekillerini sanal hâle getirmeye, milletin temsilcilerini sanal hâle getirmeye hakkı yoktur.

LEVENT GÖK (Ankara) – Yazık ya Elitaş, yazık ya!

MUSTAFA ELİTAŞ (Devamla) – Hepinizi saygıyla selamlıyorum. (AK PARTİ sıralarından alkışlar)

LEVENT GÖK (Ankara) – Sayın Başkan...

BAŞKAN – Sayın Gök, bir saniye söz vereceğim ama yalnız burada sizin dışınızda iki grup daha var, onlar da söz istiyor.

Sayın Akçay sisteme girmiş, ona söz vereceğim.

Buyurun bir dakika.

VI.- AÇIKLAMALAR (Devam)

20.- *Manisa Milletvekili Erkan Akçay'ın, Genel Kurulda sahte oy kullanılmasının asla kabul edilemeyeceğine ve Başkanlık Divanı olarak gerekenin yapılmasını talep ettiğine ilişkin açıklaması*

ERKAN AKÇAY (Manisa) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Geçtiğimiz cuma günü geldiği ifade edilen bu sahte oy kullanma meselesi fevkalade önemlidir Sayın Başkan. (Gürültüler)

BAŞKAN – Sayın milletvekilleri, bakın, bir Grup Başkan Vekili konuşuyor. Sayın Akçay'a söz verdim, lütfen...

ERKAN AKÇAY (Manisa) – Maalesef geçtiğimiz dönemlerde de zaman zaman bazı örnek hadiselerle rastlanmıştı ve bu konuda da Başkanlık Divanı olarak bir işlem yapıldığını maalesef hatırlamıyoruz yani hiçbir işlem yapılmadı. Eğer bu iddialar doğruysa Başkanlık Divanı olarak gerekenin yapılmasını talep ediyoruz. Sahte oy kullanılması asla ve asla kabul edilemez Sayın Başkan. Bu konunun açıklığa kavuşturulması ve gerekenin yapılması gerektiğini düşünüyorum.

Teşekkür ederim. (CHP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN – Teşekkürler.

Sayın Kerestecioğlu...

21.- *İstanbul Milletvekili Filiz Kerestecioğlu Demir'in, Genel Kurulda sahte oy kullanılmasının ciddi bir olay olduğuna, Başkanlığın bu konuyu araştırması gerektiğine ve halkın Meclisteki görüşmeleri izleyebilmesi konusunda verdikleri dilekçeye bir cevap beklediklerine ilişkin açıklaması*

FİLİZ KERESTECİOĞLU DEMİR (İstanbul) – Sayın Başkan, o gece yaşanan olaya grubumuz da tanıklık etti ve müdahalede bulundu. Şimdi, bu ilk defa olan bir şey de değil aslında. Daha öncesinde de bu Mecliste kalkıp aslında şurada milletvekillerinin gidip de oy kontrolü yapmak durumunda kalması bile gerçekten ayıp bir durumdur yani bu Mecliste yaşanmaması gereken bir şeydir. O güvenin verilmesi lazım ama birçok zaman görüyoruz ki bir kanun tartışılıyor, bir teklif görüşülüyor ve o kanunu getiren iktidar partisinin milletvekilleri burada değiller yani 2-3 kişiyle görüşmeler yapıyoruz. Şimdi, bunu yaşarken kalkıp da işte burada bulunmayan milletvekillerinden söz etmek...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – Tamamlayın lütfen.

Buyurun.

FİLİZ KERESTECİOĞLU DEMİR (İstanbul) – ...hele bizim 11 milletvekilimiz şu anda tutukluysen zaten bundan söz etmek gerçekten abesle iştigal etmektir. Çoğunluğun umarsızlığına kapılmamak lazım, burada görüşülen teklifleri gerçekten ciddiye almak lazım, yapılan şey ciddi bir sahteciliktir ve bunun da arkasında durulmaması lazım. Ciddi biçimde sizin de -ne yapıldıysa- bunun araştırılmasını sağlamanız lazım.

Aynı zamanda, biz Meclisteki görüşmelerin halk tarafından canlı olarak izlenmesiyle ilgili de bir dilekçe verdik, bununla ilgili de hâlâ bir cevap alamamış bulunuyoruz. Herhâlde bunun cevaplanması da Anayasa görüşmelerinin sonuna kalmayacaktır. Bununla ilgili de cevabı bekliyoruz.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

LEVENT GÖK (Ankara) – Sayın Başkan...

BAŞKAN – Sayın Gök...

LEVENT GÖK (Ankara) – Efendim, Sayın Elitaş, yine cevaben yaptığı konuşmada, milletvekillerimizin sanal bir şekilde bulunduğunu yani yoklamada bulunmadığımızı ifade etti. Tutanaklar elimde. Bu ağır sataşmadan dolayı gerçekleri Meclis Genel Kuruluyla paylaşmak için söz istiyorum.

BAŞKAN – Buyurun.

Cevaba cevap, replik ve düplik bayağı bir ilerleyecek galiba.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Aslında 20 milletvekilimizin de sataşmadan söz hakkı doğdu.

BAŞKAN - Lütfen yeni bir sataşmaya meydan vermeyelim.

V.- SATAŞMALARA İLİŞKİN KONUŞMALAR (Devam)

5.- Ankara Milletvekili Levent Gök'ün, Kayseri Milletvekili Mustafa Elitaş'ın sataşma nedeniyle yaptığı konuşması sırasında CHP Grubuna tekraren sataşması nedeniyle konuşması

LEVENT GÖK (Ankara) – Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; gerçekten Sayın Elitaş'ın tecrübesiyle, bilgisiyle, hepimize örnek olan davranışları sergilemesini beklerdik.

Sayın Elitaş, siz bu Mecliste uzun dönemlerden beri görev yaptınız ama bu Mecliste görev yaparken hepimizin önceliği -siyaseten ayrı düştüğümüz zamanlar olur, farklılaştığımız zamanlar olur ama- yasalarımıza göre suç sayılan işlerin, fiillerin Meclis çatısı altında işlenmesi hâlinde herhâlde hepimizin ortak bir tavır içerisinde olması gerekir. Yani, buna izin veren, buna destek veren, bunu arkalayan bir anlayışla konuşma yapmanızdan büyük bir üzüntü duyduğumu ifade ediyorum. O artık sizin kişisel tercihiniz. Anlaşıyor ki siz burada bulunmayan arkadaşlarınıza sahip çıkmak suretiyle sanki bu işi yönlendirmişsiniz gibi bir tablo ortaya çıkıyor. Yani, derin üzüntü yaşıyorum. Bu duruma niçin izin veriyorsunuz? Söyleyeceğiniz iki cümle: “Ben bu arkadaşlarımı tespit edeceğim, gereğini yapacağım.” Kamuoyu rahatlasın, Genel Kurul rahatlasın.

Şimdi, değerli arkadaşlarım, Sayın Elitaş diyor ki: “CHP milletvekilleri sanal bir şekilde buradaydı.” Hepsı tutanaklarda var. Başkan hepimizi tek tek saydı ve Meclis Genel Kurulu tutanaklarına her birimiz yoklamada geçtik arkadaşlar. Biz buradayız ama siz neredesiniz?

OSMAN AŞKIN BAK (Rize) – Biz de buradayız!

LEVENT GÖK (Devamla) – Siz neredesiniz? (CHP sıralarından alkışlar)

OSMAN AŞKIN BAK (Rize) – Bak tutanaklara, biz de buradayız!

ALİ ŞEKER (İstanbul) – Tutanaklara bir bak!

LEVENT GÖK (Devamla) - Bakın, o arkadaşlarımızın “tweet”leri, resimleri elimizde. Savcılığa kadar gidecek bu iş. O arkadaşlarımız da belki şundan şikâyetçi olabilirler, gelsin burada haklarını arasınlar. Kim onlar adına oy pusulası gönderdi? Niçin aramıyorlar bu arkadaşlarımız? Gelip burada konuşsunlar, burada ifade etsinler.

OSMAN AŞKIN BAK (Rize) – İkinci yoklamada niye girmediler? Buradaydılar madem, niye girmediler?

LEVENT GÖK (Devamla) – Bir de Sayın Elitaş, bu tablo size hiç yakışmadı. Bakın, anayasa oylamalarında sahteciliğe ve gizli oyun ihlal edilmesine izin vermeyeceğimizi herkesin bilmesini isterim. Türkiye Cumhuriyeti bir hukuk devletiyse gereğini sonuna kadar yapacağımızdan kimsenin endişesi olmasın. (CHP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

OSMAN AŞKIN BAK (Rize) – İkinci yoklamaya niye girmediniz? Birincide talep ettiniz, ikincide niye yoktunuz? Niye girmediniz tutanaklara? İkinci yoklamada niye girmediniz? Yoktunuz değil mi?

MUSTAFA ELİTAŞ (Kayseri) – Sayın Başkanım, bir hususa açıklık getirmek, bir de tavsiyede bulunmak istiyorum.

BAŞKAN – Buyurun Sayın Elitaş.

Lütfen, bu son olsun ama lütfen...

6.- Kayseri Milletvekili Mustafa Elitaş'ın, Ankara Milletvekili Levent Gök'ün satışına nedeniyle yaptığı konuşması sırasında şahsına tekraren satışması nedeniyle konuşması

MUSTAFA ELİTAŞ (Kayseri) – Değerli arkadaşlar, o gün yapılan bir yoklamadır. İç Tüzük'ün 57'nci maddesine göre, herhangi bir konuda oylamaya geçilirken 20 milletvekili önerge vererek veya ayağa kalkmak suretiyle o işlemi, oylama, yoklama işlemini gerçekleştirir ve sayın Başkanlık Divanının şunu uygulaması gerekir: 20 milletvekilinin aynı anda ayağa kalkması gerekir, aksi hâlde, önerge vermeleri gerekir. Önerge varsa Sayın Başkan orada okur, o milletvekilleri oradaysa yoklama yapılmış olur.

LEVENT GÖK (Ankara) – Onları geç Elitaş, onları geç ya! Geç onları ya!

MUSTAFA ELİTAŞ (Devamla) – Sayın Başkanlık Divanı, bundan sonra dışarıdan milletvekili getirerek 20 milletvekilini tamamlamaya çalışsınlar.

LEVENT GÖK (Ankara) – Bunun cevabı bu değil.

MUSTAFA ELİTAŞ (Devamla) – O iş yoklamadır, Türkiye Büyük Millet Meclisinin çalışmasının devamı kararıdır ama oylama değildir.

LEVENT GÖK (Ankara) – Bunun cevabı bu değil.

MUSTAFA ELİTAŞ (Devamla) – Sayın Gök, oylama ile yoklamayı karıştırıyorsunuz, oylama ile yoklamanın ne olduğunu daha bilmiyorsunuz. (AK PARTİ sıralarından alkışlar)

LEVENT GÖK (Ankara) – Bunun cevabı bu değil, bunun cevabı bu değil.

MUSTAFA ELİTAŞ (Devamla) – Bakın, oylama nedir biliyor musunuz? 30/11/2015, Türkiye Büyük Millet Meclisi tutanaklarında, isim okumuyorum; aynı zamanda, hem elektronik sisteme giren hem de pusulayla ret veren yani iki tane oy veren milletvekili var.

KEMAL ZEYBEK (Samsun) – Onları söyleme, sahtekârları söyle, sahtekârlığı söyle.

MUSTAFA ELİTAŞ (Devamla) – Kaç kişi?

LEVENT GÖK (Ankara) – Bunun cevabı bu değil.

MUSTAFA ELİTAŞ (Devamla) – 11 milletvekili hem elektronik sistemle “hayır” demiş hem de pusulayla “hayır” demiş. Milletvekili elektronik sisteme giremediği takdirde pusula verir, elektronik sisteme girdiyse pusulanın iptali için istemde bulunabilir.

ALİ ÖZCAN (İstanbul) – Onları da konuşalım, onları da konuşalım Sayın Elitaş.

MUSTAFA ELİTAŞ (Devamla) – Eğer sahtecilik varsa bu mükerrer oylarda sahtecilik var. O günkü yapılan iş, sadece yoklama işidir, Türkiye Büyük Millet Meclisinin çalışmalarının devamıyla alakalı bir iştir.

MUHARREM ERKEK (Çanakkale) – Yoklamada sahtecilik yapılabilir mi Sayın Elitaş?

MUSTAFA ELİTAŞ (Devamla) – Kamuoyunu yanıltmaya, bilgi kirliliğine sebebiyet yok. Varsa işte, şu tutanağı vereyim size. Bu tutanaktaki mükerrer oylara bakın, eğer “sahtecilik” diyecekseniz bunu yapın.

ÜNAL DEMİRTAŞ (Zonguldak) – Sayın Elitaş, siz yoktunuz o gün akşam, biz buradaydık, sizin şahsınız yoktu o gün akşam.

MUSTAFA ELİTAŞ (Devamla) – Sayın Başkan, bir de yoklama yaptıktan sonra burada olmayan milletvekilleri geliyor, pusula veriyor. O pusulayı lütfen kavaslar vasıtasıyla almayın, bir milletvekili “Ben buradayım.” diyorsa...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

LEVENT GÖK (Ankara) – Ya, siz niye talimat veriyorsunuz?

MUSTAFA ELİTAŞ (Devamla) – ...doğrudan doğruya Başkanlık Divanına getirsin, hiç kimse de töhmet altında kalmasın.

Hepinizi saygıyla selamlıyorum. (AK PARTİ sıralarından alkışlar)

LEVENT GÖK (Ankara) – Sayın Başkan...

BAŞKAN – Sayın Gök, bakın, bu iş çok uzadı.

LEVENT GÖK (Ankara) – Şurada, şurada konuşacağım, burada.

BAŞKAN – Buyurun, bitirelim ama lütfen.

LEVENT GÖK (Ankara) – Bir kere, Sayın Elitaş’ın dönerek size talimat verme hakkı ve yetkisi yok.

BAŞKAN – Evet, ne Sayın Elitaş’ın ne de herhangi bir milletvekilinin ya da grup başkan vekilinin böyle bir talimat verme hakkı ve yetkisi yok.

LEVENT GÖK (Ankara) – Hiç kimsenin hiçbir şekilde hakkı olamaz.

Sayın Elitaş’ın burada verdiği cevaplar bizim sorduğumuz sorunun cevabı değil. Elitaş etrafında dolanıyor, olayı kurtarmaya çalışıyor ama nafile, diyor ki: “Meclis Başkanı burada herkesi uyarmalıydı.” Yani Akif Hamzaçebi’ye hitaben de bir sataşma var. Aslında, onlar anlık oldu, hemen koşup getirdiler, tam sürenin bitmesinde geldi oy pusulaları; biz de tecrübemizle, bilgimizle gördük ki bu arkadaşlarımız burada yok.

MUSTAFA ELİTAŞ (Kayseri) – Oylama değil, yoklama, yoklama.

LEVENT GÖK (Ankara) – Bunların hepsinin yok olduğu kayıtlara geçti. Ben soruyorum: Niçin bu sahteciliğin üzerinde daha hâlâ ısrar ediliyor, niçin? İsyanım buna. Sahtecilikten dolayı milletvekili olamayacaksınız ama Meclis kürsüsünde sahtecilik yapacaksınız, Elitaş da kalkıp bunu savunacak. Yazıklar olsun size! (CHP sıralarından alkışlar)

OSMAN AŞKIN BAK (Rize) – İkinci yoklamada niye girmediniz o zaman tutanaklara?

MEHMET AKİF HAMZAÇEBİ (İstanbul) – Sayın Başkan...

BAŞKAN – Buyurun Sayın Hamzaçebi.

MEHMET AKİF HAMZAÇEBİ (İstanbul) – Sayın Başkan, Adalet ve Kalkınma Partisi Grup Başkan Vekili Sayın Elitaş cuma günü ben Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunu Meclis Başkan Vekili olarak yönetirken yapmış olduğum uygulamayla ilgili benim adıma da vermek suretiyle, “Akif Hamzaçebi doğru yapmadı ya da eksik yaptı, pusulayla oy kullanan milletvekillerini uyarmalıydı.” şeklinde bir değerlendirme yapmak suretiyle sataşmada bulunmuştur. İç Tüzük’ün 69’uncu maddesine göre söz istiyorum.

BAŞKAN – Buyurun Sayın Hamzaçebi.

İki dakika süreyle size de söz veriyorum. (CHP sıralarından alkışlar)

7.- İstanbul Milletvekili Mehmet Akif Hamzaçebi’nin, Kayseri Milletvekili Mustafa Elitaş’ın sataşma nedeniyle yaptığı konuşması sırasında şahsına sataşması nedeniyle konuşması

MEHMET AKİF HAMZAÇEBİ (İstanbul) – Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; önce şunu söyleyeyim. Bütün görüşmeleri samimiyet ve doğruluk içerisinde yapmak gerekir. Ben, Meclis Başkan Vekili olarak Genel Kurulu yönetirken bütün grup başkan vekillerini, bütün grupları kendime aynı yakınlıkta, aynı mesafede görürüm. Herhangi bir şekilde ayırım yapmam söz konusu olamaz. Cumhuriyet Halk Partisi Grubunun bir talebi nedeniyle işlem yaparken sadece tek bir kaygım vardır; tarafsız olmak, objektif olmak. Bunun dışında benim başka bir ölçüm yoktur, beni bağlayan sadece ve sadece Parlamento hukukudur.

Bir konuda bir eksik olur ise bir yoklamada Adalet ve Kalkınma Partisi Grubu toplantı yeter sayısını sağlayamamış ise bana göre grup başkan vekiline düşen görev bunu içselleştirip gerekli değerlendirmeyi kendi grubu, kendi grup yönetim kurulu içerisinde yapmasıdır. Bunun sorumlusu Meclis Başkan Vekilidir anlamında bir değerlendirme yaparsanız bu yakışmaz. Adalet ve Kalkınma Partisi gibi Parlamantonun çoğunluğuna sahip bir gruba yakışmaz. Olabilir, bir toplantı yeter sayısını bulamamış olabilirsiniz. O gün oy pusulasıyla oy kullanan milletvekillerinin Genel Kurulda mevcut olup olmadıklarını tespit edeceğim dedim. İsimleri okudum, yeteri sayıda ismi okuduktan sonra, toplantı yeter sayısının olmadığı anlaşıldıktan sonra birleşimi kapattım. Oy pusulasıyla oy kullanan milletvekillerinin iki dakikalık o oy kullanma süresi içerisinde herhâlde oyunu kullanıp da memleketine gitmiş olması düşünülemez. (CHP sıralarından alkışlar)

MUSTAFA ELİTAŞ (Kayseri) – Yoklama, oylama değil, yoklama.

MEHMET AKİF HAMZAÇEBİ (Devamla) – Hayır, benim ayrıca bu milletvekilleri Genel Kuruldan ayrılmasını şeklinde uyarma yükümlülüğüm yoktur.

Teşekkür ediyorum, hepimize saygılar sunuyorum. (CHP sıralarından alkışlar)

MUSTAFA ELİTAŞ (Kayseri) – Sayın Başkan, yapılan oylama değil, yoklama.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

LEVENT GÖK (Ankara) – Efendim...

BAŞKAN – Sayın Gök...

MEHMET AKİF HAMZAÇEBİ (İstanbul) – Bir saniye... Sayın Başkan...

BAŞKAN – Sayın milletvekilleri, istirham ediyorum, bakın bu tartışma çok uzadı.

MEHMET AKİF HAMZAÇEBİ (İstanbul) – Sayın Başkan, tutanaklara geçmesi açısından, toplantı yeter sayısı istendiği zaman yapılan nedir?

MUSTAFA ELİTAŞ (Kayseri) – Yoklamadır.

MEHMET AKİF HAMZAÇEBİ (İstanbul) – Elektronik cihazla yapılan oylama değil midir?

MUSTAFA ELİTAŞ (Kayseri) – Yoklamadır.

OSMAN AŞKIN BAK (Rize) – Yoklamadır efendim.

MEHMET AKİF HAMZAÇEBİ (İstanbul) – Efendim yoklamayı elektronik cihaza başvurmak suretiyle...

MUSTAFA ELİTAŞ (Kayseri) – Siz tutanaklara bakın, görürsünüz ne olduğunu.

MEHMET AKİF HAMZAÇEBİ (İstanbul) – Verdiğiniz nedir? “Kabul” veya “ret” bir oy değil midir?

OSMAN AŞKIN BAK (Rize) – Hayır, kabul yok efendim.

MEHMET AKİF HAMZAÇEBİ (İstanbul) – Efendim, her neyse; yoklama yapıyorum ben, yoklama yapıyorum. Ayıp ediyorsunuz!

OSMAN AŞKIN BAK (Rize) – Efendim, o yoklama, siz “oylama” dediniz, yoklama.

MUSTAFA ELİTAŞ (Kayseri) – Sayın Hamzaçebi, neye göre yapıyorsunuz siz bunu? 57’nci maddeye göre yapıyorsunuz. 57’yi iyi okuyun.

LEVENT GÖK (Ankara) – Sayın Başkan...

MUHAMMED ERKEK (Çanakkale) – Sahteciliğin gerekçesi bu mu?

OSMAN AŞKIN BAK (Rize) – Hayır, yoklamadır o, oylama değildir o.

LEVENT GÖK (Ankara) – Sayın Başkan...

BAŞKAN – Sayın Gök, istirham ediyorum, bakın, yeterince konuştunuz, lütfen bu işi artık burada sonuçlandıralım.

LEVENT GÖK (Ankara) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Başkan, Sayın Elitaş yapılan işlemin bir oylama değil yoklama olduğunu söylemek suretiyle, sanki Meclis içerisinde bir işlem tesis edilmemiş gibi bir hava yaratmaya çalışıyor. Yapılan yoklama sonuç doğuran bir işlemdir yani sonunda bir sonuç doğurmuştur. Yapılan nedir biliyor musunuz Sayın Elitaş? Hiç ne oylamaya, ne yoklamaya sığınmayın, yapılan tamamen sahteciliktir. (CHP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

BAŞKAN – Sayın milletvekilleri...

LEVENT GÖK (Ankara) – Suçüstü hâlidir bu, suçüstü hâlidir.

MEHMET NACİ BOSTANCI (Amasya) – Sayın Başkan, Sayın Gök’ün sahtecilik iddiasını reddediyorum. Kendisi müracaatını yapmıştır, Başkanlık Divanı değerlendirmede bulunacaktır, biz de kendi değerlendirmemizi yapalım.

BAŞKAN – Efendim, sahteciliği de tespit etmek Başkanlık Divanının görevi değildir sayın milletvekilleri!

Şunu söyleyeyim, bakın...

LEVENT GÖK (Ankara) – Sayın Başkan...

BAŞKAN – Bir saniye beni dinleyin Sayın Gök, hep siz konuştunuz.

LEVENT GÖK (Ankara) – Ama siz de burada yapılan...

BAŞKAN – Hep siz konuştunuz Sayın Gök, lütfen.

LEVENT GÖK (Ankara) – Siz de Meclis adına bunu takip etmekle yükümlüsünüz.

VII.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Oturum Başkanı TBMM Başkan Vekili Ahmet Aydın'ın, /1/2017 tarihli 52'nci Birleşimde yapılan yoklamada Genel Kurulda olmayan milletvekillerinin pusulalarının değerlendirmeye alınmadığına, dolayısıyla sahte oy kullanma durumunun söz konusu olmadığına ilişkin konuşması

BAŞKAN – Bakın sayın milletvekilleri, burada Başkanlık Divanının görevi şudur: Pusulayı kimin verdiğini bilemiyoruz ancak burada usulüne uygun bir yoklama ya da oylama yapılmasını temin etmek buradaki Başkanlık Divanının görevidir. Dolayısıyla, burada olmayan sayın milletvekilleri zaten değerlendirmeye alınmamıştır ve o süreçte burada olup olmadıklarını, yoklama sırasında kuliste ya da başka bir yerde olup olmadıkları konusunda bizim yapabileceğimiz herhangi bir tespit yoktur. Burada eğer onlar olmadığı hâlde varsayılmışsa, olmadığı hâlde oylamaya katılmışsa –bırakın yoklamayı– bunda Başkanlık Divanının ya da buranın bir kusuru olabilir ama şunu temin ederim ki: Bütün Meclis başkan vekilleri buradaki oylamaların ve yoklamaların sıhhatli bir şekilde yapılması için elinden gelen tüm gayreti gösterirler.

Bizler tabii ki, zaman zaman bir uyarıda da bulunuyoruz yani özellikle oy pusulası veren sayın milletvekillerinin içeride bulunması noktasında gerekli uyarıları da yapıyoruz. Bu uyarıyı zaman zaman unutabiliriz, başka türlü saiklerle olmayadabilir.

MEHMET AKİF HAMZAÇEBİ (İstanbul) – Sayın Başkan...

BAŞKAN - Sayın Hamzaçebi, bir saniye...

Özellikle, 31 Mart 2016 Perşembe günü altına Sayın Meclis Başkanımızın ve tüm grupların grup başkan vekillerinin imzalamış olduğu mutabakat metninin 10'uncu maddesi şöyle diyor: “Yoklama ve oylamalar için verilen süre bittikten sonra kesinlikle pusula kabul edilmeyecektir.” Doğru, hiç kimse kabul etmiyor. “Elektronik cihaza girenlerin yeterli sayıya ulaşmadığı yoklama ve oylamalarda pusula gönderen milletvekillerinin isimleri okunarak Genel Kurulda olup olmadıkları tespit edilecektir.” Aynen, uyguluyoruz. “Ancak, başkan vekili, oylama ve yoklama bitmeden pusula gönderen milletvekillerinin Genel Kuruldan ayrılmamaları konusunda gerekli uyarıyı yapacaktır.” diye 31 Mart 2016 tarihli altında tüm grupların başkan vekilleriyle Meclis Başkanımızın imzasının olduğu mutabakat metni. Bunu zaman zaman unutuyor olabiliriz, ben bunda bir kasıt, kesinlikle bir beis de görmüyorum. Zaman zaman bu tür vakalar oluyor ama şunu söylüyorum: Burada olmayan sayın milletvekillinin ne pusulası değerlendirmeye alınmıştır ne oyu geçerli kılınmıştır, dolayısıyla sahte oy kullanma diye şu anda bir konu da söz konusu değildir.

CEYHUN İRGİL (Bursa) – Yazık, yazık!

BAŞKAN - Bunu özellikle ifade etmek istiyorum ve hepinize teşekkür ediyorum.

Birleşime beş dakika ara veriyorum.

Kapanma Saati: 15.24

İKİNCİ OTURUM**Açılma Saati: 15.34****BAŞKAN: Başkan Vekili Ahmet AYDIN****KÂTİP ÜYELER: Ömer SERDAR (Elâzığ), Özcan PURÇU (İzmir)**

BAŞKAN – Sayın milletvekilleri, Türkiye Büyük Millet Meclisinin 53’üncü Birleşiminin İkinci Oturumunu açıyorum.

LEVENT GÖK (Ankara) – Sayın Başkan, yerimden iki cümle söyleyeceğim oturacağım. Lütfen...

BAŞKAN – İsterseniz yerinizden bir dakika mikrofonu...

LEVENT GÖK (Ankara) – Yok yok, şuradan sakın sakın...

BAŞKAN – Buyurun, söyleyin hemen.

VI.- AÇIKLAMALAR (Devam)

22.- Ankara Milletvekili Levent Gök’ün, Genel Kurulda sahte oy kullanılmasıyla ilgili Meclis Başkanlığının samimi, gerçekçi ve olayın ne olduğu konusunda aydınlatıcı bilgi vermesini ve sorumlular hakkında işlem başlatılacak girişimlerde bulunmasını talep ettiğine ilişkin açıklaması

LEVENT GÖK (Ankara) – Sayın Başkanım, biz Cumhuriyet Halk Partisi olarak meşru olmak kaydıyla her türlü sonuca razıyız. Ama anlaşılıyor ki Mecliste yapılan bu tablo karşısında bence Türkiye’deki bütün seçim güvenilirliğini konuşmakta yarar var.

Bakin, o gün ne oldu değerli AKP’li arkadaşlarım; sizlerle paylaşmak istiyorum. Sayın Başkan, cuma günü Emekli Sandığı Kanunu görüşülürken AKP Grubunun vermiş olduğu bir önergede biz bir yanlışlık fark ettik Cumhuriyet Halk Partisi Grubu olarak. Arkadaşlarımız burada. Kendilerini davet ettik, dedik ki: “Bu verdiğiniz önerge yanlış yani yapılacak düzenlemeyi etkileyebilir. Bu nedenle önergenizi düzeltin değerli arkadaşlarım.” Sorumlu bir muhalefet anlayışı içerisinde, milyonları ilgilendiren konularda yanlışlık yapılmaması adına, Cumhuriyet Halk Partisi olarak büyük bir özen ve dikkat içerisinde olduk. Böyle bir tabloyu siyaset konusu dahi yapmadık o gün, yapabiliydik, sırası geldiğinde yapabiliydik, yapmaya tenezzül dahi etmedik çünkü çıkacak bir yasa Türkiye’yi ilgilendiriyor. Amacımız, yanlış yapılmasın, bu Meclisten yanlış bir kanun çıkmasın. Ama böylesine özenli ve dikkatli davranırken, Meclisin itibarını her şeyin üstünde tutan bir anlayışla, Cumhuriyet Halk Partisi Grubu olarak böylesine bir dikkati gösterirken yapılan olayın bir başka yollardan savunuluyor olması kabul edilebilir değildir.

Şimdi, yapılan açıklamalardan sonra, Meclis Başkanlığındaki talebimizin gereğinin yapılmasını talep ediyoruz Sayın Başkanım. Bu konuda sizin de duyarlı olacağımızı ve bu konuda en kısa zamanda bize bilgi verilip hangi işlemi başlatacağınız konusunda bizlere bir bilgi vereceğinizi umut ediyorum çünkü bu, sadece bizim işimiz değil. Siz de yemin ettiniz hukukun üstünlüğüne, hepimiz yemin ettik, “Milletvekilliği seçilme yeterlilikleri arasında ‘sahtecilik’ vardır, sahtecilik yapılmasın.” dedik. Dolayısıyla bu, sadece Cumhuriyet Halk Partisinin değil, AKP’nin de, MHP’nin de, HDP’nin de, bütün Türkiye’nin beklentisi olan bir konudur. Bu konuda Meclis Başkanlığının bizlere samimi, gerçekçi ve olayın ne olduğu konusunda aydınlatıcı bilgi vermesini ve sorumlular hakkında işlem başlatılacak girişimlerde bulunmasını talep ediyoruz. (CHP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum Sayın Gök. Gerekli değerlendirmeler yapıp size de inşallah geri dönüş yapılacaktır.

Şimdi şundan emin olun ki: Burada Meclis Başkanlık Divanı kimlerden teşekkül ederse etsin, tüm arkadaşlarımız, hep birlikte burada oylamaların ve aynı zamanda yoklamanın, usulüne uygun yapılması noktasında azami titizlikle dikkat ediyor. Bundan sonraki süreçte de hiçbir usulsüzlüğün buradan geçmemesi için mutlaka elimizden gelen tüm gayreti göstereceğiz.

Sayın Hamzaçebi, sisteme girmişsiniz.

Buyurun.

23.- İstanbul Milletvekili Mehmet Akif Hamzaçebi'nin, toplantı yeter sayısı arandığında sisteme girmeyen milletvekillerinin toplantı yeter sayısına dâhil edilmeyeceklerine ilişkin açıklaması

MEHMET AKİF HAMZAÇEBİ (İstanbul) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Bir konuyu daha Genel Kurulun bilgisine sunmak istiyorum. Sayın Elitaş açıklama yaparken Genel Kurulda bulunmadığım için tutanağı istedim. Tutanakta şöyle bir cümlesi var: “Genel Kurulda bulunup da oya katılmayan milletvekilleri yetersayıya dâhil edilirler.” Yani oturumda olan Cumhuriyet Halk Partisi ve diğer muhalefet partilerin milletvekillerini kastediyor. “Onların da toplantı yeter sayısına dâhil edilmesi gerekir.” diyor. Parlamento hukukumuzun kuralları açıktır. Bugüne kadar da bütün milletvekilleri, bütün gruplar tanıktır. Toplantı yeter sayısı talebi olduğunda onun var olup olmadığı aranırken oylamaya girmeyen milletvekilleri, sisteme girmeyen milletvekilleri daha doğrusu toplantı yeter sayısına dâhil edilmezler. Bunu da Genel Kurulun bilgisine sunuyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum Sayın Hamzaçebi.

Şimdi, Başkanlığın Genel Kurula sunuşları vardır.

Meclis araştırması açılmasına ilişkin üç adet önerge vardır. önergeleri ayrı ayrı okutacağım.

İkinci sırada okutacağım Meclis araştırması önergesi, beş yüz kelimeden fazla olduğu için önerge özeti okunacaktır. Ancak önerenin tam metni Tutanak Dergisi'nde yer alacaktır.

VIII.- BAŞKANLIĞIN GENEL KURULA SUNUŞLARI

A) MECLİS ARAŞTIRMASI ÖNERGELERİ

1.- Ankara Milletvekili Zühal Topcu ve 20 milletvekilinin, Türkiye’de öğretmen atamaları ve ücretli öğretmenlikle ilgili yaşanan sorunların araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/414)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

“Türkiye’de öğretmen atamaları ve ücretli öğretmenlikle ilgili yaşanan sorunların araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi” amacıyla Anayasa’mızın 98’inci, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü’nün 104’üncü ve 105’inci maddeleri gereğince Meclis araştırması açılması için gereğini saygılarımla arz ederim.

1) Zühal Topcu	(Ankara)
2) Emin Haluk Ayhan	(Denizli)
3) Ahmet Kenan Tanrıku	(İzmir)
4) Oktay Öztürk	(Mersin)
5) Saffet Sancaklı	(Kocaeli)
6) Ahmet Selim Yurdakul	(Antalya)
7) İsmail Faruk Aksu	(İstanbul)
8) Yusuf Halaçoğlu	(Kayseri)
9) Kadir Koçdemir	(Bursa)

10) Mevlüt Karakaya	(Adana)
11) Deniz Depboylu	(Aydın)
12) Ümit Özdağ	(Gaziantep)
13) Şefkat Çetin	(Ankara)
14) Zihni Açıba	(Sakarya)
15) Fahrettin Oğuz Tor	(Kahramanmaraş)
16) Mustafa Kalaycı	(Konya)
17) Mehmet Parsak	(Afyonkarahisar)
18) Arzu Erdem	(İstanbul)
19) Mehmet Erdoğan	(Muğla)
20) Mustafa Mit	(Ankara)
21) Kamil Aydın	(Erzurum)

Gerekçe:

Kadrolara atama bekleyen öğretmenlerin sayısı ülkemizde gün geçtikçe artmaktadır. Atama bekleyen öğretmen sayısına oranla, Maliye Bakanlığı tarafından belirlenen kadro sayısının yetersizliğinden dolayı öğretmenler atanamamaktadır.

ÖSYM'nin açıkladığı 2015 ÖABT sınavının sayısal verilerine göre, 16 branşta sınava giren öğretmen sayısı 283.583'tür. Ancak ÖABT sınavına girmeyen branş öğretmenleri vardır. Bu yüzden eğitim bilimleri sınavına başvuru yapan öğretmen sayısı 428.459'dur.

Mezun sayısı her sene bu oranda artmaya devam ederse bu oranda devam ederse atama bekleyen öğretmen sayısı 3 yılda 3 katına çıkar.

ÖSYM'nin bu öğretmen sayısı verileri aslında yeterli değildir. Çünkü bu sınava artık ümidini kaybetmiş, kamuda öğretmen olamayacağını düşünen birçok öğretmen başvurmamaktadır.

Atanamayan öğretmenlere herhangi bir başka beceri alanları oluşturulmadığından hayatlarını idame ettirebilmek için farklı işlerde çalışmaktadırlar. Kimi devlet memuru, kimi polis, kimi asker olarak, kimisi ise özel sektörde çalışmaktadır.

Atanamayan öğretmenlerin yaşadıkları vicdanları sızlatmaktadır. Atanamadıkları için; üzüntüden kanser olanlar, bunalıma girerek intihar edenler, inşaat, lokanta ve oteller gibi özel sektörde çalışanlar bulunmaktadır. Ayrıca, lisanstan mezun olduktan sonra hakkı olan öğretmenlik mesleğini yapmak isteyenler ise, özel sektörde dönen çarkın dişlileri arasında ezilmektedir.

Hükûmetin tutarsız politikaları, bakanların ve Başbakanın birbirleriyle çelişen ifadeleri atanamayan öğretmenlerin psikolojisini bozmuştur. Atanamayan öğretmenlerde intihar sayısı geçen sene yaklaşık olarak 40'a ulaşmıştır.

Ücretli öğretmen sayısı da her yıl daha da artmaktadır. Bu sene açıklanan ücretli öğretmen sayısı yaklaşık olarak 80 bin civarındadır. Öğretmen açığı, ücretli öğretmen ile çözülmeye çalışılmaktadır. Ücretli öğretmenlerin hangi bölüm mezunu olduğuna ve formasyonu olup olmadığına bakılmaksızın görev verilmektedir. Mevsimlik işçi mantığıyla alınan ücretli öğretmenlerin hangi mantık anlayışına göre görevlendirildiği belli değildir.

Eğitim fakültelerinin sayısı son on dört yılda artarak 94'e yükselmiştir. Eğitim fakülteleri ve formasyon eğitimlerinden mezun olan kişi sayısı her yıl 90 bini bulmaktadır. Mezun öğretmen sayısı bu kadar fazla olmasına rağmen Hükûmet her geçen gün eğitim fakültelerinin sayısını artırmaktadır. Plan, program yapılmadan atılan adımlar maalesef kötü sonuçlar doğurmuştur.

Yukarıda açıklanan nedenlerle Türkiye’de öğretmen atamaları ve ücretli öğretmenlikle ilgili yaşanan sorunların araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla bir Meclis araştırması açılması gerekli görülmektedir.

2.- Denizli Milletvekili Emin Haluk Ayhan ve 20 milletvekilinin, Orta Vadeli Program (OVP) ve Orta Vadeli Mali Planla (OVMP) ilgili sorunların araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/415) (x)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Orta Vadeli Program (OVP) ve Orta Vadeli Mali Plan (OVMP)’nin zamanında yayımlanmayarak, Orta Vadeli Mali Plan, Yatırım Genelgesi ile Bütçe Hazırlama Rehberinin aynı günde yayımlanmakta olduğu görülmektedir. Ayrıca, 2016-2018 arasındaki üç yıllık dönem için üç ay arayla hazırlanan OVP’lerin hedefleri ve öngörülleri arasında derin farklar ortaya çıkmaktadır. Bu durum ekonomik açıdan özel sektör ile yabancı yatırımcıların kararlarında tereddütlerin ortaya çıkması ve objektif karar verme imkânlarının kaybolmasına neden olmaktadır. Bunlara ilave olarak, ülkemiz için hayati öneme sahip Merkezî Yönetim Bütçesinin hazırlanması ve TBMM’nin bütçe hakkının doğru bir şekilde kullanılması engellenmektedir. Bu itibarla, 2016-2018 yıllarına ilişkin OVP ve OVMP’nin hazırlık sürecinde gerek yasa ve ilgili diğer mevzuatta öngörülen mükellefiyetlerin yerine getirilmesindeki problemlerin gerekse kısa süre içinde aynı dönem için hazırlanan OVP’lerin makro hedefler ve öngörülleri arasındaki derin farkların nedenlerinin araştırılarak, kamu kurumları, özel sektör ve yabancı yatırımcılara ışık tutacak ve güven verecek programların hazırlanabilmesi için gerekli hususların tespiti amacıyla Anayasa’nın 98’inci ve İç Tüzük’ün 104 ve 105’inci maddeleri gereğince ekte yer alan gerekçe doğrultusunda Meclis araştırması açılmasını arz ederiz.

1) Emin Haluk Ayhan	(Denizli)
2) Ahmet Kenan Tanrıku	(İzmir)
3) Saffet Sancaklı	(Kocaeli)
4) Oktay Öztürk	(Mersin)
5) Erkan Akçay	(Manisa)
6) Yusuf Halaçoğlu	(Kayseri)
7) Mehmet Erdoğan	(Muğla)
8) Erkan Haberal	(Ankara)
9) İsmail Faruk Aksu	(İstanbul)
10)Kadir Koçdemir	(Bursa)
11) Seyfettin Yılmaz	(Adana)
12) Deniz Depboylu	(Aydın)
13) Mustafa Kalaycı	(Konya)
14) Ümit Özdağ	(Gaziantep)
15) Ahmet Selim Yurdakul	(Antalya)
16) Ruhi Ersoy	(Osmaniye)
17) Baki Şimşek	(Mersin)
18) Zihni Açıba	(Sakarya)
19) Şefkat Çetin	(Ankara)
20) Fahrettin Oğuz Tor	(Kahramanmaraş)
21) Zühal Topcu	(Ankara)

(x) (10/415) esas numaralı Meclis Araştırması Önergesi’nin tam metni tutanağa eklidir.

Özet Gerekçe:

Bilindiği üzere, 5018 sayılı Kanun çerçevesinde oluşturulan Orta Vadeli Harcama Sisteminde; en önemli aşama çok yıllık bütçeleme politik ve mali temellerini belirleyen makro çerçevenin oluşturulmasıdır. Makro çerçeve Orta Vadeli Program (OVP), mali çerçeve ise Orta Vadeli Mali Plan (OVMP) tarafından oluşturulmaktadır.

OVP ve OVMP dokümanlarının yayımlanma tarihleri, 26/9/2011 tarihli ve 659 sayılı KHK'nın 17'nci maddesiyle değiştirilmiştir. Buna göre; OVP'nin yayımlanma tarihi "Mayıs ayının sonu" yerine "en geç Eylül ayının ilk haftası sonuna kadar" şeklinde, OVMP'nin yayımlanma tarihi "Haziran ayı sonu" yerine "en geç Eylül ayının on beşine kadar" şeklinde değiştirilmiştir. Ancak, Orta Vadeli Program hâlâ zamanında yayımlanamamaktadır.

Nitekim, 2015 yılında da OVP öngörülen süreden bir ay sonra 11 Ekim 2015 tarihinde Resmî Gazete'de yayımlanmış, 1 Kasım 2015 seçimlerinden iki ay sonra bahse konu program ve Mali Plan güncellenerek 11/1/2016 tarihli Resmî Gazetede tekrar yayımlanmıştır.

Esasen uzunca bir süredir OVP hedefleri tutturulamamakta, sürekli revize edilmek zorunda kalmaktadır. Geçmiş program hedefleri ile karşılaştırıldığında temel varsayımlar ve makro değişkenler hakkındaki tahminler kısa süre içinde önemli değişikliklere uğratılmakta, bu durum programın güvenilir bir referans belge olma özelliğini ortadan kaldırmakta, genel ekonomide karar birimlerini yanılgıya, belirsizlik ve güvensizliğe sürüklemektedir.

Küresel düzeyde gelişmekte olan ülkelerden sermaye çıkışının hızlandığı bir dönemde, program metinlerinin kredibilitesi, ülkemize gerekli yatırım ve dış kaynak girişinin sağlanması bakımından önemli bir konu hâline gelmektedir. Üç yıllık perspektifte hazırlanan bu metinlerin zamanında hazırlanmaması, kısa sürede güncellenmesi, belgenin güvenilirliğinin azalmasına yol açmaktadır. Ayrıca, Parlamentonun bütçe hakkını doğru kullanamamasına yol açmaktadır.

Diğer taraftan, OVP'den sonra yayımlanması gereken 2016-2018 Dönemi Yatırım Programı Hazırlıkları ile İlgili Kalkınma Bakanlığı Genelgesi, Bütçe Çağrısı ve Eki Bütçe Hazırlama Rehberi de 11/1/2016 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanmıştır. Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Tasarısı ise bu tarihten sadece dört gün sonra 15/1/2016 tarihinde TBMM'ye sunulmuştur. Bu durumda bakanlıklar ve kamu kurumlarının ellerinde makro çerçeve olmadan bütçe tekliflerini hazırladığı anlaşılmaktadır.

Bu itibarla, OVP ve OVMP'nin hazırlık sürecinde gerek yasa ve ilgili diğer mevzuatta öngörülen mükellefiyetlerin yerine getirilmesi gerekse kısa süre içinde aynı dönem için hazırlanan OVP'lerin makro hedefler ve öngörülerindeki farkların araştırılarak, kamu kurumları, özel sektör ve yabancı yatırımcılara güven verecek programların hazırlanabilmesi amacıyla gerekli hususların tespiti için Anayasa'nın 98'inci ve İç Tüzük'ün 104 ve 105'inci maddeleri gereğince ekte yer alan gerekçe doğrultusunda Meclis araştırması açılmasını arz ederiz.

3.- Denizli Milletvekili Emin Haluk Ayhan ve 19 milletvekilinin, kamuya açık bir bankaya ilişkin olarak yapılan ve basında yer alan haberlerin araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/416)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Son dönemde bankalar ve Borsa İstanbul'da (BİST) işlem gören, halka açık şirketlere yönelik olarak sermayedarlar, ortaklar ve hissedarların hukuk güvencesini ortadan kaldırabilecek, hak ve menfaatlerinin zarara uğramasına yol açabilecek nitelikte yorumların yapıldığı görülmektedir.

Bu çerçevede, finansal sistemimizde önemli yer tutan, halka açık bir bankamıza ilişkin olarak son günlerde basında yer alan haberlerin 5411 sayılı Bankacılık Kanunu, 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu ve ilgili kurumların görev ve yetkileri çerçevesinde ele alınıp yapılması gerekli girişimlerin

ve bu konuda alınacak tedbirlerin araştırılması amacıyla Anayasa'nın 98'inci ve İç Tüzük'ün 104 ve 105'inci maddeleri gereğince ekte yer alan gerekçe doğrultusunda Meclis araştırması açılmasını arz ederiz.

1) Emin Haluk Ayhan	(Denizli)
2) Ahmet Kenan Tanrıkulu	(İzmir)
3) Saffet Sancaklı	(Kocaeli)
4) Ruhi Ersoy	(Osmaniye)
5) Oktay Öztürk	(Mersin)
6) Erkan Akçay	(Manisa)
7) Yusuf Halaçoğlu	(Kayseri)
8) Mehmet Erdoğan	(Muğla)
9) İsmail Faruk Aksu	(İstanbul)
10) Mustafa Kalaycı	(Konya)
11) Kadir Koçdemir	(Bursa)
12) Deniz Depboylu	(Aydın)
13) Baki Şimşek	(Mersin)
14) Ümit Özdağ	(Gaziantep)
15) Erkan Haberal	(Ankara)
16) Zihni Açıba	(Sakarya)
17) Fahrettin Oğuz Tor	(Kahramanmaraş)
18) Zuhâl Topcu	(Ankara)
19) Ahmet Selim Yurdakul	(Antalya)
20) Seyfettin Yılmaz	(Adana)

Gerekçe:

Son günlerde, finansal sistemimizde önemli yer tutan halka açık bir bankamıza yönelik olarak, sermayedarlar, ortaklar ve hissedarların hukuk güvencesini ortadan kaldıracabilecek, hak ve menfaatlerinin zarara uğramasına yol açabilecek nitelikte yorumların yapıldığı görülmektedir.

Benzer nitelikte daha önce sistemdeki bir başka banka için meydana gelmiş bir olay neticesinde söz konusu bankanın yönetim ve denetimi Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'na devredilmiştir.

Küresel düzeyde gelişmekte olan ülkelerden sermaye çıkışının hızlandığı, bizzat Sayın Başbakanın katılımıyla ülkemizim yatırım için avantajlı bir ülke olduğu imajının güçlendirilmeye çalışıldığı bir dönemde, ülkemiz imajına zarar verebilecek, aynı zamanda hür teşebbüse yönelik müdahalelerden biri olarak algılanabilecek böyle bir gelişmenin ülkemizin 2016 yılında ihtiyaç duyduğu yabancı yatırım ve kaynak ihtiyacının karşılanması konusunda ciddi zararlara neden olabileceği aşîkârdır.

Bu tür bir girişim neticesinde bazı bankaların fona devriyle sonuçlanan ve ortakların açmış oldukları hukuk mücadelesiyle devam eden süreçte Avrupa İnsan Hakları Mahkemesince hükmedilen yüklü miktarda tazminat ödemeye mahkûm edilen ülkemizin yeniden buna benzer tazminat talepleriyle karşılaşma riski de bulunmaktadır.

Diğer taraftan mali güçleri kadar güven ve itibara da ihtiyaç duyan ve faaliyetlerini bu değerler üzerinde sürdüren finans kuruluşlarının maruz kalabilecekleri müdahaleler ve spekülasyonların yalnızca bankaları, ortaklarını, hissedarlarını ve halka açık olmaları durumunda yatırımcılarını değil, bütün finansal sistemi etkileyebileceği ve ülkemizin yabancı yatırımcılar için güvenilir bir ülke olduğu

imajını zedeleyeceği ortadadır. Her ne kadar gerek 5411 sayılı Bankacılık Kanunu gerekse 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu’nda ilgili kamu otoritelerine verilmiş ve finans kuruluşlarının mali bünyelerini, kurumsal yapı ve kimliklerini, itibarlarını korumaya yönelik pek çok yetki bulunsada bu yetkilerin etkin bir şekilde kullanılması önem taşımaktadır. Böyle bir durumda finans kuruluşlarının faaliyetlerini mevzuata uygun olarak sürdürmelerini gözetmek ve denetlemek üzere kurulmuş olan bağımsız kamu otoritelerinin yasalarca kendilerine verilmiş olan yetkilerini hukuka uygun olarak kullanıp kullanmadıklarının, söz konusu yetkilerin mevcut ya da olası spekülasyonların önlenmesi bakımından yeterli olup olmadığının araştırılması gerektiği düşünülmektedir.

Bu çerçevede, son günlerde kamuya açık bir bankamıza ilişkin olarak yapılan ve basında yer alan haberlerin 5411 sayılı Bankacılık Kanunu ve 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu çerçevesinde ele alınarak gerek Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu gerekse Sermaye Piyasası Kurulunun ilgili kanunlar çerçevesindeki görev ve yetkilerinin kullanılması ve bu konuda gerekli tedbirlerin araştırılması amacıyla Anayasa’nın 98’inci ve İç Tüzük’ün 104 ve 105’inci maddeleri gereğince Meclis araştırması açılmasını arz ederiz.

BAŞKAN – Bilgilerinize sunulmuştur.

Önergeler, gündemdeki yerlerini alacak ve Meclis araştırması açılıp açılmaması konusundaki görüşmeler, sırası geldiğinde yapılacaktır.

Halkların Demokratik Partisi Grubunun İç Tüzük’ün 19’uncu maddesine göre verilmiş bir önerisi vardır, okutup işleme alacağım ve oylarınıza sunacağım.

IX.- ÖNERİLER

A) SİYASİ PARTİ GRUBU ÖNERİLERİ

1.- HDP Grubunun, Türkiye Büyük Millet Meclisi gündeminin “Genel Görüşme ve Meclis Araştırması Yapılmasına Dair Öngörüşmeler” kısmında yer alan, 9 Ocak 2013’te Fransa’nın başkenti Paris’te katledilen Sakine Cansız, Fidan Doğan ve Leyla Şaylemez’le ilgili soruşturmayı yavaşlatan güçlerin ve ilişkilerin araştırılması amacıyla verilmiş olan (10/249) esas numaralı Meclis Araştırması Önergesi’nin görüşmelerinin, Genel Kurulun 9 Ocak 2017 Pazartesi günkü birleşimde yapılmasına ilişkin önerisi

09/01/2017

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Danışma Kurulu 09/01/2017 Pazartesi günü (bugün) toplanamadığından, grubumuzun aşağıdaki önerisinin İç Tüzük’ün 19’uncu maddesi gereğince Genel Kurulun onayına sunulmasını saygılarımla arz ederim.

Filiz Kerestecioğlu Demir

İstanbul

Grup Başkan Vekili

Öneri:

Türkiye Büyük Millet Meclisi Gündeminin Genel Görüşme ve Meclis Araştırmasına Dair Ön Görüşmeler kısmında yer alan (10/249) esas numaralı “9 Ocak 2013’te Fransa’nın başkenti Paris’te katledilen Sakine Cansız, Fidan Doğan ve Leyla Şaylemez ile ilgili soruşturmayı yavaşlatan güçlerin ve ilişkilerin araştırılması” amacıyla bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergelerin görüşülmesi, Genel Kurulun 09/01/2017 Pazartesi günü birleşiminde birlikte yapılması önerilmiştir.

BAŞKAN – Halkların Demokratik Partisi Grubu önerisinde ilk söz, lehinde olmak üzere Ağrı Milletvekili Dirayet Taşdemir’e aittir.

Buyurun Sayın Taşdemir. (HDP sıralarından alkışlar)

Süreniz on dakikadır.

DİRAYET TAŞDEMİR (Ağrı) – Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Genel Kurulu saygıyla selamlıyorum.

Bundan beş yıl önce bugün, Paris’te 3 Kürt siyasetçi kadın, 3 devrimci kadın, uluslararası bir komplo sonucu katledildi. 3 siyasetçinin katil zanlısı olan Ömer Güney, 23 Ocakta hâkim karşısına çıkacaktı ama 17 Aralıkta Ömer Güney’in öldüğü açıklandı. Açıkçası, daha önce Paris mahkemesinin hâkiminin de ifadeleriyle Ömer Güney’in mahkeme karşısına çıkmasını engelleyecek bir sağlık problemi olmadığı ifade edilmişti.

Ömer Güney’in ilişkileri ve bu uluslararası komplo sonucu gerçekleşen katliamın boyutuna baktığımızda, açıkçası, Ömer Güney’in ölümünün de şüpheli olduğunu da söylemek isteriz. Çünkü Ömer Güney’in ilişkileri ve bu uluslararası komploda yer alan güçlerin açığa çıkması, bu mahkemede birçok sorunun da cevabı olacaktı. Dolayısıyla, bununla yüzleşmek istemeyen bu komplo nun ortakları, açıkçası, bunun da örtbas edilmesi için bunu engellediler.

Ömer Güney’in ilişkileri çokça tartışıldı, özellikle Millî İstihbarat Teşkilatıyla olan ilişkileri günlerce medyada yer aldı. Ömer Güney’in, bu katliamın tetikçisinin bu eylemi yaparken, bu katliamı yaparken Millî İstihbaratın yönlendirmesi ve emriyle yaptığına dair basında çokça belge ve tanığın ifadesi yer aldı. Hâlâ bile internette bu ses kayıtlarına rastlamak mümkün. 12 Ocak 2014 tarihinde internette yer alan bir ses kaydında Ömer Güney ve MİT yetkilisi olduğu söylenen kişilerin görüşmeleri var. Bu görüşmelerde, diğer Kürt siyasetçiler olan Remzi Kartal, Nedim Seven ve İbrahim Gündoğdu’nun nasıl katledileceğine, suikastın nasıl gerçekleştirileceğine dair, silahların nasıl temin edileceğine dair görüşmeler var ve bu ses kayıtları hâlâ daha İnternet ortamında.

Yine, aynı tarihlerde Birgün gazetesine, basına MİT’in Ömer Güney’e 6 bin euro verdiğine dair çokça bilgi, belge ve tartışma yansıdı. Yine, bu katliamda rol alan MİT mensuplarının -ki isimleri de açıkça paylaşıyor bu metinlerde- görevlerinin aslında değiştirildiğini yani ödüllendirildiğini, terfi ettirildiğini bizler bu medyaya yansıyan haberlerden biliyoruz, çokça size de bu soruları sorduk. Ama maalesef Hükümet ve iktidar her zaman olduğu gibi yine bu konuda da üç maymunu oynuyor.

Bakın, bu Paris katliamının üzerinden beş yıl geçti ama daha birkaç ay önce yine Almanya’da bir operasyon oldu. Bu operasyonda onlarca Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı gözaltına alındı ve bu operasyonun yapılma gerekçesi, Alman polisinin ifadeleriyle, yine Avrupa’da Kürt siyasetçilerine yönelik suikast olacağına dair istihbaratın alındığı söylendi ve yine bu operasyonda MİT’in ilişkili olduğu görüşleri ifade edildi.

Yine, daha geçen hafta, Akit gazetesi yazarı ve aynı zamanda eski Refah Partisi Milletvekili Şevki Yılmaz, şöyle bir demeçte bulunarak “MİT’i göreve davet ediyorum -özellikle bizim milletvekillerini hedef göstererek- kelle almasını istiyorum.” şeklinde bir beyanda bulundu. Bizler MİT’in siyasi suikast ya da cinayet işlemeye davet edene yönelik sizin bir açıklama yapmadığınızı biliyoruz. Bu konuda yine bir ifadede bulunmadınız. Dolayısıyla, şunu sormak isteriz: MİT’in siyasi cinayet işlemek gibi ya da buna davet etmek gibi bir görevi var mı? Yok ise neden bunu ifade eden şahsa yönelik herhangi bir soruşturma, herhangi bir açıklama yapılmadı? Bunu da sizden bekliyoruz.

Yine, bu, şunu bize ifade ediyor: Aslında, bütün bu olanlar, Paris katliamı, Almanya’daki operasyon ve son dönemde yapılan açıklamalar, bize, bunun bir siyasi yöntem olarak kullanılmak istendiğini, bunun mesajının verilmek istendiğini açıkça ifade ediyor.

Yine, 2013 tarihinde, sizler de biliyorsunuz, Kürt sorununun, kırk yıllık sorunun demokratik yollardan çözümüne ilişkin, bir kez daha farklı bir yöntemle, diyalogla, müzakereyle çözümüne dair bir irade açığa çıktı ve devlet heyeti de İmralı’da Sayın Öcalan’la bir görüşme gerçekleştirdi. Bu görüşmenin hemen akabinde Paris’te bu cinayet işlendi. O zaman da Cumhurbaşkanı Urfa’da yaptığı açıklamada

-cemaati de aslında işaret ederek- bunun barış görüşmelerine, diyaloga ve müzakere sürecine yönelik bir suikast olduğunu ifade etti. Daha sonra, kimi iktidar yöneticileri, kimi iktidardan sorumlu olanlar bu kürsüde de ifade ettiler, bu yönlü beyanlarda bulundular. Ama, biz de bir kez daha size sormak istiyoruz: Siz gündür cemaate yönelik operasyonlar yapıyorsunuz. Peki, bu konuda, Paris katliamında ismi geçenlere yönelik herhangi bir soruşturma başlatıldı mı ya da gözaltına alınanlara bu konuyla ilgili bir soru soruldu mu? Ama, biz biliyoruz ki böyle bir soruşturma yapılmadı; hatta, Fransa’da yürütülen soruşturmada gönderilen soruların MİT tarafından cevaplandırılmadığını ve buradaki mahkemenin de dosyaya gizlilik kararı getirdiğini biliyoruz. Peki, bu konuda sorumluluğunuz yok ise neden üstü örtbas ediliyor? Bu sorunun tartışılması, açığa çıkarılması için verdiğiniz ya da bizim burada tartışmaya açtığımız araştırma önergelerimiz, soru önergelerimiz neden cevapsız bırakılıyor? Ama biz biliyoruz ki özellikle bu son iki yıldır AKP iktidarının ve iktidarlarının ürettiği siyaset... Açıkçası, işine geldiği zaman susan, politikalarıyla uyuyorsa göz yuman ama işine gelmediği zaman da “Ben yapmadım, o yaptı.” diyerek farklı ittifakları, farklı güçleri işaret eden bir siyaset izlediklerini bizler biliyoruz ama siz, bu konuda, bunu açığa çıkarmadığınız müddetçe bu işteki siyasi sorumluluğunuzu da üzerinizden atamazsınız.

Yine, bizler bir şeyi çok daha iyi biliyoruz, o da -bildiğimiz şey- bu devlet geleneğinde, eğer Kürt iseniz, eğer kadın iseniz ve eğer devrimci ve muhalifseniz aslında katliamların aydınlanmama geleneği var. Bu geleneği biz Musa Anter’den biliyoruz, biz Ceylan Önkol’dan biliyoruz, biz Roboski katliamından biliyoruz. Yine, bu katliamın diğer bir nedeni de, aslında kadın mücadelesine ve kadın öncülüğüdür. 9 Ocak 2013’te Paris’teki 3 kadın siyasetçinin katliamının ardından bu sefer de Silopi’de 3 Kürt siyasetçi kadın, kadın özgürlük mücadelesinin öncüsü 3 kadın katledildi. Bu bir tesadüf değildir; bu bir zihniyetin, aslında aynı zihniyetin yaptığı politikanın sonuçlarıdır: Dolayısıyla, kadın mücadelesine, kadın özgürlüğüne karşı duyulan kinin, öfkenin, nefretin ve kadın düşmanı politikaların bir sonucudur. Çünkü, aslında, sizin bu topluma dayatmak istediğiniz kafanızdaki dünyaya, tekçi, cinsiyetçi gömleğe karşı direnen kadınlardır. Sizin bu yapmak istediğiniz rejimin önünde engel olarak gördüğünüz, kadın özgürlük mücadelesini veren kadınlardır. Onun içindir ki aslında ablukalarda kadın bedeni çokça teşhir edildi. Her gün yaşamın her alanında cinsiyetçiliği bir politika hâline getirip kadınlara...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

DİRAYET TAŞDEMİR (Devamla) – ...olması gerekenleri değil, aslında kafanızdaki dünyada yer alan dünyayı, yer alan yeri göstermeye çalışıyorsunuz ama şunu bilin ki, bizler kadınlar olarak bu cinayetler aydınlanana kadar bu mücadelenin arkasında olacağız, takipçisi olacağız, ta ki eşit, özgür ve adil bir dünya gelene kadar. (HDP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN – Teşekkürler Sayın Taşdemir.

Önerinin aleyhinde ilk söz Ankara Milletvekili Murat Alparslan’a aittir.

Buyurun Sayın Alparslan. (AK PARTİ sıralarından alkışlar)

MURAT ALPARSLAN (Ankara) – Sayın Başkan, çok değerli arkadaşlar; hepinizi saygıyla selamlıyorum. HDP grup önerisinin aleyhinde partim adına söz almış bulunmaktayım.

AK PARTİ kurulduğundan beri, faili meçhullerin, karanlık ilişkilerin, kirli tezgâhların ve tuzakların ve de tertiplerin karşısında durmuş ve buna tevessül edenlerin de her zaman açığa çıkarılması için demokratik, hukuki bir mücadeleyi, bir siyaset prensibi olarak hayata geçirmiş bir partidir. Bu genel yaklaşımından dolayı, özellikle bu somut olaya ilişkin de ayrıca yeni bir komisyon kurulması ve Meclis araştırması yapılmasının da gerekli olmadığı kanaatindeyiz. Bu sebeple, HDP’nin hem partimize hem de AK PARTİ hükümetlerine dönük olarak ortaya koymuş olduğu iddiaların, ithamların da karşısında, peşinen reddettiğimizi ve kabul etmediğimizi de ifade etmek isterim.

Değerli arkadaşlar, tarihî günleri yaşıyor ve şahitlik ediyoruz. Aziz milletimizin, temsilcileri marifetiyle kurucu iktidar yetkisini kullanacağı zamanlarda bulunuyoruz. Uzun süredir ülkemizin, milletimizin gündeminde olan ve millet iradesini egemen kılacak, millî egemenlik üzerindeki ipotekleri kaldıracak, ayağına bağlanan prangaları çözecek ve her türlü vesayeti reddedecek diye umduğumuz Anayasa değişikliği teklifi, nihayet teklif olarak Meclise sunulmuş, Komisyondan geçmiş ve Meclis Genel Kurulumuza intikal etmiştir. Bu süreçte her bir milletvekili arkadaşımızın, hem tarihî hem siyasi hem vicdani hem de insani olarak sorumluluk bilinciyle bu sürece katkı sağlayacağını umuyor, niyetimizin hayır ve inşallah akıbetin de hayır olacağını temenni ederek, hepinizi saygıyla selamlıyorum. (AK PARTİ sıralarından alkışlar)

ENGİN ALTAY (İstanbul) – “Hayırdır” hayır vardır.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum Sayın Alparslan.

Önerinin lehinde ikinci söz İstanbul Milletvekili Mehmet Bekaroğlu’na aittir.

Buyurun Sayın Bekaroğlu. (CHP sıralarından alkışlar)

MEHMET BEKAROĞLU (İstanbul) – Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Önce, bugün Meclisin önünde yaşanan bir olayı kınadığımı ifade ederek sözlerime başlayacağım. Ankara Baro Başkanı, 50’ye yakın sivil toplum kuruluşuyla birlikte, Meclisin önünde, bugün “tarihî” dediğimiz bu görüşmelerle ilgili, Anayasa değişikliğiyle ilgili bir açıklama yapacaktı ama Meclis ablukaya alındı, bütün yollar kesildi ve yurttaşın vekiline söz söylemesi engellendi. Gerçekten, niye böyle yapılıyor, neyin korkusu, millettten ne saklıyorsunuz, bunu anlamak zor.

Değerli milletvekilleri, HDP grup önerisindeki olay, 9 Ocak 2013’te Paris’te işlenen cinayet, 3 kadının öldürülmesi ve arkasındaki, devam eden süreç, aslında Türkiye Cumhuriyeti devletinin saygınlığını da zedeleyen bir süreç. Bu konuyla ilgili dışarıda ve içeride dünya kadar araştırma yapılmış, kitaplar yazılmış, makaleler yazılmış ve bu cinayetin perde arkasıyla ilgili onlarca soru işareti var. Belli ki bir faili meçhul.

Biraz evvel Adalet ve Kalkınma Partisi Grubu adına konuşan arkadaşımız kendi dönemlerinde faili meçhullerin üzerine gidiildiğini söyledi. Doğru, ilk dönemde, gerçekten -AKP’nin bir dönemi var, ilk dönem- o muhafazakâr demokrat olduğu dönemde bunlar var ama daha sonra, maalesef, Hrant Dink olayından başlayarak çok sayıda faili meçhul bu Hükûmetin karnesinde duruyor değerli arkadaşlarım.

Değerli arkadaşlar, terör, gerçekten evrensel bir bela, bir sıkıntı, bir sorun. Özellikle 11 Eylül’den sonra bizim demokrasilerimizi de tehdit eden en önemli risk, tehdit olarak duruyor. 11 Eylül’den sonra bütün demokratik ülkelerde şu meşhur “güvenlik-özgürlük” dengesi güvenliğe doğru kaymaya başlamış ve demokratik devletler yavaş yavaş olağanüstü hâllere, hatta olağanüstü hâl devletlerine doğru evrilmeye başlamışlardır. Bu vesileyle, Türkiye’de de böyle bir süreç yaşamakta olduğumuzu paylaşmak isterim sizinle değerli arkadaşlarım.

Türkiye’nin içine girmiş olduğu bir terör dalgası var. Bu dalganın failleri, nedenleri üzerinde ne kadar konuşuyoruz, bunlar tartışılabilir. Hükûmet sürekli olarak, olayın üzerine gitmek yerine bir “üst akıl” söylemi tutturmuş, sürekli bir şekilde “Biz çok önemli işler yaptık, medeniyetimizi ayağa kaldırıyoruz, yollar yaptık, havaalanları, tüneller yaptık. Dolayısıyla bütün bunları çekemeyenler, üst akıl bizim işimizi karıştırıyor, bunların sebebi üst akıl.” diye takdim ediyor.

Değerli arkadaşlarım, üst aklın olduğunu... Yani “üst akıl”dan kastettiğiniz nedir? Dünyada uluslararası, devletler arası mücadeleyi mi kastediyorsunuz? Evet, uluslararası mücadelede, uluslararası ilişkilerde terör maalesef bir araç olarak kullanılıyor, bunu biliyoruz. Üst akıl; Amerikası, Rusyası, Fransası, Avrupa Birliği, İsrail’i, her şey var, var da “Biz neredeyiz, bizim aklımız nerede?” diye

bir soru var. Seçilmiş çoğunluk, üst akla karşı kendi aklını kullanarak bu oyunları açığa düşürmekle görevlidir. Değerli arkadaşlarım, üst aklı bilmem ama bizde bir ortak, kolektif, iç akılla ilgili bir sorun var. Gerçekten, bir süreden beri bu Hükûmet, seçilmiş çoğunluk maalesef ülkeyi yönetemiyor.

Değerli arkadaşlarım, Türkiye, bir etnik ve dinî motivasyonu olan terör ve terör örgütleriyle karşı karşıya. Bütün bunların üzerine cesaretle gidilmesi gerekirken, son zamanlarda yaşadığımız terör olaylarına bakıyoruz, dünya kadar istihbarat ve güvenlik zaafıyla karşı karşıya olduğumuzu görüyoruz.

Değerli arkadaşlarım, bunlardan çok daha önemli olan bir şey var: Türkiye'nin içine girmiş olduğu iklim. Yani iyi yönetilemiyor Türkiye ve Türkiye'de özellikle 7 Haziran sonrasında ortaya çıkan iklim bütün bu sorunların bir vasatını oluşturmaya başladı.

Değerli arkadaşlar, 7 Haziranda ne olmuştur hatırlayın: Adalet ve Kalkınma Partisinin, işte, Genel Başkanları diyeceğim, Sayın Erdoğan'ın, başkanlık vurgusuyla, motifiyle sürdürmüş olduğu bir seçim vardı, bu seçimde Adalet ve Kalkınma Partisi tek başına iktidar olma şansını kaybetti, tek başına iktidar olamadı. Sonunda -Erdoğan diyelim, Sayın Cumhurbaşkanı diyelim, Adalet ve Kalkınma Partisi diyelim- iktidarı paylaşmayı reddetti, kabul etmedi, koalisyonları istemedi. O dönemde yaşanan dünya kadar olaylar var. Bu olayların birçoğu da faili meçhul değerli arkadaşlarım. Hele o 7 Hazirandan sonra esasen Türkiye neredeyse 1990'lı yıllarda olduğu gibi yeni bir faili meçhuller zincirinin içine girmiş durumdadır değerli arkadaşlarım. Dünya kadar cinayet oldu. Ceylânınar'da ne oldu, Suruç'ta neydi, Ankara'da neler yaşandı, Ankara katliamında; bütün bunları bilmiyoruz. Ama bildiğimiz bir şey var, Hükûmet ya da Sayın Cumhurbaşkanı diyelim, terör ve ekonomik istikrarsızlık tehdidiyle korku oluşturarak halktan, 1 Kasım'da tekrar, 7 Haziranda kaybetmiş olduğu tek başına Hükûmet olma şansını elde etti.

1 Kasımdan bu yana tek başına Hükûmetsiniz, tekrar tek başına Hükûmetsiniz değerli arkadaşlarım, koalisyonsuz ama ondan sonra neler yaşandı? Şimdi, oturup konuşalım, iç barış nedir, terörün durumu nedir, karnelere bakalım. O günden bugüne ne kadar insanımız -binlerle ifade ediyoruz değerli arkadaşlarım- ne kadar güvenlik görevlisi, polis, jandarma, korucu, ne kadar sivil halk öldü, bunların sayısını bilemiyoruz neredeyse.

Değerli arkadaşlarım, 1 Kasımdan sonra, sadece o değil, dış politikada yaşadıklarımız neler? Şu anda Türkiye neredeyse -neredeyse değil- savaşın içinde. Suriye'deki savaştan bugüne kadar 47 şehit geldi değerli arkadaşlarım. Şimdi, Anayasa görüşmeleri yapacağımız bugünlerde önemli bir rakam bu. Ekonomi nerede, dolar nerede, bakıyor musunuz arkadaşlar? 1 Kasımdan sonra tek başına Hükûmetsiniz, koalisyon yok değerli arkadaşlarım, on beş seneden beri yok ama 1 Kasımdan sonra önemli bir şey daha yaşandı ve siz Türkiye'de olağanüstü hâl ilan ettiniz. 15 Temmuz'da demokrasimize kastedildi değerli arkadaşlar, hep beraber karşı çıktık. Ondan sonra olağanüstü hâli çıkardınız. Şu anda Türkiye'yi olağanüstü hâlde yönetiyorsunuz, tek başınıza yönetiyorsunuz, koalisyonsuz ve olağanüstü hâlde yönetiyorsunuz. Ondan sonra olanlar da ortada değerli arkadaşlarım. Olağanüstü hâlde yönetiyorsunuz derken Anayasa'ya uyararak yönetmiyorsunuz. Anayasa, olağanüstü hâlde ilgili çıkacak kanun hükmündeki kararnameleri olağanüstü hâlin nedeniyle sınırlar ama siz, rektör atamalarından, trafik tescillerinin noter tarafından yapılmasından Millî Piyangonun, at yarışlarının Varlık Fonu'na bağlanmasına kadar, Türkiye Büyük Millet Meclisinin yapması gerekli her şeyi kanun hükmündeki kararnamelerle yapıyorsunuz. Yani tek başınıza yönetiyorsunuz, koalisyonsuz ve tek adam yönetiyor değerli arkadaşlarım. Hükûmetin, bakanlıkların ve Meclisin durumunun ne olduğunu hep beraber burada görüyoruz.

Şimdi, böylesine bir ortamda "Biz yeni bir anayasayla bu OHAL ve tek adam yönetimini kalıcılaştıracağız, fiilî olan bu durumu resmîleştireceğiz." diyorsunuz değerli arkadaşlarım, dediğiniz şey budur. Peki, niçin? Size soruyoruz: Bu ülkede on beş seneden beri neyi yapmaya çalıştınız? Hadi ilk

dönemde vesayet kurumları şunlar bunlar vardı, bu kurumların tamamını ele geçirdiniz. Sizin aslında vesayet kurumlarıyla ilgili hiçbir dönem, hiçbir probleminiz olmadı. Esastan, kategorik olarak onlardan şikâyetçi olmadınız; o kurumların içindekilerden şikâyetçi oldunuz. Siz ele geçirdiniz bu vesayet kurumlarını ve tepe tepe kullanmaya başladınız.

Değerli arkadaşlarım, 12 Eylül darbe anayasasında Cumhurbaşkanlığı da bir vesayet kurumu olarak kurgulanmıştı, Evren'e göre. Siz o Cumhurbaşkanlığını aldınız, OHAL yetkilerini verdiniz, şimdi bu tek adam yönetimini, fiilî yönetimi, maalesef, kalıcı olarak resmîleştirmeye çalışıyorsunuz.

Bakın, ekonomi yanıyor, dolar fırladı; 3,70'i filan geçti. Burada ekonomideki yangını bir miktar azaltmak için sırayla çıkardığınız torba yasalardan bir tanesini görüşüyorduk, görüşecektik ama maalesef, çoğunluğu sağlayamadınız, sahte oy kullandınız ve şu anda o yasayı görüşemiyoruz. Niye dolar yükseliyor, bilemiyorum çünkü bakanlar ve Sayın Başbakan bu paketi çok önemli olarak görüyordu.

Değerli arkadaşlarım, yapılmaya çalışılan: Gerçekten, mevcut fiilî durum, OHAL'le yönetilen Türkiye; bu fiilî durumu resmîleştiriyorsunuz.

Sayın arkadaşlarım, bir şey daha söyleyeceğim: Müthiş bir mağduriyet edebiyatı yapıyorsunuz, Sayın Cumhurbaşkanı da yapıyor. Gerçekten mağdur oldunuz, Sayın Cumhurbaşkanının mağdur edildiğinin şahidiyim ben, "Muhtar bile olamaz." diye manşetler atılmıştı. Sayın Cumhurbaşkanı her şey oldu değerli arkadaşlarım, bu millet yaptı; Sayın Cumhurbaşkanı milletvekili oldu, Başbakan oldu, Cumhurbaşkanı oldu, her şey oldu. Şimdi soruyorum: Bu Sayın Cumhurbaşkanı bu millettten ne istiyor değerli arkadaşlarım?

Hepinizi saygıyla selamlıyorum. (CHP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum Sayın Bekaroğlu.

Halkların Demokratik Partisi Grubu önerisi aleyhinde ikinci ve son konuşmacı İstanbul Milletvekili Tülay Kaynarca.

Buyurun Sayın Kaynarca. (AK PARTİ sıralarından alkışlar)

TÜLAY KAYNARCA (İstanbul) – Sayın Başkanım, değerli milletvekilleri; HDP grup önerisi aleyhine söz aldım. Genel Kurulu saygıyla selamlıyorum.

Öncelikle, bu Fransa olayları yine bu Mecliste, bu kürsüde gündeme taşındı ve bu konuda birçok açıklama yapıldı, gerekli açıklamalar da yapıldı. Yeniden, tekrara girip aynı gündemi getirmektense Anayasa gibi milletimizin beklediği, millî iradenin beklediği konularla ilgili gündeme geçmenin çok daha sağlıklı bir başlık olduğunu düşünüyorum.

Anayasa'yla ilgili genel değişikliğimizle ilgili, Komisyonunda tüm siyasi partilerin çok değerli milletvekilleri önemli katkılar sundular; öncelikle bunun altını dikkatle çizmek istiyorum. 21 maddeyle yola çıkılan bu çalışmada, Anayasa değişikliği teklifinde 18 maddeyle Genel Kurula gelindi. Ortak akılla, ortak çalışmayla, ana muhalefetinden muhalefet partilerine kadar, özellikle Adalet ve Kalkınma Partisi ve Milliyetçi Hareket Partisinin ortak mutabakatla çıkardığı bu çalışma Komisyondan Genel Kurulumuza geldi ve bugün itibarıyla, inşallah, Meclisimizde ilk görüşmeler başlayacak. Bu ilk görüşmelerde, bütünü üzerinde yapılacak çalışmalardan sonra, inşallah, oylamaya geçilecek ve asıl sahibine, millî iradenin asıl sahibine, aziz milletimize sunulacak. Aslında, bizim milletimiz, aziz milletimiz asil duruşunu her ortamda, her kritik, her stratejik ortamda öylesine güzel gösteriyor ki, 15 Temmuz bunun en değerli fotoğraflarından biri. Ben inanıyorum ki Anayasa değişikliği teklifinde de, yine referandumla birlikte aziz milletimize sunulduğunda oradan da millî iradenin tecellisi gerçekleşecek.

Anayasa çalışmalarıyla ilgili, değişiklik çalışmalarıyla ilgili, tarihi bir süreçte imza atıyoruz. Yani, burada, 550 milletvekilinin, tüm siyasi partilerden çok değerli milletvekillerimizin katkılarıyla tarihe imza atacak bir çalışma olacak diye düşünüyorum çünkü cumhurbaşkanlığı sistemiyle birlikte önümüzdeki dönemde...

HAYDAR AKAR (Kocaeli)–Dolar düşecek, terör bitecek, işsizlik bitecek, atanamayan öğretmenler atanacak, elektrik kesilmeyecek, çocuklar PISA sınavlarında yüzde 100 başarı yakalayacak(!)

TÜLAY KAYNARCA (Devamlı) – ...iki başlıkla ifade etmek gerekirse millî iradeyle birlikte Türkiye Cumhuriyeti'nin hem istikrarı hem de istikbali için çok değerli bir süreç diye nitelendirebilirim.

O yüzden, bugün itibarıyla başlayacak ve 24 Ocağa kadar sürecek olan çalışmalarda, bugünden, katkı sunacak tüm değerli milletvekillerimize şimdiden teşekkür ediyorum ve bundan sonraki süreçte de inşallah, millî iradenin tecellisinden sonra, gereğini, en iyi şekilde, en güzel cevabı da aziz milletimizin vereceği inancıyla HDP grup önerisi aleyhine görüş belirttiğimi ifade ediyor, Genel Kurulu saygıyla selamlıyorum. (AK PARTİ sıralarından alkışlar)

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

III.- YOKLAMA

(HDP sıralarından bir grup milletvekili ayağa kalktı)

AHMET YILDIRIM (Muş) – Yoklama talep ediyoruz.

BAŞKAN – Halkların Demokratik Partisi grup önerisini oylarınıza sunmadan önce bir yoklama talebi vardır. Bu talebi karşılayacağım ve 20 sayın milletvekilinin buradan tespitini yapıyoruz.

Sayın Yıldırım, Sayın Kerestecioğlu, Sayın Önder, Sayın Buldan, Sayın Taşdemir, Sayın Adıyaman, Sayın Kaya, Sayın Irgat, Sayın Danış Beştaş, Sayın Toğrul, Sayın İrmez, Sayın Önlü, Sayın Dora, Sayın Doğan, Sayın Gaydalı, Sayın Özgökçe Ertan, Sayın Erdoğmuş, Sayın Müslüm Doğan, Sayın Baydemir, Sayın Ayhan.

Evet, yoklama için üç dakika süre veriyorum ve yoklama işlemini başlatıyorum.

(Elektronik cihazla yoklama yapıldı)

BAŞKAN – Toplantı yeter sayısı vardır.

IX.- ÖNERİLER (Devam)

A) SİYASİ PARTİ GRUBU ÖNERİLERİ (Devam)

1.- HDP Grubunun, Türkiye Büyük Millet Meclisi gündeminin “Genel Görüşme ve Meclis Araştırması Yapılmasına Dair Öngörüşmeler” kısmında yer alan, 9 Ocak 2013'te Fransa'nın başkenti Paris'te katledilen Sakine Cansız, Fidan Doğan ve Leyla Şaylemez'le ilgili soruşturmayı yavaşlatan güçlerin ve ilişkilerin araştırılması amacıyla verilmiş olan (10/249) esas numaralı Meclis Araştırması Önergesi'nin görüşmelerinin, Genel Kurulun 9 Ocak 2017 Pazartesi günü birleşimde yapılmasına ilişkin önerisi (Devam)

BAŞKAN – Halkların Demokratik Partisi grup önerisini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Öneri kabul edilmemiştir.

Şimdi, Cumhuriyet Halk Partisi Grubunun, İç Tüzük'ün 19'uncu maddesine göre verilmiş bir önerisi vardır, okutup işleme alacağım ve oylarınıza sunacağım.

Öneriyi okutuyorum:

2.- CHP Grubunun, 20/12/2016 tarihinde Grup Başkan Vekilleri Ankara Milletvekili Levent Gök, İstanbul Milletvekili Engin Altay ve Manisa Milletvekili Özgür Özel tarafından, siyasi iktidarın izlediği ve Türkiye’yi savaşın cephesi ve bekası tartışılan bir ülke konumuna taşıyan yanlış dış politika uygulamalarının belirlenmesi, tırmanan terör olaylarının önlenememesinin nedenlerinin araştırılması amacıyla verilmiş olan (8/11) esas numaralı Genel Görüşme Önergesi’nin Genel Kurulun bilgisine sunulmak üzere bekleyen diğer önergelerin önüne alınarak, Genel Kurulun 9 Ocak 2017 Pazartesi günü birleşiminde sunuşlarda okunmasına ön görüşmelerinin aynı tarihli birleşiminde yapılmasına ilişkin önerisi

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Danışma Kurulu 09/01/2017 Pazartesi günü (bugün) toplanamadığından, grubumuzun aşağıdaki önerisinin İç Tüzük’ün 19’uncu maddesi gereğince Genel Kurulun onayına sunulmasını saygılarımla arz ederim.

Engin Altay

İstanbul

Grup Başkan Vekili

Öneri:

Grup Başkan Vekilleri Ankara Milletvekili Levent Gök, İstanbul Milletvekili Engin Altay ve Manisa Milletvekili Özgür Özel tarafından “Siyasi iktidarın izlediği ve Türkiye’yi savaşın cephesi ve bekası tartışılan bir ülke konumuna taşıyan yanlış dış politika uygulamalarının belirlenmesi, tırmanan terör olaylarının önlenememesinin nedenlerinin araştırılması” amacıyla 20/12/2016 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına verilmiş olan genel görüşme önergesinin (11 sıra no.lu) Genel Kurulun bilgisine sunulmak üzere bekleyen diğer önergelerin önüne alınarak 09/01/2017 Pazartesi günü birleşimde sunuşlarda okunması ve görüşmelerinin aynı tarihli birleşiminde yapılması önerilmiştir.

BAŞKAN - Cumhuriyet Halk Partisi Grubu önerisi lehinde ilk söz Aydın Milletvekili Bülent Tezcan’a aittir.

Buyurun Sayın Tezcan. (CHP sıralarından alkışlar)

Sayın Tezcan, bir kez daha geçmiş olsun diyoruz, iyi gördük sizi.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Bu arada, saldırıdan sonra Türkiye Büyük Millet Meclisinde Genel Kurula ilk katılımım ve Genel Kurula ilk hitap edişim. Bu vesileyle bütün milletvekili arkadaşlarıma, arayan, ulaşan, ulaşamayan -ama herkesin aradığını biliyorum- geçmiş olsun dileklerini ileten bütün milletvekili arkadaşlarıma teşekkür ediyorum.

Değerli arkadaşlar, Türkiye son dönemde ciddi bir terör problemiyle karşı karşıya. Hain terör saldırıları artık kentlerimizi yaşanmaz hâle getirme konusunda, toplumu tedirgin etme noktasında bir kararlılık içerisinde. Buna karşı, Parlamento başta olmak üzere, millet olarak terörün bu hedefe ulaşmasının önüne geçecek ne varsa birlikte yapmak zorundayız. Türkiye’nin terörle ilgili geleceğini planlamaya çalışan ve kaynakları birçok alandan beslenen bir hain tertiple karşı karşıyayız. Dolayısıyla, bütün kamuoyu yoklamalarında, millete sorulduğunda, “Birinci sorunuz nedir?” diye sorduklarında “Ülkenin birinci sorunu terör sorunudur.” diye cevap veriyorlar. Yine, millete sorduklarında, “Sizin şahsınızla ilgili, kendi özel yaşamınızla ilgili birinci sorunuz nedir?” diye sorduklarında bütün kamuoyu yoklamaları işsizlik ve geçim sıkıntısı diyor. Yani iki temel problem, birisi ülkeyle ilgili, birisi de vatandaşın kendi kişisel yaşamıyla ilgili iki temel problem vatandaş meşgul etmiş ve Türkiye’nin ittifakla çözmek üzere çaba harcaması gereken temel problemler.

Bakın, 11 Şubat 2013 tarihinden bu yana, Cilvegözü terör saldırısıyla başlayan süreçten bugüne kadar terör şehitlerimizin, teröre verdiğimiz kurbanların sayısı 489. Olağanüstü hâl ilan edildi 20 Temmuzda, olağanüstü hâlin her uzatılma gerekçesinde terörle mücadele gerekçe gösteriliyor, son uzatılma gerekçesinde de bu gösterildi. 20 Temmuz olağanüstü hâl ilanından sonra teröre kurban verdiğimiz terör şehidi sayımız 171.

Değerli arkadaşlar, Türkiye böyle bir problemle karşı karşıya ve üstüne üstlük bugün, Anayasa değişikliğiyle ilgili konunun, Türkiye Büyük Millet Meclisinin gündemine alınacağı haberi düştüğü andan itibaren, doların ateşi de aynı şekilde yükselmiş, dolar 3,72'ye çıkmış durumda şu anda. Yani öyle bir Türkiye tablosu var ki, vatandaşın kendi günlük yaşamında temel problemi yoksulluk, işsizlik, geçim sıkıntısı, ülkenin temel problemi terör. Dolar almış başını gidiyor; 3,72 olmuş. Yüzlerce vatandaşımızı toplu saldırılarla, terör saldırılarıyla kaybettiğimiz bir süreçte, Türkiye Büyük Millet Meclisi, tarihî uzlaşmayı yakalayıp o büyük uzlaşmayla teröre karşı mücadele etmek ve bu ciddi ekonomik tansiyonu düşürmek için çaba harcaması gerekirken tek bir şeye takılmış; Türkiye'de devlet yetkilerini bir kişinin elinde nasıl toplayacağız ya da toplamayacağız problemi.

Değerli arkadaşlar, sevgili milletvekilleri; bugün Türkiye Büyük Millet Meclisinde görüşeceğimiz Anayasa değişiklik teklifi Türkiye'nin terör problemini çözecek bir teklif midir, Türkiye'nin ekonomik krizle ilgili uçurumun eşiğine geldiği bu noktada bu problemi çözecek bir teklif midir ben merak ediyorum.

Teklifi veren Adalet ve Kalkınma Partisi 316 milletvekili arkadaşımıza soruyorum ve merak ediyorum, diyorum ki: On beş yıldan bu yana AKP tek başına iktidar ve bu millet, bundan önceki birçok partiye nasip etmediği şekilde, Adalet ve Kalkınma Partisine, tek başına neredeyse Anayasa'yı değiştirecek çoğunluğa yakın bir Parlamento çoğunluğu verdi. Ne istediyseniz yaptınız, ne istediyseniz bu Parlamentodan geçirebilecek sayısal çoğunluğunuz var. Şimdi, bu değişiklik Türkiye'nin hangi acil problemini çözecek? Hangi çözemediğiniz sorunu bu değişiklikle çözeceksiniz? Reina saldırısının önüne mi geçilecek, Kayseri saldırısının önüne mi geçilecek? Her gün kaldırmak zorunda kaldığımız, yüreklerimiz yanarak kaldırmak zorunda kaldığımız şehitleri kaldırmaktan vaz mı geçeceğiz? Bu Parlamentiye günlerden bu yana bununla meşgul etmenin mantığı nedir? Birisi çıksın, samimiyetle millete bunu anlatsın.

Değerli arkadaşlar, bakın, bugün Türkiye'nin içinde bulunduğu sorunların hiçbirisi, ne terör ne kriz hiçbirisi devlet güç ve yetkisinin parçalanmış olmasından kaynaklanmıyor. “Yetkinin yarısı Mecliste, yarısı Hükümette, yarısı başka bir organda; bu yüzden Türkiye bu problemleri yaşıyor.” diyemezsiniz çünkü Türkiye on beş yıldan bu yana bir fiilî durum içerisinde. Anayasa'ya aykırı olarak bir fiilî durum yaratılmıştır, bu fiilî durumun adı tek adam yönetimidir. Parlamento işlevsiz bırakılmış; Türkiye'de dış politikayla ilgili bir şey söylenecek -bir kişi çıkıyor- Sayın Cumhurbaşkanı konuşuyor; terörle ilgili bir şey söylenecek, İçişleri Bakanından önce Sayın Cumhurbaşkanı çıkıyor konuşuyor; faizler konusunda bir şey söylenecek, Ekonomi Bakanından önce Sayın Cumhurbaşkanı çıkıyor konuşuyor. Bütün devlet yetkileri, Anayasa'da tarif edilmediği hâlde tek bir kişinin eline verilmiş durumda. Bugün Türkiye'nin temel problemi, bu terör ve diğer temel problemleri çözmememizin arkasında yatan temel sorun tek kişi iktidardır, tek kişi iktidarı. Bütün güçleri bir kişinin elinde toplayıp ortak aklı devre dışı bırakan, meşvereti, danışmayı, konuşmayı, ortak akılla çözüm üretmeyi devre dışı bırakan bir yönetim anlayışıdır, bugün devlette tekelleşme anlayışıdır.

Bu Anayasa değişiklik teklifi, ne yazık ki değerli milletvekili arkadaşlarım, bu kötü düzeni anayasal zemine oturtma çabasıdır. Yani, bugün Türkiye'nin terörle ilgili, ekonomik sıkıntılarla ilgili hangi sorunu varsa, bunun sebebi olan tek adam rejimini Anayasa'ya yazıp tarif etmeye çalışıyorsunuz. Böyle olduğu sürece, Türkiye siyasi krizlerden çıkamaz, Türkiye yeni ve ciddi ekonomik krizlerin içerisine girer, Türkiye güvenlik krizini aşamaz.

Değerli arkadaşlar, biz biliyoruz ki her darbe kendi hukukunu yaratır. Bugün 12 Eylül darbe hukukunun etkilerini hâlâ temizleyebilmiş değiliz. 1982 Anayasası'nın yan mevzuatıyla beraber getirilen, sadece Anayasa'yla değil ama... Ne yazık ki henüz daha bunu temizleyememişken bir yeni darbe hukukuyla karşı karşıyayız. 15 Temmuz darbesine karşı bu Gazi Meclis burada, Türkiye'de tarihe bir başka direniş örneğini yazdı. Ulusal Kurtuluş Savaşı'nı veren bu Meclis bir kere daha Gazi Meclis olduğunu 15 Temmuzda gösterdi ama 15 Temmuzdan sonraki ilk fırsatta, 20 Temmuz OHAL darbesiyle Türkiye Büyük Millet Meclisi devre dışı bırakıldı. 20 Temmuz yeni bir sivil darbenin ne yazık ki işaretidir ve bu hukuk, bu Anayasa değişiklik teklifi, 20 Temmuz darbecilerinin kendi hukukunu yaratma girişimidir. Bugün karşı karşıya olduğumuz şey budur.

Değerli milletvekili arkadaşlarım, Gazi Meclis demek kolay, Gazi Meclis diyoruz. Gerçekten de Türkiye'de, Millî Kurtuluş Mücadelesi'nin başında Büyük Önder Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün karşısında bile bu Gazi Meclis millettten aldığı yetkiyi korumuştur. 1924 Anayasası yapılırken Meclisi fesih yetkisini Mustafa Kemal Atatürk'e bile, dönemin Cumhurbaşkanı'na bile vermemiştir. Şimdi bu teklifle Gazi Meclisin Gazi Mustafa Kemal Atatürk'e vermediği bir yetkiyi Türkiye'yi bugün bu noktaya getiren bir anlayışa teslim etme çabası içerisindeyiz. Bunun kabul edilebilir ve tamir edilebilir bir yanı olmayacaktır.

Değerli milletvekilleri, son olarak şunu söylüyorum: Bu teklif, Gazi Meclisin bağına canlı bomba koyma teklifidir. Bu teklif, Türkiye Büyük Millet Meclisini tasfiye etme teklifidir. Bu teklif, milletin gerçek temsilcilerinin ağzına bant bağlayıp ellerini, kollarını bağlama teklifidir. Onun için bu teklife karşı direnmek Gazi Meclisin namus borcudur.

Hepinize saygılar sunuyorum. Sağ olun, var olun. (CHP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum Sayın Tezcan.

Bir kez daha geçmiş olsun dilekelerimizi iletiyoruz.

Cumhuriyet Halk Partisi Grubu önerisi aleyhinde ilk söz Samsun Milletvekili Hasan Basri Kurt'a aittir.

Buyurun Sayın Kurt. (AK PARTİ sıralarından alkışlar)

HASAN BASRİ KURT (Samsun) – Sayın Başkan, muhterem milletvekilleri; Cumhuriyet Halk Partisi Grubu önerisi aleyhinde söz almış bulunuyorum. Hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Bugün hepimizin hem Genel Kurul olarak hem de bütün milletçe beklediğimiz, Anayasa değişikliğinin Genel Kurul gündemine gelmesi. Şu anda yapmış olduğumuz işlemse bunu biraz daha geciktirmeye dönük, bunu biraz daha geriye atmaya dönük bir işlem. Biz parti grubu olarak -burada bir an önce Anayasa değişikliği ve Cumhurbaşkanlığı sistemini getirecek bu Anayasa değişikliğiyle- hem daha güçlü bir Türkiye hem daha güçlü bir siyaset, vesayetten kurtulmuş, sivil iradenin, siyasetin çok daha ileri adımlar atabileceği bir Türkiye için bir an önce Anayasa değişikliğine geçmek istiyoruz. Bu yüzden, Cumhuriyet Halk Partisi Grubunun önerisi aleyhinde oy kullanacağımızı ifade etmek istiyorum.

Hepinizi saygıyla selamlıyorum. (AK PARTİ sıralarından alkışlar)

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum Sayın Kurt.

Önerinin lehinde ikinci söz Ankara Milletvekili Sırrı Süreyya Önder'e aittir.

Buyurun Sayın Önder. (HDP sıralarından alkışlar)

SIRRI SÜREYYA ÖNDER (Ankara) – Sayın Başkan, değerli arkadaşlar; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Anayasa’nın 85’inci maddesini sizlere okumak istiyorum, hepinizin malumdur ama bir daha hatırlamakta fayda var: “Yasama dokunulmazlığının kaldırılmasına veya milletvekilliğinin düşmesine 84 üncü maddenin birinci, üçüncü veya dördüncü fıkralarına göre karar verilmiş olması hallerinde, Meclis Genel Kurulu kararının alındığı tarihten başlayarak yedi gün içerisinde ilgili milletvekili veya bir diğer milletvekili, kararın, Anayasaya, kanuna veya İçtüzüğe aykırılığı iddiasıyla iptali için Anayasa Mahkemesine başvurabilir. Anayasa Mahkemesi, -burası önemli- iptal istemini onbeş gün içerisinde kesin karara bağlar.” Bu Anayasa hükmünde hiçbir istifham, belirsizlik, elastikiyet var mı? Yok. “On beş gün içinde karara bağlar.” diyor.

Arkadaşlar, dokunulmazlığın kaldırılmasını takip eden yedi gün içerisinde dokunulmazlığı kaldırılan bütün vekiller olarak Anayasa Mahkemesine müracaat ettik, üstünden kaç ay geçtiğini sizin matematik bilginize bırakıyorum.

AHMET YILDIRIM (Muş) – Sekiz ay.

SIRRI SÜREYYA ÖNDER (Devamla) – Yaklaşık yedi aydan fazla. Peki, bu memlekette darbe yoksa, demokrasi yoksa isminde “Anayasa” geçen bir kurum, Anayasa’yla on beş gün içerisinde karara bağlanacağı öngörülen bir mesele için yedi ay niye bekler sizce?

Şimdi, milletvekillerimizin ve eş genel başkanlarımızın tutuklanması bir ceza kanunu uygulaması. Burada da Anayasa var ve milletvekilinin yasama faaliyetinin engellenemeyeceğine dair onlarca hükümle dolu. Biz Meclisin Başkanlık Divanında görev alan HDP’li üyeler olarak, ben ve Sayın Pervin Buldan, Başkanlık Divanını acil gündemle toplantıya çağırıyoruz. Böyle hayatı bir oylamada, bir ülkenin tarihinde öyle her gün önüne gelmeyecek bir tercihte Başkan, Başkanlık Divanı bütün üyelerinin yasama faaliyetine katılmasını temin etmekle mükelleftir. Anayasa, yasalardan üstündür. Onun için bu Anayasa görüşmelerine geçilemeyeceğini, başlanamayacağını ve öncelikle bu sorunun çözülmesi gerektiğini düşünüyoruz ama şimdi kalkıp deseler ki: “Ya, sen ne diyorsun kardeşim -Başkanlık Divanının bir üyesiyim- ‘On beş gün içinde Anayasa Mahkemesi karara bağlar.’ Diyor.” Sekiz ay geçmiş üstünden, duvardan ses var, Anayasa Mahkemesinden ses yok. Üstelik eşitsiz koşullarda, her gün tutuklanan vekillerimiz hakkında ortaya somut, bu tezviratı yapılan konularda sübute ermiş, incir çekirdeğinde bir miktar yer işgal eder bir tane delil, bir tane olgu gösterilemezken tezviratın, iftiranın, hakaretin bini bir para. Şimdi, söyler misiniz bize sayın üyeler, biz bu memlekette neye güveneceğiz? Anayasa Mahkemesi -böyle zamanlar için ihdas edilmiş, bir de bireysel başvuru gibi bir yükü üstlenmiş bir kurum- eğer bu on beş gün mecburiyetine uymamak için bir havuz oluşturur, önce oralarda bekletir, demlendirir, sonra filtre eder, sonra bilmem ne ederse, bunun adı yasaya hülle olur ve akla hukuku değil, demokrasiyi değil, sadece, halkın arasında çok yaygın kullanılan ama burada telaffuz etmeyeceğim imam-cemaat ilişkisini getirir mi, getirmez mi? Hukuka saygısı olan, bizatihi hukukun güvencesi olarak kendini tarif eden bir kurum, şu zamana kadar bu konuda bir inisiyatif almalı mıydı, almamalı mıydı?

Öte yandan, siyaset tutarlı olmalıdır. Bizim, burada, geçen dönem de tutuklu vekillerimiz vardı, Milliyetçi Hareket Partisinden ve Cumhuriyet Halk Partisinden de tutuklu vekiller vardı. Biz bütün konuşmalarımıza bilaistisna bu vekilleri, öyle bir partiye mensup falan diye değil, öyle bir üçüncü tekil şahıs nitelendirmeleriyle değil, hak ettikleri saygınlıkla isimlerini, soy isimlerini söyleyerek, burada, gelip yasama faaliyetlerini yerine getirmeleri haklarının savunucusu olduk, son güne kadar. Şimdi, o zaman düzenlenen içtihat bugün yok sayılıyor. Her Meclis üyesi, bunun teessürünü, üzüntüsünü içinde hissetmezse, buraya çıkıp birlik, beraberlik falan söylemelerinin hiçbir manası olmaz, karşıda bir yaprak bile kımılatmaz. Niye? Çifte standart olduğu için. Bu konuda Başkanlık Divanının acilen toplanması

ve geçen dönem olduğu gibi, Mecliste grubu bulunan bütün siyasal partilerin esasında Meclise karşı, Meclisin irade yetkisinin gasbedilmesi sayılacak bu uygulamaya karşı meseleyi bir partinin vekilleri olarak değil bir demokrasi sorunu olarak görüp dile getirmeleri lazım.

Dış politika hakkında bir CHP önergesi var. Gönül isterdi ki bir yerinden tutalım, bu dış politika hakkında da bir şeyler söyleyelim fakat son on-on iki yıllık serencamına baktığınızda aklıma yalnızca şu geliyor: AK PARTİ hükûmetlerinin dış politikadaki manevralarını tarif etmek için şundan daha etkili bir tanımlama bulamadım: Eğer bu politikaları yılan takip etmeye kalkışsaydı belkemiği kırılırdı; o kadar zigzaglarla, o kadar birbirini tekzip eden, dün “ak” dediğine bugün “kara” bile değil “mor”, öbür gün “kara” diyen skalada renk bırakmayacak şekilde birbirini tekzip eden işlerle dolu.

Keşke CHP şunu hatırlasaydı: Daha önce de bir önceki Başbakan -ki, o zaman Dışişleri Bakanıydı- bu dış politika hakkında Meclisi bilgilendirmesi, bir genel görüşme açılması talebi gelmişti, kapalı oturum yapıldı. Kapalı oturumda konuşulanlar sanırım açıklanmıyor ama mealen şöyle şeyler oldu: Daha sonra Başbakan olacak zat, burada, hatırlayın, Suriye’ye müdahale etme biçimini “Bin atlı akınlarda çocuklar gibi şendik.” havasıyla, neredeyse bıraksan, buradan Şam’a kadar uçacaktı. Çıkıp, o zaman demiştin ki: “Bunlar ergen imam-hatipli refleksleri.” Ergen ama ha, normal, bihakkın imam-hatipli de böyle düşünmez, ergen, daha yeni girmiş, hamasetle dolmuş. Bugün gelinen noktada, bir muhalefet vekili olarak ben ne söyleyebilirim? Hükûmetin Başbakan Yardımcısı ve önemli bir şahsiyeti çıktı, dedi ki: “Baştan sona yanlışlı.” Şimdi, burası sözün bittiği yer. Yüz yılın icadı, “Ne icap ediyorsa biz yaparız.” diyorlar ama dediğim gibi, dün Barzani eşkıyaydı, bugün ondan medet ummaya başladınız ve bütün işlerinizi onun inayetiyle sürdürmeye çalışıyorsunuz. Dün, Başika için size çıkışanlara “Siz benim klasmanımda değilsiniz.” diyordunuz, hele Hükûmetin bir bakanı öyle laflar etti ki yenilir yutulur einsten değil. Bugün gidiyorsunuz, sizi de, kendi tenezzül etmiyor, su bakanına karşılatıyor. Böyle bir uygulamanın nesini eleştireceksin?

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

SIRRI SÜREYYA ÖNDER (Devamlı) - Dünyada saygınlığı, dünyada ciddiye alınırılığı yok. Ama ülkemize doğurduğu maliyet neredeyse on yıllarca devam edecek vahimlikte.

Hepinizi saygıyla selamlıyorum. (HDP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN - Teşekkür ediyoruz.

Önerinin aleyhinde ikinci ve son söz Antalya Milletvekili Mehmet Günal’a aittir.

Buyurun Sayın Günal. (MHP sıralarından alkışlar)

SIRRI SÜREYYA ÖNDER (Ankara) – Sayın Başkan, özür dilerim hatipten.

Bir şeyi belirtmeme izin verir misiniz?

BAŞKAN – Ben izin veririm de kürsüye davet ettim, isterseniz sonra söz vereyim.

SIRRI SÜREYYA ÖNDER (Ankara) – Çok kısa...

BAŞKAN - Buyurun.

SIRRI SÜREYYA ÖNDER (Ankara) – Bir şey dikkatimi çekti -sayın hatipten özür diliyorum- burada en küçük bir sataşmada en az 100 tane insan kalkardı, bu Sayın Davutoğlu ne biçare bir adammış, kimse sataşma için hiç söz almadı. Kayıtlara geçsin.

Teşekkürler.

BÜLENT TURAN (Çanakkale) – Biz oyuna gelmeyiz Sayın Başkanım, ne yaptığımızı biliyoruz.

OSMAN AŞKIN BAK (Rize) – Biz ne yapacağımızı biliyoruz, merak etme.

BAŞKAN - Sayın Günal, buyurun, süreniz on dakikadır.

MEHMET GÜNAL (Antalya) – Teşekkür ederim.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; sizleri ve yüce Türk milletini saygıyla selamlıyorum. Cumhuriyet Halk Partisinin artan terör olayları ve dış politika hakkında vermiş olduğu araştırma önergesi üzerine söz aldım.

Tabii, söz sırası, gereği, aleyhte olarak söz aldım ama içinde söylenenlerin lehte olunan kısım da var, aleyhte olunan kısım da var, ben bu vesileyle Milliyetçi Hareket Partisi olarak hem son dönemde artan terör olaylarına bakışımız ve dış politikadaki gelişmelerle ilgili bazı görüşlerimizi sizlerle paylaşmak istiyorum.

Değerli arkadaşlarım, Türk milleti üst üste felaketler yaşıyor. Her yönden korkunç ve dış destekli bir terör kuşatmasıyla karşı karşıyayız. Sayın Genel Başkanımızın da tabiriyle, artık bıçak kemiğe dayanmıştan ileri aşamaya geçti ve kemiği delmiş durumda, artık sabır taşımız da çatlamış bulunmaktadır. Önce İstanbul Beşiktaş'taki, sonra Kayseri'deki hain saldırıların ardından ülkemize sınır dışından gelen terör tehditlerini bertaraf etmek üzere Fırat Kalkanı Harekâtı'nda görev yapan askerlerimiz de şehit olmuştur; daha sonra İzmir'de yaşanan ancak kahraman polisimiz Fethi Sekin'in sayesinde amaçlanan hedefe ulaşmadan durdurulan bu teşebbüste de bir polisimiz ve bir adliye görevimiz hayatını kaybetmiştir. Tüm şehitlerimizin ruhları şad olsun, Türk milletinin başı sağ olsun diyorum.

Bunların yanı sıra, yine, Rus Büyükelçisine suikast yapılmış ve İstanbul'da bir gece kulübüne yapılan saldırı sonrası 39 kişi hayatını kaybetmiş bulunmaktadır. Kısacası, sistematik cinayetler ve infial dalgasına yol açacak terör eylemleriyle ülkemiz köşeye sıkıştırılmaya, bölgesel ve küresel planda eli zayıflatılmaya çalışılmaktadır. Bölgesel ve küresel plandaki bu gelişmelere rağmen Türkiye bu zor günleri aşacak, saldırıları göğüsleyip püskürtebilecek güçtedir. Bu komplolar, tuzaklar, menfur terör saldırıları Türkiye Cumhuriyeti'ni yolundan döndüremeyecek, terör örgütleri ve arkalarındaki çevreler de amaçlarına ulaşamayacaklardır.

Terörü, insanımızın can ve mal güvenliğini, millî birliğimizi, demokrasimizi ve ekonomik gelişmemizi tehdit eden en büyük tehlike olarak kabul eden partimiz terörle mücadeleyi hiçbir şartta ihmal edilmemesi gereken millî bir politika olarak görmektedir. Bu kapsamda, terör belasından ülkemizi kurtarmak için etkili, sonuç alıcı ve çok boyutlu politikalar uygulanması gerektiğini defalarca belirttik. Günlük siyasi kaygılardan arındırılmış, uzun vadeli ve istikrarlı, millî ve etkin bir terörle mücadele politikası geliştirilmesi ve uygulanması gerektiğini Sayın Genel Başkanımız defalarca burada da ve yetkililere belirtmiş, bizler de komisyon görüşmelerinde ve Genel Kurulda değişik vesilelerle sizlere iletmıştik. Bu kapsamda, teröristi merkeze alan mücadele anlayışı yerine, terörle mücadele, topyekûn bir mücadele şeklinde ele alınmalıdır. Terörle ve teröristlerle etkin bir şekilde mücadele edilirken vatandaşların can ve mal güvenliği öncelikle temin edilmeli ve zarar görmelerine de fırsat verilmemelidir. Terörle mücadele sırasında haksız ile haklı, suçsuz ile suçlu ayırt edilmeli ve mücadele, hukuk devletinin yöntemleriyle kararlı bir şekilde yürütülmelidir.

Güvenlik birimlerinin yürüttüğü mücadelenin yanı sıra, istismar edilen ve bu nedenle terörü besleyen unsurların ortadan kaldırılmasına dönük olarak ekonomik, sosyal, psikolojik, idari, demografik ve kültürel etkenlerin ortadan kaldırılması temelinde de köklü bir mücadele yürütülmelidir. Bu amaçla geniş kapsamlı bir ekonomik ve sosyal kalkınma programı, gerekli mali destek ve kaynaklarıyla uygulanmalıdır.

Yine, hatırlayacağınız gibi, bu kapsamda Hükûmetin açıklamış olduğu Cazibe Merkezleri Destekleme Programı'nın hemen ertesinde Milliyetçi Hareket Partisi olarak Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi Kalkındırma Programı'nı Genel Başkanımız Sayın Bahçeli eylül ayı sonunda

kamuoyuyla ve sizlerle paylaşmıştı. Bu programın temel amacı, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerimizdeki yirmi üç ilde ekonomik büyümeyi, sosyal gelişme ve toplumsal uzlaşmayı artırarak millî birlik ve bütünlüşmeyi sağlamaktır.

Terörle ilgili bu değerlendirmelerin ardından Suriye ve Irak'ta yaşanan gelişmeler de ülkemizin gündemini meşgul etmektedir. Özellikle şu anda Halep'te ve çevresinde yaşanan dram hepimizin şahit olduğu gelişmelerdir. Bugün geldiğimiz noktada, tabii ki, Milliyetçi Hareket Partisi olarak, uygulanan yanlış politikaların sonuçlarını hep birlikte görüyoruz ama her zaman söylediğimiz gibi, MHP olarak bizim amacımız üzüm yemektir, bağcıyı dövmek değildir. İktidar partisi zaten kendi içerisinde değerlendirmelerini yapmaktadır. Sayın Kurtulmuş daha önceki gün, yine, bugün yaşadığımız sorunların buradaki hatalardan kaynaklandığını belirtmiştir. Onun için, biz, şu anda daha çok çözüm üzerine odaklanmak ve Türkiye'nin çıkarlarını savunmak, yapılması gerekenleri önermek ve doğru yapıldığı zaman da buna destek olmak gibi bir yaklaşım içerisindeyiz. Onun için, MHP'nin, bölgesinde yaşanan gelişmelere bakış açısının temelinde öncelikli olarak Türkiye'nin güvenliğini tehdit eden unsurların ortadan kaldırılması ve millî çıkarlarının korunması ve gerçekleştirilmesi yatmaktadır.

İkinci bir husus ise bölgede yaşanan kargaşa, kaos ve çatışmaların sona erdirilmesidir. Sorunların çözümü için de bölgemizdeki ülkelerle ve uluslararası toplumla birlikte hareket edilmelidir. Ülkemizin sınırlarının ötesinde süren bu iç kaos ve çatışmanın önemli nedenleri 2 tane terör örgütü. Biliyorsunuz, PKK -bir taraftan PYD'yle birlikte- ve IŞİD şu anda mücadele ettiğimiz önemli terör örgütleri. Aslında biz bunu -daha önce de defalarca söyledik- 6 Ağustos 2012 tarihinde Sayın Bahçeli'nin açıklamasıyla sizlere iletmıştik. Sadece Fırat'ın doğusu, batısı değil, Kandil'den Afrin'e kadar bir terör koridorunu temizleyecek güvenli bölge oluşturulması gerektiğini belirtmiştik. Bu kapsamda, tekraren, bu konunun hassasiyetini gündeminize getirmek istiyorum. Kısacası, bugün bu söylediğimiz uyarının ne kadar haklı olduğu tekrar ortaya çıkmış bulunmaktadır.

Burada, öbür taraftan, dikkat etmemiz gereken bir başka husus da müttefiklerimiz, Suriye'de yaşanan bu iç savaşın içerisinde bir başka savaşı sürdürmekteler. Her gün gazetelerde onlara yapılan destekleri, mühimmat, lojistik desteklerini, bazı silah desteklerini hep birlikte okuyoruz. Maalesef, burada, saldırılarla Türkiye'yi Irak ve Suriye'ye çevirmeye çalışan birtakım güçlerin hep birlikte hareket ettiğini de sizlerle birlikte izliyoruz. Aslında Orta Doğu'daki bu haritaların değişeceğini söyleyenlerin hedefinin de nihai olarak Türkiye'yi bölmek olduğunu biliyoruz. Bu kapsamda yapılan Fırat Kalkanı Operasyonu'yla IŞİD'le mücadele edilmesi doğrudur ancak bu işlerin boşa çıkarılması için yeterli değildir.

Değerli arkadaşlar, bu kapsamda, Fırat'ın doğusu, batısı gibi bir ayrıma gitmeden ve bütün unsurlarıyla buradan terörü kazımak üzere köklü mücadelenin devam etmesi gerekmektedir. Türkiye'nin yapması gereken, bu mücadeleyi samimi bir şekilde sürdürmek ve uluslararası arenada da haklılığını anlatmaktır.

Öte yandan, şu hususa da değinmeden geçemeyeceğim: Şu anda Kıbrıs'la ilgili müzakereler başlamıştır. Bu hafta itibarıyla da görüşmeler yapılarak garantör devletlerin de katılımıyla beşli görüşmelerin yapılacağı duyurulmuştur. Biz MHP olarak gerçekçi ve uygulanabilir ve devam edilebilecek bir çözümün iki bölgesi, iki milletli ve iki devletli bir ortaklık yapılması olması gerektiğine inanıyoruz. Böylesi bir çözüm için tek taraflı iyi niyetin bizim tarafımızdan gösterilmesinin yeterli olmadığını da belirttik. Hem Rum Yönetiminin hem de AB'nin bu konuya artık iyi niyetli bir yaklaşım göstermesi gerekmektedir. Türkiye'nin kırmızı çizgilerini ortadan kaldıracak, Kıbrıs Türklüğünü azınlık statüsüne indirerek adadaki varlığını tehlikeye atacak iki kesimlilik ve siyasi eşitlik anlayışını zayıflatacak bir düzende sürdürülmesini asla kabul edilir bulmamaktayız. Kıbrıs'ta Kıbrıs Türkü'nü 1974 öncesi şartlara zorlayacak hiçbir oldubitti kabul edilmemelidir. Türkiye'nin

garanti ve ittifak anlaşmalarından kaynaklanan haklarından da asla vazgeçilmemelidir. Eğer anlaşma sağlanırsa yapılacak düzenlemelerin Avrupa mahkemelerinde bozulmaması için de bu düzenlemelere AB birincil hukuk statüsü kazandırılmalıdır. Tüm bunları yapabilmek için, değerli arkadaşlarım, bir birlik ve beraberlik içerisinde hareket etmemiz gerekmektedir. İktidarıyla, muhalefetiyle, sivil toplum kuruluşlarıyla, medyasıyla hep birlikte el ele verirse Türkiye’yi 2023’te lider ülke, 2053’te süper güç yapma hedefine ulaşabiliriz diyoruz.

Bir olalım, iri olalım, diri olalım diyor, sizleri ve yüce Türk milletini saygıyla selamlıyorum. (MHP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

Şimdi Cumhuriyet Halk Partisi grup önerisini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Öneri kabul edilmemiştir.

Böylece, alınan karar gereğince “Kanun Tasarı ve Teklifleri ile Komisyonlardan Gelen Diğer İşler” kısmına geçiyoruz.

1’inci sırada yer alan, Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı ile Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu’nun görüşmelerine kaldığımız yerden devam edeceğiz.

X.- KANUN TASARI VE TEKLİFLERİ İLE KOMİSYONLARDAN GELEN DİĞER İŞLER

A) KANUN TASARI VE TEKLİFLERİ

1.- *Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı (1/796) ile Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (S. Sayısı: 446)*

BAŞKAN – Komisyon? Yok.

Ertelenmiştir.

2’nci sırada yer alan, Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkanı İzmir Milletvekili Binali Yıldırım ve Grup Başkanvekilleri Kayseri Milletvekili Mustafa Elitaş, Amasya Milletvekili Mehmet Naci Bostancı, Aksaray Milletvekili İlknur İnceöz, Çanakkale Milletvekili Bülent Turan ve İstanbul Milletvekili Mehmet Muş ile 310 Milletvekilinin Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi ve Anayasa Komisyonu Raporu’nun birinci görüşmelerine başlıyoruz.

2.- *Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkanı İzmir Milletvekili Binali Yıldırım ve Grup Başkanvekilleri Kayseri Milletvekili Mustafa Elitaş, Amasya Milletvekili Mehmet Naci Bostancı, Aksaray Milletvekili İlknur İnceöz, Çanakkale Milletvekili Bülent Turan ve İstanbul Milletvekili Mehmet Muş ile 310 Milletvekilinin Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi (2/1504) ve Anayasa Komisyonu Raporu (S. Sayısı: 447) (x)*

BAŞKAN – Komisyon? Yerinde.

Hükûmet? Yerinde.

Komisyon raporu 447 sıra sayısıyla bastırılıp dağıtılmıştır.

Şimdi teklifin tümü üzerinde...

Sayın Altay, sisteme girmişsiniz.

İki dakika, buyurun.

(x) 447 S. Sayılı Basmayazı tutanağa eklidir.

VI.- AÇIKLAMALAR (Devam)

24.- İstanbul Milletvekili Engin Altay'ın, 447 sıra sayılı Anayasa Değişiklik Teklifi'nin Genel Kurulda görüşülmesinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve bu teklifin iade edilmesini talep ettiğine ilişkin açıklaması

ENGİN ALTAY (Sinop) – Teşekkür ederim.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; 447 sıra sayılı Anayasa Değişiklik Teklifi'nin Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunda görüşülmesi Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'na aykırıdır. Aynı iddiayı biz teklifin komisyonlardaki görüşmeleri esnasında da ısrarla... Komisyon Başkanına ve Komisyon üyelerine Komisyon üyelerimiz tarafından aynı iddiayla başvuruda bulunulmasına rağmen, Komisyon, İç Tüzük'te yazdığı şekliyle öncelikle Anayasa'ya aykırılık bakımından bir değerlendirme yapmadan, kısmi bir tartışmayla, bununla yetinmiştir.

Şimdi, Sayın Başkan, beğensek de beğenmesek de yapacağımız her şeyi orta yerdeki Anayasa'ya göre, Anayasa'nın bize çizdiği çerçeveye göre yapmak zorundayız. Türkiye Büyük Millet Meclisi kanun koyan yerdir. Kanun koyulan yerde Anayasa'nın ihlal edilmesi değil kabul, tasavvur bile edilemez. Bu anayasayla Anayasa'nın 2'nci maddesi ve 4'üncü maddesi açıkça ihlal edilmektedir. Kaldı ki bizim Anayasa'mızın 4'üncü maddesi ilk 3 maddeyi ve özellikle 2'nci maddede atfı yapılan başlangıç hükümlerini değiştirmeyi teklif dahi edilemez hükümler arasına almıştır. Bu teklifle, Anayasa'nın başlangıcında ifade edilen millet iradesinin mutlak üstünlüğü, egemenliğin kayıtsız şartsız Türk milletine ait olduğu ve bunu millet adına kullanmaya yetkili kılınan -burasının altını çiziyorum- hiçbir kişi ve kuruluşun bu Anayasa'da gösterilen hürriyetçi, demokrasi ve bunun icaplarıyla belirlenmiş hukuk düzeni dışına çıkamayacağını hüküm altına almıştır.

Aynı bölümde kuvvetler ayrımının devlet organları arasında üstünlük sıralaması anlamına gelmeyip belli bir devlet yetki ve görevinin kullanılmasından ibaret ve bununla sınırlı medeni bir iş bölümü ve iş birliği olduğu ve üstünlüğün ancak ve ancak kanunlarda ve Anayasa'da bulunduğu belirtilmektedir. Oysa bu teklifle, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın değiştirilmesi teklif dahi edilemeyecek hükümlerinde belirtilen “Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

ENGİN ALTAY (İstanbul) - ...Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devletidir.” ilkesini yerle yeksan eden bir teklifle karşı karşıyayız. Dolayısıyla, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlık Divanı olarak bu teklifi iade etmenizi talep etmekteyim. Neye göre talep etmekteyim? Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'na ve Türk milletinin bize verdiği yetkiye dayanarak talep etmekteyim.

Efendim, aksi bir durum söz konusu ise bu konuda her zaman olduğu gibi Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'ne ve onun ilgili hükümlerine başvurmaktan başka da bir şansımız ve çaremiz yoktur. Talebimle ilgili alacağınız karara göre yeni bir taleple karşınıza geleceğim.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum Sayın Altay.

Sayın Altay, şu anda Meclis Başkanlık Divanı olarak görüşmeye başlamak üzere olduğumuz bu teklifle ilgili bizim “Görüşemeyiz.” ya da iade edebilecek gibi ne İç Tüzük'ün ne Anayasa'nın verdiği bir yetki yok. Bu teklif bastırılmış, Komisyonla görüşülmüş, bastırılmış, rapora bağlanmış, dağıtılmış ve bugün önümüze gelmiş. Dolayısıyla, ilgili maddeler geldiğinde her madde üzerinde tabii ki sizin Anayasa'ya aykırılık önermeleri verme yetkiniz var. Bunu kabul edip etmemek de Genel Kurulun uhdesinde olan bir konu. Dolayısıyla, biz bu teklifi görüşmek durumundayız. Eğer ısrarınız devam ediyorsa usul tartışmasını açıyorum.

BÜLENT TURAN (Çanakkale) - Lehte...

RAMAZAN CAN (Kırıkkale) - Lehte...

MEHMET DOĞAN KUBAT (İstanbul) - Lehte...

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Aleyhte...

AHMET YILDIRIM (Muş) – Aleyhte...

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Lehte...

ERKAN AKÇAY (Manisa) – Lehte...

BAŞKAN - Usul tartışması üzerinde söz alan lehte Sayın Mehmet Doğan Kubat, aleyhte ilk söz Sayın Engin Altay.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Bülent Tezcan’a devrediyorum uygun görürseniz.

BAŞKAN – Sayın Bülent Tezcan’a devrediyormuş.

Lehte ikinci söz Sayın Erkan Akçay, aleyhte ikinci söz Sayın Ahmet Yıldırım.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Sayın Başkanım...

BAŞKAN – Buyurun efendim.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Takdiri size ait olmak üzere konunun önemine binaen geçmiş birleşimlerdeki uygulamalarımızda da var olan bir tasarrufu sizden de talep etmekteyiz. Konu hassastır, önemlidir, İç Tüzük’ün öngördüğü maksimum on dakikalık sürenin bu usul tartışmasında kullanılmasında büyük yarar vardır efendim.

BAŞKAN – Sayın Altay, onunla ilgili usul tartışmasının usulü belli, oluşmuş bir teamül var. Zaten onu geçtikten sonra eğer reddedilirse Genel Kurul tarafından ya da tutumumda bir değişiklik olursa problem yok. Ama, tutumumda değişiklik olmazsa zaten gruplar ve şahıslar bu konu üzerinde konuşmaya başlayacaktır, meramımız da bir an önce bu konuşmalara başlansın.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Sayın Başkanım, ben takdiri ve tasarrufu size ait dedim.

BAŞKAN – Çok sağ olun.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Lakin, Türkiye Büyük Millet Meclisinde Anayasa değişikliği gibi çok temel ve önemli bir konuyu, konunun usulünü görüşmek... Ki hukukçular şöyle der: “Usul esasın kapısıdır.” Dolayısıyla, burada yani üç dakikalık süreyi bir parça artırmanın bu Meclise ve bu ülkeye hayrı vardır, takdir sizin efendim.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum Sayın Altay.

Evet, sayın milletvekilleri, usul tartışmasını açıyorum.

Usul tartışması lehinde olmak üzere ilk söz Çanakkale Milletvekili Sayın Bülent Turan’a aittir.

Buyurun Sayın Turan. (AK PARTİ sıralarından alkışlar)

Süreniz üç dakikadır.

IV.- USUL HAKKINDA GÖRÜŞMELER (Devam)

2.- 447 sıra sayılı Anayasa Değişiklik Teklifi’nin görüşmelerinin yapılmasının Anayasa’ya aykırı olup olmadığı hakkında

BÜLENT TURAN (Çanakkale) – Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Gazi Meclisimizi tekrar saygıyla selamlıyorum.

Bugün Türkiye Cumhuriyeti tarihinde önemli bir süreci hep beraber ikame ediyoruz, yaşıyoruz. Az önce CHP Grup Başkan Vekili Sayın Altay’ın ifade ettiği gibi, “Söz konusu Anayasa değişikliği teklifi Anayasa’ya aykırıdır görüşülemez.” iddiasıyla usul tartışması açılmasından dolayı söz aldım. Öncelikle, bu yaklaşımın Gazi Meclise bir haksızlık olduğu kanaatindeyim çünkü Türkiye Büyük Millet Meclisi,

tali kurucu iktidar görevini şu an görüyor. Dolayısıyla işin tabiatı gereği zaten yapılan değişiklik mevcut düzenlemelerin değişmesini öngören bir teklif. O yüzden, bu tarz bir yaklaşımın, “Asla Anayasa’ya dokunulamaz, Anayasa ellenemez.” yaklaşımının doğru bir demokratik kültür olmadığı kanaatindeyim. Anayasa’yı bu Meclis isterse değiştirir, bunun usulü İç Tüzük’te her türlü ayrıntısıyla beraber yazılmış, teamüller de hayata geçmiş, şimdiye kadar da çok sayıda değişiklik yapılmış zaten.

OKAN GAYTANCIOĞLU (Edirne) – Teklif dahi edilemez.

BÜLENT TURAN (Devamla) – Değerli arkadaşlar, milletten korkan bir anlayış, Meclisten korkan bir anlayış ne size fayda sağlar ne bu ülkeye fayda sağlar. Bu ülkede Anayasa değişikliği teklifinin nasıl olacağı hepimizin malumu. Bakınız, 18 maddelik teklif, hepinizin bildiği gibi, Komisyonunda görüşüldü.

BAŞKAN – Sayın Turan, özür diliyorum.

Şimdi grupların da genel mutabakatını arayarak süreyi beş dakikaya çıkartıyoruz, ona göre konuşmanızı ayarlarsanız...

BÜLENT TURAN (Devamla) – Sorun yok Sayın Başkan, teşekkür ediyorum.

Değerli arkadaşlar, hepinizin malumu, Anayasa Komisyonunda 600’den fazla söz alan milletvekili doksan dokuz saat elli dakika kadar uzun konuşmayı yaptılar, biz de dinledik. Anayasa’ya uygunluğuyla ilgili teklifler, eleştiriler, önergeler Komisyonunda verildi. Bunlar Komisyon Başkanının ekibiyle beraber değerlendirmesi sonucunda karara bağlandı. Ardından tüm partilerin bu konuyla ilgili raporları kaleme alındı. Bu raporlar Meclis Başkanlığına geldi, değişiklikler oldu, itirazlar oldu ve bu raporlar da zabıt altına alınarak Meclis Başkanlığı tarafından bastırıldı. Dolayısıyla, Komisyonun işlemini tamamlayıp, raporun hazırlanıp, Meclis Başkanının baskıya göndermesinden yani bir anlamda, Meclisin gündemine almasından sonra, burada Anayasa değişikliği yaklaşımı geneli üzerinde asla mümkün değil. Varsa itiraz, maddelerinde konuşuruz. Varsa itiraz, yazılı önerge olması kaydıyla -sözlü değil- anayasal itirazınızı maddelerde yaparsınız. Meclis de bunları değerlendirir, hak verir veya vermez. Sırf Komisyondaki raporlar, gündemler Genel Kurulda görüşülmesin diye, burada Anayasa’ya aykırılık itirazında bulunmak ancak size on dakika, yirmi dakika zaman kazandırır. Bunlar doğru muhalefet tarzı değil. Gelin, bu metni, bu teklifi makul değerlendirelim. Soğukkanlılıkla, sağduyulu, beraberce değerlendirelim. Yanlışımız varsa bunu revize ederiz, eksiklerimiz varsa bunu düzeltebiliriz.

İBRAHİM ÖZDİŞ (Adana) – Tamamı yanlış, tamamı.

BÜLENT TURAN (Devamla) – Derdimiz üzüm yemek, derdiğimiz bağcıyı dövmek değil.

Kaldı ki Anayasa Komisyonunda çok sayıda önergeyle beraber, kaldırılan metinler oldu, maddeler oldu, değişiklikler oldu yani biz, iletişime açığız, tespitiye açığız. Bunları da hayata geçirmek istiyoruz. Ama, sırf İç Tüzük’e aykırı olduğu hâlde, teamüllere aykırı olduğu hâlde “Bunu görüşmeyiz.” demek -kusura bakmayın- ne bu Meclisin usulünde var ne İç Tüzük’te var. Anayasa değişikliği teklifinizi, itirazınızı varsa Anayasa’ya aykırı olduğundan dolayı, ancak maddeler üzerinde yazılı önergelerle beraber verirsiniz, Meclis takdir eder. O yüzden bu metnin asla Anayasa’ya aykırılığı şu an gündeme gelecek bir husus değildir. Diğer maddelerde diğer önergelerle beraber değerlendirilebilir.

Kaldı ki bir daha söylüyorum değerli arkadaşlar: Bu metne lütfen ön yargısız yaklaşın. Biz, AK PARTİ için değil, bu ülkenin geleceği için bunu istiyoruz. Biz bu işi Cumhurbaşkanımız için değil, bu ülkenin ileriki yıllarda muhtemel riskleri yok olsun diye istiyoruz. Zaten, bizim, Cumhurbaşkanımızla beraber...

İBRAHİM ÖZDİŞ (Adana) – Sokağa çıkamayacaksınız. Çocuklarınızın yüzüne bakamayacaksınız.

BÜLENT TURAN (Devamla) – On gün Komisyonunda bağırдыңız. Önerge olmadan bağırarak bu işler olmaz. Siz hayır dediğiniz bir şey yanlış diye düşünebilirsiniz, biz öyle düşünmüyoruz. Biz gururla, onurla bu ülkenin geleceği adına bu işi yapmak için 316 vekil imza attık, 2 parti arkasındayız, bu işi millete götürmekte kararlıyız.

Hepinizi saygıyla selamlıyorum. (AK PARTİ sıralarından alkışlar)

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum Sayın Turan.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Sayın Başkan...

BAŞKAN – Sayın Altay...

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Sayın Başkan, usul tartışmasının arasına girmeyi istemezdim lakin, sayın hatip biraz önce yaptığı konuşmada bizim -Cumhuriyet Halk Partisinin- Meclisten ve milletten korkan bir anlayış içinde olduğumuzu itham etmek suretiyle aleni bir sataşmada bulundu efendim.

BAŞKAN – İki dakika süreyle sataşmadan söz veriyorum.

Lütfen, yeni bir sataşmaya meydan vermeyelim.

Buyurun Sayın Altay. (CHP sıralarından alkışlar)

V.- SATAŞMALARA İLİŞKİN KONUŞMALAR (Devam)

8.- İstanbul Milletvekili Engin Altay'ın, Çanakkale Milletvekili Bülent Turan'ın usul görüşmesi nedeniyle yaptığı konuşması sırasında Cumhuriyet Halk Partisine sataşması nedeniyle konuşması

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Milletten kimin korktuğu belli, o kadar ki elli avukat sokağa çıktı, bu Anayasa değişikliğine hayır diyor diye onlara sıklamadığınız gaz, püskürtmediğiniz su kalmadı. Bu Hükûmete yazıklar olsun! Milletten korkan burada, sizi kastetmiyorum.

ORHAN DELİGÖZ (Erzurum) – Sana yazıklar olsun!

ENGİN ALTAY (Devamla) – Sizi kastetmiyorum; bak, orada Hükûmet var, ağzı var, burnu var, cevap verir; sana ne battı, konuşma oradan! (AK PARTİ sıralarından gürültüler)

BAŞKAN – Sayın milletvekilleri, müdahale etmeyelim lütfen.

ENGİN ALTAY (Devamla) – Şimdi, milletten korkan bir anlayış olmasanız siz şu görüşmeleri Meclis TV'yi açarak adam gibi yaparsınız. Nerede Meclis TV? (CHP sıralarından alkışlar)

UĞUR AYDEMİR (Manisa) – Açık, açık şu anda.

ENGİN ALTAY (Devamla) – Eğer Sayın Başbakan konuşurken bu Meclis TV açılırsa ve o Başbakan burada konuşursa Sayın Başbakana da teessüf ediyorum, yazıklar olsun! Konuşmayacağını umuyorum. Böyle bir bilgiye sahibim, Sayın Başbakan konuşurken, sadece Sayın Başbakan konuşurken Meclis TV'nin açılacağına dair bir bilgiye sahibim. Ayıp, çok ayıp!

İki: Biz milletten korkmuyoruz ama, biz milletten korkmayız ama onun kararının başımızın üstünde yer var.

BÜLENT TURAN (Çanakkale) – Bravo!

ENGİN ALTAY (Devamla) – Onun için, bu hükûmetlere bile tahammül ediyoruz, milletin kararı diye. (CHP sıralarından alkışlar) Ama siz yargılanmaktan korktuğunuz için... Sizin değil, birilerinin yargılanmaktan korktuğu için bu değişiklik teklifini getirdiğini biliyoruz. Sizin ileride, Meclis değiştiği zaman Yüce Divana gönderilmekten korktuğunuz için -burayı kastediyorum- bu teklifi getirdiğinizi biliyoruz. Sizin, 17-25 Aralığı temelli örtmek için, temelli kapatmak için bu teklifi getirdiğinizi biliyoruz ama hep söylüyorum, Kâbe'den örtü getirseniz elinizin kirini silemez, saklayamazsınız.

Genel Kurulu saygıyla selamlıyorum. (CHP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

BÜLENT TURAN (Çanakkale) – Sayın Başkan...

BAŞKAN – Sayın Turan...

BÜLENT TURAN (Çanakkale) – Sayın Başkan, kayıtlara geçsin diye söylüyorum.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin televizyonla ilgili kararı idari bir karardır, o bizim işimiz değil ancak şunu söyleyebiliriz: Buradaki her türlü yayın eşit şekilde yapılır. “Sayın Başbakana canlı yayın var, Sayın Altay’a yok.” tarzı bir yaklaşım iftiradır ve doğru değildir.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – İnşallah olmaz.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Sayın Başkan, ben de kayıtlar geçsin diye söylüyorum.

Bu görüşmelerin Meclis televizyonundan yayınlanmasıyla ilgili Grup Başkan Vekilimiz Levent Gök iktidar partisi grup başkan vekilleriyle on gündür görüşüyor, hiç “hayır” denmedi, “evet” de denmedi. Niye o zaman demediniz “Gidin, Başkanlık Divanıyla görüşün” diye.

BÜLENT TURAN (Çanakkale) – Meclisin işi bu ya.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – “Bu bizim meselemiz değil.” niye demediniz?

BÜLENT TURAN (Çanakkale) – Protokol var Sayın Başkan.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Ne ayıp şey! Çok ayıp!

BÜLENT TURAN (Çanakkale) – Germe ortamı Sayın Altay.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Sayın Başkan, bu Meclis TV yayınlarının kararlarının olağanın dışında hangi irade tarafından verildiğini biliyoruz.

Bu millet de aptal değil Sayın Bülent Turan, millet her şeyin farkında.

BÜLENT TURAN (Çanakkale) – Bu nasıl bir yaklaşım!

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Hâlâ teklifimiz geçerli.

YUSUF BAŞER (Yozgat) – Bağırma o zaman.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Meclis TV bütün görüşmeleri yayınlasın, bakın her şey daha güzel olacak.

Kayıtlara geçsin diye söyledim. (CHP sıralarından alkışlar)

BÜLENT TURAN (Çanakkale) – Her şey açık Sayın Başkan, aleni.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum Sayın Altay.

IV.- USUL HAKKINDA GÖRÜŞMELER (Devam)

2.- 447 sıra sayılı Anayasa Değişiklik Teklifi’nin görüşmelerinin yapılmasının Anayasa’ya aykırı olup olmadığı hakkında (Devam)

BAŞKAN – Şimdi tutumum aleyhinde ilk söz Sayın Bülent Tezcan’a aittir.

Buyurun Sayın Tezcan.

Sizin de süreniz beş dakikadır. (CHP sıralarından alkışlar)

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Değerli milletvekilleri, bugün görüşülecek olan 18 maddelik Anayasa değişikliği teklifi başından bu yana, komisyon aşamasından bu yana ısrarla söylediğimiz üzere Anayasa’ya aykırıdır, Anayasa’nın herhangi bir maddesine değil, Anayasa’nın ruhunu oluşturan, kurucu iradeyi temsil eden ilk 4 maddesine aykırıdır. Anayasa’nın 4’üncü maddesi gereği bu değişiklik görüşülemez, teklif dahi edilemez. Ne diyor Anayasa’nın ilk 4 maddesi? Çok açık, “Türkiye Devleti bir Cumhuriyettir.” diyor, devlet şeklinin cumhuriyet olduğunu tarif etmiş 1’inci maddesi. İkinci maddesi...

ALİ ÖZKAYA (Afyonkarahisar) – Aynen devam ediyor.

BÜLENT TEZCAN (Devamla) – Öyle laf olsun diye cumhuriyet deyince cumhuriyet olmaz diye bilmeyenlerin kafasına sokarcasına diyor ki: Bu cumhuriyet başlangıçta tarif edilen ilkelere uygun olacak. Nedir o? Egemenliğin kayıtsız şartsız millete ait olduğu ve kuvvetler ayrılığı prensibine uygun olacak. Başka ne diyor? Diyor ki: “Demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletidir.” Yani bu cumhuriyet, demokratik cumhuriyet olacak, hukuk devleti olacak. Başından beri diyoruz ki cumhuriyet bir egemenlik problemidir ve başta Büyük Önder Mustafa Kemal Atatürk olmak üzere Kuvayımilliyeye ruhuyla işgale karşı bu memlekette onurlarıyla direnen o büyük kurucu önderlerimiz cumhuriyeti kurarken egemenliği saraydan alıp millete verdiler. Bu cumhuriyet millet egemenliğini tarif eden bir cumhuriyet. (CHP sıralarından alkışlar)

Şimdi, egemenliğin millete ait olmasının iki koşulu vardır. Bunlardan birincisi seçim. Evet, seçim var, seçimlerle millet temsilcilerini seçecek ama ikinci önemli koşul, egemenliğin millette kalmasını sağlayacak anayasal kurumların var olması gerekir. Yani egemenliği bir kere millete seçimle verdikten sonra, yöneticilerini millet seçtikten sonra, o gücün kuvvetlerin bir elde toplanmasını önleyecek anayasal kurumlara ihtiyaç var. Eğer bunu yapmazsanız, millet adına egemenliği kullanıyorum diyen birileri yasama yetkisini, yürütme yetkisini, yargı yetkisini tek elde toplar ve milletin adına millete zulmetmeye başlar. 20’nci yüzyılı geride bıraktık, 20’nci yüzyıl tarihi seçimle gelen ve seçimle geldikten sonra milletin egemenliğini gasbeden diktatörlerle doludur. 21’inci yüzyılın Türkiye’sinde milletimizi diktatörlere mahkûm etmeyelim, onun için millet egemenliğini kısıkanlıkla savunalım diyoruz. Evet, biz de bu meseleyi bir kişi meselesi diye görmüyoruz, başından beri de bunu söyledik. Cumhurbaşkanlığı makamında kimin olduğunun bizim için hiç önemi yok; bugün Sayın Erdoğan olur, yarın bir başkası olur. Biz diyoruz ki bu teklif geçer ise ben de Cumhurbaşkanı olsam beni de diktatör yapar. Biraz aklımızı başımıza alalım. Kim olursa olsun bir diktatör yaratır, mesele budur. Anlatmaya çalıştığımız şey sarayda kimin oturduğu değildir, saraya ne tür yetkilerin verildiğidir. Yüz yıl önce saraydan alınıp millete verilen egemenliğin bugün bu teklifle millettten alınıp tekrar saraya verilmesinin planlandığını görüyoruz. İşte bunun için yasama yetkisini, yargı yetkisini, yürütme yetkisini bir elde toplayan bu teklif bir rejim değişikliği teklifidir, basit bir hükûmet sistemi değişikliği teklifi değildir. Onun için bu teklif Türkiye’de bir seçilmiş kral yaratma teklifidir, buna karşı çıkıyoruz. O yüzden biraz önce de söyledim, Gazi Meclisi tasfiye etme teklifidir. Bir kişiyi hem hükûmet, hem Meclis, kanun yapıcı hem de hâkim yapma teklifidir. Mahkemeyi, Meclisi, hükûmeti bir kişiye teslim etme teklifidir yani Gazi Meclisin bağrına canlı bomba koyma teklifidir, Gazi Meclisi tahrip etme teklifidir. Onun için, Anayasa’nın 4’üncü maddesi gereği değiştirilmesi teklif dahi edilemez ve görüşülemez.

Teşekkür ediyorum, sağ olun. (CHP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum Sayın Tezcan.

Tutumum lehinde ikinci söz Sayın Erkan Akçay’a aittir.

Buyurun Sayın Akçay. (MHP sıralarından alkışlar)

ERKAN AKÇAY (Manisa) – Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; muhterem heyetinizi saygıyla selamlıyorum.

Öncelikle, Milliyetçi Hareket Partisi olarak, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kuruluna gelen bu Anayasa değişikliği teklifinin Anayasa’ya, Anayasa’nın temel niteliklerine, başlangıç hükümlerine, ilk 4 maddesine kesinlikle aykırı olmadığı görüşünü taşıyoruz. Anayasa değişikliklerine ilişkin süreç Anayasa’nın 175’inci maddesinde ayrıntılarıyla düzenlenmiştir. Bu hükümlere baktığımızda, Anayasa değişiklik teklifleriyle birlikte herhangi bir doğrudan veya dolaylı bir ihlal, bir değişiklik söz konusu değildir.

Değerli arkadaşlar, kavramları yerli yerinde kullanmakta tabii, elbette hepimizin bir sıkıntısı var. “Sürekli rejim değişikliği” derken lügate baktığımızda, lügat karşılığı rejim, yönetim sistemi, yönetim yöntemine ilişkin düzenlemeler anlamında alınıyorsa anlarız. Ama, devletin temel niteliklerine, Türkiye Cumhuriyeti’nin temel niteliklerine ilişkin bir değişiklik var derse buna katılmak mümkün değil. Bu da ilk 4 maddede ve başlangıç hükümlerinde görüşülmüştür. Kaldı ki bu ilk 4 madde tartışma konusu ve öneri konusu da olmamıştır. Bunu bu şekilde ele almak ve meselenin özünün bir Hükûmet sistemi değişikliğiyle veya Hükûmet rejimi diyelim hiç fark etmez, kaim olduğunu değerlendirmemizde fayda vardır diye düşünüyorum.

Şimdi, değerli arkadaşlar, tabii, ben sabahki konuşmamda da ifade ettim, biliyorsunuz 24’üncü Dönemde ve 26’ncı Dönemde de Anayasa Uzlaşma komisyonları kurulmuştu bütün partilerin katılımıyla. Ondan sonra, en son Uzlaşma Komisyonu da -Allah selamet versin, kendisine de acil sağlık ve şifa diliyorum- Sayın Meclis Başkanının başlattığı bir tartışma ve Cumhuriyet Halk Partisinin itirazları üzerine ve uzlaşma masasını terk etmesi nedeniyle 3’üncü toplantıdan sonra hitama erdi. Ve geçtiğimiz ağustos ayında da Adalet ve Kalkınma Partisi, Cumhuriyet Halk Partisi ve Milliyetçi Hareket Partisinin üyelerinin temsil ettiği bir komisyon marifetiyle de 7 maddelik bir anayasa uzlaşma paketi hazırlandı. Demek ki partiler, gruplar bir araya gelerek mümkün olduğunca görüşlerini bir şekilde uzlaştırarak bir neticeye kavuşturabiliyor. Milliyetçi Hareket Partisi olarak bu Anayasa değişikliğine ilişkin düşüncelerimizi ifade ederken, Adalet ve Kalkınma Partisi de kendi görüşleri doğrultusunda bu teklifi hazırladı. Milliyetçi Hareket Partisiyle görüşmelerde de Milliyetçi Hareket Partisi çok önemli ve ciddi katkılarda bulundu fakat Cumhuriyet Halk Partisi bu çağrılara olumlu cevap vermedi, bu tür görüşmelerde yer almayacağını ifade etti.

Sayın Genel Başkanımız -kısaca özetliyorum- 15 Kasım 2016 tarihinde “Bu süreçte Cumhuriyet Halk Partisi geri durmamalıdır, Başbakanı kapıları açıksa -ki öyle söylüyorlar- teklifi bir de biz görelim diyorlarsa buyursunlar, kafa kafaya verelim, el ele, omuz omuza, gönül gönüle milletimizin sorunlarına beraberce eğilelim, gelin Türkiye’yi kimburlarından birlikte kurtaralım.” şeklinde ifade etti.

Yine, Sayın Başbakan da 18 Ekimde “Gelin siz de bu kervana katılın, bu şeref hepimizin olsun.” minvalinde Cumhuriyet Halk Partisine çağrıda bulundu ve 22 Ekimde de bu çağrı yineleni. Ancak Cumhuriyet Halk Partisi -kendi takdiridir tabii- bu çağrıya cevap vermedi.

Şimdi, Anayasa’nın temel niteliklerine aykırı olduğu, Anayasa’ya aykırı olduğu iddiasını öne sürüyor ki buna katılmak mümkün değil. Ayrıca, Sayın Kılıçdaroğlu’nun da bir televizyona verdiği mülakatta ve Cumhuriyet Halk Partisi üyelerinin 24’üncü Dönem Uzlaşma Komisyonundaki çalışmaları sırasında 2’nci ve 3’üncü maddelerin değiştirilebileceğine... Ve buna ilişkin önerilerinin de olduğunu biliyoruz.

Lütfen, hadiseyi bu çerçevede ele almakta fayda var. Bu Anayasa teklifi Anayasa’ya aykırı değildir.

Saygılar sunarım. (MHP ve AK PARTİ sıralarından alkışlar)

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Sayın Başkan...

BAŞKAN – Sayın Altay...

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Sayın Başkan, siyaset uzlaşma kültürüdür. Dolayısıyla Sayın Grup Başkan Vekilinin “Cumhuriyet Halk Partisi uzlaşma masasını terk etti.” ifadesi bizim kamuoyunda yanlış algılanmamıza neden olacak bir ifadedir. Bu bakımdan, uygun görürseniz, bu sataşmaya cevap vermek istiyoruz efendim.

BAŞKAN – Buyurun Sayın Altay.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Sayın Bülent Tezcan cevap verecek.

BAŞKAN – İki dakika lütfen Sayın Tezcan...

Buyurun.

V.- SATAŞMALARA İLİŞKİN KONUŞMALAR (Devam)

9.- Aydın Milletvekili Bülent Tezcan'ın, Manisa Milletvekili Erkan Akçay'ın usul görüşmesi nedeniyle yaptığı konuşması sırasında Cumhuriyet Halk Partisine sataşması nedeniyle konuşması

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Değerli arkadaşlar, sayın grup başkan vekili ya bir bilgi eksikliği içerisinde ya da böyle söylemek uygun düşüyor şu andaki konjonktüre, bilmiyorum ama bildiğim bir şey var, sözünü ettiği Uzlaşma Komisyonunda Cumhuriyet Halk Partisini temsil eden bendim. İlk 26'ncı Dönemin başında oluşan Uzlaşma Komisyonunda 4 parti adına bir araya gelen, Sayın İsmail Kahraman'ın... Bu arada, geçmiş olsun dileklerimi de iletiyorum kendisine, hastanede. Orada bulunan bendim ve biz hiçbir masayı terk etmedik; önce bu bilinsin. Biz, darbe hukukundan arınmayı içine alan ve ilk 4 maddeyi tartışmayacak, parlamenter sistemi esas alan bir anlaşma üzerinde yürümek gerektiğini daha konuyu belirlerken ilk maddede tartıştık. Burada uzlaşma sağlanamayınca Sayın Meclis Başkanı “Bu çalışma bitmiştir.” dedi ve toplantıyı dağıttı. O tutanakların hepsi yayınlandı. Önce onları bir doğru bilgilenmek lazım, bir.

24'üncü Dönemde kurulan Uzlaşma Komisyonunu çalışmaz hâle getirip terk eden de Adalet ve Kalkınma Partisi Grubudur; bir başka bilgi de bu.

Gelelim 7 madde... Son darbe girişiminden sonraki uzlaşma ortamında bizim yargıya ilişkin mini anayasa paketi diye 3 siyasi parti AKP, MHP ve CHP adına yapılan toplantıda da ben temsilciydim. Orada da “O 7 maddedeki konular buralarda var.” diyorlar, o 7 maddenin içerisiyle bu teklifin hiçbir ilgisi yoktur.

Bir başka şey daha var: Milliyetçi Hareket Partisinden arkadaşımız o zaman o çalışmalarda da vardı, burada da var. O Komisyonunda itiraz ettiğimiz ne varsa onların hepsini buraya koymuşlar. Biz itiraz ederken milletvekili arkadaşımız Sayın Mehmet Parsak da itiraz ediyordu, onun da itiraz ettiği ne varsa buraya koymuşlar. Hangi katkıyı yaptılar, merak ediyorum.

Teşekkür ederim. (CHP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum Sayın Tezcan.

ERKAN AKÇAY (Manisa) – Sayın Başkan...

Sayın Akçay...

ERKAN AKÇAY (Manisa) – Sataşmadan söz istiyorum. Bilgi noksanlığı ya da farklı görüşler atfetmek suretiyle...

BAŞKAN – Buyurun size de sataşmadan dolayı iki dakika süre vereyim. Lütfen, yeni sataşmalara meydan vermeyelim. Sayın milletvekilleri, tabii ki her grup diğer grubun sözcüsünün söylediğini onaylamak zorunda değil ve bu bir sataşma nedeni olmamalı. Lütfen...

Buyurun.

10.- Manisa Milletvekili Erkan Akçay'ın, Aydın Milletvekili Bülent Tezcan'ın sataşma nedeniyle yaptığı konuşması sırasında şahsına sataşması nedeniyle konuşması

ERKAN AKÇAY (Manisa) – Şimdi, en son Uzlaşma Komisyonunun terkiyle ilgili zaten Meclis Başkanının başlattığı tartışma nedeniyle sona ermeye başladığını ifade ettim ve ayrıca Cumhuriyet Halk Partisinin de üçüncü toplantıdan sonra bu masadan ayrıldığını ifade ettim. Sayın Tezcan ayrılmadıklarını ifade ediyor. Ancak tabii burada saatlerce tartışacak, tezekkür edecek durumumuz da söz konusu değil. Önemli olan Adalet ve Kalkınma Partisi ve Cumhuriyet Halk Partisinin tartışma ve münakaşaları nedeniyle bu Komisyon hitama ermiştir. 24'üncü Dönemdeki Uzlaşma Komisyonu için söylediğiniz doğru, Adalet ve Kalkınma Partisi masayı terk etmiştir.

Onun dışında 7 maddelik Uzlaşma Komisyonu aynı mahiyette demedim zaten. Ama farklı da olsa bu Anayasa teklifinde de Cumhuriyet Halk Partisi kendi görüşleri doğrultusunda, elbette bir konsensüs içerisinde kendi görüşlerini de bu teklife mutlaka ki yansıtabilirdi. Ayrıca “Hangi görüşleri Milliyetçi Hareket Partisi yansıtmıştır merak ediyorum.” deyince, bu Anayasa Komisyon görüşmeleri safahatında Sayın Parsak bunları mümkün mertebe izah etti ama inşallah bundan sonraki konuşmacılarımız da bu konudaki görüş, düşünce ve katkılarını da sunacaklardır.

Hepinizi saygıyla selamlıyorum. (MHP sıralarından alkışlar)

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Sayın Başkan...

BAŞKAN – Sayın Altay, buyurun.

VI.- AÇIKLAMALAR (Devam)

25.- İstanbul Milletvekili Engin Altay’ın, Manisa Milletvekili Erkan Akçay’ın usul görüşmesi nedeniyle yaptığı konuşmasındaki bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Sayın Başkan, çok teşekkür ederim.

Sayın Grup Başkan Vekilinin biraz önce kürsüde söylediği “Sayın Kılıçdaroğlu da Anayasa’nın ilk 3 maddesinin değişmesi noktasında, evet, değişebilir.” dediği ifadesini reddediyoruz. Ben de biliyorum, dünya âlem de biliyor ki Sayın Genel Başkanımız bu Anayasa’yı eline alıp ilk 4 maddeyi okuyup bunun asla ve asla değiştirilemeyeceğini ve bunun teklif dahi edilemeyeceğini en az elli yerde söyledi ama hafızalarda kalsın, yani hafıza tazelemesi olsun diye bir tanesini söyleyeyim: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Kongresi’nde Sayın Genel Başkanımız çıktı, 4 maddeyi okudu ve “Bu değiştirilemez.” dedi.

Arz ederim efendim.

BAŞKAN – Teşekkür ediyoruz.

ERKAN AKÇAY (Manisa) – Sayın Başkan, bu bahsettiğim...

BAŞKAN - Mikrofonu açıyorum.

Yalnız, bunu uzatmayalım Sayın Akçay, istirham ediyorum.

Buyurun.

26.- Manisa Milletvekili Erkan Akçay’ın, İstanbul Milletvekili Engin Altay’ın yaptığı açıklamasındaki bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

ERKAN AKÇAY (Manisa) – Sayın Başkan, bu tartışmaları uzatmak niyetinde değiliz. Olabilir o da, artık en söylediği neyse onu dikkate almak lazım. Benim ifade ettiğim, Sayın Kılıçdaroğlu’nun geçtiğimiz aylarda kapatılan imc televizyonunda verdiği bir mülakat nedeniyleydi, bir.

İkincisi: 24’üncü Dönem Anayasa Uzlaşma Komisyonunda -Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına Sayın Atilla Kart, Süheyl Batum ve Rıza Türmen’in üyesi olduğu Anayasa Uzlaşma Komisyonunda-Cumhuriyet Halk Partisinin temsilcileri, Anayasa’nın 2’nci ve 3’üncü maddelerine ilişkin öneri ve önerge getirmişlerdir, bu 24’üncü Dönem Anayasa Uzlaşma Komisyonunda. Şimdi, 4’üncü maddede teklif dahi edilemeyecek bir görüşte neler ifade etmişler? Örneğin, 2’nci maddede “insan haklarına saygılı” yerine “insan haklarına dayalı” denilmiş. “Bunda ne var?” denebilir, bilmeyiz ne olduğunu. 3’üncü maddede “Dili Türkçedir.” İbaresinin “Resmî dili Türkçedir.” şeklinde değiştirilmesini öngörüyor. Şimdi, Anayasa’nın 4’üncü maddesini dikkate alsaydı, bu önerilerin getirilmemesi gerekirdi. Dolayısıyla, bu hususları hatırlatmak istedim.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum Sayın Akçay.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Sayın Başkan...

BAŞKAN – Sayın Altay, uzatmayalım diyoruz ama uzatıyoruz.

Buyurun, bağlayın siz de lütfen.

27.- İstanbul Milletvekili Engin Altay'ın, Manisa Milletvekili Erkan Akçay'ın yaptığı açıklamasındaki bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Sayın Başkan, Türkiye Büyük Millet Meclisi burada, belgeler arşivde ve internet sitesinde.

BAŞKAN – Takdir de kamuoyunun.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – 24'üncü Dönem kurulan Uzlaşma Komisyonunda Cumhuriyet Halk Partili üyelerin Anayasa'nın ilk 3 maddesiyle ilgili bir değişiklik teklifleri varsa, buyursunlar getirsinler; böyle bir şey yok.

YILMAZ TUNÇ (Bartın) – Var, var.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Böyle bir şey yok. Buyursunlar getirsinler; böyle bir teklifimiz yok.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum Sayın Altay.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Bu televizyon meselesi de, yani izleyenler çok kolay anlayacak... Demokratikleşme konusunda yapıcı tutum soruları peş peşe geliyor; “YÖK kalsın mı?” “Tabii.”, “Anayasa değişikliği kalsın mı?” “Tabii.” Böyle ardışık bir süreç içindeki bir tane “tabii”yi ilk 3 maddeye yorumlamak da bence kabul edilebilir değil.

Tartışmayı uzatmıyorum, teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

IV.- USUL HAKKINDA GÖRÜŞMELER (Devam)

2.- 447 sıra sayılı Anayasa Değişiklik Teklifi'nin görüşmelerinin yapılmasının Anayasa'ya aykırı olup olmadığı hakkında (Devam)

BAŞKAN - Usul tartışması üzerinde aleyhte olmak üzere ikinci ve son söz Sayın Ahmet Yıldırım'a aittir.

Buyurun Sayın Yıldırım. (HDP sıralarından alkışlar)

AHMET YILDIRIM (Muş) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; usul tartışması üzerine iktidar adına söz alan, iktidar partisi adına söz alan hatip, birçok şeyin burada milletin iradesinin belirlediği biçimde ve mecrada ilerlediğini ifade etti. Komisyonunda bir tek kendisi bulunmadı, farklı partilerden çok farklı yasama organı üyeleri bulundu ve hiçbir şekilde iktidar partisinin hatibinin söylediği gibi de cereyan etmedi.

Şuradan hareketle, birçok usul hatası yapılarak ve yerleşik ilkeler, İç Tüzük çiğnenerek Komisyon görüşmeleri yapılarak bugüne gelinmiştir. Düşünün, günde kesintisiz on beş-on altı saat çalışma koşullarında yangından mal kaçırılır gibi bir Komisyon süreci işletilmiştir. İktidar partisinden önerileri Komisyon üyelerine dağıtılmadan, iktidar partisinden sunmuş olduğu önerilerin içeriği bilinmeden oylamalar yapıldı mı yapılmadı mı? Bunlar Komisyonunda yaşandı mı yaşanmadı mı?

Yine, Anayasa'nın 10'uncu maddesi dördüncü fıkrada “Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınmaz.” deniliyor. Şimdi, hazırlanan 18 maddelik metin bir kişiye ve zümreye imtiyaz tanıyor mu tanımıyor mu?

Bir diğer husus, efendim, her şey milletin gözünün önünde cereyan ediyormuş. Her şey milletin gözünün önünden kaçırılarak işletilmeye ve yangından mal kaçırılmaya çalışılarak yürütülüyor. Öyleyse, Komisyonun bir dakikası bile televizyonlarda yayınlandı mı? Veya Genel Kurulda tartışmaya başlanacağı bugünden itibaren, ısrarla muhalefet partilerinin, televizyonlarda yayınlanması hususundaki önerileri neden iktidar tarafından kabul edilmiyor?

Bir diğer husus, şunu söyleyelim: Bakın, burada öyle millet iradesi istikametinde falan ilerleyen bir süreç yok. İktidar partisi kuru bir çoğunlukçuluk yaparak bu süreci yürütmeye çalışıyor.

Yine, eğer TV yayınları için söyleniyorsa, merkezî yönetim bütçeleri sadece bu toplumun bir yıllık bütçe hakkıyla alakalı olduğu için televizyonda canlı yayınlanır, kesintisiz. Peki, onlarca yıl bu ülkeyi geriye götürececek, onlarca yıl bu ülkenin kaderini etkileyebilecek bu görüşmeler neden milletin gözünden kaçırılıyor ve kesintisiz canlı yayın talepleri cevapsız bırakılıyor?

Bir diğeri: Bakın, bu 18 maddelik teklif öyle bir facia içeriğe sahiptir ki şimdi Komisyon Başkanımız Mustafa Hoca'ya ve Sayın Bakanımıza soruyorum: Şimdi, şu metinde, yeni Cumhurbaşkanı nasıl bir yemin edecek Sayın Hocam? Şimdi, Cumhurbaşkanının yemin metni değişiyor mu? Değişmiyor. Peki, Anayasa'nın 103'üncü maddesindeki Cumhurbaşkanı yemin metni ne diyor? Son bölümünü okuyorum: "Türkiye Cumhuriyetinin şan ve şerefini korumak, yüceltmek ve üzerime aldığım görevi tarafsızlıkla yerine getirmek..." Partili oluyor, neyin tarafsızlığı? Şimdi, bu metin değişmeden şu 18 maddelik metin geçerse biri biriyle çelişiktir, açık. Şimdi, düşünün, bir rejim değişiyor, Cumhurbaşkanının statüsü değişiyor, Cumhurbaşkanı partili oluyor ama metin hâlâ partisiz Cumhurbaşkanı yemin metni üzerinden işleyecek. Buyurun Sayın Hocam, neden bu düşünülmedi? Düşünün, partili Cumhurbaşkanı partisiz Cumhurbaşkanının yeminini etmeye devam edecek.

Bu arada, yine rahmetle analım: Bugün Cemal Süreya'nın 27'nci ölüm yıl dönümü. Cemal Süreya "Kısa Türkiye Tarihi" şiirinde söylüyor, diyor ki:

"Üç anayasa
ortasında büyüdü:
Biri akasya
Biri gül
Biri zakkum."

Herhâlde Sevgili Cemal Süreya bugün yaşasaydı ona bir dördüncü mısrayı eklerdi ve dünyanın en zehirli üç bitkisini eklerdi. Bir de derdi ki: Biri de tatula, kurtboğan ve manşinel olurdu herhâlde diye söylüyorum.

Bütün Genel Kurulu saygıyla selamlıyorum. (HDP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

Sayın milletvekilleri, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi ile 1982 Anayasası'nın ilk 4 maddesinde değişiklik yapılması söz konusu değildir. Devletin şeklinin cumhuriyet olduğu hakkındaki hüküm ile cumhuriyetin nitelikleri ve devletin bütünlüğü, resmî dili, bayrağı, millî marşı ve başkentine dair hükümlerde herhangi bir değişiklik yapılmamaktadır. Dolayısıyla, Anayasa değişikliği teklifi ile 1982 Anayasası'nın değiştirilemeyecek hükümlerinde bir değişiklik yapılmadığından Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi Anayasa'nın 4'üncü maddesinde ifade edilen teklif yasağı kapsamında değildir ve teklifin görüşülmesinde Anayasa'ya aykırılık söz konusu değildir.

Yine, gündemimizde olan iş, bir Anayasa değişikliği olup Türkiye Büyük Millet Meclisi tali kurucu iktidar olarak görev yapmaktadır. Yapılan işlemin tabiatı gereği teklif edilen düzenlemenin yeni bir anayasal statü oluşturması, mevcut anayasal hükümleri değiştirmesi, kaldırması mümkündür. (2/1504) esas no.lu ve 447 sıra sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi'nin Başkanlıkça esas olarak havale edildiği Anayasa Komisyonunda görüşülmüş, rapora bağlanmış ve rapor Başkanlığa sunulmuştur. Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığınca Komisyon raporu bastırılarak dağıtılmış ve Genel Kurulun gündemine girmiştir. Başkanlığımızın da gündeme girmiş bir tasarı ve teklifi işleme almama, gündemden çıkarma ve Komisyona iade etme

yetkisi bulunmamaktadır. Genel Kurulda teklifin tümü üzerindeki görüşmeler sırasında diğer hususlarla birlikte Anayasa'ya aykırılık iddialarının da dile getirilmesi mümkün olup Genel Kurulun teklifin tümü üzerindeki görüşmelerinden sonra teklifin maddelerine geçilmesini reddetme yetkisi de bulunmaktadır.

Yine, İç Tüzük'ün 84'üncü maddesine göre, tasarı veya teklifin belli bir maddesinin Genel Kurulda görüşülmesi sırasında Anayasa'ya aykırılık teşkil ettiği gerekçesiyle reddini isteyen önergeler diğer önergelerden önce oylanır. Yine, İç Tüzük'ün 87'nci maddesine göre, teklifin bir maddesinin değiştirilmesi ve reddi de istenebilir. Görüldüğü gibi, bir tasarı veya teklifin Genel Kurulda değiştirilmesine ve reddedilmesine olanak tanıyan çok sayıda kural bulunmaktadır. Bu nedenle teklifin görüşmelerinin başında Anayasa'ya aykırılık iddialarına ve teklifin görüşülmeyeceğine ilişkin başvurunuzun ve buradaki usul tartışması gereği işleme alınmasının İç Tüzük'e uygun olmadığını düşünmekteyim. Tutumumda bu bağlamda bir değişiklik olmadığını ifade ediyorum.

Yine, sayın milletvekilleri, benzer bir gerekçeyle Başkanlık Divanına bir öneri gelmiştir. Teklifin tümünün görüşmelerine başlamadan önce Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi'nin Anayasa'ya aykırı olduğu belirtilerek maddelerine geçilmeden reddine ilişkin, Anayasa'ya aykırı olduğu gerekçesiyle esasa geçilmeden İç Tüzük'ün 87'nci maddesine göre geri çekilmesini isteyen Muş Milletvekili Ahmet Yıldırım ve arkadaşları tarafından verilmiş bir önerge Başkanlığımıza intikal etmiştir.

Saygıdeğer milletvekilleri, Başkanlığımızın bu konudaki görüşünü de kısaca açıklamak istiyorum. İç Tüzük'ün söz konusu 84'üncü maddesi, bir kanun teklifinin Genel Kuruldaki görüşmesi sırasında belli bir maddesinin Anayasa'ya aykırı olduğu gerekçesiyle verilecek önergeleri düzenlemektedir. Yine İç Tüzük'ün 87'nci maddesinde, kanunlarda veya İç Tüzük'te aksine bir hüküm yoksa, kanun tasarısı veya teklifinde bir maddenin reddi, tümünün veya bir maddenin komisyona iadesi, bir maddenin değiştirilmesi, metne ek veya geçici madde eklenmesi hakkında, milletvekilleri, esas komisyon veya Hükümetin değişiklik önergeleri verebileceği belirtilmiştir. Henüz teklifin maddelerine geçilmesine karar verilmemiştir. Teklifin Anayasa'ya aykırılığı nedeniyle geri çekilmesine dair bir önergenin işleme alınması da bu bağlamda mümkün bulunmamaktadır. Ancak teklifin maddeleri görüşülürken her madde üzerinde Anayasa'ya aykırılık önergesi verilmesi mümkün olacaktır. Dolayısıyla, bu önergeyi de işleme alamıyoruz.

Sayın milletvekilleri...

AHMET YILDIRIM (Muş) – Sayın Başkanım...

BAŞKAN – Buyurun.

AHMET YILDIRIM (Muş) – Sayın Başkan, tabii, siz önergeyi işleme almama gerekçenizi kendinize göre yorumladınız ve bu bize göre subjektiftir.

BAŞKAN – Anayasa ve İç Tüzük'e göre yorumladım, kendime göre değil.

AHMET YILDIRIM (Muş) – Hayır, siz içeriğini ve gerekçe bölümünü dikkate almaksızın...

Bakin, bugün eş genel başkanımızın Meclis Başkanlığına sunduğu dilekçesi var. Düşünün, şu Parlamentonun üçüncü büyük grubunun, grup başkanının dilekçesi sizde duruyor ve bunu değerlendirmekle mükellefsiniz. Sizinle, benimle ve buradaki 550 milletvekilliyle hâlâ aynı haklara sahiptir. Bütün tartışmalara katılma, düşüncelerini ifade etme, gizli oy kullanma hakkı var mıdır, yok mudur? Biz bunu talep ediyoruz ve gerekçe bölümünde buraya çok açık dercetmiş durumdayız. O arkadaşlarımızın...

BAŞKAN – Efendim, bu önergeyi işleme alma durumunda değiliz, onu söylemeye çalışıyorum, gerekçesine girmeden önce usulen.

AHMET YILDIRIM (Muş) – Bir tamamlayayım Sayın Başkan.

Sayın Başkan, şimdi, orayı yönetme hakkına ne kadar sahipseniz, ben burada önerge üzerinde ne kadar söz alma hakkına sahipsem...

BAŞKAN – Süresi belli canım.

AHMET YILDIRIM (Muş) – ...Sayın Altay az önce nasıl ki bir usul tartışması açma hakkına sahipse 11 tutuklu arkadaşımız da aynı haklara sahiptir. Burada olmak ve burada düşüncelerini ifade etmek, geçilmesi durumunda gerek tümü gerekse maddeler üzerine oy kullanma hakları bakidir. Buradan hareketle onları buraya getirme ve bu haklarının gasbedilmemesini sağlama sizin görevinizdir. Ya değilse bunun için, şimdiye kadar açılmış usul tartışmalarından çok daha önemli bir anayasal eksikliğe tekabül ettiği için, usul tartışması açacağız diyorum.

BAŞKAN – Sayın Yıldırım, siz bizden yargıya müdahale etmemizi mi düşünüyorsunuz, bekliyorsunuz?

AHMET YILDIRIM (Muş) – Sayın Başkan, yargı size darbe yapmış!

İLKNUR İNCEÖZ (Aksaray) – Ne bağırıyorsunuz! (AK PARTİ sıralarından gürültüler)

BAŞKAN – Ne yapabiliriz?

AHMET YILDIRIM (Muş) – Yargı Meclise darbe yapmış darbe.

BAŞKAN – Yani biz burada ne yapabiliriz?

AHMET YILDIRIM (Muş) – Yargıyı siz kendi üzerinize koymuş durumdasınız.

BAŞKAN - Biz yapmadık. Bu Parlamento dokunulmazlıkları 376 oyla kaldırdı.

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (Adana) – Siz yargıya zaten talimat verdiniz.

BAŞKAN – Bundan sonraki iş yargının işi, Parlamentonun yapabileceği ne olabilir? Ben onu soruyorum size. (AK PARTİ sıralarından alkışlar)

AHMET YILDIRIM (Muş) – Eğer müsaadeniz varsa cevap vereyim size Sayın Başkan.

Şimdi, yargı, Anayasa 83'ün bütün milletvekillerine vermiş olduğu yasama ve denetim yetkisi hakkını gasbedebilir mi? Bunu soruyorum size. Yargı, 20 Mayıs günü burada bir darbeyle arkadaşlarımızın dokunulmazlıklarının kaldırılmasının, sadece yargılanmasının önünü açtı.

UĞUR AYDEMİR (Manisa) – Darbeyle değil.

ZEHRA TAŞKESENLIOĞLU (Erzurum)- Ne darbesi seçimle oldu ya. Demokrasiyle oldu yani.

AHMET YILDIRIM (Muş) – Yasama faaliyetlerinden alıkonulması hakkını kimse yargıya vermedi. Yargının böyle bir hakkı yok. Yargı, Anayasa 83'ün üzerinde de değildir. Eğer kararınızı değiştirmezseniz...

BAŞKAN – Sayın Yıldırım, tutumumda bir değişiklik yoktur. Bizim yapabileceğimiz bir şey yoktur.

AHMET YILDIRIM (Muş) – Hayır, biz o zaman tutumunuz hakkında usul tartışması açıyoruz Sayın Başkan, şimdiye kadar eften püften sebeplerle açtığınız usul tartışmasını.

BAŞKAN – Sayın Yıldırım, bakın, bahsettiğiniz konuların pek çoğu bugün birkaç defa konuşuldu, burada gündeme geldi.

AHMET YILDIRIM (Muş) – Biz hâlâ bununla ilgili bir usul tartışması açmak istiyoruz.

BAŞKAN – Bu noktada açılan usul tartışmaları var, benzer usul tartışmaları var. Ben gene size de veririm, usul tartışmasını açarım ama bakın, burada birbirimizi karşılıklı anlayışla...

Şimdi, burada Parlamentonun aldığı bir kararı “darbe” olarak nitelemenizin, bir defa, Parlamento hukukuna uygun düşmediğini ifade ediyorum, millî iradeye uygun düşmediğini ifade ediyorum aynı şekilde.

AHMET YILDIRIM (Muş) – Anayasa'ya aykırı bir biçimde işletildi burada Sayın Başkan.

Bakın, bu 18 maddelik Anayasa metni gibi...

BAŞKAN – Peki, tutumumda bir değişiklik yoktur ve tümü üzerindeki görüşmelere başlayacağım.

Siz bu noktada usul tartışmasında ısrarlıysanız...

AHMET YILDIRIM (Muş) – Evet, açmak istiyoruz Sayın Başkan.

BAŞKAN – ...usul tartışmasını açıyorum.

MUSTAFA ELİTAŞ (Kayseri) – Lehte...

MEHMET DOĞAN KUBAT (İstanbul) – Lehte...

LEVENT GÖK (Ankara) – Aleyhte...

AHMET YILDIRIM (Muş) – Aleyhte...

MUSTAFA ELİTAŞ (Kayseri) – Sayın Başkan, usul tartışması, bakın, 63'üncü maddeye göre...

BAŞKAN – Açtım usul tartışmasını Sayın Elitaş.

Lehte Sayın Elitaş, Sayın Kubat; aleyhte Sayın Yıldırım ve Sayın Levent Gök.

Tutumum lehinde ilk söz Sayın Mustafa Elitaş'a aittir.

Üç dakika süreyle buyurun. (AK PARTİ sıralarından alkışlar)

3.- Oturum Başkanı TBMM Başkan Vekili Ahmet Aydın'ın, Muş Milletvekili Ahmet Yıldırım ve arkadaşları tarafından verilen 447 sıra sayılı Anayasa Değişiklik Teklifi'nin Anayasa'ya aykırı olduğu gerekçesiyle geri çekilmesini isteyen önergelerini işleme almamasının İç Tüzük hükümlerine uygun olup olmadığı hakkında

MUSTAFA ELİTAŞ (Kayseri) – Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Sayın Başkan aslında bu konuda 63'üncü maddeye uygun olmayan bir şey yaptı, müsamaha gösterdi; o da kendi takdirleridir.

Bakın, usul tartışması açabilmenin yolu, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 63'üncü maddesinde açık ve net bir şekilde düzenlenmiş. “Görüşmeye yer olup olmaması, Başkanı gündeme veya Türkiye Büyük Millet Meclisinin çalışma usullerine uymaya davet, bir konuyu öne alma veya geriye bırakma gibi usule ait konular, diğer işlerden önce konuşulur.” Bu yolda bir istemde bulunulursa, 4 milletvekiline onar dakikayı geçmemek üzere 2 lehte, 2 aleyhte söz talebi imkânı mevcut.

Şimdi, biraz önce HDP grup başkan vekili arkadaşımızın istediği konu, hiç alakası olmayan, şu anda burada bulunmayan, bulunma imkânı olmayan bir milletvekilinin oylama yapabilmesiyle ilgili bir durumun istemiyle alakalı bir durum. Bu, ne Anayasa'mızda düzenlenmiş ne de İç Tüzük'ümüzde düzenlenmiş. O açıdan, böyle bir istemin Türkiye Büyük Millet Meclisinin çalışma usul ve esaslarıyla doğrudan doğruya bağlantılı bir iş olmadığı herkes tarafından malum.

Bildiğiniz gibi, mayıs ayında veya daha önceki süreçte Türkiye Büyük Millet Meclisi Anayasa'ya geçici bir madde ilave ederek bütün milletvekillerinin o ana kadar ki dokunulmazlıklarının kaldırılmasıyla ilgili büyük bir çoğunlukla “evet” oyu vermişlerdir. O çerçevede yapılan bu oylama sonucunda dokunulmazlıkları kaldırılan milletvekilleriyle ilgili yargının önündeki engel kaldırılmış, herkesin bir manada yargılanma hakkı kendilerine verilmiştir. Bu süreçte yapılan işleri “Türkiye Büyük Millet Meclisi darbesi” veya “cumhuriyet Hükûmeti darbesi” diye ifade etmek tamamen Türkiye Cumhuriyeti'ne yapılan yanlış ifade tarzından başka bir şey değildir. Siz burada Türkiye Büyük Millet Meclisine ve bu İç Tüzük'e, bu Anayasa'ya göre seçilmiş milletvekili olarak görevinizi icra edeceksiniz, yerine getireceksiniz, parlamenter sistemin bir unsuru olduğunu ifade edeceksiniz, Parlamentonun bir üyesi olduğunu söyleyeceksiniz, arkasından “Parlamento darbe yapmıştır.” diye bir ifade kullanacaksınız.

Bakın, demokrasilerde her söz parlamentolarda söylenmelidir. Parlamento darbe yapma yeri değil, Parlamento darbecileri engelleme yeridir, bunu çok iyi bilmemiz gerekir. (AK PARTİ sıralarından alkışlar) Bu Türkiye Büyük Millet Meclisinde yapılan, kürsüde yapılan bütün sözler Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ve İç Tüzük çerçevesinde koruma altına alınmıştır. O anlamda, burada Parlamentoyu “darbeci” şeklinde ifade etmek, tamamen büyük bir yanıltır.

Yapılan usul tartışmasının yersiz ve gereksiz olduğunu, Sayın Başkanın tutumu lehinde bulunduğumu ifade ediyor, yüce Meclisi saygıyla selamlıyorum. (AK PARTİ sıralarından alkışlar)

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

Tutumum aleyhinde ilk söz, Sayın Filiz Kerestecioğlu.

Buyurun. (HDP sıralarından alkışlar)

FİLİZ KERESTECİOĞLU DEMİR (İstanbul) – Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; “Yargıya müdahale mi edeceğiz?” diyor bazı arkadaşlar. Yargı, bu ülkede hiçbir zaman bağımsız olmadı; darbe dönemlerinde özellikle ve arkasından özel yetkili mahkemeler, devlet güvenlik mahkemeleri, vesaire bütün dönemlerde aslında yargı bağımsız olmadı, hep siyaset yönetti yargıyı ve hep muhalif olan insanlar da aslında yargının bağımsız olması için ve “Bir gün mutlaka sizlere de lazım olur.” diyerek yargı bağımsızlığını savundular. Şimdi, bize kimse “yargı bağımsız” falan demesin, yargı bağımsız değil, yargıya gerçekten müdahale ediliyor, bunu defalarca söyledik. 5 savcı aynı anda düğmeye basarak milletvekillerimizin, eş başkanlarımızın tutuklanmasına neden olmuştur, bunun kararını o mahkemelerin vermesini sağlamıştır. Ortada bağımsız bir yargı falan yoktur. Ayrıca, biz burada adli bir karar beklemiyoruz. Burada sağlanması gereken idari bir karardır yani milletvekillerinin buraya gelip görüşmelere katılıp -çünkü yargılanmayan yok aramızda, hepimiz yargılanıyoruz- aynı zamanda oy kullanmalarının sağlanması gerekiyor. Bunun sağlanması da mümkündür, bu istenirse yapılabilir. Bu, ayrıca, sadece Halkların Demokratik Partisini ilgilendiren bir durum değildir. Zaten dokunulmazlıkların kaldırılması bu Parlamantonun bir ayıbıdır, bunu çok net ve açık bir şekilde söylüyoruz. Bizim milletvekillerimizin, bütün il, ilçe yöneticilerimizin şu anda tutuklu, gözaltında veya rehin tutulmasının tek nedeni de aslında şimdi getirilmek istenen o tekçi, tek kişiye bütün yetkileri vermek isteyen ve Anayasa’nın aslında kendi özüne aykırı olan şu andaki Anayasa teklifine karşı muhalefetin engellenmesidir; bizim sözümüzün, sokaklarda olmamızın ya da Mecliste daha güçlü olarak sözümüzü söylememizin engellenmesidir ve bu bütün burada dokunulmazlığın kaldırılmasına “evet” diyen herkesin ayıbıdır aslında, bunu tekrar etmek isteriz, sadece Halkların Demokratik Partisinin değildir. Evet, 11 milletvekilimizin burada olması gerekir. Bu, “bağımsız” dediğiniz yargıya müdahale falan değildir, yargı da bağımsız değildir. Halkın iradesinin aslında, hani, “Anayasa halk için.” falan diyorsunuz ya, Meclisten izletmiyorsunuz ya canlı yayınla... Aslında, halktan kaçırılan bir Anayasa asla halkın Anayasası olmadığı gibi, halkın vekillerinin burada olmadığı, görüşmelere katılmadığı ve oy kullanmadığı bir Anayasa teklifi de halkın falan değildir.

Saygılar sunarım. (HDP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

Lehte ikinci söz Sayın Doğan Kubat’a aittir.

Buyurun Sayın Kubat. (AK PARTİ sıralarından alkışlar)

MEHMET DOĞAN KUBAT (İstanbul) – Sayın Başkanım, çok değerli milletvekili arkadaşlarım; açılan usul görüşmesinde Başkanlığın tutumu lehinde görüşlerimi ifade etmek üzere söz almış bulunuyorum. Bu vesileyle yüce heyetinizi saygılarımla selamlarım.

Değerli arkadaşlar, Anayasa değişikliği konusundaki yetki, Anayasa'nın 175'inci maddesinde düzenlenmiş; bunun sınırları da ilk 3 maddesi ve değiştirilemezlik ilkesini içeren 4'üncü maddesinde düzenlenmiştir.

Şimdi, 316 milletvekilinin imzasıyla Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına bir teklif verilmiş. Meclis Başkanlığı kendisine gelen teklifleri Anayasa'ya uygunluk yönünden de inceleyip gerekli işlemleri yapma yetkisine sahip bir makam, daha önce uygulamaları oldu. Meclis Başkanlığı incelemesini yaptıktan sonra, Tüzük'e göre esas komisyon olan Anayasa Komisyonuna bu teklifi havale etmek suretiyle görevini yapmış, bu incelemeyi yapmış. Anayasa Komisyonumuz, esas komisyon sıfatıyla İç Tüzük'ün 38'inci maddesinde belirtilen uygunluk denetimini de yapmak suretiyle... Ki, orada komisyonların kendilerine havale edilen tasarı veya tekliflerin ilk önce Anayasa'nın metin ve ruhuna örtülü veya açık biçimde aykırı olup olmadığı yönlerinden bir denetime tabi tutacağını -öncelikli iş bu gelen teklifle ilgili- ve eğer bir aykırılık görürse bunun görüşmelerine başlamadan reddedeceğini İç Tüzük 38'in ikinci fıkrası düzenlemiştir. Anayasa Komisyonumuz teklifin görüşmeleri sırasında elbette ki muhalefetin dile getirdiği bu Anayasa'ya aykırılık iddialarını da etraflıca değerlendirdikten sonra kararını vermiş, raporunu bağlamış ve Genel Kurulda şu anda kırmızı gündemde bu teklif görüşme sırasını almıştır.

Şimdi, yetki Genel Kuruldadır değerli arkadaşlar. Bir Anayasa teklifinin Anayasa'ya aykırılığı iddiasıyla Komisyona iadesi veya görüşmelerinin burada yapılamayacağına ilişkin iddialar bundan önce 2010'da 497, 2008'de 101 sıra sayılı ve diğer bazı değişikliklerle ilgili de gündeme getirildi ve orada başkanlık şu tutumu belirledi: Bu konudaki itirazlar nasıl yapılacak, yine bunu da İç Tüzük düzenlemiştir. 87'nci maddenin birinci fıkrasında, milletvekillerinin Anayasa'ya aykırılık önermeleri de verebileceğini belirtmiş ve bunların yine 84'üncü maddeye göre öncelikle görüşüleceği belirtilmiş ve bu tümünün oylaması sırasında burada Anayasa'ya aykırılık görüşlerinin ifade edildikten sonra zaten Genel Kurulun Anayasa'ya aykırılık konusunda bir kanaati olursa bunu reddedecektir diye, bu konudaki yolların açık olduğunu ifade etmek suretiyle bu tür önergelerin işleme alınamayacağına dair yerleşik bir tutum belirlemiştir. Bu tutum şu anda da usulüne, İç Tüzük'e ve Anayasa'ya uygun biçimde sürdürülmektedir. Dolayısıyla, Başkanımızın bu konuda görüşmelerin devamına yönelik tutumunun hukuka uygun olduğunu düşünüyor, yüce heyetinizi saygılarımla selamlıyorum. (AK PARTİ sıralarından alkışlar)

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum Sayın Kubat.

Aleyhte, ikinci ve son söz Sayın Levent Gök'e aittir.

Buyurun Sayın Gök. (CHP sıralarından alkışlar)

LEVENT GÖK (Ankara) – Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; az önce Sayın Elitaş'ın burada kullandığı bir cümleye biz de Cumhuriyet Halk Partisi Grubu olarak altına imzamızı atıyoruz. “Parlamentoyu darbecilere karşı korumak Parlamentonun görevidir.” dedi. Biz de Cumhuriyet Halk Partisi olarak bunu benimsiyoruz, yapıyoruz ve koruyoruz, sizin görüşünüze aynen katılıyoruz ama Parlamentoyu darbecilere karşı koruyacağız elbette ki suç işleyen herkes hesabını versin ama o suç Meclisin çatısı altında işlenirse, sahtecilik yapılırsa onları kim koruyacak Sayın Elitaş? (CHP sıralarından alkışlar) Sorun burada sorun burada. Yani Sayın Elitaş işine geldiği zaman Parlamento, hukuk... E, peki, burada hukuk ayaklar altına alınmış cuma günü, burada olmayan 6 milletvekili adına oy pusulası kullanılmış, sahtecilik yapılmış, o kişilerin burada olduğunu Sayın Elitaş itiraf etmiş, basın karşısına geçmiş, o kişiler de Sayın Elitaş'ı anında yalanlamışlar; “Hayır, biz, bırakın Meclis içerisinde, bırakın Ankara içerisinde, kendi memleketimizdeyiz.” deyip “tweet”ler atmışlar, Facebook’larına koymuşlar. Sayın Elitaş böyle konuşuyor ama milletvekilleri anında sizi yalanlandılar.

Sayın Elitaş, bu sahtecilik işlemine karşı ne yapacaksınız, onu söyleyin bir önce. Başkasının başına suç gelince hemen yakasına yapışın ama AKP’li birisi işleyince yok. Bu görmezden gelinemez değildir, herkes dokunulmaz değildir, herkese dokunulur, AKP’lilere de dokunulur.

Sayın Başkan, cuma günü bu Mecliste yaşanan utanç tablosu demokrasimiz adına bir kara lekedir. Daha bunun hesabını verememiş bir AKP Grubunun, Türkiye’ye hukuk dersi vermeye hakkı yoktur, haddi de yoktur. (CHP sıralarından alkışlar) Nerede bu arkadaşlarınız? Ben o arkadaşlarınızın isimlerini buradan tek tek okumaya imtina ediyorum. Gelsin burada herkes özür dilesin, kim yapmışsa bu sahteciliği özür dilesin. Sayın Elitaş, size yakışan, az önce de söyledim, çıkıp, kim bunu yaptıysa hesabını sormaktır.

UĞUR AYDEMİR (Manisa) – Usule gel, usule.

LEVENT GÖK (Devamla) – Bakın, Cumhuriyet Halk Partisi Grubu burada; bütün Cumhuriyet Halk Partisi milletvekillerine sesleniyorum: Kim bu Meclis çatısı altında ya da dışında bir sahtecilik işine kalkarsa Cumhuriyet Halk Partisinden atmak boynumuzun borcudur. (CHP sıralarından alkışlar) Haydi buyurun bakalım, buyurun bu tavrı gösterin. Bu milletvekillerinin, 6 sahte oy pusulası gönderen milletvekillerinin milletvekilliği tartışmalıdır çünkü Anayasa’mızın 76’ncı maddesine göre, sahtecilik fiilini yapanlar milletvekili seçilemezler, seçilirse milletvekilliği düşer.

Sayın Başkan, o nedenle o önerimiz bizim çok gündemdedir. Bu milletvekillerinin durumunun tespit edilmesi, oylamalarda oy kullanıp kullanamayacağının dahi belirlenmesi gerekir, şaibe karışmaması gerekir. AKP Grubunun, Türkiye’yi bu Anayasa oylamalarında, bir şaibeden çıkartmasını bekliyorum. Bir soğukkanlı, bir kararlı ses bekliyorum, onu da göremiyorum. Elitaş oturmuş karşımızda, evet, Parlamentoyu darbeden koruyalım ama “Sahtecilik yapanlardan kim koruyacak?” sorusuna cevap veremiyor. Sizi bu konuda tekrar, gelip burada özür dilemeye davet ediyorum Sayın Elitaş.

Saygılarımla. (CHP sıralarından alkışlar)

AHMET YILDIRIM (Muş) – Sayın Başkan...

BAŞKAN - Sayın Yıldırım...

AHMET YILDIRIM (Muş) – Sayın Levent Gök konuşmasında elini de grubumuza uzatarak “Başkasının başına suç gelince...” Hiçbir vekilimiz bir suç işlememiştir. Parlamentonun 3 grubu dokunulmazlığın kaldırılması yönünde oy kullandı diye Parlamentonun 3 grubu, eş başkanlarımız, grup başkan vekillerimiz, milletvekillerimizin tutuklanmasına sebep oldu diye onlar otomatik olarak suç işlemiş olmazlar. Kayıtlara geçsin diye söylüyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

LEVENT GÖK (Ankara) – Sayın Elitaş’a sabahtan beri sataştık, cevap vermiyor.

BAŞKAN - Sayın milletvekilleri, bu teklifin görüşmelerinin başındaki Anayasa’ya aykırılık iddialarına ve teklifin baştan itibaren görüşülemeyeceğine ilişkin bu tür usul itirazlarını karşılamış bulunuyoruz.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Sayın Başkan... Sayın Başkan...

MUSTAFA ELİTAŞ (Kayseri) – Sayın Başkan, nöbete geçti grup başkan vekilleri.

Başkan sözünü bir bitirsin...

BAŞKAN – Bir saniye... İşlemi bitireyim isterseniz...

Bu nedenle, teklifin görüşmelerinin başında Anayasa’ya aykırılık iddialarına ve teklifin görüşülemeyeceğine ilişkin tüm başvuruların işleme alınmayacağı hususundaki sürdürmüş olduğum, değiştirmedığım tutumumu Genel Kurulun onayına sunmak istiyorum.

Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Sayın milletvekilleri, böylece, tümü üzerindeki görüşmelere geçmeden önce...

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Sayın Başkan... Sayın Başkan...

BAŞKAN - Buyurun.

VI.- AÇIKLAMALAR (Devam)

28.- Manisa Milletvekili Özgür Özel'in, 447 sıra sayılı Anayasa Değişiklik Teklifi'nin komisyonlara havale ve görüşülme sürecinde yaşanan eksiklikler nedeniyle usule aykırı getirilmiş olduğuna ve Komisyona iade edilmesi gerektiğine ilişkin açıklaması

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Sayın Başkan, birazdan geneli üzerinde görüşmelere geçeceğinizi ifade ettiğiniz, açıkça Anayasa'ya aykırı olduğunu iddia ettiğimiz, üzerinde açılan usul tartışmalarına rağmen tutumunuzun değişmediğini ifade ettiğiniz, 316 sayın milletvekillinin imzasıyla teklif edilmiş olan bu kanun ve Anayasa değişikliğinde Cumhuriyet Halk Partisi olarak usule aykırı bir işlemin daha olduğunu ifade etmek ve bu konunun düzeltilmesi için Başkanlık Divanının tutum içinde olması, tutum takınmasını talep etmek üzere söz almış bulunuyorum.

İç Tüzük'ümüzün 23'üncü maddesi tasarı, teklif veya kanun hükmünde kararnamelerin hangi komisyonlarda görüşüleceği, esas ve tali komisyonların hangisi olacağı, işin komisyonlara havalesi sırasında Başkanlık tarafından tespit edileceğini hükme bağlamıştır. Söz konusu teklif Başkanlık tarafından sadece Anayasa Komisyonuna yollanmıştır. Anayasa Komisyonu dışında tali komisyon olarak görüş istenmesi gereken en az 4 komisyon mevcutken bu yola başvurulmamıştır. Adalet Komisyonu, Millî Savunma Komisyonu, İçişleri Komisyonu ve Plan ve Bütçe Komisyonu... Bu teklifte bu komisyonların görev ve sorumluluk alanlarına giren, ihtisas alanlarına giren ve bu komisyonlara verilmiş anayasal görevleri doğrudan etkileyecek değişikliklere sahipken, bu değişikliklerin ilgili komisyonlara görüş alınmak üzere sevk edilmemiş olması asli bir kusurdur. Cumhuriyet Halk Partisi olarak, ilgili komisyonun, Anayasa Komisyonunun Başkanlığına görüşmeler başladıktan sonra, Anayasa'ya aykırılık önergesinden hemen sonra bu konuda bir başvurumuz ve yazılı olarak müracaatımız varken, Komisyonda geneli üzerinde görüşmeler sürerken Sayın Komisyon Başkanı tarafından, Adalet ve Kalkınma Partili 3 sayın milletvekilinin vermiş olduğu kifayetimizakere önergesi işleme alınmış, yaşanan yoğun tartışmalara rağmen Başkanlık makamı tutumunu değiştirmemiş ve Komisyonda geneli üzerinde görüşmeleri bitirip maddelere geçilmesi oylara sunulmuştur. Tutanaklardan da anlaşılacağı gibi gürültü ve tartışmalar sırasında maddelere geçilmiş ve bu konudaki itirazımız bir karara bağlanmamış, Komisyonun görüşü alınmamış, üzerinde müzakere açılmamış, sadece yapmış olduğumuz itiraz yapıldığıyla kalmıştır.

Komisyonun burada takındığı tutum, Meclis Başkanlığının yapmış olduğu bir usuli eksikliği giderme konusunda, ana komisyona verilen yetki ve tali komisyonları göreve çağırma konusundaki anılan maddenin üçüncü, dördüncü, beşinci fıkralarındaki yükümlülüklerine tamamen aykırıdır. Oysa Komisyon Başkanı başvurumuzu değerlendirip -her ne kadar Meclis Başkanlığı tarafından sevk edilmemiş olsa da- bu 4 veya kendi de takdir edeceği farklı komisyonların görüşlerinin alınmasının bir Anayasa değişikliği için olmazsa olmaz olduğunu düşünüp o komisyonlara yazı yazabilir, o komisyonlara çağrı yapabilir ve teklif üzerinde görüşlerini alabilirdi. Bu talebimizin yerine getirilmemesi, Meclis Başkanlığının yerine getirmediği ama bu durumda gerek basılı bütün kayda girmiş evraklardan haberdar olma yükümlülüğüne sahip ilgili komisyonlar ve komisyon başkanları hem de ana komisyonun bu konuda üzerine düşen sorumluluğu yaparak bu usuli eksikliği telafi etmesi imkânını ortadan kaldırmıştır.

Tüm bu sebeplerden sonra Başkanlığınızdan, yapılan bu eksiklikten dolayı teklifin görüşmelerine başlanmaksızın ilgili teklifi Komisyona iade etmek ve Komisyonda yapılmamış bu işlem ve diğer ilgili komisyonlardan alınmamış görüşlerden dolayı, kaliteli yasama yapmakla görevli olan bu yüce Meclisi Anayasa değişikliği gibi, her ne kadar Anayasa'ya tamamen aykırı, değiştirilemezlik ilkesine aykırı bir metin de olsa bu eksikliğin giderilmesi için Başkanlığınız tarafından işlem yapılmasını arz ve talep ediyoruz.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum Sayın Özel.

MUSTAFA ELİTAŞ (Kayseri) – Sayın Başkan...

BAŞKAN – Sayın Elitaş...

29.- Kayseri Milletvekili Mustafa Elitaş'ın, Manisa Milletvekili Özgür Özel'in yaptığı açıklamasındaki bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

MUSTAFA ELİTAŞ (Kayseri) – Sayın Başkan, Sayın Özel İç Tüzük'e uygun bir görüşme yaptığını söyledi ama yani İç Tüzük'te böyle ayağa kalkan milletvekilinin, grup başkan vekilinin dakikalarca konuşması uygun değil. İzin verirsiniz, kürsüden iki dakika bu konuya açıklık getirecek bir...

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Hayır, itirazı varsa usul tartışması açsın efendim.

LEVENT GÖK (Ankara) – Böyle bir usul yok Sayın Başkan.

MUSTAFA ELİTAŞ (Kayseri) – Sayın Başkan, Sayın Özel'in kullandığı haktan faydalanarak şunu ifade etmek istiyorum: Türkiye Büyük Millet Meclisinin... Hangi komisyona havale edileceği konusunda yetki sahibi Türkiye Büyük Millet Meclisidir. Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün toplantı ve karar yeter sayısı ile ilgili 27'nci maddesi var. Aynı şekilde Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 34'üncü maddesi var. Bu konuyu milletvekili arkadaşlarımız komisyonda değerlendirebilirdi. Nitekim, Komisyon üyesi Cumhuriyet Halk Partili milletvekilleri, bu konuyla ilgili, İç Tüzük'ün 34'üncü maddesine göre bir görüş beyan etmişler ve Komisyon da bu görüşü, kendi üyeleri tarafından görüşerek reddetmiş.

Başka bir komisyonun, Adalet Komisyonunun veya başka bir komisyonun, örnek, Plan Bütçe Komisyonunun bu konuyla ilgili talebi olabilirdi ama bu konuyla ilgili talebi, İç Tüzük'ün 27'nci maddesine göre toplantıya çağırma isteklerini yerine getirip Plan Bütçe Komisyonunu toplantıya çağırabilir, Adalet Komisyonunu toplantıya çağırabilirlerdi.

İç Tüzük'le ilgili hiçbir uygulamayı yapmıyorlar. Burada, Meclis Başkanlığının bu şekildeki bir istemini kendiliğinden yapması, hatta Başkanlık Divanının İç Tüzük'ü de ihlal ederek böyle bir şekilde Komisyona havale etmesi talepleri vardır. Hiç olmayan bir şeyi gündeme getirmektedir.

Saygılar sunuyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum Sayın Elitaş.

Şimdi, Sayın Özel, az önce siz de ifade ettiniz, İç Tüzük'ün 23'üncü maddesi çok açık ve net bu yetkiyi Meclis Başkanlığına veriyor, doğru mu?

LEVENT GÖK (Ankara) – Evet.

BAŞKAN – Doğru mu, soruyorum.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Doğrudur.

BAŞKAN – Bu yetkiyi Meclis Başkanlığına veriyor, yani “Başkanlık tarafından, hangi komisyona havale edileceği tespit edilir.”

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Ama 34'te...

BAŞKAN – Bir dakika... 34'e de geleceğim.

23 Başkanlığa veriyor bu yetkiyi. 34 de bu yetkiyi esas komisyona veriyor. Esas komisyonun yetkisinde. “Esas komisyon, kendisine havale edilen tasarı veya teklif yahut herhangi bir mesele için bir başka komisyonun düşüncesini öğrenmeyi gerekli görürse, tasarı veya teklifin o komisyonda görüşüldükten sonra iadesini isteyebilir.”

Şimdi, bir: 23 Başkana bu yetkiyi veriyor. Başkan bu yetkiyi kullanmadı ya da kullandı, Başkanın takdirinde. Kullanmadı diyelim. İki: Esas komisyonda böyle bir yetki var, esas komisyon gerek görmesi hâlinde bunu kullanabilir. Dolayısıyla bu yetki Başkanın ve esas komisyonun; bu bir. Tamamen usulüne uygun bir işlem yani aykırı bir şey yok.

İkincisi, bugüne kadarki anayasa değişikliklerini açın, bakın, hep esas komisyonda, ana komisyonda görüşmeler yapılmış, tali komisyonlarda görüşmeler yapılmamış.

Bir üçüncüsü de, İç Tüzük’ün 73’üncü maddesinde de bir hüküm var. Havaleye itirazla ilgili bir probleminiz varsa ki bunu kanun teklifinde yapamıyorsunuz, tasarıda ancak eğer havaleye itirazla ilgili bir itirazınız varsa...

Dolayısıyla, bugüne kadar, şu ana kadarki, az önceki açıklamalarınızın hiçbirisi yerinde açıklamalar değil. Tamamen usule uygun bir işlem tesis edilmiş ve usule uygun olan bu işlemlere göre de biz şu anda görüşmelere başlamış durumdayız. Sizin bu müracaatlarınızı kabul etmek mümkün değildir diye ben kanaatimi ifade ediyorum Sayın Özel.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Sayın Başkanım, aynı sizin yaptığınız yöntemle... Ben sizin yönteminize uyum gösterdim ve “Doğru mu?” dediniz, “Doğru.” dedim.

BAŞKAN – Doğruysa problem yok.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Şimdi de ben size...

BAŞKAN – Ama o doğru olduktan sonra gerisi hikâye zaten.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Hayır, hayır, Sayın Başkan, öyle...

BAŞKAN – Doğruysa, yetki Başkanlıktaysa gerisini ne diye burada eleştireceğiz.

LEVENT GÖK (Ankara) – O kısmı doğru, diğeri yanlış.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Sayın Başkan, şahsınıza saygım sonsuz.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum, aynen.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Sizin de benzer bir şeyi benim için hissettiğinizi düşünüyorum. O yüzden “hikâye, gerisi boş” gibi incitici laflardan karşılıklı uzak duralım.

Ama şunu söyleyeyim: 23 Başkanlığa veriyor, doğru; 34 ana Komisyona yetki veriyor, doğru. Siz diyorsunuz ki: “Ana Komisyon bu yönde hakkını kullanmış.” İtirazım, “Ana Komisyon neden yollamadı?” değil. Eğer ana Komisyon bizim başvurumuz üzerine bizim başvurumuzu gündemine alıp, önerimizi görüşüp, gönderip göndermemeyi Komisyonun çoğunluk kararıyla oya sunsaydı o zaman siz haklı olurdunuz. Ama benim itirazım... Komisyona vakti, zamanı içinde sıra sayısını da alarak başvurusunu yaptığımız bu dilekçeyi, usulüne uygun olarak ve resmen yaptığımız bu başvuruyu Komisyon, geneli üzerindeki görüşmeler için kifayetimüzakere önergesiyle görüşmeleri kesip oya sunmadığından, karara bağlamadığından ve Komisyon Başkanının bu usulü tamamlamadan bir usuli eksiklik yaptığından bahisle zaten karşınızda bulunuyorum.

Eğer sizin 23 ve 34’teki, benim de “Doğrudur.” dediğim tespitleriniz gibi, benim bu yaptığım tespitin de doğru olduğunu düşünüyorsanız o zaman almanız gereken karar teklifin doğrudan bu usuli eksiklik giderilmek üzere Komisyona iadesi yönünde olmalıdır.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI MUSTAFA ŞENTOP (İstanbul) – Sayın Başkan, bir söz alabilir miyim?

BAŞKAN – Sayın Komisyonun bir söz talebi var bu konuda; onu da dinleyelim, ona göre kararımızı verelim.

Buyurun Sayın Komisyon.

30.- Anayasa Komisyonu Başkanı Mustafa Şentop'un, komisyonlara havale işleminin Başkanlığın yetkisinde olduğuna ve 447 sıra sayılı Anayasa Değişiklik Teklifi'nin tali komisyonlara havale edilmemiş olmasının Meclis teamüllerine uygun olduğuna ilişkin açıklaması

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI MUSTAFA ŞENTOP (İstanbul) – Değerli Başkanım, değerli arkadaşlar; bu konu bizim sıra sayısı 447 olan raporumuzda da tartışılmıştır. Aslında Başkanımızın ortaya koyduğu çerçeve burada da ifade ediliyor. Öncelikle, komisyona havale -esas veya tali komisyon olarak- Başkanlığın yetkisindedir. Tabii, Başkanlık da bunu metnin içeriğine bakarak değil sadece, aynı zamanda Meclisteki teamüllere bakarak yapıyor. Bugüne kadar 18 kez Anayasa değişikliği yapılmış, bu değişikliklerin hepsinde münhasıran Anayasa Komisyonuna esas Komisyon olarak havale edilmiştir, tali komisyon havalesi söz konusu değildir. Buna dair itirazlar da havaleden sonra dikkate alınması gerekir diye bunu ifade ettik. Daha sonra, Komisyon aşamasında bu dile getirildiğinde 34'e göre, o zaman da şunu dedik: 4 farklı komisyona havale talep ediliyor. Tabii ki bu teklifin bütünüyle ilgili olan husus Meclis Başkanının havalesinden sonra tüketilmiştir. Burada bütünüyle ilgili değil ama maddelerle ilgili olarak özel bir talep söz konusuysa maddelerde bu dile getirilsin demiştik. Dolayısıyla, bütünüyle ilgili ayrıca Plan Bütçede görüşülmesinin, Adalet Komisyonunda görüşülmesinin, Millî Savunma Komisyonunda görüşülmesinin, ayrı bir bütünün görüşülmesinin talep edilmesinin doğru olmayacağını ama ilgili maddelerde bu talep yapılırsa orada o madde görüşülürken görüşüleceğini ifade ettik ama daha sonra ilgili maddede böyle bir talep tekrar gündeme getirilmedi. Bu husus da bizim raporumuzun 23 ve 24'üncü sayfalarında uzunca izah ediliyor.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum Sayın Şentop.

Sayın Özel, benim tutumumda bir değişiklik olmadığını ben özellikle ifade ediyorum çünkü...

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – O zaman usul tartışması talep ediyorum.

BAŞKAN – Bakın, şunu söylüyorum: Şu anda hem Başkanlığın hem Komisyonun yetkisinde olan bir konuyu konuşuyoruz, bir.

İkincisi: Komisyona ilişkin her türlü iddiayı bizim şu anda karşılama durumumuz yok çünkü bu görüşülmüş, rapora bağlanmış, bastırılmış, dağıtılmış ve Genel Kurulun gündemine gelmiş. Bundan sonraki süreçte Başkanlık Divanının değil, Genel Kurulun vereceği kararla, oylamalarla, Genel Kurulun katkısıyla, katılımıyla farklı birtakım şeyler yapabiliriz. Onun dışında, bizim, Başkanlık Divanı olarak -az önce de ifade ettim- önümüze gelen bu raporu görüşmeme, iade etme, başka türlü bir işleme tabi tutmak gibi bir lüksümüz ya da bir şansımız dahi yok. Biz, gündeme bağlılık ilkesi gereğince bunu görüşmek durumundayız. İstirham ediyorum yani bu konuda bir katkı olacağını... Tartışmalar zenginleştirir, eyvallah...

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Sayın Başkanım, çok kısa ifade edeyim.

Usul tartışması tam da bunun için var. Eğer Başkan diyor ki: “Ben böyle düşünüyorum, yapacak bir şeyim yok. Aksi düşünülüyorsa usul tartışması açılır, ondan sonrası Parlamentonun...” Zaten usul tartışmasından sonra fikriniz değişmedi, biz ısrar ettik, siz oya başvurabilirsiniz. Partiniz, çoğunluk bir karar verdi, ona karşı biraz önceki usul tartışmasında da ne oldu sonuç? Aynen dediğiniz gibi oldu. Ama esas olan şu Sayın Başkanım: Usul tartışması bir hak ve tam da bu aşamada devreye girer. Siz bir şey yapıyorsunuz...

MUSTAFA ELİTAŞ (Kayseri) – Bu konuda bir kere usul tartışması açıldı.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Bu konu ilk kez yapılıyor.

Hatta biraz önce Elitaş “Böyle bir konu ilk kez gündeme geliyor.” dedi. O yüzden Anayasa’ya aykırılık yönünden yeni bir usul tartışması açıyor değilim. Yapılan işlemin -sizin tarafınızdan- bu eksikliğinin giderilmek üzere sizin komisyona geri yollama hakkınız ve yetkiniz olduğunu düşünüyorum. Aksini düşünürseniz konu hakkında usul tartışması istiyorum. Sonuçta elbette Genel Kurulun olacak karar.

BAŞKAN – Şimdi, Sayın Özel, usul tartışması açmanın tahdidî hâlleri var; takdir edersiniz ki çok net, açıktır. Şimdi, benim yaptığım işlem –az önce birlikte doğruladık- İç Tüzük’e uygun bir işlemse ve yine az önce ifade ettim, bugüne kadarki teamüller de bu yöndeyseniz, usulde herhangi bir problem yoksa, usul tartışmasını bana izah edebilir misiniz? Gerçekten...

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Onun için söz istiyorum efendim, onun için.

BAŞKAN – Sayın Özel, yani ben hani görüşmelerin suhuletle yürütülebilmesi adına size usul tartışmasında söz vereceğim ama yani bunun çok zorlama bir konu olduğunu özellikle de ifade etmek istiyorum.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN - Her şeye rağmen, ben yine usul tartışmasını açıyorum.

LEVENT GÖK (Ankara) – Aleyhte, aleyhte...

BAŞKAN - Lehte?

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Aleyhte.

MUSTAFA ELİTAŞ (Kayseri) – Lehte Sayın Başkan.

MEHMET DOĞAN KUBAT (İstanbul) – Lehte.

OSMAN AŞKIN BAK (Rize) – Lehte.

BAŞKAN - Evet, lehte Sayın Elitaş.

FİLİZ KERESTECİOĞLU DEMİR (İstanbul) – Aleyhte.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Aleyhte.

BAŞKAN - Aleyhte Sayın Özel.

Lehte mi Sayın Kerestecioğlu? Öyle ümit ediyorum.

FİLİZ KERESTECİOĞLU DEMİR (İstanbul) – Aleyhte, aleyhte.

BAŞKAN - “Lehte” dediniz ama, aleyhte Sayın Kerestecioğlu diyelim.

Lehte Sayın Doğan Kubat.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Ben istedim ondan önce, tutanakları isterim. Hayır, tutanaklara bakın ben Doğan Kubat’tan önce istedim.

OSMAN AŞKIN BAK (Rize) – Ben istedim, bak tutanaklara, ben istedim.

MEHMET DOĞAN KUBAT (İstanbul) – Ben istedim.

MUSTAFA ELİTAŞ (Kayseri) – Lehte mi konuşacaksın, Özgür Özel’in aleyhinde?

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Evet.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Sosyal demokrasi böyle bir şey.

OSMAN AŞKIN BAK (Rize) – Ben istedim önce aleyhte.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Hayır, tutanaklara bakın.

MUSTAFA ELİTAŞ (Kayseri) – O zaman, Sayın Başkan, bundan sonra ilk istemleri lütfen tutanaklara bakarak belirleyin.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Gruplar alsın birer tane, gruplar alsın.

BAŞKAN – Evet, o zaman, bakın, Sayın Altay, bundan sonraki süreçte de öyle yaparsak...

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Hayır ama gruplara veriyoruz.

BAŞKAN – Bakın, usulümüz nedir? Her gruptan talep olduğu zaman karşılamaya çalışıyoruz.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Başkanım, gruplara veriyoruz.

BAŞKAN – Yani, bundan sonra da eğer o işlemi yaparsak grupların bazıları sıkıntıya düşer. Aynı gruptan hepsi ayağa kalkarsa ne yapacağız?

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Her gruba verin o zaman. MHP’nin talebi yok.

BAŞKAN – Çok teşekkür ediyorum.

Evet, lehte ilk söz Sayın Elitaş’a ait.

Buyurun Sayın Elitaş. (AK PARTİ sıralarından alkışlar)

IV.- USUL HAKKINDA GÖRÜŞMELER (Devam)

4.- 447 sıra sayılı Anayasa Değişiklik Teklifi’nin Genel Kurula getirilme sürecinin İç Tüzük hükümlerine uygun olup olmadığı hakkında

MUSTAFA ELİTAŞ (Kayseri) – Sayın Başkan, biraz önce de söylediğim gibi -teşekkür ediyorum, tebrik ediyorum- Türkiye Büyük Millet Meclisi görüşmelerinin, bu Anayasa değişikliği görüşmelerinin, bütün engellemelere rağmen, bütün tahriklere rağmen suhuletle geçmesi için gayret gösteriyorsunuz. Aslında, şu yapılan tartışmanın, bu usul tartışmasının hiç yeri, mesnedi olmadığını, ifade eden arkadaşımız da herhâlde biliyordur diye tahmin ediyorum.

Az önce yaptığımız usul tartışmasında -bildiğiniz gibi Anayasa’ya aykırılık konusunda bir usul tartışması yapıldı ve- onu da çok güzel bir şekilde izah ettiniz; Anayasa’ya aykırılıkla ilgili, tümü konusunda hem Meclis Başkanlığının hem de Komisyon Başkanlığının bu konudaki inceleme yetkisi var. Orada, Meclis Başkanlığı, 10 Ekim tarihinde verdiğimiz Anayasa değişikliği teklifini tahmin ediyorum pazartesi veya salı günü Komisyona gönderdiler. O süreç içerisinde muhtemelen Anayasa’ya aykırılık konusunda bir inceleme yapmışlardır. Aynı şekilde, Komisyonunda hemen hemen dört gün süreyle, kırk dokuz saati aşkın bir şekilde, Anayasa’ya aykırılık konusunda milletvekili arkadaşlarımızın uzun uzadıya ifadeleri oldu. Kimi iki saat konuştu, kimi iki saat elli dakika konuştu yani Anayasa’ya aykırılık mı veya maddenin tamamıyla, kanun teklifinin tamamıyla ilgili mi olduğu konusu belli değil ama bir usul tartışması Anayasa’ya aykırılık şeklinde devam etti ve yine Genel Kurulda, şurada gördük ki ilk işlerden birisi Anayasa’ya aykırılık önergeleriyle ilgiliydi. Sonra değişti, başka konulara girdi. En son, Sayın Özel’in söylediği konu öyle bir noktaya geldi ki, tamam, Anayasa’ya aykırılık önergesini geçtik, “Şimdi, İç Tüzük’ün 23’ün maddesine göre ve ona bağlantılı olarak 34’üncü maddesine göre usulüne aykırı bir konu yok.” dedi. Benim buradan anladığım nokta şu ki, Sayın Özgür Özel diyor ki: “Bizim ilk Anayasa teklifiyle, Anayasa’ya aykırılık önergesiyle verdiğimiz kısmı siz Başkanlık Divanı olarak anladınız, ‘Tamam.’ dediniz, usul tartışması açtınız, Anayasa’ya aykırı olmadığı konusunda karar verdiniz, kanaat getirdiniz; benim de Anayasa’ya aykırı olmadığı konusunda kanaatim oluştu. Ondan dolayı, İç Tüzük’ün 23’üncü maddesi ve İç Tüzük’ün 34’üncü maddesine göre siz komisyonlara tekrar havale edin, bu kanunlar diğer komisyonlarda da...” Örnek: “Anayasa’nın 161’inci maddesine göre bütçelerin nasıl verileceği konusunda Plan Bütçe Komisyonuna gönderin, başka konularla ilgili Adalet Komisyonuna gönderin.” diye farklı bir şekilde yöntem ortaya koydu. Benim şuradan, Sayın Özgür Özel’in ifadesinden anladığım net olay şu ki: “Bizim ilk andaki yaptığımız Anayasa’ya aykırılık yönündeki usul tartışması yersiz, bu kanun teklifinin, Anayasa değişikliği teklifinin Anayasa’ya uygunluğunu kabul ediyoruz ama İç Tüzük’te, 23’üncü madde gereğince başka komisyonlara havale edilmesi gereken konu havale edilmediğinden dolayı bir eksiği tamamlar mısınız.” diye ifade ediyor

ama bu eksiği tamamlama yetkisi Sayın Başkanın yetkisinde değildir, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunun yetkisindedir ve Genel Kurul da bunu, ilk usul tartışması konusunda kararını net bir şekilde beyan etmiştir.

Sayın Başkanın tutumu lehinde olduğumu ifade ediyor, yüce heyetinizi saygıyla selamlıyorum. (AK PARTİ sıralarından alkışlar)

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

Tutumum aleyhinde ilk söz Sayın Özgür Özel’e aittir.

Buyurun Sayın Özel. (CHP sıralarından alkışlar)

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Sayın Başkan, çok teşekkür ederim.

Öncelikle, Sayın Elitaş, Cumhuriyet Halk Partisinin kendisine tanımış olduğu bu kürsü imkânını istismar edip Cumhuriyet Halk Partisinin komisyonda...

MUSTAFA ELİTAŞ (Kayseri) – İstismar etmiyorum.

ÖZGÜR ÖZEL (Devamla) – ...komisyondan sonra bugün burada, kamuoyu önünde açıkça ifade ettiği Anayasa’ya aykırılıklardan vazgeçtiği gibi bir çıkarımda bulunuyor. Değil Sayın Elitaş kalkıp da burada bunu söyleyince, onun söylemesiyle benim Anayasa aykırılık iddiamdan vazgeçmem, mezardan dedem kalkıp söylese bu, Anayasa’ya aykırıdır; bu, Anayasa’ya aykırıdır; bu, Anayasa’ya aykırıdır. (CHP sıralarından alkışlar)

MUSTAFA ELİTAŞ (Kayseri) – Anayasa Anayasa’ya nasıl aykırı oluyor?

ÖZGÜR ÖZEL (Devamla) – Sayın Başkanım, İç Tüzük’ün 23’üncü maddesinin gereğini Meclis Başkanı yapmadı. 4 komisyonu ilgilendiren bir mesele var. O komisyonun sayın milletvekillerinin uzmanlık alanlarını, ihtisaslarını, fikirlerini hiçe saydı, “Siz bilmezsiniz.” dedi, “Biz bu işi kaptıkaçtı misali Anayasa Komisyonu ile Adalet Bakanı ve 2 bürokratiyle halledeceğiz.”

Bununla kalmadı yaptığı eksiklikler. Biz dedik ki: Bunu düzeltmelisiniz. Komisyona dilekçe verdik. İç Tüzük 34’e göre Komisyon Başkanı demeli ki: “Şu 4 komisyondan görüş alınmasını istiyor Cumhuriyet Halk Partisi. Ne dersiniz?”

MUSTAFA ELİTAŞ (Kayseri) – Dedi.

ÖZGÜR ÖZEL (Devamla) – O konuda da Meclis Başkanı iradeyi tek başına kullandı, Anayasa Komisyonunun 4 partiden oluşan sayın üyelerine, en çok da çoğunluk kendilerinde olduğu, sonucu bildiği hâlde, Adalet ve Kalkınma Partili üyelerine “Bunu sana sormama gerek yok, resen kararı ben veriyorum.” dedi. Böyle bir özensizlik, böyle bir, alınan parça işi zamana karşı hızla bitirme ve bu kaptıkaçtı anayasasını paketleyip Komisyon aşamasını halletmeyle ilgili bir irade vardı.

Çok net bir şey daha söyleyelim: Başvurularımız sadece bununla sınırlı değildi. Anayasalar aşkın zamanlı metinlerdir. Anayasalar en geniş toplumsal mutabakatla yapılır. Daha önceki dönemde yapılan Anayasa çalışmasına 1.600 kurumdan görüş istendiğini, 180 kurumun dinlendiğini, 30 bin sayfa tutanakları söylüyor ama kendisi ifade ediyor Komisyon Başkanı “Bu bizim önceki dönemki teklifimizin yüzde 95 aynısıdır.” diyor.

Biz dedik ki: Barolar nerede? Biz dedik ki: Sivil toplum nerede? Biz dedik: Üniversiteler nerede? Biz dedik: Bu anayasadan etkilenen sivil toplumun ve toplumun tüm kesimlerinin temsilcilerini dinlemeden bu Anayasa’yı nasıl değiştirirsiniz? Bu tekliflerimizin tamamı Komisyon Başkanı tarafından oya dahi sunulmadan...

Ve herkes şunu bilsin: Bu Anayasa değişikliği için ne bir akademisyen ne bir üniversite ne bir baro, barolar birliği ne savunma mesleğinin temsilcileri ne de resmî kurumların birinden görüş alınmasına gerek duyulmadı.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

ÖZGÜR ÖZEL (Devamla) – Bir kişinin üzerine göre hazırlanmış ve...

MUSTAFA ELİTAŞ (Kayseri) – Milletten görüş alacağız, milletten.

ÖZGÜR ÖZEL (Devamla) – ...bir taşeron verilmiş, o taşeron tarafından, aşkın zamanlı bir metin yapıp yüz altmış yıl sonra da övünülecek anayasayı yapmak yerine...

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum Sayın Özel.

ÖZGÜR ÖZEL (Devamla) - ...on altı günde paçavraya dönmüş, imza atanların imzasından döndüğü...

YILMAZ TUNÇ (Bartın) – Nasıl “paçavra” diyebilirsin ya? Ayıp!

ÖZGÜR ÖZEL (Devamla) - ...destek verenlerin, “Noktasına bile dokunulmayacak.” diyenlerin bu paçavraya dönmüş metin karşısında teslim oldukları...

YILMAZ TUNÇ (Bartın) – Ne demek paçavra!

ÖZGÜR ÖZEL (Devamla) - ... bir süreci hep beraber izledik.

Saygılar sunuyorum. (CHP sıralarından alkışlar)

İLKNUR İNCEÖZ (Aksaray) – Yazık! Yani “paçavra” demen var ya, çok yazık!

MUSTAFA ELİTAŞ (Kayseri) – Milletten yetki alacağız, milletten! Bu ülkenin asıl sahiplerine götürüyoruz bunu! Onlar karar verecek buna, bu ülkenin asıl sahipleri karar verecek!

OSMAN AŞKIN BAK (Rize) – Milletten yetki alacağız, milletten! Yetkiyi milletten alacağız, sıkıntı yok!

BAŞKAN – Lehte ikinci söz Sayın Mehmet Doğan Kubat’a aittir.

Buyurun Sayın Kubat. (AK PARTİ sıralarından alkışlar)

MEHMET DOĞAN KUBAT (İstanbul) – Sayın Başkanım, açılan usul görüşmesinde bu Anayasa teklifinin Komisyona iadesi noktasında, Başkanlık makamının bu konuda bir yetkisi olmadığına dair tutumunuzun ve görüşmelerin devamına yönelik tutumunuzun lehinde görüşlerimi ifade etmek üzere söz almış bulunuyorum. Bu vesileyle yüce heyetinizi saygılarımla selamlarım.

Şimdi, Sayın Özgür Özel 34’üncü madde uyarınca, Anayasa Komisyonunun görüş alma noktasında bir eksikliğe düştüğünü ifade ederek bunun Başkanlık makamınca Komisyona iadesini istemiştir.

Değerli arkadaşlar, 34’üncü madde, bir komisyona, kendini yetkili görüp başka bir komisyondaki işi isteme yetkisi veriyor, başka komisyonlardan elindeki işle ilgili görüş alma yetkisini veriyor veya kendisini yetkisiz görüp başka bir komisyona elindeki işi gönderme yetkisini veriyor. Dolayısıyla, Anayasa Komisyonu bu görüşmeleri yaparken bir başka komisyon da “Ben yetkiliyim, bana da bunun sevkini sağlayın.” diye bir başvuru da yapmamış, neticede rapor buraya gelmiş. Şimdi, Genel Kurul aşamasında bir teklifin komisyona nasıl iade edileceği şu İç Tüzük’te yazıyor aslında. Burada İç Tüzük’ün 87’nci maddesinin birinci fıkrasına göre, bir kanun teklifinin komisyona iadesi istenebilir. Evet ama başında diyor ki: “...İçtüzükte aksine bir hüküm yoksa...” 88’inci maddeye baktığımız zaman, bir kanun teklifinin komisyona iadesini istemeye yetkili mercilerin neler olduğu yazılmış; “Hükûmet veya esas komisyon, tasarı veya teklifin tümünün, belli bir veya birkaç maddesinin komisyona verilmesini bir defaya mahsus isteyebilir.” diyor. Şimdi, böyle bir yetki kullanımı söz konusu değil. Yine, İç Tüzük’ün 75’inci maddesine göre, teklifte imzası bulunan milletvekili arkadaşlarımızın 75’inci madde hükmü çerçevesinde üçüncü fıkraya göre bu geri alma noktasında bir yetkileri var, bunu kullanabilirler. Bu konuda da Genel Kurulun karar vereceğini gene İç Tüzük belirtiyor.

Yine, Özgür Bey’in bahsettiği, bunun havalesine, Anayasa Komisyonuna havalesine biz itiraz ediyoruz. Değerli arkadaşlar, İç Tüzük’ün 73’üncü maddesinde, sadece tasarının havalesine itiraz edilebileceğine dair bir hüküm vardır ve 73’üncü maddenin son fıkrasına göre de bu, oturumun başında yapılabilir. Kanun teklifleriyle ilgili havaleye itiraz hukuken mümkün değildir. Bunun geçmişte de

onlarca defa uygulamasını yaptık. Dolayısıyla, bunun Başkanlık makamınca Komisyona iadesi söz konusu hukuken mümkün olmadığından dolayı, şu anda görüşmelerin bir an önce başlayıp Genel Kurulun bu konudaki kararını beklemekten başka da yapacağımız başka bir iş olmadığına göre, Başkanlığımızın tutumu lehinde olduğumu belirtir, yüce heyetinizi saygılarımla selamlarım. (AK PARTİ sıralarından alkışlar)

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

Tutumum aleyhinde ikinci ve son söz Sayın Baydemir’e ait.

Buyurun Sayın Baydemir.

OSMAN BAYDEMİR (Şanlıurfa) – Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Saygıdeğer milletvekilleri, Genel Kurulun açılış dakikasından bugüne değin, şu saate kadar yürütmüş olduğumuz bütün tartışmalarda, hemfikir olduğumuz yek bir konu var, o da bu gemi içerisinde 79 milyon insanın tümünün bulunduğu ve bu geminin kaptan kamarasının kimler tarafından ve nasıl yönetileceğinin, dümenin nereye doğru çevrilmesinin bütün, 79 milyon insanı ilgilendirdiği hususundaki hemfikirliğimizdir. Bize göre, adına “Cumhurbaşkanlığı sistemi” denilen bu sistemle 79 milyon insan büyük bir girdaba, büyük bir çıkmaza doğru hızla sürükleniyor. Bugün HDP Grubu olarak bizim karşı çıkışımızın temel noktası: “Gelin, bu ülkeyi birlikte büyük bir felakete doğru hızla kayışının önünde bir engel oluşturalım. Gelin, gerçekten de milletin hür iradesinin ortak paydalarda buluşuşunun zemini olan Parlamento zeminini bir kez daha özgür kılalım.” Her şeyden önce birinci darbe, eş başkanlarımızın cezaevine konulmasıyla gerçekleşti ve o darbenin şu anda zemininde bir anayasa çalışması yürütülüyor. Bakınız, Anayasa’nın 83’üncü maddesindeki “Türkiye Büyük Millet Meclisi üyesi hakkında, seçiminden önce veya sonra verilmiş bir ceza hükmünün yerine getirilmesi, üyelik sıfatının sona ermesine bırakılır; üyelik süresince zamanaşımı işlemez.” ilkesi dahi şu anda burada yerle yeksan edilmiş durumda. Ben, müsaadenizle, bütün siyasi partilerin liderlerinin vicdanına hitap ediyorum: Her birinizin meşruiyeti neyse eş genel başkanlarımızın da meşruiyeti odur. Bugün Parlamentonun yasama faaliyetini bu minvalde sürdürmesi siyasi etik açısından bir butlan, hukuki etik açısından bir butlandır, vicdan açısından bir butlandır ve mutlak suretle bu yasanın geri çekilmesi, bu yasanın çalışmasının durdurulması ve milletvekillerimizin akıbetinin Anayasa Mahkemesinin daha önce vermiş olduğu kararlar doğrultusunda bir nihayete kavuşturulması ile tekrar gündemine alması gerekiyor.

İkinci husus da, bu olmasa bile, Parlamento kendisi, Başkanlık Divanı, üniversite öğrencilerine tanınan hakkın parlamenterlere de tanınması ve en azından yasama faaliyeti içerisinde bu oylamalar yapıldığında burada bulunması gerekiyor.

Değerli kardeşlerim, AKP Hükûmeti, şu anda bu gemiyle...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

OSMAN BAYDEMİR (Devamla) - ...âdeta topluma da gazoz vererek aynalı sazan avlamaya gittiğine inanıyor ama emin olun ki bu gemiyi köpek balıklarına yem etmekle karşı karşıya ve o gemide hepimizin bulunduğunu lütfen ama lütfen unutmayalım.

Derin saygılar sunuyorum. (HDP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

Sayın milletvekilleri, İç Tüzük’ün 23, 34 ve 73’üncü maddeleri gereği tutumunda bir değişiklik yoktur. Zira, söz konusu kanun teklifi Başkanlıkça Anayasa Komisyonuna havale edilmiş, bu komisyonda görüşülüp rapora bağlanmış, söz konusu rapor Meclis Başkanınca bastırılıp dağıtılmış ve Genel Kurul gündemine girmiştir. Söz konusu teklife ve rapora ilişkin komisyon görüşmelerindeki usule dair bir aykırılık iddiasını ya da Anayasa’ya aykırılık iddialarını değerlendirme görev ve yetkisini haiz makam, Genel Kurulun bizatihi kendisidir. Başkanlığımızın resen böyle bir değerlendirme yetkisi veya işleme almama yetkisi bulunmamaktadır.

Yine, bir başka husus, özellikle hatırlatmak istiyorum, 7 Nisan 2016 tarihli Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkan vekillerinin ve Başkanın imzaladığı mutabakat metninde, İç Tüzük'te açıkça düzenlenmiş veya teamülü yerleşmiş hususlar ile gündem dışına çıkılmasını konu edinen veya Başkanın tutumuna ilişkin olmayan usul tartışmaları taleplerinin Başkanlıkça karşılanmayacağı dikkate alınmış ve belirtilmiştir. Zira, teamül gereği de, hem iç Tüzük hem de Meclis teamüllerine baktığımızda da bütün anayasa değişiklik teklifleri esas komisyonlarda sadece görüşülmüş. Tali komisyonlar isterlerse görüş bildirebilir ya da esas komisyon isterse tali komisyona gönderebilir. Bu bağlamda tutumunda bir değişiklik yoktur diyorum ve böylece bütün bu tartışmalar nihayetinde geneli üzerinde...

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Sayın Başkan, Genel Kurulun oyunu almanızı talep ediyoruz bu konuda, görüşünü almanızı.

BAŞKAN – Yok, o benim takdirimde efendim.

Tutumumda bir değişiklik yoktur.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Sayın Başkan, hayır, bundan önceki her şeyde alıyorsunuz da şimdi niye almıyorsunuz?

BAŞKAN – İç Tüzük o takdiri bana veriyor Sayın Özel, size vermiyor.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Hayır, niye şu anda? Şimdi, şöyle bir bakınca bizi tarafsız yönettiğinize nasıl inanacağız?

BAŞKAN – Sayın milletvekilleri, böylece tartışmaları nihayetlendiriyoruz.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – AKP Grubu zayıf olunca oya sunmuyorsunuz. Böyle şey olur mu? Bak, bak, hadi oya sunun, hadi, hadi! Hadi oya sunun!

X.- KANUN TASARI VE TEKLİFLERİ İLE KOMİSYONLARDAN

GELEN DİĞER İŞLER (Devam)

A) KANUN TASARI VE TEKLİFLERİ (Devam)

2.- Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkanı İzmir Milletvekili Binali Yıldırım ve Grup Başkanvekilleri Kayseri Milletvekili Mustafa Elitaş, Amasya Milletvekili Mehmet Naci Bostancı, Aksaray Milletvekili İlknur İnceöz, Çanakkale Milletvekili Bülent Turan ve İstanbul Milletvekili Mehmet Muş ile 310 Milletvekilinin Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi (2/1504) ve Anayasa Komisyonu Raporu (S. Sayısı: 447) (Devam)

BAŞKAN – Tümü üzerindeki görüşmelere geçiyoruz.

Tümü üzerindeki söz taleplerini ben Genel Kurulun bilgisine sunuyorum.

Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına Antalya Milletvekili Sayın Deniz Baykal, Hükûmet adına Adalet Bakanı Sayın Bekir Bozdağ, Halkların Demokratik Partisi Grubu adına Şanlıurfa Milletvekili Osman Baydemir, Milliyetçi Hareket Partisi Grubu adına Afyonkarahisar Milletvekili Sayın Mehmet Parsak, esas komisyon adına Anayasa Komisyonu Başkanı İstanbul Milletvekili Sayın Mustafa Şentop, Adalet ve Kalkınma Partisi Grubu adına Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkanı ve Başbakan İzmir Milletvekili Sayın Binali Yıldırım söz talebinde bulunmuşlardır.

Şimdi birleşime on dakika ara veriyorum.

Kapanma Saati: 18.37

ÜÇÜNCÜ OTURUM

Açılma Saati: 18.53

BAŞKAN: Başkan Vekili Ahmet AYDIN

KÂTİP ÜYELER: Ömer SERDAR (Elâzığ), Özcan PURÇU (İzmir)

BAŞKAN – Sayın milletvekilleri, Türkiye Büyük Millet Meclisinin 53’üncü Birleşiminin Üçüncü Oturumunu açıyorum.

447 sıra sayılı Kanun Teklifi ile Anayasa Komisyonu Raporu’nun görüşmelerine devam ediyoruz. Komisyon ve Hükûmet yerinde.

Şimdi, gruplar adına söz taleplerine gelinmişti.

Gruplar adına ilk söz, Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına Antalya Milletvekili Sayın Deniz Baykal’a aittir. (CHP sıralarından alkışlar)

Sayın Baykal, sizin, aynı zamanda şahıslar adına da söz talebiniz var. Yalnız, şahıslar ile grupları birleştirme, en son gruplar adına konuşan şahsa ait iken grupların da mutabakatını da alarak, emsal teşkil etmemek kaydıyla şahıslar adına olan söz talebinizle de birleştiriyorum. Dolayısıyla, süreniz, yirmi dakika artı on dakika, otuz dakika. Bir de gruplar adına her konuşmacıya, Hükûmet ve Komisyon da dâhil, beşer dakika da ilave vereceğiz.

Toplam otuz beş dakikada bitirmek kaydıyla sizi kürsüye davet ediyorum.

Buyurun efendim. (CHP sıralarından alkışlar)

CHP GRUBU ADINA DENİZ BAYKAL (Antalya) – Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; tarihî bir toplantı yapıyoruz, bir Anayasa değişikliği taslağını konuşacağız. Buraya kimseyi suçlamak ya da karalamak için gelmedim. Günlük siyaset yapmak için burada değilim. Türkiye’ye sahip çıkmak için geldim. “Buna ihtiyaç mı var?” dersiniz, evet, buna ihtiyaç var. “Bu sana mı düşer?” dersiniz, hepimize düşer, evet, bana da düşer. Buraya seçilerek gelmiş siz milletvekilleri gibi ben de bütün siyasi ömrümü bu kutsal çatı altında geçirmiş bir kişi olarak millette karşı bu noktada konuşmak zorunda olduğumu düşünüyorum. Ayrıca, Türkiye Büyük Millet Meclisinin İstiklal Madalyası’yla onurlandırılmış bir istiklal gazisinin oğlu olarak, babamın helalliğini kazanabilmek için burada konuşmak zorunda olduğumu düşünüyorum. Belki bir daha böyle bir şans hiçbirimiz için olmayacaktır. Türkiye’mizin tarihle ve gelecekle hesaplaşmasında oyumuzla, duruşumuzla bir rol oynayacağımız bir görev anının, bir sorumluluk ortamının içindeyiz. Ne yazık ki böyle bir tarihî karar anına bizi taşıyan, müellifi bilinmeyen ama daha içeriği belli değilken boş kâğıt imzalatılarak önümüze getirilen bir projedir. Bu projenin müellifi belli değildir ama arkasındaki siyasi irade bellidir. Bu proje, alelacele, telaşla hazırlanmış, hukuki ve siyasal olgunlaşmaktan uzak bir sipariş projedir. Milletın egemenliği ve Meclisin üstünlüğü anlayışını temel alan bir asırlık siyasi geleneğimizi tahrip edecek, millî siyasi kültürümüzü çökartecek, millet egemenliğinin yerine şahıs hegemonyasını ikame edecek bu tasarı bugün önümüzde duruyor.

Değerli arkadaşlarım, bu tasarımı ele almadan önce dikkatinizi çekmek istediğim 3 nokta var. Birisi, bu tasarıdan Türk halkının haberi yok. Anayasa’mızın, devletimizin en temel dayanaklarıyla oynayan böyle bir tasarıdan milletin haberi olmadan, alelacele komisyonlarda, Genel Kurulda bu tasarımı görüşme durumunda kalıyoruz.

Değerli arkadaşlarım, 80 milyonun kaderiyle ilgili bu vahim tasarı hakkında -araştırmalar da gösteriyor ki- halkımız hemen hemen hiç bilgilendirilmemiştir. Konunun toplumun hiçbir kesimiyle müzakere edilmediği ortadadır. Üniversitelerin haberi yoktur, hukuk fakültelerinin haberi yoktur, baroların haberi yoktur, sendikaların haberi yoktur, esnaf kuruluşlarımızın haberi yoktur; milletin haberi yoktur. Sanki milleti haberdar etmeden, milleti uyarmadan işi olup bittiye getirme çabası vardır.

Hatırlarsanız, daha önce iktidar “çözüm süreci” diye PKK’yla anlaşmanın halka izah edilip kabul ettirilebilmesi için çırpınıyordu. Akil adamlar icat edip, onları bütün Türkiye’de seferber etmişti, aylarca çabalamıştı. Söyler misiniz şimdi, Anayasa değişikliğini millete anlatmak için en küçük bir çaba, gayret sergiliyor musunuz? (CHP sıralarından alkışlar) Bizim anlatmamıza niçin izin vermiyorsunuz? Meclis TV kapatılmış, Allah aşkına bunun bir izahı var mı? Böylesine önemli bir konuyu konuşurken Meclis TV’nin kapatılması milletin haber alma hakkına müdahale anlamına gelmez mi? Kendisine güvenen, projesine güvenen insanlar milletin gözü önünde bu tartışmayı yapmaktan niye kaçınır? Kısıtlı süreler içinde, yirmi dakika içinde konuşup, projenin iç yüzü daha anlaşılmadan işi olupbittiye getirme çabası var; çok açık söylemek zorundayım. Bunu söylememek iyi niyet değil değerli arkadaşlar. Bu, doğru değildir. Bu, sizin, teklifinize güvenemediğinizi gösterir. Karda kışta, zemheride bu telaş niye, bu acele niye? Bırakın millet gerçekleri öğrensın. Acele etmeyin, acele işe şeytan karışır.

Milletvekillerine boş kağıdı imzalatırıp, milletin anlayıp öğrenmesine fırsat vermeden Anayasa’yı değiştiremezsiniz, cumhuriyeti tahrip edemezsiniz. Bu işler böyle olmaz. Eğer öldürmeye çalışıyorsanız bu işin içinde bir çapanoğlu var demektir, olmaması gerektiğini siz de bilirsiniz çünkü. Öyle yapmak zorunda kalmışsanız eğer bu işin içinde bir çapanoğlu var, bir sıkıntı var. (CHP sıralarından alkışlar) Gümrükten mal mı kaçırıyorsunuz? Eğer size birileri “Uzatmayın, bir an önce bitirin bu işi.” dedi diye yapıyorsanız, ona söylemeniz gereken şey şuydu: “Size saygı duyarız ama millete ve Meclise daha çok saygı duyarız; onun için önce millete bu işi anlatmanız lazım.” (CHP sıralarından alkışlar) Bunu söylemenizi beklerdik. Milletin arkasından talimatla oyun çevirmek kimseye yakışmaz.

Değerli arkadaşlarım, kimsenin haberi yok, bu tasarımı olağanüstü hâlde konuşuyoruz, bu anayasa paketini bir olağanüstü hâl rejimi altında konuşuyoruz. OHAL’i üçüncü kez bütün Türkiye’de daha yeni uzattık. Olağanüstü hâl Anayasa’ya aykırı bir biçimde, OHAL gerekçelerinin kapsamı dışında uygulamalarla sürdürülüyor. Kararnamelerle yargı yetkileri kullanılıyor. İdari kararların ne zaman ve nasıl yargı denetimi altına alınacağı hâlâ belirsiz. 163 general tutuklu, 150 yüksek yargıç -Yargıtay, Danıştay, Anayasa Mahkemesi ve HSYK üyesi- tutuklu, 2.194 hâkim ve savcı tutuklu, 6.269 subay tutuklu, 80 bin kamu personeli ihraç edildi, 50 bin kamu personeli soruşturuluyor, 230 şirkete kayyum atandı, hâlâ her yeni kararnameyle yüzlerce kişinin işine son veriliyor. OHAL kararları yargı süzgecinden geçirilebilmiş, yargı denetimi altına alınabilmiş değil. Cumhuriyet tarihinin en kanlı terör saldırılarını yaşıyoruz. Bir buçuk yılda 38 terör saldırısında 516 kişi hayatını kaybetti. Sadece şu son altı ayda, OHAL döneminde 17 saldırıda 214 kişi hayatını kaybetti. Suriye’de 47 askerimiz şehit düştü. Ekonomi alarm veriyor. Suikast timleri onlara kol kanat geren mülteci hemşehri kolonileriyle birlikte kentlerimizde yuvalanmış. Güvenlik krizi sizi muhalefet liderlerine zırlı araba teklif etme noktasına kadar getirmiş.

Bütün bunları “Türkiye’yi on beş yılda ne hâle getirdiniz?” diye şikâyet etmek için söylemiyorum. “Allah aşkına, bu ortamda, OHAL rejimi altında bu Anayasa değişikliğini, referandum yapma düşüncesini nasıl oluyor da aklınızdan geçirebiliyorsunuz?” diye sormak için söylüyorum. Millet can derdinde, birileri et derdinde.

Değerli arkadaşlarım, OHAL'in altıncı ayındayız. Her gün yeni gözaltılar, tutuklamalar, birbiri ardına terör saldırıları, bombalamalar, şehit haberleri. Millet ülkenin her yerinde acı ve matem içinde. Yasını tutmaya çalışan, matemini yaşayan insanlara “Hadi koş, bana oy ver.” diyeceksiniz. Bu bana bir kargaşa ortamında ayıplı malını pazarlamaya çalışan kurnaz bir tüccarı hatırlatıyor.

OHAL rejimi içinde yapılacak bir Anayasa değişikliği hukuk vicdanıyla, demokrasi ahlakıyla bağdaştırılamaz. Başta Fransa olmak üzere birçok demokratik ülkede olağanüstü hâlde anayasa değiştirmek mümkün değildir. Sayın Başbakanın da bir süre önce OHAL altında referandum yapmanın doğru olmadığını söylediğini hatırlıyorum. OHAL altında Anayasa'yı görüşmeye başladık bile. Böyle olması hem Başbakanın saygınlığına ağır bir darbe vurmuş hem de tasarının demokratik meşruiyetini ve hukuki saygınlığını daha işin başında şimdiden tahrir etmiştir. Hükûmetin de ötesinden kaynaklanan bu acelecilik ve dayatmanın, “Olağanüstü hâl falan dinlemem.” diyen o anlayışın altında yatan, halkın bilgilendirilmesinden, teklifin iç yüzünün ortaya çıkmasından duyulan telaş ve korkudur. Basın baskı altında, 147 gazeteci tutuklu, düzinelerle gazeteci siyasi baskılarla işinden atılmış, televizyonlar sindirilmiş, dışarıda OHAL, Mecliste sıkıyönetim. Meclis televizyonunu kapatıp yirmişer dakika grupları konuşurarak yapacağınız işten hayırlı bir sonuç çıkmaz. Söz konusu olan, dünyanın en şerefli millî kurtuluş mücadelesiyle kurulmuş, Meclis üstünlüğüne dayalı bir cumhuriyet rejiminin kaderidir. Milletlin haberi yok, olağanüstü hâl altında anayasa değiştiriyoruz ve ilk kez Türkiye’de 12 Eylül'den bu yana uzlaşma olmadan bir anayasa değişikliği hayata geçirilmek isteniyor. 18’inci anayasa değişikliği paketini görüşüyoruz; 17’si de uzlaşmayla geçmiştir, 17’si de mutabakatla geçmiştir ama şimdi, ilk kez milleti ikiye bölecek bir temelli anayasa zorlamasına iktidar davetiye çıkarmaktadır hâlbuki bugün her zamankinden çok daha fazla uzlaşmaya ve millî dayanışmaya ihtiyacımız var.

Bir yanda, Türkiye’nin bir millî devlet olarak varlığına yönelik dış kaynaklı komplolar, tuzaklar, öte yanda, uzun süredir iktidarın izlediği yanlış, tutarsız iç ve dış politikaların oluşturduğu bir tehdit ortamı; her ikisiyle aynı zamanda karşı karşıyayız. Böyle bir tehdit ortamında yeni bir rejim gerilimini tahrir etmeyi, Türkiye’yi kutuplaştıracak, daha da kutuplaştıracak, daha da kamplaştıracak böyle bir girişimi akılla, sağduyuyla izah etmek mümkün olabilir mi? Eğer rejimin temeli konusunda uzlaşamazsanız egemenliği çatlatırsınız.

Değerli arkadaşlarım, bu getirilen anayasa değişikliği, sıradan, alışılmış, bundan önceki 17 paket gibi bir değişiklik değil, bu, Anayasa’nın temellerini, egemenlik anlayışını, ana kurumların konumunu ve birbirleriyle ilişkisini dünyanın hiçbir demokratik ülkesinde olmadığı kadar allak bullak edecek bir proje.

Değerli arkadaşlarım, Türkiye’de Anayasa’nın temelinde millî egemenlik anlayışı ve Meclisin üstünlüğü var. Bu teklif millî egemenlik anlayışını tahrir edecektir; milletin üstünlüğünü, Meclisin üstünlüğünü ortadan kaldıracaktır. Meclis üstün olmaktan çıkacaktır, eşit bile olamayacaktır. Millî egemenlik ortadan kaldırılacaktır.

Değerli arkadaşlarım, bakın, burada Meclis olarak çalışıyoruz. Bu Meclisin arkasında millet var, millî irade var. Tümüyle Türkiye milleti Türkiye Büyük Millet Meclisinin arkasında, yüzde 100’üyle. Her siyasi görüşten parti varız, her kimlikten, her etnisiteden, her inançtan, her mezhepten insanlar var çünkü Türkiye böyle, o Türkiye de buraya yansıyor. Onun için burası egemen, onun için bütün organların üzerinde olmak durumunda. Ama şimdi ilk kez bir seçim yapacağız; yüzde 51’le bir Cumhurbaşkanı seçeceğiz; seçeceğimiz Cumhurbaşkanı bu milletin yüzde 100’ünü temsil eden organın temel yetkilerini alacak -yasamanın bir kısmı dâhil- denetlemeyi tümüyle ortadan kaldıracak, yargıyı alacak ve yeni bir anlayışla bir devlet mekanizması ortaya çıkacak. Herhangi bir demokratik ülkede bunun bir benzeri var mı Allah aşkına?

Değerli arkadaşlarım, böyle bir ortamda bu kadar köklü bir Anayasa değişikliğini zorlayarak geçirmeye çalışmak yapılabilecek en büyük yanıltır, en büyük hatadır. Bu kadar yanlış, bu kadar hata niye yapılıyor, niye yapılıyor? Bir telaş var, bir acele var, bir işi bağlama gayreti var, “Bir fırsat çıktı, aman bu fırsatı kaçırmadan derhâl bunu bitirelim.” anlayışı var; bu, bütün o hatalara yol açıyor.

Değerli arkadaşlarım, getirilen Cumhurbaşkanı sadece bildiğimiz Cumhurbaşkanı olmayacak; dünyanın hiçbir demokratik ülkesinde görülme­yen bir şekilde iktidar partisinin de genel başkanı olacak. Herkes bu Anayasa’ya baktığı zaman, Cumhurbaşkanının yetkilerine, Meclisin yetkilerinin azalmasına ve yargıyı Cumhurbaşkanının belirlemesine tepki gösteriyor, “Bu yanıltır.” diyor. Elbette onlar yanlış da herkesin pek üzerinde durmadığı belki en temel yanlış, Cumhurbaşkanının Meclisteki iktidar partisinin aynı zamanda genel başkanı da olabilmesidir. Bundan daha büyük bir hata tasavvur edilemez. Bu, yasama ile yürütmeyi iç içe geçirmek demektir. Cumhurbaşkanı yani tüm Türkiye’nin temsilcisi olması gereken kişi bir siyasi partinin genel başkanı, grup toplantısına katılacak, MYK toplantısına katılacak, o partinin yararlarını, çıkarlarını savunacak, takip edecek. Cumhurbaşkanı AKP Genel Başkanı olacak, AKP Genel Başkanı da yargıyı belirleyecek, Anayasa Mahkemesini belirleyecek, HSYK’yı belirleyecek. Değerli arkadaşlarım, sağduyumuzu mu kaybettik Allah aşkına? Bir siyasi parti genel başkanına Anayasa Mahkemesinin üyelerini belirleme hakkı verilebilir mi? Cumhurbaşkanına parti genel başkanı olma yetkisini, imkânını tanıdığınız anda işte siz bunu yapmış oluyorsunuz ve bu, hiçbir şekilde kabul edilebilir, sürdürülebilir bir olay değildir.

Tarafsızlık yemini edecek Cumhurbaşkanı, “Ben tarafsızım.” diyecek. Ya, kimi aldatıyoruz? Ne bu samimiyetsizlik? Anayasa’ya yansımış bir samimiyetsizlik. Parti genel başkanı tarafsız olarak yemin edecek! Yani aynı kişi Cumhurbaşkanı Köşkü’nde tarafsız olacak, parti genel merkezinde AKP’li olacak, Başbakanlıkta Başbakanlık yapacak.

Değerli arkadaşlarım, bunlar yanlış. Bakın, bu, parti devletini oluşturmak demek, siyaseti devletin temeline sokmak demek. Türkiye’de valilerin il başkanı olduğu bir dönemden başladı 1930’larda, bugün geldiğimiz noktaya geldi bir büyük süreçle. Bu sürecin en kritik aşamasında 1947’de 12 Temmuz Bildirisi vardır. İsmet İnönü, hukuken partili Cumhurbaşkanı konumundayken bundan rahatsız olarak partilerüstü bir Cumhurbaşkanı olmaya gayret göstermiştir, kucaklamaya çalışmıştır muhalefeti, adil davranmaya çalışmıştır ve daha sonra bu hukuki durum değişmiş, önce fiili olarak İnönü’nün çabasıyla, daha sonra da hukuki olarak değişmiş, bugünlere gelmişiz. Şimdi, biz “tarafsız” diye Anayasa’da tarif edilen Cumhurbaşkanını parti genel başkanı yapmaya çalışıyoruz. Nereye gidiyorsunuz arkadaşlar? (CHP sıralarından alkışlar)

Değerli arkadaşlarım, Cumhurbaşkanı, Meclisi tek başına gerekçesiz fesih yetkisine sahiptir. Esad sahip değildir, Esad, Meclisi gerekçesiz feshedemez; gerekçe gösterecek, üstelik gösterdiği gerekçeyi de bir başka defa kullanamayacak. Biz hiç gerekçe bile göstermeden feshedeceğiz. Kim kimi feshediyor? Yüzde 50 yüzde 100’ü feshediyor arkadaşlar. Yüzde 51’le seçiliyorsun, yüzde 100’ü feshediyorsun. Türkiye Büyük Millet Meclisi kendini normal bir siyasi irade sergileyerek feshetmek durumunda değil, illa 360’ı alacak.

Cumhurbaşkanı, Anayasa Mahkemesinin 15 üyesinin 12’sini Cumhurbaşkanı şapkasıyla atayacak, 3’ünü de iktidar partisinin genel başkanı sıfatıyla buradaki oylamalarla belirleyecek. Sonra da o mahkemede Cumhurbaşkanı bir ihtiyaç ortaya çıkarsa yargılanacak. Değerli arkadaşlarım, ol mahkemenin hükmüne derler mi adalet? Anayasa Mahkemesini ne hâle getiriyoruz?

HSYK’yı gene aynı şekilde Adalet Bakanı ve müsteşarıyla doğrudan atıyor. Ondan sonra 5 üyeyi gene kendisi atıyor. Geriye kalan azınlığı da Meclis seçiyor. Nasıl seçiyor? Gene iktidar partisinin yani parti genel başkanı konumuna gelmiş Cumhurbaşkanının talimatlarıyla seçiyor.

Değerli arkadaşlarım, yardımcılarının milletvekili olması şart değil ama o yardımcılardan birisi belki Cumhurbaşkanının yerine gelebilir. Anayasa’da bir maddeyle bu halledilebilirdi, söylenebilirdi.

Güvenoyu yok. Cumhurbaşkanı hiç kimseden güvenoyu almadan kabine kuracak. Kabine yüzde 50’yle oluşan bir Cumhurbaşkanının iradesiyle oluşacak ve yüzde 50’yle oluşan bir irade yüzde 100’le oluşan bir Meclisi feshedebilecek. Meclisin kendisini feshedebilmesi ancak 360 oyu bulabilmesine bağlı.

Olağanüstü hâl kararnamesi çıkarma hakkına sahip başkan. Olağanüstü hâl ilan etme hakkına sahip. “Olağanüstü hâl var” diye kararname çıkarmaya yetkili. Çıkaracağı kararnameyle Anayasa’yı değiştirme imkânı var. Değerli arkadaşlarım, Anayasa’yı değiştirme yetkisini veriyoruz, farkında mısınız Allah aşkına?

YILMAZ TUNÇ (Bartın) – Nereden çıkartıyorsun ya, nerede yazıyor bu?

DENİZ BAYKAL (Devamla) – Çok açık, en küçük bir tereddüdünüz olmasın. Anayasa Mahkemesinin kararı var; daha yeni aldığı karar, bu son olağanüstü hâl çerçevesinde aldığı karar. Anayasa Mahkemesi diyor ki: “Olağanüstü hâl kararnamesiyle ilgili Anayasa’ya aykırılık iddialarını ben dinlemem.”

BAŞBAKAN YARDIMCISI VEYSİ KAYNAK (Kahramanmaraş) – Anayasa’da öyle yazıyor.

DENİZ BAYKAL (Devamla) – Anayasa Mahkemesinin olağanüstü hâli anayasal denetime tabi tutmayacağını açıklaması karşısında, olağanüstü hâli kimseye bilgi vermeden, istişare etmeden, yetki almadan...

BAŞBAKAN YARDIMCISI VEYSİ KAYNAK (Kahramanmaraş) – Anayasa’nın 148’inci maddesi öyle yazıyor.

DENİZ BAYKAL (Devamla) – ...tek başına ilan eden kişi olağanüstü hâl için de o kararnameyi yürürlüğe koyar, onun Anayasa’ya aykırı olması hâlinde de onu denetleyecek bir merci yoktur.

Değerli arkadaşlarım, kamu yönetimini kararnameleriyle şekillendirir yani “Yürütmeyi o işlerir.” değil, yürütmeyi tanzim eder yani yürütme yetkilerini de o kullanır; kapatacağı bakanlıkları kapatır, istediği yeni bakanlıkları kurar, kamu tüzel kişiliklerini ihdas eder, devleti tepeden tırnağa tek başına götürür. Peki, bu kadar büyük yetkiler kullanan birisi denetlenebilir mi? Hayır, denetlenemez. Gensoru yok, güvenoyu yok, Meclis araştırması ve Meclis soruşturması yok... (AK PARTİ sıralarından “Var, var” sesleri)

SAĞLIK BAKANI RECEP AKDAĞ (Erzurum) – Siz okumamışsınız.

DENİZ BAYKAL (Devamla) – Meclis soruşturması... Bunu bir inceleyin. Meclis araştırması ile Meclis soruşturmasını karıştırmayın değerli arkadaşlar.

OSMAN AŞKIN BAK (Rize) – Var efendim.

MUSTAFA ELİTAŞ (Kayseri) – Sayın Genel Başkanım, Meclis soruşturması var efendim.

LEVENT GÖK (Ankara) – Olmayacak şekilde var.

DENİZ BAYKAL (Devamla) – Evet, 360 üyeyle, 400 üyeyle... Şimdi ona geleceğim.

Şimdi, bakın, buradaki olay şu değerli arkadaşlarım: Denetleme mantığı, Cumhurbaşkanı dâhil, bakanlar dâhil, Cumhurbaşkanı yardımcılarını dâhil icraya yönelik denetleme anlayışı “Ortada bir suç varsa verirsiniz mahkemeye.” anlayışıdır. Bakın, o var sadece, onu söylüyorum, Meclis soruşturması ve denetleme daha geniş bir olay, illa bir cezai suç gerektiren bir ihlalin olması şart değil. Bir denetleme imkânı yok. “Suç varsa ver mahkemeye.” diyor. Nasıl vereceğiz? Suçun olduğunu iddia edenlerin yapması gereken şey önce 300 üyeyi bulup teklif etmek, daha sonra 360 üyeyi bulup Komisyona sevk

kararı çıkarmak, ondan sonra da 400 oyu bulup Yüce Divana sevk etmek. Ya, bu suç teşkil eden bir olayın dışında bir yanlış yok mu? Bu yanlış Meclisin söyleme hakkı yok mu? Bir denetleme imkânı getiriminin ülke için bir yararı yok mu? Böyle bir mekanizma var mı? Bunların hiçbirisi yok.

Değerli arkadaşlarım, bir suç varsa bulursun 400 milletvekilini, mahkemeye verirsin mantığı. Peki, mahkemeye verimiz, bizi kim yargılar? Benim tayin ettiğim Anayasa Mahkemesi üyeleri; 12'sini doğrudan, 3'ünü de dolaylı oraya getireceğim. Şimdi, ayrıntılara girmek istemiyorum, bunları hep biliyoruz.

Şimdi, değerli arkadaşlarım, bakın, bütün bunlar bu düzenlemenin hangi anlayışla yapıldığını bize gösteriyor. Sayın Başbakan bu konularda gerekçelerini ifade ediyor zaman zaman, diyor ki: “Biz bunu istikrarı sağlamak için yapıyoruz.” Allah aşkına, Türkiye’de istikrar sağlamaya ihtiyaç mı var? On dört yıldır, on beş yıldır iş başındasınız, tek başınıza hükûmetsiniz, istediğinizi yapıyorsunuz. Yani, “İstikrar ihtiyacı nereden geliyor?” denildiği zaman diyorlar ki ya da Sayın Başbakan düşünüyor ki: “Efendim, bugün değil, gelecekte istikrarsızlık ihtimali var. Biz bir süre sonra istikrarsızlık olabilir diye bugünden telaşla, alelacele, milleti bilgilendirmeden, olağanüstü hâl altında, Meclisin etrafını polislerle kuşatarak; gazlar, coplar kullanarak bir an önce bunu geçirmeye çalışıyoruz.” Niye? Gelecekteki bir tehdidi, tehlikeyi bertaraf etmek için. Değerli arkadaşlarım, bu düzenleme hiçbir şekilde gelecekteki bir tehdidi bertaraf etmeye yönelik bir düzenleme değildir. İstikrar diye bir problem var da istikrar nereden kaynaklanıyor? Ortalık çok karışık, Türkiye böyle bir dönemi hiç yaşamadı, kan gövdeyi götürüyor. “Ne var bunun altında? Ne var bunun altında? Niye böyle bir manzarayla karşı karşıyayız?” diye düşündüğümüz zaman gördüğümüz şudur: Bunun altında bir anayasal kriz yok değerli arkadaşlar, bir anayasal yetersizlikten dolayı...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – Sayın Baykal, süreniz doldu, lakin bir üç dakika daha süre uzatımı yapacağım. (CHP sıralarından “Beş dakika... Beş dakika...” sesleri) Yetmediği zaman iki dakika daha vereceğim toparlayasınız diye.

DENİZ BAYKAL (Devamla) – Kaç dakika oldu? Yirmi mi?

BAŞKAN – Otuz dakika doldu, şimdi ilave süreyi veriyorum size, lütfen tamamlayın.

Buyurun.

MUHARREM İNCE (Yalova) – Niye taksitle veriyorsun? Beş dakika versene.

DENİZ BAYKAL (Devamla) – Yani, istikrar gerekçe olarak söyleniyor, bunun hiçbir inandırıcı tarafı yoktur. Türkiye’nin şu andaki problemi bambaşkadır ve bu, Anayasa’dan kaynaklanmamıştır, bu, doğrudan iktidarın uzun süredir uygulamalarından kaynaklanmıştır. İktidar geride bıraktığımız on beş yıl içinde giderek ülkeyi daha da karmaşık, daha da yüksek krizler ortamına doğru sürükledi. Bunun altında yatan hiçbir şekilde anayasal bir gerekçe yoktur, bu, sadece iktidarın yanlış politikalarındandır. Yanlış bir Suriye politikası izlediniz, onun sonuçlarıyla bugün Türkiye hesaplaşıyor; yanlış bir terör politikası izlediniz, izlediğiniz terör politikasıyla Türkiye hesaplaşıyor; FETÖ konusunda tamamen yanlış, siyaseten yanlış, hukuken yanlış, büyük hatalar yaptınız, şimdi o hataların sonucunda Türkiye allak bullak; yolsuzluklarla mücadeleyi bir kenara bıraktınız, görmezlikten geldiniz, onun sorunları Türkiye’yi sarsmaya devam ediyor.

Değerli arkadaşlarım, Türkiye’nin sorunu Anayasa sorunu değil. Ülkeyi yönetenlerin hata yapmasına imkân vermeyecek bir anayasa düzenleme yetkisi hiçbir anayasada bulunamamıştır, hiçbir anayasada siyasetçi hatasını bertaraf edecek önlem yoktur. Olay, sorumlu insan olma, iyi siyasetçi olma, devlet adamı olma, bugünü değil yarını düşünme, günlük çıkar için, siyasi çıkar için ülkeyi sıkıntıya sokmama olayıdır. (CHP sıralarından alkışlar)

Değerli arkadaşlarım, bu teklif önümüzde. Ben inanıyorum ki eğer bu teklif geçerse Türkiye çok büyük sıkıntılarla karşı karşıya kalacak. Yani, biz Büyük Millet Meclisinin özünü, temelini -Büyük Millet Meclisinin değil sadece- onun arkasındaki milletin haklarını maalesef bir tek kişiye emanet etme konumundayız. Böyle bir tablo içinde bizim dikkat etmemiz gereken konu, sorumluluğumuzun ne kadar yüksek olduğudur. Ben inanıyorum ki bu büyük yanlışlı önleyebilecek organ Türkiye Büyük Millet Meclisidir. Şimdi hepimiz büyük bir sorumlulukla karşı karşıyayız. Türkiye Büyük Millet Meclisi, tarihine, Anayasa'daki konumuna ve sorumluluk duygusuna yakışan bir şekilde bu proje karşısında "Bu yanlıştır." diyebilmelidir, buna ihtiyaç var. Bu söylenebilir, söylenmelidir. Bunun söylenmesi Türkiye için de inanıyorum ki AKP için de herkes için de yararlıdır. Bu proje muhalefete karşı değil, AKP iktidarına karşıdır. (CHP sıralarından alkışlar) Bu proje Türkiye'de Başbakanlığı ortadan kaldırıyor. Ya, niye kaldırıyorsunuz? "E, iktidar çatışması var." Dünyanın hiçbir yerinde yok yani burada mı var? Ne olacak iktidar çatışması olsa? "Ya, ben kimseyi ikna etme mecburiyetinde kalmamalıyım, aklımdan geçen projeyi derhâl hayata sokabilmeliyim. Benim elimi serbest bırakın." E, peki, hadi Başbakanlığı verdik, AKP genel başkanlığını niye alıyorsunuz? "AKP genel başkanlığını da bana verin." AKP genel başkanlığını vermiyoruz, sana yasamayı veriyoruz, yasamanın yarısını emanet ediyoruz. Milletvekillerini sen yazacaksın, senin imzanla milletvekili listesi Yüksek Seçim Kuruluna teslim edilecek ve sen o listeyle çoğunluğu oluşan Türkiye Büyük Millet Meclisi karşısında dengeli bir yönetim yapacaksın, olacak şey mi! Bu, milletin elindeki, o yüzde 100'ün elindeki iktidarın bir kısmını Meclisin içinden ve bir kısmını da doğrudan anayasal düzenlemelerle alıp götürmektir. Yanlıştır, buna izin vermeyelim, bunu vererseniz ben inanıyorum ki Türkiye büyük sıkıntıların içine girer, vermezseniz de Türkiye'nin önünde büyük bir ufuk açılır. Bu tasarı bu Mecliste reddedilirse Türkiye'nin önünde büyük bir ufuk açılacağına ben içtenlikle inanıyorum. (CHP sıralarından alkışlar)

ABDULLAH NEJAT KOÇER (Gaziantep) – Allah Allah!

DENİZ BAYKAL (Devamla) – Evet, yani, Türkiye çok rahatlayacaktır, siz rahatlayacaksınız, yani siz kimliğinizi kazanacaksınız.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

DENİZ BAYKAL (Devamla) – Değerli arkadaşlarım, bütün yetkiler sarayda. Biz Dolmabahçe Sarayı'ndan egemenliği Ankara'ya, Meclise getirdik, şimdi siz Ankara'da Meclisteki egemenliği götürüp Beştepe'deki saraya emanet ediyorsunuz. (CHP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum Sayın Baykal, süreniz doldu.

DENİZ BAYKAL (Devamla) – O egemenliği siz saraya emanet edebilirsiniz ama şunu herkesin bilmesini isterim ki biz kapı kulları değiliz, orada bir saray olabilir ama bu Meclis kapı kullarının Meclisi olamaz, olmamalıdır.

(CHP sıralarından "İki dakika daha süre verecektiniz." sesleri, gürültüler)

BAŞKAN – Bir saniye arkadaşlar, farkında değilsiniz. İnsicamını bozmamak için, iki dakikayı da verdim de farkında değilsiniz.

Sayın Baykal, tamamlayın lütfen.

İki dakikanız daha da geçmişti, beş dakika ek süre verdim size. (CHP sıralarından gürültüler)

BAŞKAN – Grup başkan vekilleriniz biliyor arkadaşlar, lütfen, bilmeden konuşmayın.

DENİZ BAYKAL (Devamla) – Yani böyle önemli bir konu konuşulurken Sayın Başkanın ya da yönetimin bu hassasiyeti beni çok duygulandırıyor. (CHP sıralarından alkışlar) Yani, 1 Mart tezkeresini konuşurken, selam olsun, kulakları çınlasın, o zamanki Meclis Başkanımız -gene yirmi dakikaydı, aynı İç Tüzük- dedi ki: "Bir yirmi dakika daha." Ben bitiremedim kırk dakikada. Dedi ki: "Türkiye'nin, devletin çok temelli sorunlarını konuşuyoruz, bir yirmi dakika da ben size veriyorum, bir yirmi dakika

daha konuşun.” dedi. (CHP sıralarından alkışlar) Ve Sayın Bülent Arınç’ın katkısıyla, desteğiyle bir saat konuştuk. Şimdi Türkiye’de devletin temellerini sarsacak olan, kişi hegemonyasını millet egemenliğinin yerine geçirecek olan, Meclis üstünlüğünü milletvekillerinin eliyle bertaraf edecek olan bir teklifi görüşüyoruz, büyük bir bonkörlikle Sayın Başkan bize iki dakika daha verdiğini söylüyor.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

DENİZ BAYKAL (Devamla) – Değerli arkadaşlarım, bu Meclisin çatısını bombalayan generaller ve pilotlar akıllarını birisine emanet etmişlerdi, kiralık akıl sahibiydiler. Siz aklınızı kimseye emanet etmeyin. (AK PARTİ sıralarından “Millete, millete.” sesi) Siz aklınıza sahip çıkın. Siz aklınızı kimseye kiralamayın.

BAŞKAN – Teşekkür ederiz Sayın Baykal.

DENİZ BAYKAL (Devamla) – Değerli arkadaşlarım, alacağınız kararın milletimize hayırlı olmasını diliyorum. Öyle anlaşılıyor ki bu konuyu her platformda konuşmak durumunda kalacağız. Ben...

İMRAN KILIÇ (Kahramanmaraş) – Milletin dediği olur.

DENİZ BAYKAL (Devamla) – Evet, milletin dediği olur. Bunu millete anlatmaya çalışacağız, hep beraber anlatmaya çalışacağız.

Kapatmayın, televizyonu kapatmayın, süreleri kısıtlamayın, alelacele getirmeyin, TOMA’ları oraya sürmeyin. Bırakın herkes konuşsun. Daha şimdiden anlayış belli oluyor.

BAŞKAN – Teşekkürler Sayın Baykal.

DENİZ BAYKAL (Devamla) – Evet, çok teşekkür ederim Sayın Başkan. (CHP sıralarından ayakta alkışlar)

BAŞKAN – Çok teşekkür ediyorum, çok sağ olun.

Gruplar adına ikinci söz Halkların Demokratik Partisi Grubu adına Adana Milletvekili Meral Daniş Beştaş’a aittir.

Buyurun Sayın Daniş Beştaş. (HDP sıralarından alkışlar)

Sizin de süreniz yirmi dakikadır. İlave beş dakikanızı vereceğim sonra.

HDP GRUBU ADINA MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (Adana) – Sayın Başkan, değerli milletvekilleri ve değerli halkımız diyeceğim ama canlı yayın yapılmadığı için artık periskoptan izleyebilenlere sesleniyorum, hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Doğrusu, bu kadar önemli, bu kadar tarihî bir görüşme yapılırken Mecliste canlı yayın olmaması bizim açımızdan da çok ciddi bir problemdir. Sadece bizim için değil, bütün toplum için, 80 milyon yurttaştan kaçırılan, bugüne kadar hiçbir bilgi sahibi olamayan, tartışamayan, müdahil olamayan ve kendi geleceğini tümüyle altüst edecek, karanlığa doğru sürükleyecek bir değişiklik tartışması bilinçli bir şekilde izletilmiyor.

AHMET YILDIRIM (Muş) – Sayın Başkan, salondaki uğultuya bakın...

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (Devamla) - Sayın Başkan, gerçekten gürültü çok fazla...

BAŞKAN – Evet, haklısınız Sayın Daniş Beştaş.

Sayın milletvekilleri, lütfen, sükûnete davet ediyorum.

Buyurun Sayın Daniş Beştaş.

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (Devamla) – Evet, böyle bir ortamda Anayasa değişikliği diyemeyeceğimiz bir teklif önümüzde.

Peki, nasıl bir ortamda yapıyoruz bu Anayasa değişikliğini? Değerli arkadaşlar, gerçekten bunu çok güçlü tartışmamız lazım. Biz Anayasa Komisyonundayken neler oldu biliyor musunuz? Rus Büyükelçisi Andrey Karlov bir suikastla katledildi, Beşiktaş saldırısı oldu, Kayseri saldırısı oldu, onlarca can toprağa düştü ama Anayasa Komisyonu sabahlara kadar çalışmayı bırakmadı çünkü sanki birilerine göre Türkiye'nin en önemli işi bu başkanlık sistemini, dikta rejimini geçirmektir. Maalesef ara verilmedi. Sonra da o arada, daha cenazeler defnedilmemişken, tüp geçit açılışları yapıldı. Gündem nasıl? Bir iktidarın ve sarayın gündemi var, bir de halkın gündemi var. Ama Anayasa iktidarlar için yapılmaz. Anayasalar dünyanın her tarafında toplum için, halk için, kamu için yapılır. Çünkü adı üstünde Anayasa bir toplumsal sözleşmedir. Sözleşmenin tarafları yoksa o sözleşme yapma özelliği baştan beri sakatlanmıştır.

Peki, nasıl bir ortam? Bunu anlatırsam değil yirmi beş dakika, saatler yetmeyecek ama sadece birkaç rakam: OHAL'de sadece 177 medya kuruluşu kapatıldı, 10 bine yakın gazeteci ve medya çalışanı işsiz kaldı, 144 gazeteci hâlâ cezaevinde. OHAL'de 164 kadın, erkekler tarafından katledildi. 23 Temmuzdan bu yana 13 tane kanun hükmünde kararnameyle 95.744 kişi kamu görevinden ihraç edildi ve her gün bu rakam artarak devam etmektedir. 76 belediye eş başkanı şu anda tutuklu değerli milletvekilleri ve 33'ü kadın eş başkan bunların. 56 belediyeye kayyum atandı. Şu anda bu 56 belediyede belediyeçilik yapılmıyor, her biri bir karakola dönüştürülmüş durumda. Lütfen, yolunuz düşerse gidin, o belediyelerin etrafının nasıl kuşatıldığını bir görün, bir izleyin derim.

İşkence, günlük olağan hayatın rutinine dönüştü. Gazetecilere, milletvekillerine, akademisyenlere, cezaevinde bulunan herkes işkence şikâyetiyle başvurularda bulunmakta fakat sorduğumuz hiçbir soruya yanıt alamıyoruz. Ve bunun dahası da var tabii ki, sadece 12 Aralıktan bu yana, partimizin 1.086 üye, yönetici ve eş başkanları gözaltına alındı ve çoğunun gözaltı otuz güne tamamlattırılarak bu, bir işkenceye dönüştürülüyor.

Yine, 22 Temmuz 2015'ten bu yana sadece partimize mensup üye yöneticilere dair 8.841 kişi gözaltına alındı, 2.793 kişi tutuklandı. Bu rakamlar eminim dudak uçuklatacak şekilde ama herkes çok olağanmış gibi izliyor. Bir OHAL sisteminde ama kesinlikle OHAL olmayan bir darbe pratiğiyle bu ülke yönetilmeye devam ediyor. Peki, biz ne yapıyoruz? Burada, birilerinin dayattığı gizli anlaşmayla, baştan beri söylediğimiz gizli anlaşmayla oluşturdukları ittifak sonucunda önümüze bir Anayasa değişiklik teklifi getirdiler. Bu gizli anlaşmanın taraflarından biri, sonradan o da çıktı... Meclisin 2 büyük partisinin olmadığı bir hazırlık süreci yaşandı ve bugüne kadar da o gizli anlaşmada ne alındı, ne verildi, neler vadedildi hiç kimse bilmiyor. "Kim Cumhurbaşkanı yardımcısı olacak, kim bakan olacak?", "Partiler fesih mi edilecek?" bunların yanıtı yok ama gizli anlaşma daha komisyon aşamasında önergelerle hallaç pamuğuna döndü çünkü orada yazılanlardan ne milletvekillerinin ne Başbakanın ne bakanların bilgisi yoktu. Teklif Meclise sunulunca Başbakan Anayasa taslağından, teklifinden bihaber açıklamalar yapıyordu, onu burada da açıkladık ve maalesef öyle.

Sayın Bahçeli daha hazıranda, 8 Haziran 2016'da başkanlık sistemine ilişkin öyle konuşmalar yaptı ki -sadece bir cümle- "Mesele Erdoğan'ın kişisel gayesinin tatmin olmasıdır. Erdoğan Başbakanken de, Cumhurbaşkanırken de çift başlılıktan şikâyetçidir." dedi. "Bu milletin yegâne derdi koltuk imal etmek midir?" dedi. "Peki, Erdoğan başkan olduktan sonra krallık ilan etmeyeceğini kim garanti edebilir?" dedi. "Oğlunu 2'nci Erdoğan olarak tahta geçirmeyeceğine kim garanti verecektir?" dedi.

Yine, bu gizli anlaşmanın en önemli taraflarından biri Milliyetçi Hareket Partisinin temsilcisi Sayın Mehmet Parsak çok sayıda açıklamada bulundu ve bir tanesi şu -örnek olarak söylüyorum- diyor ki: "Sistemin adı seçilmiş krallıktır." Bunu daha önce de söylemişti ve özellikle "O gün Komisyonunda sundukları fikirleri sonradan yapılan seçimlerde ağızlarına bile alamadılar. Bu ihanet dolu teklifleri o gün nasıl bertaraf ettiysek bugün de aynı şekilde bertaraf edeceğiz." dedi. Peki, bu ihanet teklifinde

ne deðiřti? Hiçbir şey. Peki, bu ihanete ortaklık yapmanın gerekçeleri nedir? Bunu bütün Türkiye yurttaşları adına Meclisten soruyoruz, böyle bir borcunuz var, bunu halka açıklayın, bu ittifakın arka planında ne var?

Değerli milletvekilleri, 82 Anayasası'nın değiştirilmesi gerektiği konusunda gerçekten güçlü bir konsensüs vardı 2011'de ve çok önemli bir deneyim yaşadık ama maalesef iktidar partisi bunu elinin tersiyle itti o zaman ve Komisyon çalışmalarına katılmayarak onun da devam etmesine engel oldu. Belki cumhuriyet tarihinin en önemli deneyimlerinden bir tanesiydi ama maalesef o da geçti.

O dönemde Sayın Meclis Başkanı Cemil Çiçek'in bu konuda gerçekten çok büyük çabaları olmuştu ve kendisi "Yeni bir Anayasa yapmadığımız takdirde sorumluluk tümüyle siyasete, 4 partiye ve Meclis olarak bize aittir." diyordu ve her gün yeni bir anayasal sorunla karşı karşıya olduğumuzu da ısrarla her seferinde ifade ediyordu.

O dönem, Sayın Bekir Bozdağ'ın bir konuşmasını buldum, Başbakan Yardımcısı olarak şöyle söylemişti: "Yepyeni bir anayasa yapılmasını istiyoruz. Demokrasimiz tam bir demokrasi değil. Yeni anayasa tam demokrasiyi temin eder. Mevcut Anayasa'mız önce hakları veriyor, sonra nasıl alınacağını yazıyor. Hepimiz hukukun üstünlüğünü istiyor muyuz? O zaman hukukun üstünlüğünün güçlendirilmesi lazım. Herkes darbeden ve darbe ruhundan şikâyetçi. Anayasa değişikliğiyle 82 Anayasası'nı bir kenara atacağız. Biz yepyeni bir anayasa istiyoruz." Ama o günden bugüne görüyoruz ki bu düşüncelerden esame kalmamış.

Yine, şu anki Cumhurbaşkanı aynen şunu söylüyordu 2011 yılında, 15 Haziranda: "Bize oy verenlerin de vermeyenlerin de yaşam tarzları ve inançları onurumuz, namusumuz ve şerefimizdir. Bundan hiç kimsenin kuşkusu, şüphesi, tereddüdü olmasın, özgürlükler çok daha genişleyecek, herkes fikrini çok daha rahat ifade edecektir. Bölgesel ve küresel meselelerde çok daha açık olacağız. Bölgemizde 'hak, hukuk, barış, adalet, özgürlük ve demokrasi' diyeceğiz."

Evet, o dönem bunlar söyleniyordu, bugün tek adam kültüne doğru hızlı adımlarla bir ilerleme var. Tabii, bu konuşmalar olsaydı Türkiye'nin önu şu anda çoktan açılmış olacaktı fakat bir karanlığa doğru hep birlikte, maalesef, özellikle sürükleniyoruz, sürüklenmek isteniyoruz.

Bir toplumsal mutabakat metni olan Anayasa'yı, gerçekten, bizim gibi, hele hele yarılmanın, bölünmenin, keskin ayrışmanın, kutuplaşmanın merkezinde olan bir ülkede yapmanın çok meşakkatli olduğu kesindir. Ama OHAL dönemlerinde, darbe dönemlerinde hele, ki şu anda 15 Temmuz darbe girişiminden sonra darbecilerin kimliği değişmiştir, sadece direksiyona iktidar partisi geçmiştir. şu anda zaten bir darbe yaşıyoruz. Demin verdiğim rakamlar binde biri değildir. Darbe olsaydı yine bunlar olacaktı ve daha da bu darbe devam ettirilmektedir. şimdi Meclise darbe yapılıyor. Peki, gerçekten bu, şu anda zaten güçlü bir şekilde zedelenmiş olan toplumsal barış etkisini kökten dinamitlemek olmayacak mı?

Anayasalar yapıldıkları dönemin koşullarını olduğu gibi yansıtır, bu sadece Türkiye'ye özgü bir durum değildir. Nitelik bakımından, çoğunluğun azınlığa tahakkümünü artıracak yöntem ve içerikte hazırlanacak metinler toplumsal bağları koparma noktasına getirmek gibi çok önemli bir riski de beraberinde getirmektedir. Oysa demokratik bir ülkede, demokratik bir toplumda ve düzende temel hak ve özgürlükler anayasa yapım dönemlerinde en geniş kullanım alanına sahip olmalıdır çünkü daha fazla güvence altına alınmalıdır. O durumda ancak demokratik bir anayasa yapıldığından, özgür bir tartışma ortamının yapılmasının paralelliğiyle ölçülebilir. Peki, bugün ne yapılıyor? Tam tersi.

Değerli milletvekilleri, değerli halkımız; hatırlarsınız, 2011'de demokrasi güçleri, demokratik kamuoyu ve hepimiz diyorduk ki: "Yol temizliği yapılması lazım." Evet, anayasa yaparken yollara çıkan engelleri kaldıralım ki güçlü bir anayasa tartışması yapalım. Bu toplumsal sözleşmeye herkes katılabilsin, görüşünü söyleyebilsin. şimdi ne oluyor? Tek adam rejimine doğru giderken, doğru, bir

yol temizleniyor. Ama nasıl bir yol? Tersten, iktidar partisi farklı bir yol temizliyor, bütün yasaklamaları getirerek o yürüyüşü kendisi için açıyor, tartışmayı engellemek için yol temizliği yapıyor aslında, tam tersten bir uygulama yapıyor.

AKP’li olmayan ve anayasa değişikliğini desteklemeyenlere hiçbir özgürlük alanı bırakılmamıştır. KHK ve OHAL rejimiyle, darbe pratiğiyle yol temizliğini büyük bir keyfiyetle ve büyük bir hukuksuzlukla yapmaktadır. Basın-yayın özgürlüğü yok; akademik özgürlük yok; düşünce, ifade özgürlüğü yok; demokratik siyaset yapma özgürlüğü yok; toplantı ve gösteri yapma hakkı sadece iktidar partisini desteklemek için var. AKP’li olmayan herkes bir gün sabah kalktığında terörist olabiliyor çünkü ona biat etmeyen herkes terörist oluyor. Yakında referandumda, eğer geçerse -ki temennim ve umudum geçmeyeceği yönündedir- “Anayasa değişikliğini konuşmak yasaktır.” diye bir kanun hükmünde kararname çıksa herhâlde kimse şaşırmayacak, o kadar çok keyfi uygulamalar var ki.

Şimdi, peki, biz ne yapacağız? Tek adam kültüne dayalı birtakım ilkelerin kendi varlığımızı hiçe saymak pahasına vücut bulmasına imkân verecek olan bu düzenlemeye bir Anayasa, bir toplum sözleşmesi diyebilir miyiz? Bu metinde halk yok; bu metinde 80 milyon yurttaş yok; bu metinde toplumun yarısı kadınlar yok; bu metinde çocuklar yok; gençler yok; Kürt halkı yok; Ermeniler yok; Çerkezler yok; Süryaniler yok; Aleviler yok; farklı inançlar, diller, kimlikler, eğilimler yok; bu metinde farklılıklar yok; bu toplumu ilmek ilmek örenler bu metinde asla yerini bulamamış. Anayasa, mevcut 82 Anayasası tarif edilirken şunu çok duymuşsunuzdur: “Erkek, Türk, Sünni bir Anayasa.” Evet, bu değişiklik bu daha da pekiştiriliyor; erkek, Türk, Sünni Anayasa’nın üstüne bir de erkek bir sultan ekleniyor. Yine kadın yok, yine farklı diller yok, yine farklı kimlikler yok, yine farklı inançlar yok, bu toplumu kucaklamayan bir yöne doğru hızla yuvarlanıyor.

Peki, burada özellikle “Bu bir Türk Anayasası’dır.” diyenlere karşı ben iktidar partisi içine ve halkımıza seslenerek söylüyorum: Gerçekten bu ülkede siyaset yapan iktidar partisi milletvekilleri kendi dillerini, kimliklerini, inançlarını, kültürlerini reddeden böyle bir değişikliğe “Evet.” diyebilirler mi? Hiç sanmıyorum. Kendi varlığımızı reddeden bir metne imza atmamız insanın doğasına aykırıdır.

Bu metinde sadece halklar değil, hükümet de yok. Başbakan yok, bir tek kimse yok hükümetten. Bakanlar yok, milletvekilleri olarak bizler de yokuz çünkü işleyen bir Parlamento öngörülmemiş bu metinde. Başbakan ve bakanların tüm yetkileri bir kişiye devrediliyor, Parlamentonun norm koyma ve denetim görevi elinden alınıyor. Yüzyıllardır inşa edilmeye çalışılan anayasal zemin tümüyle yok ediliyor bu teklifle ve adına “Anayasa değişikliği” dedikleri bir emirname, bir ferman onaylatılmaya çalışılıyor.

Peki, değerli milletvekilleri, mevcut cunta anayasasını bile askıya alan, bizatihi, anayasa denilen ortak yaşam hukukunu ortadan kaldıran, hukuku, bir kişinin keyfi tahayyüllerinin insafına teslim eden bu değişikliği en güzel -bunu bulduk arkadaşlarla birlikte- anlatacak ifadelerden biri şu olsa gerek: Varlığım Cumhurbaşkanına armağan olsun anayasası. Peki, nasıl olacak? O öngörülen değişikliklerle, aynı zamanda partinin genel başkanı olabilecek bir Cumhurbaşkanı bütün milletvekillerini belirleyebilecek.

Üç önemli kuvvetten biri olan yasama kuvveti, bu durumda üyelerinin çoğunluğu -genel başkanları da aynı zamanda aynı kişi olacak- şunu mu diyecekler: Varlığımız Cumhurbaşkanına armağan olsun. Yasamanın varlığı yani, Cumhurbaşkanının varlığına armağan olsun.

Yargının önemli bir bölümünü tayin eden... Yargı da herhâlde şey diyecek: Yargının varlığı da Cumhurbaşkanının varlığına armağan olsun.

Yürütmenin varlığı, zaten daha doğmadan, doğuştan Cumhurbaşkanına armağan ediliyor. Çünkü yürütme yok bunun içinde, her şey Cumhurbaşkanına armağan ediliyor.

Peki, bizler, burada bulunan milletvekilleri, 26'ncı Dönem milletvekillerinin, yani bu dönem yasama organını oluşturan değerli üyelerin kaç "Varlığımız Cumhurbaşkanının varlığına armağan olsun." diyebilecek? Veya kaçımız, halkımızın seçtiği yasama üyeleri olarak bu irademizi kimseye teslim etmemek noktasında ilkeli bir rol oynayacak? Evet, konunun kilitlendiği nokta burasıdır, halkın bize teslim ettiği yasama iradesini kendi ellerimizle Cumhurbaşkanına emanet edecek miyiz, teslim edecek miyiz? Bizler Halkların Demokratik Partisi üyeleri olarak varlığımızı sadece halklarımızın özgürlüğüne ve çocuklarımızın özgür geleceğine armağan edeceğiz; demokrasinin güçlenmesine ve hukukun üstünlüğünün yaşanabilir kılınmasına ancak armağan edebiliriz.

Değerli milletvekilleri, bu darbe ve OHAL koşullarını anlattım. Çok genişletmeden şunu da söylemek isterim: Gerçekten, bu metni tartıştığımız günlerde, 21'inci yüzyılda, yerinden yönetimlerin esas alındığı, çoğulcu ve özerk yapıların, yönetimlerin inşa edildiği siyasal gelişmeler çağında Türkiye'yi gelişmiş dünyadan uzaklaştırmayı hedefleyen ve yüzyıllar öncesinin rejimleri olan diktatörlükler çağına sürüklenme hevesinin bir metnidir aynı zamanda. Bu metin, padişahın tebaası olmaktan kurtularak özgür iradeli yurttaşlar olmak yönünde ilerleyen bir toplumu bu sefer saray'ın tebaası olmak yönünde geriletme metnidir. Bu nedenle, biz, tabii ki "Hayır." diyeceğiz.

Diğer bir mesele, bu Türk tipi başkanlık meselesi olarak sunulmaktadır. Kısaca şöyle açıklamak isterim: Türk kavramı -Türk halkına söylüyorum bunu- gerçekten dayatılan bir dikta rejiminin adı olabilir mi? Türk tipi başkanlık sistemi. Bu çok büyük bir haksızlık bizce. Bütün halklara -hangi halk denilirse denilsin- Türkiye halkına da Türk halkına da büyük bir haksızlıktır. Bununla şu demek isteniyor: "Türk halkı diktatör sevicidir, Türk halkı demokrasiyi bilmez ve demokrasiyi hak etmez; Türk halkı, demokrasinin tarihsel gelişiminde çöpe atılan bu tek adam rejimine layıktır; Türk halkı aslında özgür yurttaş olmaya değil, biat eden bir tebaa olmaya layıktır." İşte bu nedenle, sizler, gerçekten Türk tipi olarak nitelendirilmesine katılıyor musunuz?

Değerli arkadaşlar, bunun bir padişahlık rejimi olduğunu...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – Ek sürenizi veriyorum. Lütfen tamamlayın.

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (Devamla) – Değerli milletvekilleri, her şeyin yasak olduğunu söyledik. Peki, AKP'li olmayanlar için neler serbest? Hiçbir şey. Arkadaşlarımız söyledi, bu Parlamento, şu anda, dünya tarihine geçecek bir görüşme yapıyor; kendi üyelerini cezaevinde tutan, kelepçeleten, onların bu görüşmelere katılmasını önleyen ve talepleri görmezden gelen bir yöntemle bu görüşmeleri yapmaya zorluyor. Şurada resimlerini gördüğünüz, Leyla Birlik hariç, eş genel başkanlarımız iktidar partisinin aynı zamanda siyasi rakipleridir bizler gibi. Siyasi rakiplerini, hani kavgada derler ya, kendi gücüyle cezaevine kapatıp sonra değişiklik yapmak -bir erkek dili olmasına rağmen söyleyeyim- hiç mertçe değil, hiç etik değil, bu tümüyle arkadan vurmaktır. Gelin, meydanlarda her şeyi açın, biz de tartışalım, siz de tartışın, bakalım halk ne diyecek. Eğer gerçekten demokrasiye inanıyorsanız, bu korkunuzla başa çıkmanız lazım, korkunun ecele faydası yoktur. Milletvekillerini tutuklayarak Anayasa değiştirmek sadece ve sadece büyük bir kaygının, korkunun ve esaretin ifadesi olabilir.

Gerçekten, bu anlamda, cumhuriyet tarihi boyunca varlıkları yadsınan ve dışlanan başta Kürtler ve Aleviler olmak üzere, eşit ve özgür yurttaşlık en temel problem alanlarımızdan biridir. Biz bu sorunu çözmek zorundayız. Gelinin aşamada, 28 Şubat 2015 tarihinde Dolmabahçe'de Türkiye ve dünya kamuoyuyla paylaşılan mutabakat metninde de belirtilen demokratik siyaset tanımı ve içeriği; demokratik çözümün ulusal ve yerel boyutlarının tanımlanması; özgür vatandaşlığın yasal ve demokratik güvenceleri; demokratik siyasetin devlet ve toplumla ilişkisi ve bunun kurumsallaşması; kadın, kültür ve ekolojik sorunların yasal çözümleri -bu liste oldukça çok- bu hamle ve dönüşümleri içselleştirmek sadece yeni bir anayasa ile mümkündür.

Bu metin, Türkiye’deki farklı dilleri, kimlikleri, inançları, kadınları, emekçileri görmüyor. Bu metin, Kürt halkı için ölüm demektir. Bu metin, Aleviler için ölüm fermanıdır. Bu metin, işkencedir, işkencenin devamı demektir. Bu metin, farklı inanç gruplarına yönelik ölüm anlamına gelmektedir. Bu metin, gazetecilerin cezaevinde kalması ve yenilerinin eklenmesidir. Bu metin, akademik özgürlüğün tümüyle kaldırılması anlamına geliyor. Bu metin, AKP’nin şu anda, hâlihazırda yürüttüğü, içeride de dışarıda da Kürt düşmanlığını derinleştirmesi demektir. Bizim, Orta Doğu’da saplandığı bataklığın daha da derinleşmesi, içeride de var olan kaostun, toplumsal gerilimin...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – Lütfen son iki dakikada toparlayın.

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (Devamla) – Son iki dakika olur mu Sayın Başkan? Daha var, biraz daha.

BAŞKAN – Yok, yok...

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (Devamla) – Tek kadın olarak konuşuyorum, bari bir pozitif ayrımcılık yapın yani.

BAŞKAN – Üç artı iki, bu son ikiyi veriyorum.

Buyurun lütfen.

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (Devamla) – Son iki değil, iki verdiniz.

AHMET YILDIRIM (Muş) – Yok, yok.

BAŞKAN – Arkadaşlarınız biliyor, sorarsanız.

Buyurun.

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (Devamla) – Kadınlara yönelik ayrımcılık Mecliste de devam ediyor diyeceğim, sizi de böylece şikâyet etmiş olacağım.

Evet, değerli arkadaşlar, Kürt düşmanlığı üzerine kurulu ne dış politika ne iç politika Türkiye’ye bir fayda getirmemiştir, getirmeyecektir. “Kürt, anasını görmesin.” siyaseti bugüne kadar hep acılara, ölümlere sebep oldu. Bizim taleplerimiz bütün Türkiye halkları içindir ama aynı zamanda asla Kürtleri dışlamayan bir muhtevaya sahiptir. Herkesin de bu konuyu en önemli problem olarak düşünmesi, kafasını önüne eğmesi gerekiyor.

Evet, biz gerçekten Halkların Demokratik Partisi olarak Cizre bodrumlarında “Su (...) (x) su” diye bağırın Mehmet Yavuzel’i unutmadık, bunun için tabii ki “hayır” diyeceğiz. (HDP sıralarından alkışlar) Biz birkaç aylık Miray bebeği keskin nişancılar tarafından vuranları koruyanlara “evet” demeyiz, tabii ki “hayır” diyeceğiz. Taybet ananın bir hafta sokakta cenazesini bekleten, bütün şehirleri yakıp yıkan, bodrumlarda insanları diri diri yakan zihniyete “evet” denilemez. Bu konuda “hayır” kampanyamızın temel mottolarından biri de bu olacaktır.

Biz bunları unutmadık, unutturmayacağız. Bunların insanlığa karşı suçlar olduğunu her fırsatta ifade edeceğiz. Ve daha onurlu bir yaşam için, toplumsal barış için, kadın özgürlüğü için, daha fazla canımızı toprağa düşürmemek için, Kürt meselesinde demokratik çözüm için Halkların Demokratik Partisi olarak “hayır” diyoruz.

Teşekkür ediyorum. (HDP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum Sayın Danış Beştaş.

Birleşime kırk beş dakika ara veriyorum.

Kapanma Saati: 19.59

(x) Bu bölümde hatip tarafından Türkçe olmayan bir kelime ifade edildi.

DÖRDÜNCÜ OTURUM**Açılma Saati: 20.55****BAŞKAN: Başkan Vekili Ahmet AYDIN****KÂTİP ÜYELER: Ömer SERDAR (Elâzığ), Özcan PURÇU (İzmir)**

BAŞKAN – Sayın milletvekilleri, Türkiye Büyük Millet Meclisinin 53’üncü Birleşiminin Dördüncü Oturumunu açıyorum.

447 sıra sayılı Kanun Teklifi ile Anayasa Komisyonu Raporu’nun görüşmelerine kaldığımız devam ediyoruz.

Komisyon ve Hükûmet yerinde.

Şimdi söz sırası Hükûmete gelmiştir.

Hükûmet adına Adalet Bakanı Sayın Bekir Bozdağ konuşacaktır.

Buyurun Sayın Bozdağ. (AK PARTİ sıralarından alkışlar)

Sayın Bozdağ, sizin de süreniz yirmi dakika, ilave beş dakikanızı daha sonra vereceğim.

ADALET BAKANI BEKİR BOZDAĞ (Yozgat) – Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; 1982 Anayasası’nda köklü değişiklikler içeren Anayasa teklifinin görüşmeleri vesilesiyle hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Bugün Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunda Cumhuriyet Dönemi’mizin en önemli ve en esaslı Anayasa değişikliklerinin görüşmelerine başlıyoruz. Görüşmelerin olgunluk içinde, verimli ve başarılı geçmesini temenni ediyorum. Bugün başladığımız görüşmelerle milletimizin ve ülkemizin istiklali, istikbali ve istikrarı için son derece önemli maddeleri görüşmeye başlıyoruz. Bu Anayasa değişikliğiyle siyasi istikrar, güçlü iktidar, güçlü yasama, etkin denetim, hızlı karar alma ve uygulamanın hasılı ülkemizin ve milletimizin güçlü geleceğinin temelleri atılmaktadır. Cumhurbaşkanlığı sistemi, milletimizin ve ülkemizin doğrudan bekasıyla da ilgilidir. Güçlü millet ve güçlü devlet ancak güçlü yasama, güçlü yürütme ve bağımsız ve tarafsız yargıyla kurulabilir, oluşturulabilir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; görüşmeler milletin gözü önünde yapılmaktadır. Hem teklifin verilmesi, Anayasa Komisyonu sürecinde yapılan müzakereler, Genel Kurul görüşmeleri ve referandum sürecinde milletimize yapılacak takdimler, bütün bunların tamamı milletin gözü önünde gerçekleşecektir. Milletten kaçırılan, millettten saklanan herhangi bir şey yoktur. Bizim dediğimiz şey, bu Anayasa değişikliklerini millettten kaçırmak değil, milletin önüne götürmektir, milletin hakemliğine götürmektir. Millet kararını versin ve onun kararına hep birlikte saygı duyalım. Kaldı ki Cumhurbaşkanlığı sistemi, diğer bir ifadeyle tek başlı yürütme, tek yasama ve güçlü Türkiye’yi bugün değil, on yıllardır konuşan liderler olmuştur. Geçmişte merhum Necmettin Erbakan, merhum Alparslan Türkeş siyasi hayatına başladıkları dönemlerde, bu konuda, tek başlı yürütmeyi ülke için hayırlı ve yararlı gördüklerini ifade ettikleri gibi, merhum Turgut Özal ve Süleyman Demirel de Türkiye için tek başlı yürütmenin ne kadar önemli ve gerekli olduğunu ülke yönetme tecrübelerinin sonunda ifade etmişlerdir. Bütün bu tartışmalar uzun yıllar sürdü ve bugün bu tartışmaları somuta dönüştürmek ve bu tartışmalara noktayı koymak Parlamentomuzun elindedir. Bu tartışmalara noktayı koyacak şey, bunu Türkiye’nin ve Türk halkının gündemine taşıyıp onların hakemliğine müracaat etmektir.

Bu Anayasa değişiklik teklifi bir şahıs meselesi değildir, bir şahsın Türkiye’de yürütmenin başına gelmesi hiç değildir; bu, esasında bir memleket meselesidir, bir Türkiye meselesidir, aziz milletimizin geleceğiyle, devletimizin geleceğiyle yakından alakalıdır.

“OHAL döneminde Anayasa değişikliği görüşülemez, Anayasa değişiklikleri üzerinde müzakere yapılamaz.” Bu, doğru bir yaklaşım değildir, mantığını da kabul etmek mümkün değildir çünkü bu Gazi Meclis Kurtuluş Savaşı’nın devam ettiği yıllarda 1921 Anayasası’nı yapmış ve yürürlüğe koymuştur. Bu Gazi Meclis Kurtuluş Savaşı’nın bittiği, cumhuriyetin ilan edildiği yıllarda, savaşın arkasından pek çok olumsuzlukların olduğu bir dönemde 1924 Anayasası’nı yapmış ve yürürlüğe koymuştur. O gün hiç kimse çıkıp da “Kurtuluş Savaşı var, şimdi anayasa yapma vakti değildir; anayasayı hele bir kenara koyalım, önce şu savaşı halledelim, sonra ona bakarız.” dememiştir. Türkiye’de bugün de devletin terörle mücadelesi ve başka sorunlarımızı çözme konusunda yürüteceği çalışmaları yapacak ayrı birimleri vardır ve bunlar bunu başarıyla yerine getirmektedir. Eğer biz meseleleri çözmeyi sıraya koyarsak, “Birini çözmeden öbürüne geçemeyiz.” Dersek, o zaman devleti işletemeyiz. Eğer biz bugün “Anayasa’yı burada görüşemeyiz.” dersek Parlamentoda hiçbir şeyi görüşemeyiz çünkü “Ülkenin gündemi bu kadar yoğunken Parlamentonun gündeminde olan konuların hiçbirisini ele almayalım.” demek bu Parlamento’ya yapılacak en büyük saygısızlıktır; kabul edilebilir bir durum asla değildir zira Parlamento milletin bütün sorunlarının müzakere edildiği ve çözüme kavuşturulduğu yerdir. Bu nedenle bu Parlamento terör devam ederken, olağanüstü hâl olan dönemde de anayasa yapmaya, Anayasa’da değişiklik yapmaya ve bütün yasal düzenlemeleri yapmaya etkilidir, yetkilidir ve bu konuda ehliyeti tartışmasıdır.

Ama bir şey var: Bazıları Türkiye’de her büyük değişim olduğu zaman buna karşı duran bir yaklaşım da ortaya koyuyor. İşte, Boğaz Köprüsü yapılıyor, “Hayır.” “Satalım köprüyü.”, “Hayır.”

İBRAHİM ÖZDİŞ (Adana) – Ne alakası var?

ADALET BAKANI BEKİR BOZDAĞ (Devamla) – “Cumhurbaşkanını halk seçsin, halkın seçtiği cumhurbaşkanı olsun.” “Hayır.” “Hükümet sistemini değiştirelim.” “Hayır.” Büyük değişimlere “hayır” diyerek bu değişimleri bugüne kadar önleme imkânımız oldu mu? Olmadı. Bundan sonra da olmayacaktır.

Bu değişiklik bir rejim değişikliği olarak takdim edilemez çünkü yapılan şey, bir hükümet sistemi değişikliğidir, rejim değişikliği değildir.

İBRAHİM ÖZDİŞ (Adana) – Rejim değişikliği, rejim.

ADALET BAKANI BEKİR BOZDAĞ (Devamla) – Hükümet sistemi, devletin yasama yürütme ve yargı organlarının oluşumu, kullanımı ve birbirleriyle ilişkilerini ifade eden teknik bir terimdir. Türkiye’de 1923’te cumhuriyet devlet şekli olarak kabul ve ilan edilmiştir ve bugüne kadar da cumhuriyetin devlet şekli olarak üzerinde herhangi bir tartışma yoktur ve cumhuriyetimiz demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olarak da nitelendirilmiştir. Eğer bir rejim değişikliğinden söz edecek olursak o zaman cumhuriyetin bu niteliklerini değiştiren bir düzenlemenin burada olması lazım. Bunun içerisinde böyle bir düzenleme kesinlikle söz konusu değildir. Bu bir rejim değişikliği değil, hükümet sistemi değişikliğidir. Bunu açıkça ifade etmekte fayda görüyorum. Anayasa’nın ilk 4 maddesinde bu teklifin içerisinde ima yollu dahi olsa bir değişiklik var mı? Yok. Doğrudan bir değişiklik var mı? Yok. Dolaylı bir değişiklik var mı? Yok. O zaman bunu “rejim değişikliği” olarak nitelendiremezsiniz. Bu, farklı bir takdim olur. Kavramların bir de evrensel, bilimsel anlamları var. Eğer bu anlamları uluslararası ve bilimsel literatüre uygun olarak kullanmazsak o zaman da ayrı bir hatayı yapmış oluruz.

Bu değişiklik teklifi ne yapıyor? Bir: Cumhuriyetin nitelikleri olan demokratik devlet niteliğini, hukuk devleti niteliğini çok net bir biçimde güçlendirmektedir. Hukuk devleti niteliğini güçlendirmektedir. Nasıl güçlendiriyor, bakalım. Mahkemelerin bağımsızlığı esastır, Anayasa’mızın temel kuralı. Neyi getiriyor? Tarafsızlığını da bir anayasal güvenceye, dayanağa kavuşturuyor. Hukuk devletinde yargının tarafsız olduğunu ifade etmek ve bunu anayasal bir müessese hâline getirmek, hukuk devleti niteliğini zayıflatır mı, ortadan mı kaldırır, güçlendirir mi?

Yine, Cumhurbaşkanının bugün tek başına yaptığı işlemlerin tamamı yargı denetimine kapalıdır. Şu anda, Cumhurbaşkanının tek başına yaptığı işlemlere yargı yolu açılıyor. Bu, hukuk devletini güçlendirir mi, yoksa zayıflatır mı?

MUHARREM ERKEK (Çanakkale) – Yürütmenin başı oluyor Sayın Bakan, bu teklifle.

NURHAYAT ALTACA KAYIŞOĞLU (Bursa) – Cumhurbaşkanının yetkileri aynı kalacaksa tamam.

ADALET BAKANI BEKİR BOZDAĞ (Yozgat) – Cumhurbaşkanının resen imzaladığı emirler ve kararlar aleyhine yargı yoluna gidilememektedir. Bunların tamamına yargı yolu açılmaktadır. Bu, hukuk devletini güçlendirir mi, zayıflatır mı?

Cumhurbaşkanının bugün siyasi sorumluluğu yoktur, sadece vatana ihanetten dolayı, belli çoğunlukla suçlandırılabilme imkânı vardır. Sorumsuz bir Cumhurbaşkanlığı makamı söz konusudur bizim Anayasa'mıza göre. Ne getiriliyor? Cumhurbaşkanına siyasi sorumluluk getiriliyor. Siyasi sorumluluk getirmek, hukuk devletini güçlendirir mi, zayıflatır mı? Cezai sorumluluğu ne yapıyor? Vatana ihanet dışında bir sorumluluğu yok ama bu düzenlemeyle, işlediği iddia edilen bütün suçlarla ilgili Cumhurbaşkanının cezai sorumluluğu getiriliyor. Bu, hukuk devletini güçlendirir, zayıflatmaz. Cumhurbaşkanının bütün eylem ve işlemlerine karşı da yargı denetimi açılmaktadır. Bu da yine hukuk devletini güçlendiren önemli bir değişikliktir.

Yine, Cumhurbaşkanlığı kararnameleriyle ilgili çok önemli bir değişiklik içeriyor burada. Bugün de var, Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği, Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle düzenleniyor. Şimdi, yeni düzenlemede de Anayasa'da kararnamenin belli şartlar altında çıkarılacağı ifade ediliyor ama çok önemli bir şey de getiriliyor, Meclisin denetimi zorunlu kılınıyor. Belli bir süre içerisinde Mecliste görüşülmeyen Cumhurbaşkanlığı kararnamesi OHAL dönemi için ne yapıyor? Kendiliğinden yürürlükten kalkıyor. Bu, hukuk devletini güçlendirdiği gibi Meclisi de güçlendiren bir düzenlemedir.

Yargıda çift başlılık var bugün Türkiye'de. Bir yandan sivillerin yargılandığı mahkemeler var, öte yandan askerlerin yargılandığı mahkemeler var. Siviller için ayrı usul, ayrı mahkemeler, ayrı kanunlar; askerler için ayrı usul, ayrı mahkemeler, ayrı kanunlar var. Yargı birliğini biz tesis ediyoruz bu teklifle, hukuk devletinin gereğini yapıyoruz. Bu, hukuk devletini güçlendirir mi, zayıflatır mı? Hukuk devletini güçlendirmektedir.

Öte yandan, yine çok önemli, bugün Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı ve Başsavcı Vekilini Cumhurbaşkanı seçiyor belli şartlar altında, bunda bir değişiklik yapıyor mu bu teklif? Yapmıyor ve mevcut Anayasa'ya göre bu, hukuk devletine aykırı olmuyor, zayıflatmıyor da yeni dönemde muhafazası mı zayıflatıyor? (AK PARTİ sıralarından alkışlar) Cumhurbaşkanı, Danıştay üyelerinin dörtte 1'ini seçer, kim diyor? Anayasa diyor.

MURAT EMİR (Ankara) – Parti genel başkanı ama Cumhurbaşkanı.

ADALET BAKANI BEKİR BOZDAĞ (Devamlı) – Şu anda uygulama bu. Bunda bir değişiklik yapılıyor mu? Yapılmıyor.

MUHARREM ERKEK (Çanakkale) – Sayın Bakan, sistem değiştiriyorsunuz.

ADALET BAKANI BEKİR BOZDAĞ (Devamlı) – Cumhurbaşkanlığı sisteminde olursa hukuk devletine aykırı olur, parlamenter sistemde olursa uygun olur deme mantıksızlığı olabilir mi, kabul edilebilir mi? Asla kabul edilemez.

Bugün Anayasa Mahkemesi üyelerinin seçimi belli şartlar altında yapılıyor. Bu teklifte Anayasa Mahkemesi üyelerinin seçimine dair yeni bir düzenleme getiriliyor mu, Cumhurbaşkanına artı bir yetki veriliyor mu? E verilmiyor.

MURAT EMİR (Ankara) – Ama Cumhurbaşkanı parti genel başkanı artık bundan sonra.

ADALET BAKANI BEKİR BOZDAĞ (Devamla) – Mevcut durum neyse o muhafaza ediliyor ve hatta Askerî Yargıtay ve Yüksek İdare Mahkemesi kaldırıldığı için de orada bir azalma söz konusu. Bu da hukuk devletini, efendim, parlamenter sistemde olursa uygundur, onu güçlendirir ama Cumhurbaşkanlığı sistemi söz konusu olursa aykırı olur demek de yanlış.

Hâkimler ve Savcılar Kurulu yeni adıyla, Cumhurbaşkanı eski Kurula 4 üye seçiyordu, şimdi yeni düzenlemede de 4 üye seçiyor. Yeni bir şey geliyor mu? Gelmiyor. Burada yeni olan şey Parlamentonun seçmesidir. Parlamentonun Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kuruluna üye seçmesi hukuk devletine niye aykırı olsun? Hukuk devletini niye zedelesin? (AK PARTİ sıralarından alkışlar) Parlamento buna ehil değil mi? Başkaları, bürokratlar seçerse ehil; Parlamento seçerse ehil değil.

KEMAL ZEYBEK (Samsun) - Hangi Parlamento?

ADALET BAKANI BEKİR BOZDAĞ (Devamla) - Bürokratlar seçerse hukuk devletine uygun, Parlamento seçerse hukuk devletine uygun değil; bunu kabul etmemiz mümkün değildir.

AKIN ÜSTÜNDAĞ (Muğla) – Ben birazdan anlatırım.

ADALET BAKANI BEKİR BOZDAĞ (Devamla) – Bu, hukuk devletini hem doğrudan güçlendiren bir tekliftir. Doğrudan veya dolaylı zayıflatması kesinlikle söz konusu değildir.

Baktığınız zaman, sanki yasama yokmuş gibi bir ifade kullanılıyor.

NURHAYAT ALTACA KAYIŞOĞLU (Bursa) – Yok gibi.

ADALET BAKANI BEKİR BOZDAĞ (Devamla) - Meclis kapanıyor sanki, öyle bir hava veriliyor. Esas, yasama yeni sistemde bugünküne göre daha da güçlendirilmektedir. “Millî irade yok edilmekte, Parlamento kaldırılmakta.” Ben, şimdi soruyorum, bu teklifte Parlamento kaldırılıyor mu? Kaldırılıyor.

İBRAHİM ÖZDİŞ (Adana) – Kaldırılıyor, kaldırılıyor...

ADALET BAKANI BEKİR BOZDAĞ (Devamla) - 550 olan vekil sayısı 600'e çıkarılıyor. (AK PARTİ sıralarından alkışlar)

ÜNAL DEMİRTAŞ (Zonguldak) – İçini boşaltıyorsunuz Parlamentonun.

ADALET BAKANI BEKİR BOZDAĞ (Devamla) - Gruplar ortadan kalkıyor mu? Kalkmıyor. Bağımsız milletvekilleri var mı? Var. Gruba bağlı vekiller var mı? Var. Seçim usulü değişiyor mu? Değişmiyor. Parlamento bugün yüzde 100'ü nasıl temsil ediyorsa yeni sistemde de aynı temsil edecek, daha güçlü olacak.

ÜNAL DEMİRTAŞ (Zonguldak) – İçini boşaltıyorsunuz. Meclis tabelaya dönüyor, tabelaya.

ADALET BAKANI BEKİR BOZDAĞ (Devamla) - Bugün Mecliste yasalaşan kanunların neredeyse tamamı kanun tasarısıdır, yüzde 1'i kanun teklifidir; o teklifler de Hükûmetin onay verdiği tekliflerdir. Hükûmete rağmen bugün Mecliste bir kanunun görüşülmesi, değiştirilmesi, yasalaşması mümkün mü? Değil. Ama, yeni sistemde Hükûmetin kanun tasarısı verme yetkisi kaldırılmaktadır. Kanun teklifi verme yetkisi tamamen yasamaya ve yasama üyelerine verilmekte ve yasama güçlendirilmektedir.

MUHARREM ERKEK (Çanakkale) – Kararnamelerle her şey hallolacak.

ADALET BAKANI BEKİR BOZDAĞ (Devamla) - Şimdi, bir şey söyleniyor: “Efendim, Meclisi feshedecek Cumhurbaşkanı.” Cumhurbaşkanının bugünkü Anayasa'mızın ilgili maddesine göre Meclisi belli şartlar oluştuğunda fesih yetkisi var mı? Var. Nitekim, 7 Haziran seçimlerinden sonra Meclis seçimlerinin yenilenmesine karar verdi mi? Verdi.

MUHARREM ERKEK (Çanakkale) – Parlamenter sistemde olur, Başkanlık sisteminde fesih olur mu?

ADALET BAKANI BEKİR BOZDAĞ (Devamla) – Peki soruyorum, Parlamentonun Cumhurbaşkanını seçime götürme yetkisi var mı? Yok.

Şimdi ne getiriyor bu teklif? Parlamenteoya da belli şartlar altında seçimi yenileme ve Cumhurbaşkanını seçime götürme yetkisi getiriyor. Esasında, Cumhurbaşkanına karşı korunaksız olan Parlamenteoyu daha korunaklı hâle getiren bir düzenleme söz konusudur; bu da, son derece önemli bir başka adımdır.

Cumhurbaşkanlığı kararnameleri... Doğru, mevcut teklifte var ama kararnamenin çıkarılma şartlarını hepimizin iyi görmesi lazım. Ne diyor burada? Temel haklar konusunda kararname çıkarılamaz.

NURHAYAT ALTACA KAYIŞOĞLU (Bursa) – Kim denetleyecek kim? Kim denetleyecek?

ADALET BAKANI BEKİR BOZDAĞ (Devamla) – Siyasi haklar ve ödevler konusunda kararname çıkarılamaz.

MUHARREM ERKEK (Çanakkale) – Ya, bunlara aykırı yasa da çıkarılamaz zaten.

ADALET BAKANI BEKİR BOZDAĞ (Devamla) – Peki, Anayasa’da münhasıran kanunla düzenleneceği ifade edilen konularda kararname çıkarılamaz. Tam seksen iki maddede “...kanunla düzenlenir.” ifadesi var.

İBRAHİM ÖZDİŞ (Adana) – Milli Piyangoyla ilgili çıkardınız, Milli Piyango.

ADALET BAKANI BEKİR BOZDAĞ (Devamla) – Ve şu anda kanunla düzenlenmiş konularda da kararname çıkarılamaz diyor. Geriye ne kalıyor? Bakanlıkların kuruluşu, işleyişi ve teşkilatlanmasıyla ilgili düzenlemeler kalıyor. Kaldı ki bu kararnamelerin tamamı Anayasa Mahkemesinin denetimine açık. Kaldı ki bu kararnameler, yine çok net bir şekilde Türkiye Büyük Millet Meclisinin de denetimine açık. Meclis kanun çıkarmak suretiyle bu kararnameyi de ortadan kaldırabilir. Onun için “Kararnameyle yasama yetkisi tamamen Meclisten alınıp öbür tarafa veriliyor.” diye bir algıyı oluşturmak gerçekten çok büyük bir abartı.

MUHARREMERKEK (Çanakkale) – Sayın Bakan, 2010 referandumunu da böyle savunuyordunuz.

ADALET BAKANI BEKİR BOZDAĞ (Devamla) – Yargıyla ilgili düzenleme, insan haklarıyla ilgili düzenleme, siyasi haklarla ilgili düzenleme ve kanunla düzenleneceği ifade edilen konularda bir düzenleme bugün yapılamaz.

MUHARREM ERKEK (Çanakkale) – Felakete sürüklüyorsunuz Türkiye’yi.

ADALET BAKANI BEKİR BOZDAĞ (Devamla) – Bir şey daha ifade etmek istiyorum: Parlamenteonun yasama denetimini bugün etkin bir şekilde yaptığını söyleyebilir miyiz? Söyleyemeyiz. Neden? Anayasa, İç Tüzük çok açık, burada bir Meclis araştırması, genel görüşme veya diğer denetim yollarının işletilmesi için çoğunluğun kararı lazım, Komisyon raporu ona göre şekilleniyor, Genel Kurulun kararı ona göre şekilleniyor. Burada çok net ifade ediyorum: Peki, bu Parlamenteonun içerisinde o zaman çoğunluğun kararına göre olursa yürütmeye rağmen bugün bir denetim mekanizmasını harekete geçirme, netice alma imkânı var mı?

ENGİN ÖZKOÇ (Sakarya) - Var!

ADALET BAKANI BEKİR BOZDAĞ (Devamla) - “Var.” diyen...

ENGİN ÖZKOÇ (Sakarya) – Var, var!

ADALET BAKANI BEKİR BOZDAĞ (Devamla) - ...gerçeği çarpıtıyor demektir.

ENGİN ÖZKOÇ (Sakarya) – “Var.” diyorum. Biz aptal mıyız?

ADALET BAKANI BEKİR BOZDAĞ (Devamla) – Bakın, 1961 Anayasası yürürlüğe girdiği günden bu yana 261 gensoru verilmiş ve bunlara baktığınızda 2 tanesi kabul edilmiş. Hükümetin izin verdiği kadar bir yasama denetimine bugünkü sistem izin veriyor ama şimdi yasama ve yürütme

birbirinden çok net bir şekilde ayrıldığı için yasama denetimi daha etkin ve daha güçlü bir şekilde yapılabilecektir yani Parlamento, millî egemenliği kullanan milletvekillerimizin bulunduğu Parlamento hem yasama faaliyetleri bakımından hem de denetim faaliyetleri bakımından bugünkü sisteme göre daha güçlendirilmektedir, millî egemenlik daha da tahkim edilmektedir. Cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesi millî egemenliği tahkim etmek değil midir?

İBRAHİM ÖZDİŞ (Adana) – Milleti kandırıyorsunuz!

ADALET BAKANI BEKİR BOZDAĞ (Devamla) – Şimdi, Parlamentoyu halk seçecek, millî egemenlik yok edilmiş olsa seçebilir mi? Seçemez. Egemenliği vatandaş kullanacak, seçecek. Peki, yürütmeyi kim seçecek? Yürütmeyi de gene vatandaş seçecek. Doğrudan halkın kendisini yönetenleri seçmesinin, halka doğrudan kendini yönetecek, yürütmeyi yerine getirecek olanı seç demenin millî egemenliğe zararı nerededir, millî egemenliği tahribatı bunun nerededir?

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – Sayın Bakan, sizin de süreniz doldu.

Üç dakika süre vereceğim, yetmediği takdirde iki dakika ek süre daha vereceğim; toplam beş dakika.

ADALET BAKANI BEKİR BOZDAĞ (Devamla) – Aslında bu tahrip etmiyor, esasında millî egemenliği tahkim ediyor, güçlendiriyor.

Partili Cumhurbaşkanı olur mu? Partili Cumhurbaşkanı olması Türkiye’nin yeni tanıştığı bir şey mi? Yeni tanıştığı bir şey değil.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Tek parti dönemine döneceksek tamam, yönümüzü oraya çevirdiyssek.

ADALET BAKANI BEKİR BOZDAĞ (Devamla) - Bakıyoruz, cumhuriyetin kurucusu Gazi Mustafa Kemal Atatürk partili mi? Partili. Milletvekili mi? Milletvekili. Genel Başkan mı? Genel Başkan.

ÜNAL DEMİRTAŞ (Zonguldak) - Atatürk’ün Başbakanı var.

ADALET BAKANI BEKİR BOZDAĞ (Devamla) - Cumhurbaşkanı mı? Cumhurbaşkanı. İsmet İnönü partili mi? Partili. Milletvekili mi? Milletvekili. Genel Başkan mı? Genel Başkan. Cumhurbaşkanı mı? Cumhurbaşkanı. Ne oldu, tarafsızlığına halel mi geldi? Milletvekilleri partili, milletin tamamını temsil ediyor mu? Ediyor. (AK PARTİ sıralarından alkışlar, CHP sıralarından gürültüler) Bakanlar partili, milletin tamamının bakanı mı? Bakanı. Başbakan partili, genel başkan milletvekili, milletin tamamının başbakanı olarak bugün çalışabiliyor mu? Çalışabiliyor. Meclis Başkanı da partili, çalışabiliyor mu? Çalışabiliyor. Belediye meclisi, il genel meclisi üyeleri, başkanlar, belediye başkanları partili, herkesin başkanı, herkesin meclis üyesi olarak çalışabilecek ama Türkiye’nin Cumhurbaşkanı partili olursa kıyamet kopacak. Böyle bir çelişki olabilir mi? (AK PARTİ sıralarından alkışlar, CHP sıralarından gürültüler) Belediye meclisi üyesine, il genel meclisi üyesine, belediye başkanına, milletvekiline, bakana, başbakana, Meclis Başkanına hak gördüğümüzü Cumhurbaşkanına hak görmemek çifte bir standarttır. Bunun ana nedeni nedir biliyor musunuz? 1961 Anayasası’nda bu girdi. Neden? Milletin iradesiyle iktidara gelemeyeceğini, her geçen gün iktidar ümidinin azaldığını görenler Cumhurbaşkanının partiyle ilişkisini keserek Cumhurbaşkanlığı yoluyla milletin iradesini kontrol etmek için bunu getirdiler.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – İlk Celal Bayar itiraz ediyordu.

ADALET BAKANI BEKİR BOZDAĞ (Devamla) - Şimdi bizim yaptığımız Atatürk anayasalarına dönme, 1921, 1924 Anayasa’larına, partili cumhurbaşkanına dönme. (AK PARTİ sıralarından alkışlar, CHP sıralarından “Yuh” sesleri, sıra kapaklarına vurmalar) Siz Atatürk’ün Anayasasına karşı

çıkıyorsunuz. Aynı şeyi yapıyoruz, aynı şeyi yapıyoruz, çok net. (AK PARTİ sıralarından alkışlar, CHP sıralarından gürültüler) Peki, burada konuşuldu. Yeni sistem geliyor, burada güven oyu yok deniyor. (CHP sıralarından gürültüler)

BAŞKAN – Sayın milletvekilleri, istirham ediyorum, lütfen... Tahammül edin, lütfen.

ADALET BAKANI BEKİR BOZDAĞ (Devamla) – İşte, Meclis soruşturması yok, Meclis araştırması yok... Belli ki teklif iyi okunmamış, iyi analiz edilmemiş. Sistemin doğası gereği güven oyu yok çünkü bu sistemde güven oyunu sandıkta halk veriyor, halk. (AK PARTİ sıralarından alkışlar) Parlamentonun içinden hükümet çıkmıyor ki, sandıktan Hükümet çıkıyor. Eğer Parlamentonun içinden Hükümet çıksaydı göreve başlarken, göreve devamı sırasında güvenoyu verebilirdi. Milletvekillerinin...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – Tamamlayınız Sayın Bozdağ.

CEYHUN İRGİL (Bursa) – Başkan yardımcılarının seçimi yok ki...

ADALET BAKANI BEKİR BOZDAĞ (Devamla) – Parlamentonun içinden bakan da yok; dolayısıyla güvenoyunu sandıkta halk verecek ve sandıkta halk alacaktır seçim vakti geldiği zaman da.

CEYHUN İRGİL (Bursa) – Seçimle gelmiyor ki!

ADALET BAKANI BEKİR BOZDAĞ (Devamla) – Sistemin doğası gereği güvenoyu yok, sistemin doğası gereği gensoru yok ama diğer denetim yollarına gelince tamamı var. Meclis araştırması var, genel görüşme var, Meclis soruşturması var, soru var; yazılı soru yok çünkü bakanlar buraya gelemediği için yok. Dolayısıyla, denetim yolları çok net bir şekilde ortadadır.

Cumhurbaşkanıyla ilgili kısma geldiğimizde; Cumhurbaşkanının bugün siyasi bir sorumluluğu var mı? Yok. Cumhurbaşkanının tek başına imzaladığı işlemlerden dolayı Başbakan ve ilgili bakan sorumlu, siyasi sorumluluğu yok. Şimdi, ne yapıyoruz? Cumhurbaşkanına siyasi sorumluluk getiriyoruz; yanlış mı yaptık? (AK PARTİ sıralarından alkışlar)

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Onun için “Partili olmaz.” diyoruz.

ADALET BAKANI BEKİR BOZDAĞ (Devamla) – Sorumsuzluktan çıkardık sorumlu hâle getirdik. Cezai sorumluluğu sadece vatana ihanet hâlinde belli nisapla ancak istenebiliyor, diğer konularda cezai sorumluluğu da istenemiyor. (CHP sıralarından gürültüler)

Şimdi, cumhurbaşkanının işlediği bütün suçlardan dolayı cezai sorumluluk getirdik.

MURAT EMİR (Ankara) – Cezai sorumluluktur o, siyasi sorumluluk değil o!

ADALET BAKANI BEKİR BOZDAĞ (Devamla) – Cumhurbaşkanının Yüce Divana sevkinin her isnat edilen suçla ilgili yolunu açtık; kötü mü yaptık? İyi yaptık. Şimdi, Yüce Divana gitti, ceza aldı ne olacak belli değil ama yeni düzenlemede ceza aldığı zaman cumhurbaşkanının cumhurbaşkanlığı görevi de sona erecek, cumhurbaşkanlığı düşecek. Böyle de bir yol açtık, bir denetim getirdik.

Cumhurbaşkanıyla ilgili diğer konularda demin ifade ettim, tek başına yaptığı işlemlere yargı yolu kapalı; açtık. Resen imzaladığı emir ve kararlara karşı yargı yolu kapalı; bu teklif açıyor. Yasama denetimi var, yargı denetimi var, bir de halk denetimi var. (AK PARTİ sıralarından alkışlar)

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

ADALET BAKANI BEKİR BOZDAĞ (Devamla) – Bütün bunların karşısında Cumhurbaşkanı görevini yürütecek, hem yasama bugüne göre daha güçlü hem de yürütme daha güçlü olacaktır. Siyasi istikrar, güçlü iktidar, hızlı karar alma ve uygulama...

BAŞKAN - Teşekkür ediyorum Sayın Bozdağ.

ADALET BAKANI BEKİR BOZDAĞ (Devamla) – ...kuvvetlerin tam ayrılığı ve bağımsızlığı için...

İBRAHİM ÖZDİŞ (Adana) - Millete yalan söylüyorsun, yalan!

ADALET BAKANİ BEKİR BOZDAĞ (Devamla) - ...ben bu teklifin ülkemiz ve milletimiz için hayırlı olduğuna inanıyor...

İBRAHİM ÖZDİŞ (Adana) - Millete yalan söylüyorsunuz!

ADALET BAKANİ BEKİR BOZDAĞ (Devamla) - ...hayırlı olmasını temenni ediyorum. (AK PARTİ sıralarından “Bravo!” sesleri, alkışlar)

BAŞKAN - Teşekkürler Sayın Bozdağ.

LEVENT GÖK (Ankara) - Sayın Başkan...

BAŞKAN - Buyurun Sayın Gök.

LEVENT GÖK (Ankara) - Efendim, Sayın Bozdağ konuşmasında partimiz grubuna dönerek “İktidar alternatifi olmayı düşünmeyen bir grup” ifadesi kullanmak suretiyle...

BAŞKAN - Bir saniye, pardon, duymadım da...

LEVENT GÖK (Ankara) - Daha yaklaşıyım o zaman.

“Kendisinde iktidar seçeneği göremeyen bir parti” ifadesi kullanmak suretiyle satışmada bulunmuştur. Söz istiyoruz efendim.

BAŞKAN - Buyurun, satışmadan iki dakika süre veriyorum. (CHP sıralarından alkışlar)

Lütfen yeni bir satışmaya meydan vermeyelim.

V.- SATIŞMALARA İLİŞKİN KONUŞMALAR (Devam)

11.- Ankara Milletvekili Levent Gök'ün, Adalet Bakanı Bekir Bozdağ'ın 447 sıra sayılı Anayasa Değişiklik Teklifi'nin tümü üzerinde Hükümet adına yaptığı konuşması sırasında Cumhuriyet Halk Partisine satışı nedeniyle konuşması

LEVENT GÖK (Ankara) - Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Sayın Bekir Bozdağ'ın çeşitli şapkaları var. Bir gün bir başka şapkayı giyiyor, bir başka gün başka şapkayı giyiyor. 2010 yılındaki Anayasa değişikliğini savunurken çok hararetli savunmalar yapıyor, o Anayasa değişikliği üzerine kurulan HSYK ve Anayasa Mahkemesi üyelerinden sonra burada Fetullah Gülen'e saldırıyor.

MİLLÎ EĞİTİM BAKANİ İSMET YILMAZ (Sivas) - Ne alakası var burada?

LEVENT GÖK (Devamla) - Ama aynı Bekir Bozdağ bu kürsüde biz “Fetullah Gülen terör örgütü” dediğimiz zaman...

MEHMET METİNER (İstanbul) - Söylediğine cevap ver, söylediğine!

LEVENT GÖK (Devamla) - ...Fetullah Hoca'ya sahip çıkan bir Bekir Bozdağ. (CHP sıralarından “Bravo!” sesleri, alkışlar)

Olağanüstü hâl ilan ediliyor -Sayın Başbakanım, siz de dinleyin lütfen- olağanüstü hâl ilan edilirken Sayın Bekir Bozdağ yine bu kürsüde diyor ki: “Sayın milletvekilleri, biz bu olağanüstü hâli üç aydan fazla taşırmayacağız.” O konuşmayı yapıyor ama Sayın Bozdağ geçen hafta kalkıyor, neden olağanüstü hâlin daha fazla uzaması gerektiği konusunda demeçler veriyor ve aynı konuşmaları burada da yapıyor.

MEHMET METİNER (İstanbul) - Söylediğine cevap ver, söylediğine!

LEVENT GÖK (Devamla) - O Bekir Bozdağ farklı, bu Bekir Bozdağ farklı.

Şimdi, Sayın Bekir Bozdağ, siz...

BAŞKAN - Şahsiyatla uğraşmayalım Sayın Gök, lütfen...

MUHARREM ERKEK (Çanakkale) - Siyasi eleştiri bu.

LEVENT GÖK (Devamla) - Siz İsmet Paşa'yı tanımamışsınız. İsmet Paşa tam yetmiş yıl önce demokrasi dersi verdi, dedi ki: "Ben Cumhurbaşkanı olursam partimle bağımı kesiyorum." diye Cumhuriyet Halk Partisi Tüzüğü'nün 73'üncü maddesini değiştirdi. Etrafını sardılar, "Paşam, partiyi de bırakma, Cumhurbaşkanlığını da bırakma." dediler. İsmet Paşa onlara aynen tarihi şu cevabı verdi: "Arkadaşlar, Cumhurbaşkanı olduğum müddetçe parti başkanlığı taşımam mümkün değildir, kendinize yeni bir başkan bulun." Yetmiş yıl önce söyledi bunu, yetmiş yıl önce. (CHP sıralarından alkışlar) Yetmiş yıl önceki İsmet Paşa'ya bak; yetmiş yıl sonraki Bekir Bozdağ'a, AKP Grubuna ve Cumhurbaşkanına bak!

MEHMET METİNER (İstanbul) – AK PARTİ kongresinde tekrar başkan seçiliyor, Cumhurbaşkanı seçiliyor, genel başkan seçiliyor.

LEVENT GÖK (Devamla) – Sizler demokrasiyle Türkiye'yi tanıstıran partili liderlerimizin yaptıklarına bakın, onlardan ders alın. Sayın Bekir Bozdağ, siz hangi Bekir Bozdağ'sınız Fetullah Gülen'i savunan mı, onu eleştiren mi? (CHP sıralarından alkışlar)

MUSTAFA ELİTAŞ (Kayseri) – Sayın Başkan, sataşmadan söz almak istemiyorum ama bir konuya açıklık getirmek istiyorum.

MEHMET METİNER (İstanbul) – Değmez, cevaba değmez.

MUSTAFA ELİTAŞ (Kayseri) – Sayın Gök...

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Hani ayakta konuşulmuyordu? Hani ayakta burada fetva verilmiyordu? Ne oldu?

BAŞKAN – Bir saniye...

MUSTAFA ELİTAŞ (Kayseri) – Sayın Altay, ısrar ediyor kürsüye gelmem için.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Neye göre gideceksin kürsüye? Hayır, neye göre gideceksin kürsüye?

BAŞKAN – Yok, hayır, siz neye göre söz istiyorsunuz?

Buyurun.

MUSTAFA ELİTAŞ (Kayseri) – Başkan izin vermiyor.

Sayın Gök dedi ki: "Sayın Bozdağ siz iktidar olmayacaksınız. Ona sataşmadan cevap vereceğim." ama Sayın Gök "İktidar olacağız." diye hiçbir ifade kullanmadı. Demek ki akıllarının ucundan geçmiyor iktidar olmak. Ben bunun altını çizmek istiyorum. (AK PARTİ sıralarından alkışlar)

LEVENT GÖK (Ankara) – Sayın Başkan...

BAŞKAN – Buyurun Sayın Gök.

LEVENT GÖK (Ankara) – Sayın Başkan, ben de kayıtlara geçsin diye söylüyorum. Cumhuriyet Halk Partisi İsmet Paşa'nın şu şiarını benimsemiştir: Bir ülkede namuslular en az namussuzlardan daha cesaretli olacaktır. (CHP sıralarından alkışlar)

MEHMET METİNER (İstanbul) – Aynen. Biz sizlerden daha cesuruz.

LEVENT GÖK (Ankara) – Biz bu şiarı benimsedik. O yüzden namusumuzla siyaset yapıyoruz.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Ya 2 Nisanda iktidar olacağız, söyle ya, korkma ya.

LEVENT GÖK (Ankara) – Millet verdiği yetkiyle iktidar olabiliriz, muhalefet olabiliriz ama her şey alınımızın akıyla olacak. Ben bugün beklerdim ki Sayın Elitaş'tan ve özellikle Adalet Bakanından cuma günü burada kullanılan sahte pusulayla ilgili bir şeyler söylesinler, sahtecilerin arkasına sığınmadan siyaset yapsınlar.

BAŞKAN – Sayın Gök, teşekkür ediyoruz.

LEVENT GÖK (Ankara) – Sayın Başkan, bizim alnımız ak, yüzümüz de ak. Millet ne yetkiyi veriyorsa onu namusumuzla yapmaya çalışıyoruz. (CHP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN – Eyvallah. Söz de karar da millettir. Millet ne derse o.

Sayın Bozdağ, yerinizden söz istediniz.

Buyurun.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Kamer Genç'ten özür dileyecek tarih önünde. Kamer Genç'ten özür dileyecek tarih önünde. Sayın Bozdağ tarih önünde rahmetli Kamer Genç'ten özür dileyecek.

VI.- AÇIKLAMALAR (Devam)

31.- Adalet Bakanı Bekir Bozdağ'ın, Ankara Milletvekili Levent Gök'ün sataşma nedeniyle yaptığı konuşmasındaki bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

ADALET BAKANI BEKİR BOZDAĞ (Yozgat) – Sayın Başkanım, değerli arkadaşlar; bizim tabii çok güzel deyimlerimiz var. Bazen hani derler ya -ben tam belki ifade edemeyebilirim ya- yani ne kel alaka diye bir laf var. Bazen de şöyle derler: Yani sıkıştığı zaman bir müflis tüccar eski defterleri karıştırmış. (AK PARTİ sıralarından alkışlar)

LEVENT GÖK (Ankara) – Hepsi yeni, hepsi yeni, hepsi yeni.

ADALET BAKANI BEKİR BOZDAĞ (Yozgat) – Belli ki çok sıkışıldı, eski defterleri karıştırıp oradan imdat arıyorsunuz ama o eski defterler sizin imdadınıza yetişemez.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum Sayın Bozdağ.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Sayın Başkan, tek parti dönemine gittiniz eski...

MUHAMMED ERKEK (Çanakkale) – FETÖ'nün defteri açık Sayın Bakan, kapanmadı daha.

LEVENT GÖK (Ankara) – Bu Fetullah Gülen'i savunmadın mı burada Sayın Bakan? Onu anlatıyoruz. Niye rahatsızlık duyuyorsunuz?

ADALET BAKANI BEKİR BOZDAĞ (Yozgat) – İlk defa cevap verdim.

BAŞKAN – Sayın Altay, bir dakika süreyle size de söz veriyorum.

Buyurun.

32.- İstanbul Milletvekili Engin Altay'ın, Adalet Bakanı Bekir Bozdağ'ın yaptığı açıklamasındaki bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Doğrudur, müflis tüccar eski defterleri karıştırır iflas edince. Bunun en güzel örneğini biraz önce Sayın Bakan verdi, bu ayrı da... Ben bir şeyi hakikaten anlamadım. Hukuk fakültesini bitirmiş -eski hukukumuz da var- memlekete Adalet Bakanı olmuş. Biz 1923 ile 1950 arasındaki dönem için bu ülkede demokrasi vardı dedik mi? O dönemdeki Osmanlı İmparatorluğu'ndan sonra kurulmuş genç bir cumhuriyeti demokrasiyle taçlandırmak için yirmi yedi yıl uğraştık. O dönem Cumhuriyet Halk Partisi, doğrudur, bir parti devletidir; Bekir Bozdağ'ın dedesi de o partinin içindeydi, Tayyip Erdoğan'ın dedesi de o partinin içindeydi.

OKTAY ÇANAK (Ordu) – Ne alakası var be?

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Ama sonra 1950'de bu cumhuriyeti demokrasiyle taçlandırdık, hep birlikte taçlandırdık, 1950'den 2016'ya kadar bir yol aldık. 6 defa müdahaleye uğrayan demokrasimiz her şeye rağmen bir yol aldı. En son 15 Temmuzda müdahaleye uğradığında da hep birlikte direndik. Ama siz şimdi -o dönem, parti devleti diye eleştirdiğiniz dönem ayrı da- devlet partisi inşa ediyorsunuz. Bir ülkede devlet partisi inşa edilirse, burada söylüyorum, üzülmek söylüyorum, o ülkede önce kaos çıkar, sonra iç savaş çıkar.

(AK PARTİ sıralarından “Yuh!” sesleri, gürültüler)

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Evet. Yuh, muh yok, öyle, öyle.

METİN KÜLÜNK (İstanbul) – Yuh! Yuh!

SAĞLIK BAKANİ RECEP AKDAĞ (Erzurum) – Yuh! Yuh!

BAŞKAN – Sayın milletvekilleri...

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Yuh size! Yuh size! Yazıklar olsun size! Allah Allah!

BAŞKAN - Sayın milletvekilleri, lütfen.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Allah Allah “İç savaş çıkar”, çıktı zaten her gün bomba patlatıyorsun, her gün bomba patlatıyorsun.

METİN KÜLÜNK (İstanbul) – Yazıklar olsun!

BAŞKAN – Sayın Altay, sayın milletvekilleri; bu Parlamento kaosu da, iç savaşı da, bütün darbeleri de bertaraf edebilecek güçte ve yetenektir evvelallah. (AK PARTİ sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Önce biz ederiz, önce biz ederiz.

MUHARREM ERKEK (Çanakkale) – Sayın Başkan, insanlar ölüyor; insanlar ölüyor, insanlar!

X.- KANUN TASARI VE TEKLİFLERİ İLE KOMİSYONLARDAN GELEN DİĞER İŞLER (Devam)

A) KANUN TASARI VE TEKLİFLERİ (Devam)

2.- Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkanı İzmir Milletvekili Binali Yıldırım ve Grup Başkanvekilleri Kayseri Milletvekili Mustafa Elitaş, Amasya Milletvekili Mehmet Naci Bostancı, Aksaray Milletvekili İlknur İnceöz, Çanakkale Milletvekili Bülent Turan ve İstanbul Milletvekili Mehmet Muş ile 310 Milletvekilinin Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi (2/1504) ve Anayasa Komisyonu Raporu (S. Sayısı: 447) (Devam)

BAŞKAN - Şimdi, söz sırası esas komisyon olan Anayasa Komisyonu adına Komisyon Başkanı Mustafa Şentop’a aittir, İstanbul Milletvekilimiz. (AK PARTİ sıralarından alkışlar)

Buyurunuz Sayın Şentop.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Sayın Başkan, çok kısa...

Özür dilerim Sayın Başkanım.

Komisyonun söz hakkı olduğunu biliyoruz, hiçbir itirazımız yok.

BAŞKAN – Başkanım, bir saniye, kürsüde bekletmeyelim sizi.

Sayın Altay’ı da bekletmeyeyim.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Belki çok yüksek hassasiyetli bir konu müzakere ediyoruz.

BAŞKAN – Evet.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Takdir ederseniz Komisyon Başkanından sonra hiç değilse -mümkünse diğer partilerin üyeleri için de talep etmekteyiz ama- ana muhalefet partisinin Komisyon grup başkanının da Komisyon Başkanının kullandığı sürenin en azından yarısı kadar söz verilmesini talep ediyoruz.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum Sayın Altay.

Sayın Şentop, bir dakika.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Talebimizi değerlendirmenizi bekliyoruz.

BAŞKAN - Sayın milletvekilleri, söz sırası ve söz sırasını değiştirme başlıklı 61’inci maddenin üçüncü fıkrasına göre...

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Başkan, biz onu biliyoruz, onu okumana gerek yok.

BAŞKAN – Ben İç Tüzük’ü uyguluyorum.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Bir talepte bulunduk, verirsin vermezsin.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Verirsin vermezsin.

BAŞKAN - Ben İç Tüzük’e bağlı hareket etmek durumundayım.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Yetkiniz var efendim.

BAŞKAN - Dolayısıyla, diğer talepleri karşılamam mümkün değildir.

Teşekkür ediyorum.

Sayın Şentop, buyurun. (AK PARTİ sıralarından alkışlar)

Size yirmi dakika süreyle söz vereceğim. Bittiği takdirde üç artı iki şeklinde yine beş dakika uzatacağım.

Buyurun.

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI MUSTAFA ŞENTOP (İstanbul) – Değerli Başkanım, değerli milletvekili arkadaşlarım; hepinizi hürmetle selamlıyorum.

Burada bazı arkadaşlarımız ifade ettiler, çok önemli bir görüşme yapıyoruz, tarihî mahiyette bir görüşme yapıyoruz, Komisyon da bunu söylemiştim. Meclisimizin bir kurucu iktidar yetkisi kullandığı bir çalışma, bir faaliyet içerisindeyiz. Nedir kurucu iktidar yetkisi? Anayasa’da değişiklik yapma yetkisidir kurucu iktidar yetkisi. İkiye ayrılıyor malumunuz: Asli kurucu iktidar yetkisi, Anayasa’da belirtilen usullere tabi olmaksızın Anayasa’yı değiştirme iktidarındır. Tali kurucu iktidar yetkisi kullanımıysa, Anayasa’da belirtilen usullere, esaslara uygun olarak Anayasa değişikliği yapma yetkisi, faaliyetidir. Biz bugün burada Anayasa’nın 175’inci maddesinde gösterilen esas ve usullere göre bir Anayasa değişikliği konuşuyoruz, tartışıyoruz. Dolayısıyla, Meclisimiz, Genel Kurulumuz bir tali kurucu iktidar yetkisi kullanıyor. Böyle önemli bir toplantıyı hep beraber gerçekleştiriyoruz.

Tabii, Komisyonumuzda yapılan çalışmalarını Komisyon üyesi arkadaşlarımız biliyor. Aslında farklı partilerden de birçok milletvekilimiz Komisyon çalışmalarına iştirak ettiler, onlar da müşahade ettiler orada yapılan çalışmaları. O çalışmalarla ilgili raporumuzda da etraflıca bilgiler var.

Ben şunu ifade etmek isterim kısaca: Komisyon toplantısı -muhtemelen, tabii, çok esaslı bir çalışmaya dayanarak söylemiyorum bunu- Meclisimizde yapılan komisyon toplantıları içerisinde en uzun süreli, en çok milletvekilinin katılıp söz aldığı, konuştuğu bir komisyon toplantısı olmuştur. Bunu da hak eden bir çalışma olduğunu peşinen ifade edeyim. Üç dakika ve üzerinde söz alarak konuşan 270 milletvekilimiz var, beş dakika ve üzeri söz alıp konuşan 232 milletvekilimiz var. Malum, Komisyonumuzun üye sayısı 26. Yine, Komisyonunda net görüşme yani sadece konuşmaların toplamından oluşan süre doksan iki saat on dakikadır. Tabii, daha fazla görüşülmek istenir ama komisyonların da nihayetinde bir neticeye ulaşmak için bir çalışma yaptıklarını ifade etmek lazım. Bu raporu hazırlamak ve bunu huzuruza getirmek için bir çalışma yapılıyor. Bir noktada da bunu bitirmek üzere, görüşlerin hepsi ifade edildikten, serdedildikten sonra bitirmek gibi bir hedefi kendisine koymuştu Komisyonumuz. Bu anlamda, raporumuzla Komisyon olarak huzuruza geldik.

Değerli arkadaşlar, şimdi, bu Anayasa değişikliği birdenbire Türkiye’nin gündemine gelmiş bir değişiklik değil, bunun bir tarihî arka planı var ve aynı zamanda bu Anayasa değişiklik teklifinin -bir daha tekrar ediyorum, tasarı değil- tarihî bir arka planı var, aynı zamanda gerekçelerini de ortaya koyuyor bu tarihî arka plan. Öncelikle -çok hızlı bir şekilde- bizim getirmiş olduğumuz bu teklif, bir hükümet değişikliği teklifidir.

Hükümet değişikliği meselesi Türkiye’de yeni konuşulan, tartışılan bir konu değil. Ben çok hızlı bir kronoloji vermek istiyorum burada, kayıtlara geçmesi bakımından önemli. Malumunuz, Türkiye’de 10 Ağustos 2014 tarihinde Cumhurbaşkanı ilk defa halk tarafından seçildi. Bundan önce de Türkiye’de

Cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesi, farklı hükümet sistemleri tartışması vardı. Ben yakın zamandan, bugünden başlayarak hızlıca geriye doğru birkaç nirengi noktasını, önemli tarihleri vermek istiyorum.

Sayın Cumhurbaşkanımızın Hükümet sistemiyle ilgili, özellikle yarı başkanlık, parlamenter sistem, başkanlık tartışmaları bağlamında, Başbakan olduğu zaman, ilk defa konuyu gündeme getirdiği tarih 20 Nisan 2003 tarihidir. 21 Nisan 2003'ün -bugün gazete arşivlerine dijital ortamda da ulaşılabilir-gazetelerine buyurun bakın, orada hepsinin manşetindedir çünkü Başbakan Hükümet sistemiyle ilgili bir görüş açıklamış, 20 Nisan 2003 tarihinde bir televizyon programında bunu söylüyor. Tabii, o tarihi hatırlayalım: 3 Kasım 2002'de seçilememiş, Yüksek Seçim Kurulunun tavrı sebebiyle adaylığı engellenmiş, sonra 8 Mart 2003'te Siirt'te seçilmiş, arkasından 14 Mart 2003'te Başbakan olarak göreve başlamış. Yani yaklaşık bir otuz beş gün kadar sonra, ilk defa, bunu bir televizyon programında dile getiriyor: "Türkiye için parlamenter sistemle yola devam etmek doğru değildir, yarı başkanlık veya başkanlık sistemi konuşulmalıdır." "Sizce hangisi daha doğrudur?" "İdeal olan başkanlık sistemidir." demiş, 20 Nisan 2003. O tarihte, malumunuz, daha henüz beş aylık bir AK PARTİ Hükümeti var, önceki dönemde bir erken seçim yapılmış, Parlamentonun ne kadar göreve devam edeceği henüz tam belli değil, Türkiye şartlarında 1990'lı yıllara bakarsanız ve yine Cumhurbaşkanı henüz Parlamento tarafından seçiliyor, halk tarafından seçim de söz konusu değil. Bu tarihlerde ilk defa dile getiriyor, 20 Nisan 2003.

Daha geride, arkadaşlarımız, Sayın Bakanımız ifade etti, hem Başbakanlık hem Cumhurbaşkanlığı yapmış rahmetli Demirel ve rahmetli Özal bunu -1998'de birisi, diğeri 1988 yılında- dile getiriyor bu Hükümet sistemi tartışmalarını.

Daha sonra, 1982 Anayasası hazırlanırken yoğun bir hükümet sistemi tartışması var. 1978-1979 yıllarında, özellikle 1970'li yıllar -hatırlayanlar vardır- bir yarı başkanlık sistemi modasının yaygın olduğu yıllar Türkiye'de çünkü Fransa'daki sistem yeni yeni anlaşılmaya ve uygulanmaya başlanmış, Türkiye'ye intikal etmiş. 1973 seçim beyannamesinde, Millî Selamet Partisinin, başkanlık sistemi önerisi var, "Getireceğiz." diye, 1969'da Millî Nizam Partisinin parti programında var, Necip Fazıl'ın yazdığı birçok eserde -ki Millî Nizamın parti programını kaleme aldığı söylenir, orada Fransızcasından da konuşturur, bir parantez içerisinde ifade eder- var, yine 1965'e kadar bunu götürme, yine o yıllarda rahmetli Türkeş'in böyle bir beyanı var.

Şunu söylemek istiyorum: Bu sistem tartışması Türkiye'de elli yıllık bir tartışmadır, Türkiye elli yıldır hükümet sistemini tartışıyor. Niçin tartışıyor? Değerli arkadaşlar, 27 Mayıs 1960'ta Türkiye'de bir askerî darbe oluyor. Bu darbeye beraber, Türkiye'ye yeni bir hükümet sistemi, yeni bir devlet ideolojisi, paradigması getiriliyor. Bu hükümet sisteminin -çok basit, sürem kısıtlı- temel özelliği, millet tarafından oluşturulan, seçimle oluşturulan bir iktidarın yanında seçime ihtiyacı olmayan, vesayetçi dediğimiz, bürokratik oligarşik yapı dediğimiz bir iktidar alanı açmasıdır. Burada, asker-sivil bürokrasisi, yüksek yargı bürokrasisi, milletin seçimle oluşturduğu iktidarın kontrolü ve denetim alanı dışında bir alan açıyor Anayasa. Bu tarihten itibaren, tabii bunu yaparken bir taraftan da milletin seçmiş olduğu iktidarın alanını daraltıyor. Bu tarihten itibaren de milletin seçtiği iktidar sürekli bir hükümet sistemi tartışmasıyla gündeme geliyor ve onu gündeme getiriyor, bu tartışmalar.

Tabii, yüz kırk yıllık parlamenter sistemden bahsediliyor, parlamenter sistem tarihinden. Gerçekte Parlamentonun açılma tarihi olarak yüz kırk yıl öncesine gidebiliriz ama bu yüz kırk yıl içerisinde bir kırk yıl bile parlamenter sistemin iyi uygulandığı demiyorum, iyi kötü uygulandığı bir dönemimiz yoktur. İlk Parlamento açıldığında 1876'da, yaklaşık bir yıl kadar sonra bir otuz bir buçuk yıllık tatili var Parlamentonun. 1909 yılında yeniden açıldığında kısa bir süre sonra İttihat Terakki diktatoryasıyla gidiyor...

MURAT EMİR (Ankara) – Fesih yetkisi verince öyle oluyor Sayın Başkan.

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI MUSTAFA ŞENTOP (Devamla) – Söz atarak konuşmayalım Murat Bey, böyle olmuyor biliyorsunuz.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Laf atma bir ritüeldir Sayın Başkan.

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI MUSTAFA ŞENTOP (Devamla) - Bir tartışma olmuyor öyle, sadece bir ses çıkarma duyuyorum ben.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Komisyonunda konuştursaydın bunlar olmazdı burada şimdi.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Komisyonunda konuşturmadın milleti.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Komisyonunda konuşturmadın ki.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Hadi, “kifayetimizakere” diyorum, susturuyorum seni. Sen bize öyle yaptın. Hadi bakalım, hadi.

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI MUSTAFA ŞENTOP (Devamla) – Arkadaşlar, daha sonra İttihat Terakkinin bir dönemi, daha sonra 1924’ten 1950’ye kadar da yirmi altı yıllık bir tek parti dönemi -çok güzel ifade ettiler- parlamenter sistem...

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Aslında seni burada hiç konuşturmamak lazım da.

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI MUSTAFA ŞENTOP (Devamla) – Ben sizi konuşturdum ya Engin Bey.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Sen nerede konuşturdun?

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI MUSTAFA ŞENTOP (Devamla) – Şimdi çıkartacağım kaç saat konuştuğunu.

Değerli arkadaşlar, bu yüz kırk yılı fazla uzatmayacağım. Darbelerle, kesintilerle, askerî vesayetle devam eden süreç, parlamenter sistemin uygulandığı dönem için yüz kırk yıl içinde bir kırk yıl süre bulma imkânımız yok. Bu, sadece parlamenter sistemin uygulanmasıyla ilgili mesele midir, yoksa bu tarih, yüz kırk yıllık tarih Türkiye’de parlamenter sistemin esasen yerleşmediğini, bir türlü oturmadığını, Türkiye’de yeni bir hükümet sistemi arayışının zarureti gösteren bir tarih midir? Çok açık, yüz kırk yıllık tarih, Türkiye’de bir hükümet sistemi tartışmasının da çok temel bir sebebidir.

Pratik bir zarureti de ifade edeyim: Malumunuz, 1961 Anayasası’nda Cumhurbaşkanıyla ilgili ilk düzenleme yapıldığında Parlamentonun seçtiği sembolik yetkileri olan bir Cumhurbaşkanı var. 1982 Anayasası Parlamentonun seçtiği Cumhurbaşkanı’na parlamenter sistemin sınırlarını zorlayan -sonraki tartışmalar literatürde böyledir- geniş yetkiler vermiştir. 21 Ekim 2007 referandumuyla beraber, bu sefer, halk tarafından doğrudan seçilen bir Cumhurbaşkanı statüsü ortaya çıkmıştır yani bu çizgiye bakarsak: Parlamentonun seçtiği sembolik yetkileri olan Cumhurbaşkanı, Parlamentonun seçtiği geniş yetkileri olan Cumhurbaşkanı, halk tarafından doğrudan seçilen geniş yetkileri olan Cumhurbaşkanı. Bu çizgi, değerli arkadaşlar, anayasal düzenlemeler çizgisi, bizi zaten parlamenter sistemin ötesine, yarı başkanlık veya başkanlık sistemine uzatan bir çizgidir. Şunu da ifade edeyim: Zaten anayasa hukukuyla ilgili 2007’den önce yazılan kitaplara bakarsanız “Cumhurbaşkanının halk tarafından doğrudan seçildiği sistem, yarı başkanlık sistemidir.” diyor. Yetkilerine bakılmaksızın, atf yapacağınız bütün referans kitapların hepsi bunu söyler. 2007’den sonra Türkiye’deki değişikliklerle fikir değiştiren bazı anayasa hukukçuları olmuştur siyasi gerekçelerle, sebeplerle ama Cumhurbaşkanı halk tarafından seçiliyorsa sistem yarı başkanlıktır.

Şimdi, Türkiye 21 Ekim 2007’den itibaren aslında parlamenter sistemden çıkmış, yarı başkanlık sistemine geçmiştir. Ancak, 1982’deki ilk tasarım, Cumhurbaşkanıyla ilgili yetkiler bağlamındaki ilk tasarım parlamenter sisteme göre olduğu için bir sistem karmaşası, hükümet sistemi karmaşası çıkmıştır ortaya. Dolayısıyla, bu pratik zarurette Türkiye’de hükümet sistemiyle ilgili acil bir düzenleme

yapmayı önümüze, gündemimize getirmiştir. Nitekim, Uzlaşma Komisyonuna atflar yapıldı, Uzlaşma Komisyonunda istisnasız dört parti de mevcut sistemin, hükümet sisteminin değiştirilmesi gerektiği hususunda mutabıktı ama bu değişikliğin nasıl yapılacağı, ne yöne doğru yapılacağı konusunda ihtilaflar vardı. Ama mutlaka bu sistem karmaşasının çözülmesi yönünde bir mutabakat söz konusuydu.

Değerli arkadaşlar, bu çalışma tabii, Genel Kurulumuzun huzuruna getirmiş olduğumuz çalışma tabii öyle “kısa bir zaman içerisinde hazırlanmış, gizli kapılar arkasında hazırlanmış, milletten kaçırılmış” falan gibi değerlendirmeleri hak edecek bir çalışma değil, bunu söyleyenler de bunu biliyorlar. Değerli arkadaşlar, malumunuz, Türkiye’de yeni anayasa tartışması da yeni bir tartışma değil, bu konu 1990’lardan itibaren tartışılıyor ama AK PARTİ 22 Temmuz 2007 seçimlerinin akabinde Anayasa’yla ilgili bir çalışma, yeni anayasa çalışması getirmişti gündeme. Onun akıbetini biliyoruz kapatma davası süreciyle beraber fakat esas 24’üncü Dönemde Uzlaşma Komisyonu çalışmalarında bütün siyasi partilerimiz birer metin sundular, birer anayasa teklifi bir bütün olarak sundular. İşte bizim de AK PARTİ olarak sunmuş olduğumuz teklifin hükümet sistemiyle ilgili bölümleri, malum, bu metin içerisinde ağırlıklı olarak yer alan hükümler. Demek ki beş yıldır aslında muhtelif zamanlarda, sadece o dönemde değil, onun arkasından 1 Kasım seçimlerinden sonra yapılan bir çalışma var, 15 Temmuzun akabinde üç parti olarak yapılan bir çalışma var, daha sonra, yine iki parti olarak AK PARTİ, MHP’yle yapılan çalışmalar var. Bütün bu çalışmalar bu temel çalışma hazırlık üzerinden geçilmek suretiyle yapılmış çalışmalar. Yani bu çalışmalar gizli saklı çalışmalar değil, Meclisin web sayfasına baktığımızda Cumhuriyet Halk Partisinin önerisi de orada var. Az önce Sayın Akçay’ın açıklamalarıyla ilgili olarak birtakım itirazlarınız oldu ama orada bu metin var, o metinde Cumhuriyet Halk Partisinin önerisi var ve 2’nci maddede “insan haklarına saygılı” ifadesinin, “dayalı” olarak değiştirildiğine dair teklif öneride var, arşivde de var, Meclisin arşiv hizmetlerinde de bu metne ulaşma imkânımız var. Bunlar ulaşılabilir metinlerdir ve biz bütün, daha sonraki seçim çalışmalarında da bu metinler üzerinden milletimize de bunları anlattık; dolayısıyla gizli saklı bir çalışma, kaçırılan bir çalışma, gözardı edilen bir çalışma yok. Acele, niye acele? Değerli arkadaşlar, acele görüşmeyle ilgili: Burada acele değil, normal program dâhilinde bir iş yürütüyoruz. Eğer dikkat ederseniz, yürürlüğe ilgili hükümlere bakarsanız getirdiğimiz değişiklik teklifinin hükümlerinin önemli bir kısmı hemen yürürlüğe girmiyor, 2019’da yürürlüğe giriyor.

ALİ ŞEKER (İstanbul) – Bir kişiye yönelik olduğu oradan belli.

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI MUSTAFA ŞENTOP (Devamla) – Yani hükümetle, hükümet sistemiyle ilgili değişiklikler aynen bugün olduğu gibi devam edecek. Kabine devam ediyor, Başbakan ve bakanlıklar devam ediyor. Bugünkü sistem 2019’a kadar devam edecek diyoruz. Eğer acelemiz olsa -alelacele buraya getirmiş, karda kışta, kıyamette getirmişiz gibi bir ifade buyurdular Sayın Baykal- bunun için yapmış olsak bir an önce yürürlüğe girmesini isteriz. Hayır, biz bu sistemle ilgili tartışmaların hem olgunlaşacak bir düzeyde yapılmasını istiyoruz hem de daha sonra getirilen değişikliklerle ilgili başka düzenlemelerin de yapılmasını öngördüğümüz için yürürlüğe ilgili farklı bir tarih öngörüyoruz. Bunu da metinde açıkça yazdık.

Değerli arkadaşlarım, Anayasa’ya uygunlukla ilgili olarak konu aslında burada konuşuldu, tüketildi. Bir iki noktaya sadece temas etmek istiyorum. Birisi şu: Biz bir Anayasa değişiklik teklifi yapıyoruz, görüşüyoruz, bir anayasa hükmü öneriyoruz. Şimdi, Anayasa’ya uygunluk tartışması normlar hiyerarşisi bağlamında, normlar arasında altlık-üstlük ilişkisi söz konusuysa gündeme getirilebilir bir tartışmadır.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Yani anayasa hukukçusunun Sayın Şentop!

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI MUSTAFA ŞENTOP (Devamla) – Yani bir kanunun Anayasa’ya uygunluğu tartışılabilir çünkü Anayasa üst normdur. Ama bizim getirdiğimiz öneri, bir anayasa önerisidir.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Değiştirilemez hükümler ne olacak?

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI MUSTAFA ŞENTOP (Devamla) – Anayasa normları arasında zaten bir eşitlik, bir eş değerlik söz konusudur.

MURAT EMİR (Ankara) – İlk 3 madde de öyle mi?

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI MUSTAFA ŞENTOP (Devamla) – Anayasa hükümleri içerisinde birbirinden daha farklı değerlerde olan hükümler yok. Anayasa'nın hangi hükmünü hangi hükmüne göre kritize ederek, değerlendirecek aykırılıktan söz edebileceksiniz? Anayasa'da sadece değiştirilemez hükümler vardır ama değiştirilemezlik bir hiyerarşik, normlar hiyerarşisinde bir üstlük anlamına gelmiyor, sadece bir değiştirilme, değiştirme teklifi engeli olarak karşımıza çıkıyor. Dolayısıyla, arkadaşlar, bir kere öncelikle Anayasa normları arasında bir eş değerlik söz konusu olduğundan bir aykırılıktan bahsetmek mümkün değil. Anayasa da buna imkân vermiyor. Anayasa, Anayasa değişikliklerinin -Anayasa Mahkemesi bağlamında söyleyemiyorum ama Anayasa'nın yaklaşımını göstermesi açısından söylüyorum- sadece şekil bakımından denetlenebileceğini... Şekil denetiminin ne olduğunu da tarif etmiş, bunun bir mazisi var. Şekil denetiminin de sadece teklif ve oylama çoğunluğu ile ivedilikle görüşme yasağına uyulup uyulmadığıyla sınırlı olduğundan bahsediyor. Bu ne demektir? Anayasa, esasen Anayasa değişiklikleri için bir esas denetimi öngörmüyor.

MURAT EMİR (Ankara) – 2008 kararını söyley misiniz?

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI MUSTAFA ŞENTOP (Devamla) – Sizin dediğiniz gibi Anayasa'ya aykırılık çalışması, incelemesi yapabilmek için esasen bir esas denetimi yapmanız lazım. Buna Anayasa müsaade etmiyor.

Anayasa Mahkemesinin yaklaşımında problemler var. Ama yasama organı anayasa yapma yani kurucu iktidar yetkisine sahip çıkmak suretiyle zaman içerisinde hep Anayasa Mahkemesini sınırlayan bir tavır, bir tutum geliştirmiştir. Daha önce Anayasa değişiklikleriyle ilgili hiçbir denetleme hükmü olmazken 61 Anayasası'nda, ilk defa 1970 yılında Anayasa Mahkemesi bir denetleme yapıyor. Bunun üzerine 71, 73 döneminde yapılan değişiklikte deniyor ki: “Anayasa Mahkemesi Anayasa değişikliklerini sadece şekil bakımından denetler.” Fakat daha sonra Anayasa Mahkemesi 73, 75'te verdiği kararlarla bu sefer diyor ki: “Şekil evet, ama şeklin içeriğinin ne olduğunu ben belirlerim.” Gene kendisine çizilen sınırları aşıyor. Bu sefer 1982'de sadece “şekil” demekle de iktifa etmiyor kurucu iktidar, diyor ki: “Şekil şunlarla sınırlıdır: Teklif ve oylama çoğunluğu, ivedilikle görüşme yasağı. Bununla sınırlıdır.” Yani hep yasama organı, kurucu iktidar yetkisine sahip çıkmak suretiyle çizilen sınırlarını aşan Anayasa Mahkemesinin sınırlarını yeniden çizmeye gayret etmiş.

Anayasa Mahkemesinin 82 Anayasası döneminde, değerli arkadaşlar, dört kararı var esaslı. Bunların ikisinde Anayasa'da kendisine çizilen sınırlara riayet edeceğini ifade etmiş, bununla bağlı olduğunu söylemiş; 1987 ve 2007. Ama 2008 başörtüsü serbestliğiyle ilgili karar ve Anayasa değişikliğiyle ilgili 12 Eylül 2010'da referanduma sunduğumuz kararda ise bu sefer “Ben teklif edilebilirlik bakımından bu alanı açarım.” diye Anayasa Mahkemesinin bir kararı var. Dolayısıyla iki kararda bu sınırlara uymuş -doğru olan da budur- iki kararda ise...

MURAT EMİR (Ankara) – 75 kararı da var Sayın Şentop, 75'te de var.

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI MUSTAFA ŞENTOP (Devamla) – O ayrı, önceki Anayasa dönemi, 82'den bahsediyorum ben, bunu da belirttim.

Değerli arkadaşlar, Anayasa Mahkemesinin bu tavrı sürekli eleştirilmiştir. Anayasa Mahkemesi, “Kurucu iktidar yetkisi kullanan Meclisin çizmiş olduğu sınırların dışına kendi yorumlarıyla çıkamaz.” diye eleştirilmiştir.

Şimdi, bizim teklifimizle ilgili de, vaktim azalmakla beraber, çok önemli sadece 4 perspektifin dikkate alınması gerektiğini, bu perspektifler dikkate alınmadan bu değişiklik teklifinin değerlendirilmesinde hata yapılacağını ortaya koymak istiyorum. Bunlardan birincisi, sözlerimde de ifade ettim, hükümet sistemi değişikliği var burada arkadaşlar.

İBRAHİM ÖZDİŞ (Adana) – Rejim değişikliği, rejim değişikliği.

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI MUSTAFA ŞENTOP (Devamla) – Onun için, birisi çıkıp da “Burada niye güvenoyu yok, niye gensoru yok?” diyorsa o arkadaşla bu konuyu tartışma imkânımız yok. Niye? E, çünkü bu sistemde zaten hükümet doğrudan halk tarafından seçiliyor. Güvenoyu ve gensoru dediğiniz şey parlamenter sistemde, Parlamentonun içinden çıkan bir hükümet için söz konusudur.

MUHARREM ERKEK (Çanakkale) – Sayın Başkan, bu ne sistemi?

ÖZKAN YALIM (Uşak) – Parlamenter sistem değil yani.

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI MUSTAFA ŞENTOP (Devamla) – Bu hükümet sistemi değişikliğini eğer fark etmemişseniz, bu gözle bakamıyorsanız, “Gensoru, güvenoyu neden yok?” diye sorarsanız sizinle bu konuyu tartışmamız mümkün değil.

MUHARREM ERKEK (Çanakkale) – Sayın Başkan, bu sistemin adı ne?

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI MUSTAFA ŞENTOP (Devamla) – Okumuyorsanız tartışmayalım, bu metni bir baştan sona okumamız lazım. (AK PARTİ sıralarından alkışlar)

İkinci husus arkadaşlar, yine bu bağlamda söylüyorum, yetkilerle ilgili husus, yetkilerin bir elde toplanması falan. Çok uzunca konuşulabilecek bir konu ama burada sadece bir şeyden bahsedeceğim: Bakınız, buradan kastedilen şey, yasama ve yürütmeye yetkilerin tek elde, tek şahısta, tek partide toplanması; değil mi bu kastediliyor? Peki, parlamenter sistemde durum nedir?

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Yargı da dâhil, yargıyı da topladınız yargıyı.

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI MUSTAFA ŞENTOP (Devamla) – Parlamenter sistemde durum nedir Sayın Tezcan?

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Yargıyı da topladınız Sayın Şentop.

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI MUSTAFA ŞENTOP (Devamla) – Parlamenter sistemde, bir hükümetin olabilmesi için hükümeti kuracak olan siyasi partilerimiz...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

MUHARREM ERKEK (Çanakkale) – Parlamentonun denetimi var.

BAŞKAN – Sayın Şentop, size de üç artı iki şeklinde beş dakika süre veriyorum, lütfen zamanında tamamlayın.

Buyurun.

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI MUSTAFA ŞENTOP (Devamla) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Bir hükümet çıkabilmesi için parlamenter sistemde, hükümeti kuran parti veya partilerin Parlamentoda da çoğunluğu elde bulundurması lazım, aksi hâlde hükümet olamaz. Yani parlamenter sistemde zaten yasama ile yürütmenin tek elde toplanması zarureti vardır, bunun dışında bir ihtimal söz konusu değil, yoksa hükümet çıkmaz.

MURAT EMİR (Ankara) – Ama Başbakana yargıç atattırmıyoruz değil mi Anayasa Mahkemesine?

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI MUSTAFA ŞENTOP (Devamla) – Bir dakika Sayın Emir.

Değerli arkadaşlar, bizim önerdiğimiz modelde ise yasama ve yürütme organı ayrı ayrı seçileceğinden, doğrudan halk tarafından seçileceğinden burada yasama ve yürütmenin farklı siyasi partilerin çoğunluğunda elinde toplanabilme ihtimali var, bir ihtimal olarak en azından parlamenter sisteme göre var. Parlamenter sistemde bunun ihtimali bile yok, zaruri olarak tek elde toplanması gerekiyor zaten. Değerli arkadaşlar, birincisi bu. Teklifin bir hükümet sistemi değişikliği içerdiğini, bunu esas aldığını eğer bilmiyorsak, bu gözle bakmıyorsak, burada birçok hatalı, yanlış, tamamen bağlamından kopuk değerlendirmeler yaparız; mahcup oluruz, ben de üzülürüm.

İkincisi şu: Bir kere, bu konuyu, hükümet sistemi konusunu uzayda, boşlukta bir nesne gibi tartışmamalıyız. Biz burada bir anayasa hukuku dersi vermiyoruz; başkanlık sisteminin avantajları, dezavantajları, bunu konuşmuyoruz. Türkiye'nin bir sistemi var şu anda, hükümet sistemi. Önerilen teklifteki sistem ile bugünkü sistem arasında mukayeseler yapmak zorundayız; ileriye mi gidiyor, geriye mi gidiyor sistem? Bir kere –çok detaya girmeyeceğim, sadece şundan söz edeceğim- değerli arkadaşlar, bugünkü sistemde de bir yürütme var, bizim önerdiğimiz modelde de bir yürütme var. Bugünkü sistemde yürütmeye ait olan yetkiler bizim önerdiğimiz teklifte de yürütmeye aittir. Yasamaya ait olan yetkiler alınıp da yürütmeye verilmiş değil, yargıya ait yetkiler alınmış da yürütmeye verilmiş değil.

MURAT EMİR (Ankara) – Cumhurbaşkanlığı kararnameleri ne?

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI MUSTAFA ŞENTOP (Devamla) – Söyleyeceğim...

ÜNAL DEMİRTAŞ (Zonguldak) – Bütçe yetkisi ne, bütçe? Bütçeyi kime veriyorsunuz?

MUHAMMED ERKEK (Çanakkale) – Meclisin bütçesini kim yapacak?

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI MUSTAFA ŞENTOP (Devamla) – Yürütmenin yetkileri yürütmeye verilmiş ama yürütmenin kendi iç dizaynı farklı. E sistem farkı var zaten. Bugün yürütme Cumhurbaşkanı, Başbakan ve Bakanlar Kurulundan oluşurken önerdiğimiz modelde Cumhurbaşkanından oluşuyor. Bu da sistemin tabiatı gereği. Bunu biz icat etmedik, Mars'tan gelmedi, var, dünyada uygulanan bir sistem.

MUHAMMED ERKEK (Çanakkale) – Bu sistemin adı ne Sayın Başkan?

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI MUSTAFA ŞENTOP (Devamla) –Söyleyeceğim, bir dakika, sabırlı olun.

Değerli arkadaşlar, dolayısıyla bu tartışmayı yaparken bugün sanki hiçbir şey yokmuş, hiçbir yetki yokmuş Cumhurbaşkanında, Hükümette, Başbakanda, bunları biz icat etmişiz gibi bakmamak lazım; yürütmedeki yetkiler yine yürütmeye verilmiş yetkililerdir.

Üçüncü husus değerli arkadaşlar, bu sistemlerin uygulandığı diğer ülkelerle mukayese etmek lazım. Bakınız, size veto, kanunların vetosundan bahsediyoruz ya, size vetoyla ilgili...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – Toparlayın Sayın Şentop, iki dakika veriyorum.

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI MUSTAFA ŞENTOP (Devamla) – Toparlıyorum Sayın Başkanım.

Amerika Birleşik Devletleri'nde...

MURAT EMİR (Ankara) – Feshi de Amerika'ya göre anlatın da tam olsun, feshi de oraya göre anlatın.

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI MUSTAFA ŞENTOP (Devamla) – ...Başkanın veto ettiği bir kanunun geçmesi için üçte 2 oranında -her iki kamarasında da Meclisin- aranıyor. 1789’dan 1986’ya kadar yapılmış olan bir çalışma, toplam 2.838 kanun veto edilmiş. Bunlardan sadece 99’u tekrar kabul edilmiş. Bu, yüzde 3’tür, yüzde 3’ü yeniden kabul edilmiş vetodan sonra.

MUHARREM ERKEK (Çanakkale) – O başkanlık sistemi.

MURAT EMİR (Ankara) – Fesih var mı fesih, orada fesih var mı?

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI MUSTAFA ŞENTOP (Devamla) – En önemlisi, Roosevelt döneminde -on iki yıl başkanlık yapmıştır, 3 dönem- 631 vetodan 10’u sadece tekrar kabul edilmiştir, bu da yüzde 1,6’ya tekabül ediyor. Hâlbuki bizim önerdiğimiz modelde üçte 2 değil, Parlamantonun üye tam sayısının salt çoğunluğu aranıyor.

Tabii, şimdi...

MUHARREM ERKEK (Çanakkale) – Sayın Başkan ama yapılan atamalar onaya tabi, onaya tabi, burada onay yok.

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI MUSTAFA ŞENTOP (Devamla) – Onu söyledik Komisyonunda. En azından sen söyleme Muharrem Bey, Komisyonunda söyledim.

MURAT EMİR (Ankara) – Fesih var mı Sayın Başkan, Amerika’ya değinmişken onu da söyleyin.

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI MUSTAFA ŞENTOP (Devamla) – Bakınız, Kongrede biliyorsunuz iki bölüm var: Temsilciler Meclisi, Senato. Nereye gidiyor bu? Senatoya, değil mi? Niye? Çünkü federal yetkidir. Bunlar Amerika Birleşik Devletleri’nde parlamentonun, Kongrenin yetkisi olarak düşünüldüğü için Anayasa’ya konulmuş değil, federal yetki olarak görüldüğü için Senatonun uhdesine verilmiş onaylardır. Onun için bunu birbiriyle karıştırmamak lazım.

MURAT EMİR (Ankara) – Sonuçta denetimli değil mi, denetimli değil mi, ona bakın.

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI MUSTAFA ŞENTOP (Devamla) – Değerli arkadaşlar, bu Anayasa değişikliğinin zamanı mıdır? Bize göre tam zamanıdır.

MURAT EMİR (Ankara) – Fesih kaldı, feshi söylemediniz.

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI MUSTAFA ŞENTOP (Devamla) –Bakın, bölgemiz yeniden inşa ediliyor, dünya yeniden inşa ediliyor, Türkiye de yeniden inşa edilecek. Hacı Bayram Veli’nin bir şiiri var, “Nâgihân bir şâra vardım / Anı yapılırken gördüm / Ben dahi bile yapıldım / Taş u toprak arasında” diyor. Bugün bölgemiz yeniden inşa edilirken, dünya yeniden inşa edilirken, Avrupa yeniden inşa edilirken Türkiye’nin bu inşa faaliyetine katılabilmesi için kendisini de yeniden inşa etmesi gerekiyor.

Heyetinizi hürmetle selamlıyorum.

Sağ olun. (AK PARTİ sıralarından alkışlar)

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum Sayın Şentop.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Sayın Başkan...

BAŞKAN – Sayın Altay...

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Sayın Başkanım, öncelikle, biraz önceki talebimizle ilgili yanıtınızı bekliyorum. Bu sizin tasarrufunuzda bir iştir. Ancak bununla beraber, Komisyon görüşmelerinde muhalefeti konuşturmamak için elinden gelen her şeyi yapan Komisyon Başkanını her şeye rağmen sabırla dinledik. Bu noktada, Komisyon Başkanının şöyle bir ithamına maruz kaldık: “Sizinle bunu tartışamayız, okumuyorsunuz.” diye söyledi. Bizi kastetti.

BAŞKAN – Sizi mi kastetti?

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Bizi kastetti.

BAŞKAN – Sayın Şentop...

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Efendim, bize bakarak söyledi Başkanım.

BAŞKAN – Genel Kurula hitap eder efendim kürsüdeki konuşmacı, Genel Kurulda herkese bakarak hitap eder, gözünü kapatacak hâli yok ya.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – AKP Grubunu kastettiye söz talebimi geri çekeceğim. Söylesin, “AKP Grubunu kastettim.” desin.

MUSTAFA ELİTAŞ (Kayseri) – Gensoru ve güven oylamasının eğer bu sistemde olduğunu bilmiyorsanız...

BAŞKAN – Sayın Şentop, kime söylediniz? (CHP sıralarından gürültüler)

Bir saniye sayın milletvekilleri.

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI MUSTAFA ŞENTOP (İstanbul) – Ben birisini doğrudan kastedecek olsam açıkça söylerim, cesaretim buna müsait.

Bir takım elbise diktim, size uydusa bir şey diyemem Sayın Altay. (AK PARTİ sıralarından alkışlar)

BAŞKAN – Teşekkür ediyoruz.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Sayın Başkan, biraz cesur olsun, biraz samimi olsun, biraz da dürüst olsun. AKP Grubunu kastettiye mesele yok ama bizi kastetti, bu açıktır.

Komisyon grup başkanımızın cevap hakkını kullanmasını talep ediyorum.

BAŞKAN – Yani o takım elbiseyi kendinize uyurduysanız buyurun.

İki dakika süreyle sataşmadan söz vereyim.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Sayın Başkan, yorumlara girmeyin. Ne demek! Ne demek! (CHP sıralarından gürültüler)

BAŞKAN – Açık açık bunu söyledi Sayın Altay.

Buyurun Sayın Tezcan, sataşmadan iki dakika süre veriyorum.

Lütfen yeni bir sataşmaya meydan vermeyelim.

MUSTAFA ELİTAŞ (Kayseri) – Aşırı alınganlık gösteriyorlar Sayın Başkan. Oyalama yapıyorlarsa başka, ama aşırı alınganlık gösteriyorlar. Böyle şey olmaz.

V.- SATAŞMALARA İLİŞKİN KONUŞMALAR (Devam)

12.- Aydın Milletvekili Bülent Tezcan'ın, Anayasa Komisyonu Başkanı Mustafa Şentop'un 447 sıra sayılı Anayasa Değişiklik Teklifi'nin tümü üzerinde Komisyon adına yaptığı konuşması sırasında Cumhuriyet Halk Partisine sataşması nedeniyle konuşması

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Sayın Başkan, teşekkür ederim.

Önce şunu söyleyeyim: Bizim başkasının diktği takım elbiseyi giymeye ihtiyacımız yok.

MUSTAFA ELİTAŞ (Kayseri) – Ama şu anda ona göre konuşuyorsun.

BÜLENT TEZCAN (Devamla) – Sayın Komisyon Başkanının ve beraber siyaset yaptığı arkadaşların okyanus ötesinde dikilen elbiseleri giyerek bu memlekette nasıl gezdiğini çok iyi biliyoruz. (CHP sıralarından alkışlar) Ha, bizim öyle bir elbise merakımız yok.

Şimdi, Sayın Şentop iyi ki milletvekili olmuş; dedi ya “Ders anlatacak durumda değiliz burada.” diye, iyi ki milletvekili olmuş, hukuk fakültesindeki öğrenciler kurtulmuş ileride böyle bir hukukçu olmaktan. (CHP sıralarından alkışlar)

Bakın, getirilen bu teklifin Anayasa'ya aykırılığını bir buçuk saat Komisyonunda anlattım, cümle âlem anladı, Sayın Şentop anlamadı. Ben bir şey soruyorum sevgili milletvekili arkadaşlar, bir şey soruyorum: Hani o ilk 4 madde, teklif edilemezlik maddeleri var ya, mesela Anayasa'nın Cumhurbaşkanlığı seçimini düzenleyen -101'di sanıyorum- maddesine şöyle bir hüküm ekleseniz, 101'inci maddeye, deseniz ki: "Cumhurbaşkanı bir sefer seçilir, ondan sonra ölünceye kadar görevde kalır, ondan sonra da irsen ve teselsülen çocuklarına Cumhurbaşkanlığı geçer."

MUSTAFA ELİTAŞ (Kayseri) – 1950 öncesi öyleydi, sizin zamanınızda, 1950 öncesi öyleydi.

BÜLENT TEZCAN (Devamla) - Yani bunu şimdi Anayasa'ya aykırı diye denetlemeyeceğiz mi? Yani bunu şimdi 4 maddeye girmiyor, ilk 4'ün içinde değil diye denetlemeyeceğiz mi? İşte, buyurun, anayasa hukuku tarihi anlatan anlayışın memleketin önüne getirdiği teklif böyle bir teklif, başka ne söyleyelim. (CHP sıralarından alkışlar)

MUSTAFA ELİTAŞ (Kayseri) – 1950 öncesi öyleydi.

BÜLENT TEZCAN (Devamla) - Şimdi, çok zaman kalmadı. İnşadan bahsetti. Bir yapım müteahhitleri vardır, bir yıkım müteahhitleri vardır; işte, bu Anayasa teklifi yıkım müteahhitlerinin teklifidir, buna karşı direniyoruz. (CHP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

HİLMİ BİLGİN (Sivas) – Vesayet rejimini yıkacağız.

X.- KANUN TASARI VE TEKLİFLERİ İLE KOMİSYONLARDAN

GELEN DİĞER İŞLER (Devam)

A) KANUN TASARI VE TEKLİFLERİ (Devam)

2.- Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkanı İzmir Milletvekili Binalı Yıldırım ve Grup Başkanvekilleri Kayseri Milletvekili Mustafa Elitaş, Amasya Milletvekili Mehmet Naci Bostancı, Aksaray Milletvekili İlknur İnceöz, Çanakkale Milletvekili Bülent Turan ve İstanbul Milletvekili Mehmet Muş ile 310 Milletvekilinin Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi (2/1504) ve Anayasa Komisyonu Raporu (S. Sayısı: 447) (Devam)

BAŞKAN - Şimdi, söz sırası Milliyetçi Hareket Partisi Grubu adına Afyonkarahisar Milletvekili Mehmet Parsak'a aittir.

Sayın Parsak, buyurun. (MHP sıralarından alkışlar)

MUHARREM İNCE (Yalova) - Başbakanlık kaldırıldı mı? Binalı Yıldırım niye orada oturuyor? Erken mi kaldırıldı Başbakanlık?

BAŞKAN – Sabredin sayın milletvekilleri, günü geldiğinde o da olur. (CHP sıralarından gürültüler)

BAŞKAN – Buyurun Sayın Parsak.

MHP GRUBU ADINA MEHMET PARSAK (Afyonkarahisar) – Aziz Türk milleti, saygıdeğer milletvekilleri; Anayasa değişiklik teklifi üzerinde Milliyetçi Hareket Partisi adına teklifin bütünü üzerinde söz almış bulunuyorum. Bu vesileyle Gazi Meclisi ve siz saygıdeğer milletvekillerini saygılarımla selamlıyorum.

Sayın milletvekilleri, 1982 Anayasası, yürürlüğe girdiği tarihten bu yana tam 18 kez, 100'ün üzerinde maddesinde değişiklik yapılmak suretiyle çeşitli değişikliklere uğramıştır. Bu kapsamda, şu anda 19'uncu değişiklik teklifi çalışmaları yürütülmektedir.

1982 Anayasası'nın, özellikle hükûmet sistemi bakımından daha yürürlüğe girdiği tarihten itibaren tartışmalı olduğu hepimizle malumdur. Bu kapsamda, 1982 Anayasası'nın temel siyasi sebebi durumunda olan 12 Eylül 1980 darbesini gerçekleştiren Kenan Evren'in Cumhurbaşkanı olmayı tercih etmesinden dolayı, 1961 Anayasası'nda sadece bir paragrafta düzenlenen yetkiler, 1982 Anayasası'nda

yasama, yürütme ve yargıya ilişkin olmak üzere tam iki buçuk sayfa hâlinde, son derece geniş, son derece fazla olarak tanımlanmıştır ve cumhurbaşkanının yetkileri buna göre dizayn edilmiştir. Bunun karşısında, cumhurbaşkanı sadece vatana ihanet suçu bakımından ve Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tam sayısının dörtte 3'ünün suçlandırmasıyla bir sorumluluğa tabi kılınmış, bunun dışında Anayasa'nın hiçbir yerinde, hiçbir tür sorumluluk öngörülmemiştir.

Şimdi, bu sorumluluğu iki açıdan değerlendirmekte fayda var saygıdeğer milletvekilleri: Birincisi, suç tipi; ikincisi, bu sorumluluğun neticelenebilmesi için gerekli olan nisap. Suç tipi için bakıldığında, Vatana İhanet Kanunu bakımından sadece bir sorumluluk söz konusudur. Ve o Hıyanet-i Vataniye Kanunu 1991 yılında yürürlükten kaldırıldığı için denilebilir ki 1991 yılından itibaren hiçbir cumhurbaşkanının suç tipi bakımından sorumluluğu yoktur. Bunu net olarak söyleyemiyoruz çünkü aynı maddede, cumhurbaşkanının suçlandırılabilmesi bakımından dörtte 3 gibi çok yüksek bir nisap öngörüldüğü için 1982 yılından bu yana bunun hiç uygulaması söz konusu olmamıştır, ondan dolayı da bunun tartışılmasına yönelik herhangi bir içtihat mevcut değildir. Bu kapsamda, yetki-sorumluluk dengesizliği çerçevesinde bakıldığında durum böyleyken yürütme yapısı da kendi içinde iki başlılık arz etmektedir. Gerçekten, bir tarafta hiçbir sorumluluğu bulunmayan -demin de anlattığım gibi- bir cumhurbaşkanıyla, öbür tarafta halkın oylarıyla seçilmiş Türkiye Büyük Millet Meclisinin içinden çıkan, başında bir başbakanın olduğu ve tüm sorumluluğu da üzerinde taşıyan bir bakanlar kurulu yani iki başlı ve böylesi dizayn edilmiş bir yürütme söz konusudur ve bu yapı 1982 yılından 2007 yılına kadar özellikle yürütmenin iki başı arasında yani sorumsuz Cumhurbaşkanı ve sorumlu Başbakan ve Bakanlar Kurulu arasında çok ciddi tartışmaları da beraberinde getirmiştir. Süremizin kısıtlı olması itibarıyla bunları uzun uzun anlatma imkânımız yok burada fakat 2007 yılına gelindiğinde sorun çok farklı bir boyuta kavuşmuştur, o da şudur: Gerçekten, Cumhurbaşkanlığı seçim sürecinde ortaya atılan bir 367 garabetinden dolayı, 367 krizinden dolayı, bu krizin sonunda yapılmış olan Anayasa değişikliğiyle birlikte, Cumhurbaşkanının yani yürütmenin sorumsuz kanadının doğrudan doğruya millet tarafından, doğrudan doğruya halk tarafından seçilmesi benimsenmiştir. Öyle olunca, 2007 yılından itibaren, ilk uygulamasının olduğu 2014 yılına kadar daha çok teorik düzeyde ama 2014 yılından itibaren ise aynı zamanda da uygulamalar itibarıyla yürütmenin iki kanadı arasında yani Cumhurbaşkanı ile Başbakan ve Bakanlar Kurulu arasında tartışmalar çok farklı düzeyde seyretmiştir. Bu kapsamda bakıldığında, 2007 yılında yapılmış olan Anayasa değişikliğiyle sadece Cumhurbaşkanının seçim usulü değişmiştir yani Cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesi benimsenmiş ve fakat Cumhurbaşkanının yetkileri, sorumlulukları, Bakanlar Kuruluyla ilişkileri ve diğer tüm konularda herhangi bir değişiklik söz konusu olmamıştır. Bu kapsamda, 2007 yılından itibaren olan bu gelişmeler değerlendirildiğinde karşımıza tabii ki pek çok siyasi neticeler gelmekte ama bazılarını bu kısıtlı zaman içerisinde değerlendirmekte de fayda bulunmaktadır.

Bu kapsamda, 2014 yılında Cumhurbaşkanının doğrudan doğruya halk tarafından seçilmesiyle birlikte pek çok Anayasa'ya aykırılık tartışmaları yaşanmıştır. Bunların en önemlilerinden bir tanesi de Yüksek Seçim Kurulu kararlarına da bağlandığı için, Cumhurbaşkanının tarafsız olduğu ve varsa partisiyle ilişkisi kesileceği yönündeki 101'inci maddenin son fıkrasının uygulanması çerçevesindedir. Gerçekten, 25'inci Dönem Türkiye Büyük Millet Meclisi seçimlerinde, 7 Haziran seçim sürecinde Sayın Cumhurbaşkanı doğrudan doğruya halk tarafından seçildiği iddiasıyla, gerekçesiyle o günün iktidar partisinin Genel Başkanı olan, Başbakanı olan Sayın Davutoğlu'ndan daha fazla sayıda miting yapmıştır ve bu mitingler başladığında, konu Cumhuriyet Halk Partisi ve HDP tarafından Yüksek Seçim Kuruluna intikal ettirilmiştir. Yüksek Seçim Kurulu, özetle "Evet, 101'inci maddenin son fıkrası çerçevesinde 'Cumhurbaşkanı tarafsızdır, varsa partisiyle ilişkisi kesilir.' hükmü yer almaktadır fakat 105'inci madde çerçevesinde sorumsuz olduğu açıkça düzenlenmektedir. Öbür taraftan, 101'inci

maddenin son fıkrasındaki partisile ilişkisini kesme meselesi siyasi partiler kütüğü çerçevesinde üyelik kaydının silinmesi midir, yoksa başka davranışlar da bunun için gerekli midir? Dolayısıyla, bu çerçevede bana Yüksek Seçim Kurulu olarak tanınmış bir yetki yoktur yani 101'inci maddenin son fıkrasındaki partisile ilişkisini kesmeme durumuna ilişkin Anayasa'da bir yaptırım yoktur.” demek suretiyle söz konusu müracaatları oy çokluğuyla da olsa reddetmiştir; böyle 4 tane müracaat söz konusudur. Yani, geldiğimiz noktada, cumhurbaşkanları ile hükümetler arasındaki yetki-sorumluluk ilişkileri çerçevesinde önemli sorunlar, önemli sıkıntılar karşımızda durmaktadır.

1982 Anayasası sadece Hükümet sistemi bakımından değil, diğer pek çok yönü itibarıyla da tartışılmıştır ve bunlardan en kayda değer 24'üncü Dönemde yapılmış olan Anayasa Uzlaşma Komisyonu çalışmaları esnasındaki tartışmalardır. Ama, bu tartışmalar esnasında, bize göre hiç tartışılmaması gerektiği hâlde, ne yazık ki Anayasa'nın Türk Anayasası olduğu, ilk 4 maddesi, ilk 4 maddeye hâkim olan millî ve üniter devlet ilkeleri ve millî ve üniter devlet ilkelerinin muhtelif maddelerdeki yansımaları da tartışılmıştır ve buna ilişkin, bugün başladığımız bu oturumda, muhtelif milletvekilleri tarafından dile getirilen ve tartışmalara yol açan konularla ilgili olarak her 4 siyasi partinin de hangi konularda, nasıl değişiklik teklifleri verdiği bu Komisyon çalışmalarında mevcuttur. O da Türkiye Büyük Millet Meclisinin web sitesinin en altında, Anayasa çalışmaları kapsamında, partilerin müstakil önerileri, bu öneriler çerçevesinde yürütülen müzakereler, müzakereler neticesinde ortaya çıkan tam metin de olmak üzere tüm boyutlarıyla orada durmaktadır. İsteyen her milletvekili hatta isteyen her vatandaş bunları buradan açıklıkla okuyup inceleyebilme imkânına sahiptir.

Şimdi, burada, biraz önce de ifade ettiğim gibi, bugün, Hükümet sistemi tartışmaları çerçevesinde aslında en önemli tarih 2007 yılında yapılmış olan söz konusu Anayasa değişikliğidir yani Cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesini öngören Anayasa değişikliği. Gerçekten, o 367 krizi ortaya çıktıktan sonra, Anayasa Mahkemesi bu yönde bir karar vermiştir. Bu karar verildiğinde Milliyetçi Hareket Partisi tarihinin her döneminde olduğu gibi, o dönemde de, Meclis dışında olmasına rağmen, Türk milletinin, Türk devletinin menfaatlerini gözeterek inisiyatif almış ve milletimize bir çağrıda bulunmuştur.

Bu Meclisin bir Cumhurbaşkanı seçmesi hâlinde, o seçilecek Cumhurbaşkanının meşruiyet tartışmalarının hiç bitmeyeceğini, bundan dolayı seçimlerin erkene alınmasını ve millete “Ey millet! Seceğiniz bu Meclis, Anayasa çerçevesinde Cumhurbaşkanını seçecektir. Reyinizi, oyunuzu, kararınızı ona göre tayin edin.” teklifinde bulunmuştur. Milliyetçi Hareket Partisinin bu çağrısı kabul görmüştür, kasım ayında yapılması gereken seçimler erkene alınmıştır, Milliyetçi Hareket Partisi de yeniden 74 milletvekiliyle Türkiye Büyük Millet Meclisindeki yerini almıştır ve o seçimler tamamlandıktan sonra, önce Adalet ve Kalkınma Partisi ile Cumhuriyet Halk Partisi -bize göre olabileceği gibi yani uzlaşma anlayışı çerçevesinde değerlendirildiğinde- Meclis Başkanının seçiminde uzlaşmış, Sayın Köksal Toptan'ı Meclis Başkanı olarak seçmiş -450 oy alması ona işaret etmektedir- ve arkasından da kaçınılmaz olarak Cumhurbaşkanını seçecekken bu çerçevede Milliyetçi Hareket Partisine Meclise girmeme, Genel Kurulda bulunmama, Cumhurbaşkanlığı seçimlerini kilitleme yönünde çağrılarda bulunulmuştur.

Sayın milletvekilleri, Cumhurbaşkanının seçilememesi 12 Eylül 1980'de de olduğu gibi darbeyi dahi sonuçlayan bir durumdur. Hatırlatma kabîlinden söylüyorum: Gerçekten, 12 Eylül 1980 darbesi pek çok siyasi, sosyal hadisenin neticesinde gerçekleşmiştir ama bardağı taşıran son darbe Cumhurbaşkanının seçimi hususunda o gün Mecliste bulunan siyasi partilerin anlaşılamamış olmasıdır. Yani Milliyetçi Hareket Partisine böylesi bir çağrıda bulunulmuşken Milliyetçi Hareket Partisi, altı ay

öncesinde verdiği sözlerle paralel olarak, onlarla tutarlı olarak Mecliste yerini almıştır, kendi adayını çıkarmıştır, tüm grup olarak kendi adayına oyunu vermiştir ama en önemlisi, o tıkanıklığı çözmüş ve yeniden 12 Eylül 1980’de olabilecek gibi bir krize meydan vermemiştir.

Milliyetçi Hareket Partisinin böylesi önemli tıkanıklıkları, böylesi önemli krizleri çözmesi, kuruluşu olan 1969 yılından itibaren sıklıkla meydana gelen bir durumdur. O anlamda, söz gelimi 1977 yılında Meclis 37 tur boyunca kendi Başkanını seçemediğinde gene Milliyetçi Hareket Partisinin krizi çözen bir yaklaşımıyla Cumhuriyet Halk Partisinin o dönemde aday olan Sayın Cahit Karakaş’ı desteklemesi neticesinde Meclis Başkanlığı seçimi krizi de çözülmüştür. Yani Milliyetçi Hareket Partisinin, tarihinin her döneminde Türk milletinin, devletimizin, memleketimizin ihtiyaçları doğrultusunda, krizleri, sıkıntıları, tıkanıklıkları gideren, çözen bir tutumu vardır, bu yeni de değildir.

Bu çerçevede bakıldığında, 24’üncü Dönem Anayasa çalışmalarının neticesinden ne yazık ki bir somut netice çıkmamıştır. 25’inci Dönemde seçimler gerçekleşmiş ve fakat komisyonlar kurulamadığı için bir Anayasa uzlaşma komisyonu da kurulamamıştır. 26’ncı döneme gelindiğinde, bu sefer adı “Anayasa Mutabakat Komisyonu” olan bir komisyon kurulmuş, bu Komisyon da üç toplantı gerçekleştirmiş ve fakat henüz komisyonun adında bile mutabakata varamadan dağılmak durumunda kalmıştır. Sonrasında, 15 Temmuz 2016’da Türk milleti, tarihinin en büyük ihanetlerinden biriyle karşılaşmıştır. Gerçekten, 15 Temmuzda bu Gazi Meclis bombalanmaya varıncaya kadar, ihanetin en büyükleri ne yazık ki yaşanmıştır ve 15 Temmuzda meydana gelen bu gelişme çok önemli bir paradigma değişikliğini de beraberinde getirmiştir. Şimdi, zaman zaman söz alan ya da işte, satışma niyetiyle hem Sayın Genel Başkanımızın hem benim önceki birtakım beyanlarımızı da ifade etmek suretiyle “Ne değişti de bugün farklı şeyler söyleniyor?” çerçevesinde birtakım ithamlarda bulunmaktadırlar. Tabii ki sadece bu değil ama burada sırası geldiği için söylüyorum: Bunları ileri sürenler 15 Temmuzda yaşananları ve 15 Temmuzdan sonra yaşanabilecek muhtemel gelişmeleri anlamayan ya da anlamak istemeyenlerdir. Ben bu kadarını ifade etmekle yetineceğim saygıdeğer milletvekilleri.

Şimdi, burada, süremin de azaldığını gözeterek, bu tarihsel süreç içerisinde geldiğimiz noktada yani 15 Temmuzdan sonra Sayın Genel Başkanımızın 11 Ekimde Türkiye Büyük Millet Meclisinde, grup toplantısında yapmış olduğu konuşmanın ardından, hem Sayın Başbakanın hem de Sayın Genel Başkanımızın çağrılarına rağmen, sadece Adalet ve Kalkınma Partisi ve Milliyetçi Hareket Partisi grupları arasında yürütülen çalışmalarla bir Anayasa değişiklik teklifi daha hazırlanmıştır. İşte bu, 19’uncu Anayasa değişiklik teklifi metnidir. Bu kapsamda Anayasa’nın bütünü üzerinde bir değişiklik söz konusu değildir. Peki, neler söz konusudur? Kalan sürem içerisinde de bazı önemli gördüğüm kısımlar itibarıyla onlar hakkındaki düşüncelerimizi paylaşmak istiyorum.

Saygıdeğer milletvekilleri, her şeyden önce şunu söyleyeyim: Bu Anayasa değişikliği teklifiyle bir rejim değişikliği değil, sadece ve sadece bir hükûmet sistemi değişikliği, aslında daha da doğrusuyla bir hükûmet sistemi netleştirmesi söz konusudur. Gerçekten, 1982’den 2016’ya gelinceye kadar, burada kısa sürede anlatamadığı ama pek çok konuşmacının da şimdiye kadar defalarca ifade ettiği gibi, hükûmet sistemimizin ne olduğu hususunda bilim dünyasında da çok ciddi tartışmalar vardır. Bizim gerçekten şu anda hükûmet sistemimiz parlamenter sistem midir, yarı başkanlık sistemi midir ya da nedir, bu konu gerçekten her düzeyde tartışılmıştır. Dolayısıyla, burada hükûmet sistemi değişikliği değil, belki bir hükûmet sistemi netleşmesi söz konusudur.

İkinci önemli bir tartışma alanı olarak burada denilmektedir ki: “Anayasa’nın ilk 4 maddesi değiştirilmektedir.” Sayın milletvekilleri, karıştırmamak lazım, Anayasa’nın ilk 4 maddesi bu 18 maddelik teklifle değil, ne yazık ki, 2011 ile 2013 arasında faaliyet gösteren 24’üncü Dönem Anayasa Uzlaşma Komisyonunda açıktan açığa teklif edilmiştir ve buna ilişkin kayıtlar Türkiye Büyük Millet Meclisinde mevcuttur. Yeniden hangi parti neyi önerdi, neyi teklif etti burada uzun uzun anlatacak

değilim ama o noktada Anayasa'nın ilk 4 maddesine, tam anlamıyla bir tuğlasına bile dokundurtmaksızın sahip çıkan bir tek Milliyetçi Hareket Partisi olmuştur saygıdeğer milletvekilleri. Bugün yorum yoluyla “Şu madde değiştiği için, bu maddede böyle bir hüküm getirildiği için Anayasa'nın ilk 4 maddesi değişiyor.” demek gerçekten ciddiyetten ve gerçekten uzak bir isnattır. Dolayısıyla, bu çerçevede Anayasa'nın ilk 4 maddesinde de herhangi bir değişiklik söz konusu değildir.

Sırasıyla gidiyorum, Anayasa'mızın 98'inci maddesinde bugün Türkiye Büyük Millet Meclisinin bilgi edinme ve denetim yolları düzenlenmektedir ve burada 5 başlık söz konusudur. Bu 5 başlıktan 4'ü bu değişiklik teklifiyle muhafaza edilmektedir. Çıkarılan bir denetim mekanizması vardır, o da gensoru, gensoru da artık hükümet sistemi değiştiği için sistemin yapısı gereği olamayacağı için yoktur. Yoksa onun dışında geri kalan, Parlamento içi dört denetim aracının tamamı mevcuttur. Hatta daha ötesini söyleyeyim: Muhalefet milletvekilleri olarak Parlamento içi denetim çerçevesinde en sık müracaat ettiğimiz yazılı soru önergesi çerçevesinde hiçbir yaptırım, hiçbir süre öngörülmezken mevcut Anayasa'mızda, burada “on beş gün içerisinde cevaplandırılmak üzere” ibaresinin eklenmesi suretiyle muhalefet milletvekilleri olarak bizlerin bu denetim mekanizması çerçevesindeki hakkı ve imkânı da genişletilmektedir. Bunu burada ifade etmek durumundayım.

Anayasal çerçevedeki sırayla gidiyorum. 104'üncü maddede Cumhurbaşkanının görev ve yetkileri düzenlenmektedir. Sözlerimin başında ifade ettim: İdeal bir parlamenter sistemi çok aşan mahiyette, iki buçuk sayfa boyunca, çok geniş, cumhurbaşkanının yetkileri var. Bunlarda çeşitli değişiklikler oldu ve bu kapsamda, tabii ki bunların her biriyle ilgili sözler söylemek mümkün. İlgili maddeye gelindiğinde konuşmacı arkadaşımız da partimizin görüşlerini mutlaka ifade edecektir ama burada iki müesseseyi ben vurgulamak adına ifade etmek istiyorum: Bunlardan bir tanesi Cumhurbaşkanlığı kararnamesi, diğeri de veto yetkisidir.

Şimdi, “Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çerçevesinde Meclis baypas edilmektedir, yasama yetkisi yürütmeye devredilmektedir, Cumhurbaşkanı her türlü konuyu Cumhurbaşkanlığı kararnamesi yoluyla düzenleyebilecektir.” mahiyetinde çeşitli eleştiriler oldu. Özellikle Milliyetçi Hareket Partisinin de en önemli katkılarından bir tanesi olarak ifade ediyorum, 104'üncü maddede çok uzun bir paragraf olarak bu çerçevede bir düzenleme yapılmıştır. Bir: Cumhurbaşkanlığı kararnamesi yürütme yetkisine ilişkin olarak söz konusudur. İki: Temel haklar, kişi hakları, siyasi haklarla ilgili Cumhurbaşkanlığı kararnamesi düzenlenemez.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – Sayın Parsak, sizin de ek sürenizi veriyorum, lütfen zamanında tamamlayın.

MEHMET PARSAK (Devamla) – Üç: Anayasa'da münhasıran kanunla düzenlenmesi gereken konulardaki seksen iki maddede bu çerçevede kısıt söz konusudur: “Cumhurbaşkanlığı kararnamesi düzenlenemez.” Bu, Komisyon çalışmalarından itibaren hep söylenildi. Bir çarpıcı örnek olması itibarıyla, bir örnekle ifade etmek istiyorum. Bazı milletvekilleri dediler ki: “Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle vergi düzenlenebilecek, vergi konulabilecek, kaldırılabilir.” Sayın milletvekilleri, Anayasa'mızın 73'üncü maddesinde vergi ödevi düzenlenmektedir ve vergi ödevini düzenleyen bu maddede açıkça verginin konulmasının, kaldırılmasının, düzenlenmesinin kanunla olabileceği yazılmaktadır. Dolayısıyla, böyle bir konuda Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarabilmek mümkün değildir.

Devam ediyorum: Kanunda açıkça düzenlenen konularda Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarılamayacaktır.

Devam ediyorum: Kanunlar ile Cumhurbaşkanlığı kararnameleri arasında farklı hükümler varsa kanunlar uygulanacaktır. Aynı konuda bütün bunlara rağmen bir kararname çıkarılmışsa ve Türkiye Büyük Millet Meclisi sonradan aynı konuda bir Cumhurbaşkanlığı kararnamesine karşılık kanun çıkarırsa söz konusu kararname kendiliğinden yürürlükten kalkacaktır ve bütün bu kısıtlara rağmen bir hukuka aykırılık söz konusu oldu, bu hukuka aykırılık da Anayasa Mahkemesi tarafından giderilebilecektir yani yargısal denetim yetkisi de o çerçevede söz konusudur.

İkinci önemli yetki olarak veto yetkisi... Biraz önceki konuşmacılar da ifade ettiler: Mevcut Anayasa’ımızda herhangi bir oran belirtilmeksizin, kanun Cumhurbaşkanı tarafından geri gönderildiğinde aynen kabulü hâlinde Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından, Cumhurbaşkanı tarafından yayımlanması zorunluluğu söz konusudur. Burada, evet, bir oran getirilmektedir yani salt çoğunluk. Ama, işin pratiği itibarıyla bakıldığında, sizin eğer salt çoğunluğunuz varsa, öyle bir hükümleniz daha az sayıyla kanun çıkarabilirsiniz ama salt çoğunluğunuz söz konusu değilse zaten daha azıyla da bu Meclis size kanun çıkartmaz. Ondan dolayı bu da esasen durumun netleştirilmesinden ibarettir. Örnek gösterilen, mukayese edilen Amerika Birleşik Devletleri’nde gerçekten hem Temsilciler Meclisi bakımından hem de Senato bakımından çok daha yüksek bir oran söz konusudur. Dolayısıyla, bunların da en azından bu çerçevede bilinmesinde ve değerlendirilmesinde fayda vardır.

Cumhurbaşkanının cezai sorumluluğu, önemli başlıklardan bir tanesidir. Sözlerimin başında söyledim: Mevcut Anayasa’ımızda sadece vatana ihanet bakımından ve dörtte 3 bakımından sorumluluk söz konusu. E şimdi suç tipi bakımından herhangi bir sınırlama yok, her türlü suç bakımından Cumhurbaşkanı sorumludur ve dörtte 3 değil, üçte 2’yle suçlandırılabilir. Üçte 2 fazla mıdır? Fazla görülebilir ama elbette ki üçte 2 dörtte 3 kadar fazla değildir. Daha az olması tartışılabilir, bu yönde çalışma yapılabilir ama şunu söylemek yanlıştır...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – Tamamlayın lütfen iki dakikada.

MEHMET PARSAK (Devamla) – Yani “Üçte 2’yle çok fazla sorumluluk öngörülmektedir.” denildiğinde, mevcutta dörtte 3’ken ve suç tipi bakımından da belirsizlik hatta imkânsızlık söz konusuyken, suç tipi bakımından sınırlamanın kaldırılıp oran bakımından da dörtte 3’ün üçte 2’ye düşürülmüş olması kayda değer bir değişiklik olarak değerlendirilmelidir.

Anayasa’nın 116’ncı maddesinde karşılıklı fesih çerçevesinde bir değişiklik söz konusu. 116’ncı maddede belirli şartlar altında Parlamentonun feshedilmesi söz konusu, Cumhurbaşkanına tanınan böyle bir yetki var. E şimdi Anayasa’nın hiçbir yerinde, tam tersi olarak, Cumhurbaşkanına tanınan bu yetkinin Parlamente’ye tanınması gibi bir durum ne yazık ki söz konusu değil. Burada her iki kuvvet bakımından da -artık yürütme Cumhurbaşkanından ibaret olduğuna göre- yasamanın yürütmeye, yürütmenin de yasamaya karşı, eğer karşı kuvveti feshederse kendisini de seçime götürmek suretiyle milletin yeniden hakemliğine gidilmesi çerçevesinde yeni bir düzenleme söz konusudur.

Çokça tartışıldığı için kısaca ifade etmek istiyorum. 126’ncı maddede değişiklik önergesi söz konusuydu, bölgesel yönetimler gelecekti, özerk yönetimler gelecekti vesaire. Bu zaten yanlış değerlendirilen bir konuydu, ondan dolayı da olması gerektiği gibi 106’ncı maddenin son fıkrasına gitti ama burada hâlâ yazıyor: “Kamu hizmetlerinin görülmesinde verim ve uyum sağlamak amacıyla birden çok ili içine alan merkezî idare teşkilatı kurulabilir. Bu teşkilatın görev ve yetkileri kanunla düzenlenir.” Yani, şimdi mevcut duruma göre kararnameyle değil ama kanunla bölgesel yönetim mi kurulabilir? Milliyetçi Hareket Partisi olduğu müddetçe ne özerklik ne bölgesel yönetim asla söz konusu olamayacaktır sayın milletvekilleri. (MHP sıralarından alkışlar)

Son olarak şunu ifade etmek istiyorum; şimdi, biz en başta da ifade ettik, şimdi de onunla tamamlıyorum: Buradan gerekli çoğunluğu alıp da milletimize giderse milletimiz ne derse Milliyetçi Hareket Partisinin başının gözünün üstünedir.

Hepinizi saygılarımla selamlıyorum. (MHP ve AK PARTİ sıralarından alkışlar)

BAşKAN – Teşekkür ediyorum.

Birleşime on dakika ara veriyorum.

Kapanma Saati: 22.28

BEŞİNCİ OTURUM**Açılma Saati: 22.49****BAŞKAN: Başkan Vekili Ahmet AYDIN****KÂTİP ÜYELER: Ömer SERDAR (Elâzığ), Özcan PURÇU (İzmir)**

BAŞKAN – Sayın milletvekilleri, Türkiye Büyük Millet Meclisinin 53’üncü Birleşiminin Beşinci Oturumunu açıyorum.

447 sıra sayılı Kanun Teklifi ile Anayasa Komisyonu Raporu’nun görüşmelerine kaldığımız yerden devam ediyoruz.

Komisyon ve Hükûmet yerinde.

Şimdi söz sırası, Adalet ve Kalkınma Partisi Grubu Genel Başkanı, Grup Başkanı ve Başbakan, İzmir Milletvekili Sayın Binali Yıldırım’a aittir.

Buyurun Sayın Yıldırım. (AK PARTİ sıralarından ayakta alkışlar)

Efendim, sizin de aynı zamanda şahısları adına söz talebiniz var; ikisini birleştiriyorum, otuz dakika, bir de ilave beş dakikanız olacak sonra.

Buyurun Sayın Başbakan.

AK PARTİ GRUBU ADINA BAŞBAKAN BİNALİ YILDIRIM (İzmir) – Sayın Başkan, değerli milletvekili arkadaşlarım; yüce Meclisi saygıyla selamlıyorum.

Sözlerimin başında, tedavi görmekte olan Meclis Başkanımız Sayın İsmail Kahraman Bey’e Allah’tan şifalar diliyor, bir an önce sağlığına kavuşarak aramızda olmasını temenni ediyorum.

Değerli milletvekilleri, bugün ülkemizin geleceği için çok ama çok önemli bir konu için bir aradayız, Anayasa değişikliğini görüşüyoruz, Türkiye’nin geleceğini konuşacağız. Bugünden itibaren Anayasa değişikliğini bütün yönleriyle ele alacağız, Meclisimiz bu değişikliği en iyi şekilde müzakere edecek; vatandaşlarımız, bu görüşmelerde yapılan bu değişikliğin ne anlama geldiğini daha iyi anlayacak, hayatlarında neyi değiştireceğine kanaat getirecek.

Tabii, bu görüşmeler burada bitmiyor, Meclis görüşmelerimizi inşallah bütün partilerimizin katılımıyla tamamladıktan sonra bunun bir de asıl sahibinin önüne gitmesi var. Asıl işin sahibi, onay verecek makam da millettir. Millet, bu değişikliğe öyle inanıyoruz ki aynen olur verecek ve Türkiye’nin muasır medeniyetler seviyesine giden yolda önünü açacak, yolunu aydınlatacaktır.

Değerli milletvekilleri, altmış yaşını geride bıraktım. Son on beş yıldır siyasetin içerisindeyim. Milletvekili olarak, bakan olarak ülkeme, milletime hizmet etmek için gece gündüz bütün arkadaşlarımızla birlikte çalıştık, gayret ettik. Şunu büyük bir iftiharla söylüyorum ki: Erzincan’da kendi hâlinde bir ailenin 10 evladından biri olarak bu ülkenin yönetim kademesinde önemli bir sorumluluk almış olmam ülkemizin, cumhuriyetin bize bahsettiği en büyük imkândır, en büyük onurdur. (AK PARTİ ve CHP sıralarından alkışlar)

Kurtuluş Savaşı için hayatlarını ortaya koyan, bu toprakları bize vatan yapan, başta Gazi Mustafa Kemal Atatürk olmak üzere, bütün şehitlerimize Allah’tan rahmet diyoruz. Gazilerimize hayırlı uzun ömürler diliyoruz. Onların bıraktığı bu emaneti hiçbir zarar gelmeden, bir karış toprağına bile hâlel gelmeden gelecek kuşaklara aynı şekilde tek bayrak, tek devlet, tek vatan, tek millet olarak teslim etmek boynumuzun borcudur. (AK PARTİ sıralarından alkışlar)

Siyasetin tek bir amacı var değerli milletvekilleri, o da millete hizmettir. Gerisinde millete hizmet olmayan siyaset benim için hiçtir, hiçbir anlamı yoktur. Yaptığınız yollar, yaptığınız tüneller, köprüler, hastaneler, okullar, her şey insanımızın hayatını kolaylaştırmak için, her şey insanımızı mutlu etmek için, yaşam kalitesini artırmak içindir. Bu yolda taş üstüne taş koyan bütün geçmiş siyasetçilere, yöneticilere bu vesileyle teşekkür ediyoruz, şükranlarımızı sunuyoruz.

Değerli arkadaşlar, Anayasa değişikliğiyle ilgili doğrusu ciddi anlamda konuşmalar yapıldı ve konuşmaların hepsini de can kulağıyla dinledim. Esasen getirilen değişiklikler, ülkemizin içinde bulunduğu şartları ve gelecekte karşılaşılabilecek muhtemel sorunları kökünden çözecek ve yönetim olarak şu anda karşı karşıya bulunduğumuz bazı sıkıntıları ortadan kaldıracak bir değişikliktir. 18 değişiklikten bahsedildi. 82 Anayasası, bir darbe ürünü Anayasa'dır; bunu hepimiz biliyoruz.

Bu anayasa değişikliğini zaman zaman defalarca yaptık, 100 kadar da madde değiştirdik ama her bir değişiklikten sonra yeni anayasa değişikliği bitmedi, artarak devam etti. Hatırlayın, bu yüce Meclis çatısı altında bulunan bütün siyasi partiler seçim kampanyalarında, kendi beyannamelerinde, biz AK PARTİ olarak Hükümet Programı'mızda hep bu konuyu vaatlerimizin en başında yazdık; yazmakla kalmadık, bunun gerçekleştirilmesi için de gerekli adımları attık.

AK PARTİ iktidarı 2002'de göreve geldiğinde Türkiye'de, Parlamentoda iki parti vardı: Birisi AK PARTİ -çoğunluk partisi- ikincisi de Cumhuriyet Halk Partisi. Bu iki parti, büyük bir krizden çıkmış Türkiye'yi düzlüğe çıkarmak, müzminleşmiş sorunları ortadan kaldırmak için bu yüce Parlamentoda birçok kanunu çıkardı. Günler geçti, sıra Cumhurbaşkanı'nın seçimine geldi. Cumhurbaşkanı nasıl seçiliyor? 1961 Anayasası'ndan beri seçiliyor ama kör topal seçiliyor. Doğrudan millî iradenin inisiyatifıyla hiçbir seçim maalesef yapılamıyor. Benim bildiğim, şahit olduğum birkaçını size söyleyeyim: 1970'li yılların sonunda Fahri Korutürk, rahmetli Cumhurbaşkanı'dan sonra 115 tur Cumhurbaşkanı seçimi yapıldı.

CELAL DOĞAN (İstanbul) - 115 değil, 119.

BAŞBAKAN BİNALİ YILDIRIM (Devamla) - 119. Neyse, rakamı düzelttiniz, teşekkür ediyorum.

Ve Cumhurbaşkanı seçemedi. Beş ay ülke Cumhurbaşkansız kaldı ve bu da 1980 darbesine zemin hazırladı.

2007'de 363 milletvekili vardı AK PARTİ'nin, iktidar partisinin. Önümüzde bir sorun gözüküyor. Normal şartlarda çok daha az milletvekiliyle geçmiş dönemlerde Cumhurbaşkanı seçilmiş ama orada bir hukuki icat ortaya atıldı. Bu icadın adı: 367. Bu 367 icadı maalesef Cumhurbaşkanlığı seçimini tıkadı. Peki, "Milletin iradesinden başka irade yok." diyoruz. İşte, burada yazıyor: Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir. Peki, çözüm nerede? Parlamento çözüm üretmedi. Çözüm işin sahibinde, millette. Karar aldık millete gittik ve millet AK PARTİ'ye olan desteğini çok daha yükseğe çıkararak, yüzde 48'lere çıkararak "Bu işi ben kabul etmiyorum, Mecliste bu seçimin yapılmasını asla onaylamıyorum. İşte size yetki, bu seçimi yapın." dedi ve geldik, tekrar Meclise geldik. Burada bir hakkı teslim etmek lazım. 2007 seçimlerinde Milliyetçi Hareket Partisi de Meclise girdi ve Milliyetçi Hareket Partisi Sayın Genel Başkanı kendinden beklenen devletin ali menfaatlerine yönelik o tarihî kararını aldı çünkü bunu seçim öncesi de söylemişti. "Ben partim Meclise girince Cumhurbaşkanı seçimiyle ilgili krizin aşılması için gerekeni yapacağım." (AK PARTİ sıralarından alkışlar) Ve o gün Meclise girerek Cumhurbaşkanının seçilmesini sağladı ve böylece o kriz aşılmış oldu ama bu krizin artık her Cumhurbaşkanı seçiminde yaşanması Türk siyasetine yakışan bir şey değildi. Dedik: Her sorunun çözümünde hakem millettir. O hâlde gelin biz bu işi kökten halledelim, Cumhurbaşkanını da millet kendisi seçsin. Zaten 1982 Anayasası'na bakarsak bunu yapmaktan başka da bir çaremiz yok. Neden? Çünkü parlamenter sistemde Meclisin seçtiği Cumhurbaşkanı öngörülmüş, darbeler Anayasa'yı böyle kurgulamış ama Cumhurbaşkanlığının yetkilerine gelince Aldıkaçtı Hocaya "Dokun bakalım."

demişler, bütün yetkileri yazmışlar, başkanlık sisteminde ne yetkiler varsa hepsini Cumhurbaşkanına yazmışlar çünkü onların kafasındaki, sadece anayasa yapmak değil, kendilerini Cumhurbaşkanı yapmak ve nihayet parlamenter sistem ama parlamenter sistemle de hiç mütenasip olmayan çok güçlü yetkilere sahip bir Cumhurbaşkanı. Başbakan var, Cumhurbaşkanı var. Ne oluyor? Yürütmede 2 tane irade var. Bu 2 irade her zaman uyumlu olmayabilir. Hatırlayın, rahmetli Özal ile rahmetli Demirel'in o günkü çatışmasını aklınızdan geçirin. Ve yönetimde iradenin tek olması lazım. İrade olmayan yerde idare olmaz. Çatal kazık toprağa girmez. (AK PARTİ sıralarından alkışlar) Bizim güzel bir tabirimiz var -ben denizciyim- iki kaptan gemiyi batırır. Kaptanın tek olması lazım. İcraatta kaptanın tek olması lazım. Tek nasıl olur? Yürütmeye ilgili yetkileri verirsiniz, sistemi ona göre tanımlarsınız, ondan sonra da hesabı sorarsınız. Anlatırlar, bir yumurtayı 10 asker taşımaya kalkmış, onu da kırmışlar. Onun için mutlaka sorumluluğun da, yetkinin de yürütmede tek olması lazım. Aksi hâlde zaman kayıpları oluyor, devletin verimliliği azalıyor, vesayet odakları cesaret kazanıyor ve sistem bir yerde geliyor tıkanıyor. Bununla da kalmadık, hatırlarsanız, "Cumhurbaşkanı halk tarafından seçilsin." dedik ve bunu da halk oyuna gönderdik. Vatandaşın yüzde 69'u da bu kararı onayladı ve ondan sonra aslında Anayasa'da Cumhurbaşkanlığına giden yolda önemli bir adım başlatılmış oldu ve bu ilk uygulamayı da 2014 seçimlerinde Sayın Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan'ın halkın yüzde 52 oylarıyla seçilmesiyle de başlatmış olduk. Bu şartlar altında Parlamento millet iradesiyle seçilmiş, Cumhurbaşkanı yine millet iradesiyle seçilmiş. Vatandaşın verdiği iki irade var: Birisi Cumhurbaşkanı, diğeri Meclis Başkanı. Bir de parlamenter sistem var. Orada da Parlamentodan çoğunluk partisi bir Bakanlar Kurulu oluşturuyor, Başbakanı, bakanları ve böylece sistemi kuruyorsunuz, çalışmaları yapıyorsunuz. İşte, bu ikili yapı parlamento sistemi içerisinde her iki yapının da halktan doğrudan irade alması, güç alması, dolayısıyla sürdürülebilir bir şey değil. Bunu hukukçular söylüyor, uzmanları söylüyor.

Nitekim, en son olarak geçtiğimiz aylarda Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı Sayın Bahçeli'nin "Bu mevcut durum ile Anayasa'nın mutlaka uyumlu hâle gelmesi lazım, bunun bir ülkede krize dönmemesi lazım." şeklinde bir beyanı üzerine biz bu konuda bütün partilere çağrı yaptık, dedik ki: "2011'de başlattığımız şu Anayasa konusunu tekrar ele alalım ve bu şekilde de -hükûmet etme sistemi de dâhil- Anayasa'mızda değişmesi gereken konuları gözden geçirelim." Bu konuda, hatta, 3 parti tayin ettiği arkadaşlarla bir müddet de çalıştılar, 6-7 maddede anlaştılar ama ana muhalefet partisi Cumhuriyet Halk Partisiyle temel bir anlaşmazlığımız var eskiden beri. Onlar parlamenter sistemi savunuyor, biz de başkanlık sistemini savunuyoruz. Burada saygıyla karşılarım, burada farklı düşünmemiz gayet doğaldır ama kararı verecek olan işin sahibidir, millettir. Ben o zaman Sayın Genel Başkana şunu da söyledim: "Buyurun siz de katılın, görüşmeleri beraber yürütelim." Hatta bir adım öte de gittim, dedim ki: "Siz de kendi teklifinizi getirin, beraber oyalayalım, ondan sonra da millete götürelim, millet hangisini kabul ederse başımız gözümüz üstünde yeri var çünkü işin sahibi millet." (AK PARTİ ve Bakanlar Kurulu sıralarından alkışlar) Daha sonra bu konuda Milliyetçi Hareket Partisiyle birlikte yolumuza devam ettik. Bu görüşmeler arkadaşlarımız arasında konuşuldu, görüşüldü, birçok konu ele alındı. Mukayeseli hukuk esas alınarak, başka ülke örnekleri de dikkatle incelenerek bizim tarihimize, kültürümüze, yönetim felsefemize uygun bir yapı, bir değişiklik ortaya çıktı. Şunu söylerler: "Efendim, Amerikan tipi başkanlık getirin, kabul edelim." Sayın Kılıçdaroğlu: "Getirin Amerikan tipi Başkanlığı, kabul edelim." dedi. Ona da "Buyurun." dedik, yine ses çıkmadı. E, artık daha bekleyecek hâlimiz yok. Bu sefer oturduk 18 maddeden oluşan bir değişiklik yaptık.

Şimdi, defalarca söyledim ama Sayın Baykal bu konuda gayet makul bir değerlendirme yaptı, onun için, bu rejim meselesi, sistem meselesi, buraya girecek değilim. Mesele çok açıktır, bu bir yönetim sistemi değişikliğidir; Cumhurbaşkanlığı yönetim sistemidir, adı da budur. Bu sistemde

Cumhurbaşkanlığı seçimi ile Meclis seçimi aynı anda yapılmakta ve böylece iki tane erk aynı anda teşekkül etmektedir; biri, yasama ve denetlemeyi sağlayacak Meclis, diğeri de yürütmeyi, memleketin, milletin işini gücünü yapacak Hükûmet.

Şimdi, değişikliklerde ne var? 9’uncu maddede değişiklik yapıyoruz, “Yargının bağımsızlığının yanına tarafsız da olsun.” diyoruz. Bunu Cumhuriyet Halk Partisi de istiyor, MHP de istiyor, HDP de istiyor, AK PARTİ de istiyor. Neyine itiraz ediyoruz?

İkinci değişiklik 75’inci maddede yapılıyor. Milletvekili sayısı 550’den 600’e çıkıyor. Milletin vekillerinin sayısının artması, milletin daha fazla temsil imkânına sahip olmasının kime ne zararı var?

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Mecliste oturacak yer yok Başbakanım.

BAŞBAKAN BİNALİ YILDIRIM (Devamla) - 76’ncı maddede değişiklik yapıyoruz. Ne değişikliği yapıyoruz? Seçilme yaşını 25’ten 18’e indiriyoruz. Seçerken “Gelin gençler, bizi seçin.” diye çağırıyoruz, “Biz de seçilmek istiyoruz.” deyince “Yok canım, siz daha küçüksünüz, bekleyin bakalım.” (AK PARTİ ve Bakanlar Kurulu sıralarından alkışlar) Böyle iş olmaz. Seçen, aynı zamanda da seçilecek ehliyeteye sahiptir. Gençlerimizden korkmayalım, endişe etmeyelim; gençlerimiz geleceğimize arkadaşlar, tabii ki gençlerimize fırsat vereceğiz. (AK PARTİ ve Bakanlar Kurulu sıralarından alkışlar)

4’üncü maddede ne diyoruz? Meclis seçimi ve Cumhurbaşkanlığı seçimi aynı anda, beş yılda bir yapılsın. Biliyorsunuz, Meclis seçimleri beş yılda bir yapılıyordu, yine 2007’de yaşanan krizden sonra dört yıla indirdik. Hükûmet olanlar, icraatın içinde olanlar bunun ne kadar yanlış olduğunu bilirler. Bir seçime giriyorsunuz, seçim oluyor, hükûmetin kurulması, güvenoyu alması, iş başı yapması altı ay, kaldı üç buçuk yıl. Başlıyorsunuz brifingler almaya, projeleri tanımaya, ondan sonra gidiyor bir yıl. Bir yıl da planlamasını yapıyorsunuz, projeleri uygulamaya kalkıyorsunuz, etti iki buçuk yıl. Efendime söyleyeyim, ondan sonra “Hadi seçime gidelim.” diye muhalefet başlıyor.

AYTUĞ ATICI (Mersin) – Siz yaptınız.

BAŞBAKAN BİNALİ YILDIRIM (Devamla) – Ve sonunda da zamanında bile seçime gitseniz... Biz gittiğimiz her seçimde mecburiyet olmadan gitmedik. Ne zaman ki sıkıştırdılar, vesayet odakları kafayı çıkardılar o zaman seçime gittik. Milletin hakemliğinin her şeyin üzerinde olduğunu kabul ederek böyle davrandık. Yani, altı ay önce, altı ay sonra, bir yıl gidiyor kafadan, geriye kalıyor üç yıl. Üç yılda büyük bir projeyi bitiremezsiniz. Dolayısıyla, beş yıl hem Meclis hem hükûmet... Yani, cumhurbaşkanlığı seçiminin beş yıl olması icraatların devamlılığı açısından daha güzel olacak, Meclisin de yasama ve denetleme görevini çok daha rahat yapmasına imkân sağlayacak.

İki seçim aynı anda yapılıyor, bu da güzel bir şey. Vatandaş gelecek beş yılı nasıl planlayacağına karar veriyor. Hatırlayın, siyasette vatandaş hiç hata yapmadı. Siyasetçi hata yapabilir, bizler hata yapabiliriz ama vatandaşın bugüne kadar hiçbir hata yaptığını görmedim. (AK PARTİ ve Bakanlar Kurulu sıralarından alkışlar) Onun için, arkadaşlar, vatandaşa güvenelim, vatandaştan kararına “Başımız gözümüz üstüne.” deyip itaat edelim. İtaat et, rahat et. Vatandaşa itaat et, rahat et. (AK PARTİ ve Bakanlar Kurulu sıralarından alkışlar)

Değerli arkadaşlar, bir başka değişiklik mevcut Anayasa’nın 87’nci maddesinde yapılıyor. Bu madde nedir? Meclisin görevlerini düzenliyor. Meclisin görevleri önceki anayasada da var, bunda da var. Sayın Parsak açıkladı, değişen bir tek gensoru var, bir de sözlü soru var ama hükûmet sistemi değişiyor; bakanlar artık milletvekili değil, Cumhurbaşkanı halkın oylarıyla seçiliyor, Meclise hesap verme yöntemleri devam ediyor ama sistemin gereği gensoru müessesine ihtiyaç kalmıyor, güvenoyuna

ihtiyaç kalmıyor çünkü güvenoyunu millet veriyor arkadaşlar, seçimde güvenoyunu veriyor. Güvenoyu vermeyince hükümet olabilir misiniz? Millettin verdiği güven yetmiyor mu bir de vekillerinden güven alacağız? (AK PARTİ ve Bakanlar Kurulu sıralarından alkışlar)

Evet, madde 98’de değişiklik yapılıyor. Meclisin denetim yetkisi aynen devam ediyor, yasama yetkisi de devam ediyor. Cumhurbaşkanlığının adaylığı, görevleri, aday gösterilmesi, kaç dönem için seçileceği, yine 101’inci maddede düzenleniyor, 104’üncü maddede de Cumhurbaşkanının yetkileri kapsamlı bir şekilde sayılıyor, bir bir bir sayılıyor. Sayılan görevleri dışında başka bir yetkisi yok. Her şey açık ve seçik, tereddüde, şüpheye mahal vermeyecek şekilde yazılmış. 105’inci maddede Cumhurbaşkanının sorumsuzluğu değiştiriliyor, diyor ki: Sen vatandaşın önüne gittin, yetki aldın, vaatlerde bulundun, onları yaptın mı, yapmadın mı? Beş yıl sonra hesabı kim verecek? Tabii ki Cumhurbaşkanı ve ekibi verecek. Onun için de Cumhurbaşkanının herhangi bir suçla, sadece vatana ihanet değil, herhangi bir suçla suçlanmasına imkân verecek düzenlemeyi de yine 105’inci maddede getiriyoruz. Şimdi burada deniyor ki: “Bu geliyor ama öyle bir oran koydunuz ki bu mümkün değil.” Mevcut Anayasa’da, arkadaşlar, beşte 3 çoğunluk gerekiyor. Bu düzenlemede üçte 2 çoğunluk gerekiyor.

MUSTAFA ELİTAŞ (Kayseri) – Mevcut Anayasa’da dörtte 3.

BAŞBAKAN BİNALİ YILDIRIM (Devamla) – Evet, dörtte 3 çoğunluk gerekiyor.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – Sayın Başbakan, müsaadenizle sizin de ek sürenizi veriyorum, lütfen zamanı kullanalım.

Buyurun.

BAŞBAKAN BİNALİ YILDIRIM (Devamla) – Dörtte 3’ken üçte 2’ye indiriliyor. Yani 413 gerekirken 367’ye düşürülüyor. Hangisi daha büyük? Dörtte 3 mü büyük, üçte 2 mi büyük? Yani... (CHP sıralarından gürültüler)

BAŞKAN – Sayın milletvekilleri, lütfen...

BAŞBAKAN BİNALİ YILDIRIM (Devamla) – Ne oldu, yanlış bir şey mi var? 4’te üç... (AK PARTİ sıralarından alkışlar)

LEVENT GÖK (Ankara) – Yanlış oldu.

MUSTAFA ELİTAŞ (Kayseri) – Millet çok iyi anlıyor Sayın Başbakan, onlar anlamazlar.

LEVENT GÖK (Ankara) – Yanlış oldu. Sayın Başkan, hesap karıştı.

BAŞBAKAN BİNALİ YILDIRIM (Devamla) – 106’ncı madde neyi değiştiriyor? Cumhurbaşkanının yardımcıları ve onların görevlerini düzenleyen, Anayasa’mıza yeni giren bir madde. Başbakanı, bakanları sistemden çıkarıyor, başbakan yardımcılarını getiriyor.

MUSTAFA ELİTAŞ (Kayseri) – Cumhurbaşkanı.

BAŞBAKAN BİNALİ YILDIRIM (Devamla) – Cumhurbaşkanı yardımcılarını getiriyor.

İSMAİL OK (Balıkesir) – Sayın Başbakan, başbakan yardımcısı yok artık.

BAŞBAKAN BİNALİ YILDIRIM (Devamla) – Başbakan yok. [CHP sıralarından alkışlar(!)] Evet, yok. Ya biz makam, mevki delisi değiliz. (AK PARTİ sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Memleketin geleceği için bir Ali değil bin Ali feda olsun. (AK PARTİ ve Bakanlar Kurulu sıralarından ayakta alkışlar, Komisyon sıralarından alkışlar) Eğer ülkem, milletim kazanacaksa biz kaybedelim. Biz şan şöhret peşinde değiliz. (AK PARTİ sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar; Bakanlar Kurulu ve Komisyon sıralarından alkışlar)

MAHMUT TOĞRUL (Gaziantep) – Uğurlama töreni yapıyorlar Sayın Başbakan, itiraz ediyor musunuz!

BAŞKAN – Uğultuyu keselim sayın milletvekilleri, lütfen.

BAŞBAKAN BİNALİ YILDIRIM (Devamla) – 116’ncı maddede Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin yenilenmesi düzenleniyor. En çok buna takıldı millet. Efendim, Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin yenilenme şekli burada güçlerin dengesini esas alıyor. Cumhurbaşkanı seçime götürebilir ama unutmayın, seçime götürdüğü zaman kendisi de gitmek zorunda kalıyor veya Meclis seçime götürebilir...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – Tamamlayın Sayın Başbakan, son iki dakikanız.

BAŞBAKAN BİNALİ YILDIRIM (Devamla) – ...gittiği zaman kendisi de gitmek zorunda kalıyor. Yani bu sistem... (CHP sıralarından gürültüler)

HAMZA DAĞ (İzmir) – Ayıp ya! Ayıp ya!

METİN KÜLÜNK (İstanbul) – Grubunuza hâkim olun.

BAŞKAN – Sayın milletvekilleri, lütfen...

BAŞBAKAN BİNALİ YILDIRIM (Devamla) – Arkadaşlar, bu sistem uzlaşmayı getiriyor, uzlaşmayı. Bu sistem uzlaşmayı getiriyor. Oturun uzlaşın diyorlar. (AK PARTİ sıralarından alkışlar) Eğer uzlaşmazsanız biriniz giderseniz öbürünüzü de göndeririz diyor. Sistem bu kadar açık. Ve bu artık önümüzde yaşanması muhtemel bütün krizleri ortadan kaldırıyor.

Değerli arkadaşlar, yargıyla ilgili düzenlemelerde de önceki Anayasa’ya göre hiçbir farklılık yok, iyileştirme var. Nedir? HSK’da 7’ye 4 Meclise imkân veriliyor. Meclisin iradesiyle seçim yapılıyor.

Evet, zamanımız dolmak üzere. Şunu söylemek istiyorum: Türkiye bulunduğu bölgede çok önemli sorumluluğu olan bir ülkedir. Türkiye’nin bölgede güçlü olması lazım. Bölgemiz etrafında yapılan planlar açıktır. Ülkemize karşı çok boyutlu, asimetrik bir savaş başlatılmıştır. Bu savaşı başarıyla kazanmanın yolu, güçlü siyasi iktidarın daim olmasıdır, sürekli olmasıdır. (AK PARTİ sıralarından alkışlar) İşte bu anayasayla hem bunu yapacağız hem de ülkemizin 2023 hedeflerini gerçekleştirmek için siyasetin daha da güçlü hâle gelmesini sağlayacağız. Hiç endişe etmeyin, bugün...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – Tamamlayın efendim, bir dakika süre veriyorum.

BAŞBAKAN BİNALİ YILDIRIM (Devamla) – Teşekkür ediyorum.

Ben, buna karşı çıkanların, açıkçası ne saikle, hangi nedenle karşı çıkmakta olduklarını anlamakta zorlanıyorum. (CHP ve HDP sıralarından gürültüler)

MAHMUT TOĞRUL (Gaziantep) – Size sahip çıkıyorlar!

BAŞBAKAN BİNALİ YILDIRIM (Devamla) – Çünkü bu, herkese açık, kimin kazanacağına siz karar vermiyorsunuz, biz karar vermiyoruz; millet karar veriyor. (AK PARTİ sıralarından alkışlar) Erzincan’ın Refahiye Kayı köyünden Topal Dursun’un oğlu kalkıyor geliyor bu ülkenin Başbakanı olabiliyorsa CHP’den de bir cumhurbaşkanı olur. (AK PARTİ sıralarından alkışlar) Biraz fazla çalışın, biraz gayret edin, karşı çıkmayın, nasıl olacağına da kafa yorun.

Hepinize teşekkür ediyorum.

Hayırlı uğurlu olsun. (AK PARTİ, Bakanlar Kurulu ve Komisyon sıralarından ayakta alkışlar)

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum Sayın Başbakan.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Sayın Başkan...

BAŞKAN – Sayın Altay, buyurun. (AK PARTİ ve CHP sıralarından gürültüler)

Sayın milletvekilleri, lütfen, Sayın Altay’a söz verdim, dinleyelim.

Buyurun Sayın Altay.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Başbakanın da beni dinlemesini çok arzu ederdim. (AK PARTİ ve CHP sıralarından gürültüler)

BAŞKAN – Sayın milletvekilleri, Sayın Altay konuşuyor, lütfen...

Buyurun Sayın Altay, ben dinliyorum sizi.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Sayın Başbakan konuşmasında Genel Başkanımıza atfen “‘Getirin Amerikan tipi başkanlık sistemini kabul edelim.’ dedi.” şeklinde bir ifade kullandı. Bu tashihe muhtaç olduğu kadar -bunu tashih ederiz yerimizden ama- aynı zamanda çok yüksek hassasiyetle tartışılan bir konuyla ilgili olarak partimizin kamuoyunda yanlış algılanmasına yol açacak türde bir sataşmadır.

BAŞKAN – Buyurun efendim. İki dakika süreyle sataşmadan söz veriyorum. Lütfen yeni bir sataşmaya meydan vermeyelim.

Buyurun. (CHP sıralarından alkışlar)

V.- SATAŞMALARA İLİŞKİN KONUŞMALAR (Devam)

13.- İstanbul Milletvekili Engin Altay'ın, Başbakan Binali Yıldırım'ın 447 sıra sayılı Anayasa Değişiklik Teklifi'nin tümü üzerinde AK PARTİ Grubu adına yaptığı konuşması sırasında Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanına ve Cumhuriyet Halk Partisine sataşması nedeniyle konuşması

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Sayın Başbakan eksik söyledi, yanlış söyledi, belki hafızasında öyle kaldı. Sayın Genel Başkanımızın o vakit söylediği şudur: “Getirin Amerikan tipi başkanlık sistemini tartışalım.” Evet, gene söyleriz çünkü Amerikan tipi başkanlık sisteminde yani Amerika Birleşik Devletleri’nde Meclis başkandan bir adım öndedir. Meclis veto eder, Meclis ve Senato güçlü olandır; milletvekilleri ve senatörler güçlüdür ve Amerikan sisteminde yargı bağımsızdır ve çok güçlüdür. O kadar güçlüdür ki, Amerika’da hiçbir yargıç başkanın önünde cübbesini iliklemek için el pençe durmayacak kadar güçlüdür. (CHP sıralarından alkışlar)

Yalnız benim anlamadığım şu: Sayın Başbakan “Neyine karşı çıkıyorlar?” diyor. Sayın Başbakan mühendis bildiğim kadarıyla. Sayın Başbakan, inşallah kulisten beni dinliyorsundur. Sen mühendis adamsın, sigortasız tesisat olur mu, hakemsiz maç olur mu? Bu, Türkiye’yi kaos ortamına sürüklemektir. (AK PARTİ sıralarından gürültüler)

BAŞKAN – Dinleyin sayın milletvekilleri, lütfen.

ENGİN ALTAY (Devamla) – Şimdi, efendim, diyor ki Sayın Başbakan: “Yürütmeden de hesap sormanın bir yolu var.” Ya, millet bizi seçti diye beş yıl bir yürütme Deli Dumrul gibi hareket edebilir mi? Yani, şöyle, bakın, mesela, bunun yolu var, doğru, var. Var da siz onu da kaldırdınız. Millet seçer, doğru, yürütmeyi. En azından, her sene Türkiye Büyük Millet Meclisi aracılığıyla yani egemenliğin kayıtsız şartsız millete ait olduğunun tecelli edildiği yerde bütçesi üzerinden yürütmeyi denetler.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

ENGİN ALTAY (Devamla) – Bir dürüst, samimi tavır gösterin, bu bütçeyle ilgili düzenlemede “Bütçe Meclisten geçmezse fiyatlar eskale edilerek devlet bütçesi yürür.” dersiniz, buradan hem millete hem milletin vekillerine yanlış bilgi vermiş olursunuz, ayıp etmiş olursunuz. Denetlemek gerçekten olacaksa, burada bütçe hakkında, bütçe hakkı noktasında en azından bunu yapabilmelisiniz. Siz diyorsunuz ki, bu yetkiyi...

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum Sayın Altay.

ENGİN ALTAY (Devamla) – Dilerdim ki Başbakana yaptığımız gibi -burada muhalefet partisinin sözcüsü olarak konuşuyorum- bir dakika ek süre verseydiniz.

BAŞKAN – Konuşuyorsunuz.

Buyurun.

ENGİN ALTAY (Devamla) – Bu yetkiyi, burada bütçe denetimi noktasında kullanmayı bile bize, size, hepimize çok gören bir anlayışın samimiyeti sorgulanır.

Son cümle: Demokrasi arıyoruz 1950’den beri, cumhuriyetimizi demokrasiyle taçlandırmak istiyoruz. Altmış altı yıldır 6 defa müdahale oldu ama her şeye rağmen bu millet sonuçta döndü, dolaştı, demokrasi yolunda yürümekte kararlı olduğunu ortaya koydu. Bu, demokrasiye yönelik, Parlamento çoğunluğuyla da olsa bir kalkışmadır, sivil bir kalkışmadır; demokrasiyi mezara gömme girişimidir.

Ben bu Parlamentodaki bütün üyelerin, Parlamentonun bu kadar itibarsızlaştırılacağı ve millettten aldığı yasama yetkisinin yarısını yürütmeye devredeceğine vallahi inanmıyorum, aklı başında kimse de inanmaz.

MEHMET METİNER (İstanbul) – Oylamalar başlayınca görürsün.

ENGİN ALTAY (Devamla) – Sayın Baykal konuşmasında söyledi, yüzde 100 yüzde 50’ye teslim olmaz. Doğanın kanununa...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

ENGİN ALTAY (Devamla) – ...eşyanın tabiatına aykırıdır.

Sevgiler saygılar sunuyorum. (CHP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum Sayın Altay.

FİLİZ KERESTECİOĞLU DEMİR (İstanbul) – Sayın Başkan...

MEHMET NACİ BOSTANCI (Amasya) – Sayın Başkan...

BAŞKAN – Bir saniye Sayın Kerestecioğlu, size de vereceğim.

Az önce Sayın Başbakana verdiğim bir dakikayı Sayın Baykal’ın konuşmasının sonunda da vermiştim, bunu da özellikle antrparantez belirtmek istiyorum.

UĞUR BAYRAKTUTAN (Artvin) – Baykal değil Başkan, Altay, Altay.

BAŞKAN – Yok, Sayın Baykal’ın konuşmasında vermiştim.

Buyurun Sayın Bostancı, sizi dinliyorum.

MEHMET NACİ BOSTANCI (Amasya) – Sayın Başbakanımızın kürsüde ifade etmiş olduğu, Sayın Kılıçdaroğlu’na atfen söylenen beyan: “ABD’deki gibi başkanlık sistemini getirecekseniz buyurun getirin. Böyle olsun istemiyorsunuz.” diyor.

LEVENT GÖK (Ankara) – Tamam, “Tartışalım.” diyor işte.

MEHMET NACİ BOSTANCI (Amasya) – Yani “Bu sistemi getirecekseniz buyurun getirin.” Buna da bir tür “Evet.” diyen bir anlayış görüyoruz biz burada.

BÜLENT TEZCAN (Aydın) – Hayır canım, ne ilgisi var. Yani teklifi getirin diyor.

MEHMET NACİ BOSTANCI (Amasya) – Hepsinin ötesinde, “demokrasinin mezarını kazmak”, getirilen teklif marifetiyle bu şekildeki bir değerlendirme, meşru mecralarda tartışılan ve bu çerçevede getirilen Anayasa teklifine ilişkin ve bunu getiren AK PARTİ’ye ilişkin açık bir sataşmadır. 69’a göre söz istiyorum.

BAŞKAN – Buyurun Sayın Bostancı. (AK PARTİ sıralarından alkışlar)

Size de iki dakika süreyle söz veriyorum.

Lütfen yeni bir sataşmaya meydan vermeyelim.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Vereceği kesin yani hiç...

14.- Amasya Milletvekili Mehmet Naci Bostancı'nın, İstanbul Milletvekili Engin Altay'ın sataşma nedeniyle yaptığı konuşması sırasında Adalet ve Kalkınma Partisine sataşması nedeniyle konuşması

MEHMET NACİ BOSTANCI (Amasya) – Sayın Başkanım, değerli arkadaşlar; Sayın Kılıçdaroğlu Amerika tipi bir başkanlıktan bahsediyor, “Buyurun, getirin.” diyor.

LEVENT GÖK (Ankara) – Evet, buyurun.

MEHMET NACİ BOSTANCI (Devamla) – Sonuçta bir müzakere ortamı olmadı, doğru. Olsaydı nereye varırdı, bilmiyoruz. Ama kategorik olarak CHP'nin “başkanlık” dendiğinde tüylerinin diken diken olduğunu ve her türlü tartışmaya karşı olduğunu mevcut süreç bize gösteriyor.

Yüz kırk yıllık bir parlamenter gelenekten bahsediliyor ama bu yüz kırk yılın aslında kırk yılı, “saray” diyorlar ya “saray”, sarayın Parlamentosu yani Abdülhamit ve sonrasındaki Parlamento, nasıl bir gelenek oluyor, ben bunu anlamakta zorlanıyorum.

Kıymetli arkadaşlar, bu bir sistem değişikliği. Sonuçta yüce Meclis takdir ederse millete gidecek ve millet karar verecek. Sayın Engin Altay biraz önce yerinden de “İç savaş.” falan lafları etti.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Evet, ettim.

MEHMET NACİ BOSTANCI (Devamla) – Buradan da “Kaos.” lafları etti. Ben inanıyorum ki, Allah korusun, bu memlekette bu tartışmalar sebebiyle değil ama terör, terörist saldırılarının kastı, başka tür sebeplerle bu ülkeyi kim iç savaşa götürmek istese en başta gidenler arasında Sayın Altay'ın kendisi olacaktır, CHP'liler olacaktır, buradaki Parlamentoda görev yapan arkadaşlar olacaktır. Onlara fırsat verecek miyiz Sayın Altay? Tabii ki vermeyeceğiz ve hep beraber milletin iradesi, milleti temsil eden bu irade, milletle birlikte, iç kaos çıkartmak isteyen kışkırtıcılara karşı en sağlam irade şeklinde muhakkak duracaktır. Bunlar tartışmalar, bunlar müzakereler; milletin sağduyusuna emanet edilecek, milletimiz karar verecek. Herkesin dediği gibi milletin kararı hepimizin başı gözü üstü olacak.

Saygılarımla. (AK PARTİ sıralarından alkışlar)

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum Sayın Bostancı.

Sayın Altay...

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Çok söze gerek var mı bilmiyorum yani.

BAŞKAN - Soru sordu, cevap verebilirsiniz yerinizden.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Hayır, benim sözlerimi çarpıttı. Ben iç savaşın hangi koşullarda olduğunu, dünya örneklerini söyledim.

BAŞKAN – Buyurun Sayın Altay.

İki dakika süre verelim.

MEHMET NACİ BOSTANCI (Amasya) – Burada bir sataşma yok.

BÜLENT TURAN (Çanakkale) – İltifat var, iltifat, beklenti var.

BAŞKAN – Söylediğinin yanlış bir şekilde anlaşıldığını ifade etti.

Buyurun.

15.- İstanbul Milletvekili Engin Altay'ın, Amasya Milletvekili Mehmet Naci Bostancı'nın sataşma nedeniyle yaptığı konuşması sırasında şahsına sataşması nedeniyle konuşması

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Çok net söylüyorum: Türkiye’de ve dünyanın her yerinde bir ülkede demokrasiden uzaklaşırsanız, bir ülkede parti devleti inşa ederseniz... Sizin parti devleti inşa etmeye niyetiniz var mı? (AK PARTİ sıralarından “Yok.” sesleri)

İMRAN KILIÇ (Kahramanmaraş) – Vesayeti kaldırıyoruz.

ENGİN ALTAY (Devamla) – Parti devleti inşa edilmeyecekse iç savaş olmaz, korkmayın ama bir ülkede parti devleti inşa edilirse o ülkede iç savaş kaçınılmazdır. Ne söylediğimi bilerek söylüyorum, bu kadar basit.

İMRAN KILIÇ (Kahramanmaraş) – Vesayetleri kaldırıyoruz.

ENGİN ALTAY (Devamla) – İki: Sayın milletvekilleri, başkanlık sistemi tartışmaları başladı.

BÜLENT TURAN (Çanakkale) – Ne zaman?

ENGİN ALTAY (Devamla) – Dolar, hedefinizin iki buçuk katı yükseldi, Allah esirgesin, Allah esirgesin, Allah bu ülkeyi, bu milleti korusun, hele bu Başkanlık fiilen gerçekleşirse ekonomide yaşanacak iç krizi düşünmüyorum, tasavvur bile edemiyorum. Başkanlık tartışmalarınız başladı, Türkiye kan gölüne döndü, kan gölüne döndü.

İLKNUK İNCEÖZ (Aksaray) – Aynı HDP’nin diliyle konuşuyorsun.

ŞAHİN TİN (Denizli) – Ne alakası var?

ENGİN ALTAY (Devamla) - Allah esirgesin, başkanlık sistemi geldiğinde ne olacağını tasavvur edemiyorum.

Değerli milletvekilleri, ben size bir şey söyleyeyim. (AK PARTİ sıralarından gürültüler)

İMRAN KILIÇ (Kahramanmaraş) – Millet iradesi üzerinden vesayetler kalkıyor.

ENGİN ALTAY (Devamla) - Bakın, dinleyen arkadaşlar var sizin içinizde, onlara saygılı olun.

Hollanda’da, Belçika’da, İngiltere’de de saraylar var, bakın, bir de Orta Doğu ülkelerinde var saraylar. Gelişmiş ülkelerde, refah seviyesi yüksek ülkelerde, demokrasinin kökleştiği ülkelerde saraylar sembolik, parlamentolar güçlüdür. Biz şimdi hep beraber şuna karar vereceğiz: Saraylar sembolik, parlamentolar güçlü mü kalsın? Yoksa parlamentolar sembolik, saraylar mı güçlensin? Bu kadar basit bir mesele, bu kadar basit bir mesele. (CHP sıralarından alkışlar)

Ben bu Meclisin kendini bir güç zafiyeti, bir aciz noktaya indirgererek saraya ya da başka yere -Tayyip Erdoğan’ın Cumhurbaşkanı seçilmesi bence mümkün değil de- başka bir noktaya güç devşireceğine inanmıyorum.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

ENGİN ALTAY (Devamla) - Sayın milletvekilleri, gelin, bu Meclisi kuranlara, bu Meclisin kurulması için, bağımsızlığımız için kan akıtanlara, Çanakkale’de koyun koyuna yatanlara biraz saygı gösterelim. Gelin, hep birlikte bu ülkeyi medeniyet seviyesine taşıyalım. Bir kişinin iki dudağının ucuna Türkiye’yi teslim etmeyin diyorum, teşekkür ediyorum. (CHP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN – Teşekkür ederim Sayın Altay.

FİLİZ KERESTECİOĞLU DEMİR (İstanbul) – Sayın Başkan, açar mısınız?

BAŞKAN – Evet, Sayın Kerestecioğlu Demir, sisteme girmişsiniz.

Açabiliriz tabii ki, buyurun efendim.

VI.- AÇIKLAMALAR (Devam)

33.- İstanbul Milletvekili Filiz Kerestecioğlu Demir’in, tutuklu 11 HDP milletvekilinin yasama faaliyetlerine katılamaması ve oy kullanamamasının halk iradesinin gasbı olduğuna, bu teklifle ilgili hiçbir aşamada oy kullanmayacağına ve bütün HDP milletvekillerinin de tutuklu vekillerin varlığına saygı göstererek davranacaklarına inandığına ilişkin açıklaması

FİLİZ KERESTECİOĞLU DEMİR (İstanbul) – Teşekkürler.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; az önce Sayın Başbakan’dan, ülkeyi tek kişiye mutlulukla teslim eden bir demokrasiye veda konuşması izledik; hazindi, üzgünüm bu nedenle.

Değerli milletvekilleri, eş başkanlarımız Selahattin Demirtaş, Figen Yüksekdağ'la birlikte toplam 11 milletvekilimiz tutuklu bulunuyor. Biz, birçok kez, onların yasama faaliyetlerine katılamaması ve oy kullanamamasının bizim için asla kabul edilemez olduğunu ve halk iradesinin gasbı olduğunu, bunun bütün Parlamento için de aslında kabul edilemez olduğunu ifade ettik.

Birazdan oylamaya geçeceksiniz. Bugün, tekçi, militarist, erkek egemen ve Türkiye halkının asla gündemi olmayan, sadece bir kişiyi her türlü yetkiyle başkanlığa taşımayı hedefleyen bu Anayasa teklifini de asla kabul etmiyoruz ve hiçbir şekilde bu suça ortak olmayacağız. Ben, bu nedenlerle, öncelikle tutuklu vekillerimize, eş başkanlarımıza duyduğum saygı gereği ve onların oy hakkı bu Mecliste gasbedildiği için bu teklifle ilgili, bu otoriter teklifle ilgili hiçbir aşamada oy kullanmayacağımı ve bu suça ortak olmayacağımı ifade etmek isterim. Ayrıca, bütün HDP milletvekili arkadaşlarımın da tutuklu vekillerimize, onların varlığına ve hatırasına olan saygıyı göstererek davranacaklarına inanıyorum.

Aslında, bu çağrı sadece HDP milletvekillerine değil, bu Parlamentoda hâlâ birazcık demokratik siyasete inancı kalmış olan bütün milletvekillerinedir çünkü gerçekten bu teklif ülkede akan kanı durdurmayacağı gibi hiçbir derde, halkın hiçbir derdine deva olmayacaktır ve deva ise daha çok demokrasi ve bu teklifin kesinlikle Meclisten geçmemesini sağlamaktır.

Genel Kurulu saygıyla selamlarım. (HDP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

X.- KANUN TASARI VE TEKLİFLERİ İLE KOMİSYONLARDAN

GELEN DİĞER İŞLER (Devam)

A) KANUN TASARI VE TEKLİFLERİ (Devam)

2.- Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkanı İzmir Milletvekili Binalı Yıldırım ve Grup Başkanvekilleri Kayseri Milletvekili Mustafa Elitaş, Amasya Milletvekili Mehmet Naci Bostancı, Aksaray Milletvekili İlknur İnceöz, Çanakkale Milletvekili Bülent Turan ve İstanbul Milletvekili Mehmet Muş ile 310 Milletvekilinin Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi (2/1504) ve Anayasa Komisyonu Raporu (S. Sayısı: 447) (Devam)

BAŞKAN – Sayın milletvekilleri, böylece teklifin tümü üzerindeki konuşmalar tamamlanmıştır.

Şimdi yirmi dakika süreyle soru-cevap işlemi gerçekleştireceğiz. Bu sürenin on dakikasını soru olarak sayın milletvekillerine takdim edeceğim, kalan on dakikasını da cevaplandırmak üzere Komisyona ve Hükûmete bırakacağım.

Sırayla söz veriyorum soru talebinde bulunan sayın milletvekillerine.

Sayın Erdem, buyurun.

EREN ERDEM (İstanbul) – Sayın Bakan, “Başkanlık gelirse terör bitecek, ekonomi düzelecek, Türkiye’de tekrar ekonomik istikrar sağlanacak, her şey normale dönecek, şu anda ülkeyi kan gölüne çeviren terör saldırıları son bulacak.” şeklinde bir propaganda yürütülüyor. Sormak istiyorum: Sayın Bakan, şu anda yasama, yürütme, yargı hâlihazırda AKP’nin elinde değil midir? AKP’nin yetkileri zaten devletin bütün kurumlarına nüfuz etmemiş midir? Bu ifadeye dayanarak soruyorum: Yani, AKP, terörü bitirme imkânına sahiptir de, ekonomiyi düzeltme imkânına sahiptir de bunu yapmamakta mıdır, bunu bilinçli olarak mı gerçekleştirmemektedir? Yani, başkanlık gelince ne değişecektir sizin açınızdan? Evet, bir kişiye bütün yetkiler teslim edilecektir ama şu anki durumunuz bunları yapmaya muktedir olmadığınızın manasına mı gelir?

Saygıyla cevabını bekliyorum.

BAŞKAN – Sayın Tarhan...

TAHSİN TARHAN (Kocaeli) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Bakan, bu Anayasa değişirse terör bitecek mi, şehit haberleri gelmeyecek mi, yargı bağımsız, devlet sosyal olacak mı, Suriye bataklığı kuruyacak mı, dış itibarımız artacak mı, işsizlik son bulacak mı, eğitim öğretimde başarımız artacak mı, kurlar düşecek mi, ekonomik kriz son bulacak mı? Tabii ki hayır. Ya ne olacak? En başta sizin milletvekili olarak sonunuz olacak, ömür boyu kişilik bunalımı yaşayacaksınız, bu utanç torunlarınıza da miras kalacak.

BAŞKAN – Sayın Aydın, buyurun.

ERKAN AYDIN (Bursa) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Bakan, şu aşamada Anayasa metni üzerindeki tartışmalardan, diktatörlüğe yol açma tehlikesinden, Cumhurbaşkanının Türkiye'nin bugününe ve geleceğine tek adam olarak hâkim olma ihtirasından çok daha önemli bir şey var: Toplumsal ayrışma. Oysa, anayasalar toplumsal uzlaşma belgeleridir; çatışmayı, ayrışmayı, cepheleşmeyi körükleyen, derinleştiren değil, uzlaştıran, toplumu mümkün olduğunca bütünleştiren temel kabullerdir. Toplumun yarısından fazlasının iradesini yok sayan bir anayasa sadece ve sadece bir kesimin çoğunluk üzerindeki tahakkümünü yasallaştırır.

Bugün Meclis önünde Anayasa'ya “hayır” diyen yüzlerce yurttaşımız tartaklandı, orantısız şiddete maruz kaldı. Bakan kimliğinizle değil de insan olarak soruyorum: Böylesine bir ortamda anayasal değişikliğe vicdanınız el veriyor mu?

BAŞKAN – Sayın Yedekci...

GÜLAY YEDEKÇİ (İstanbul) – Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Öncelikle Sayın Başbakana şunu sormak isterim: Bugün Topal Dursun'un oğlu olarak Başbakan olabildiyse bunu Atatürk cumhuriyetine borçludur, bugün yıkılmak istenen Atatürk cumhuriyetine borçludur bunu.

Milletvekillerini, yargıçları seçen, padişah fermanı düzeyinde bir kararname yetkisine sahip olan Sayın Cumhurbaşkanı halk tarafından seçiliyor, geri kalan her şeyi de Cumhurbaşkanı seçiyor. Bu anlayışı kabul etmemiz mümkün değildir.

İnsanlarımızın ekmek sorunu vardır, aş sorunu vardır, ülkemizde terör sorunu vardır, dal gibi yiğitlerimiz şehit olmaktadır; beyler başkanlık peşindedir. Başkanlığa geçit vermemeliyiz, toplumsal muhalefet ayağa kalkmalıdır.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Sayın Hürriyet, buyurun.

FATMA KAPLAN HÜRRİYET (Kocaeli) – Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Sayın Bakan, bu Anayasa hükümleri şu sorunlara çare olacak mıdır sizce: Örneğin, Fetullah Gülen iade alınıp yargılanacak mıdır? Terör bitecek midir? Türkiye'deki IŞİD hücreleri kapatılacak mıdır? Yoksul çocukları şehit olurken zengin çocuklarının çürük raporları iptal edilecek midir? Hukuk üstün olacak mıdır? Asgari ücret mesela 5 bin lira olacak mıdır? Benzin fiyatları yarı fiyatına düşecek midir? Kıymanın, etin kilosu 15 liraya düşecek mi mesela? ÖTV kalkacak mı? 450 bin atama bekleyen öğretmen atanacak mı? Tarikatları kapatacak mısınız? 4/C'lilerin sorununu çözecek misiniz? Emeklilerin problemleri sizce çözülecek mi bu Anayasa sonrası? Özellikle cevaplarınızı bekliyorum.

Teşekkürler.

BAŞKAN – Sayın Akın...

AHMET AKIN (Balıkesir) – Sayın Başkan, iktidar sözcüleri ve tek adam rejimini öngören değişiklik teklifini görmeden imzalayan milletvekillerinden bazıları başkanlık sisteminin ülkeye istikrar getireceğini savunuyorlar. Şimdi soruyorum: AKP'nin istikrardan kastı dövizin istikrarlı hızla

yükselmesi midir? Dolar günü 3,73'ten kapattı. Türk lirası son bir yılda yüzde 28 kayıpla dünyanın en çok değer kaybeden parası oldu. Merkez Bankasının rezervleri eridi. Millete “Döviz bozdurun.” dediniz, milleti daha da fakirleştirdiniz ama yandaşlarınızı zengin ettiniz.

Savunduğunuz başkanlık sistemiyle halkımıza hediyeniz hayat pahalılığı, hızla artan borçlar, kapanan iş yerleri ve işsizlik mi olacaktır?

BAŞKAN – Sayın Karabıyık...

LALE KARABIYIK (Bursa) – Cumhuriyet rejimi, kurulduğu günden bu yana egemenliği saraydan alıp halka verme ve demokratikleşme çizgisini benimsemiştir. Bu ise açık bir karşı devrim hareketi olarak egemenliği tekrar halktan alıp saraya, bir kişinin eline verme girişimidir. Bu bir rejim değişikliğidir. Cumhurbaşkanı hiç kimseye hesap vermeyecek, hiç kimseye sorumlu olmayacak ve hiç kimse tarafından denetlenmeyecektir. Anayasa'ya “evet” diyecek AKP vekillerinin çoğunun Anayasa metnini bile okuduğunu düşünüyorum.

Sayın Başbakan “Başbakanlık feda olsun.” dedi. Başbakanı da millet seçmedi mi? İşinize gelince “milletin iradesi” diyorsunuz, işinize gelince Başbakanı görevden alıyorsunuz ya da Başbakanlığı feda ediyorsunuz. Ne uğruna? Tek adam rejimi uğruna. Milletın iradesine böyle mi saygı gösteriyorsunuz?

BAŞKAN – Sayın Kayışoğlu...

NURHAYAT ALTACA KAYIŞOĞLU (Bursa) – Teşekkür ediyorum.

Sayın Bakan, on beş yıldır iktidardasınız. Bu on beş yıllık süre içerisinde çıkarmak isteyip de bu Parlamentonun engel olduğu, çıkaramadığınız bir kanun var mı veya hayata geçirmek isteyip de uygulayamadığınız bir projeniz oldu mu, varsa söyler misiniz?

İkincisi, bu teklife göre Cumhurbaşkanı partili olabilecek, aynı zamanda mevcut Anayasa'ya göre de tarafsız olacağına dair yemin edecek. Bu bir çelişki değil midir? Partili olan Cumhurbaşkanının tarafsız olacağına inanıyor musunuz?

Üçüncüsü, konuşmanızda dediniz ki: “Cumhurbaşkanının siyasi sorumluluğunu getirdik bu teklifle.” Ben teklifi inceledim; siyasi sorumluluk hangi maddede var, bulamadım, bunu açıklar mısınız? Yani, Cumhurbaşkanına soru soramıyorsunuz, gensoru yok, bütçeyi reddedemiyorsunuz fiilen. Siyasi olarak Cumhurbaşkanı nasıl...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – Sayın Akyıldız...

ALİ AKYILDIZ (Sivas) – Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Sayın Bakan, Hukukun Üstünlüğü Endeksi'nde, dünyada 113 ülke arasında maalesef Tanzanya, Zambiya, Kırgızistan, Nijerya, Guatemala, İran gibi ülkelerin de gerisinde, 99'uncu sırada bulunmaktayız. Bu rejim değişikliği geçerse siz bu 99'uncu sıradaki yerimizi daha yukarılara taşıyacağınıza inanıyor musunuz, yoksa Meclisi mezara, demokrasiye tarihe mi gömeceğinize inanıyorsunuz?

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Sayın Tüzün...

YAŞAR TÜZÜN (Bilecik) – Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

Kanunla ilgili Sayın Bakana çok teknik bir soru sormak istiyorum.

Sayın Bakan, salt çoğunluk, soruşturmanın başlayabilmesi için 301 imzayla önerge veriliyor. 5/3 yani 360'la da soruşturmaya karar veriliyor, 401'le de sevk ediliyor ancak 301 yani salt çoğunlukla soruşturma için teklif verildiğinde, soruşturmanın başlaması arasında Cumhurbaşkanı, Meclisi tek

tarafı feshedebiliyor. Hâl böyle olunca yeni Meclis ve yeni Cumhurbaşkanı seçilinceye kadar üç ayda bir Türkiye seçime mi gidecek? Dolayısıyla, Cumhurbaşkanının Meclisi feshetme yetkisini tek taraflı veriyorsunuz. Bu sürecin üç ayda bir tekrarlanması mı düşünüyorsunuz?

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Sayın Arslan...

KAZIM ARSLAN (Denizli) – Başbakana soruyorum: Ülkemizde ihtiyaç olmadığı hâlde, 21 Temmuz 2016 tarihinde olağanüstü hâl ilan ettiniz. Bunun kırk beş gün süreceğini söylediniz. Altı ay yetmedi, 3'üncü kez uzatma isteğinde bulundunuz, tekrar yine uzattınız. OHAL uygulaması altında Anayasa'da değişiklik gerçekleştirmek istiyorsunuz. Şunu iyi bilmelisiniz ki OHAL uygulaması altında yapılacak bir Anayasa değişikliğinin meşru olmayacağı, her zaman tartışma konusu olacağı bir gerçektir. Anayasa'yı tanımayan, tarafsız kalmayan Cumhurbaşkanının OHAL'le yaptığı Anayasa ve yasalara aykırı iş ve işlemlerini meşrulaştırmak, suç olmaktan çıkarmak istiyorsunuz; OHAL'le kullandığı tüm yetkileri hiçbir sorumluluk taşımadan Anayasa değişiklikleriyle gerçekleştirerek OHAL yetkilerini sürekli kullanmak ve kılmak istiyorsunuz. Bu değişiklik ne milletin ne de Meclisin yetkilerini saraya vermek için yapılan bir değişikliktir, ayırtırmaları ve çatışmaları artıracak bir düzenlemedir.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

Şimdi, soruları cevaplandırmak üzere sözü Sayın Hükûmete ve Sayın Komisyona bırakıyorum.

Buyurun Sayın Bozdağ.

ADALET BAKANI BEKİR BOZDAĞ (Yozgat) – Sayın Başkan, saygıdeğer milletvekilleri; tabii, değerli milletvekili arkadaşlarımdan sorduğu sorulara bakınca referandum sürecindeki propagandada kullanacakları argümanları da peş peşe sıraladılar. Herhâlde bunları kullanacaksınız. Hayırlı olsun. Tabii, bunun kararını milletimiz verecektir.

Anayasa yapılırken veya Anayasa'da değişiklik yapılırken bunlar toplumun temel ihtiyaçlarını, yaşanan sorunları çözmek için yapılır. Kurtuluş Savaşı devam ederken Türkiye anayasa yaptı ve Gazi Mustafa Kemal Atatürk o zaman Meclis Başkanıydı. O zaman milletvekilleri şöyle bir soru sordu mu bilmiyorum, bakmak lazım: “Siz anayasa yapıyorsunuz, bu anayasayı yapınca Kurtuluş Savaşı bitecek mi? Yurdu işgal eden düşmanlar yurttan gidecek mi? İşte, düşmanlar denize dökülecek mi? Hemen bu iş bitecek mi?” Öyle bir tartışma yaptılar mı? Yapmadılar. Neden?

İBRAHİM ÖZDİŞ (Adana) – Sizin ne haddinize ya, Mustafa Kemal ile kendinizi eş tutuyorsunuz! Sizin ne haddinize!

ADALET BAKANI BEKİR BOZDAĞ (Yozgat) – Çünkü Türkiye'nin yeni bir anayasaya ve o gün yeni bir inşaya ihtiyacı vardı; bu, onu karşılıyordu. 1924'te savaştan çıkmış, cumhuriyet yeni ilan edilmiş, ekonomi gerçekten o zaman dip yapmış, memleketin pek çok yeri harap ve bitap hâle düşmüş; o zamanda böyle bir tartışma yaptılar mı? Yapmadılar. Neden? Yeni Türkiye'yi, güçlü Türkiye'yi inşa etmek için Anayasa'ya ihtiyaç vardı, onun için. Hükûmet sistemi, demin de ifade ettim, esasında teknik bir tabir; yasama, yürütme ve yargının oluşumunu ve bu yetkilerin kullanımını ve bu organların birbiriyle olan ilişkisini düzenlemektedir. Buna göre farklılıklar arz etmektedir.

Türkiye'de bugüne kadar uygulanan parlamenter sistemle ilgili yaşanan pek çok sorun oldu. Demin Sayın Başbakanımız konuşması sırasında bunlara değindi ve bugün geldiğimiz noktada parlamenter sistemin artık Türkiye'yi taşıyamadığı çok net bir biçimde ortadadır. Yürütmede gerçekten bir istikrar sorunu her zaman olmuştur. Yasamada tek partinin çoğunluğu elde ettiği ve tek başına iktidar olduğu dönemlerde bile yürütmede pek çok hükûmet kurulduğunu görüyoruz. Bugüne kadar 5 parti yasamada

salt çoğunluğu elde etmiş, tek başına iktidar kurma imkânı elde etmiş. CHP 18 Hükûmet kurmuş, Demokrat Parti 5 Hükûmet kurmuş, Adalet Partisi 3, Anavatan Partisi 4, AK PARTİ de 7 Hükûmet kurmuş. Görüyoruz ki tek başına iktidar da olsa hükûmet sayıları değişebiliyor.

Türkiye’de tek başına iktidar dönemi, 64 yıl 2 ay 5 gün geçmiş, 37 hükûmet kurulmuş. Hükûmetlerin ortalama görev süresi 2 yıl 2 gündür. Baktığınız zaman, Türkiye’de bir yürütme istikrarına ihtiyaç olduğu çok açıktır. Eğer Türkiye’de bir istikrar olmuş olsaydı, görev süresi 4 yıldan bugün 23’üncü Hükûmet, 5 yıldan da 24’üncü Hükûmet görev başında olurdu ama şu anda 65’inci Hükûmet görev başında. 93 yılda ortalama görev süresi 17,5 ay. Eğer Cumhurbaşkanlığı sistemi olmuş olsaydı görev süresi 4 yıldan 65’inci cumhurbaşkanı seçimi için 2183’ü, 5 yıl üzerinden de 2248’i beklememiz gerekecekti. Şimdi, bu, istikrarın önemini göstermesi bakımından son derece önemlidir.

Yine, geçmişte parlamenter sistemde hükûmetler çok kirli operasyonlara, ahlaksız ve hukuksuz operasyonlara muhatap kaldılar. 12 Mart 1971 muhtırası ve sonrası, Güneş Motel olayı, 28 Şubat ve 28 Şubattan sonra DYP’ye yapılan operasyon, 2002 seçimleri öncesi DSP’ye yapılan operasyonlara baktığınızda, karanlık ve kirli odakların iktidar değişikliğini tetiklemek için her türlü ahlaksızlığı ve hukuksuzluğu denediği ortadadır. Onun için de bu sistemin -yeni sistem- Türkiye’nin aleyhine çalışan karanlık ve kirli odakların Hükûmet değişikliğini başaramayacakları bir yapıda yeniden kurgulanmaya ihtiyacı vardır. Güçlü iktidara ihtiyaç var, güçlü yasamaya da ihtiyaç var ve bu öngörülen sistem güçlü yasamayı da temin ediyor, etkin denetimi temin ediyor ve Türkiye’yi daha güçlü bir şekilde geleceğe taşıma konusunda önemli düzenlemeleri içermektedir.

Tabii, bu bir uzlaşma belgesidir, Anayasa; doğru ama sonuçta bu, toplumun üzerinde yüzde 100 uzlaştığı bir belgeden ziyade toplumun belli bir çoğunluğunun üzerinde uzlaştığı bir belge ama toplumun tamamının kabul ettiği, uyduğu bir belge. Ama, Anayasa değiştirirken yüzde 100 herkes uzlaşacak diye bir kural yok, Anayasa da böyle bir kural koymuyor. Anayasa teklifi için üçte 1 çoğunluk arıyor, yasalaşması için 330 -halkoyuna gitmek kaydıyla- ve doğrudan yasalaşması için de 367 arıyor yani eğer Parlamento bir uzlaşmayı temin edemezse o zaman Anayasa diyor ki, asgari nisaplar koyuyor: “Bu nisapları bulursanız herkes uzlaşma bile bu nisabı bulanlar Anayasa değişikliği yapabilir. Eğer doğrudan Parlamentodan çıkarak yürürlüğe konulamayacaksa o zaman halkın hakemliğine müracaat edilir. Halkın hakemliği de burada çok net bir şekilde kararını verir ve herkes de o karara uyar.” Yani, bu, Anayasa’mızın öngördüğü sistem. Dolayısıyla, buradaki kurallara da bu Anayasa değişikliği sırasında da uyulduğunu ifade etmek isterim.

Esasında, bu yeni sistem toplumsal uzlaşmayı da güçlendirecek bir sistemdir çünkü adayların Cumhurbaşkanı seçilebilmesi için toplumun en az yüzde 50,01’i kadar oy alma ihtiyacı radikal söylemleri bir tarafa bırakmasını, sadece kendi temsil ettiği siyasal akımın değil, başka siyasal akımlara destek verenlerin de oy verebileceği bir dili, bir üslubu, bir yaklaşımı ortaya koymasını gerektirecektir ki bu da herkesi daha ziyade merkeze çekecek ve toplumsal uzlaşmayı da sağlama yönünde önemli bir katkı sunacaktır. Bunu da bu vesileyle ayrıca ifade etmek isterim.

Tabii, bugün Parlamentoda -demin konuşmamda da ifade ettim- esasında, daha doğrusu bizim Anayasa’mızda tam anlamıyla bir güçler ayrılığı söz konusu değil. Biz “parlamenter sistem” diyoruz ama parlamenter sistemin temel parametrelerine baktığımızda bizim Anayasa’mız tam parlamenter sistemi de öngörmüyor, aslında Türkiye’ye mahsus bir sistemi öngörüyor.

Şimdi, yasama-yürütme birbirinden tam ayrı mı? Ayrı değil. Önce halk yasamayı seçiyor, yürütme yasamanın içinden çıkıyor, yasamanın içerisinden çıkması için yasamanın salt çoğunluğunun güvenoyunu alması gerekiyor. Dolayısıyla, yürütmeyi elinde bulunduran aynı zamanda da yasamayı

elinde bulunduruyor. Kanunlaşma süreçlerine baktığınızda da kanun tasarıları hükûmetten geliyor, teklifler hükûmetin verdiği onay üzerine gidiyor ve sonuçta da hükûmete rağmen bir kanunlaşma hadisesi yok.

Bizim yaptığımız şey nedir bu teklifle? Esasında yasamayı güçlendirmek, milletvekilini güçlendirmek, yasalaşma sürecinde yürütmenin tamamen etkisini ortadan kaldırmak ve yasalaşma sürecinide hükûmetin sevk ve idaresinin önüne geçmektir. Burada Parlamento güçlendirilmektedir, Parlamento desteklenmektedir, daha güçlü hâle getirilmektedir.

Demin de ifade ettim, Cumhurbaşkanının partili olması tarafsızlığına mani değildir. Belediye meclis üyesi, il genel meclis üyesi, belediye başkanı, milletvekili, başbakan, Meclis başkanı partili olduğu zaman yaptığı hizmetlerde tarafsızlığına gölge düşmeyecek ama Cumhurbaşkanı partili olduğu zaman gölge düşecek demek kabul edilebilir yaklaşım değildir.

UĞUR BAYRAKTUTAN (Artvin) – Onlar tarafsızlık yemini etmiyor Sayın Bakan.

ADALET BAKANI BEKİR BOZDAĞ (Yozgat) – 1961 Anayasası “Partili olmasın.” dedi, 82 bunu aynen kabul etti. Peki, rahmetli Özal Cumhurbaşkanı oldu; Anavatan Partisini kurdu, iktidar etti, sonra Cumhurbaşkanı oldu, partililiği onun kalbinden, zihninden yok oldu mu? E, Sayın Süleyman Demirel de onca mücadeleden geldi rahmetli, Cumhurbaşkanı oldu. Şimdi, Cumhurbaşkanı olunca, kâğıt üzerinde ilişkisi kesilince siyasal görüşleri imha mı oldu?

DENİZ BAYKAL (Antalya) – Genel Başkan ya, Genel Başkan oldu ya.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

ADALET BAKANI BEKİR BOZDAĞ (Yozgat) – Sayın Sezer de bir siyasal görüşten geliyor, Cumhurbaşkanı olunca görüşleri yok mu oldu?

UĞUR BAYRAKTUTAN (Artvin) – Sayın Bakan, onlar namus, şeref sözü üzerine yemin etmişlerdi; durdular.

İBRAHİM ÖZDİŞ (Adana) – Konuştukça batıyorsun Sayın Bakan, batıyorsun.

ADALET BAKANI BEKİR BOZDAĞ (Yozgat) – Yani birbirimizi aldatmaya gerek yok.

DENİZ BAYKAL (Antalya) – Genel Başkan oluyor, Genel Başkan.

ADALET BAKANI BEKİR BOZDAĞ (Yozgat) – Cumhurbaşkanlarının ilişkisi kesilse de siyasal görüşleri var, kesilmese de.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum Sayın Bakan.

Böylece, soru-cevap işlemi tamamlanmıştır.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Sayın Başkan...

BAŞKAN – Sayın Altay, buyurun.

Açıldı, bir dakika, buyurun.

VI.- AÇIKLAMALAR (Devam)

34.- İstanbul Milletvekili Engin Altay'ın, ana muhalefet partisi olarak 447 sıra sayılı Anayasa Değişiklik Teklifi'yle ilgili yapılacak oylamaların İç Tüzük hükümlerine uygun ve tam bir gizlilik içinde yapılması konusunda hassas olduklarına ve oylamanın bu şekilde yapılmasının teklifle ilgili çıkacak kararın kamu vicdanındaki meşruiyeti bakımından son derece önemli olduğuna ilişkin açıklaması

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Sayın Başkan, önemli bir görüşme yapıyoruz. Her vesileyle söylediğimiz gibi, bu Mecliste yapılan bütün iş ve işlemlerde -hiç şüphesiz biraz sonra siz de okuyacaksınız, geçmiş uygulamalardan biliyorum- Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'ne ve yürürlükteki Anayasa'ya uymak mecburiyetimiz var. Elbette, milletvekillerimizin özgür iradelerine

saygılıyız, bütün bu iradenin başımızın üstünde yeri var. Ama, her şeyin kurallar ve kaideler içinde geçmesi de Parlamentomuzun itibarı bakımından, çıkacak kanunun sağlıklı bir şekilde şekillenmesi bakımından önem ve değer taşımaktadır.

Sayın Başkan, ana muhalefet partisi olarak, bu biraz sonra yapılacak oylamanın Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü hükümleri ve geçmiş uygulamalar çerçevesinde tam bir gizlilik içinde yapılması...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

ENGİN ALTAY (İstanbul) – ...bizim yüksek hassasiyetimizdir. Zatualinizin de ve oylama işleminde görev alacak Başkanlık Divanının kıymetli kâtip üyelerinin de oylamanın İç Tüzük'ün...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Müsaade ederseniz, mikrofonu...

BAŞKAN – Sesiniz gayet iyi duyulduğu için Sayın Altay, mikrofona dahi ihtiyaç duymuyorsunuz, davudi bir sesle...

Mikrofonunuzu açıyorum, bir dakikada tamamlayınız Sayın Altay.

Buyurun.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Oylamanın İç Tüzük'ün öngördüğü çerçevede ve tam bir gizlilik içinde yapılması teklifle ilgili buradan çıkacak kararın kamu vicdanındaki meşruiyeti bakımından son derece önemlidir. Bu bakımdan özellikle kâtip üye arkadaşlarımızın tutumunun ve görevlerinin ifası sırasındaki disiplininin son derece değerli olduğunu düşünmekteyiz. Kabinlerde yığılma olmaması oylama güvenliği ve gizliliğinin sağlanması açısından bence yeterlidir. Bu yığılmanın olmaması için kâtip üyelerin zarf ve oy pusulası verirken kabin önünde yığılma olmayacak bir ayarlama yapmaları ve sizin nezaretinizde oy verme kabinlerinin ve oy kupasının bulunduğu bölgede gereğinden fazla...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Yani kabinin alacağı sayı kadar milletvekilini bulundurmanız büyük önem taşımaktadır. Bu kurallar çerçevesinde bu oylamanın gerçekleştirilmesi -demin de söylediğim gibi- bizim açımızdan yüksek bir hassasiyet ifade ederken, altını tekrar çiziyorum, bu oylamanın kamu vicdanındaki meşruiyeti açısından son derece önemlidir.

Takdirlerinize arz ediyorum.

BAŞKAN – Hassasiyetiniz için teşekkür ediyorum Sayın Altay. Aynı hassasiyetle, hiç şüpheniz olmasın, Başkanlık Divanı olarak bizler de hareket edeceğiz.

AHMET YILDIRIM (Muş) – Sayın Başkan...

BAŞKAN – Sayın Yıldırım, buyurun.

35.- Muş Milletvekili Ahmet Yıldırım'ın, 447 sıra sayılı Anayasa Değişiklik Teklifi'yle ilgili yapılacak oylamalarda gizli oy açık tasnif uygulamasının İç Tüzük gereği olduğuna, bunu sağlamanın Başkanlığın sorumluluğunda olduğuna ve 11 HDP milletvekilinin oy kullanma hakkının gasbedilmesi sebebiyle kendisinin de oy kullanmayacağına ve yasama faaliyetlerine saygı duyan herkesi aynı tavır takınmaya davet ettiğine ilişkin açıklaması

AHMET YILDIRIM (Muş) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Başkan, sadece Sayın Altay'ın veya bu konuda bizim gizli oy, açık tasnif beklentilerimizin bir kişisel niyet veya grupsal niyet beyanı değil, İç Tüzük gereği olduğunu ifade etmek isterim. Siz de buna aynı şekilde "Katılıyorum." demenin ötesinde bunu sağlama sorumluluğuna sahipsiniz.

Bir diğer husus: Az önce sayın grup başkan vekili arkadaşımın ifade ettiği, günlerden beri burada ifade ettiğimiz ve bugün usule ilişkin tartışma açma talebinde de size dönük söylediğim, sizinle ve bizimle aynı haklara sahip olan 11 vekil arkadaşımızın oy kullanma, yasama faaliyetlerine katılma yetkisinin gasbedilmiş olması sebebiyle ben de burada bütün Anayasa değişiklik süreçlerine katılacağım hâlde oy kullanmayacağım. Bu, sadece partimizin bir meselesi değildir, bu konuda yasamanın onuruna sahip çıkan ve buradaki yasama faaliyetlerine saygı duyan herkesi aynı tavrı takınmaya davet ediyorum.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – Tamamlayın lütfen.

AHMET YILDIRIM (Muş) – Bu, buradaki yasama faaliyetlerine ve yasama organına duyulan saygının gereğidir. Eğer o konuda sizin de gizli oyu sağlama iradeniz açık ise –ki bunu böyle beyan ettiniz, biz de güven duyuyoruz- tek tek çağırın. Özellikle kabin önlerine yığılmayı önlemenizi sizden istirham ediyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

X.- KANUN TASARI VE TEKLİFLERİ İLE KOMİSYONLARDAN GELEN DİĞER İŞLER (Devam)

A) KANUN TASARI VE TEKLİFLERİ (Devam)

2.- *Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkanı İzmir Milletvekili Binali Yıldırım ve Grup Başkanvekilleri Kayseri Milletvekili Mustafa Elitaş, Amasya Milletvekili Mehmet Naci Bostancı, Aksaray Milletvekili İlknur İnceöz, Çanakkale Milletvekili Bülent Turan ve İstanbul Milletvekili Mehmet Muş ile 310 Milletvekilinin Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi (2/1504) ve Anayasa Komisyonu Raporu (S. Sayısı: 447) (Devam)*

BAŞKAN – Sayın milletvekilleri, Anayasa Değişikliğine Dair Teklif’in tümü üzerindeki görüşmeler böylece tamamlanmıştır.

Teklifin maddelerine geçilmesi hususunda gizli oylama yapacağız.

Sayın milletvekillerinden istirham ediyoruz, gizli oylama esaslarına hep birlikte riayet edeceğiz ve yığılmayı önleyeceğiz. Sabrınızı bekliyoruz sayın milletvekilleri.

Gizli oylamanın ne şekilde yapılacağını arz ediyorum: Komisyon ve Hükûmet sıralarında yer alan kâtip üyelerden komisyon sırasındaki kâtip üyeler Adana’dan başlayarak Denizli’ye kadar, Denizli dâhil ve Diyarbakır’dan başlayarak İstanbul’a kadar, İstanbul dâhil; Hükûmet sırasındaki kâtip üyeler ise İzmir’den başlayarak Mardin’e kadar, Mardin dâhil ve Mersin’den başlayarak Zonguldak’a kadar, Zonguldak dâhil, adı okunan milletvekilini ad defterinde işaretleyerek kendisine biri beyaz, biri yeşil, biri de kırmızı olmak üzere üç yuvarlak pul ile bu oylamaya özel mühürlü zarf verilecektir. Milletvekilleri Başkanlık Kürsüsünün sağında ve solunda yer alan kabinlerden başka yerde oylarını kullanamayacaklardır. Vekâleten oy kullanacak bakanlar da yerine oy kullanacakları bakanın ilinin bulunduğu bölümde oylarını kullanacaklardır.

CEYHUN İRGİL (Bursa) – Bu nasıl gizli oylama, yığıldılar!

BAŞKAN - Sayın milletvekilleri, yığılma yapmayalım lütfen, daha okumadık.

Bildiğiniz üzere bu pullardan beyaz olanı kabul, kırmızı olanı ret, yeşil olanı ise çekimser oyu ifade etmektedir. Oyunu kullanacak sayın üye adını ad defterine işaretlettikten ve kâtip üyeden üç yuvarlak pul ile oylamaya özel bastırılan mühürlü zarfı aldıktan sonra kapalı oy verme yerine girecek, oy olarak

kullanacağı pulu burada zarfın içerisine koyacak, diğer iki pulu ise iskarta kutusuna atacaktır. Bilahare oy verme yerinden çıkacak olan üye oy pulunun bulunduğu zarfı Başkanlık Divanı Kürsüsünün önüne konulan oy kutusuna atacaktır. Oylamada adı okunmayan milletvekiline pul ve zarf verilmeyecektir.

Sayın milletvekilleri, kabinlerin önünü işgal etmiyoruz. Kürsünün önünü de boşaltalım. Kabinin önü de boşalmış vaziyette.

Şimdi sayın milletvekilleri, gizli oylamaya Adana ilinden başlıyoruz.

(Oyların toplanmasına başlandı)

BAŞKAN – Sayın milletvekilleri, kürsünün önünü boşaltalım. Lütfen...

BARIŞ YARKADAŞ (İstanbul) – Açık oylama mı yapıyor Sayın Başkan?

BAŞKAN – Sayın milletvekilleri, gizli oylama yapıyor, gizli oylama usulüne dikkat ediliyor.

CEYHUN İRGİL (Bursa) – Nasıl gizli oylama bu ya, açık gösterdi oyunu.

BURCU KÖKSAL (Afyonkarahisar) – Göstererek oy mu atılır ya?

BARIŞ YARKADAŞ (İstanbul) – Erzincan Milletvekili Serkan Bayram oyunu göstererek atıyor.

(Kürsü önünde toplanmalar)

BAŞKAN - Lütfen burayı boşaltalım, herkes yerine geçsin.

(Oyların toplanmasına devam edildi)

CEYHUN İRGİL (Bursa) – Yazıklar olsun! Bir de “Gizli oylama” diyorsunuz açık oylama yapıyorsunuz.

BARIŞ YARKADAŞ (İstanbul) – O zaman siz de açık oylama yapın!

(Kürsü önünde toplanmalar)

BAŞKAN – Sayın milletvekilleri, yerinize geçin; buyurun.

Buyurun sayın milletvekilleri, yerinize geçin. Kusura bakmayın... Oylama devam ediyor.

Buyurun arkadaşlar, okuyun.

(Oyların toplanmasına devam edildi)

BURCU KÖKSAL (Afyonkarahisar) – Yapmayın! Bari İç Tüzük’e uyun! Kurallara uyun ya!

BARIŞ YARKADAŞ (İstanbul) – Erzincan Milletvekili Serkan Bayram oyunu göstererek atıyor; böyle bir oylama olur mu?

BURCU KÖKSAL (Afyonkarahisar) - Nerede kaldı gizli oylama?

(Oyların toplanmasına devam edildi)

BAŞKAN – Evet, kabine girerek oylarımızı kullanıyoruz sayın milletvekilleri.

(Oyların toplanmasına devam edildi)

BAŞKAN – Sayın milletvekilleri, şu oylama kabininin ve kürsünün önünü boşaltalım lütfen.

BARIŞ YARKADAŞ (İstanbul) – Kendi milletvekillerine güvenmiyor AKP!

(Oyların toplanmasına devam edildi)

BAŞKAN – Sayın milletvekilleri, lütfen şurayı boşaltalım, kabine girerek oylarımızı kullanalım gizli oylamaya riayet edilerek.

BURCU KÖKSAL (Afyonkarahisar) – Kendi milletvekillerine güvenmiyorlar ya! Kendi arkadaşlarına güvenmiyorlar açık oy atıyorlar!

(Oyların toplanmasına devam edildi)

BAŞKAN – Sayın milletvekilleri...

(Kürsü önünde toplanmalar)

BAŞKAN – Sayın Gök, lütfen arkadaşlarınıza bakın, şu hâl gizliliğe aykırı. Kamerayla mı tespit ediyorsunuz? Böyle bir şey olur mu?

Sayın milletvekilleri...

(Oyların toplanmasına devam edildi)

BAŞKAN - Arkadaşlar, oylama gizlidir. Burada siz...

(Kürsü önünde toplanmalar)

BAŞKAN - Buyurun lütfen, kürsünün önünü boşaltalım.

Sayın milletvekilleri, idare amirleri ve kâtip üyeler dışında kürsünün önünde kimse olmayacak.

(Oyların toplanmasına devam edildi)

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) - Ya, böyle olur mu?

(Kürsü önünde toplanmalar)

BAŞKAN - Sayın milletvekilleri, şuranın önünde idare amirleri ve kâtip üyeler dışında kimse kalmamasın.

(Oyların toplanmasına devam edildi)

HAYDAR AKAR (Kocaeli) - Sayın Başkan, oylamayı durdur ya! İnmeden başladılar ya.

BAŞKAN - Sayın milletvekilleri, buyurun, devam edelim. Şurayı boşaltalım.

(Oyların toplanmasına devam edildi)

ENGİN ALTAY (İstanbul) - Oylamayı durdurun Başkan, böyle oylama olmaz.

BURCU KÖKSAL (Afyonkarahisar) - Bu şekilde olmaz, usul yanlış. Ya, adam açıyor, göstererek atıyor ya.

CEMAL OKAN YÜKSEL (Eskişehir) - Başkan, müdahale ediyor ya. Odaya girdi, müdahale etti.

BAŞKAN - Sizin orada ne işiniz var? Ne demek “Müdahale etti.” ya?

AYKUT ERDOĞDU (İstanbul) - Ayıp, rezalet!

BURCU KÖKSAL (Afyonkarahisar) - Ayıp ya!

BAŞKAN - Buyurun.

(Oyların toplanmasına devam edildi)

BAŞKAN - Sayın milletvekilleri... Sayın milletvekilleri, burada idare amiri ve kâtip üyeler dışında kimse kalmayacak.

CEMAL OKAN YÜKSEL (Eskişehir) - Odaya girdi ve müdahale etti, odaya girdi ve müdahale etti Başkan.

BAŞKAN - Siz de müdahale ediyorsunuz. Ne işiniz var burada? Oyunuzu kullanın.

(Oyların toplanmasına devam edildi)

BARIŞ YARKADAŞ (İstanbul) - Rezalet!

AYKUT ERDOĞDU (İstanbul) - Yazıklar olsun!

BAŞKAN - Lütfen oyunuzu kullanın.

Sayın milletvekilleri, idare amirleri ve kâtip üyeler dışında kimse kalmamasın burada.

CEYHUN İRGİL (Bursa) - Hayatınızda bir gün kanuna uyun, bir tane yasaya uyun! Sen kime gösteriyorsun, Cumhurbaşkanına gösteriyorsun! Halka saygısızlık!

BAŞKAN - Sayın milletvekilleri, lütfen şurayı boşaltalım.

(Kürsü önünde toplanmalar)

CEMAL OKAN YÜKSEL (Eskişehir) – Başkan bu şartlarda olmaz.

BAŞKAN – Sayın kâtip üyeler şu anda vermiyorsunuz. Sayın kâtip üyeler vermiyorsunuz. Şu anda durduruyorum ve şurayı boşaltıyorum. Şurayı boşaltın önce.

ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Oylamayı durdurun Başkan.

BAŞKAN – Sayın milletvekilleri... Kâtip üyeler şimdi vermiyorsunuz. Şurayı boşaltana kadar durduruyorum.

(Oyların toplanmasına devam edildi)

KÂTİP ÜYE ÖZCAN PURÇU (İzmir) – İsim okunmuyor arkadaşlar, niye kullanıyorsunuz?

BAŞKAN – İdare amirleri ve kâtip üyeler dışında kimse kalmamalı.

KÂTİP ÜYE ÖZCAN PURÇU (İzmir) – Ya böyle olur mu kardeşim ya! İsim okumadık arkadaşlar. İsim okunmamıştır arkadaşlar. İzmir’in yarısında kaldık. Bekleyin, herkes beklesin. Pusula vermeyin arkadaşlar. İsim okumadım ben, isim okumadım.

(Kürsü önünde toplanmalar)

BAŞKAN – Evet, sayın milletvekilleri burayı boşaltalım, boşaltalım. Evet, sayın milletvekilleri boşaltıyoruz burayı, boşaltıyoruz. Sayın milletvekilleri boşaltıyoruz kürsü önünü lütfen.

CEYHUN İRGİL (Bursa) – Millet iradesine bu kadar saygısızlık olmaz.

BAŞKAN - İdare amirleri ve kâtip üyeler dışında kimse kalmamalı buralarda.

Sayın milletvekilleri... Sayın Özkoç... İdare amiri ve kâtip üyeler dışında kimse kalmamalı burada. Sayın Havutça, kabinin önünü de boşaltın. Sizin orada ne işiniz var? Sayın Havutça, sizin orada ne işiniz var? Lütfen, boşaltalım kabinin önünü.

Evet, sayın milletvekilleri, boşaltıyoruz burayı. İdare amirleri ve kâtip üyeler dışında kimse kalmamalı.

CEYHUN İRGİL (Bursa) – İnsan bu kadar milleti dışlar mı? Bu kadar milletin aleyhine davranır mı? Bir Anayasa’ya saygılı olun, kanunlara saygılı olun bir kere ya! Tek derdiniz bir yere yaranmak. “Gizli oy” demiş. Bu kadar zor mu? Bu kadar mı kendinize güveniniz yok. Göstermeden yapamıyor musunuz bunu?

BAŞKAN – Sayın milletvekilleri, lütfen, yerlerinize oturun. Şu alanı idare amiri ve kâtip üyeler dışında kimse kullanmasın. Bir de, oyunu kullanan sayın milletvekili burada bulunsun. Tek tek, il il, sakın bir şekilde oylarımızı kullanıyoruz. Lütfen, istirham ediyorum. Bize yakışan budur. Oylamanın gizliliği ilkesine hep birlikte riayet ediyoruz. Bu hassasiyetten dolayı da hepinize teşekkür ediyorum ve kaldığımız yerden devam ediyoruz.

Sayın Purçu, buyurun.

(Oyların toplanmasına devam edildi)

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Sayın Başkan, bakın ismi okunmayan illerin milletvekilleri oy kullanıyorlar. Bu hukuksuz bir işlemdir. Yani ilk önce isim okunacak...

(Oyların toplanmasına devam edildi)

BAŞKAN – Evet, kabinlerde oy kullanıyorlar. Oylamanın gizliliği esastır ve bu gizliliğe riayet ediyorsunuz.

Teşekkür ediyoruz sayın vekiller.

LEVENT GÖK (Ankara) – İsimleri okunmadan oy kullandılar.

BAŞKAN – Sayın milletvekilleri, ismi okunan sayın milletvekilleri oy kullansın.

Sayın milletvekilleri, aynı şekilde, oylamanın gizliliği esasına riayet ediyoruz, kabinlerde oyumuzu kullanıyoruz. Buralarda yığılma yapmıyoruz. Oyunu kullanan sayın milletvekili de lütfen hemen iki basamak aşağıya insin.

(Oyların toplanmasına devam edildi)

BAŞKAN – Oyunu kullanmayan sayın üye var mı? Yok.

Dolayısıyla, oy verme işlemi tamamlanmıştır.

Öncelikle şunu istirham ediyorum: Ortada bulunan sayın milletvekilleri dâhil olmak üzere, lütfen, şu alanı boşaltalım. Buraya sadece Başkanlık Divanı üyesi arkadaşlarımız gelsin, idare amirleri ve kâtip üyelerimiz gelsin, onun haricindeki tüm milletvekilleri şu orta alan da dâhil olmak üzere boşaltalım. Herkes kendi bulunduğu yerde uygun bir yerde otursun lütfen.

Sayın milletvekilleri, birazdan sayıma geçeceğiz. Şu alanı da boşaltıyoruz tümünden. İdare amirlerimiz ve kâtip üyelerimiz burada.

Dolayısıyla, oy verme işlemi tamamlandığına göre, şimdi, lütfen, oy kutularını kaldıralım.

Sağında ve solunda sayın kâtip üyeler ve idare amirlerimiz sayım işlemlerini gerçekleştireceklerdir. İdare amirleri ve kâtip üyeler haricinde hiç kimseyi burada kabul etmiyoruz.

Evet, sayım işlemi başlatıyoruz.

Zarfları saydıktan sonra tasnif işlemi yapıyoruz.

(Oyların ayrımına başlandı)

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Sayın Başkan, bir meramım var.

BAŞKAN – Oylamadan sonra size söz veririm Sayın Altay.

(Oyların ayrımı yapıldı)

(Oylar toplandı)

BAŞKAN – Sayın milletvekilleri, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi'nin maddelerine geçilmesine dair gizli oylamanın sonucunu açıklıyorum.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi'nin maddelerine geçilmesine ilişkin gizli oylama sonucudur:

“Kullanılan oy sayısı : 480

Kabul : 338

Ret : 134

Çekimser : 2

Boş : 5

Geçersiz : 1

Kâtip Üye

Özcan Purçu

İzmir

Kâtip Üye

Ömer Serdar

Elâzığ”

BAŞKAN - Böylece teklifin maddelerine geçilmesi kabul edilmiştir.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Sayın Başkan, bir meramım vardı.

LEVENT GÖK (Ankara) – Sayın Başkan...

Bir saniye arkadaşlar...

BAŞKAN – Şimdi 1'inci maddeyi okutuyorum:

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASASINDA DEĞİŞİKLİK
YAPILMASINA DAİR KANUN TEKLİFİ**

MADDE 1- 7/11/1982 tarihli ve 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 9 uncu maddesine “bağımsız” ibaresinden sonra gelmek üzere “ve tarafsız” ibaresi eklenmiştir.

BAŞKAN – Sayın Altay, söz talebiniz vardır.

Buyurun.

VI.- AÇIKLAMALAR (Devam)

36.- İstanbul Milletvekili Engin Altay'ın, uyarılara rağmen çoğunluk partisine mensup milletvekillerinin neredeyse tamamının oy kabinlerine girmeden dışarıda ve göstererek oy kullandıklarına ve bu duruma meydan verilmemesi için daha ciddi tedbirler alınmasını umduğuna ilişkin açıklaması

ENGİN ALTAY (İstanbul)– Sayın Başkan, oylamanın başlamasından önce bu oylamanın kamu vicdanında karşılık bulması bakımından İç Tüzük'ün öngördüğü gizli oylama kuralına riayet edilmesi konusundaki gerek bizim yüksek hassasiyetimize gerek sizin Divandan uyarılarınıza rağmen, çoğunluk partisine mensup sayın milletvekillerinin neredeyse tamamının oy kabinlerine girmeden dışarıda ve göstererek oy kullandıkları tespit edilen bir gerçektir. Umarım ve dilerim ki bundan sonraki turlarda bu kabil hareketlere, tutumlara meydan verilmemesi konusunda daha ciddi tedbir alırsınız. Aksi bir durum, samimiyetle söylüyorum, bu Parlamento'nun itibarına ve bu teklifin görüşmelerine çok ciddi bir gölge düşürecektir.

Arz ederim.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum Sayın Altay. Gizli oylama, esasına uygun olarak gerçekleşmiştir.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Nasıl?

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) – Kabine girmeden oy kullandılar.

AHMET AKIN (Balıkesir) – Hayır, yapılmadı.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) – Hepsi kayıttı var.

NURHAYAT ALTACA KAYIŞOĞLU (Bursa) – Fotoğraflar var, videolar var, tutanaklar var.

MUSTAFA ELİTAŞ (Kayseri) – Sayın Başkan...

BAŞKAN – Sayın Elitaş, buyurun.

37.- Kayseri Milletvekili Mustafa Elitaş'ın, yapılan oylamada gizliliği ihlal edenlerin telefonlarıyla veya kameralarıyla çekim yapan milletvekilleri olduğuna, AK PARTİ'li milletvekillerinin Anayasa'ya ve İç Tüzük'e uygun hareket ettiklerine ilişkin açıklaması

MUSTAFA ELİTAŞ (Kayseri) – Sayın Başkan, Türkiye Büyük Millet Meclisi Anayasası ve İçtüzüğü'ne göre, milletvekili arkadaşlarımız usulüne uygun bir şekilde oylamayı gerçekleştirmişlerdir. Fakat bazen, yayın yapmaya, kameraman olmaya çok hevesli milletvekili arkadaşlar -orada oy kullanan milletvekillerini- canlı yayında Periscope'la Türkiye genelinde yayın yapma alışkanlığını maalesef sürdürüyorlar. Gizliliği ihlal eden varsa telefonlarıyla veya burada kameralarıyla çekim yapan milletvekilleridir. AK PARTİ'li milletvekilleri Anayasa'ya ve İç Tüzük'e uygun hareket etmiştir.

Saygılar sunuyorum. (AK PARTİ sıralarından alkışlar)

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

Birleşime beş dakika ara veriyorum.

Kapanma Saati: 01.16

ALTINCI OTURUM

Açılma Saati: 01.21

BAŞKAN: Başkan Vekili Ahmet AYDIN

KÂTİP ÜYELER: Ömer SERDAR (Elâzığ), Özcan PURÇU (İzmir)

BAŞKAN – Sayın milletvekilleri, Türkiye Büyük Millet Meclisinin 53’üncü Birleşiminin Altıncı Oturumunu açıyorum.

447 sıra sayılı Kanun Teklifi ile Anayasa Komisyonu Raporu’nun görüşmelerine devam ediyoruz.

X.- KANUN TASARI VE TEKLİFLERİ İLE KOMİSYONLARDAN**GELEN DİĞER İŞLER (Devam)***A) KANUN TASARI VE TEKLİFLERİ (Devam)*

2.- Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkanı İzmir Milletvekili Binali Yıldırım ve Grup Başkanvekilleri Kayseri Milletvekili Mustafa Elitaş, Amasya Milletvekili Mehmet Naci Bostancı, Aksaray Milletvekili İlnur İnceöz, Çanakkale Milletvekili Bülent Turan ve İstanbul Milletvekili Mehmet Muş ile 310 Milletvekilinin Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi (2/1504) ve Anayasa Komisyonu Raporu (S. Sayısı: 447) (Devam)

BAŞKAN – Komisyon? Yok.

Ertelenmiştir.

3’üncü sırada yer alan 443 sıra sayılı Kanun Tasarısı’nın görüşmelerine başlayacağız.

3.- Serbest Bölgeler Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı (1/666) ile Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu Raporu (S. Sayısı: 443)

BAŞKAN – Komisyon? Yok.

Ertelenmiştir.

4’üncü sırada yer alan 439 sıra sayılı Kanun Tasarısı’nın görüşmelerine başlayacağız.

4.- Türkiye Cumhuriyeti ile Rusya Federasyonu Arasında Cezai Konularda Karşılıklı Adli Yardımlaşma ve Suçluların İadesi Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/650) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (S. Sayısı: 439)

BAŞKAN – Komisyon? Yok.

Ertelenmiştir.

Bundan sonra da komisyonların bulunamayacağı anlaşıldığından, alınan karar gereğince kanun tasarı ve teklifleri ile komisyonlardan gelen diğer işleri sırasıyla görüşmek için 10 Ocak 2017 Salı günü saat 15.00’te toplanmak üzere birleşimi kapatıyorum.

Hayırlı geceler diliyorum

Kapanma Saati: 01.22

XI.- YAZILI SORULAR VE CEVAPLARI

1.- İstanbul Milletvekili Mustafa Sezgin Tanrıkulu'nun, Bakanlığa bağlı kurum ve kuruluşlarda boş bulunan engelli kadrolarına ilişkin sorusu ve Ekonomi Bakanı Nihat Zeybekci'nin cevabı (7/10067)

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Aşağıdaki sorularımın Ekonomi Bakanı **Sayın Nihat Zeybekci** tarafından yazılı olarak yanıtlanmasını arz ederim.

Dr. M. Sezgin TANRIKULU
İstanbul Milletvekili

1-Bakanlığınıza bağlı kurum ve kuruluşlarda 31 Aralık 2016 tarihi itibariyle boş bulunan engelli kadrosu sayısı nedir? Bu kadrolara neden atama yapılmamaktadır?

2-Bu kadrolara atama yapılmaması nedeniyle bu kurum ve kuruluşlara kesilen ceza var mıdır? Varsa miktarı nedir?

3-Kanuni zorunluluğa rağmen bu kadrolara atama yapmayan sorumlular hakkında açılan bir soruşturma var mıdır?

T.C.
EKONOMİ BAKANLIĞI

Sayı : 84832410 - 610 - [7/10067] - E.2371
Konu : Yazılı Soru Önergesi

- 9 - 01 - 2017

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İlgi: 30/12/2016 tarihli ve 43452547-120.07-75389 sayılı yazıları.

İlgi'de kayıtlı yazıları ekinde yer alan İstanbul Milletvekili Sezgin TANRIKULU tarafından verilen 7/10067 sayılı yazılı soru önergesine ilişkin cevap ilişikte sunulmaktadır.

Bilgilerine arz ederim.

Nihat ZEYBEKCI
Bakan

EK:
Cevap metni

İstanbul Milletvekili Sn. M. Sezgin TANRIKULU tarafından verilen 7/10067 sayılı yazılı soru önergesine ilişkin cevap.

2016/1 Engelli Kamu Personeli Seçme Sınavı/Kura (EKPSS) ile Engelli Kamu Personeli Yerleştirme (EKPY) sonuçlarına göre yerleştirilen engelli personel ile birlikte, 31/12/2016 tarihi itibarıyla Bakanlığımız engelli kadrolarının tamamı dolu bulunmaktadır.

DÖNEM: 26

YASAMA YILI: 2

53'ÜNCÜ BİRLEŞİM
9 OCAK 2017 PAZARTESİ
SAAT: 14.00

DANIŞMA KURULU ÖNERİSİ

Genel Kurulun toplantı günlerinden Salı gününün denetim konularına (Anayasanın süreye bağladığı konular hariç), Çarşamba ve Perşembe günlerinin de kanun tasarı ve teklifleri ile komisyonlardan gelen diğer işlerin görüşülmesine ayrılması, Salı ve Çarşamba günlerinde birleşimin başında bir saat süre ile Sözlü Soruların görüşülmesi, “Sunuşlar” ve işaret oyu ile yapılacak seçimlerin her gün yapılması önerilmiştir.

(Genel Kurulun 15.12.2015 tarihli 14’üncü Birleşiminde kabul edilmiştir.)

GRUP ÖNERİLERİ

1.- 307 Sıra Sayılı Kanun Teklifinin İhtüzüğün 91’inci maddesine göre Temel Kanun olarak görüşülmesi ve birinci bölümünün 1 ila 8’inci maddelerden, ikinci bölümünün Geçici Madde 1 dâhil olmak üzere 9 ila 17’nci maddelerden oluşması önerilmiştir.

(Genel Kurulun 25.4.2016 tarihli 80’inci Birleşiminde kabul edilmiştir.)

2.- Genel Kurulun, 26’ncı Dönem 2’nci Yasama Yılı sonuna kadar Salı günleri 15.00 – 21.00, Çarşamba ve Perşembe Günleri 14.00 – 21.00 saatleri arasında çalışmalarını sürdürmesi önerilmiştir.

(Genel Kurulun 4.10.2016 tarihli 2’nci Birleşiminde kabul edilmiştir.)

3.- Genel Kurulun, 20 Aralık 2016 Salı günü ile 28 Şubat 2017 Salı günleri (dâhil) arasındaki Salı ve Çarşamba günlük birleşimlerinde Sözlü Sorular ve diğer denetim konularının görüşülmeyerek Gündemin “Kanun Tasarı ve Teklifleri ile Komisyonlardan Gelen Diğer İşler” kısmında yer alan işlerin görüşülmesi ve yine yukarıda belirtilen tarihler arasındaki Salı, Çarşamba ve Perşembe günlerindeki birleşimlerinde saat 24.00’e kadar çalışmalarına devam etmesi,

443 Sıra Sayılı Kanun Tasarısının İhtüzüğün 91’inci maddesine göre Temel Kanun olarak görüşülmesi ve birinci bölümünün 1 ila 9’uncu maddelerden, ikinci bölümünün 10 ila 15’inci maddelerden oluşması,

Önerilmiştir.

(Genel Kurulun 20.12.2016 tarihli 43’üncü Birleşiminde kabul edilmiştir.)

4.- Genel Kurulun;

Haftalık çalışma günlerinin dışında 9, 13, 14, 15, 16, 20, 21, 22 ve 23 Ocak 2017 Cuma, Cumartesi, Pazar ve Pazartesi günleri saat 14.00’te toplanarak bu birleşimlerinde gündemin “Kanun Tasarı ve Teklifleri ile Komisyonlardan Gelen Diğer İşler” kısmında yer alan işlerin görüşülmesi;

9 Ocak 2017 Pazartesi günü birleşiminde 116 Sıra Sayılı Kanun Tasarısına kadar olan işlerin görüşmelerinin tamamlanmasına kadar,

10 Ocak 2017 Salı günü birleşiminde 285 Sıra Sayılı Kanun Tasarısına kadar olan işlerin görüşmelerinin tamamlanmasına kadar,

11 Ocak 2017 Çarşamba günü birleşiminde 356 Sıra Sayılı Kanun Tasarısına kadar olan işlerin görüşmelerinin tamamlanmasına kadar,

12 Ocak 2017 Perşembe günü birleşiminde 169 Sıra Sayılı Kanun Tasarısına kadar olan işlerin görüşmelerinin tamamlanmasına kadar,

13 Ocak 2017 Cuma günü birleşiminde 109 Sıra Sayılı Kanun Tasarısına kadar olan işlerin görüşmelerinin tamamlanmasına kadar,

14 Ocak 2017 Cumartesi günü birleşiminde 137 Sıra Sayılı Kanun Tasarısına kadar olan işlerin görüşmelerinin tamamlanmasına kadar,

15 Ocak 2017 Pazar günü birleşiminde 380 Sıra Sayılı Kanun Tasarısına kadar olan işlerin görüşmelerinin tamamlanmasına kadar,

16 Ocak 2017 Pazartesi günkü birleşiminde 88 Sıra Sayılı Kanun Tasarısına kadar olan işlerin görüşmelerinin tamamlanmasına kadar,

17 Ocak 2017 Salı günkü birleşiminde 35 Sıra Sayılı Kanun Tasarısına kadar olan işlerin görüşmelerinin tamamlanmasına kadar,

18 Ocak 2017 arşamba günkü birleşiminde 181 Sıra Sayılı Kanun Tasarısına kadar olan işlerin görüşmelerinin tamamlanmasına kadar,

19 Ocak 2017 Perşembe günkü birleşiminde 248 Sıra Sayılı Kanun Tasarısına kadar olan işlerin görüşmelerinin tamamlanmasına kadar,

20 Ocak 2017 Cuma günkü birleşiminde 142 Sıra Sayılı Kanun Tasarısına kadar olan işlerin görüşmelerinin tamamlanmasına kadar,

21 Ocak 2017 Cumartesi günkü birleşiminde 392 Sıra Sayılı Kanun Tasarısına kadar olan işlerin görüşmelerinin tamamlanmasına kadar,

22 Ocak 2017 Pazar günkü birleşiminde 192 Sıra Sayılı Kanun Tasarısına kadar olan işlerin görüşmelerinin tamamlanmasına kadar,

23 Ocak 2017 Pazartesi günkü birleşiminde 194 Sıra Sayılı Kanun Tasarısına kadar olan işlerin görüşmelerinin tamamlanmasına kadar,

24 Ocak 2017 Salı günkü birleşiminde 191 Sıra Sayılı Kanun Tasarısına kadar olan işlerin görüşmelerinin tamamlanmasına kadar,

Yukarıda belirtilen birleşimlerinde gece 24.00'te günlük programın tamamlanamaması hâlinde günlük programın tamamlanmasına kadar çalışmalarını sürdürmesi;

446 Sıra Sayılı Kanun Tasarısının İçtüzüğün 91'inci maddesine göre Temel Kanun olarak görüşülmesi ve birinci bölümünün 1 ila 15'inci maddelerden, ikinci bölümünün 16 ila 38'inci maddelerden oluşması,

nerilmiştir.

(Genel Kurulun 3.1.2017 tarihli 49'uncu Birleşiminde kabul edilmiştir.)

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ GÜNDEMİ

53'ÜNCÜ BİRLEŞİM

9 OCAK 2017 PAZARTESİ

SAAT: 14.00

1 – BAŞKANLIĞIN GENEL KURULA SUNUŞLARI

2 – ÖZEL GÜNDEMDE YER ALACAK İŞLER

3 – SEÇİM

4 – OYLAMASI YAPILACAK İŞLER

5 – MECLİS SORUŞTURMASI RAPORLARI

6 – GENEL GÖRÜŞME VE MECLİS ARAŞTIRMASI YAPILMASINA DAİR ÖNGÖRÜŞMELER

7 – SÖZLÜ SORULAR

8 – KANUN TASARI VE TEKLİFLERİ İLE KOMİSYONLARDAN GELEN DİĞER İŞLER

1.- **(S. Sayısı: 446)** Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı (1/796) ile Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 30.12.2016) (*) (**) (X)

2.- **(S. Sayısı: 447)** Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkanı İzmir Milletvekili Binali Yıldırım ve Grup Başkanvekilleri Kayseri Milletvekili Mustafa Elitaş, Amasya Milletvekili Mehmet Naci Bostancı, Aksaray Milletvekili İlknur İnceöz, Çanakkale Milletvekili Bülent Turan ve İstanbul Milletvekili Mehmet Muş ile 310 Milletvekilinin Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi (2/1504) ve Anayasa Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 05.01.2017)

3.- **(S. Sayısı: 443)** Serbest Bölgeler Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı (1/666) ile Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 12.12.2016) (**) (X)

4.- **(S. Sayısı: 439)** Türkiye Cumhuriyeti ile Rusya Federasyonu Arasında Cezai Konularda Karşılıklı Adli Yardımlaşma ve Suçluların İadesi Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/650) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 30.11.2016) (X)

5.- **(S. Sayısı: 440)** Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Rusya Federasyonu Hükümeti Arasında Türkiye Cumhuriyeti Topraklarında Bulunan Rus Defin Yerleri ile Rusya Federasyonu Topraklarında Bulunan Türk Defin Yerleri Hakkında Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/656) ile Dışişleri Komisyonu ve Milli Savunma Komisyonu Raporları (Dağıtma tarihi: 30.11.2016) (X)

6.- **(S. Sayısı: 340)** Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Benin Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunmasına İlişkin Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/682) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 26.05.2016) (X)

7.- **(S. Sayısı: 39)** Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Benin Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Kültür, Eğitim, Bilim, Basın-Yayın, Gençlik ve Spor Alanlarında İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/342) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 08.01.2016) (X)

8.- **(S. Sayısı: 250)** Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Benin Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Bilimsel ve Teknolojik İşbirliği Protokolünün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/339) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 14.04.2016) (X)

9.- **(S. Sayısı: 302)** Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Benin Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Savunma Sanayi İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/583) ile Milli Savunma Komisyonu ve Dışişleri Komisyonu Raporları (Dağıtma tarihi: 29.04.2016) (X)

10.- **(S. Sayısı: 24)** Türkiye Cumhuriyeti ile Afganistan İslam Cumhuriyeti Arasında Stratejik Ortaklık ve Dostluk Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/325) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 05.01.2016) (X)

11.- **(S. Sayısı: 116)** Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Yunanistan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Denizcilik Alanında İşbirliğine İlişkin Mutabakat Zaptının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/454) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 04.03.2016) (X)

(*) *Görüşmeleri yarım kalan işleri gösterir.*

(**) *İçtüzüğün 91'inci maddesine göre Temel Kanun olarak görüşülmesi kabul edilmiştir.*

(X) *Açık oylamaya tâbi işleri gösterir.*

8 – KANUN TASARI VE TEKLİFLERİ İLE KOMİSYONLARDAN GELEN DİĞER İŞLER

12.- (S. Sayısı: 138) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kuveyt Devleti Hükümeti Arasında Savunma Sanayi İşbirliği Mutabakat Muhtırasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/350) ile Milli Savunma ve Dışişleri Komisyonu Raporları (Dağıtma tarihi: 04.03.2016) (X)

13.- (S. Sayısı: 285) Türkiye Cumhuriyeti ile Faroe Adaları ile İlgili Olarak Danimarka Krallığı Arasında Serbest Ticaret Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/585) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 26.04.2016) (X)

14.- (S. Sayısı: 390) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Afganistan İslam Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Habibe Kadiri Kız Okullarının Kuruluşu ve Faaliyetlerine İlişkin Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/415) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 28.06.2016) (X)

15.- (S. Sayısı: 356) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile İran İslam Cumhuriyeti Hükümeti Arasında İmzalanan 14 Şubat 2011 Tarihli Kapıköy ve Razi Kara Hudut Kapılarının Ortak Kullanımına Dair Mutabakat Zaptında Değişiklik Yapan Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun Tasarısı (1/570) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 16.06.2016) (X)

16.- (S. Sayısı: 357) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile İran İslam Cumhuriyeti Hükümeti Arasında İmzalanan 22 Mart 2010 Tarihli Esendere ve Sero Kara Hudut Kapılarının Ortak Kullanımına Dair Anlaşmada Değişiklik Yapan Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun Tasarısı (1/571) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 16.06.2016) (X)

17.- (S. Sayısı: 169) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda Birleşik Krallık Hükümeti Arasında Savunma Sanayi Alanında İşbirliği Mutabakat Muhtırasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun Tasarısı (1/510) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 17.03.2016) (X)

18.- (S. Sayısı: 195) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Pakistan İslam Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Enerji Alanında İşbirliğine İlişkin Mutabakat Zaptının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/627) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 23.03.2016) (X)

19.- (S. Sayısı: 109) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Güvenlik İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/446) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 19.02.2016) (X)

20.- (S. Sayısı: 355) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile İran İslam Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Türkiye-İran Hududunda Yeni Kara Hudut Kapılarının Açılmasına Dair Mutabakat Zaptının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/455) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 16.06.2016) (X)

21.- (S. Sayısı: 137) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Endonezya Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Savunma Sanayi İş Birliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun Tasarısı (1/331) ile Milli Savunma ve Dışişleri Komisyonu Raporları (Dağıtma tarihi: 11.03.2016) (X)

22.- (S. Sayısı: 361) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Çin Halk Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunmasına İlişkin Anlaşma ve Eki Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/691) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 16.06.2016) (X)

23.- (S. Sayısı: 380) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Çin Halk Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Demiryolları Alanında İşbirliğine İlişkin Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/700) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 01.07.2016) (X)

24.- **(S. Sayısı: 378)** Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Çin Halk Cumhuriyeti Hükümeti Arasında İpek Yolu Ekonomik Kuşağının, 21. Yüzyıl Denizdeki İpek Yolunun ve Orta Koridor Girişiminin Uyumlaştırılmasına İlişkin Mutabakat Zaptının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/673) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 16.06.2016) **(X)**

25.- **(S. Sayısı: 88)** Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin Kültür Yollarına İlişkin Genişletilmiş Kısmi Anlaşmayı Tesis Eden Kararına Katılmamızın Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/373) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 29.01.2016) **(X)**

26.- **(S. Sayısı: 406)** Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Su Temini ve Yönetimine İlişkin Hükümetlerarası Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/719) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 21.07.2016) **(X)**

27.- **(S. Sayısı: 35)** Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Surinam Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Dostluk ve İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/337) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 08.01.2016) **(X)**

28.- **(S. Sayısı: 83)** Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Çin Halk Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Ulaştırma Altyapısı ve Denizcilik Alanında İşbirliği Mutabakat Zaptının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/407) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 05.02.2016) **(X)**

29.- **(S. Sayısı: 181)** Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı ile Çin Halk Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı Arasında Sağlık Alanında İşbirliğine Dair Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/507) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 11.03.2016) **(X)**

30.- **(S. Sayısı: 251)** Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Çin Halk Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Bilgi ve İletişim Teknolojileri Alanında İşbirliği İçin Mutabakat Zaptının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/468) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 14.04.2016) **(X)**

31.- **(S. Sayısı: 248)** Avrupa Konseyi Terörizmin Önlenmesi Sözleşmesine Ek Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/672) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 30.03.2016) **(X)**

32.- **(S. Sayısı: 229)** Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Pakistan İslam Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Kültür Merkezlerinin Kuruluşu, İşleyişi ve Faaliyetleri Hakkında Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/398) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 14.04.2016) **(X)**

33.- **(S. Sayısı: 142)** Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda Birleşik Krallığı Hükümeti Arasında Askeri İş Birliği Çerçeve Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/509) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 04.03.2016) **(X)**

34.- **(S. Sayısı: 321)** Enerji Şartı Antlaşmasının Ticaretle İlgili Hükümlerine Getirilen Değişikliklerin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/628) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 27.05.2016) **(X)**

35.- **(S. Sayısı: 392)** Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Çin Halk Cumhuriyeti Hükümeti Arasında 2010-2013 Yıllarına İlişkin Kültürel Değişim Programının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/576) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 23.06.2016) **(X)**

36.- **(S. Sayısı: 193)** Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Fransa Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Enerji Alanında İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/625) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 23.03.2016) **(X)**

37.- **(S. Sayısı: 192)** Türkiye Cumhuriyeti Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ile Hindistan Cumhuriyeti Petrol ve Doğal Gaz Bakanlığı Arasında Petrol ve Doğal Gaz Alanında İşbirliğine Dair Mutabakat Zaptının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/624) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 22.03.2016) **(X)**

38.- **(S. Sayısı: 352)** Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Yemen Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Enerji Alanında İşbirliğine İlişkin Mutabakat Zaptının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/629) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 09.06.2016) **(X)**

39.- **(S. Sayısı: 194)** Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Norveç Krallığı Hükümeti Arasında Enerji Alanında İşbirliğine İlişkin Mutabakat Zaptının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/626) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 23.03.2016) **(X)**

40.- **(S. Sayısı: 189)** Türkiye Cumhuriyeti ile Nijer Cumhuriyeti Arasında Madenler Alanında İşbirliğine İlişkin Mutabakat Zaptının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/545) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 23.03.2016) **(X)**

41.- **(S. Sayısı: 191)** Türkiye Cumhuriyeti ile Nijer Cumhuriyeti Arasında Enerji ve Hidrokarbonlar Alanında İşbirliğine İlişkin Mutabakat Zaptının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/616) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 23.03.2016) **(X)**

42.- **(S. Sayısı: 50)** Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kenya Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Enerji ve Hidrokarbon Alanında İşbirliğine İlişkin Mutabakat Zaptının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/369) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 12.01.2016) **(X)**

43.- **(S. Sayısı: 46)** Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Sudan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Hidrokarbon Alanında İşbirliğine İlişkin Mutabakat Zaptının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/358) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 12.01.2016) **(X)**

44.- **(S. Sayısı: 47)** Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Sudan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Elektrik Alanında İşbirliğine İlişkin Mutabakat Zaptının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/359) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 12.01.2016) **(X)**

45.- **(S. Sayısı: 49)** Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Cibuti Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Enerji Alanında İşbirliğine İlişkin Mutabakat Zaptının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/365) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 12.01.2016) **(X)**

46.- **(S. Sayısı: 190)** Türkiye Cumhuriyeti, Yunanistan Cumhuriyeti ve İtalya Cumhuriyeti Arasında Türkiye-Yunanistan-İtalya Gaz Nakil Koridorunun Geliştirilmesine İlişkin Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/615) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 18.03.2016) **(X)**

47.- **(S. Sayısı: 74)** Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Pakistan İslam Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunmasına İlişkin Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/374) ve Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu ile Dışişleri Komisyonu Raporları (Dağıtma tarihi: 05.02.2016) **(X)**

48.- **(S. Sayısı: 75)** Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Pakistan İslam Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Pakistan İslam Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunmasına Yönelik Anlaşmaya İlişkin Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/298) ve Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu ile Dışişleri Komisyonu Raporları (Dağıtma tarihi: 05.02.2016) **(X)**

49.- (S. Sayısı: 339) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kenya Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunmasına İlişkin Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/680) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 27.05.2016) (X)

50.- (S. Sayısı: 163) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Birleşik Meksika Devletleri Hükümeti Arasında Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunmasına İlişkin Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/388) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 17.03.2016) (X)

51.- (S. Sayısı: 167) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Bangladeş Halk Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunmasına İlişkin Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/428) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 18.03.2016) (X)

52.- (S. Sayısı: 216) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile İslam Kalkınma Bankası Grubu Arasında Türkiye ve İKB Üye Ülkeleri Arasındaki Ticaret ve Yatırımların Teşviki İçin İşbirliğine Dair Mutabakat Muhtırasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/535) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 14.04.2016) (X)

53.- (S. Sayısı: 215) Gelişen Sekiz Ülke Ekonomik İşbirliği Örgütü Şartının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/534) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 19.04.2016) (X)

54.- (S. Sayısı: 338) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Sierra Leone Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Ticari ve Ekonomik İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/670) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 27.05.2016) (X)

55.- (S. Sayısı: 79) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kolombiya Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunmasına İlişkin Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/384) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 05.02.2016) (X)

56.- (S. Sayısı: 363) Ekonomik İşbirliği Teşkilatı Üye Devletleri Arasında Yatırımların Teşviki ve Korunmasına İlişkin Anlaşma ile Ekonomik İşbirliği Teşkilatı Üye Devletleri Arasında Yatırımların Teşviki ve Korunmasına İlişkin Anlaşmanın 9/7 nci Maddesinin Değiştirilmesine İlişkin Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/706) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 16.06.2016) (X)

57.- (S. Sayısı: 166) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Vietnam Sosyalist Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunmasına İlişkin Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/426) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 16.03.2016) (X)

58.- (S. Sayısı: 162) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Honduras Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Ticaret ve Ekonomik İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/390) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 17.03.2016) (X)

59.- (S. Sayısı: 164) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Nikaragua Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Ticaret ve Ekonomik İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/391) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 17.03.2016) (X)

60.- (S. Sayısı: 165) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Filistin Devleti Hükümeti Arasında Ekonomik İşbirliği Konseyi Kurulmasına Dair Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/425) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 17.03.2016) (X)

61.- (S. Sayısı: 201) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Gine Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunmasına İlişkin Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/544) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 14.04.2016) (X)

8 – KANUN TASARI VE TEKLİFLERİ İLE KOMİSYONLARDAN GELEN DİĞER İŞLER

62.- (S. Sayısı: 202) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Gambiya Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunmasına İlişkin Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/546) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 19.04.2016) (X)

63.- (S. Sayısı: 236) 3 Mart 2005 Tarihinde Pretoriada İmzalanan Türkiye Cumhuriyeti ile Güney Afrika Cumhuriyeti Arasında Gelir Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme ve Vergi Kaçakçılığına Engel Olma Anlaşmasını Değiştiren Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/363) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 14.04.2016) (X)

64.- (S. Sayısı: 237) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Vietnam Sosyalist Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Gelir Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme ve Vergi Kaçakçılığına Engel Olma Anlaşması ve Eki Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/429) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 19.04.2016) (X)

65.- (S. Sayısı: 240) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Gambiya Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Gelir Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/539) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 19.04.2016) (X)

66.- (S. Sayısı: 130) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Karadağ Hükümeti Arasında Konsolosluk Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/491) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 04.03.2016) (X)

67.- (S. Sayısı: 155) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Karadağ Hükümeti Arasında Yolcu ve Eşyanın Karayoluyla Uluslararası Taşınmasına İlişkin Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/495) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 16.03.2016) (X)

68.- (S. Sayısı: 135) Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı ile Karadağ Dışişleri Bakanlığı Arasında İşbirliği Protokolünün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/512) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 04.03.2016) (X)

69.- (S. Sayısı: 263) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Brunei Sultanlığı Hükümeti Arasında Ekonomik, Ticaret ve Teknik İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/573) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 19.04.2016) (X)

70.- (S. Sayısı: 328) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Ekvator Ginesi Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Ticari, Ekonomik ve Teknik İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/663) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 27.05.2016) (X)

71.- (S. Sayısı: 289) Kamu Denetçiliği Kurumu 2015, 2014 ve 2013 Yıllık Raporları Hakkında Dilekçe Komisyonu ile İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Üyelerinden Kurulu Karma Komisyon Raporları (5/5, 5/4, 5/3) (Dağıtma tarihi: 24.05.2016)

72.- (S. Sayısı: 187) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Nijerya Federal Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Göç Konularına Dair Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun Tasarısı (1/620) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 23.03.2016) (X)

73.- (S. Sayısı: 69) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kosova Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Diplomatik Misyon ve Konsolosluk Mensuplarının Bakmakla Yükümlü Oldukları Kişilerin Kazanç Getirici Bir İşte Çalışmaları Hakkında Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/351) Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 04.02.2016) (X)

8 – KANUN TASARI VE TEKLİFLERİ İLE KOMİSYONLARDAN GELEN DİĞER İŞLER

74.- (S. Sayısı: 55) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Uruguay Doğu Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Hava Ulaştırma Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/378) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 14.01.2016) (X)

75.- (S. Sayısı: 48) Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı ile Cibuti Cumhuriyeti Milli Eğitim ve Yükseköğretim Bakanlığı Arasında Teknik İşbirliği Anlaşmasında Değişiklik Yapılmasına Dair Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/360) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 08.01.2016) (X)

76.- (S. Sayısı: 54) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Kosta Rika Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Hava Ulaştırma Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/376) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 13.01.2016) (X)

77.- (S. Sayısı: 307) Adalet ve Kalkınma Partisi Grup Başkanvekili Amasya Milletvekili Mehmet Naci Bostancı ve Sakarya Milletvekili Ayhan Sefer Üstün ile 97 Milletvekilinin Siyasi Etik Kanunu Teklifi (2/1000) ve Avrupa Birliği Uyum Komisyonu ile Anayasa Komisyonu Raporları (Dağıtma tarihi: 23.04.2016) (**)

78.- (S. Sayısı: 87) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Yemen Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Gümrük Konularında İşbirliği ve Karşılıklı Yardım Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/419) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 05.02.2016) (X)

79.- (S. Sayısı: 5) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Ruanda Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Askeri Alanlarda Eğitim, Teknik ve Bilimsel İş Birliği Çerçeve Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/308) ile Milli Savunma Komisyonu ve Dışişleri Komisyonu Raporları (Dağıtma tarihi: 24.12.2015) (X)

80.- (S. Sayısı: 10) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Nijer Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Güvenlik İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/316) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 24.12.2015) (X)

81.- (S. Sayısı: 26) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Endonezya Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Deniz Taşımacılığı Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/332) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 05.01.2016) (X)

82.- (S. Sayısı: 31) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Ekvator Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Turizm Alanında İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/330) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 08.01.2016) (X)

83.- (S. Sayısı: 32) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Ekvator Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Kültürel ve Eğitsel İşbirliği Çerçeve Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/333) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 08.01.2016) (X)

84.- (S. Sayısı: 34) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Suudi Arabistan Krallığı Hükümeti Arasında Gençlik ve Spor Alanında İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/335) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 08.01.2016) (X)

85.- (S. Sayısı: 36) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Hindistan Cumhuriyeti Hükümeti Gençlik Faaliyetleri ve Spor Alanlarında İşbirliği Mutabakat Zaptının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/338) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 08.01.2016) (X)

86.- (S. Sayısı: 37) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kuveyt Devleti Hükümeti Arasında Kültür ve Sanat Alanında Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/340) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 08.01.2016) (X)

87.- (S. Sayısı: 38) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Sırbistan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Gençlik ve Spor Alanında İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/341) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 08.01.2016) (X)

88.- (S. Sayısı: 40) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Gana Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Kültür, Eğitim, Bilim, Basın-Yayın, Gençlik ve Spor Alanlarında İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/343) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 08.01.2016) (X)

89.- (S. Sayısı: 41) Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı ile Cibuti Cumhuriyeti Milli Eğitim ve Yükseköğretim Bakanlığı Arasında Teknik İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/346) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 08.01.2016) (X)

90.- (S. Sayısı: 43) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Moldova Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Eğitim Alanında İşbirliği Protokolünün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/348) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 08.01.2016) (X)

91.- (S. Sayısı: 44) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Pakistan İslam Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Eğitim Alanında İşbirliği Mutabakat Zaptının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/349) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 08.01.2016) (X)

92.- (S. Sayısı: 56) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve El Salvador Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Hava Ulaştırma Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/379) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 14.01.2016) (X)

93.- (S. Sayısı: 57) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Belize Hükümeti Arasında Hava Ulaştırma Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/380) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 14.01.2016) (X)

94.- (S. Sayısı: 58) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Peru Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Hava Ulaştırma Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/381) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 14.01.2016) (X)

95.- (S. Sayısı: 59) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Panama Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Hava Ulaştırma Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/382) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 14.01.2016) (X)

96.- (S. Sayısı: 70) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Almanya Federal Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Diplomatik Temsilcilik veya Konsolosluk Mensuplarının Aile Fertlerinin Gelir Getirici İşlerde Çalışmaları Hakkında Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/352) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 04.02.2016) (X)

97.- (S. Sayısı: 71) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Tanzanya Birleşik Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Güvenlik İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/362) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 04.02.2016) (X)

98.- (S. Sayısı: 72) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Cibuti Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Kapsamlı İşbirliğine Dair Mutabakat Muhtrasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna İlişkin Kanun Tasarısı (1/364) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 04.02.2016) (X)

99.- (S. Sayısı: 73) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Somali Federal Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Güvenlik İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/366) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 04.02.2016) (X)

100.- (S. Sayısı: 77) Kültürel İfadelerin Çeşitliliğinin Korunması ve Geliştirilmesi Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/372) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 05.02.2016) (X)

101.- (S. Sayısı: 78) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Birleşik Meksika Devletleri Hükümeti Arasında Örgütlü Suçlar ve Terörizmle Mücadelede İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/383) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 05.02.2016) (X)

102.- (S. Sayısı: 80) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Birleşik Meksika Devletleri Hükümeti Arasında Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Yasadışı Uluslararası Ticaretiyle Mücadele Alanında İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/385) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 05.02.2016) (X)

103.- (S. Sayısı: 81) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Guyana Kooperatif Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Hava Ulaştırma Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/389) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 05.02.2016) (X)

104.- (S. Sayısı: 82) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Tanzanya Birleşik Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Hava Ulaştırma Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/394) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 05.02.2016) (X)

105.- (S. Sayısı: 84) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Fas Krallığı Hükümeti Arasında Karayoluyla Uluslararası Yolcu ve Yük Taşınmasına İlişkin Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/410) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 05.02.2016) (X)

106.- (S. Sayısı: 89) Denizcilik Çalışma Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/456) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 05.02.2016) (X)

107.- (S. Sayısı: 90) Uluslararası Sivil Havacılığa İlişkin Yasadışı Eylemlerin Önlenmesi Hakkında Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/457) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 05.02.2016) (X)

108.- (S. Sayısı: 91) Uçakların Kanundışı Yollarla Ele Geçirilmesinin Önlenmesi Hakkında Sözleşmeye Ek Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/458) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 05.02.2016) (X)

109.- (S. Sayısı: 92) Akdeniz ve Karadeniz İçin Sanal Bölgesel Deniz Trafik Merkezi Kurulmasına Dair Operasyonel Düzenlemenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/463) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 05.02.2016) (X)

110.- (S. Sayısı: 93) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Saint Vincent ve Grenadinler Hükümeti Arasında Ticaret ve Ekonomik İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/375) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 05.02.2016) (X)

111.- (S. Sayısı: 94) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Dominik Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Ekonomik İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/377) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 05.02.2016) (X)

112.- (S. Sayısı: 96) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Fas Krallığı Hükümeti Arasında Denizcilik Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/464) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 05.02.2016) (X)

113.- (S. Sayısı: 98) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Ruanda Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Kapsamlı İşbirliğine Dair Mutabakat Muhtırasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/395) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 19.02.2016) (X)

114.- (S. Sayısı: 99) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Yemen Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Teknik İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/416) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 19.02.2016) (X)

115.- (S. Sayısı: 100) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile İtalya Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Başta Terörizm ve Örgütlü Suçlar Olmak Üzere Ağır Suçlarla Mücadelede İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/436) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 19.02.2016) (X)

116.- (S. Sayısı: 101) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Fransız Cumhuriyeti Hükümeti Arasında İç Güvenlik Alanında İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunmasına Dair Kanun Tasarısı (1/437) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 19.02.2016) (X)

117.- (S. Sayısı: 102) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti Adına Jandarma Genel Komutanlığı ile Moğolistan Hükümeti Adına Moğolistan İç Kuvvetler Komutanlığı Arasında Eğitim ve Öğretim Alanında İşbirliğine İlişkin Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/438) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 19.02.2016) (X)

118.- (S. Sayısı: 103) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kongo Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Güvenlik İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/439) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 19.02.2016) (X)

119.- (S. Sayısı: 104) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Moğolistan Hükümeti Arasında Güvenlik İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/440) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 19.02.2016) (X)

120.- (S. Sayısı: 105) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Tunus Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Polis Eğitimi İşbirliği Protokolünün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/441) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 19.02.2016) (X)

121.- (S. Sayısı: 106) Gemilerin İhtiyati Hazine İlişkin Milletlerarası Sözleşmeye Katılmamızın Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/443) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 19.02.2016) (X)

122.- (S. Sayısı: 108) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Tunus Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Güvenlik Alanında Eğitim İşbirliğine İlişkin Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/445) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 19.02.2016) (X)

123.- (S. Sayısı: 107) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Lübnan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Değiştirilmiş Şekliyle 1978 Tarihli Gemi Adamlarının Eğitim, Belgelendirilme ve Vardiya Standartları Uluslararası Sözleşmesi Kural 1/10 Uyarınca Belgelerin Karşılıklı Tanınması Hakkında Mutabakat Zaptının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/444) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 25.02.2016) (X)

124.- (S. Sayısı: 110) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Maldivler Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Güvenlik İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/447) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 25.02.2016) (X)

125.- (S. Sayısı: 112) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kamerun Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Güvenlik Alanında İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/449) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 25.02.2016) (X)

126.- (S. Sayısı: 111) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Gana Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Başta Terörizm ve Örgütlü Suçlar Olmak Üzere Ağır Suçlarla Mücadelede İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/448) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 04.03.2016) (X)

127.- (S. Sayısı: 113) Türkiye Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı Jandarma Genel Komutanlığı ve Kazakistan Cumhuriyeti Milli Muhafız Birlikleri Genel Komutanlığı Personelinin Eğitim ve Öğretimi Alanında Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kazakistan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/450) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 04.03.2016) (X)

128.- (S. Sayısı: 114) Türkiye Cumhuriyet Hükümeti ile Macaristan Hükümeti Arasında Güvenlik İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/451) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 04.03.2016) (X)

129.- (S. Sayısı: 115) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Senegal Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Güvenlik Alanında İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/452) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 04.03.2016) (X)

130.- (S. Sayısı: 120) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Polonya Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Deniz Ulaştırması Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/465) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 04.03.2016) (X)

131.- (S. Sayısı: 121) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kosova Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Suçluların İadesi Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/479) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 04.03.2016) (X)

132.- (S. Sayısı: 122) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kosova Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Hükümlü Nakli Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/480) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 04.03.2016) (X)

133.- (S. Sayısı: 124) Türkiye Cumhuriyeti ile Sırbistan Cumhuriyeti Arasında Cezai Konularda Karşılıklı Adli Yardımlaşma Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/483) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 04.03.2016) (X)

134.- (S. Sayısı: 125) Türkiye Cumhuriyeti ile Sri Lanka Demokratik Sosyalist Cumhuriyeti Arasında Suçluların Geri Verilmesi Andlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/484) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 04.03.2016) (X)

135.- (S. Sayısı: 126) Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı ile Portekiz Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı Arasında Mutabakat Zaptının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/485) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 04.03.2016) (X)

136.- (S. Sayısı: 127) Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı ile Yunanistan Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı Arasında İşbirliği Konusunda Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/486) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 04.03.2016) (X)

137.- (S. Sayısı: 128) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Yunanistan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Nüfus İşleri Alanında İşbirliği Protokolünün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/488) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 04.03.2016) (X)

138.- (S. Sayısı: 129) Türkiye Cumhuriyeti ile Sırbistan Cumhuriyeti Arasında Hukuki ve Ticari Konularda Karşılıklı Adli Yardımlaşma Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/489) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 04.03.2016) (X)

139.- (S. Sayısı: 131) Kıta Sahanelğinde Bulunan Sabit Platformların Güvenliğine Karşı Yasadışı Eylemlerin Önlenmesine Dair Protokole Ait 2005 Protokolünün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/459) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 04.03.2016) (X)

140.- (S. Sayısı: 132) Türkiye Cumhuriyeti ile Bosna Hersek Arasında İade Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/500) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 04.03.2016) (X)

141.- (S. Sayısı: 133) Türkiye Cumhuriyeti ile Bosna Hersek Arasında Cezai Konularda Karşılıklı Adli Yardımlaşma Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/501) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 04.03.2016) (X)

142.- (S. Sayısı: 143) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile İspanya Krallığı Arasında Savunma Sanayi Konusunda Gizlilik Dereceli Bilginin Korunması Hakkında Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/511) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 04.03.2016) (X)

143.- (S. Sayısı: 147) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) Hükümeti Arasında Türkiye-KKTC İkili Sualtı Taarruz (SAT)/Özel Harekât Timleri Müşterek Tatbikatlarının İcrasına İlişkin Mutabakat Muhtırasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/528) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 04.03.2016) (X)

144.- (S. Sayısı: 134) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Pakistan İslam Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Hükümlülerin Nakli Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/502) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 11.03.2016) (X)

145.- (S. Sayısı: 139) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Tanzanya Birleşik Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Askeri Alanda Eğitim, Teknik ve Bilimsel İş Birliği Mutabakat Muhtırasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/357) ile Milli Savunma ve Dışişleri Komisyonu Raporları (Dağıtma tarihi: 11.03.2016) (X)

146.- (S. Sayısı: 153) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Tunus Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Nüfus İşleri Alanında İşbirliği Protokolünün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/490) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 11.03.2016) (X)

147.- (S. Sayısı: 156) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Bangladeş Halk Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Tarım Alanında Bilimsel ve Teknik İşbirliği Konulu Mutabakat Zaptının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/412) ve Tarım, Orman ve Köy İşleri Komisyonu ile Dışişleri Komisyonu Raporları (Dağıtma tarihi: 11.03.2016) (X)

148.- (S. Sayısı: 158) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kamerun Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Denizcilik Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/477) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 11.03.2016) (X)

149.- (S. Sayısı: 159) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Yemen Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Hava Ulaştırma Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/473) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 11.03.2016) (X)

150.- (S. Sayısı: 160) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Kamboçya Krallığı Hükümeti Arasında Hava Ulaştırma Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/467) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 11.03.2016) (X)

151.- (S. Sayısı: 172) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kuveyt Devleti Hükümeti Arasında Hayvancılık ve Hayvan Sağlığı Alanında İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/423) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 11.03.2016) (X)

152.- (S. Sayısı: 173) Türkiye Cumhuriyeti ile Fas Krallığı Arasında Deniz Balıkçılığı ve Kültür Balıkçılığı İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/442) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 11.03.2016) (X)

153.- (S. Sayısı: 174) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Yunanistan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Tarım Alanında İşbirliği Mutabakat Zaptının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/497) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 11.03.2016) (X)

154.- (S. Sayısı: 177) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kenya Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Sağlık Alanında İşbirliğine Dair Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun Tasarısı (1/392) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 11.03.2016) (X)

155.- (S. Sayısı: 179) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Bangladeş Halk Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Sağlık ve Tıp Bilimleri Alanlarında İşbirliğine Dair Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun Tasarısı (1/409) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 11.03.2016) (X)

156.- (S. Sayısı: 140) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Cibuti Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Savunma Sanayi İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/368) ile Milli Savunma Komisyonu ve Dışişleri Komisyonu Raporları (Dağıtma tarihi: 16.03.2016) (X)

157.- (S. Sayısı: 144) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Portekiz Cumhuriyeti Arasında Askeri Alanda İş Birliği Çerçeve Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/513) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 16.03.2016) (X)

158.- (S. Sayısı: 150) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Lübnan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Tarımsal İşbirliği Konulu Mutabakat Zaptının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/404) ve Tarım, Orman ve Köyişleri Komisyonu ile Dışişleri Komisyonu Raporları (Dağıtma tarihi: 16.03.2016) (X)

159.- (S. Sayısı: 151) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Bahreyn Krallığı Hükümeti Arasında Tarım Alanında İşbirliği Konusunda Mutabakat Zaptının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/400) ve Tarım, Orman ve Köyişleri Komisyonu ile Dışişleri Komisyonu Raporları (Dağıtma tarihi: 16.03.2016) (X)

160.- (S. Sayısı: 154) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Tunus Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Sürücü Belgelerinin Karşılıklı Kullanımı ve Değişimi Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/503) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 16.03.2016) (X)

161.- (S. Sayısı: 182) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü Arasında Hükümetlerarası Tahıl Grubu 31 inci Oturumu ve Hükümetlerarası Pirinç Grubu 42 nci Oturumu Ortak Toplantısına İlişkin Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/524) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 16.03.2016) (X)

162.- (S. Sayısı: 146) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Makedonya Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Makedonya Cumhuriyetinin Kazakistan Cumhuriyetindeki Temsilinin Türkiye Cumhuriyeti Astana Büyükelçiliği İmkânlarından Yararlanılarak Gerçekleştirilmesine İlişkin Mutabakat Muhtırasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/519) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 17.03.2016) (X)

163.- (S. Sayısı: 157) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Ukrayna Bakanlar Kurulu Arasında Türkiye Cumhuriyetinin Demiryolu Bağlantısı Olan Limanları ile Ukrayna Limanları Arasında Uluslararası Doğrudan Yük Demiryolu Feri Hizmetinde Yük Taşımacılığına İlişkin Kurallar ve Ekleri ile Yük Vagonlarının İşletiminin Organizasyonuna İlişkin Kuralların Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/492) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 17.03.2016) (X)

164.- (S. Sayısı: 171) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Tanzanya Birleşik Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Tarım Alanında Teknik, Bilimsel, Ekonomik ve Ticari İşbirliği Konulu Mutabakat Zaptının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/393) ve Tarım, Orman ve Köyişleri ile Dışişleri Komisyonu Raporları (Dağıtma tarihi: 17.03.2016) (X)

165.- (S. Sayısı: 178) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Lübnan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Sağlık Alanında İşbirliğine Dair Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/402) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 17.03.2016) (X)

166.- (S. Sayısı: 161) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Kuveyt Devleti Hükümeti Arasında İkili Hava Ulaştırma Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/466) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 18.03.2016) (X)

167.- (S. Sayısı: 175) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Endonezya Cumhuriyeti Hükümeti Arasında İşgücünün Geliştirilmesi Hakkında Mutabakat Zaptının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/521) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 18.03.2016) (X)

168.- (S. Sayısı: 180) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Hükümeti Arasında 24 Mart 2008 Tarihinde İmzalanan Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Arasında Sağlık Alanında İşbirliğine İlişkin Anlaşmanın Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılmasına Dair Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/498) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 18.03.2016) (X)

169.- (S. Sayısı: 184) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Fas Krallığı Hükümeti Arasında Sürücü Belgelerinin Karşılıklı Tanınmasına İlişkin Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/482) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 18.03.2016) (X)

170.- (S. Sayısı: 185) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kenya Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Güvenlik İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/579) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 23.03.2016) (X)

171.- (S. Sayısı: 188) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Yemen Cumhuriyeti Hükümeti Arasında İzinsiz İkamet Eden Şahısların Geri Kabulüne Dair Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/622) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 23.03.2016) (X)

172.- (S. Sayısı: 196) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Romanya Hükümeti Arasında Kültür Varlığının Yasa Dışı İthal ve İhracının, Transinin ve Mülkiyet Transferinin Yasaklanması ve Önlenmesine İlişkin Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/396) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 14.04.2016) (X)

173.- (S. Sayısı: 197) 2009 Gemilerin Emniyetli ve Çevreye Duyarlı Geri Dönüşümü Hakkında Hong Kong Uluslararası Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/474) ile Çevre Komisyonu ve Dışişleri Komisyonu Raporları (Dağıtma tarihi: 14.04.2016) (X)

174.- (S. Sayısı: 203) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Nijer Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Askeri Alanda Eğitim, Teknik ve Bilimsel İş Birliği Çerçeve Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/547) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 14.04.2016) (X)

175.- (S. Sayısı: 204) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Mali Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı ile Mali Cumhuriyeti Dışişleri ve Uluslararası İşbirliği Bakanlığı Arasında İşbirliği Protokolünün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/548) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 14.04.2016) (X)

176.- (S. Sayısı: 209) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Senegal Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Savunma Sanayi İş Birliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/542) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 14.04.2016) (X)

177.- (S. Sayısı: 210) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kongo Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Savunma Sanayisi İş Birliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/551) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 14.04.2016) (X)

178.- (S. Sayısı: 211) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Nijerya Federal Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Askeri İş Birliği Hususunda İkili Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/554) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 14.04.2016) (X)

179.- (S. Sayısı: 212) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Fildişi Sahili Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Askeri Alanda Eğitim, Teknik ve Bilimsel İş Birliği Çerçeve Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/556) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 14.04.2016) (X)

180.- (S. Sayısı: 217) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Uluslararası Kurak Alanlar Tarımsal Araştırma Merkezi Arasında Yapılan İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/569) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 14.04.2016) (X)

181.- (S. Sayısı: 218) Türkiye Cumhuriyetine Şanhay İşbirliği Örgütünün Diyalog Ortağı Statüsü Tanınmasına İlişkin Muhtıranın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/588) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 14.04.2016) (X)

182.- (S. Sayısı: 219) Uzak Pazarlardan Turist Çekilmesi Hususunda Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Tunus Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Mutabakat Zaptının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/420) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 14.04.2016) (X)

183.- (S. Sayısı: 220) Dünya Turizm Örgütü Statüsünün 38 inci Maddesinin Değiştirilmesine İlişkin Kararın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/530) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 14.04.2016) (X)

184.- (S. Sayısı: 221) Eşyaların Karayolundan Uluslararası Nakliyatı İçin Mukavele Sözleşmesi Elektronik Taşıma Belgesi ile İlgili Ek Protokole Katılmamızın Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/531) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 14.04.2016) (X)

185.- (S. Sayısı: 222) Eşyanın Sınırlardaki Kontrollerinin Uyumlaştırılmasına İlişkin Uluslararası Sözleşmenin Uluslararası Demiryolu Yük Taşımacılığına İlişkin Sınır Geçiş İşlemlerinin Kolaylaştırılması Başlıklı 9 Numaralı Ekinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/536) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 14.04.2016) (X)

186.- (S. Sayısı: 223) Trans-Asya Demiryolu Ağı Hükümetlerarası Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/537) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 14.04.2016) (X)

187.- (S. Sayısı: 225) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Gambiya Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Savunma Alanında Sanayi ve Teknik İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/538) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 14.04.2016) (X)

188.- (S. Sayısı: 226) Gemi Alacaklısı Haklarına ve Gemi İpoteklerine İlişkin Milletlerarası Sözleşmeye Katılmamızın Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/476) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 14.04.2016) (X)

189.- (S. Sayısı: 227) 1996 Tehlikeli ve Zararlı Maddelerin Deniz Yoluyla Taşınmasından Kaynaklanan Zararın Tazmini ve Sorumluluğu Hakkında Uluslararası Sözleşmeye İlişkin 2010 Protokolünün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/478) ile Çevre Komisyonu ve Dışişleri Komisyonu Raporları (Dağıtma tarihi: 14.04.2016) (X)

190.- (S. Sayısı: 228) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Tunus Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Kültür Merkezlerinin Kuruluşu, İşleyişi ve Faaliyetleri Hakkında Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/397) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 14.04.2016) (X)

191.- (S. Sayısı: 230) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Bahreyn Krallığı Hükümeti Arasında Turizm Alanında İşbirliği Konusunda Mutabakat Zaptının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/401) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 14.04.2016) (X)

192.- (S. Sayısı: 231) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Tunus Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Turizm Alanında İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/421) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 14.04.2016) (X)

193.- (S. Sayısı: 232) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Bulgaristan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Ortak Film Yapımına İlişkin Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/560) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 14.04.2016) (X)

194.- (S. Sayısı: 233) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile İran İslam Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Ortak Film Yapımına İlişkin Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/561) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 14.04.2016) (X)

195.- (S. Sayısı: 234) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Bulgaristan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Bilgi ve İletişim Teknolojileri ve E-Devlet Alanında İşbirliği İçin Mutabakat Zaptının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/566) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 14.04.2016) (X)

196.- (S. Sayısı: 235) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Kenya Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Teknik ve Mali İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/581) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 14.04.2016) (X)

197.- (S. Sayısı: 239) Güneyde Sürdürülebilir Kalkınma İçin Bilim ve Teknoloji Komisyonuna Üye Devlet Olarak Katılım Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/526) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 14.04.2016) (X)

8 – KANUN TASARI VE TEKLİFLERİ İLE KOMİSYONLARDAN GELEN DİĞER İŞLER

198.- (S. Sayısı: 242) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Cibuti Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Cibutide TİKA Program Koordinasyon Ofisi Kurulmasına ve Teknik İşbirliğine Dair Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun Tasarısı (1/578) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 14.04.2016) (X)

199.- (S. Sayısı: 244) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kamerun Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Tarım Alanında Teknik, Bilimsel ve Ekonomik İşbirliği Protokolünün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/552) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 14.04.2016) (X)

200.- (S. Sayısı: 246) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Ukrayna Bakanlar Kurulu Arasında Balıkçılık Alanında İşbirliği Konulu Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/559) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 14.04.2016) (X)

201.- (S. Sayısı: 252) Türkiye Cumhuriyeti Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ile Azerbaycan Cumhuriyeti İletişim ve Bilgi Teknolojileri Bakanlığı Arasında Bilim, Teknoloji, Sanayi ve Girişimcilik Alanında İşbirliğini Güçlendirmeye Yönelik Mutabakat Zaptının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/504) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 14.04.2016) (X)

202.- (S. Sayısı: 259) Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesine Yönelik Kyoto Protokolüne İlişkin Taraflar Konferansında Alınan Kararın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/595) ile Çevre Komisyonu ve Dışişleri Komisyonu Raporları (Dağıtma tarihi: 14.04.2016) (X)

203.- (S. Sayısı: 261) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Ekvator Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Çevre Alanında Mutabakat Zaptının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/328) ile Çevre Komisyonu ve Dışişleri Komisyonu Raporları (Dağıtma tarihi: 14.04.2016) (X)

204.- (S. Sayısı: 262) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Pakistan İslam Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Şehircilik Alanında Mutabakat Zaptının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/413) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 14.04.2016) (X)

205.- (S. Sayısı: 264) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Macaristan Hükümeti Arasında Sosyal Güvenlik Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/523) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 14.04.2016) (X)

206.- (S. Sayısı: 265) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Gürcistan Hükümeti Arasında Çevre ve Ormancılık Alanında İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/605) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 14.04.2016) (X)

207.- (S. Sayısı: 271) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Hırvatistan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Çevre, Doğa, Su ve Ormancılık Alanında İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/607) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 14.04.2016) (X)

208.- (S. Sayısı: 275) Türkiye Cumhuriyeti Genelkurmay Başkanlığı ve Amerika Birleşik Devletleri Avrupa Özel Harekat Komutanlığı Arasında Birleşik Özel Harekat Kuvvetleri Tatbikatlarının İcrasına İlişkin Mutabakat Muhtrasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/487) ile Milli Savunma Komisyonu ve Dışişleri Komisyonu Raporları (Dağıtma tarihi: 14.04.2016) (X)

209.- (S. Sayısı: 198) Ekonomik İşbirliği Teşkilatı Reasürans Şirketi Anlaşma Hükümlerinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/533) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 19.04.2016) (X)

210.- (**S. Sayısı: 199**) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Mali Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Savunma Sanayi İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/557) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 19.04.2016) (**X**)

211.- (**S. Sayısı: 200**) Ekonomik İşbirliği Teşkilatı Standardizasyon, Uygunluk Değerlendirmesi, Akreditasyon ve Metroloji Bölgesel Enstitüsü Tüzüğü'nün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/558) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 19.04.2016) (**X**)

212.- (**S. Sayısı: 206**) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Nijer Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Ekonomik, Ticari ve Teknik İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/550) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 19.04.2016) (**X**)

213.- (**S. Sayısı: 214**) Tıbbi Ürün Sahteciliği ve Halk Sağlığına Tehditler İçeren Benzeri Suçlar Hakkında Avrupa Konseyi Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/321) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 19.04.2016) (**X**)

214.- (**S. Sayısı: 241**) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Pakistan İslam Cumhuriyeti Hükümeti Arasında İşbirliği Protokolünün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/572) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 19.04.2016) (**X**)

215.- (**S. Sayısı: 243**) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kongo Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Tarım Alanında Ekonomik, Bilimsel ve Teknik İşbirliği Hakkında Mutabakat Zaptının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/543) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 19.04.2016) (**X**)

216.- (**S. Sayısı: 245**) Türkiye Cumhuriyeti Tarım ve Köyşleri Bakanlığı ile Senegal Cumhuriyeti Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Arasında Tarım Alanında Teknik, Bilimsel ve Ekonomik İşbirliği Protokolünün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/553) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 19.04.2016) (**X**)

217.- (**S. Sayısı: 247**) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Estonya Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Tarımsal İşbirliği Konulu Mutabakat Zaptının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/563) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 19.04.2016) (**X**)

218.- (**S. Sayısı: 253**) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Yemen Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Kalkınma İşbirliğine Yönelik Mutabakat Muhtırasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/506) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 19.04.2016) (**X**)

219.- (**S. Sayısı: 254**) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Guernsey Hükümeti Arasında Vergi Konularında Bilgi Değişimi Anlaşması ve Eki Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/564) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 19.04.2016) (**X**)

220.- (**S. Sayısı: 255**) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Man Adası Hükümeti Arasında Vergi Konularında Bilgi Değişimi Anlaşması ve Söz Konusu Anlaşmaya İlişkin Mutabakat Zaptının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/565) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 19.04.2016) (**X**)

221.- (**S. Sayısı: 256**) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Cebelitarık Hükümeti Arasında Vergi Konularında Bilgi Değişimi Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/567) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 19.04.2016) (**X**)

222.- (**S. Sayısı: 258**) Doha Konferansında Kyoto Protokolünde Yapılan Değişikliklerin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/594) ile Çevre Komisyonu ve Dışişleri Komisyonu Raporları (Dağıtma tarihi: 19.04.2016) (**X**)

223.- (S. Sayısı: 260) Türkiye Cumhuriyetinin Orta Amerika Entegrasyon Sistemine Bölge Dışı Gözlemci Olarak Katılımı Konusunda Türkiye Cumhuriyeti ile Orta Amerika Entegrasyon Sistemi Arasında Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/640) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 19.04.2016) (X)

224.- (S. Sayısı: 266) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Nijer Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Su Alanında İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/614) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 19.04.2016) (X)

225.- (S. Sayısı: 267) Çocuk Haklarına Dair Sözleşmenin Başvuru Usulüne İlişkin İhtiyari Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/322) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 19.04.2016) (X)

226.- (S. Sayısı: 268) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Tunus Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Şehircilik Alanında Mutabakat Zaptının Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Dair Kanun Tasarısı (1/422) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 19.04.2016) (X)

227.- (S. Sayısı: 269) Antarktika Andlaşması Çevre Koruma Protokolüne Katılmamızın Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/592) ile Çevre Komisyonu ve Dışişleri Komisyonu Raporları (Dağıtma tarihi: 19.04.2016) (X)

228.- (S. Sayısı: 272) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Ukrayna Bakanlar Kurulu Arasında Ormancılık Alanında İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/618) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 19.04.2016) (X)

229.- (S. Sayısı: 276) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, Azerbaycan Cumhuriyeti Hükümeti ve Gürcistan Hükümeti Arasında İcra Edilecek Kafkas Kartalı Küçük Birlik Komando Tatbikatı İçin Ev Sahibi Ülke Desteği Koşullarına İlişkin Mutabakat Muhtırasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/508) ile Milli Savunma Komisyonu ve Dışişleri Komisyonu Raporları (Dağıtma tarihi: 19.04.2016) (X)

230.- (S. Sayısı: 207) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Sudan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Yolcu ve Eşyanın Karayoluyla Uluslararası Taşınmasına İlişkin Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/367) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 26.04.2016) (X)

231.- (S. Sayısı: 257) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Filistin Devleti Hükümeti Arasında Ormancılık Alanında İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/617) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 26.04.2016) (X)

232.- (S. Sayısı: 282) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Tunus Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Sosyal Güvenlik Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/520) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 26.04.2016) (X)

233.- (S. Sayısı: 283) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Belçika Krallığı Hükümeti Arasında Sosyal Güvenlik Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/522) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 26.04.2016) (X)

234.- (S. Sayısı: 284) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Namibya Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Ticaret ve Ekonomik İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/580) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 26.04.2016) (X)

235.- (S. Sayısı: 287) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Lübnan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Ormancılık Alanında İşbirliği Mutabakat Zaptının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/604) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 26.04.2016) (X)

236.- (S. Sayısı: 288) Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı ile Irak Cumhuriyeti Ticaret Bakanlığı Arasında Muhtemel Bir Serbest Ticaret Anlaşmasının Etkilerinin Değerlendirilmesine Dair Bir Ortak Komisyon Kurulmasına İlişkin Mutabakat Zaptının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/609) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 26.04.2016) (X)

237.- (S. Sayısı: 290) Güneydoğu Avrupa Kanun Uygulama Merkezinin Ayrıcalık ve Bağımsızlıklarına İlişkin Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/587) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 26.04.2016) (X)

238.- (S. Sayısı: 291) Türkiye Cumhuriyeti ile Belarus Cumhuriyeti Arasında Hukuki, Ticari ve Cezai Konularda Adli Yardımlaşma Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/599) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 26.04.2016) (X)

239.- (S. Sayısı: 292) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile İsveç Krallığı Hükümeti Arasında Kanun Uygulama Alanında İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/677) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 26.04.2016) (X)

240.- (S. Sayısı: 299) Türkiye Cumhuriyeti Genelkurmay Başkanlığı ile Mali Cumhuriyeti Savunma ve Mücahitler Bakanlığı Arasında Askeri Eğitim İş Birliği Anlaşmasına Dair 1 Numaralı Değişiklik Protokolünün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/555) ile Milli Savunma Komisyonu ve Dışişleri Komisyonu Raporları (Dağıtma tarihi: 26.04.2016) (X)

241.- (S. Sayısı: 300) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Cibuti Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Askeri Alanda Eğitim, Teknik ve Bilimsel İş Birliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/577) ile Milli Savunma Komisyonu ve Dışişleri Komisyonu Raporları (Dağıtma tarihi: 26.04.2016) (X)

242.- (S. Sayısı: 304) Bazı Tehlikeli Kimyasalların ve Pestisitlerin Uluslararası Ticaretinde Ön Bildirimli Kabul Usulüne Dair Rotterdam Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/603) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 29.04.2016) (X)

243.- (S. Sayısı: 305) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kolombiya Cumhuriyeti Hükümeti Arasında İşbirliği Çerçeve Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/639) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 29.04.2016) (X)

244.- (S. Sayısı: 152) 1974, Yolcuların ve Bagajlarının Deniz Yolu ile Taşınmasına İlişkin Atina Sözleşmesine Ait 2002 Protokolünün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/470) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 04.05.2016) (X)

245.- (S. Sayısı: 293) Türkiye Cumhuriyeti ile Sırbistan Cumhuriyeti Arasında Suçluların İadesine Dair Anlaşma ve Anlaşmada Değişiklik Yapılmasına İlişkin Notaların Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Hakkında Kanun Tasarısı (1/683) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 04.05.2016) (X)

246.- (S. Sayısı: 301) Türkiye Cumhuriyeti Milli Savunma Bakanlığı ile Birleşik Arap Emirlikleri Silahlı Kuvvetleri Genel Karargahı Arasında Savunma Sanayi İş Birliği Mutabakat Muhtırasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/582) ile Milli Savunma Komisyonu ve Dışişleri Komisyonu Raporları (Dağıtma tarihi: 04.05.2016) (X)

247.- (S. Sayısı: 303) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Çad Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Savunma Sanayi İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/584) ile Milli Savunma Komisyonu ve Dışişleri Komisyonu Raporları (Dağıtma tarihi: 09.05.2016) (X)

248.- (S. Sayısı: 308) İsviçre Konfederasyonu ile Avusturya Cumhuriyeti Arasında Viyana'da Uluslararası Göç Siyasetleri Geliştirme Merkezi Kurulması ve İşleyişine Dair Anlaşmaya Katılmamızın Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun Tasarısı (1/621) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 09.05.2016) (X)

249.- (S. Sayısı: 309) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Cibuti Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Güvenlik İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/641) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 09.05.2016) (X)

250.- (S. Sayısı: 310) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Gambiya Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Güvenlik İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/642) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 09.05.2016) (X)

251.- (S. Sayısı: 311) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Bosna-Hersek Bakanlar Kurulu Arasında Geri Kabul Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/648) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 09.05.2016) (X)

252.- (S. Sayısı: 314) Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı ile Irak Cumhuriyeti Ticaret Bakanlığı Arasında Serbest Bölgeler Alanında İşbirliğine Yönelik Mutabakat Zaptının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/574) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 26.05.2016) (X)

253.- (S. Sayısı: 316) Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı ile Belarus Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı Arasında Sağlık Alanında İşbirliğine Dair Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/591) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 26.05.2016) (X)

254.- (S. Sayısı: 317) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Saint Vincent ve Grenadinler Hükümeti Arasında Hava Ulaştırma Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/637) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 26.05.2016) (X)

255.- (S. Sayısı: 318) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Saint Lucia Hükümeti Arasında Hava Ulaştırma Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/638) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 26.05.2016) (X)

256.- (S. Sayısı: 319) Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı ile Irak Cumhuriyeti Ticaret Bakanlığı Arasında Irak ve Türkiye'de Düzenlenen Fuarlara Yönelik Mutabakat Zaptının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/405) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 26.05.2016) (X)

257.- (S. Sayısı: 320) Mücavir Atlantik Deniz Bölgesi, Akdeniz ve Karadenizdeki Deniz Memelilerinin Korunmasına Dair Anlaşmaya Katılmamızın Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/472) ile Çevre Komisyonu ve Dışişleri Komisyonu Raporları (Dağıtma tarihi: 26.05.2016) (X)

258.- (S. Sayısı: 322) Kalıcı Organik Kirleticilere İlişkin Stokholm Sözleşmesine İlave Edilen Anlaşmazlıkların Çözümü Hakkında EK-G'nin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/636) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 26.05.2016) (X)

259.- (S. Sayısı: 323) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Ekvador Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Hava Ulaştırma Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/658) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 26.05.2016) (X)

260.- (S. Sayısı: 325) Türkiye Cumhuriyeti ile Nijer Cumhuriyeti Arasında Savunma Sanayi İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/661) ile Milli Savunma Komisyonu ve Dışişleri Komisyonu Raporları (Dağıtma tarihi: 26.05.2016) (X)

261.- (S. Sayısı: 329) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kongo Demokratik Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Güvenlik İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/668) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 26.05.2016) (X)

262.- (S. Sayısı: 330) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Fildişi Sahili Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Güvenlik İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasını Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/674) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 26.05.2016) (X)

263.- (S. Sayısı: 331) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Uganda Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Güvenlik İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/686) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 26.05.2016) (X)

264.- (S. Sayısı: 333) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Komorlar Birliği Arasında Hava Ulaştırma Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/665) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 26.05.2016) (X)

265.- (S. Sayısı: 334) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Madagaskar Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Askeri Alanlarda Eğitim, Teknik ve Bilimsel İş Birliği Çerçeve Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/669) ile Milli Savunma Komisyonu ve Dışişleri Komisyonu Raporları (Dağıtma tarihi: 26.05.2016) (X)

266.- (S. Sayısı: 336) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Moritanya İslam Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Hava Ulaştırma Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/676) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 26.05.2016) (X)

267.- (S. Sayısı: 315) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Fas Krallığı Hükümeti Arasında İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/590) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 27.05.2016) (X)

268.- (S. Sayısı: 324) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Bangladeş Halk Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Askeri Eğitim ve Öğretim İş Birliği Anlaşmasına Dair 1 Numaralı Değişiklik Protokolünün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/659) ile Milli Savunma Komisyonu ve Dışişleri Komisyonu Raporları (Dağıtma tarihi: 27.05.2016) (X)

269.- (S. Sayısı: 326) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Gine-Bissau Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Güvenlik İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/660) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 27.05.2016) (X)

270.- (S. Sayısı: 327) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Gabon Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Güvenlik İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/662) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 27.05.2016) (X)

271.- (S. Sayısı: 332) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Ruanda Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Savunma Sanayi İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/664) ile Milli Savunma Komisyonu ve Dışişleri Komisyonu Raporları (Dağıtma tarihi: 27.05.2016) (X)

272.- (S. Sayısı: 335) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Madagaskar Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Hava Ulaştırma Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/675) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 27.05.2016) (X)

273.- (S. Sayısı: 337) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Cibuti Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Hava Ulaştırma Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/678) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 27.05.2016) (X)

274.- (S. Sayısı: 224) Tehlikeli Malların Karayolu ile Uluslararası Taşımacılığına İlişkin Avrupa Anlaşmasının Tadil Edilen Eklerinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/532) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 01.06.2016) (X)

275.- (S. Sayısı: 344) Biyoloji ve Tıbbın Uygulanması Bakımından İnsan Hakları ve İnsan Haysiyetinin Korunması Sözleşmesine Ek İnsan Kopyalanmasının Yasaklanmasına İlişkin Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/646) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 01.06.2016) (X)

276.- (S. Sayısı: 342) Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı ve Dünya Sağlık Örgütü Avrupa Bölge Ofisi Arasında İki Yıllık İşbirliği Anlaşması 2010/2011'in Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/610) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 09.06.2016) (X)

277.- (S. Sayısı: 346) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Arasında Türkiyedeki Işık Tatbikatı Sırasında Ev Sahibi Ülke Tarafından Sağlanacak Destek Konusunda Mutabakat Muhtırasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/671) ile Milli Savunma Komisyonu ve Dışişleri Komisyonu Raporları (Dağıtma tarihi: 09.06.2016) (X)

278.- (S. Sayısı: 347) Avrupa-Kafkasya-Asya Ulaştırma Koridorunun Üzerinde Uluslararası Taşımacılığın Geliştirilmesi Çok Taraflı Temel Anlaşmasına Değişiklikler Hakkında Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/679) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 09.06.2016) (X)

279.- (S. Sayısı: 348) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Portekiz Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Gizlilik Dereceli Bilginin Karşılıklı Korunması Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/681) ile Milli Savunma Komisyonu ve Dışişleri Komisyonu Raporları (Dağıtma tarihi: 09.06.2016) (X)

280.- (S. Sayısı: 349) Türkiye Cumhuriyeti Bayındırlık ve İskan Bakanlığı ile Irak Cumhuriyeti İskan ve İnşaat Bakanlığı Arasındaki Yapı Malzemeleri Alanında Mutabakat Zaptı ile Notaların Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/408) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 09.06.2016) (X)

281.- (S. Sayısı: 351) Türkiye Cumhuriyeti Çevre ve Orman Bakanı ile Avusturya Cumhuriyeti Federal, Tarım, Ormancılık, Çevre ve Su Yönetimi Bakanı Arasında Çevre ve Ormancılık Alanında İşbirliği Mutabakat Muhtırasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/608) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 09.06.2016) (X)

282.- (S. Sayısı: 353) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Moldova Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Çevre Alanında Mutabakat Zaptının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/632) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 09.06.2016) (X)

283.- (S. Sayısı: 354) Türkiye Cumhuriyeti Çevre ve Orman Bakanlığı ile Irak Cumhuriyeti Çevre Bakanlığı Arasında Çevre Alanında Mutabakat Zaptının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/634) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 09.06.2016) (X)

284.- (S. Sayısı: 386) Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı (1/724) ile Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 15.06.2016) (X)

285.- (S. Sayısı: 358) Türkiye Cumhuriyeti Çevre ve Orman Bakanlığı ile Irak Cumhuriyeti Ulaştırma Bakanlığı Arasında Meteoroloji ve Meteorolojik Araştırmalar Alanlarında Mutabakat Zaptının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/606) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 16.06.2016) (X)

286.- (S. Sayısı: 359) Türkiye Cumhuriyeti Gümrük ve Ticaret Bakanlığı ile Azerbaycan Cumhuriyeti Devlet Gümrük İdaresi Arasında Gümrük Alanında Ortak Komite Kurulmasına İlişkin Mutabakat Zaptının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/684) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 16.06.2016) (X)

287.- (S. Sayısı: 362) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Romanya Hükümeti Arasında Meteoroloji ve Hidroloji Alanında İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/696) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 16.06.2016) (X)

288.- (S. Sayısı: 364) Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı ile Irak Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı Arasında Sağlık Alanında İşbirliğine Dair Mutabakat Zaptının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/403) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 16.06.2016) (X)

289.- (S. Sayısı: 365) Tütün Ürünlerinin Yasadışı Ticaretini Önlemeye Yönelik Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/575) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 16.06.2016) (X)

290.- (S. Sayısı: 366) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Tunus Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Balıkçılık ve Su Ürünleri Alanında Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/589) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 16.06.2016) (X)

291.- (S. Sayısı: 367) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Nijer Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Ormancılık Alanında İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/630) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 16.06.2016) (X)

292.- (S. Sayısı: 368) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Tunus Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Ormancılık ve Su Alanında İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/631) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 16.06.2016) (X)

293.- (S. Sayısı: 369) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Yunanistan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Ormancılık Alanında Mutabakat Zaptının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/633) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 16.06.2016) (X)

294.- (S. Sayısı: 370) Türkiye Cumhuriyeti Çevre ve Orman Bakanlığı ile Irak Cumhuriyeti Tarım Bakanlığı Arasında Orman ve Ormancılık Araştırmaları Alanlarında Mutabakat Zaptının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/635) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 16.06.2016) (X)

295.- (S. Sayısı: 371) Çiftçilik Amaçlarıyla Beslenen Hayvanların Korunmasına Dair Avrupa Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun Tasarısı (1/647) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 16.06.2016) (X)

296.- (S. Sayısı: 372) Vergi Konularında Karşılıklı İdari Yardımlaşma Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/701) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 16.06.2016) (X)

297.- (S. Sayısı: 373) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Romanya Hükümeti Arasında Ormancılık Alanında İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/703) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 16.06.2016) (X)

298.- (S. Sayısı: 374) Havaaraçlarında İşlenen Suçlar ve Diğer Bazı Eylemlere İlişkin Tokyo Sözleşmesini Tadil Eden Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/469) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 16.06.2016) (X)

299.- (S. Sayısı: 375) Yasa Dışı, Kayıt Dışı ve Düzenlenmemiş Balıkçılığı Önleme, Caydırma ve Ortadan Kaldırmaya Yönelik Liman Devleti Tedbirlerine Dair Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/471) ile Çevre Komisyonu ve Dışişleri Komisyonu Raporları (Dağıtma tarihi: 16.06.2016) (X)

300.- (S. Sayısı: 376) 2001, Gemilerdeki Zararlı Organik Tutunma Önleyici Sistemlerin Kontrolüne İlişkin Uluslararası Sözleşmeye Katılmamızın Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/562) ile Çevre Komisyonu ve Dışişleri Komisyonu Raporları (Dağıtma tarihi: 16.06.2016) (X)

301.- (S. Sayısı: 379) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Gabon Cumhuriyeti Hükümeti Arasında İkili Hava Ulaştırma Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/685) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 16.06.2016) (X)

302.- (S. Sayısı: 382) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Bosna-Hersek Bakanlar Kurulu Arasında Yolcu ve Eşyanın Karayoluyla Uluslararası Taşınmasına İlişkin Anlaşma ve Notaların Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/705) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 16.06.2016) (X)

303.- (S. Sayısı: 384) Balınacılığın Düzenlenmesine İlişkin Uluslararası Sözleşme ile Sözleşmeye Ait Protokole Katılmamızın Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/593) ile Çevre Komisyonu ve Dışişleri Komisyonu Raporları (Dağıtma tarihi: 16.06.2016) (X)

304.- (S. Sayısı: 385) Geçici İthalat Sözleşmesinde Yapılan Değişikliklere İlişkin Belgelerin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/712) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 16.06.2016) (X)

305.- (S. Sayısı: 389) Yüksek Öğretimde Yeterliklerin Tanınmasına İlişkin Asya-Pasifik Bölgesel Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/399) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 23.06.2016) (X)

306.- (S. Sayısı: 391) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kuveyt Devleti Hükümeti Arasında Yükseköğretim ve Bilimsel Araştırma Alanında İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/568) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 28.06.2016) (X)

8 – KANUN TASARI VE TEKLİFLERİ İLE KOMİSYONLARDAN GELEN DİĞER İŞLER

307.- (S. Sayısı: 394) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Gambiya Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Turizm Alanında İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/613) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 28.06.2016) (X)

308.- (S. Sayısı: 397) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Burundi Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Ticari ve Ekonomik İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/704) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 28.06.2016) (X)

309.- (S. Sayısı: 345) Bölgesel Radyokomünikasyon Konferansı (RRC-06)'nın Sonuç Kararlarının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/651) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 30.06.2016) (X)

310.- (S. Sayısı: 393) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Tunus Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Eğitim ve Mesleki Eğitim Alanlarında Mutabakat Zaptının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/602) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 30.06.2016) (X)

311.- (S. Sayısı: 350) Türkiye Cumhuriyeti Bayındırlık ve İskan Bakanlığı ile Irak Cumhuriyeti İskan ve İnşaat Bakanlığı Arasındaki Müteahhitlik ve Müşavirlik Alanında Mutabakat Zaptı ile Mutabakat Zaptında Değişiklik Yapılmasına Dair Notaların Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/424) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 01.07.2016) (X)

312.- (S. Sayısı: 408) Kocaeli Milletvekili Haydar Akar'ın Organize Sanayi Bölgeleri Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi (2/839) ve İçtüzük'ün 37'nci Maddesine Göre Doğrudan Gündeme Alınma Önergesi (Dağıtma tarihi: 27.07.2016)

313.- (S. Sayısı: 377) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Yunanistan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında İpsala-Kipi Sınır Geçiş Bölgesinde İki Ülke Arasında İkinci Bir Karayolu Sınır Geçiş Köprüsünün Konumunun ve Üzerinden Geçecek Sınır Hattının Belirlenmesine İlişkin Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/645) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 09.08.2016) (X)

314.- (S. Sayısı: 415) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Filistin Devleti Arasında Eğitim ve Yükseköğretim Alanında İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/734) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 18.08.2016) (X)

315.- (S. Sayısı: 420) 670 Sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınması Gereken Tedbirler Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (1/755) ve İçtüzük'ün 128'inci Maddesine Göre Doğrudan Gündeme Alınmasına İlişkin Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı Tezkeresi (Dağıtma tarihi: 18.10.2016) (X)

316.- (S. Sayısı: 423) 672 Sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Kamu Personeline İlişkin Alınan Tedbirlere Dair Kanun Hükmünde Kararname (1/758) ile İçtüzük'ün 128'inci Maddesine Göre Doğrudan Gündeme Alınmasına İlişkin Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı Tezkeresi (Dağıtma tarihi: 24.10.2016)

317.- (S. Sayısı: 424) 673 Sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (1/759) ve İçtüzük'ün 128'inci Maddesine Göre Doğrudan Gündeme Alınmasına İlişkin Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı Tezkeresi (Dağıtma tarihi: 24.10.2016)

318.- (S. Sayısı: 428) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Guatemala Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunmasına İlişkin Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/738) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 09.11.2016) (X)

319.- (S. Sayısı: 429) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kamerun Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması ile Anlaşmaya İlişkin Notaların Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/749) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 09.11.2016) (X)

320.- (S. Sayısı: 430) Türkiye Cumhuriyeti ile Pakistan İslam Cumhuriyeti Arasında Serbest Ticaret Alanı Tesis Eden Çerçeve Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/747) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 09.11.2016) (X)

321.- (S. Sayısı: 427) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Somali Federal Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Ticari ve Ekonomik İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/731) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 15.11.2016) (X)

322.- (S. Sayısı: 436) 675 Sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (1/782) ile İçtüzük'ün 128'inci Maddesine Göre Doğrudan Gündeme Alınmasına İlişkin Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı Tezkeresi (Dağıtma tarihi: 24.11.2016)

323.- (S. Sayısı: 437) 676 Sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (1/783) ile İçtüzük'ün 128'inci Maddesine Göre Doğrudan Gündeme Alınmasına İlişkin Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı Tezkeresi (Dağıtma tarihi: 24.11.2016) (X)

324.- (S. Sayısı: 431) Türkiye Cumhuriyeti ile Singapur Cumhuriyeti Arasında Serbest Ticaret Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/757) ve Dışişleri Komisyonu Raporu (Dağıtma tarihi: 13.12.2016) (X)

325.- (S. Sayısı: 444) 677 Sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (1/789) ile İçtüzük'ün 128'inci Maddesine Göre Doğrudan Gündeme Alınmasına İlişkin Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı Tezkeresi (Dağıtma tarihi: 19.12.2016)

326.- (S. Sayısı: 445) 678 Sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (1/790) ile İçtüzük'ün 128'inci Maddesine Göre Doğrudan Gündeme Alınmasına İlişkin Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı Tezkeresi (Dağıtma tarihi: 19.12.2016) (X)

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI'NA

Orta Vadeli Program (OVP) ve Orta Vadeli Mali Plan (OVMP)'nin zamanında yayımlanmayarak, Orta Vadeli Mali Plan, Yatırım Genelgesi ile Bütçe Hazırlama Rehberinin aynı günde yayımlanmakta olduğu görülmektedir. Ayrıca, 2016-2018 arasındaki üç yıllık dönem için üç ay arayla hazırlanan OVP'lerin hedefleri ve öngörülerinde derin farklar ortaya çıkmaktadır. Bu durum ekonomik açıdan özel sektör ile yabancı yatırımcıların kararlarında tereddütlerin ortaya çıkması ve objektif karar verme imkânlarının kaybolmasına neden olmaktadır. Bunlara ilave olarak, ülkemiz için hayati öneme sahip Merkezi Yönetim Bütçesinin hazırlanması ve TBMM'nin bütçe hakkının doğru bir şekilde kullanılması engellenmektedir. Bu itibarla, 2016-2018 yıllarına ilişkin OVP ve OVMP'nin hazırlık sürecinde gerek yasa ve ilgili diğer mevzuatta öngörülen mükellefiyetlerin yerine getirilmesindeki problemlerin, gerekse kısa süre içinde aynı dönem için hazırlanan OVP'lerin makro hedefler ve öngörülerindeki derin farkların nedenlerinin araştırılarak, kamu kurumları, özel sektör ve yabancı yatırımcılara ışık tutacak ve güven verecek programların hazırlanabilmesi için gerekli hususların tespiti amacıyla Anayasa'nın 98'inci ve İç Tüzüğü'nün 104 ve 105 inci maddeleri gereğince ekte yer alan gerekçe doğrultusunda Meclis Araştırması açılmasını arz ederiz.

3) Saygıdeğer Sanatkar
E. Şimşek

[Signature]

Erkan AKAY
İstanbul

4) Dilek Öztürk
[Signature]

[Signature]
Emin Haluk AYHAN
Denizli Milletvekili

2) Dilek Öztürk

Ahmet Kenan Tanrıkanlı
İzmir Mv.

Yusuf Halaçoğlu
Kayseri
Mehmet Erdoğan
Mugla Mv.

[Signature]
Erhan Halaçoğlu
İstanbul
İsmail Fante Aksoy
İstanbul

Kadir Kocemir
Bursa Mv.

[Signature]
Sevket Ersoy
Adana

Deniz Depbayrak
Adana Mv.
Deniz Depbayrak
Mistopkanlıcı
Konya

Ümit Özgüç
Gaziantep
Ahmet Halaçoğlu
Antalya Mv.

Ruhi Ersoy
[Signature]

Baki Şenel
Bakir Agba (SARAKYA)
[Signature]

Sevket Ersoy
Ank.
[Signature]

Feyzi Tok
(Konya)
Zehra Toksoy
Ankara Mv.

Özet Gerekçe

Bilindiği üzere, 5018 sayılı Kanun çerçevesinde oluşturulan Orta Vadeli Harcama Sisteminde; en önemli aşama çok yıllık bütçeleme politik ve mali temellerini belirleyen makro çerçevenin oluşturulmasıdır. Makro çerçeve Orta Vadeli Program (OVP), mali çerçeve ise Orta Vadeli Mali Plan (OVMP) tarafından oluşturulmaktadır.

OVP ve OVMP dokümanlarının yayımlanma tarihleri, 26/9/2011 tarihli ve 659 sayılı KHK'nın 17 nci maddesiyle değiştirilmiştir. Buna göre; OVP'nin yayımlanma tarihi "Mayıs ayının sonu" yerine "en geç Eylül ayının ilk haftası sonuna kadar" şeklinde, OVMP'nin yayımlanma tarihi "Haziran ayı sonu" yerine "en geç Eylül ayının on beşine kadar" şeklinde değiştirilmiştir. Ancak, Orta Vadeli Program hâlâ zamanında yayımlanamamaktadır.

Nitekim, 2015 yılında da OVP öngörülen süreden bir ay sonra 11 Ekim 2015 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanmış, 1 Kasım 2015 seçimlerinden iki ay sonra bahse konu program ve Mali Plan güncellenerek 11.01.2016 tarihli Resmi Gazetede tekrar yayımlanmıştır.

Esasen uzunca bir süredir OVP hedefleri tutturulamamakta, sürekli revize edilmek zorunda kalınmaktadır. Geçmiş program hedefleri ile karşılaştırıldığında temel varsayımlar ve makro değişkenler hakkındaki tahminler kısa süre içinde önemli değişikliklere uğratılmakta, bu durum programın güvenilir bir referans belge olma özelliğini ortadan kaldırılmakta, genel ekonomide karar birimlerini yanılgıya, belirsizlik ve güvensizliğe sürüklemektedir.

Küresel düzeyde gelişmekte olan ülkelerden sermaye çıkışının hızlandığı bir dönemde, Program metnlerinin kredibilitesi, ülkemize gerekli yatırım ve dış kaynak girişinin sağlanması bakımından önemli bir konu haline gelmektedir. Üç yıllık perspektifte hazırlanan bu metinlerin zamanında hazırlanmaması, kısa sürede güncellenmesi, belgenin güvenilirliğinin azalmasına yol açmaktadır. Ayrıca, Parlamentonun bütçe hakkını doğru kullanamamasına yol açmaktadır.

Diğer taraftan, OVP'den sonra yayımlanması gereken, 2016-2018 Dönemi Yatırım Programı Hazırlıkları ile İlgili Kalkınma Bakanlığı Genelgesi, Bütçe Çağrısı ve Eki Bütçe Hazırlama Rehberi de 11.01.2016 tarihli resmi gazetede yayımlanmıştır. Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Tasarısı ise bu tarihten sadece 4 gün sonra 15.01.2016 tarihinde TBMM'ne sunulmuştur. Bu durumda, Bakanlıklar ve kamu kurumlarının ellerinde makro çerçeve olmadan bütçe tekliflerini hazırladığı anlaşılmaktadır.

Bu itibarla, OVP ve OVMP'nin hazırlık sürecinde gerek yasa ve ilgili diğer mevzuatta öngörülen mükellefiyetlerin yerine getirmesi, gerekse kısa süre içinde aynı dönem için hazırlanan OVP'lerin makro hedefler ve öngörülerindeki farkların araştırılarak, kamu kurumları, özel sektör ve yabancı yatırımcılara güven verecek programların hazırlanabilmesi amacıyla gerekli hususların tespiti için Anayasa'nın 98'inci ve İç Tüzüğü'nün 104 ve 105 inci maddeleri gereğince ekte yer alan gerekçe doğrultusunda Meclis Araştırması açılmasını arz ederiz.

GEREKÇE

Bilindiği üzere, 5018 sayılı Kanun çerçevesinde oluşturulan Orta Vadeli Harcama Sisteminde; en önemli aşama çok yıllık bütçeleme politik ve mali temellerini belirleyen makro çerçevenin oluşturulmasıdır. Makro çerçeve Orta Vadeli Program (OVP), mali çerçeve ise Orta Vadeli Mali Plan (OVMP) tarafından oluşturulmaktadır.

Orta vadeli ekonomik ve mali programı ortaya koyan ve bütçeye yön veren OVP ve OVMP; 5018 sayılı Kanunun 16 ıncı maddesinde öngörülen sürede yayımlanmaktadır. 2011 yılına kadar süresinde yayınlanamayan OVP ve OVMP dokümanlarının yayımlanma tarihleri, 26/9/2011 tarihli ve 659 sayılı KHK'nın 17 nci maddesiyle değiştirilmiştir. Buna göre; OVP'nin yayımlanma tarihi "Mayıs ayının sonu" yerine "en geç Eylül ayının ilk haftası sonuna kadar" şeklinde, OVMP'nin yayımlanma tarihi "Haziran ayı sonu" yerine "en geç Eylül ayının on beşine kadar" şeklinde değiştirilmiştir. Ancak, Orta Vadeli Program hala zamanında yayımlanamamaktadır.

Bu çerçevede;

Orta Vadeli Program	Orta Vadeli Mali Plan
11.01.2016	11.01.2016
11.10.2015	11.10.2015
08.10.2014	08.10.2014
09.10.2013	09.10.2013
09.10.2012	09.10.2012
13.10.2011	13.10.2011
10.10.2010	10.10.2010
16.09.2009	18.09.2009
28.06.2008	08.07.2008
21.06.2007	03.07.2007
13.06.2006	15.07.2006
31.05.2005	02.07.2005
- <u>2012 yılında</u> , 5018 sayılı Kanunun 16 ıncı Maddesi: Eylül ayının ilk haftası sonuna kadar.	- <u>2012 yılında</u> ; 5018 sayılı Kanunun 16 ıncı Maddesi Eylül ayının 15'ine kadar.
- <u>2011 yılına kadar</u> 5018 sayılı Kanunun 16 ıncı Maddesi: Mayıs ayı sonuna kadar.	- <u>2011 yılına kadar</u> 5018 sayılı Kanunun 16 ıncı Maddesi: Haziran ayının 15'ine kadar

Bugüne kadar AKP Hükümetleri tarafından zamanında yayımlanmayan OVP'nin yayımlanma sürelerini düzenleyen 5018 sayılı Kanunun 16 ıncı maddesindeki süreler değiştirilip yaklaşık üç ay ileriye atılmasına rağmen zamanında yayınlanamamıştır. 2015 yılında da öngörülen süreden bir ay sonra 11 Ekim 2015 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. 1 Kasım seçimlerinden sonra güncellenen yeni OVP ise 11.01.2016 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

Yeni OVP eskisine kıyasla önemli değişiklikler içermekte programın varsayımları, tahmin ve hedefleri makroekonomik açıdan ciddi tutarsızlıklar barındırmaktadır.

Buna ilave olarak, orta vadeli program hedefleri bir türlü tutturulmakta sürekli revize edilmek zorunda kalınmaktadır. Geçmiş program hedefleri ile karşılaştırıldığında temel varsayımlar ve makro değişkenler hakkındaki tahminler önemli değişikliklere uğratılmakta, bu durum programın güvenilir bir referans belge olma özelliğini ortadan kaldırılmakta, genel ekonomide karar birimlerini yanılgıya, belirsizlik ve güvensizliğe sürüklemektedir.

Küresel düzeyde gelişmekte olan ülkelerden sermaye çıkışının hızlandığı bir dönemde, Program metinlerinin kredibilitesi, ülkemize gerekli yatırım ve dış kaynak girişinin sağlanması bakımından önemli bir konu haline gelmektedir. Üç yıllık perspektifte hazırlanan bu metinlerin zamanında hazırlanmaması, kısa sürede güncellenmesi programa duyulan güveninin azalmasına yol açmaktadır. Ayrıca, kamu politikaları açısından stratejik öncelikleri içeren OVP'nin geç yayımlanması, içeriğinden haberdar olanlar açısından avantaj yaratırken, geç haberdar olanlar açısından ise dezavantaja neden olmaktadır. Bunun yanında, OVP ve OVMP'lerin zamanında yayımlanmaması Parlamentonun bütçe hakkını doğru kullanamaması anlamına gelmektedir.

OVP'den sonra yayımlanması gereken bütçe mantığı ve sistematığı açısından gerekli olan 2016-2018 Dönemi Yatırım Programı Hazırlıkları ile İlgili Kalkınma Bakanlığı Genelgesi ile Bütçe Çağrısı ve Eki Bütçe Hazırlama Rehberi de 11.01.2016 tarihli resmi gazetede yayımlanmıştır. Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Tasarısı sadece 4 gün sonra 15.01.2016 tarihinde TBMM'ne sunulmuştur. Bu durumda, Bakanlıklar ve kamu kurumlarının ellerinde makro çerçeve olmadan bütçe tekliflerini hazırladığı anlaşılmaktadır.

Belge Adı	Mevzuata Göre Yayımlanması Gereken Tarih	Yayımlandığı Tarih
Orta Vadeli Program	Eylül ayının ilk haftası sonuna kadar	11 Ekim 2015
Orta Vadeli Mali Plan	Eylül ayının 15'ine kadar	11 Ekim 2015
Bütçe Çağrısı ve eki Bütçe Hazırlama Rehberi	Eylül ayının 15'ine kadar	11 Ekim 2015
Yatırım Genelgesi ve eki Yatırım Programı Hazırlama Rehberi	Eylül ayının 15'ine kadar	11 Ekim 2015
Orta Vadeli Program (2016-2018)	Eylül ayının ilk haftası sonuna kadar	11 Ocak 2016
Orta Vadeli Mali Plan –(2106-2018)	Eylül ayının 15'ine kadar	11 Ocak 2016
Bütçe Çağrısı ve eki Bütçe Hazırlama Rehberi	Eylül ayının 15'ine kadar	11 Ocak 2016
Yatırım Genelgesi ve eki Yatırım Programı Hazırlama Rehberi	Eylül ayının 15'ine kadar	11 Ocak 2016

Yıllardır Orta Vadeli Programı zamanında yayınlanmayarak orta vadeli mali plan, yatırım genelgesi ile bütçe hazırlama rehberini aynı günde ve Bütçenin TBMM'ne sunulmasından çok kısa bir süre önce açıklanması, TBMM'nin bütçe hakkının doğru bir şekilde kullanılması engellenmektedir. Diğer taraftan, aynı dönem için üç ay arayla hazırlanan Orta vadeli programların makro hedefleri ve öngörülleri arasında derin farklar bulunması, Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinin ve kamu kurum ve kuruluşlarının gerek yurt içi, gerekse yurt dışındaki ilişkilerinde itibarını zaafa uğrattığı, özel sektör ve yabancı yatırımcılarda tereddütlere ve güvensizliğe neden olduğu gözlenmektedir. Bu itibarla, 2016-2018 yıllarına ilişkin OVP ve OVMP'nin hazırlık sürecinde gerek yasa ve ilgili diğer mevzuatta öngörülen mükellefiyetlerin yerine getirilmesindeki problemlerin, gerekse kısa süre içinde aynı dönem için hazırlanan OVP'lerin makro hedefler ve öngörülleri arasındaki derin farkların nedenlerinin araştırılarak, özel sektör ve yabancı yatırımcılara güven verecek programların hazırlanabilmesi amacıyla gerekli hususların tespiti için Anayasa'nın 98'inci ve İç Tüzüğü'nün 104 ve 105 inci maddeleri gereğince ekte yer alan gerekçe doğrultusunda Meclis Araştırması açılmasını arz ederiz.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

YASAMA DÖNEMİ

26

YASAMA YILI

2

SIRA SAYISI: 447

Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkanı İzmir Milletvekili Binali Yıldırım ve Grup Başkanvekilleri Kayseri Milletvekili Mustafa Elitaş, Amasya Milletvekili Mehmet Naci Bostancı, Aksaray Milletvekili İlknur İnceöz, Çanakkale Milletvekili Bülent Turan ve İstanbul Milletvekili Mehmet Muş ile 310 Milletvekilinin Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi (2/1504) ve Anayasa Komisyonu Raporu

Not: Bu Sıra Sayısına; elektronik ortamda

“http://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/sirasayi_sd.sorgu_baslangic” internet adresindeki sorgu sayfası üzerinden erişilebilmektedir.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

• 2/1504 Esas Numaralı Teklifin

- TBMM Başkanlığına Sunuş Yazısı4
- Genel Gerekçesi10
- Madde Gerekçeleri12

• Anayasa Komisyonu Raporu16

• Muhalefet Şerhleri.....46

• Teklif Metni.....104

• Anayasa Komisyonunun Kabul Ettiği Metin104

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Teklifimiz ve gerekçesi ilişikte sunulmuştur.

Gereğini arz ederiz.

<i>Binali Yıldırım</i>	<i>Mustafa Elitaş</i>	<i>Mehmet Naci Bostancı</i>
İzmir	Kayseri	Amasya
<i>İlknur İnceöz</i>	<i>Bülent Turan</i>	<i>Mehmet Muş</i>
Aksaray	Çanakkale	İstanbul
<i>Mustafa Şentop</i>	<i>Mehmet Doğan Kubat</i>	<i>Murat Alparslan</i>
İstanbul	İstanbul	Ankara
<i>Alpaslan Kavaklıoğlu</i>	<i>Ahmet İyimaya</i>	<i>Yusuf Başer</i>
Niğde	Ankara	Yozgat
<i>Yıldız Seferinoğlu</i>	<i>Cemil Çiçek</i>	<i>Adem Yeşildal</i>
İstanbul	Ankara	Hatay
<i>Mehmet Öntürk</i>	<i>Hilmi Bilgin</i>	<i>İsmet Uçma</i>
Hatay	Sivas	İstanbul
<i>İsmail Tamer</i>	<i>Azmi Ekinci</i>	<i>İbrahim Aydemir</i>
Kayseri	İstanbul	Erzurum
<i>Mehmet Kasım Gülpınar</i>	<i>İsmet Yılmaz</i>	<i>Mehmet Akyürek</i>
Şanlıurfa	Sivas	Şanlıurfa
<i>İbrahim Halil Yıldız</i>	<i>Feyzullah Kıyıklık</i>	<i>Hacı Osman Akgül</i>
Şanlıurfa	İstanbul	Gümüşhane
<i>Nurettin Canikli</i>	<i>Mehmet Şimşek</i>	<i>Lütfi Elvan</i>
Giresun	Gaziantep	Mersin
<i>Naci Ağbal</i>	<i>Fatma Betül Sayan Kaya</i>	<i>Nihat Zeybekci</i>
Bayburt	İstanbul	Denizli
<i>Faruk Özlü</i>	<i>Mehmet Müezzinoğlu</i>	<i>Veysi Kaynak</i>
Düzce	Bursa	Kahramanmaraş
<i>Fikri Işık</i>	<i>Recep Akdağ</i>	<i>Numan Kurtulmuş</i>
Kocaeli	Erzurum	Ordu
<i>Bekir Bozdağ</i>	<i>Ahmet Arslan</i>	<i>Süleyman Soylu</i>
Yozgat	Kars	Trabzon
<i>Ömer Çelik</i>	<i>Bülent Tüfenkci</i>	<i>Mevlüt Çavuşoğlu</i>
Adana	Malatya	Antalya
<i>Veysel Eroğlu</i>	<i>Akif Çağatay Kılıç</i>	<i>Yıldırım Tuğrul Türkeş</i>
Afyonkarahisar	Samsun	Ankara

<i>Berat Albayrak</i>	<i>Mehmet Özhaseki</i>	<i>Nabi Avcı</i>
İstanbul	Kayseri	Eskişehir
<i>Faruk Çelik</i>	<i>Hayati Yazıcı</i>	<i>Mustafa Ataş</i>
Şanlıurfa	İstanbul	İstanbul
<i>Erol Kaya</i>	<i>Yasin Aktay</i>	<i>Vedat Demiröz</i>
İstanbul	Siirt	Bitlis
<i>Öznur Çalık</i>	<i>Cevdet Yılmaz</i>	<i>Ahmet Sorgun</i>
Malatya	Bingöl	Konya
<i>Fatma Seniha Nûkhet Hotar</i>	<i>Fatih Şahin</i>	<i>Şaban Dışlı</i>
İzmir	Ankara	Sakarya
<i>Mehmet Mehdi Eker</i>	<i>Abdulhamit Gül</i>	<i>Ayşe Nur Bahçekapılı</i>
İstanbul	Gaziantep	İstanbul
<i>Cihan Pektaş</i>	<i>Vural Kavuncu</i>	<i>Nevzat Ceylan</i>
Gümüşhane	Kütahya	Ankara
<i>Muhammet Müfit Aydın</i>	<i>Mustafa Savaş</i>	<i>Mehmet Emin Şimşek</i>
Bursa	Aydın	Muş
<i>Salih Fırat</i>	<i>Hatice Dudu Özkal</i>	<i>Hüseyin Şahin</i>
Adıyaman	Afyonkarahisar	Bursa
<i>Salim Uslu</i>	<i>İlyas Şeker</i>	<i>Hasan Sert</i>
Çorum	Kocaeli	İstanbul
<i>Osman Mesten</i>	<i>Selim Dursun</i>	<i>Şahin Tin</i>
Bursa	Sivas	Denizli
<i>Nihat Öztürk</i>	<i>Mustafa Şükrü Nazlı</i>	<i>Hikmet Ayar</i>
Muğla	Kütahya	Rize
<i>Mehmet İlker Çitil</i>	<i>Ahmet Tan</i>	<i>Fehmi Küpçü</i>
Kahramanmaraş	Kütahya	Bolu
<i>Ebubekir Bal</i>	<i>Ejder Açıkkapı</i>	<i>Metin Akgün</i>
Diyarbakır	Elazığ	Tekirdağ
<i>Ömer Ünal</i>	<i>Adnan Günnar</i>	<i>Osman Boyraz</i>
Konya	Trabzon	İstanbul
<i>Halil Eldemir</i>	<i>Murat Baybatur</i>	<i>Hüseyin Samani</i>
Bilecik	Manisa	Antalya
<i>Cemal Öztürk</i>	<i>Sami Çakır</i>	<i>Fuat Köktaş</i>
Giresun	Kocaeli	Samsun
<i>Cemil Yaman</i>	<i>Abdurrahman Öz</i>	<i>Yılmaz Tunç</i>
Kocaeli	Aydın	Bartın

<i>Cahit Özkan</i>	<i>Osman Aşkın Bak</i>	<i>Uğur Aydemir</i>
Denizli	Rize	Manisa
<i>Harun Karacan</i>	<i>Ali İhsan Yavuz</i>	<i>Mustafa Baloğlu</i>
Eskişehir	Sakarya	Konya
<i>Mustafa Köse</i>	<i>İsmail Aydın</i>	<i>Zekeriya Birkan</i>
Antalya	Bursa	Bursa
<i>Hamza Dağ</i>	<i>Mustafa Açıkgöz</i>	<i>Ebubekir Gizligider</i>
İzmir	Nevşehir	Nevşehir
<i>Ataullah Hamidi</i>	<i>Abdulkadir Akgül</i>	<i>Tülay Kaynarca</i>
Batman	Yozgat	İstanbul
<i>Atay Uslu</i>	<i>Canan Candemir Çelik</i>	<i>Radiye Sezer Katırcıoğlu</i>
Antalya	Gaziantep	Kocaeli
<i>Ayhan Sefer Üstün</i>	<i>Mustafa Yel</i>	<i>Ahmet Gündoğdu</i>
Sakarya	Tekirdağ	Ankara
<i>Mustafa İlhalı</i>	<i>Sema Ramazanoğlu</i>	<i>Haydar Ali Yıldız</i>
Erzurum	Denizli	İstanbul
<i>Hüseyin Bürge</i>	<i>Zeyid Aslan</i>	<i>Oktay Çanak</i>
İstanbul	Tokat	Ordu
<i>Cengiz Aydoğdu</i>	<i>Ramazan Can</i>	<i>Mikail Arslan</i>
Aksaray	Kırıkkale	Kırşehir
<i>Salih Çetinkaya</i>	<i>Aziz Babuşcu</i>	<i>Yusuf Beyazıt</i>
Kırşehir	İstanbul	Tokat
<i>Vedat Bilgin</i>	<i>Metin Bulut</i>	<i>Talip Küçükcan</i>
Ankara	Elazığ	Adana
<i>Mustafa Serdengeçti</i>	<i>Nazım Maviş</i>	<i>Halil Etyemez</i>
Aksaray	Sinop	Konya
<i>Hakan Çavuşoğlu</i>	<i>Selçuk Özdağ</i>	<i>Markar Eseyan</i>
Bursa	Manisa	İstanbul
<i>Süreyya Sadi Bilgiç</i>	<i>Gökçen Özdoğan Enç</i>	<i>Leyla Şahin Usta</i>
Isparta	Antalya	Konya
<i>Mehmet Erdem</i>	<i>İsmail Emrah Karayel</i>	<i>Metin Çelik</i>
Aydın	Kayseri	Kastamonu
<i>Murat Demir</i>	<i>Volkan Bozkır</i>	<i>Yılmaz Tezcan</i>
Kastamonu	İstanbul	Mersin
<i>Mücahit Durmuşoğlu</i>	<i>Hulusi Şentürk</i>	<i>Ahmet Sami Ceylan</i>
Osmaniye	İstanbul	Çorum

<i>Serkan Bayram</i>	<i>Sebahattin Karakelle</i>	<i>Yusuf Selahattin Beyribey</i>
Erzincan	Erzincan	Kars
<i>Reşit Polat</i>	<i>Alim Tunç</i>	<i>Mahmut Poyrazlı</i>
Kilis	Uşak	Balıkesir
<i>Ahmet Davutoğlu</i>	<i>Adnan Boynukara</i>	<i>Kemalettin Yılmaztekin</i>
Konya	Adıyaman	Şanlıurfa
<i>İsrafil Kışla</i>	<i>Tamer Dağlı</i>	<i>Murat Göktürk</i>
Artvin	Adana	Nevşehir
<i>Reşat Petek</i>	<i>Mustafa İsen</i>	<i>Recep Konuk</i>
Burdur	Sakarya	Karaman
<i>Haluk İpek</i>	<i>Cemalettin Kani Torun</i>	<i>Metin Gündoğdu</i>
Amasya	Bursa	Ordu
<i>Beşir Atalay</i>	<i>Sami Dedeoğlu</i>	<i>Burhanettin Uysal</i>
Van	Kayseri	Karabük
<i>Mehmet Habib Soluk</i>	<i>Hakkı Köylü</i>	<i>Mehmet Demir</i>
Sivas	Kastamonu	Kırıkkale
<i>Coşkun Çakır</i>	<i>Ali Ercoşkun</i>	<i>Fevai Arslan</i>
Tokat	Bolu	Düzce
<i>Abdullah Başcı</i>	<i>Taner Yıldız</i>	<i>Muhammet Uğur Kaleli</i>
İstanbul	Kayseri	Konya
<i>Abdullah Ağralı</i>	<i>Mehmet Erdoğan</i>	<i>Recep Şeker</i>
Konya	Gaziantep	Karaman
<i>Fevzi Şanverdi</i>	<i>Celalettin Güvenç</i>	<i>Orhan Kırçalı</i>
Hatay	Kahramanmaraş	Samsun
<i>Serap Yaşar</i>	<i>Bayram Özçelik</i>	<i>Fikri Demirel</i>
İstanbul	Burdur	Yalova
<i>Abdullah Nejat Koçer</i>	<i>Ahmet Hamdi Çamlı</i>	<i>Ahmet Eşref Fakıbbaba</i>
Gaziantep	İstanbul	Şanlıurfa
<i>Mehmet Babaoğlu</i>	<i>Recep Uncuoğlu</i>	<i>Hasan Basri Kurt</i>
Konya	Sakarya	Samsun
<i>Hüseyin Filiz</i>	<i>Muhammet Emin Akbaşoğlu</i>	<i>Ayhan Gider</i>
Çankırı	Çankırı	Çanakkale
<i>Şamil Tayyar</i>	<i>Jülide Sarıeroğlu</i>	<i>Erdoğan Özegen</i>
Gaziantep	Ankara	Niğde
<i>İbrahim Mustafa Turhan</i>	<i>Efkan Ala</i>	<i>Durmuş Ali Sarıkaya</i>
İzmir	Bursa	İstanbul

<i>Taha Özhan</i>	<i>Recai Berber</i>	<i>Mehmet Ali Pulcu</i>
Malatya	Manisa	İstanbul
<i>Orhan Atalay</i>	<i>Ergün Taşcı</i>	<i>Mehmet Galip Ensarioğlu</i>
Ardahan	Ordu	Diyarbakır
<i>Mustafa Hilmi Dülger</i>	<i>Orhan Karasayar</i>	<i>Halis Dalkılıç</i>
Kilis	Hatay	İstanbul
<i>İsmail Bilen</i>	<i>Aydın Ünal</i>	<i>Ziya Altunyaldız</i>
Manisa	Ankara	Konya
<i>Ali Babacan</i>	<i>Zeki Aygün</i>	<i>Yalçın Akdoğan</i>
Ankara	Kocaeli	Ankara
<i>Hacı Özkan</i>	<i>Halil Özcan</i>	<i>Metin Külünk</i>
Mersin	Şanlıurfa	İstanbul
<i>Erkan Kandemir</i>	<i>Mehmet Şükrü Erdiñ</i>	<i>Mahmut Kaçar</i>
İstanbul	Adana	Şanlıurfa
<i>Ömer Serdar</i>	<i>Faruk Çaturoğlu</i>	<i>Mehmet Metiner</i>
Elazığ	Zonguldak	İstanbul
<i>Cesim Gökçe</i>	<i>Fatma Güldemet Sarı</i>	<i>Necdet Ünüvar</i>
Ağrı	Adana	Adana
<i>Orhan Miroğlu</i>	<i>Emrullah İşler</i>	<i>Mehmet Uğur Dilipak</i>
Mardin	Ankara	Kahramanmaraş
<i>Ahmet Aydın</i>	<i>İbrahim Aydın</i>	<i>Ali İhsan Arslan</i>
Adıyaman	Antalya	Ankara
<i>Sabri Öztürk</i>	<i>Ahmet Uzer</i>	<i>Mustafa Yeneroğlu</i>
Giresun	Gaziantep	İstanbul
<i>Özcan Ulupınar</i>	<i>Ahmet Demircan</i>	<i>Şirin Ünal</i>
Zonguldak	Samsun	İstanbul
<i>İmran Kılıç</i>	<i>Bennur Karaburun</i>	<i>Abdullah Öztürk</i>
Kahramanmaraş	Bursa	Kırıkkale
<i>Mustafa Şahin</i>	<i>İbrahim Halil Fırat</i>	<i>Ekrem Erdem</i>
Malatya	Adıyaman	İstanbul
<i>Mehmet Ali Cevheri</i>	<i>Mürteza Zengin</i>	<i>Ertan Aydın</i>
Şanlıurfa	İstanbul	Ankara
<i>Rafet Sezen</i>	<i>Nurettin Yaşar</i>	<i>Burhan Kayatürk</i>
Edirne	Malatya	Van
<i>Tahir Öztürk</i>	<i>Ayşe Sula Köseoğlu</i>	<i>Ravza Kavakcı Kan</i>
Elazığ	Trabzon	İstanbul

<i>Lütfiye Selva Çam</i>	<i>Ayşe Keşir</i>	<i>Çiğdem Karaaslan</i>
Ankara	Düzce	Samsun
<i>Fatma Benli</i>	<i>Sait Yüce</i>	<i>Muhammet Balta</i>
İstanbul	Isparta	Trabzon
<i>Hüsnüye Erdoğan</i>	<i>Hacı Bayram Türkoğlu</i>	<i>Hüseyin Özbakır</i>
Konya	Hatay	Zonguldak
<i>Enver Fehmioğlu</i>	<i>Emine Yavuz Gözgeç</i>	<i>Hasan Karal</i>
Bingöl	Bursa	Rize
<i>Ahmet Berat Çonkar</i>	<i>Ali Cumhur Taşkın</i>	<i>Suat Önal</i>
İstanbul	Mersin	Osmaniye
<i>Kerem Ali Sürekli</i>	<i>Mahmut Atilla Kaya</i>	<i>Necip Kalkan</i>
İzmir	İzmir	İzmir
<i>Hüseyin Kocabıyık</i>	<i>Ertuğrul Soysal</i>	<i>Harun Karaca</i>
İzmir	Yozgat	İstanbul
<i>Nurettin Aras</i>	<i>Orhan Deligöz</i>	<i>Sema Kırıcı</i>
İğdır	Erzurum	Balıkesir
<i>Zehra Taşkesenlioğlu</i>	<i>Mihrimah Belma Satır</i>	<i>Kasım Bostan</i>
Erzurum	İstanbul	Balıkesir
<i>Selahattin Minsolmaz</i>	<i>Sena Nur Çelik</i>	<i>Mehmet Ali Şahin</i>
Kırklareli	Antalya	Karabük
<i>Hülya Nergis</i>	<i>Nursel Reyhanlıoğlu</i>	<i>Ali Aydınlioğlu</i>
Kayseri	Kahramanmaraş	Balıkesir
<i>Abdulkadir Yüksel</i>	<i>Emine Nur Günay</i>	<i>İshak Gazel</i>
Gaziantep	Eskişehir	Kütahya
<i>Mehmet Altay</i>	<i>Burhan Kuzu</i>	<i>Şahap Kavcıoğlu</i>
Uşak	İstanbul	Bayburt
<i>Hurşit Yıldırım</i>	<i>Mehmet Akif Yılmaz</i>	<i>Celil Göçer</i>
İstanbul	Kocaeli	Tokat
<i>Hasan Turan</i>	<i>Ayşe Doğan</i>	<i>Hacı Ahmet Özdemir</i>
İstanbul	Tekirdağ	Konya
<i>Nureddin Nebati</i>	<i>Salih Cora</i>	<i>Ali Özkaya</i>
İstanbul	Trabzon	Afyonkarahisar
<i>Mahir Ünal</i>	<i>Hasan Özyer</i>	<i>Ceyda Bölünmez Çankırı</i>
Kahramanmaraş	Muğla	Mardin

Lütfiye İlksen Ceritoğlu Kurt

Çorum

HAVALE EDİLDİĞİ KOMİSYON (2/1504)	
ESAS	Anayasa Komisyonu

GENEL GEREKÇE

Anayasalar toplum tarafından devleti hukukla sınırlamak için hazırlanan metinlerdir. Ancak Türkiye’de tam tersi bir anlayışla anayasalar hazırlanmıştır. Ülkemizde anayasalar, toplum ve temsilcileri tarafından değil vesayetçi zihniyete sahip elitler tarafından, devleti sınırlamak için değil, toplumu hizaya sokmak için hazırlanmış metinler olmuştur. 1961’de ve 1982’de askeri darbelerden sonra yapılan anayasalar bir toplum mühendisliği projesi anlayışıyla hazırlanmıştır.

Gerek 1961 gerekse 1982 anayasaları esasen, millete, milli iradeye ve seçimle oluşan iktidara güvensizlik üzerine bina edilmiştir. Anayasa, millet iradesi ile oluşan iktidara ortak kurumlar ve yöntemler geliştirmiştir. Adeta, seçimle oluşan iktidarın yanında seçime ihtiyacı olmayan bir iktidar alanı açmıştır. Böylece milli iradeye ortak, milli iradeyi kontrol eden bir “vesayet” sistemi oluşturulmuştur.

Vesayet sistemi ile millet iradesine ve iktidara ortak olmak isteyen çevreler, seçimle oluşan iktidarı bölmek ve zayıflatmak düşüncesiyle hareket etmişlerdir. 1961 Anayasası döneminde yasama kuvveti zayıflatılmış, yürütme iktidarı da çift başlılık ve az yetki ile çalışamaz hale getirilmiştir.

Darbelerle oluşan ve beslenen vesayetçi anlayış, zaman zaman açık veya üstü örtülü şekilde milletin seçtiği iktidara müdahalelerde bulunmuş, daima kendini iktidarın asıl sahibi olarak görmüştür. Son olarak, 15 Temmuz 2016’da millet iradesiyle oluşan iktidarı hazmedemeyen bu anlayış başka bir kisve ile başını kaldırmış, iktidarı, devleti ve vatani işgal etmek için harekete geçmiştir. Milletimizin asil duruşu, iradesine sahip çıkması ve işbirlikçi hainlerin karşısına kahramanca dikilmesi sayesinde bu kalkışma engellenmiş ve darbeciler alaşağı edilmiştir. Artık yepyeni bir Türkiye, demokrasiye ve millet iradesine canı pahasına sahip çıktığını tüm dünyaya gösteren bir millet vardır. Türkiye’nin hükümet sistemini millete ve onun iradesine güveni esas alan bir şekilde düzenlemek, sadece demokrasi ve hukukun gereği değil, aynı zamanda milletimizin canı pahasına ortaya koyduğu bir talep haline gelmiştir.

Öte yandan, 1961’den itibaren, anayasalarda bürokrat kökenli bir kişi olarak tasarlanan Cumhurbaşkanının konumu ve yetkileriyle ilgili bir gelişme dikkat çekicidir. Önce sembolik yetkilere sahip olan Cumhurbaşkanının 1982 Anayasasında yetkilerinin çok önemli derecede artırıldığı görülmektedir. 1961 ve 1982 anayasalarının Cumhurbaşkanının görev ve yetkileriyle ilgili maddelerinin karşılaştırılması, izaha çalışılan hususu açıkça ortaya koymaktadır. 1980’lerin sonunda bürokratik kökenli Cumhurbaşkanı yerine demokratik siyasetten gelen bir Cumhurbaşkanının seçilmesi, vesayetçi tasarımı bozmuştur. 2007 yılında cumhurbaşkanının parlamentoda seçtirilmemesi sonrasında yapılan anayasa değişikliği ile Cumhurbaşkanının doğrudan halk tarafından seçilmesi esası benimsenmiştir. 1961’den günümüze uzanan çizgide,

parlamentonun seçtiği sembolik yetkileri olan “bürokrat” cumhurbaşkanından, milletin doğrudan seçtiği geniş yetkileri bulunan “siyasetçi” cumhurbaşkanı profiline geçiş yaşanmıştır. Hükümet sistemini bütüncül bir yaklaşımla ele almayı engelleyen sosyal ve siyasi şartlar ve gelişmeler, sonuçta bir sistem karmaşasına yol açmıştır. Sistemin işleyişinde sorunlar doğurması kaçınılmaz olan bu karmaşanın aşılması hükümet sisteminde esaslı bir anayasa değişikliği zarureti ortaya çıkartmıştır.

Devlet ve siyasal tarihimiz göstermiştir ki, yürürlükteki anayasaların tercih ettiği hükümet sistemleri, beklenen kamusal faydayı istenen düzeyde sağlayamamış, istikrarsızlıkların, krizlerin ve vesayetlerin önünde mutlak bir güvence oluşturamamıştır. Özellikle 1982 Anayasası, saf-parlamenter sistem yerine, Cumhurbaşkanı ve güçlü yürütme ekseninde konumlanan bir yapı özelliği göstermektedir.

Özü itibarıyla 1961’de oluşturulan mevcut hükümet sisteminin Türkiye’de bir türlü istikrar üretemediği görülmüştür. 1983’ten günümüze kadar geçen 33 yılda 21 hükümet kurulmuş, bu hükümetlerin ortalama ömrü yaklaşık birbuçuk yıl sürmüştür. Ülkemizdeki siyasi hayatın istikrara kavuşturulması ve tartışmasız istikrar üreten bir sistemin benimsenmesinin önemi açıktır.

Bu bakımdan, milletin sadece yasama organını seçtiği, yürütme organının yasama organı içinden çıktığı ve Türkiye Büyük Millet Meclisi dengelerinin hükümet kurma ve hükümet düşürmede etkili olduğu bir sistem yerine; yasamanın ve yürütmenin ayrı ayrı ve doğrudan millet tarafından seçildiği bir sistemin benimsenmesinin ülkemizin şartları ve ihtiyaçlarına daha uygun olduğu anlaşılmıştır. Seçim ve sistem bizatihi istikrar üretmelidir; istikrarı konjonktürün dalgalanmalarına bırakmak doğru değildir.

Bu anayasa değişikliği ile öngörülen hükümet sisteminin kurgulanırken, Cumhurbaşkanlığı ve parlamento seçimlerinin eş zamanlı olarak yapılması ve sistemde bir tıkanmanın ortaya çıkması halinde parlamento ve başkanlık seçimlerinin birlikte yenilenmesine imkan verilmektedir. Anayasa değişikliği teklifiyle sunulan model, Türkiye’nin sistem tecrübesi ve dünya hükümet sistemi pratikleri gözetilerek geliştirilmiş rasyonel bir modeldir.

MADDE GEREKÇELERİ

MADDE 1- Yargı bağımsızlığının tarafsızlığı da içerdığını vurgulamak amacıyla 9 uncu maddeye yargının tarafsızlığı ilkesi eklenmektedir.

MADDE 2- Ülkemizin nüfus artışına uygun olarak milletvekili sayısı altıyüze çıkarılmaktadır.

MADDE 3- Maddeyle, Anayasanın 76 ncı maddesinde yer alan milletvekili seçilme yaşı, on sekiz olarak değiştirilmektedir.

MADDE 4- Mevcut hükümet sisteminde Bakanlar Kurulu, Türkiye Büyük Millet Meclisi içinden, Meclisin onayıyla kurulmakta ve Meclisin güvenoyuna bağlı olarak görevde kalmaktadır. Maddeyle, yasama ile yürütmeyi aynı gün doğrudan halk tarafından beş yıl için seçilmesi öngörülmektedir. Bu düzenlemeyle seçimlerin yapılmasıyla birlikte yürütme oluşacak ve yasama organı teşekkül edecektir.

MADDE 5- Maddeyle, ara seçimler kaldırılmakta, yerine yedek milletvekilliği getirilerek bunun esas ve usulleri düzenlenmektedir. Mevcut Anayasamızda ara seçimlere gerekçe oluşturan sebepleri ortadan kaldırmak üzere, yasama istikrarının devam ettirilmesi amacıyla yedek milletvekilliği uygulaması önerilmektedir. Maddeyle önerilen hükümet sisteminde demokratik meşruiyete dayalı yürütme ve yasama istikrarı kurumsallaştırılmaktadır. Ayrıca, savaş sebebiyle seçimlerin yapılamadığı hallerde seçimlerin belirli süreyle ertelenmesine imkân tanınmaktadır.

MADDE 6- Maddeyle, öngörülen yeni hükümet sistemine uygun olarak Türkiye Büyük Millet Meclisinin görevleri yeniden düzenlenmektedir. Kuvvetler ayrılığı prensibine uygun olarak yasamanın yürütmeyi denetlemesi ile Bakanlar Kuruluna kanun hükmünde kararname çıkarma yetkisi vermesi yasamanın görev ve yetkileri arasından çıkarılmaktadır. Öngörülen hükümet sisteminde yasama ve yürütme doğrudan halk tarafından seçilmekte, her iki kuvvet de meşruiyetini halktan almakta ve yürütme de yasama da halka karşı sorumlu olmaktadır. Kuvvetler birbirinden ayrı, ancak, her iki kuvvetin de birleştiği konu halkın denetiminde halka hizmet etmeleridir.

MADDE 7- Maddeyle, yasamanın belli bir konuda Meclis araştırması yapması, genel görüşme açarak Genel Kurulda görüşmesi ve milletvekillerinin, Cumhurbaşkanı yardımcıları ile bakanların cevaplaması istemiyle yazılı soru sorması düzenlenmektedir. Böylelikle, hükümet sisteminde yapılması öngörülen değişikliğe uygun olarak bilgi edinme ve denetim yolları yeniden düzenlenmektedir.

MADDE 8- Maddeyle, Anayasanın mevcut 101 inci ve 102 nci maddeleri birleştirilmekte ve Cumhurbaşkanının adaylık ve seçim usulü düzenlenmektedir. Cumhurbaşkanının kırk yaşını doldurmuş, yükseköğrenim yapmış, milletvekili seçilme yeterliğine sahip, doğuştan Türk vatandaşı olanlar arasından, doğrudan halk tarafından seçilmesi öngörülmektedir.

Cumhurbaşkanının görev süresi yürütme istikrarı bakımından beş yıl olarak belirlenmekte; bir kişinin en fazla iki defa Cumhurbaşkanı seçilebileceği hüküm altına alınmaktadır.

Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde siyasi partilerin etkisi artırılmakta ve Cumhurbaşkanlığına, siyasi parti grupları, en son yapılan genel seçimlerde toplam geçerli oyların tek başına veya birlikte en az yüzde beşini almış olan siyasi partilerin aday gösterebilmesi sağlanmaktadır. Ayrıca, demokratik katılımın artırılması amacıyla birçok ülke uygulamasında

olduğu gibi en az yüz bin seçmen tarafından da Cumhurbaşkanlığına aday gösterilmesi imkânı tanınmaktadır.

Cumhurbaşkanı seçilenin Meclis üyeliğinin sona ermesi hükmüne yer verilmektedir.

Cumhurbaşkanı seçilen kişinin partisiyle ilişkisinin kesilmesine yönelik düzenleme kaldırılmaktadır. Böylelikle doğrudan halk tarafından seçilen ve esasen siyasi bir kişilik olan Cumhurbaşkanının, partisiyle ilişkisinin kesilmesine dair hükmü yürürlükten kaldıran ilga normunun, halk oylamasında kabulü akabinde yürürlüğe girmesi anında bir siyasi partiyle ilişki kurması mümkün hale getirilmektedir. Cumhurbaşkanının herhangi bir partiyle ilişkisinin olması, onun görevini yerine getirirken taraflı olacağı anlamına gelmemektedir. Esasen demokratik hukuk devletlerinde kamu adına görev yapan seçilmiş veya atanmış tüm yöneticiler görevlerini kamu hizmetinin gerektirdiği tarafsızlık ilkesine uygun olarak yerine getirmekle yükümlüdürler.

MADDE 9- Maddeyle; Cumhurbaşkanının Devletin başı olduğu, yürütme yetkisinin Cumhurbaşkanına ait olduğu; yürütme yetkisine dayanarak, Cumhurbaşkanı yardımcıları, bakanlar ve üst düzey kamu görevlilerini atamaya yetkili olduğu düzenlenmektedir.

Öte yandan, Cumhurbaşkanının genel siyasetin yürütülmesinde yürütme yetkisi ile ilgili olarak ihtiyaç duyduğu konularda kararname çıkarabileceği öngörülmektedir. Bu düzenlemeyle kararnamelerin, yürütmenin ihtiyacını karşılaması sağlanmakta; temel hak ve hürriyetler ile siyasi hak ve hürriyetler düzenleme alanı dışında bırakılarak, kanunlarda kararname konusu ile aynı konuda farklı hüküm bulunması halinde kanunun uygulanacağı hükme bağlanmaktadır.

MADDE 10- Maddeyle, Cumhurbaşkanının herhangi bir suç işlediği iddiasıyla Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından üye tam sayısının salt çoğunluğunun vereceği önergeyle soruşturma açılması talebi, üye tamsayısının beşte üçünün oyuyla soruşturma açılmasına karar verilmesi ve üye tam sayısının üçte ikisinin gizli oyu ile Yüce Divanda yargılanması kararının verilebilmesi hükme bağlanmaktadır. Yüce Divan tarafından seçilmeye engel bir suçtan mahkûm edilen Cumhurbaşkanının görevinin sona ereceği düzenlenmektedir.

Diğer yandan, Cumhurbaşkanının görevde bulunduğu sürede işlediği iddia edilen suçlar için görevi bittikten sonra da bu madde hükümlerinin uygulanması hüküm altına alınmaktadır.

MADDE 11- Maddeyle; Cumhurbaşkanı yardımcıları, Cumhurbaşkanına vekâlet ve bakanlar hakkında düzenleme yapılmaktadır.

Yürütmede istikrarın korunması açısından yasama ve yürütme seçimlerinin birlikte yapılması esası benimsenerek, Cumhurbaşkanlığı makamının boşalması halinde seçimlerin hangi şartlarda yapılacağı düzenlenmektedir.

Yetki ve sorumluluk dengesi açısından Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanların Cumhurbaşkanı tarafından atanacağı ve görevden alınacağı, Cumhurbaşkanına karşı sorumlu olacağı, Meclis üyelerinin yürütmede görev almaları halinde üyeliklerinin düşeceği hükme bağlanmaktadır. Ayrıca, Cumhurbaşkanı yardımcıları ile bakanların soruşturma usullerine maddede yer verilmektedir.

Maddeyle, Bakanlıkların kurulmasının, kaldırılmasının, görevlerinin, yetkilerinin ve teşkilât yapılarının Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile düzenlenmesi hükme bağlanmaktadır.

MADDE 12- Maddeyle, Türkiye Büyük Millet Meclisi veya Cumhurbaşkanı tarafından seçimlerin yenilenmesine karar verilmesi halinde seçimlerin birlikte yapılması kurala bağlanmaktadır.

Yasama ve yürütme seçimlerinin aynı gün yapılması, seçimlerle birlikte yasamanın yenilenmesini ve Cumhurbaşkanının seçilmesi suretiyle yürütmenin kurulmasını sağlayacaktır.

Parlamentar hükümet sisteminde var olan hükümetin kurulamaması veya kurulan hükümetin güvenoyu alamaması ihtimali teklif edilen hükümet sisteminde bulunmamaktadır.

Cumhurbaşkanlığı ve Meclis seçimlerinin yenilenmesine Cumhurbaşkanı tek başına, Türkiye Büyük Millet Meclisi ise üye tam sayısının beşte üç çoğunluğu ile karar verebilmektedir. Bu şekilde, sistem tıkanıklıklarının milli iradeye müracaatla çözümüne imkan tanınmaktadır. Seçimlerin yenilenmesi durumunda, hem Cumhurbaşkanı hem de Meclisin birlikte seçilecek olması, denge kontrol mekanizması açısından önem arz etmektedir. Yasama ve yürütme kuvvetlerinin birbirini kontrol etmesini de sağlayacak bu düzenleme, aynı zamanda iki kuvvet arasında kriz oluşması halinde halkın hakemliğine başvurma imkânı getirmektedir.

MADDE 13- Madde değiştirilerek, olağanüstü hal yönetimi tek maddede düzenlenmiştir. Maddeyle; Anayasamızın hazırlandığı dönemin ve vesayetçi anlayışın izini taşıyan sıkıyönetim uygulaması anayasadan çıkarılmaktadır. Olağanüstü hal (OHAL) uygulaması birçok demokratik ülkenin anayasasında var olan bir düzenlemedir. OHAL ilan etme yetkisi, yürütme yetkisinden dolayı Cumhurbaşkanına verilmektedir.

Mevcut maddelerde var olan OHAL ilanı kararlarının Resmi Gazetede yayımlanması, Meclisin onayına sunulması ve süreleri düzenleyen hükümler korunmaktadır.

OHAL ilanı şartlarının gerekli kıldığı konularda Cumhurbaşkanına kararname çıkarma yetkisi verilmekte ve OHAL kararnamelerinin Meclisin onayına sunulması hükmü korunmaktadır. Yürürlükteki 121 inci maddede yer alan “hemen” ibaresinden dolayı OHAL ilanına ilişkin kararın Meclisin onayına sunulmasındaki süre tartışması “aynı gün” ibaresi eklenerek sona erdirilmektedir.

Savaş ve mücbir sebeplerle Türkiye Büyük Millet Meclisinin toplanamaması hariç olmak üzere; olağanüstü hal sırasında çıkarılan Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin bir ay içinde Türkiye Büyük Millet Meclisinde görüşülmesi ve karara bağlanması esası benimsenmektedir.

MADDE 14- Madde metninde ibare değişikliği yapılmaktadır. İdarenin bütünlüğü ile merkezden yönetim ve yerinden yönetim esasına dayanması ilkesi korunmaktadır.

Maddeyle kamu tüzel kişiliğinin Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle de kurulabilmesine imkân tanınmaktadır. Teklifte, önerilen hükümet sistemine uygun olarak gerekli uyarlama yapılmakta ve üst düzey kamu görevlilerinin atanmalarına ilişkin usul ve esasların kararname ile düzenlenebilmesi esası benimsenmektedir.

MADDE 15- Anayasanın ilgili maddelerinde münhasıran kanunla düzenleneceği belirtilenler dışında kalan kamu kurum ve kuruluşlarının, kuruluş, görev, yetki ve sorumluluklarının, hükümet sistemi değişikliği nedeniyle Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile düzenlenmesi öngörülmüştür.

MADDE 16- Bu madde ile disiplin mahkemeleri dışında, savaş hali hariç askeri mahkemelerin kurulamayacağı hükme bağlanmaktadır. Ancak, savaş halinde asker kişilerin görevleri ile ilgili olarak işledikleri suçlara ait davalara bakmakla görevli askeri mahkemeler kurulabilmesi öngörülmektedir.

MADDE 17- Maddeyle, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun mevcut yapısı ve uygulamalarında ortaya çıkan sorunların giderilebilmesini teminen Kurul yapısı yeniden tasarlanmaktadır. Bu çerçevede yeniden yapılandırılan Kurula Meclisin de üye seçmesi öngörülerek Kurulun demokratik meşruiyeti güçlendirilmektedir.

MADDE 18- Maddeyle bütçe ve kesinhesap ile ilgili hükümler tek madde olarak düzenlenmektedir.

Önerilen hükümet sisteminde kanun teklif etme yetkisi milletvekiline verilmektedir. Ancak, Cumhurbaşkanına istisna olarak, bütçe kanununu hazırlama ve sunma yetkisi ve görevi verilmektedir. Bütçe Meclisin onayıyla kabul edilebilmektedir.

Kuvvetler ayrılığı ilkesinin korunması ve yürütmeye istikrarın devamı için, bütçe kanununun yürürlüğe konulamaması halinde bir önceki yılın bütçesinin yeniden değerlendirilme oranında artırılarak yürürlüğe konması hükme bağlanmaktadır. Bu düzenleme, bütçenin süresinde yasalaşmaması nedeniyle yaşanabilecek sistem tıkanıklıklarını önleyecek olması bakımından dengeleyici bir işlev görecektir.

MADDE 19- Madde ile önerilen hükümet sistemine uyum sağlamak amacıyla anayasanın farklı maddelerinde bulunan bazı ibareler değiştirilmekte, bazı maddelere yeni ibareler eklenmekte, bazı maddelerde de bir kısım ibareler metinden çıkarılmaktadır.

MADDE 20- Hükümet sistemine uyumu sağlamak amacıyla geçici maddede intikal hükümleri düzenlenmektedir.

MADDE 21- Yürürlük maddesidir.

Anayasa Komisyonu Raporu

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Anayasa Komisyonu

04/1/2017

Esas No: 2/1504

Karar No: 5

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

2/1504 esas numaralı “Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi” Komisyonumuzun 20/12/2016, 21/12/2016, 22/12/2016, 23/12/2016, 24/12/2016, 26/12/2016, 27/12/2016, 28/12/2016, 29/12/2016 ve 30/12/2016 tarihlerinde yapılan toplantılarında görüşülmüş ve kabul edilmiştir.

Raporumuz, Genel Kurulun onayına sunulmak üzere Yüksek Başkanlığa saygıyla arz olunur.

1. Giriş

Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkanı ve Grup Başkanı İzmir Milletvekili Binali YILDIRIM, Grup Başkanvekilleri; Kayseri Milletvekili Mustafa ELİTAŞ, Amasya Milletvekili Mehmet Naci BOSTANCI, Aksaray Milletvekili İlknur İNCEÖZ, Çanakkale Milletvekili Bülent TURAN ve İstanbul Milletvekili Mehmet MUŞ ile 310 milletvekili tarafından imzalanan ve 10/12/2016 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulan, Başkanlıkça 12/12/2016 tarihinde esas komisyon olarak Komisyonumuza havale edilen 2/1504 esas numaralı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi, İstanbul Milletvekili Mustafa ŞENTOP Başkanlığında toplanan Komisyonumuzun 20/12/2016, 21/12/2016, 22/12/2016, 23/12/2016, 24/12/2016, 26/12/2016, 27/12/2016, 28/12/2016, 29/12/2016 ve 30/12/2016 tarihli toplantılarında; Adalet Bakanı Bekir BOZDAĞ ile Adalet Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, Milli Savunma Bakanlığı, Anayasa Mahkemesi, Askeri Yargıtay, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu ile Yüksek Seçim Kurulu temsilcilerinin katılımlarıyla görüşülmüştür.

Komisyonumuzda, 20 Aralık 2016 Salı günü Saat 16:00'da görüşülmeye başlanan 2/1504 esas numaralı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi üzerindeki müzakereler 30/12/2016 Cuma günü saat 07:10'da Teklif'in tümünün oya sunulurak kabul edilmesiyle sona ermiştir. Komisyon bu süre içinde yaklaşık olarak 106 saat yasama faaliyetinde bulunmuştur. Altı yüzü aşkın milletvekilinin konuştuğu Komisyonumuzdaki müzakereler sırasında toplamda 1.427 sayfa tam tutanak tutulmuştur.

Görüşmeler sırasında, sürecin farklı aşamalarında bazı usuli itirazlar ileri sürülmüştür. Komisyon, vaki itirazları değerlendirmiş ve konuya ilişkin yapılanları raporun ilgili bölümüne almıştır.

2. Teklifin İçeriği

2/1504 esas numaralı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi ile; yargı erkinin bağımsızlığının belirtildiği maddeye "tarafsızlık" ibaresinin eklenmesi, milletvekili sayısının altı yüze çıkarılması, milletvekili seçilme yaşının on sekize indirilmesi, TBMM seçimleri ile Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin beş yılda bir aynı tarihte yapılması, Cumhurbaşkanının partisi ile ilişkisinin kesilmesinin sona erdirilmesi, yasamanın yürütmeyi denetlemesi araçlarının yeniden düzenlenmesi, hâlihazırda Bakanlar Kurulunu denetleme aracı olan sözlü soru ile gensorunun Anayasa'dan çıkarılması, Cumhurbaşkanının adaylık ve seçimi süreci ile görev ve yetkilerinin belirlenmesi, Cumhurbaşkanının Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile yürütmeye ilişkin konuları düzenleyebilmesi, cezai sorumluluğu gerektiren bir suçtan dolayı Cumhurbaşkanının Yüce Divanda yargılanması sürecinin belirlenmesi, Cumhurbaşkanı yardımcıları ile bakanların atanmaları, görevleri ve yargılanmaları ile ilgili hususların düzenlenmesi, Cumhurbaşkanının belli durumlarda olağanüstü hâl ilan edebilmesi, kamu tüzelkişiliğinin kanunun yanında Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile de tesis edilebileceğinin düzenlenmesi, üst düzey kamu görevlilerinin Cumhurbaşkanı

tarafından atanması ve bunların atanmalarına ilişkin usul ve esasların Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile düzenlenmesi, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun adının “Hâkimler ve Savcılar Kurulu” olarak değiştirilmesi, bu Kurulun on iki üye ile iki dairenden oluşması ve Kurulun üyelerinin seçilme usulünün düzenlenmesi, Cumhurbaşkanının bütçe kanunu teklifi vermesi, savaş hâli ve disiplin mahkemeleri dışında askeri mahkemelerin kurulamaması, askeri yargının kaldırılması ve bu doğrultuda Anayasa’da yer alan askeri yargı ve Bakanlar Kurulu ile ilgili ibarelerin çıkartılması, Cumhurbaşkanınca geri gönderilen kanunun TBMM tarafından ancak üye tamsayısının salt çoğunluğu ile kabul edilmesi, TBMM’nin 27’nci Yasama Dönemi genel seçimi ile Cumhurbaşkanı seçiminin 3/11/2019 tarihinde birlikte yapılması, öngörülen değişikliklerle ilgili olarak TBMM İçtüzüğü’nde gerekli değişiklikleri ve diğer kanuni düzenlemelerin altı ay içinde TBMM tarafından yapılması ve kaldırılan askeri yargıda görev alan hâkim ve savcılarının müktesepi ile görevlendirilebilecekleri yerlerin belirlenmesi öngörülmektedir.

3. Teklifin Genel Gerekçesi

Teklif’in genel gerekçesi incelendiğinde;

Anayasaların toplum tarafından devleti hukukla sınırlamak için hazırlanan metinler olduğu, ancak Türkiye’de anayasaların tam tersi bir anlayışla, toplum ve temsilcilerince değil vesayetçi zihniyete sahip elitler tarafından ve devlet iktidarını sınırlandırmak amacı yerine toplumu hizaya sokmak için hazırlanmış metinler olduğu, 1961’de ve 1982’de askeri darbelerden sonra yapılan anayasaların toplum mühendisliği projesi anlayışıyla hazırlandığı, milli iradeye ve seçimle oluşan iktidara güvensizlik üzerine bina edildiği, böylece milli iradeye ortak, milli iradeyi kontrol eden bir vesayet sistemi oluşturulduğu ve egemenliğin kullanım yetkisinin zayıflatıldığı,

Darbelerle oluşan ve beslenen vesayetçi anlayışın, zaman zaman açıkça bazen de örtülü bir şekilde milletin seçtiği iktidara müdahalelerde bulunduğu ve kendini iktidarın asıl sahibi olarak gördüğü, 15 Temmuz 2016 tarihinde millet iradesiyle oluşan iktidarı hazmedemeyen bu anlayışın başka bir kisve ile ortaya çıktığı; iktidarı, devleti ve ülkeyi işgal etmek için harekete geçtiği, ancak milletin ferasetiyle bu kalkışmanın engellendiği,

1961’den itibaren anayasalarda bürokrat kökenli bir kişi olarak tasarlanan Cumhurbaşkanının konumu ve yetkileriyle ilgili gelişmelerin dikkat çekici olduğu ve Cumhurbaşkanının 1961’de sahip olduğu sembolik yetkilerin 1982 Anayasası’nda önemli derecede artırıldığı,

1980’lerin sonunda bürokrasi kökenli Cumhurbaşkanı yerine siyasetten gelen bir Cumhurbaşkanının seçilmesiyle vesayetçi tasarımın bozulduğu ve 2007 yılında Cumhurbaşkanının Parlamentoda seçtirilmemesi sonrasında yapılan Anayasa değişikliği ile Cumhurbaşkanının doğrudan halk tarafından seçilmesi esasının benimsendiği, halk tarafından ilk seçimin yapılmasıyla milletin doğrudan seçtiği geniş yetkileri bulunan, siyasetçi Cumhurbaşkanı profiline geçildiği,

Hükûmet sistemini bütüncül bir yaklaşımla ele almayı engelleyen sosyal ve siyasi şartlar ile gelişmelerin, sonuçta bir sistem karmaşasına yol açtığı, bu karmaşanın aşılması için hükûmet sisteminde esaslı bir düzenlemeyi içeren Anayasa değişikliği zaruretinin ortaya çıktığı, yürürlükteki Anayasa’nın tercih ettiği hükûmet sisteminin beklenen

kamusal faydayı istenen düzeyde sağlayamadığı, istikrarsızlığın, krizlerin ve vesayetlerin önünde mutlak bir güvence oluşturamadığı,

1961'den sonra parlamenter hükümet sisteminin istikrar üretemediği, 1983 tarihinden günümüze kadar geçen 33 yılda 21 hükümet kurulduğu, ortalama ömürlerinin bir buçuk yıl sürdüğü, ülkemizdeki siyasi hayatın istikrara kavuşturulması ve tartışmasız istikrar üreten bir sistemin öneminin açık olduğu,

Milletin sadece yasama organını seçtiği, yürütme organının yasama organı içinden çıktığı ve Meclis dengelerinin hükümet kurma ve hükümeti düşürmede etkili olduğu bir sistem yerine; yasama ve yürütme organlarının ayrı ayrı ve doğrudan millet tarafından seçildiği bir sistemin benimsenmesinin ülkemizin şartları ve ihtiyaçlarına daha uygun olduğu, seçim ve hükümet sisteminin bizatihi istikrar üretmesi gerektiği,

Bu Anayasa değişikliği ile öngörülen hükümet sisteminin kurgulanırken Cumhurbaşkanlığı ve parlamento seçimlerinin eş zamanlı olarak yapılması ve sistemde bir tıkanmanın ortaya çıkması halinde Meclis ve Cumhurbaşkanı seçimlerinin birlikte yenilenmesine imkân verildiği,

Anayasa Değişikliği Teklifiyle sunulan modelin Türkiye'nin sistem tecrübesi ve dünya hükümet sistemi pratikleri gözetilerek geliştirilmiş rasyonel bir model olduğu, belirtilmektedir.

4. Teklif Maddelerinin İçeriği

2/1504 esas numaralı Kanun Teklifi ile 7/11/1982 tarihli ve 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının;

-Yargı yetkisine ilişkin maddeye “bağımsız” ibaresinden sonra gelmek üzere “ve tarafsız” ibaresi eklenmesi ile yargının tarafsızlığı ilkesine vurgu yapılması,

-Türkiye Büyük Millet Meclisinin “beşyüzelli” olan milletvekili sayısının “altıyüze” çıkarılması,

-Milletvekili seçilebilmek için öngörülen “yirmibeş” yaş şartının “onsekiz” yaşa düşürülmesi, ikinci fıkrasında yer alan “yükümlü olduğu askerlik hizmetini yapmamış olanlar” ibaresinin de “askerlikle ilişkisi olanlar” şeklinde değiştirilmesi ile siyasette gençlerin önünün açılması,

-Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanı seçimlerinin birlikte ve beş yılda bir yapılması,

-Yedek milletvekili uygulamasının getirilmesi ve boşalan TBMM üyeliklerinin aynı siyasi partinin yedek milletvekilleriyle doldurulması,

-Hükümet sistemi değişikliğine uyarlamak amacıyla TBMM'nin görev ve yetkilerinin yeniden düzenlenmesi,

-Kanun teklif etmeye sadece milletvekillerinin yetkili olduğunun düzenlenmesi ile kanun tasarısı uygulamasının sona erdirilmesi,

-Cumhurbaşkanı tarafından onaylanmayıp Meclise geri gönderilen kanun tekliflerinin kanunlaşabilmesi için TBMM üye tamsayısının salt çoğunluğunun kabulü şartının düzenlenmesi,

-Hükümet sistemi değişikliği doğrultusunda vekâletle oy kullanılmasının sona erdirilmesi,

-Meclis soruşturması önergesinin Meclis üye tamsayısının salt çoğunluğuyla verilebilmesi, Meclis soruşturması komisyonunun ise ancak Meclis üye tamsayısının beşte üç çoğunluğuyla kurulabilmesi ve Cumhurbaşkanının Yüce Divana sevk edilebilmesinin Meclis üye tamsayısının en az üçte iki çoğunluğu ile mümkün olması,

-Cumhurbaşkanına, kanun ve Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin uygulanmasını sağlamak üzere yönetmelik çıkarma yetkisi verilmesi,

-Cumhurbaşkanının tek başına yapacağı işlemler ile Yüksek Askeri Şuranın tüm kararlarına karşı yargı yolunun açılması,

-40 yaşını doldurmuş, yükseköğrenim yapmış, TBMM üyeleri ve milletvekili seçilme yeterliliğine sahip doğuştan Türk vatandaşlarının Cumhurbaşkanlığı adayı gösterilebilmesi,

-Cumhurbaşkanlığı adayı gösterebilecek olanların sayısının artırılması; siyasi parti grupları ile en son yapılan milletvekili genel seçimlerinde toplam geçerli oyların tek başına veya birlikte en az yüzde beşini almış olan siyasi partiler ile en az yüz bin seçmenin Cumhurbaşkanlığı adayı gösterebilmesi,

-Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle düzenlenen konuda Meclisin kanun çıkarması halinde bu kararnamelerin hükümsüz hale geleceği,

-Yürütme üyelerinin parlamento içinden belirlenebileceği gibi tamamen Meclis dışından da seçilebileceği, seçimin kesinleşmesiyle yürütmenin oluşacağı,

-Cumhurbaşkanına vekâlet görevinin, Cumhurbaşkanlığı yardımcısına ait olacağı,

-Cumhurbaşkanlığı ve bakanların denetiminde “Yüce Divan” için Mecliste nitelikli çoğunluğun sağlanması,

-Devlet Denetleme Kurulunun yetki alanına idari soruşturmanın eklenmesi, Silahlı Kuvvetlerin de yetki alanına dâhil edilmesi, Kurulun işleyişi ve özlük işlerinin Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile düzenlenebilmesi,

-Bütçeyi, yürütme erkinin başı olarak Cumhurbaşkanının Meclis’e sunması, bütçe kanununun süresinde yürürlüğe konulamaması halinde bir önceki yılın bütçesinin yeniden değerlendirme oranına göre artırılarak yürürlüğe konulması,

-Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun yapısında, oluşumunda ve üyelerinin seçiminde değişiklik yapılması,

-Milli Güvenlik Kurulunun yapısının yeniden düzenlenmesi,

-Olağanüstü hâl yönetim usulünün yeniden düzenlenmesi,

-Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle kamu tüzel kişiliğinin kurulması ve üst düzey kamu görevlilerinin atanmalarına ilişkin düzenleme yapılması,

-Savaş hâli ve disiplin mahkemeleri dışında askeri mahkemelerin kurulamaması,

-Anayasa Mahkemesinin üye sayısının azaltılması ve Anayasa Mahkemesinde iptal davası açılabilmesine ilişkin hükümlerde değişiklik yapılması,

-Anayasa’nın birçok maddesinde yer alan; “kanun hükmünde kararname” ibarelerinin, “Cumhurbaşkanlığı kararnamesi”, “Başbakan” ibaresinin “Cumhurbaşkanlığı yardımcısı”, “Bakanlar Kurulu” ibaresinin de “Cumhurbaşkanlığı” şeklinde değiştirilmesi,

-Bütçe ve kesinhesap kanunu ile ilgili hükümlerde düzenleme yapılarak bunlara ilişkin esasların birleştirilmesi,

-Teklif’le öngörülen hükümet sistemine geçişte TBMM’nin 27’nci Yasama Dönemi genel seçimi ile Cumhurbaşkanı seçiminin 3/11/2019 tarihinde birlikte yapılması, hangi maddenin, hangi düzenlemenin ne zaman yürürlüğe gireceğine ilişkin intikal hükümlerinin düzenlenmesi,

-82’nci maddesinin ikinci fıkrasının ikinci cümlesi, 96’ncı maddesinin ikinci fıkrası, 117’nci maddesinin son fıkrası, 125’inci maddesinin ikinci fıkrası, 127’nci maddesinin üçüncü fıkrasının ikinci cümlesi, 150’nci maddesinin birinci fıkrasının son cümlesi ile 91, 99, 100, 102, 107, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 120, 121, 122, 145, 156, 157, 162, 163 ve 164’üncü maddelerinin yürürlükten kaldırılması, öngörülmektedir.

5. Teklifin Görüşülmesi

5.1. Teklifin Anayasaya Aykırılığı İddialarının Görüşülmesi

Teklif’in geneli üzerindeki görüşmelere geçilirken “Teklif’in Anayasa’ya aykırı olduğu ve geri çekilmesi gerektiğine” ilişkin iki adet önerge verilmiştir. Bu önergeler işleme alınmış, Anayasaya aykırılık iddiaları Komisyonunda tartışılmış ve oylanıp, reddedildikten sonra Teklif’in geneli üzerinde görüşmelere geçilmiştir.

Cumhuriyet Halk Partisine mensup Komisyon üyesi milletvekillerince verilen ilk önergenin aykırılık gerekçesi, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nda değişiklik öngören Teklif’in, Anayasa’nın değiştirilmesi teklif edilemeyen maddelerine aykırı olduğudur. Bu hususta yapılan tartışmalarda; Teklif’in, İçtüzüğü’nün 38’inci maddesine göre “Bir komisyonun, bir tasarı veya Teklif’in Anayasa’ya aykırı olduğunu gördüğü takdirde gerekçesini belirterek maddelerin müzakeresine geçmeden reddeder.” maddesi uyarınca geri çekilmesi gerektiği belirtilmiştir. Anayasa değişikliklerinin de içerik itibarıyla Anayasa’ya aykırılığının tartışılması gerektiği, Anayasa’nın 4’üncü maddesindeki “Devletin şeklinin Cumhuriyet olduğu hakkındaki hüküm ile 2’nci maddesindeki Cumhuriyetin nitelikleri ve 3’üncü maddesi hükümleri değiştirilemez ve değiştirilmesi teklif edilemez.” hükmüne göre teklif yasağının Anayasa değişiklikleri için de geçerli olduğu, Teklif ile her ne kadar Anayasa’nın ilk dört maddesinde değişiklik yapılsa da Anayasa Mahkemesinin kararları doğrultusunda; diğer maddelerde yapılan değişikliklerin Anayasa’nın ilk maddesinde tarif edilen ilkeleri ortadan kaldırması durumunda, değişiklik tekliflerinin değiştirilemezlik ve teklif edilemezlik kapsamında incelenebileceği belirtilmiştir.

Komisyonunda Anayasa’ya aykırılık iddiası değerlendirilmiştir. Öncelikle konunun iki boyutu olduğu ortaya konulmuştur. Birinci boyut bir anayasa değişikliğinin anayasaya aykırılığının söz konusu olup olamayacağı, ikincisi ise bir anayasa değişikliğinin Anayasaya aykırılığı bakımından Anayasa Mahkemesince incelenip incelenemeyeceğidir. Her iki boyutu itibarıyla konu ülkemizde 1970’ten beri tartışılmıştır (Anayasa Mahkemesinin 16/06/1970 tarihli ve 1970/31 sayılı kararı). Zaman içinde Anayasa kurallarında yapılan değişikliklerle de konu açıklığa kavuşturulmuştur.

Öncelikle, Anayasa’da belirtilen usullere uygun olarak gerçekleştirilen bir Anayasa değişikliği bir Anayasa kuralıdır ve diğer anayasa kurallarıyla eşit değerdedir. Böyle bir anayasa kuralının hangi ölçülere göre Anayasa’ya aykırılığı iddia edilebilecektir? Bir hukuk kuralı, ancak normlar hiyerarşisine göre kendisinden üstün düzeydeki hukuk normuna/normlarına aykırı addedilebilir. Aynı düzeydeki hukuk normları arasında altlık-üstlük ilişkisi olamaz. Değiştirilme ve teklif yasağı getirilmiş olan kurallar, anayasa kuralları içinde hiyerarşik olarak üstün kurallar değil, sadece değiştirilmesi engellenmiş kurallardır. Bu kuralların bir ölçü norm olarak kullanılması, hem mantıken hem de hukuken doğru değildir. Eğer anayasa koyucu, anayasa kuralları arasında altlık-üstlük ilişkisi kurmak ve bazı ölçü normlar belirlemek isteseydi bunu açık bir şekilde yapardı.

İkinci husus, birinciyi teyit eder mahiyette olmak üzere, anayasa değişikliklerinin denetimi Anayasa tarafından sadece şekil bakımından denetimle sınırlandırılmış ve bu şekil denetiminin de neden ibaret olduğu açıkça belirlenmiştir. Anayasa kurallarının birbirine aykırılığının incelenmesi şekil bakımından değil esas bakımından bir incelemedir. Şu halde anayasa koyucu, anayasa değişikliklerinin esas bakımından incelenmesinin önünü açık bir hükümle kapatarak, anayasa kuralları arasında altlık-üstlük ilişkisi bulunmadığını ortaya koymuştur.

Anayasa Mahkemesinin Anayasa değişikliklerini incelemesi konusunda ülkemizde yaşananlar Anayasa koyucunun zaman içinde sınırlayıcı bir tutum tercih etmesine yol açmıştır. 1961 Anayasası döneminde, anayasa değişikliklerini yorum yoluyla esas bakımından da denetleyen Anayasa Mahkemesine tepki olarak, 1982 Anayasası, anayasa değişikliklerinin sadece şekil bakımından denetlenebileceğini, şekil denetiminin ise teklif ve oylama çoğunluğuna ve ivedilikle görüşme yasağına uyulup uyulmadığı hususları ile sınırlı olduğunu açık bir şekilde ifade etmiştir (Md. 148/1). Şu halde, anayasa değişikliklerinin Anayasa’ya aykırılığı iddiası hem hukuken hem de Anayasa’daki düzenlemelere göre kabul edilebilir bir iddia değildir. Özellikle Anayasa’daki değiştirilemez maddelerin içerikleriyle ilgili kişisel yorumlardan hareketle, değiştirilemez maddelerin değiştirilmesinin değil de, bu kişisel yorumlara aykırılığın Anayasa’ya aykırılık diye sunulması mümkün görülemez. Anayasa’nın 4’üncü maddesiyle ilk üç madde için öngörülen değiştirilemezlik koruması, bu maddelerdeki kavramların kişisel yorumlarını da kapsayacak şekilde genişletilemez.

Komisyonumuzda görüşülen Teklif, Anayasa’nın ilk üç maddesinde değişiklik öngören bir teklif değildir; bu bakımdan değiştirilemezlik yasağı çerçevesinde incelenmesi doğru değildir. Rejim değişikliği iddiasıyla yapılan değerlendirmeler, tamamen sübjektif, hukuki dayanaktan yoksun, siyasi ve ideolojik değerlendirmelerdir.

Halkların Demokratik Partisine mensup Komisyon üyesi milletvekilleri tarafından verilen ve Teklif’in Anayasa’ya aykırılığı nedeniyle geri çekilmesine ilişkin önerenin gerekçesinde ve önergeyi savunmak üzere söz alan milletvekili tarafından ileri sürülen görüşlerde; ülkenin hâlihazırda olağanüstü hâl koşullarında yönetilmekte olduğu, yürütmenin olağanüstü hâl kanun hükmünde kararnameleleriyle olağanüstü yetkilerle

donatıldığı, basın ve toplum özgürlüğünün olmadığı ortamda Anayasa Değişiklik Teklifi'nin görüşülemeyeceği ve Teklif'in geri çekilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Bu düşünceye karşılık olarak da, mevzuatımızda olağanüstü halin geçerli olduğu süre zarfında Anayasa değişikliği yapılamayacağına ilişkin herhangi bir düzenlemenin yer almadığı, olağanüstü hal ilanını gerektiren sebeplerin belli olduğu, uygulamaların ve düzenlemelerin bu sebeplerle bağlantılı ve sınırlı olduğu, Anayasa değişiklik sürecini ve bu süreçteki tartışma ve değerlendirmeleri etkileyecek bir mahiyet taşımadığı, esasen önceki yıllarda da olağanüstü hal dönemlerinde Anayasa değişikliklerinin yapıldığı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak, yukarıda izahı yapılan gerekçelerle Teklif'in bir bütün olarak Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İçtüzüğü'nün 38'inci maddesi uyarınca maddelerin müzakeresine geçilmeden reddedilmesi gerektiğine ilişkin önergeler işleme alınmış, yukarıda değinilen tartışmalar neticesinde Anayasa Değişiklik Teklifi'nin Anayasa'ya aykırılığı iddiasının doğru olmadığı ifade edilmiş ve önergelerin oylamasına geçilmiştir.

Teklif'in farklı gerekçelerle Anayasa'ya aykırılığını ileri süren her iki önerge, müzakerelerden sonra Komisyon'da ayrı ayrı oylanmış ve oyçokluğuyla reddedilmiştir.

5.2. Teklifin Görüşülmesi Sırasında Usule İlişkin Verilen Diğer Önergeler

Cumhuriyet Halk Partisine mensup Komisyon üyesi milletvekilleri tarafından görüşmeler esnasında ihtisas komisyonlarından olan Adalet Komisyonu, İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, Milli Savunma Komisyonu ile Plan ve Bütçe Komisyonlarından görüş istenmesine ilişkin önerge ile Komisyon çalışmalarına İçtüzüğü'nün 30'uncu maddesi uyarınca bazı kamu kurum ve kuruluşlarıyla, sivil toplum örgütleri ile isimleri belirtilen uzmanların çağrılmasına ilişkin önerge verilmiştir.

Komisyon Başkanlığımızca yapılan inceleme neticesinde 1982 Anayasası döneminde, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı bütün Anayasa değişiklik tekliflerini esas komisyon olarak Anayasa Komisyonuna havale etmiştir. Anayasa değişiklik teklifleri Anayasa Komisyonu dışında tali komisyon olarak herhangi bir ihtisas komisyonuna havale edilmemiş ve başka bir komisyon'da görüşülmemiştir. Çeşitli tarihlerde yapılan; 17/5/1987 tarihli ve 3361 sayılı Kanun, 8/7/1993 tarihli ve 3913 sayılı Kanun, 23/7/1995 tarihli ve 4121 sayılı Kanun, 18/6/1999 tarihli ve 4388 sayılı Kanun, 3/10/2001 tarihli ve 4709 sayılı Kanun, 21/11/2001 tarihli ve 4720 sayılı Kanun, 27/12/2002 tarihli ve 4777 sayılı Kanun, 7/5/2004 tarihli ve 5170 sayılı Kanun, 21/06/2005 tarihli ve 5370 sayılı Kanun, 29/10/2005 tarihli ve 5428 sayılı Kanun, 13/10/2006 tarihli ve 5551 sayılı Kanun, 10/05/2007 tarihli ve 5659 sayılı Kanun, 21/05/2007 tarihli ve 5678 sayılı Kanun, 9/2/2008 tarihli ve 5735 sayılı Kanun, 7/5/2010 tarihli ve 5982 sayılı Kanun, 17/3/2011 tarihli ve 6214 sayılı Kanun ve 20/5/2016 tarihli ve 6718 sayılı Kanun'a ilişkin tekliflerin havalesine bakılması halinde de bu durum teyit edilecektir.

2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda, başlangıç bölümü dahil 18 kez değişiklik yapılmıştır. Bu kapsamda, 2 kez başlangıç bölümünde, 109 asıl madde ve 4 geçici maddede değişiklik yapılmış, 6 geçici madde Anayasa'ya eklenmiş ve toplamda

119 madde değişikliği yapılmıştır. Bu değişikliklerden hiçbirisi bir başka ihtisas komisyonuna havale edilmemiştir. Teklifin münhasıran Komisyonumuza havale edilmesine karşı hiçbir milletvekili, İçtüzüğün 73/son maddesine göre herhangi bir itirazda bulunmamıştır. Ayrıca, farklı maddelerden oluşan Teklif'in bütününe başka komisyonlara görüş almak için gönderilmesi talebinin söz konusu olamayacağı, hangi maddelerin ilgili Komisyonlara gönderilmesinin istendiğinin ilgili madde görüşülürken dile getirilmesi gerektiği Başkan tarafından ifade edilmiştir. Böylece önerge ile ilgili işlem yapılmasına gerek görülmemiş, maddelerin müzakeresi sırasında da ilgili maddelerle alakalı herhangi ayrı bir talep dile getirilmemiştir.

Diğer yandan Komisyon Başkanlığı toplantı başında Teklif ile bir şekilde ilgili olduğunu tespit ettiği bütün kamu kurumlarından temsilci davet etmiştir. Başkanlığımızca davet edilen bu kurumlar Raporun giriş bölümünde belirtilmiştir. İlgili kurum temsilcileri toplantının başından sonuna kadar müzakereleri takip etmiş ve fikirlerini Başkanlığımıza iletmıştır. Ayrıca Komisyona uzman davetinin Başkanlığın takdirinde olduğu değerlendirilmiştir.

Cumhuriyet Halk Partisine mensup milletvekilleri tarafından Anayasa Değişikliği Teklifi'nin Komisyondaki görüşmelerinin kamuoyu tarafından takip edilebilmesi amacıyla komisyon görüşmelerinin TRT-3 kanalından canlı yayınlanmasına ilişkin bir önerge de verilmiştir.

Teklif'in görüşmelerinde görsel basın toplantı salonunda yer alıp almamasına ilişkin olarak Komisyon Başkanı, TBMM TV haricindeki görsel basının toplantının başında görüntü kaydı aldıktan sonra salon dışına çıkması ve yazılı basının salonda kalması şeklindeki TBMM komisyonlarında uygulanan genel usulü benimsemiştir. Komisyon toplantısı açıldığında görüntü ve ses kaydı alan basın mensuplarının dışarıya çıkmaları istenmiş, toplantının görüntü ve ses kaydının Meclis Televizyonu tarafından yapılacağı, görüntülerin Meclis Televizyonundan temin edilebileceği açıkça belirtilmiştir. Ayrıca toplantı salonunda yazılı basına, toplantıyı takip edilebilmeleri amacıyla özel yer ayrılmıştır. Yazılı basın mensupları toplantıları başından sonuna kadar kolaylıkla takip etmişlerdir.

Toplantının başında Komisyon toplantı salonuna gelen tüm basın mensuplarına özellikle görsel basına ses ve görüntü kaydı alınması için müsaade edilmiştir. Daha sonra Komisyon müzakerelerinin sağlıklı yapılabilmesi, daha çok milletvekilinin görüşmelere katılabilmesi için Meclis TV dışındaki bütün görsel basın dışarı çıkarılmış ve çalışmalara bu şekilde devam edilmiştir. TBMM'nin diğer ihtisas komisyonlarındaki uygulamalar da bu yöndedir. Konuşmasını yapan milletvekillerine istemeleri halinde görüntüleri Meclis TV'den alabileceklerine dair hatırlatmalar da yapılmıştır. Ayrıca, Komisyondaki bu görüşmelere ait video kaydı görüntülerine Türkiye Büyük Millet Meclisi yerel ağ servisi üzerinden http://tbmm.intranet/anayasa_komisyonu.htm adresinden ulaşılabilir. Belirtilen önerge müzakerelerden sonra işleme alınmış ve oy çokluğuyla reddedilmiştir.

Halkların Demokratik Partisine mensup Komisyon üyesi milletvekilleri tarafından verilen Komisyon gündeminde bulunan ve görüşülmekte olan 2/1504 esas numaralı Kanun Teklifi görüşmelerine Halkların Demokratik Partisi Eş Genel Başkanları dâhil

oniki milletvekilinin tutuklu olmaları nedeniyle katılamadıkları, bu durumun Anayasa'nın yasama yetkisini düzenleyen maddeleri ve İttüzüğün 29'uncu maddesinde yer alan "*komisyonda istem sırasına göre söz verilir*" ve 31'inci maddesinde yer alan "*komisyonlarda TBMM üyeleri ve Bakanlar Kurulu üyeleri söz alabilirler*" hükümlerine aykırı olduğu, zira tutuklu bulunan milletvekillerinin bu görüşmelere katılma taleplerinin bulunduğu, bu nedenle görüşmelerin durdurulmasını talep eden önergesi de değerlendirilmiştir.

Önerge sahiplerinden bir milletvekiline önergesini açıklamak üzere söz verildikten sonra yapılan oylama sonucunda önerge oyçokluğuyla reddedilmiştir.

5.3. Teklifin Geneli Üzerindeki Görüşmeler

Teklif'in geneli üzerindeki görüşmelerde Komisyon Başkanı İstanbul Milletvekili Mustafa ŞENTOP;

-Anayasa değişikliği yapan iktidarların asli ve tali kurucu iktidar olmak üzere ikiye ayrıldığını; asli kurucu iktidarın yürürlükteki Anayasadaki usullere bağlı olmaksızın anayasa yapabilen iktidar, tali kurucu iktidarın ise yürürlükteki anayasada değişiklik usullerine tabi olarak anayasa değişikliği yapan iktidar olduğunu ve görüşülmekte olan Teklif'e ilişkin çalışmaların, Anayasa'nın 175'inci maddesinde yer alan esas ve usuller çerçevesinde yapılan tali kurucu iktidar faaliyeti olduğunu,

-Anayasa değişiklik sürecinde karşımıza çıkan mutabakat kavramının, günlük hayatta ve siyasi hayatta da sıkça kullanıldığını, bu kavramın içeriğinin net olmadığını, kullanana göre farklı kapsamda anlamlar yüklendiğini, özellikle anayasa değişikliği söz konusu olduğunda bu kavrama objektif ve somut bir anlam yüklemek gerektiğini, hukukun aradığı mutabakata Anayasa'da somutluk kazandırıldığını, mutabakatın kapsamının ne olduğunun 175'inci maddeye göre belirleneceğini, bir anayasa değişiklik teklifinin milletvekili sayısının üçte ikisi üzerinde kabul edilmesi halinde doğrudan yürürlüğe girebilecek bir mutabakata sahip olduğunu, bu oranın altında ama en az beşte üç milletvekili tarafından kabul edilmesi durumunda ise teklifin referandumla birlikte değerlendirilmesinin Anayasa'daki anlamıyla somut bir mutabakat olduğunu, bunun dışında mutabakatın kapsamıyla alakalı değerlendirmelerin tamamen sübjektif ve kişisel değerlendirmeler olduğunu,

-Türkiye'nin anayasa tarihinin doğru okunması gerektiğini, 27 Mayıs 1960 ve 12 Eylül 1980 askeri darbelerinin Anayasalara koymuş olduğu kuralların Cumhuriyetin kurucu ilkeleri şeklinde değerlendirilmesinin bilgi yanlışlığı olduğunu ve anakronik bulunacağını, farklı dönemlerde Anayasalarda yapılan değişikliklerin doğru takip edilmesi gerektiğini, 1924 Anayasasında 1928 ve 1937 yıllarında köklü değişiklikler yapıldığını, 1924 Anayasanın 1'inci maddesinde yer alan ve halen Anayasanın 1'inci maddesinde aynı şekilde mevcut olan "Türkiye Devleti bir Cumhuriyettir." hükmünün korunmakla birlikte 2'nci maddede önemli değişiklikler olduğunu,

-1924 Anayasası'nda 2'nci maddenin ilk hali "Türkiye Devletinin dini İslam'dır, resmî dili Türkçedir, makarır Ankara şehridir." şeklindeyken 1928 değişikliği ile bu ibarenin çıkartıldığını, 1937 değişiklikleriyle ise maddenin "Türkiye Cumhuriyeti,

cumhuriyetçi, milliyetçi, halkçı, devletçi, laik ve inkılapçıdır. Resmî dili Türkçedir, makarî Ankara şehridir.” haline geldiğini,

-1960 darbesinden sonra yapılan 1961 Anayasasında Anayasa’nın 2’nci maddesinin “Türkiye Cumhuriyeti insan haklarına ve başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, millî, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletidir.” şeklinde düzenlendiğini,

-1961 Anayasası ile 1924 Anayasasının 2’nci maddesinde yer alan “cumhuriyetçi, halkçı, devletçi, inkılapçı ve milliyetçi” niteliklerinin çıkartıldığını, “milliyetçi” niteliği yerine “millî devlet” niteliğinin kabul edildiğini, bu ikisi arasındaki farkın özellikle Milli Birlik Komitesinde tartışıldığını ve gerekçelendirildiğini,

-1924 ve 1961 Anayasalarında değiştirilemez maddenin 1’inci madde olduğunu,

-1982 Anayasasında ise 1, 2 ve 3’üncü maddelerin değiştirilemez ve değiştirilmesi teklif edilemez olduğunu, 1924 ve 1961 Anayasalarındaki 1’inci madde ile sınırlı değiştirilmezlik yaklaşımının 1982 Anayasası hazırlanırken Danışma Meclisinde de devam ettiğini, ancak Milli Güvenlik Konseyindeki beş generalin mevcut hali belirlediğini,

-1982 Anayasası hazırlanırken 2’nci maddenin yeniden değiştirildiğini, cumhuriyetin niteliklerine “toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde” ve “Atatürk milliyetçiliği” ilkelerinin Milli Güvenlik Konseyince eklendiğini ve “insan haklarına dayanan” ilkesinin “insan haklarına saygılı” şeklinde değiştirildiğini,

-Cumhuriyetin en kısa tanımının “bir ülkede devlet başkanlığının babadan oğula veya irsi surette geçmediği devlet şekli” olduğunu, devlet başkanlığının irsi yolla geçmesi halinde ise monarşinin söz konusu olduğunu, bu ikisi dışında üçüncü bir şeklin bulunmadığını, dolayısıyla bir ülkede monarşi yoksa kendiliğinden cumhuriyetten söz edileceğini, bu sebeple ülkemizde saltanatın kaldırıldığı 1 Kasım 1922 günü itibarıyla devlet şeklinin Cumhuriyet olduğunu, 29 Ekim 1923’ün ise Cumhuriyetin ilan edildiği tarih olduğunu,

-Başbakanın da ifade ettiği şekilde rejimle ilgili tartışmaların 1923 yılında Cumhuriyetin ilanıyla bittiğini, bu tarihten itibaren devletin şekli konusunda tartışmaların sona erdiğini, daha sonraki bütün anayasalarda devletin şeklinin Cumhuriyet olduğu hükmünün bulunduğu ve Cumhuriyet konusunda tartışmanın yaşanmadığını, 1923’ten itibaren Türkiye’de Cumhuriyet karşıtı herhangi bir siyasi akım veya fikri hareket bulunmadığını, Cumhuriyetin istisnasız bütün milletimiz tarafında benimsenmiş ortak bir değer olduğunu, siyasi ve ideolojik karşıtlarını, Cumhuriyet karşıtı diye itham etmenin tarihi ve sosyolojik gerçeklerle, gerçeklikle örtüşmediğini, bunun ayrıştırıcı ve manipulatif bir yaklaşım olduğunu,

-1961 Anayasasıyla milletin iradesiyle oluşan iktidar dışında milletin onayına ihtiyacı olmayan, vesayetçi bürokratik bir iktidar alanı oluşturulduğunu,

-Aynı paradigmanın 1982 Anayasası döneminde de devam ettiğini, sorumluluğu olmayan Cumhurbaşkanıya çok fazla yetki verildiğini, bakış açısının aynı şekilde hâlâ milletin seçtiği iradeye iktidarı teslim etmemek ve bürokratik oligarşik yapıyı devam ettirmek olduğunu, bu paradigmanın milletin iradesini, milletin seçtiği iktidarı devre dışı bırakmaya, bırakamıyorsa sınırlamaya yönelik bir değişiklik olduğunu, bu nedenle millet

iradesiyle iktidara gelenlerin her zaman, daima bu iktidarın güçlendirilmesini ve bürokratik oligarşinin, vesayet alanının daraltılmasını önerdiklerini, ancak birçok kez başarılı olamadıklarını,

-Tarihimizdeki Hükümet sistemi tartışmalarının milli iradenin belirlediği siyasi iktidarı vesayetten kurtarmak amacına yönelik olduğunu ve tartışmaların bu sebeple her zaman Türkiye'nin gündeminde olduğunu,

-Başkanlık sisteminin kesinlikle bir rejim değişikliği değil bir hükümet modeli olduğu aksine görüşlerin algı oluşturma amaçlı olduğunu,

-Türkiye'nin geldiği nokta açısından demokratik olgunluğun başkanlık sistemine geçişi sağlayacak düzeyde olduğunu, Türkiye'nin yeni anayasa ve başkanlık sisteminin sağlayacağı güçlü zemin üzerinde yükseleceğini,

-Adalet ve Kalkınma Partisinden önce 1961 Anayasasının millet iradesini sınırlamaya yönelik paradigmasından kurtulmak amacıyla ağırlıklı olarak merkez sağ partiler ve politikacılar tarafından hükümet sistemi değişikliğinin önerildiğini ve tartışıldığını,

-Bugünden geriye doğru hükümet sistemi tartışmalarına hızlıca bakıldığında, Sayın Cumhurbaşkanımızın yeni Başbakan olduğu günlerde, 20 Nisan 2003'te başkanlık sisteminin Türkiye için ideal olduğunu bir televizyon programında net bir şekilde beyan ettiğini, 21 Nisan 2003 günlü gazetelerin bu görüşü manşetlerine taşıdığını, o gün itibarıyla cumhurbaşkanının henüz halk tarafından seçilmediği hatta bu ihtimalin ufukta bile görünmediğini, yine aynı şekilde 1988 yılında başkanlık sisteminin Türkiye için doğru olduğuna dair henüz seçim barajını aşmamış bir siyasi partinin il başkanı olarak görüş beyan ettiğini, 1979/80 yıllarında farklı siyasi partilerin yarı başkanlık sistemine dair önerilerinin bulunduğunu, esasen 1970'li yılların 1958 Fransız Anayasasının da etkisiyle yarı başkanlık sisteminin benimsenmesi tartışmalarıyla geçtiğini, 1973 seçimlerinde Necmettin Erbakan'ın seçim beyannamesinde başkanlık sisteminin önerildiğini, yine 1969'da Milli Nizam Partisi'nin parti programında başkanlık sistemi önerisinin bulunduğunu, Necip Fazıl Kısakürek'in başkanlık sistemi taraftarı olduğunu, kısaca 1961 Anayasasının uygulanmaya başlandığı yıllardan itibaren hükümet sistemi ve başkanlık tartışmalarının Türkiye'nin gündeminde bulunduğunu, Sayın Cumhurbaşkanımızın ilkokul öğrencisi olduğu yıllardan itibaren başkanlık sistemi önerilerinin gündemde olduğunu, bu sebeple hükümet sistemi tartışmasını kişisel talep gibi görmenin siyasi tarihle alakalı bilgi eksikliğine dayandığını ve gerçeklerden kopuk kötü niyetli bir yaklaşım olduğunu,

-21 Ekim 2007 referandumuyla Türkiye'de Cumhurbaşkanının halk tarafından doğrudan seçilmesinin benimsenmesiyle bir hükümet karmaşasının ortaya çıktığını,

-2007 yılından sonra sistemin parlamenter hükümet sistemi olmaktan çıktığını, çünkü parlamenter sistemde tek seçim ve tek meşruiyet anlayışıyla, sadece parlamentonun seçildiğini, hükümetin parlamento içinden çıktığını ve meşruiyetini parlamentodan aldığını, ancak hükümet sisteminin parlamentodan çıkmış hükümetin yanında seçimle göreve gelmiş cumhurbaşkanı olması durumunda yarı başkanlık, yürütme ve yasamanın ayrı ayrı ve doğrudan seçimle oluşması durumunda ise başkanlık

olarak adlandırılacağını, dolayısıyla 2007'den itibaren Türkiye'de özü itibarıyla yarı başkanlık sistemine geçildiğini, yarı başkanlık sistemine geçildiği halde ilk tasarımı parlamenter sistemi üzerine olan Anayasada bütünlüğün iyice bozulması üzerine sorunlar yaşandığını,

-1961 Anayasası döneminde parlamentonun seçtiği sembolik yetkilere sahip Cumhurbaşkanının, 1982 Anayasası döneminde yine parlamentonun seçtiği ancak çok geniş yetkilere sahip Cumhurbaşkanı haline geldiğini, 2007'de ise halkın doğrudan seçtiği çok geniş yetkilere sahip Cumhurbaşkanı statüsünün ortaya çıktığını, bu anayasal düzenleme sürecinin devamının başkanlık sistemine doğru evrileceğinin tabii olduğunu,

-Ancak hükûmet sisteminin ilk haliyle parlamenter sistem olarak tasarlandığı ve yetkilerin bu tasarıma göre düzenlendiği, fakat özü itibarıyla da yarı başkanlık sistemine dönüşen sistemin 2007'den itibaren ciddi bir hükûmet sistemi karmaşası içerisinde olduğunu, bu sistem karmaşasını çözmek için hükûmet sisteminin yeniden bir bütün olarak tasarlanması gerektiğini, yaşanan bu karmaşanın sona erdirilmesi için Teklif'le sert kuvvetler ayrılığını öngören Cumhurbaşkanlığı sisteminin önerildiğini,

-Amerika'da Başkanın, bakanları seçerken veya bazı önemli görevlere atamalar yaparken Senatodan görüş almasının sebebinin, esasen bir "federal yetki"nin kullanılmasından kaynaklandığını, görüşün Temsilciler Meclisi'nden değil Senato'dan alınıyor olmasının devletin yapısıyla alakalı farktan doğduğunu, çünkü Amerika'da federal devlete vücut veren iradenin federe devletlerin iradesi olduğunu, Teklif ile önerilen sistemde benzer bir durumun bu önemli fark sebebiyle olamayacağını, ifade etmiştir.

Teklif'in geneli üzerinde yapılan görüşmelerde Hükûmet adına söz alan Adalet Bakanı Bekir BOZDAĞ;

-Türkiye'de hükûmet sistemi tartışmalarının bugünün tartışması olmadığını, geçmişten itibaren tüm partilerin programlarında hükûmet sistemi değişikliğine ilişkin değerlendirmelerin yer aldığını, Turgut ÖZAL, Süleyman DEMİREL, Alparslan TÜRKEŞ ve Necmettin ERBAKAN gibi siyasi liderlerin sistem değişikliği önerdiğini,

-Adalet ve Kalkınma Partisi hükûmetlerinin de hükûmet sistemi değişikliğinin Türkiye için gerekli olduğunun altını çizdiğini, günümüzde siyasi istikrar doğuran, güçlü iktidar kuran, hızlı karar alan ve hızlı adım atan bir hükûmet sistemi değişikliğine ihtiyaç olduğunu,

-TBMM'deki siyasi partilerin Hükûmet sistemi tartışmasını anayasa boyutunda yerine getirmesi ve bu tartışmayı milletin huzuruna götürmesiyle milletin hakemliğinin bu tartışmalara son noktayı koyacağını, tüm siyasi partilerin sistem tartışmalarına katkı vermesini ve milletin hakemliğinden çekinilmemesi gerektiğini,

-Anayasada değişiklik yapmayı hedefleyen bu Teklif'le öngörülen Cumhurbaşkanlığı sisteminin esasında Türkiye'ye özgü yeni bir hükûmet sistemi ortaya koyduğunu,

-Hükûmet sistemleri tartışmasına bakıldığında, esasında kuvvetlerin ilişkisine göre hükûmet sistemleri tartışması yapıldığını; kuvvetlerin birbirinden sert ayrılığı veya yumuşak ayrılığına göre sistemlerin isimlendirildiğini,

-Teklif ile önerilen Cumhurbaşkanlığı sisteminin ise başkanlık, yarı başkanlık ve parlamenter sistemlerden çok farklı özellikleri olduğu gibi bu sistemlerin bazı özellikleriyle birlikte, kendi yapımıza ait bazı özellikleri de bünyesinde taşıyan Türkiye'ye özgü bir sistem olduğunu,

-Anayasanın 1'inci maddesinin "*Türkiye Devleti bir Cumhuriyettir.*" hükmüyle çok açık bir şekilde devletin şeklini tanımladığını, 2'nci maddesinin de Cumhuriyetin niteliklerini düzenlediğini, Teklif'in Cumhuriyeti devlet şekli olmaktan çıkarmadığını ve hatta bu hususta tartışma olmadığını, aksine Teklif'in Cumhuriyetin demokratik devlet niteliğini güçlendirdiğini, zira şu anda parlamenter sistem uygulamasında kuvvetler ayrılığının tam olmadığını, öngörülen Cumhurbaşkanlığı sisteminin esasında kuvvetleri birbirinden ayırarak ikisini de halkın doğrudan seçmesine imkân verdiğini,

-Teklif'in kanunlaşmasıyla yeni sisteme geçileceğini, yürütme organının ihtisas komisyonlarında ve Genel Kurulda temsilci bulundurmayacağını, bütçe haricinde hükûmetin kanun teklif edemeyeceğini, kanun tasarısı uygulamasının sona ereceğini,

-Teklif'in güçleri dengeleyen ve birbirine karşı fren mekanizmalarını da içeren bir yapı öngördüğünü ve Cumhurbaşkanlığı sistemine geçildiğinde parti içi disiplinde de zaman içerisinde gevşemelerin olacağını ve böylece milletvekillerinin güçlenmesiyle daha etkin bir yasama ve denetim faaliyeti gerçekleştirilebileceğini, parti içi disiplinin yumuşamasıyla yasama organının oldukça güçleneceğini,

-Cumhurbaşkanlığı sisteminin kuvvetler ayrılığını güçlendirmenin yanında siyasi istikrar öngören bir sistem olmasının sistemin doğal ve zorunlu sonucu olduğunu, oysa parlamenter sistemde siyasi istikrarın sistemin doğal sonucu olmadığını, halk istediğinde tek başına iktidar kurulabildiğini istemediği zaman da koalisyon kurulabildiğini, böylece siyasi istikrarı halkın iradesinin ortaya koyduğunu,

-Teklif ile öngörülen sistemin orta noktada buluşmaya, toplumu ortaklaşmaya götüreceğini, birlikte hareket etmeyi teşvik edeceğini, iktidara gelmek için bu yolun zorunlu olacağını,

-Getirilmek istenen düzenlemeyle daha fazla yetki değil, daha fazla denetlenebilir bir yürütme mekanizmasının da hızlandırılması için başkanlık sisteminin oluşmasının istendiği, bunun da Türkiye'nin önünü açacağı,

-Başkanlık sistemi talebinin kişisel bir hırs nedeniyle değil, siyasi sistemdeki sorunları çözmeye yönelik olduğunu, bu sistemde kaç kişi yarışsın yarışsın bir kişinin seçildiğini ve bu kimsenin de öngörülen süre kadar yönetimde kaldığını ve dolayısıyla yönetimde istikrarın sağlanacağını,

-Halkın çoğunluğunun oyunu almak gerektiğinden siyasi partilerin diğer partilerin seçmenlerinin oyunu alabilmek adına politikalar oluşturmak zorunda kalacağını ve böylece sistemin siyasi partileri merkeze yaklaştıracığını, bütün siyasi partilerin aşırı cılıktan uzaklaşacağını ve kucaklayıcı bir üslubu tercih etmesi gerekeceğini,

-Önerilen Cumhurbaşkanlığı sisteminde, Meclisin seçim kararı alması hâlinde Cumhurbaşkanı seçiminin, cumhurbaşkanının seçim kararı alması hâlinde Meclisin seçiminin yenilenmesi zaruretinin de olmasının kendimize özgü bir denetim, fren sistemi getirdiğini,

-Gensorunun millet tarafından doğrudan verileceğini ve ayrıca seçimin bitmesiyle hükûmet oluşacağından milletvekili transferlerinin de sona ereceğini, daima güçlü, istikrarlı bir iktidarı ortaya çıkacağını,

belirtmiştir.

Teklif'in ilk imza sahiplerinden Adalet ve Kalkınma Partisi Grup Başkanvekili Amasya Milletvekili Mehmet Naci BOSTANCI tarafından;

-Ülkemizde 1876'dan bu yana anayasa tartışmalarının gündemde olduğu, tarihimizde çeşitli anayasa değişiklikleri yaşandığı, ama genellikle de bu anayasa değişikliklerinin, özellikle 1961, 1982 Anayasalarının darbe anayasası olduğu için, halkın ve halkı temsil eden çeşitli kurum ve kuruluşların darbe anayasalarına ilişkin itirazlar dile getirdikleri, 1982 Anayasasında zaman içerisinde kısmi değişiklikler olduğu ancak Anayasanın ruhunun bir türlü gitmediği,

-Siyasi parti olarak sivil bir anayasanın hazırlanması için sürekli çabaladıkları, 24'üncü Yasama Döneminde buna ilişkin tartışmalar yaşandığı ve tüm siyasi partilerin katkı sağlayacağı eşit temsil üzerinden bir Uzlaşma Komisyonu kurulduğu, ancak bu Komisyonunda partilerinin başkanlık sistemi teklifine fırsat verilmemesi nedeniyle görüşülmediği, hâlbuki uzun yıllardır Hükûmet sistemi tartışmalarının yapıldığı,

-Görüşülen 2/1504 esas numaralı Teklif'le rejim değişikliği yapıldığı iddialarına da katılmadıklarını, eğer bir ülkede seçim yapıyorsa ve seçimle işbaşına gelen seçimlerle iktidardan düşüyorsa ve aynı zamanda temel haklara ve özgürlüklere ilişkin bir müktesebat söz konusu ise orada demokrasi olduğunun kabul edilmesi gerektiği, getirilen yirmi bir maddelik Teklif'in, esasen 2007 yılından itibaren Cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesine ilişkin düzenlemeden sonra ortaya çıkan iki başlılığı çözmek amacıyla, Cumhurbaşkanlığı sistemini düzenlediği,

-Konunun kamuoyuna intikal etmiş durumda olduğu, bütün milletvekillerinin esasen Teklif'in mahiyetine ilişkin bilgi sahibi oldukları, Teklif'in ülkemizin önemli gündemlerinden biri olduğu için milletvekillerinin bilgisi dâhilinde olduğu,

-Teklif'e ana hatlarıyla bakıldığında; milletvekili sayısının 550'den 600'e çıktığı, seçilme yaşının 18'e düştüğü, Cumhurbaşkanı seçimleriyle Meclis seçimlerinin aynı günde ve beş yılda bir yapılacağı, Meclisin belli bir konuda; Meclis araştırması ve genel görüşme yapabileceği, milletvekillerinin yazılı soru sorabileceği, siyasi partiler ve halk inisiyatifi tarafından Cumhurbaşkanlığına aday gösterilebileceği, Cumhurbaşkanının, cumhurbaşkanı yardımcıları ile bakanları atamaya yetkili kişi olarak yürütmenin başı olduğu, cumhurbaşkanı ve yardımcıları hakkında soruşturma açılabilmesi, Meclis üye tamsayısının beşte üç çoğunluğuyla seçimlerin yenilenmesine karar verilebileceği, bu durumda seçimlerin, karşılıklı bir dengeleme sistemi olarak birlikte yapılacağı, merkezî idare kapsamındaki kamu kurum ve kuruluşlarının kuruluş, görev, yetki ve sorumlulukları ile üst düzey kamu görevlilerinin atamalarına ilişkin esasların Cumhurbaşkanı kararnamesiyle düzenlenebileceği, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun iki daire şeklinde Hâkimler ve Savcılar Kurulu adını aldığı, askeri mahkemelerin de yürürlükten kaldırılacağı, Devlet Denetleme Kurulunun görev alanının genişletildiği,

- Teklif'in özetle Anayasa Komisyonu ve nihai olarak Genel Kurul aşamalarında olgunluğa erişeceği, bilgisi verilmiştir.

Teklif'in geneli üzerinde yapılan müzakerelerde aleyhte söz alan milletvekilleri tarafından;

-Egemenlik kavramının yasama, yürütme ve yargı organlarında somutlaştığı, milletin seçtiği egemenlik temsilcilerinin birbirlerini denetleyememesi ve güçlerin bir elde toplanması durumunda demokratik cumhuriyetten bahsedilemeyeceği,

-Sistemi demokratik yapan ve egemenliğin gerçekten millete ait olduğunu gösteren hususun güçlerin birbirini denetleyebilme gücü ve yeteneği olduğu,

-Demokrasilerde anayasacılığın kurumsal ve güçlü mekanizmalarla iktidarı sınırlama süreci olduğu, aksine iktidarları güçlendirme aracı olmadığı,

-Teklif ile getirilen sisteme bakıldığında bütün yetkilerin bir kişinin elinde toplandığı, bunun da başkanlık sisteminden ziyade tek adam rejimi olduğu, çünkü başkanlık sisteminin sert kuvvetler ayrılığına dayandığı,

-Teklif'te demokratik bir başkanlık sisteminde sistemin freni olan ve gücün tek elde toplanmasını önleyen mekanizmaların yer almadığı,

-Cumhuriyet rejiminin kurulduğu günden bu yana, egemenliği saltanattan alıp halka verme ve demokratikleşme çizgisinin benimsendiği, bu değişiklik Teklif'inin ise açık bir karşı devrim hareketi olarak egemenliği halktan alma girişimi olduğu,

-Anayasa değişikliğiyle başkanlık ambalajı adı altında tek adam rejimine geçilmek istendiği, bunun da hükûmet sisteminin değiştirilmesinden ziyade rejim değişikliği anlamına geldiği,

-Teklif'in anayasanın ilk dört maddesine aykırı olduğu, kuvvetler ayrılığını, demokratik hukuk devleti özelliğini ve Cumhuriyeti ortadan kaldıran bir nitelik taşıdığı,

-Teklif'in Türkiye'de otoriter bir rejimi kurmanın anayasal altyapısını hazırlama adımı olduğu, Türkiye'nin üniter yapısını ve birliğini tehdit edecek hükümler içeren ciddi bir dönüşümü ifade ettiği,

-Başkanlık sistemine geçecek ülkelerin gerekli denge ve denetleme mekanizmaları konusunda dikkatli olmaları gerektiği aksi takdirde yasama ve yargının darbe alacağı ve ciddi şekilde etkileneceği, başkanın parlamentoya katlanmak ve parlamenterlerden gelecek soruları yanıtlamak zorunda olması gerektiği,

-Yönetimde istikrar ile temsilde adalet arayışlarının gelgitlere sahne olduğu, çok partili hayatın başında eksik temsille istikrar sağlanırken, 1961 Anayasası ile istikrarsızlık pahasına adil sistem uygulandığı, 1982 Anayasasının yeniden istikrar için temsilden feragat dönemini başlattığı, 2007'deki anayasal değişiklikle Cumhurbaşkanının doğrudan halk tarafından seçilmesi kuralının iki başlılık sorununu derinleştirdiği, yönetim krizini büyüttüğü,

-Cumhurbaşkanlığı sistemi adı altında Türkiye'nin 1876 Kanuni Esasi'den beri 140 yıllık Anayasa ve parlamenter demokrasi tecrübesinin bir yana bırakılarak başkanlık sistemi getirilmek istendiği,

-Yedek milletvekilliği statüsünün milli iradenin ara denetim yapma olanağını ortadan kaldırdığını, ara seçimlerin, halka o zamana kadar yanlış yapan iktidarları sandık yoluyla denetleme imkânı verdiğini, yedek milletvekilliği sisteminin, milletin iktidarı denetlemeye dönük olan bu mekanizmayı elinden alacağını,

-Türkiye demokrasisini güçlendirmek konusunda bir çaba içerisinde olunacaksa demokrasinin ilkeleri anlamında öncelikle katılımcılık, şeffaflık, çoğulculuk, hukukun üstünlüğü, insan hak ve özgürlüklerini benimseme gibi demokratik ilkeler üzerinden rejimi güçlendirmenin yollarına odaklanmanın gerektiği,

-Bugünkü sistemde yürütme yetki ve görevinin Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulu tarafından paylaşıldığı ve Hükûmet sorumluluğunun Bakanlar Kurulunda olduğu, getirilen sistemde ise hükûmet etme yetkisinin tek başına Cumhurbaşkanına verildiği, egemenliğin kullanılmasının, hiçbir surette hiçbir kişiye, zümreye veya sınıfa bırakılamayacağı,

-Cumhurbaşkanının istediği kişileri Cumhurbaşkanı yardımcısı veya bakan olarak atayabileceği, bunlardan atama için herhangi bir nitelik aranmadığı, ancak kendilerine yasama dokunulmazlığının verildiği, hangi bakanlıkların kurulacağına kendisinin karar vereceği, istediği zaman bakanları görevden alabileceği,

-Önerilen sistemde Cumhurbaşkanının bütün yönetim işlerini yapabileceği, tek imza ile bakanlıkları ve kamu idaresinin tamamını istediği gibi kararnamelerle düzenleyebileceği,

-Türkiye'nin anayasa geleneğindeki Meclise karşı sorumlu Hükûmet sisteminin ortadan kaldırılacağı, yasama ile yürütme arasındaki ilişkinin koparıldığı, Meclisin işleyemez hale getirileceği,

-Öngörülen sistemle Cumhurbaşkanına yasama organının oluşum sürecinde yetkiler vererek ve yasama organının yetkilerine ortak ederek Meclisin yürütme organının emrine verildiği,

-Cumhurbaşkanı seçimi ile milletvekili seçiminin aynı gün yapıldığında parti genel başkanı olan Cumhurbaşkanı adayının aynı zamanda partisinin milletvekillerini de belirleme imkânı bulacağı, böylece seçilen Cumhurbaşkanının fiilen yasama organının da çoğunluğunu belirleyip kontrol edebileceği,

-Cumhurbaşkanı seçilme şartları arasında sayılan doğuştan Türk vatandaşı olma kıstasının sonradan vatandaş olanları üzeceği ve bu koşuldan vazgeçilmesi gerektiği, Türk vatandaşlığının aday olmak için yeterli olduğu,

-Her ne kadar Teklifte kanunlar ile düzenleme yapılan alanlarda kararname ile düzenleme yapılamayacağı yer olsa da, Cumhurbaşkanının tek imzayla hızlı bir şekilde kararname düzenleyebilmesi ve parlamentonun yasama süreci düşünüldüğünde, kararname ile her alana ilişkin düzenleme yapılacağı, dolayısıyla kararnamenin yasama yetkisinin devri anlamına geldiği, pratikte kararname çıkarılan konularda kanun çıkarmanın çok zor olacağı,

-Teklifte yer alan fesih yetkisinin Cumhurbaşkanının parlamentoyu tehdit etme aracı olduğu, çünkü Meclis eğer Teklif'e göre beşte üç milletvekiliyle Cumhurbaşkanının veto ettiği bir kanunu geçirebilecek çoğunluğu yakalarsa Cumhurbaşkanının fesih

yetkisini kullanabileceği, ayrıca, Meclisin Cumhurbaşkanı ya da bakanlardan biri hakkında soruşturma açılmasını istemesi durumunda da daha soruşturma açılmadan isterse Cumhurbaşkanının parlamentoyu feshedebileceği,

-Teklife göre, Meclisin de seçimleri yenileme kararı alarak hem parlamentoyu hem de cumhurbaşkanlığını yenileme yetkisi olmakla birlikte Cumhurbaşkanının yetkisi ile Meclis yetkisi arasında denge olmadığı, parlamento ancak beşte üç çoğunlukla seçimin yenilenmesi kararı alabilecekken Cumhurbaşkanının tek başına hiçbir gerekçe göstermeden Meclisi feshedebileceği,

-Parlamentonun Cumhurbaşkanını yeterince denetleyemeyeceği, Meclisin Hükûmeti denetleyebileceği en güçlü denetim yolları olan güvenoyu ve gensorunun kaldırıldığı, genel görüşmenin zayıflatıldığı,

-Düzenleme ile Cumhurbaşkanının herkese dokunabilen ama kendisine dokunulamayan bir şahsiyete dönüştürüldüğü, milletvekillerinin belediye meclis üyesi kadar dahi bir etkisinin ve yetkisinin kalmayacağı, bir kamu kurumunda çalışan kişilerden hiçbir farklarının kalmayacağı,

-Halkoylaması ile sonuçlanacak bütün aşamaların, serbest tartışma ortamını ve özgür basın yayın organlarına eşit erişim hakkını kısaca medya çoğulculuğunu gerekli kıldığını, aksi durumda anayasa kamuoyunun oluşturulamayacağı, olağanüstü halin sadece referandum öncesinde kaldırılmasının anayasa değişikliği sürecini meşru kılmaya yetmeyeceği,

-Hâlihazırda tutuklu bulunanlar nedeniyle bazı milletvekillerinin ve dolayısıyla seçildikleri seçim çevrelerinin iradesinin anayasa değişikliğine yansıtılamayacağı ve ilerde meşruiyet sorunu doğuracağı,

-Teklif ile teoride olmasına rağmen yargılanamaz bir Cumhurbaşkanı ile karşı karşıya kalınacağı, bir diğer husus da cumhurbaşkanı yemini değişmediği halde oluşacak durumun tarafsızlıkla nasıl bağdaştırılacağı,

-Olağanüstü hal dönemlerinde, dönemin doğası gereği otoritenin ve yetkilerin arttığı, hak ve özgürlük azaldığı için anayasa yapılamayacağı, bu hususun birçok akademisyen tarafından dile getirildiği, öncelikle anayasa değişikliğinin yapılabilmesi için antidemokratik yasaların yürürlükten kaldırılması gerektiği,

-Başkanlık rejimlerinin diktatörlüklere yol açma ihtimalinin parlamenter sistemlere kıyasla daha fazla olduğu, başkanlık sistemine geçmenin altında güçlü merkezileştirme arzusu yattığını, Türkiye'nin sorununun sistem sorunu olmadığı, sorunun demokrasi sorunu olduğu,

-Demokrasilerde sandığın önemli olduğu ancak tek başına yetersiz kaldığı, Anayasayı her sorunun çaresi olarak görme hastalığının var olduğu, Anayasa'nın diğer araçlarla desteklenmemesi halinde bir soruna çare olmayacağı,

-Teklif'le, getirilen sistemde kazananların her şeyi kazanacağı, kaybedenlerin ise her şeyi kaybedeceği, kuvvetlerin teklifinin, toplumu ikiye bölecek keskin bir bıçak gibi olacağı, faydadan çok zarara neden olacağı, bunun yerine yatay kuvvetler ayrılığının benimsenmesinin daha yararlı sonuçlar doğuracağı,

-Teklif'te temelde üç konuda düzenleme yapıldığı, Cumhurbaşkanının yetkilerinin artırıldığı, Meclisin yetkilerinin tırpanlandığı, denge ve denetleme ağıının zayıflatıldığı,

-Anayasa çalışmalarında toplum kesimlerinin her şeyi tartışabilmesi gerektiği, anayasa değişikliğinin kapalı bir kutuda tartışılıyor olmasının bir anayasa çalışması için hiç isabetli olmadığı,

-Teklif ile yargı organlarını tek kişinin belirlemesi nedeniyle, Danıştay ve Anayasa Mahkemesine üye seçimi ve yeni oluşturulan Hâkimler ve Savcılar Kurulunun üyelerinin belirlenmesi yöntemi nedeniyle yargının yürütmenin emrine gireceği ve tarafsızlık ile bağımsızlığından söz edilemeyeceği,

-Kararnemelerle yasama yetkisine ortak olacak Cumhurbaşkanının, yüksek mahkemelere, Hâkimler ve Savcılar Kuruluna üye atayarak yargıyı belirleyebileceği, böylece yargının Cumhurbaşkanına bağlı bir organ haline geleceği, şeklindeki görüş, eleştiri ve öneriler dile getirilmiştir.

Teklif'in geneli üzerinde yapılan müzakerelerde lehte söz alan milletvekilleri tarafından;

-Teklif'in apaçık bir hükümet sistemi değişikliği içerdiği halde bunu rejim değişikliği tartışmasına çekmek ve dönüştürmek çabasıyla Anayasanın ilk dört maddesine aykırılık iddiasının, söz konusu Teklif ile ilgisi olmayan bir zeminde kurgulanan öncüllerle, arzu edilen varsayımsal sonuçlara ulaşmak istenen bir senaryodan ibaret olduğu, bunun ise asla kabul edilemeyeceği,

-Teklif'in bir şahsa, bir gruba değil, aziz ve asil millete ve devletin geleceğine endeksli, demokratik Cumhuriyeti daha da güçlendirecek, yasama, yürütme ve yargı erkleri arasındaki kuvvetler ayrılığını gerçekleştirecek sistemik bir düşüncenin yansıması olduğu,

-Daha önce 18 defa değişikliğe uğramış olan 1982 Anayasası'nın değişiklik teklifinin Komisyonunda milletin temsilcileri olarak görüşülmesiyle söz, yetki ve kararın millette olduğu bir sürecin beraberce yaşandığı, bu sebeple Anayasa Değişikliği Teklifi'nin milli iradeyi yok ettiği iddiasının gerçek dışı olduğu,

-Teklif ile önerilen sistemin *sui generis*-kendine özgü bir Cumhurbaşkanlığı modeli olduğu, bu modelin başkanlık sistemini ana eksen alan Türkiye'ye özgü bir model ortaya koyan, ülkemizin tarihi tecrübesini, millî ve yerli bakışını evrensel anlamda ortaya koyan bir perspektif öngören bir düzenleme olduğu, kendi bağlamında ve sistematğinde, doğru ve isabetli bir şekilde değerlendirilmesi gerektiği,

-İlk defa halk tarafından doğrudan seçilen Cumhurbaşkanının içinde bulunduğu fiili durumun anayasaya aykırılık teşkil etmediği, 1982 Anayasası'nda düzenlenen anayasal yetkilerini etkin bir şekilde kullandığı,

-Önerilen hükümet sisteminin vesayet odaklarının rol üstlenmesine son verdiği, 28 Şubat ve Cumhurbaşkanının seçilmesini engelleyen 367 krizi örneklerinde yaşandığı gibi bürokratik oligarşinin etkinliğinin ortadan kaldırılarak millet ile devlet

kaynaşmasının gerçekleştirildiği, milli egemenliğin doğrudan millet tarafından kullanılarak yasama ile birlikte yürütme erkinin belirlendiği,

-Tarihimizde her on yılda bir gerçekleşen askeri müdahalelerle siyasi süreçlerin sürekli tıkanıp, demokrasiye yapılan müdahalelerle anayasal demokratik sistemin bu süreçlerden olumsuz etkilendiği, böylece toplumsal gerçeklikten kopuk, meşru iktidarların sık sık görevden uzaklaştırıldığı darbeler sonucunda yapılan anayasalarla toplumun yönetilmek durumunda kaldığı,

-Oysaki anayasaların devletin kurucu belgeleri ve birer toplum sözleşmesi olması gerektiği, anayasa ile toplumun ortak iradesini, nasıl bir devlet istediğini, kendisi ile devlet arasındaki ilişkileri hem hukuki hem de siyasi bir metin olarak açıkladığı,

-1982 darbe Anayasasının yürürlüğe girdiği günden bu yana çok tartışılan bir anayasa olduğu ve tartışmalara bakıldığında, temel hak ve hürriyetlerin düzenlenmesinin yetersizliği, anayasada demokratik olmayan hükümlerin yer aldığı eleştirileri ve 1982 Anayasası'nın değişen toplum yapısına cevap veremediği gibi konuların önemli yer tuttuğu, bu nedenle on sekiz kez 1995, 2001, 2004, 2007, 2010 yıllarında yapılan değişikliklerle 119 maddede tadilata gidildiği, bunun da halen yeterli gelmediği,

-1982 Anayasasında yapılan değişikliklerin yeterli olmadığı, yürürlüğe girdiği tarihten günümüze kadar geçirmiş olduğu çok sayıda değişikliğe rağmen vesayetçi ve otorite yanlısı dokusunu korumayı başardığı, yeni bir anayasanın yapılması konusunda bütün siyasi partilerin seçim dönemlerinde halka vaatte bulunduğu,

-2007 referandumuyla birlikte Cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesine dönük anayasa değişikliği sonucu oluşan tablonun yol açtığı belirsizliğin sonunda ortaya çıkan fiilî durumun sistemik bir sorun olmayı sürdürdüğü,

-Türkiye'nin yeni bir toplum sözleşmesine ihtiyacı olduğu, bilhassa 15 Temmuz 2016 tarihinden sonra bu ihtiyacın acil bir hâl aldığı, bu tarihten itibaren bambaşka bir Türkiye tablosuyla karşılaşıldığı, erkler arasında yaşanan sorunlar sebebiyle devletin daha vahim durumlarla karşılaşabileceği,

-Görüşülen Anayasa Değişiklik Teklifi'nin en dikkat çekici düzenlemelerinden birisinin, Cumhurbaşkanının yetki ve sorumluluk dengesine ilişkin olduğu, 1982 Anayasasının Cumhurbaşkanına geniş yetkiler tanıdığı, ancak bu yetkilere rağmen Cumhurbaşkanı için neredeyse hiçbir sorumluluk öngörülmediği, yegane sorumluluğun Meclisin üye tamsayısının dörtte üç gibi ulaşılması güç bir çoğunlukla ve sadece vatana ihanet suçlamasıyla Yüce Divan yargılaması olduğu, vatana ihanet suçunu düzenleyen kanunun da yürürlükten kaldırıldığı ve böylece bir boşluğun oluştuğu, yargılanamaz bir Cumhurbaşkanı ile karşı karşıya olunduğu,

-Mevcut sistemde yürütmenin parlamento üzerindeki etkisinin sistemde sorun oluşturduğu bu düzenlemeyle yasama ve yürütmenin birbirinden ayrıldığı,

-Gerek komisyonlardaki gerekse Genel Kuruldaki müzakerelerin objektif ve rasyonel olmadığı, müzakerelerin iktidar-muhalefet ikiliğine mahkûm ve tek partili hükûmetlerde sonucun değişmediği müzakerelerin formaliteler olarak cereyan etmekte olduğu,

-Yasama organının yürütmeyi denetlemek için kullandığı soru, genel görüşme, Meclis araştırması, Meclis soruşturması ve gensoru araçlarının beklenen hedefleri gerçekleştirmekten uzak olduğu, bunda kısmen hükûmetlerin parlamentoyu kontrol edebilmelerinin, kısmen de muhalefetin bu araçları reel hedefler gözetmeden kullanmalarının etkili olduğu,

-Önerilen sistemin bir Hükûmet sistemi olduğu, rejim değişikliğiyle bir ilgisinin bulunmadığı, Hükûmet sisteminin değişmesiyle birlikte Türkiye'nin eyaletlere ayrılacağı gibi bir algının yanlış olduğu, federasyonun devlet yapısıyla ilgili bir husus olduğu, bu değişiklikle üniter yapıda herhangi bir değişiklik yapılmadığı, bu ülkede diktatörlerin ortaya çıkmasına toplumun izin vermeyeceği ve bu topraklardan diktatör çıkmadığı, çıkamayacağı, toplumsal yapının buna müsaade etmeyeceği,

-Yapılan düzenleme ile çifte meşruiyetin söz konusu olacağı, hem yasama hem de yürütmenin yani Hükûmetin doğrudan halktan meşruiyetini alacağı çünkü iki kuvvetin halk tarafından seçileceği,

-Önerilen sistemde, yürütmenin kanun tasarısı sunma yetkisinin olamayacağı sadece milletvekillerinin kanun teklif etme yetkisinin bulunacağı, bunun da doğal olarak parlamentoyu güçlendireceği, seçimlerden hükûmet çıkmaması sorununun ortadan kalkacağı bu vesileyle yürütmeye istikrar sağlanacağı ve yürütmedeki çift başlılığın ve koalisyonların sona ereceği ve başbakanlığın tarihte yerini alacağı,

-Siyasi parti grubunun anayasal gücü ve tek parti hükûmetleri döneminde kuvvetlerin birleşmesi, parlamentonun rol kaybına yol açtığı, rol kaybının TBMM'de kabul edilen tasarı ve tekliflerin hacmi ve kanunların yapımına muhalefetin etki payı ile görülebilir durumda olduğu,

-Yürütmenin parlamento üzerindeki etkisinin sistemde sorun oluşturduğu bu düzenlemeyle yasama ve yürütmenin birbirinden ayrıldığı,

-Milletvekillerinin Meclis araştırması, genel görüşme, yazılı ve sözlü soru sorma yöntemiyle yürütme ile ilgili denetim faaliyetlerinin mevcut sistemdeki gibi yapılabileceği, ancak gensoru ve güvenoyunun bulunmadığı çünkü parlamenter sistemde gensoru ve güvenoyunun Hükûmetin parlamento içinden çıkması durumunda olduğu, Hükûmet sisteminin değişmesi neticesinde bu araçların kullanılmasının düşünülemeyeceği,

-Hükûmet doğrudan halk tarafından seçilince gensoru yoluyla Hükûmeti düşürme veya güvenoyu verme gibi mekanizmalara ihtiyaç olmayacağı,

-Cumhuriyetin kuruluşundan itibaren Cumhurbaşkanı kavramı ifadesinin kullanıldığı, bu nedenle bu kavramı değiştirmek yerine sürdürmenin daha doğru olacağına inanıldığı için değiştirilmediği,

-Milletvekillerinin parti değiştirmelerinin parlamentoda dengelerin değişmesi ve neticede hükûmet değişimi ile sonuçlanabileceği, ancak önerilen sistemde milletvekillerinin istifasının hiçbir şekilde Hükûmeti etkilemeyeceği,

şeklindeki görüşler dile getirilmiştir.

5.4. Teklifin Metni Üzerindeki Değerlendirmeler

Teklif'in maddeleri üzerinde yapılan müzakerelerde söz alan bazı milletvekillerinin öne sürdüğü Teklif'in çerçeve 19 ve 20'nci maddeleri ile 2709 sayılı Kanunun birden fazla maddesinde değişiklik yaptığı, bu nedenle fıkraların ayrı ayrı oylanması gerektiğine ilişkin tartışmaların değerlendirilmesi;

-Teklif'in çerçeve 19 ve 20'nci maddeleri görüşülürken maddeler üzerinde söz alan milletvekilleri, söz konusu iki maddenin fıkralarının ayrı ayrı görüşülüp oylanması gerektiğini ileri sürmüşler, bu hususta söz alan milletvekilleri tarafından, çerçeve 19'uncu maddede yer alan sekiz fıkra ile 2709 sayılı Kanunun elliden fazla maddesinde değişiklik yapıldığı,

-Çerçeve 20'nci madde ile de 2709 sayılı Kanuna eklenmesi öngörülen geçici 21'inci maddede on iki fıkranın düzenlendiği,

-Anayasanın, anayasa değişikliği görüşmelerini özel bir usule tabi kıldığı, anayasa değişikliklerinin normal değişikliklerden farklı bir şekilde özel olarak görüşülüp oylanması gerektiği, bu nedenle bir madde ile torba şeklinde elliden fazla maddede değişiklik yapılmasının mümkün olamayacağı, normal görüşme usulü çerçevesinde maddelerin görüşülüp oylanması gerektiği,

belirtilmiştir.

Komisyonumuz yukarıda açıklanan görüşü, bağlayıcı içtüzük kuralı olarak değerlendirmemiştir. Bu nedenle, çerçeve 19 ve 20'nci maddelerdeki fıkralar ayrı ayrı görüşülmemiştir. Söz konusu çerçeve maddeler diğer çerçeve maddeler gibi görüşülerek oylanmış ve oyçokluğuyla kabul edilmiştir. Komisyonumuzun izlediği yöntem Anayasa'ya, İchtüzüğe ve teamüllere uygundur.

Çerçeve 19'uncu madde, Teklif ile öngörülen hükümet sistemi değişikliğini sağlamak üzere Anayasanın çeşitli maddelerinde yapılan değişikliklerin gerektirdiği, diğer maddelerde yapılması gereken ibare değişikliklerini içermektedir.

Çerçeve 20'nci madde ise hükümet sistemi değişikliğine yönelik Anayasa hükümlerinin yürürlüğe girişinde birbiriyle bağlantısı olan ve birbirini etkileyen hususları düzenleyen, Devlet organları arasında uyumlu bir geçiş sağlama amacı güden fıkralar içermektedir.

Yukarıda açıklandığı üzere, söz konusu çerçeve maddeler ortak bir bağlama ve özdeş bir konseptte sahiptir. Terim birliği sağlamaya yönelik, aynı amaca matuf ibare çıkarma, ekleme, değiştirme ve yürürlükten kaldırmaya ilişkin düzenlemelerin ve geçiş hükümlerinin iki ayrı çerçeve madde içerisinde toparlayıcı bir şekilde yer alması kanun sistematığına uygun düşmektedir.

Diğer yandan Meclis uygulamalarına bakıldığında; benzer örneklerin olduğu görülecektir. Bir çerçeve madde ile aynı amaca yönelik hükümler içeren birden fazla maddede değişiklik öngören bent veya fıkraların, İhtisas Komisyonları ve Genel Kuruldaki görüşmelerinde, her bent veya fıkra için Komisyonların ve Genel Kurulun iradesinin ayrı ayrı aranmadığı, birçok kez tek bir çerçeve maddede işlem yapıldığı görülmektedir.

Bir diğerk husus da parlamento hukukunun muhalefete tanıdığı fırsat ve hakların kısıtlandığı ve yeterli görüşme olanağının tanınmadığı şeklindeki itirazın değerkendirilmesi gerğedir.

Anayasa Komisyonu, kurucu iktidar yetkilerini de haiz hukuk inşa eden bir ihtisas komisyonudur. Genel Kurul müzakerelerine esas oluşturacak raporları dikkat ve özenle hazırlayan komisyonların en başında gelmektedir.

Anayasa Komisyonu, muhalefetin, eleştiri ve sorgulama hakkının tam manasıyla kullanılması gerektiğinin bilincinde olup esasen eleştirisinin bütün yönleriyle kullanılmasından yanadır. Eleştirisinin demokrasiyi geliştiren önemli bir dinamik olduğunun bilincindedir. Bu yönüyle demokrasi, bir müzakere ve tahammül rejimi olmakla birlikte, rasyonel sınırları zorlayan, işleyişi sürüncemede bırakan ve meşruluk zeminine yönelik eleştirel itirazları da makul hudutlara çeken bir sistemdir.

Anayasa Komisyonu, diğerk işlerinde olduğu gibi gündemindeki işin müzakeresinde de muhalefet hakkının kullanılmasında gereken özeni hassasiyetle yerine getirmiştir. Bununla birlikte Komisyon, gündemindeki işin öneminden kaynaklanan ve zaman zaman gerilim boyutuna ulaşan olaylara dikkat çekmektedir. Bu durum, geriliminin kaynağının görüşülen işe yüklenen siyasal anlam ve tasarlanan beklentiler olduğu yaklaşımına haklılık kazandırmaktadır. Gündem konusu işle ilgili Komisyon tutanaklarının dikkatle incelenmesi halinde muhalefet hakkının daha önce hiç olmadığı kadar cömertçe kullanıldığına şahit olunacaktır.

Yasama komisyonları uygulamaları incelendiğinde; bir teamül olarak kifayet-i müzakere örneklerinin mevcut olduğu ve zaman zaman bu yola başvurulduğu görülecektir. Nitekim 23'üncü Yasama Döneminde Adalet Komisyonu'nda görüşülen 1/994 esas numaralı Bazı Kanunlarda Değışiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı ile ilgili 610 Sıra Sayısı incelendiğinde Tasarı'nın hem geneli hem de maddeleri üzerinde yeterlilik önergelerinin verildiğı görülecektir. Yine 24'üncü Yasama Döneminde Milli Eğitim Komisyonunda görüşülen 199 Sıra Sayılı 2/358 Esas numaralı İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değışiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifinin geneli üzerinde yeterlilik önergesi verilmiştir. İncelendiğinde benzer uygulamaların diğerk ihtisas komisyonlarında da olduğu görülecektir. Hatta Plan ve Bütçe Komisyonu sözlü önerge uygulamasıyla kifayet-i müzakere işlemi yapabilmektedir.

Komisyonun gündemindeki işin müzakereleri esnasında hukuka ve demokrasiye bağılılık içinde hareket etmek suretiyle milletvekillerinin Anayasadan ve İktüzükten kaynaklanan haklarının kullanılmasında gereken azami özen ve hassasiyeti gösterdiğinde şüpke yoktur.

Milletvekillerinin makul sürenin dışına çıkılmaması ve hakkın kötüye kullanılması derecesine varmamak suretiyle ölçülü engelleme hakkı vardır. Ancak ifade edildiğı üzere bu hakkın sınırını, makul sürenin dışına çıkılmaması ve hakkın kötüye kullanılmaması ölçütleri oluşturur. Bu bağlamda Komisyonumuzda yapılan görüşmelerde milletvekillerine tanınan konuşma ve eleştiri süreleri göz önünde bulundurulduğunda, müzakereyi uzatma yoluyla muhalefetin ortaya koyduğu engellemelere hoşgörü ve imkân tanındığı şüphesizdir.

Müzakereyi uzatma yoluyla muhalefetin ortaya koyduğu engellemelere imkân tanımış olan Komisyonumuz, müzakereler belli bir olgunluğa eriştikten ve muhalefete yeterli düzeyde müzakere imkânı tanındıktan sonra, bu tarz müzakereleri neticelendirme hakkının ifasının yerindeliği, hem hukukun genel ilkeleri hem parlamento hukuku hem de Meclis uygulamaları uyarınca tartışmasıdır.

Türk Medeni Kanunu'nun hakkın kullanılmasına ilişkin genel çerçeveyi çizen 2'nci maddesi "*Bir hakkın açıkça kötüye kullanılmasını hukuk düzeni korumaz.*" hükmüyle bu hususu açıklığa kavuşturmuştur. Yine konuya ilişkin İçtüzüğü'nün 26'ncı maddesinde yer alan "*....komisyon gündemine hâkimdir.*" hükmüyle de Komisyonun gündemine hakim olduğuna ve bu kapsamda gündemindeki işle ilgili olarak tasarrufta bulunabileceğine açıkça işaret etmektedir. Ayrıca yukarıda zikredilen diğer ihtisas komisyonlarının uygulamalarına da bakılabilir.

İhtisas komisyonlarında, milletvekilleri ve Bakanlar Kurulu üyeleri söz alabilirler. Komisyonlarda konuşma sürelerine ilişkin hüküm bulunmaması bu hakkın herhangi bir süre ile sınırlandırılmayacağını ve bu konuşma sürelerinin sınırsız devam edeceğini göstermemektedir. Açıklanan gerekçelerle komisyonlardaki görüşmelerde sürelerin sınırlandırılması mümkündür. Uygulamada milletvekillerinin görüşlerini açıklamaları bakımından verilen bu süre, söz verilen her milletvekili yönünden gerek geneli üzerinde gerekse her bir madde için belli sürelerle sınırlandırılmaktadır. Komisyonumuzda yüzlerce milletvekili söz almış ve görüşlerini ifade etme imkânı bulmuşlardır.

Komisyonumuzda, Teklif'in geneli üzerinde yaklaşık olarak 50 saat süren kesintisiz müzakerelerden sonra konunun açıklığa kavuştuğu ve tartışılan konu üzerindeki görüşmelerin ilanihaye devam etmesinin mümkün olamayacağı gerekçesiyle Aksaray Milletvekili Cengiz AYDOĞDU, Bursa Milletvekili Zekeriya BİRKAN ve Hatay Milletvekili Âdem YEŞİLDAL tarafından verilen ve yürütülen müzakerenin tamamlanmış sayılması ve maddelerine geçilmesini öngören önerge işleme alınmıştır. Söz konusu oyçokluğu ile kabul edilmiş ve Teklif'in maddeleri üzerindeki görüşmelere başlanmıştır.

Teklif'in geneli üzerinde görüşmelerin sona ermesiyle maddelerine geçilmesi kabul edilmiştir. Teklif'in geneli üzerinde olduğu gibi yeterlilik önergeleri maddelere geçildikten sonra da verilmiştir. Teklif'in 1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 16, 17, 18, 19, 20 ve 21'inci maddeleri üzerinde yeterince yapılan müzakerelerden sonra kifayet-i müzakere önergeleri verilmiş ve kabul edilmişlerdir.

Teklif'in gerek geneli üzerinde gerekse maddeleri üzerinde ileri sürülen tüm görüşler Komisyonumuzca bir arada değerlendirilmiş ve neticede Teklif ile öngörülen düzenlemeler kısmi değişikliklerle yerinde görülmüştür. Teklif maddeleri üzerinde verilen ve kabul edilen değişiklik önergeleri ilgili maddesine işlenmiştir.

Hukuki düzenlemeler (mesela olağanüstü hal kanun hükmünde kararname) çıkarıldıkları tarihte yürürlükte bulunan anayasal usul ve esaslara göre hukuki varlık kazanmaktadır. Bu bağlamda Komisyonumuzca kabul edilen çerçeve 12'nci maddede yapılan değişikliğin yürürlüğe girdiği tarihten sonra çıkarılacak kanun hükmünde kararname etkileyeceği, uygulamada ortaya çıkabilecek tereddütleri gidermek

açısından ise hâlihazırda yürürlükte bulunan kanun hükmünde kararnamelerin üç aylık süreden etkilenmeyeceği mevcut Anayasa'nın amir hükmünün uygulanacağı açıktır.

Yine, yürürlükteki ve Teklif'te yer alan Anayasa hükümlerinde "Cumhurbaşkanı" ifadesi aynen kullanılmakla beraber, mevcut hükümlere göre Cumhurbaşkanının görev ve yetkileri ile yürütme içindeki konumu Teklif ile getirilen hükümlerde esaslı bir şekilde değiştirildiği ve bütünüyle farklı bir hükümet sistemi içinde Cumhurbaşkanının düzenlendiği açık bir husus olduğu için, Teklif'in kanunlaşması ile getirilen iki dönem seçilebilme imkânında bu düzenlemenin yürürlüğe girmesinden önce görev yapmış Cumhurbaşkanlarının görev dönemlerinin hesaba katılmayacağı tartışmasıdır.

Teklif'in tümünün oylanmasından önce, Teklif'in yazımı, imla kuralları ve atıfların kontrolü, madde kenar başlıklarının düzeltilmesi hususunda Komisyon Başkanlığına redaksiyon yetkisi verilmiştir.

5.5. Teklifin Maddeleri Üzerindeki Değişiklikler

Komisyonumuz, aşağıdaki değişiklikleri yapmak suretiyle metni kabul etmiştir. Anayasa Değişikliği Kanun Teklifi'nin;

- Çerçeve 1, 2, 3 ve 4'üncü maddeleri aynen,
- Çerçeve 5'inci maddesi ara seçim zaruretinin ortadan kaldırılması amacıyla yapılan yedek milletvekili düzenlemesinin, milletvekilleriyle alakalı diğer düzenlemelerle bir bütün olarak ele alınması gerektiğinden, Teklif metninden çıkarılmak ve diğer maddeler buna göre teselsül ettirilmek suretiyle,
- Çerçeve 6'ncı maddesi, teselsül sebebiyle çerçeve 5'inci madde olarak aynen,
- Çerçeve 7'nci maddesi, teselsül sebebiyle çerçeve 6'ncı madde olarak ve maddeyle değiştirilmesi öngörülen 2709 sayılı Kanunun 98'inci maddesinin; birinci fıkrası Türkiye Büyük Millet Meclisinin bilgi edinme ve denetleme yollarının belirtilmesi amacıyla değiştirilerek, ikinci fıkrasında yer alan "edinilmek" ibaresi "edinmek" şeklinde değiştirilerek, üçüncü fıkrasına devlet faaliyetlerinin de "genel görüşme" kapsamında olduğunu açıklığa kavuşturmak amacıyla "ve Devlet faaliyetlerini" ibareleri eklenerek, genel görüşme ve Meclis araştırmasına kimlerin katılacağına ilişkin konu olduğu değerlendirilmesi sonucunda dördüncü fıkranın madde metninden çıkarılması ve bu hükmün yerine 106'ncı maddede düzenlenen Meclis soruşturmasına ilişkin denetim yoluna atıf yapılmak suretiyle,
- Çerçeve 8'inci maddesi, teselsül sebebiyle çerçeve 7'nci madde olarak ve maddeyle değiştirilmesi öngörülen 2709 sayılı Kanunun 101'inci maddesinin; birinci fıkrasında yer alan "doğuştan Türk vatandaşı olanlar" ibaresi "Türk vatandaşları" şeklinde değiştirilerek, altıncı fıkrasına tek adayın geçerli oyların çoğunluğunu alamaması durumunda uygulamada doğabilecek tereddütlerin önüne geçilebilmesi amacıyla Cumhurbaşkanı seçiminin yenileneceğine ilişkin hüküm eklenerek ve yedinci fıkrası seçimlerin tamamlanamaması durumunda, mevcut Cumhurbaşkanının yenisi göreve başlayınca kadar görevine devam edeceğine açıklık getirilmek amacıyla değiştirilmek suretiyle,

- Çerçeve 9'uncu maddesi, teselsül sebebiyle çerçeve 8'inci madde olarak ve maddeyle değiştirilmesi öngörülen 2709 sayılı Kanunun 104'üncü maddesinin; dokuzuncu fıkrası Anayasa'nın diğer maddelerinde bulunan düzenlemeye uyum sağlamak amacıyla üst kademe kamu yöneticilerinin atanmalarına ilişkin usul ve esaslar düzenlenerek, onbirinci fıkrasında yer alan "andlaşma akdeder" ibaresi "andlaşmaları onaylar" şeklinde değiştirilerek, ondördüncü fıkrasına Türk Silahlı Kuvvetlerinin Başkomutanlığının temsiline ilişkin hükmün 117'nci maddenin birinci fıkrasına uyumu sağlanmak ve oluşabilecek tereddütleri önlemek amacıyla "Türkiye Büyük Millet Meclisi adına" ibareleri eklenmek suretiyle,

- Çerçeve 10'uncu maddesi oluşturulan teselsül sebebiyle çerçeve 9'uncu madde olarak aynen,

- Çerçeve 11'inci maddesi, teselsül sebebiyle çerçeve 10'uncu madde olarak ve maddeyle değiştirilmesi öngörülen 2709 sayılı Kanun'un 106'ncı maddesinin; dördüncü fıkrasında yer alan "ve bakanlar," ibaresinden sonra gelmek üzere, Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanların milletvekili seçilme yeterliliğine sahip olmaları gerektiğine ilişkin hüküm ilave edilmesi ve yeminlerinin düzenlenmesi amacıyla "milletvekili seçilme yeterliliğine sahip olanlar arasından" ibareleri eklenerek, sekizinci fıkrası Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanların görevlerinin bitmesinden sonra sadece görevlerine ilişkin suçlar bakımından Yüce Divanda yargılanacaklarına açıklık getirmek amacıyla değiştirilerek ve son fıkrasında yer alan "ile teşkilât yapısı" ibaresi ", teşkilât yapısı ile merkez ve taşra teşkilatlarının kurulması" şeklinde değiştirilmek suretiyle,

- Çerçeve 12'nci maddesi, teselsül sebebiyle çerçeve 11'inci madde olarak ve maddeyle değiştirilmesi öngörülen 2709 sayılı Kanunun 116'ncı maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan "yetkileri, bu organların seçilmesine kadar sürer." ibareleri, seçimlerinin birlikte yenilenmesine karar verilen Meclis ve Cumhurbaşkanının görev ve yetkilerinin, yeni Meclisin ve Cumhurbaşkanının seçilmesine kadar değil, göreve başlamalarına kadar devam edeceği hususuna açıklık getirmek amacıyla, "yetki ve görevleri, yeni Meclisin ve Cumhurbaşkanının göreve başlamasına kadar devam eder." şeklinde değiştirilmek suretiyle,

- Çerçeve 13'üncü maddesi, teselsül sebebiyle çerçeve 12'nci madde olarak ve maddeyle değiştirilmesi öngörülen 2709 sayılı Kanun'un 119'uncu maddesinin, birinci fıkrası anlam bütünlüğünün sağlanması ve seferberlik halinin de olağanüstü hal nedenleri arasına alınması amacıyla değiştirilerek, altıncı fıkrasında olağanüstü hallerde çıkarılabilecek Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin olağan dönem kararnamelerinin tabi olduğu sınırlamalarla bağlı olmaksızın çıkarılabileceği düzenlenerek ve son fıkrası olağanüstü hal sırasında çıkarılan Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin Türkiye Büyük Millet Meclisinde görüşülme ve karara bağlanma süresi bir aydan üç aya çıkartılmak suretiyle,

- Çerçeve 14'üncü maddesi, maddeyle yapılması öngörülen değişikliğin, önceki madde üzerinde verilen önerenin kabul edilmesiyle Anayasa'nın 104 üncü maddesi kapsamına alınması sonucunda Teklif metninden çıkarılmak ve diğer maddeler teselsül ettirilmek suretiyle,

- Çerçeve 15'inci maddesi, merkezi idare kapsamındaki kamu kurum ve kuruluşlarının Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle düzenleneceğine ilişkin hükme gerek kalmadığı gerekçesiyle Teklif metninden çıkarılmak ve sonraki maddeler teselsül ettirilmek suretiyle,

- Çerçeve 16'ncı maddesi teselsül sebebiyle çerçeve 13'üncü madde olarak aynen,

- Çerçeve 17'nci maddesi, teselsül sebebiyle çerçeve 14'üncü madde olarak ve Adalet Bakanlığı Müsteşarının Hâkimler ve Savcılar Kurulunun tabii üyesi olması, Kurulun üye sayısının yeniden belirlenmesi ve Meclisin seçeceği üye sayısının artırılması amacıyla değiştirilmek suretiyle,

- Çerçeve 18'inci maddesi, teselsül sebebiyle çerçeve 15'inci madde olarak ve maddeyle 2709 sayılı Kanunun değiştirilmesi öngörülen 16'ncı maddesinin dördüncü fıkrası bütçe kanununun süresinde yürürlüğe konulamaması halinde, geçici bütçe kanunu çıkarılması; geçici bütçe kanununun da çıkarılamaması durumunda yeni bütçe kanunu kabul edilinceye kadar bir önceki yılın bütçesinin yeniden değerlendirme oranına göre artırılarak uygulanması amacıyla değiştirilmek suretiyle,

- Çerçeve 19'uncu maddesi, teselsül sebebiyle çerçeve 16'ncı madde olarak aşağıdaki değişikliklerle birlikte, madde üzerinde verilen bir önergeyle maddenin;

(A) fıkrası;

a) Sehven altıncı fıkra yapılan atfın beşinci fıkra olarak düzeltilmesi amacıyla,

b) Anayasa'nın 125'inci maddesinin ikinci fıkrasının tümüyle yürürlükten kaldırılması yerine, Yüksek Askerî Şûranın terfi işlemleri ile kadrosuzluk nedeniyle emekliye ayırma hariç her türlü ilişik kesme kararlarına karşı yargı yolunun açık olduğuna ilişkin ikinci cümlesinin muhafaza edilmesi amacıyla,

c) Çerçeve maddenin (E) fıkrasında yapılması öngörülen değişiklikle 117'nci maddenin dördüncü fıkrasının yürürlükten kaldırılmasının öngörülmesi nedeniyle 117'nci maddenin dördüncü fıkrasından ibare çıkarılmasına yönelik ibarenin madde metninden çıkarılması suretiyle,

ç) Anayasanın 148'inci maddesinin yedinci fıkrasında yer alan “ile Jandarma Genel Komutanı” ibaresi madde metninden çıkarılması ve Jandarma Genel Komutanının göreviyle ilgili suçlar bakımından Yüce Divanda yargılanması usulünden vazgeçilmesi nedeniyle,

d) Teklif'le, Bakanlar Kurulunun kaldırılması ve Bakanlar Kurulunca düzenlenen kanun hükmünde kararname ve kanun tasarılarına ilişkin hükümlerin yürürlükten kaldırılmasının öngörülmesi nedeniyle Anayasa'nın 153'üncü maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan “tasarı veya” ibaresinin madde metninden çıkarılması suretiyle,

(B) fıkrası;

a) Anayasa'nın 78'inci maddesinin başlığı savaş nedeniyle sadece Türkiye Büyük Millet Meclisi seçimlerinin değil, Cumhurbaşkanlığı ve mahalli idareler seçimlerinin de geri bırakılabileceği konusunda uygulamada ortaya çıkabilecek tereddütlerin giderilmesini sağlamak amacıyla madde başlığı her üç seçimi kapsayacak şekilde düzeltilmek suretiyle,

b) Çerçeve maddenin (E) fıkrasında yapılması öngörülen değişiklikle 117'nci maddenin dördüncü fıkrasının da yürürlükten kaldırılmasının öngörülmesine bağlı olarak anılan fıkra yapılacak ibare değişikliğinden vazgeçilmesi suretiyle,

c) Kamu tüzel kişiliğinin kanun yanında Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle de kurulabilmesine imkân tanınması suretiyle,

ç) Teklif ile Bakanlar Kurulunun kaldırılması ve Bakanlar Kurulunca çıkarılan kanun hükmünde kararnamelere ilişkin hükümlerin yürürlükten kaldırılmasının öngörülmesine bağlı olarak, Anayasanın 153'üncü maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan "kanun hükmünde kararname" ibaresinin "Cumhurbaşkanlığı kararnamesi" olarak değiştirilmesi amacıyla,

(C) fıkrası;

a) Çerçeve maddenin (E) fıkrasında yapılması öngörülen değişiklikle 117'nci maddenin son fıkrasına ilaveten Genelkurmay Başkanının Cumhurbaşkanınca atanacağına ilişkin hükmü ihtiva eden dördüncü fıkrasının da yürürlükten kaldırılmasının öngörülmesi nedeniyle Genel Kurmay Başkanının Cumhurbaşkanınca atanacağına dair ibarenin üçüncü fıkranın başına eklenmesi suretiyle,

(E) fıkrası;

a) 117'nci maddenin son fıkrasına ilave olarak dördüncü fıkrasının da yürürlükten kaldırılması amacıyla,

b) Çerçeve maddenin (A) fıkrasında yapılması öngörülen değişiklikle Anayasanın 125'inci maddesinin ikinci fıkrasının başındaki "Ancak," ibaresi hariç ikinci cümlesinin muhafaza edilmesine bağlı olarak 125'inci maddesinin sadece ikinci fıkrasının birinci cümlesi madde metninden çıkarılmak suretiyle fıkranın bütünüyle yürürlükten kaldırılmasından vazgeçilmesi nedeniyle,

değiştirilerek kabul edilmiştir.

- Çerçeve 20'nci maddesi, çerçeve 17'nci madde olarak teselsül edilmiş ve bu maddeyle 2709 sayılı Kanuna eklenmesi öngörülen geçici 21'inci maddenin;

(B) fıkrası, Teklif hükümlerinin yürürlük tarihi olarak farklı zamanların belirlenmesi nedeniyle uygulamada ortaya çıkabilecek tereddütlerin giderilmesi amacıyla Teklif'in gerektirdiği düzenlemelerin Kanunun yürürlüğe girdiği tarih yerine yayımlanmasından itibaren altı ay içinde yapılması amacıyla,

(C) fıkrası, maddenin (C) fıkrasına eklenmesi öngörülen cümleyle, uygulamada oluşabilecek tereddütlerin giderilmesi amacıyla, Hakimler ve Savcılar Kurulunun yeni üyelerinin, ilgili Kanunda değişiklik yapıncaya kadar mevcut Kanunun Anayasaya aykırı olmayan hükümleri uyarınca çalışmaları hükme bağlanması amacıyla ve ayrıca Kurul üyeliğine yeniden seçilemeyen ve daha önce adli yargı ve idari yargı hâkim ve savcılar arasından üyeliğe seçilmiş olanların Yargıtay ve Danıştay üyeliğine, Hâkimler ve Savcılar Kurulunca atanmaları, daha önce öğretim üyeleri ve avukatlar arasından seçilenlerin de Cumhurbaşkanınca Danıştay üyeliğine atanmaları amacıyla,

(E) fıkrası, askeri yargının kaldırılması nedeniyle bu yargı kolunda görev yapanların görevlendirilmeleri ile askeri yargı mercilerinde bulunan dosyaların devir

işlemlerine ilişkin uygulamada ortaya çıkabilecek sorun ve tereddütlerin giderilmesi amacıyla,

(F) fıkrası, fıkroda yer alan “Bu Kanun yürürlüğe girdiğinde” ibaresinin “Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte,” şeklinde,

değiştirilerek kabul edilmiştir.

- Çerçeve 21’nci madde, 18’inci madde olarak teselsül edilmiş ve maddenin

- (a) bendi, bentte sayılan hükümlerin “birlikte yapılan Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanlığı seçimleri sonucunda Cumhurbaşkanının göreve başladığı tarihte” yürürlüğe girmesi ve Cumhurbaşkanı seçimine ilişkin hükümlerin düzenlenmesi amacıyla,

- (b) bendi, Anayasanın 102’nci maddesinde yapılan değişikliklerin “birlikte yapılacak ilk Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanlığı seçimlerine ilişkin takvimin başladığı tarihte” yürürlüğe girmesi amacıyla,

değiştirilerek kabul edilmiştir.

Anayasa Değişikliği Kanun Teklifi, son oylamasında hazır bulunan üyelerin oyçokluğuyla kabul edilmiştir.

Teklif’in tamamı kanun dili ve tekniği bakımından gözden geçirilmiş ve metinde redaksiyon mahiyetinde değişiklikler yapılmıştır.

İçtüzüğün 45’inci maddesi uyarınca, Teklif’in, Genel Kuruldaki görüşmelerinde Komisyonumuzu temsil etmek üzere Çankırı Milletvekili Muhammet Emin AKBAŞOĞLU, Bursa Milletvekili Zekeriya BİRKAN, Bursa Milletvekili İsmail AYDIN, Ankara Milletvekili Murat ALPASLAN, Aksaray Milletvekili Cengiz AYDOĞDU, Yozgat Milletevekili Yusuf BAŞER ve İstanbul Milletvekili Markar ESEYAN özel sözcüler olarak seçilmiştir.

Başkan	Başkanvekili	Sözcü
<i>Mustafa Şentop</i>	<i>Reşat Petek</i>	<i>Abdurrahman Öz</i>
İstanbul	Burdur	Aydın
Kâtip	Üye	Üye
<i>Muhammet Emin Akbaşoğlu</i>	<i>İbrahim Halil Fırat</i>	<i>Cengiz Aydoğdu</i>
Çankırı	Adıyaman	Aksaray
(Bu raporun özel sözcüsü)		(Bu raporun özel sözcüsü)
Üye	Üye	Üye
<i>Murat Alparslan</i>	<i>Mustafa Köse</i>	<i>İsmail Aydın</i>
Ankara	Antalya	Bursa
(Bu raporun özel sözcüsü)		(Bu raporun özel sözcüsü)
Üye	Üye	Üye
<i>Zekeriya Birkan</i>	<i>Adem Yeşildal</i>	<i>Haydar Ali Yıldız</i>
Bursa	Hatay	İstanbul
(Bu raporun özel sözcüsü)		

Üye <i>Markar Eseyan</i> İstanbul (Bu raporun özel sözcüsü)	Üye <i>Kemalettin Yılmaztekin</i> Şanlıurfa (Bu raporun özel sözcüsü)	Üye <i>Yusuf Başer</i> Yozgat (Bu raporun özel sözcüsü)
Üye <i>Murat Emir</i> Ankara (Muhalefet şerhim vardır)	Üye <i>Uğur Bayraktutan</i> Artvin (Muhalefet şerhim vardır)	Üye <i>Bülent Tezcan</i> Aydın (Muhalefet şerhimiz vardır)
Üye <i>Nurhayat Altaca Kayışoğlu</i> Bursa (Muhalefet şerhim vardır)	Üye <i>Muharrem Erkek</i> Çanakkale (Son oylamada bulunamadı, muhalefet şerhi ektedir)	Üye <i>Akın Üstündağ</i> Muğla (Muhalefet şerhimiz vardır)
Üye <i>Meral Danış Beştaş</i> Adana (Muhalefet şerhi ektedir)	Üye <i>Erol Dora</i> Mardin (Muhalefet şerhim var)	Üye <i>Mithat Sancar</i> Mardin (Muhalefet şerhimiz var)
Üye <i>Mehmet Parsak</i> Afyonkarahisar	Üye <i>Oktay Öztürk</i> Mersin	

MUHALEFET ŞERHİ

Anayasalar, toplumsal uzlaşma metinleri olarak kabul edilmektedir. Temel görevi ise iktidarları, bireye karşı sınırlandırmaktır. İster yazılı olsun ister olmasın, bu özelliği nedeniyle bir ülkede yaşayan her bireyi ayrı ayrı ilgilendirmekte ve sorumluluk şemsiyesi altına almaktadır. Bireylerin, özgürce yaşayabilmek için anayasal sistemin kendisini kısıtlamasına ve başkasının özgürlük alanına müdahil olmasının hukukten engellenmesine izin verdiği genel kabul görmüş ilkedir. Anayasanın biçimlendirdiği yapı olan devlet açısından anayasa, birden farklı öneme sahiptir. İlk olarak devlet, varlığının meşruiyetini bu hukuki belgeden almakta; ikinci olarak da anayasa ile birlikte mevzuatta yer alan hukuki çerçeveye etki alanı içinde yaşayan insanlara en iyi yaşam koşullarını sunma görevi edinmektedir. Bu nedenledir ki Thomas Paine “Anayasasız bir iktidar, haksız bir güçtür” demiştir.

İster yazılı ister yazılı olmayan anayasadan bahsedilsin, devletin ve iktidarın anayasaya dayanması esastır. Ancak; anayasalar dogma olarak nitelendirilemez. Toplumsal gelişmelere paralel biçimde ve "yaşayan hukuk" mantığıyla anayasalar da yaşamakta; değişerek, çağın gereklerine uygun hale getirilebilmektedir. Yine aynı açıdan yaklaşıldığında, anayasalar çok önemli belgeler olmakla birlikte, tek başına varlıklarının anlamı yoktur. Bu nedenle yalnızca anayasal düzenlemeler ile demokratik bir sisteme ulaşılacağını düşünmek, sistemin yaşadığı sorunların gerekçesi olarak tek başına anayasayı görmekten farksızdır. Nitekim, döneminin en ileri anayasalarından biri kabul edilen Almanya'nın Weimar Anayasası'nın yürürlükte olduğu süreçte Hitler'in ortaya çıkmasına dünya tarihi şahitlik etmiştir.

Anayasalar aynı zamanda bir çerçevedir, bir sınırdır. Bu durum hem bireyler hem de eş zamanlı olarak devletler için geçerlidir. Bireyler kendi özgürlüklerinden bir kısmını devrederken anayasa tarafından sınırlandırılmakta ve bununla birlikte gerçek sınırlar devletler için söz konusu olmaktadır. Anayasacılık hareketlerinin özü ve anayasacılığın tarihi, devletlerin ve/veya iktidarların sınırlandırılması anlamına gelmektedir ki Server Tanilli de anayasacılık hareketlerini "devletin yönetim düzenini, yurttaşların hak ve özgürlüklerini 'yazılı belgelerde' saptamak amacını güden çabalar" olarak belirtmektedir.

Anayasal yönetim düşüncesinin ilk olarak, M.Ö. 3. yüzyılda Aristo ve diğer yunanlı düşünürler tarafından ortaya atıldığı, bu düşüncenin Romalılar tarafından ileriletildiği Tarık Zafer Tunaya, Hüseyin Nail Kubalı, Ali Fuat Başgil gibi önemli isimlerce kabul edilse de modern anlamdaki anayasanın temeli için 13. yüzyıl beklenecektir. Anayasa tarihçileri ilk anayasal metin olarak 13. yüzyılda İngiltere'de yayınlanan Magna Charta'yı (Büyük Ferman) kabul ederler. Çünkü o dönem iktidarını elinde bulunduran kralın yetkilerini sınırlandırma amacıyla krala imzalatılan bu metinle iktidarın tek bir kişinin elinde olmaması ve paylaşılması gerektiği savunulur.

Her ne kadar 13. yüzyıldaki Magna Charta anayasacılığın başlangıcı sayılsa da yeryüzünün ilk Anayasası 18. yüzyılda tarih sahnesine çıkmıştır. İlk anayasa 1787 Amerika Birleşik Devletleri Anayasasıdır. İkinci Anayasa 1791 Fransız Anayasasıdır. Onları sırasıyla şu anayasalar izlemektedir: 1809 İsveç, 1812 İspanya, 1814 Norveç, 1831 Belçika, 1848 İsviçre, 1848 İtalya, 1848-1850 Prusya, 1849 Danimarka, 1849 Lüksemburg, 1860 Arjantin, 1864 Yunanistan, 1866 Romanya, 1876 Osmanlı, 1887 Hollanda, 1889 Japonya, 1891 Brezilya Anayasası.

18. yüzyıl öncesinde de yazılı hukuk kuralları söz konusuysen, bunların hiçbiri anayasa olarak anılmamaktadır. Kemal Gözler'in de belirttiği gibi, devlet iktidarının sınırlandırılması, yurttaşların temel hak ve hürriyetlerinin devlet karşısında güvence altına alınması isteği ve bu güvencenin de normlar hiyerarşisinde kanunların üstünde bulunan, kanunlardan daha zor bir şekilde değiştirilebilen kanunların yapılması gerektiği düşüncesiyle birleşmesi sonucu modern anlamda anayasa ve anayasacılık hareketi gelişmiştir. Mümtaz Soysal, anayasacılık hareketlerinin, halk yığınlarının da iktidara katılmasının önünü açtığı için bütünüyle "ilerici" bir nitelik taşıdığının altını çizmektedir.

Burada bir ayrımı belirtmek, AKP'nin aklındaki rejim değişikliğinin açıklanabilmesi açısından önemli olacaktır. Bir ülkede anayasa bulunmasıyla o ülkenin anayasa geleneğine sahip bir devlet olması; yani, "anayasalı devlet" ile "anayasal devlet" birbirinden farklı şeylerdir. Devleti sınırlandırıldığı, yönetenlerin hukuka ve kurallara uyduğu, devletin temel işlevlerinin farklı organ veya makamlar arasında paylaştırıldığı, temel hakların anayasal olarak tanınıp güvence altına alındığı, siyasi iktidarın belli hukuk kurallarına bağlandığı ve bütün bu hususların nihai güvencesi olarak bağımsız mahkemelerin var olduğu bir sistem için "anayasal devlet" demek söz konusudur. Özetle Mustafa Erdoğan'ın da belirttiği gibi, "Anayasası olan her devlet, anayasal devlet değildir". İşte Türkiye, anayasal devlet olma

niteliğini güçlendirmesi, eksikliklerini gidermesi yolunda çalışması gerekirken, bunun tam tersi yönde gerilemesi kabul edilir bir durum değildir. Çünkü Türkiye 200'den fazla yılla hiç de az olmayan bir anayasacılık hareketine ve tüm eksikliklerine rağmen 140 yıllık bir parlamento geleneğine sahiptir. Bu sistem içinde zaman zaman kopmalar olduğu doğrudur. İbrahim Kaboğlu'nun deyiimiyle AKP'nin sunduğu anayasa değişikliği teklifiyle öngörülen kopma, tarihimizde çok ayrı bir yere sahiptir, hiçbirine benzememektedir.

Türkiye’de anayasacılık hareketleri, Osmanlı Devleti’nin son dönemlerine denk düşmektedir. Bu başlangıç, dünya tarihine nazaran geç olarak yorumlansa da bugüne kadar önemli bir birikim olduğu açıktır. III. Selim döneminde “meşveret” (danışma) usulünün canlandırılması amacıyla Meclis-i Meşveret’in kuruluşu Hüseyin Nail Kubalı gibi kamu hukukçuları tarafından “meşrutiyet rejiminin kurulmasını hazırlayan bir hareket” olarak nitelendirmekte, Recai Galip Okandan, Enver Ziya Karal gibi hukukçular ve tarihçiler de III. Selim dönemindeki yenilikleri “olumlu” olarak değerlendirmektedir. Anayasacılık açısından asıl önemli gelişme 1808 tarihli Sened-i İttifak’tır. Çünkü, padişahın hak ve yetkilerinin sınırlandığı ilk belge budur. Devlet adamı ve vakanüvis (tarih yazarı) Ahmet Cevdet Paşa tarafından kaleme alınan Tarih-i Cevdet isimli eserde, Padişaha “bu senet sizin saltanatınızın geleceğine dokunur. Lakin reddi mümkün değildir” uyarısının yapıldığı düşünüldüğünde, Sened-i İttifak’ın önemi daha iyi anlaşılmaktadır.

Sened-i İttifak’tan sonra, modern devlet düşüncesinin en önemli unsurlarından biri olan “halkın devlet için değil, devletin halk için var olduğu” (Halil İnalçık) düşüncesi ilk kez 1839 Tanzimat Fermanı ile yaşama geçirilmiştir. Yeni yönetim biçimleri, çeşitli hak ve dokunulmazlıklar, iktidarın kendini sınırlaması, yasaya saygı ve yasal yönetime geçiş, eşitliğe saygı, teokratik devletten uzaklaşarak laikleşme yoluna giriş (Bülent Tanör) gibi özellikleriyle Tanzimat Fermanı, Türk anayasacılık tarihinde önemli bir noktadadır ki 1856 Islahat Fermanı da bu noktada benzer nitelikli tarihsel katkı sunmuştur. İşte bu birikim, Osmanlı Devleti’nde meşruti bir yönetimin mayalanması anlamına gelmektedir.

1876 yılında ilan edilen Osmanlı Devleti’nin ilk anayasası Kanun-ı Esasi, geniş çapta 1814 Fransız Anayasası’ndan etkilenmiştir. Kanun-ı Esasi ile artık mutlakıyetten çıkış söz konusudur. I. Meşrutiyet’in parlamentolu yönetim deneyimi iki yıl kadar kısa sürse de 1908 yılında bir devrim yaşanmış, hürriyet ilân edilerek II. Meşrutiyete geçilmiştir. Devlet içindeki Türk ve Türk olmayan unsurların demokratik bir anlaşma zemininde giriştikleri ilk ve son hareket olan II. Meşrutiyet’in, halktan gelen bir baskı yönünün olduğu da unutulmamalıdır.

Bu baskı sonucundadır ki Kanun-ı Esasi yeniden yürürlüğe konulmuş, Meclis-i Mebusan açılmıştır. Meclis'in önerdiği Ahmet Rıza Bey'in Meclis Başkanlığı'na atanması, padişah egemenliği anlayışından milli egemenlik anlayışına doğru bir kayış gerçekleşmesi, parlamento ve hükümetin birbirinden bağımsız organlar olarak belirmesi, parlamentonun hükümet üzerinde siyasi denetimler gerçekleştirebilmesi (ilk güven oylaması 13 Ocak 1909 tarihindedir, bundan sonra 13/14 Şubat'ta da ilk güvensizlik oyu deneyimi yaşanmış ve hükümet istifa etmiştir) önemli gelişmelerdir.

8 Ağustos 1909 tarihinde çıkarılan bir yasa ile 1876 Anayasası'nın 21 maddesi değiştirilmiş, bir maddesi kaldırılmış ve üç yeni madde eklenmiştir. Bu değişiklik ile monarşinin/padişahın gerçekten sınırlanması gerçekleşmiştir. Ayanlar Heyeti'nin görüşmelerinin açık yapılması, Meclis-i Mebusan'ın birinci ve ikinci başkanlarını kendi seçebilme yetkisinin alınması, Bakanlar Kurulunun Padişaha değil, Meclis'e karşı sorumlu olması, yürütmenin Meclis-i Mebusan'ı fesih yetkisinin oldukça sınırlandırılması bu dönemin önemli özellikleridir.

İşte tüm bu birikim, Cumhuriyet devrimi ile taçlandırılmıştır. Dikkat edilecek olursa dünya tarihinde büyük devrimlerden biri olan bu hareket, geçmiş ile pek çok konuda kopuşu da simgelemektedir. Yalnız, Mustafa Kemal Atatürk ve kurucu kadrolar, Osmanlı Devleti'nin parlamento ve anayasa geleneğini reddetmemiş, aksine bunun üzerine yeni devlet inşa etmekten kaçınmamışlardır. 1921 Anayasası böyle bir dönemin ürünüdür. Artık, yeni anayasal tezlerin doğrudan itici gücü tartışmasız millet egemenliği olmuştur. Milli irade ve milli egemenlik kavramları, ülkenin bir savaş içindeki süreçte, dış ülkelere karşı bağımsızlaşmanın da temeli olmuştur. Monarşiye karşı demokratik egemenliğin tohumları bu dönemde atılmıştır. Yerelde gerçekleştirilen kongrelerin, büyük kongre niteliğindeki Büyük Millet Meclisinde vücut bulması önemli bir gelişmedir. Söz konusu olan artık bir kurucu iktidardır. Meclis üstünlüğü, meclisin seçtiği ve ona karşı sorumlu olan hükümet kurma zorunluluğu, padişahın kaderinin bile Meclise bırakılması Cumhuriyetin işaretlerini vermekteydi.

Bu dönem, meclis hükümeti sistemi uygulamasının örneğidir. Meclisin toplanması ve savaş ortamında dahi çalışması, Sivas Kongresi'nden süzülerek gelen iradenin Mecliste biçimlenmesi, “meşruluk ve hukukilik” niteliklerine sıkıca sahip çıkılması anlamındadır. Türkiye'deki ulusal kurtuluş hareketini, 20. yüzyılın diğer kurtuluş hareketlerinden ayıran en önemli özelliklerin başında bu gelmektedir. 1921 Anayasası, böyle bir mantığın ürünü olarak yazılmıştır. Mustafa Kemal, daha Samsun'dan İstanbul Hükümetine yazdığı ilk raporunda

millî egemenlikten bahsetmiştir. Yine, Amasya Tamimi’nde vurgulanan “milletin istiklalini yine milletin azim ve kararı kurtaracaktır”, Erzurum ve Sivas Kongrelerinde altı çizilen “irade-i milliyeyi hakim kılmak” esasları, 1921 Anayasası ve Meclis ile somutlanmıştır. Bu nedenle Erdoğan Teziç Cumhuriyet’i bir birleştirme ve bütünleş(tir)me projesi olarak yorumlamaktadır.

1923 yılında büyük bir devrim olan ve yeni devrimlerin en önemli simgelerinden biri olacak Cumhuriyetin ilanı, anayasal düzende de yeniliklere ihtiyacı ortaya çıkarmıştır. 1921 Anayasası ile kuruluş ilanı verilen yeni bir devletin biçimlenişi, 1924 Anayasası ile sağlanacaktır. İşin en önemli yanı ise güçlü liderliğin yaşandığı bir dönemde, Cumhurbaşkanı’na verilmek istenen yetkilerin çokluğu anayasa yapım sürecinde Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) üyelerini rahatsız etmiş, önerilen yetkilerin önemli bir kısmı kabul edilmemiştir. Meclis üstünlüğüne gölge düşüreceği gerekçesiyle pek çok öneri de reddedilmiştir. Parlamenter sistem devlet başkanından farksız olarak netleşen Cumhurbaşkanı, bugün yaşadığımız anayasa değişikliği ve tek adam rejimi açısından örnek niteliktedir. Kurtuluş Savaşı’nın büyük önderi ve ilk Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Atatürk ile savaşın diğer kahramanı ve ikinci Cumhurbaşkanı İsmet İnönü’nün siyasal yaşamdaki güçlü kimlikleri onlara herhangi bir anayasa tarafından verilmemiş; dönemin ve şahıslarının özelliklerinden kaynaklanmıştır. Demokratik bir rejim amacıyla yapılan 1924 Anayasası, çok partili rejime geçiş, dünyadaki gelişmeler ile birlikte farklı açılardan değerlendirilir olmuştur. Ahmet Mumcu’nun deyişiyle Cumhuriyet’in ilk yılları, Türk milletini demokrasiye alıştıрма dönemidir.

1961 yılında askeri bir darbe ile çok partili yaşam kesintiye uğramış, ardından yeni bir anayasanın ve sistemin doğuşu gelmiştir. Askeri bir darbenin sonucunda da olsa örgütlenmede, siyasal haklarda, denge-denetim mekanizmalarında oldukça önemli yenilikler getiren 1961 Anayasası, “halka bol gelen gömlek” olarak nitelendirilmiş, önce 1971’de büyük bir değişikliğe uğramış ve 1980 askeri cuntasıyla tarihe karışmıştır.

Yürütmeyi güçlendiren, askeri rejimin gaddar yapısını da anayasa yansıtmaya çalışan bir anlayışla yürütmenin Cumhurbaşkanı kanadını sorumsuzlaştıran 1982 Anayasası, siyasal ve toplumsal yaşamı ezip geçen askerlerin yavaş yavaş siyaset sahnesinden çekilmesiyle birlikte 1987 yılından bugüne 18 kez değişikliğe uğramış, bu değişikliklerde anayasanın toplam 112 maddesinde önemli değişiklikler yapılmıştır. Bu 112 maddenin 56 tanesi 2002 öncesi, geri kalan 56’sı ise 2002’den sonra yapılan değişikliklerdir. Bazı maddeler 3, bazıları

2 kez değişikliğe uğradığı için anayasada değişiklik yapılan madde sayısı 87'dir. Bu düzenlemelerin tamamına yakının (2010 yılının yargıya dönük düzenlemeleri haricinde) sistemsiz olarak ileriye gidişi temsil ettiği söylenebilir. İlk kez bu durum, Cumhurbaşkanlığı ismiyle anılan tek adam sistemiyle tümünden tersine çevrilmek istenmektedir. Tüm aksaklıklarına rağmen demokratik cumhuriyet sisteminden geriye dönüş söz konusudur. Bunu, anayasal bir kötü niyet olarak nitelendirmek olanaklıdır. Çünkü 20. yüzyıldan itibaren, günümüze kadar olan süreçte, demokratik bir toplumda millet egemenliğinin iki koşulu bulunmaktadır. Bunlardan ilki serbest ve eşit seçimlerdir. İkincisi ise ilkiyle bağlantılı olarak, anayasal kurumsal güvencelerle egemenliğin kullanım biçiminin, seçimle gelse de bir kişinin egemenliğine verilmemesidir. Oysa AKP'nin getirmek istediği düzenlemeyle egemenliğin şahsileşmesinin önü açılmaktadır. Bu, Türkiye'nin hedef aldığı muasır medeniyetler seviyesinin üstü ve günümüz mantığında demokratik gelişmelere taban tabana zıttır.

Türk anayasacılık hareketleri tarihçesi incelendiğinde, önemli bir birikim olduğu açıktır. Bunun önemli bir kısmı ise parlamenter sistem içerisinde geçmiştir. Şüphesiz, bu süreç düz bir çizgi gibi ilerlememiştir. Askeri darbeler, darbe girişimleri, seçim sonuçlarında halkın koalisyon talebine rağmen ana muhalefet partisine hükümet kurma yetkisinin verilmemesi gibi; geriye gidişler, kesintiler söz konusudur ki bunun nedeni parlamenter sistemden değil, ülkemizde demokrasi kültürünün yerleşmesi ve siyasi iktidarların uygulamalarıyla ilgilidir. İşte bu uygulamaların mevcut anayasa ile çatışır duruma getirilmiş olması ve bunun fiili durumla açıklanması, anayasaya aykırı yeni teklif getirilmesini kesinlikle meşrulaştırmaz; aksine daha sorunlu bir durum doğmasına yol açar.

Fiili durum denen olgu, gerek Hükümet gerek AKP gerekse buna destek olan MHP'nin açıklamalarından açıkça anlaşılacağı gibi, anayasaya aykırılıktır. Bu durum anayasal bir suç niteliği taşımaktadır ve hukuki karşılığı bulunmaktadır. Bununla bağlantılı olmakla birlikte fiili durum gerekçesiyle bir anayasasızlaştırma süreci yaşanmaktadır. Anayasasızlaştırma, bilerek ve isteyerek anayasaya aykırı uygulamalar, yine anayasaya aykırı yasama faaliyeti, yargı kararları, idarenin eylem ve işlemleri, son olarak ise anayasaya aykırı anayasa değişikliği ile işlemektedir. Bu sorunlu durumun başında ise 1982 Anayasası'nın değiştirilemeyecek ve değiştirilmesi teklif dahi edilemeyecek maddelerinin, biçimsel olarak değiştirilmese de öz itibarıyla içinin boşaltılması gelmektedir. Unutulmamalıdır ki asli kurucu iktidarın ortaya koyduğu ilkeler, tali kurucu iktidar tarafından değiştirilmemelidir.

1982 Anayasası'nın 1'inci maddesi, devletin şeklini “Türkiye Devleti bir Cumhuriyettir.” biçiminde belirtmiştir. 2'nci madde de bu Cumhuriyetin niteliklerini şöyle saymıştır: “Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk Devletidir.” Devletin bütünlüğü, resmî dili, bayrağı, millî marşı ve başkentinin düzenlendiği 3'üncü maddede: Türkiye Devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür. Dili Türkçedir. Bayrağı, şekli kanununda belirtilen, beyaz ay yıldızlı al bayraktır. Millî marşı ‘İstiklal Marşı’dır. Başkenti Ankara’dır.” 4'üncü madde ise bu ilk üç maddenin değiştirilemeyeceğini hükme bağlamıştır: “Anayasanın 1 inci maddesindeki Devletin şeklinin Cumhuriyet olduğu hakkındaki hüküm ile, 2 nci maddesindeki Cumhuriyetin nitelikleri ve 3 üncü maddesi hükümleri değiştirilemez ve değiştirilmesi teklif edilemez.”

Anayasa Mahkemesi, 1961 Anayasası döneminden bugüne kadar süreklilik kazanan içtihadında, anayasa değişikliklerinin Anayasa'nın değiştirilmez hükümlerine uygunluğunu denetlemiştir. Böylece ülkemizde cumhuriyetçi bir anayasal öğreti oluşturulmuş ve Cumhuriyete maddi bir içerik verme çabası başarıya ulaşmıştır. Bunun sonucunda Fransa gibi Türkiye’de de farklı siyasetçi ve hukukçular Cumhuriyetçi bir gelenekten sıkça söz etmektedirler.

Anayasa'nın ilk üç maddesi ile koruma altına alınmış bulunan ilke ve kurumların değiştirilmesine yönelik anayasa değişikliği teklif edilemeyeceği gibi bunu düzenleyen 4. madde de doğal olarak değiştirilemezlik zırhına sahiptir. Anayasa Mahkemesine göre; “Yürürlükteki Anayasamızın öngördüğü düzen, anayasal normlar bütünü ve bu bütünü somutlaştıran ilk üç maddede ortaya çıkan bir anayasal düzendir. Kurucu iktidarın siyasal düzene ilişkin temel tercihi Anayasa'nın ilk üç maddesinde, bunun somut yansımaları ise diğer maddelerde ortaya çıkmaktadır. 4. madde ise ilk üç maddenin güvencesi olma niteliği itibarıyla doğal olarak değiştirilmezlik özelliğine sahiptir. Bu durumda Anayasa'nın 4. maddesi dâhil olmak üzere her bir maddede yapılacak değişikliklerin siyasal düzende değişikliklere ve kurucu iktidarın yarattığı anayasal düzende dönüşümlere yol açması mümkündür. O halde Anayasa'nın diğer maddelerinde yapılacak değişikliklerle Anayasa'nın 4. maddesinin yasama organı için çizdiği sınırların aşılma olasılığı göz ardı edilemez.

Dolayısıyla Anayasanın ilk üç maddesinde değişiklik öngören veya Anayasa'nın sair maddelerinde yapılan değişikliklerle doğrudan doğruya veya dolaylı olarak aynı sonucu

doğuran herhangi bir yasama tasarrufunun da hukuksal geçerlilik kazanması mümkün olmadığından, bu doğrultudaki tekliflerin sayısal yönden Anayasa'ya uygun olması tasarrufun geçersizliğine engel oluşturmayacaktır." (AYM, E: 2008/16; K : 2008/116; K.T. : 5.6.2008, R.G. Tarih-Sayı :22.10.2008-27032).

Değiştirilmezliğe ilişkin hükümlerin, anayasa değişikliği yoluyla aşılp aşılamayacağı tartışması Almanya'da ise daha 1950-60'larda tamamlanmıştır. Bugün Alman hukuk doktrininde büyük bir çoğunluk, asli bir kurucu iktidar eliyle yeni bir anayasa yapılmasının yolu açık olmasına rağmen bu yolun kullanılması halinde bile Almanya Anayasası'nın 79/3. maddesindeki değiştirilemez hükümleri içeren ilkelerin geçerli olması gerektiğini savunmaktadır.

Alman Federal Anayasa Mahkemesi, Anayasanın 79/3. maddesine ilişkin olarak çok açık şekilde şöyle söylemektedir; "Anayasa'nın 79/3. maddesi, anayasa değişikliği yapan yasa koyucuya getirilen sınırlamalar olarak, geçerli anayasal düzenin şeklen legal bir yolla özünün ortadan kaldırılabilmesini ve totaliter bir sistemin meşrulaştırılması için kötüye kullanılmasını engelleyecek bir anlam taşır." Bu hüküm, orada yer alan temel ilkelerden ödün verilmesini yasaklamaktadır.

Türk ve Alman Anayasa Mahkemeleri gibi kendilerine anayasayı koruma görevi verilen İtalya, İsviçre, Bulgaristan ve Hindistan Anayasa Mahkemeleri de asli/türev kurucu iktidar ayrımını gözeterek anayasa değişikliklerinin içeriğini denetlemiştir.

Değiştirilemez hükümlerin koruduğu içerik, Anayasa'nın tümü ortadan kaldırılmadıkça değiştirilemez. Eğer anayasa değişikliği yapılırken anayasanın geçerliliği tartışılır hale getirilir, Anayasa'nın dayandığı temel ilkelere dokunulursa; o zaman anayasanın özünün boşaltılması, anayasanın çekirdeğinin ortadan kaldırılması gibi bir sonuç doğacaktır. Anayasal kimlik ve hukuk düzeninin karakteristik yapısına dokunan böyle bir değişikliğe izin verilmesi, bütün olarak korunması gereken Anayasa'nın varlığının ortadan kalkmasına ve sivil bir darbeye yol açacaktır.

AKP'nin getirdiği teklifte, ilk üç madde şeklen değiştirilmemiş gibi görünse de demokratik hukuk devleti, demokratik cumhuriyet ve kuvvetler ayrılığı ilkesine aykırı düzenleme söz konusudur.

Öncelikle Cumhuriyetin özü egemenliğin kaynağının millette, halkta olmasıdır. Aynı zamanda bu egemenlik hakkının millette kalması gereklidir. Egemenlik soyut bir kavram

olmadığı gibi, millet egemenliği de soyut bir kavram değildir. Yasama, yürütme ve yargıda ifadesini bulur. Peki, bu kuvvetler bir elde toplanırsa ne olur? Eğer asli olarak milletin elinde bulunan, seçerek gönderdiği egemenliğinin temsilcileri birbirlerini denetleyemez ve o güçler tek bir elde toplanırsa orada artık demokratik cumhuriyetten bahsedilemez. Tüm güçleri tek elde toplayan kişinin sandık marifetiyle iktidara gelmesi, bu gerçekliği değiştirmez. Bir sistemi demokratik yapan, egemenliğin gerçekten millette olduğunu gösteren unsur, güçlerin birbirini denetleyebilme gücüdür, yeteneğidir ve sistemin buna göre kurgulanıp kurgulanmadığıdır. 1982 Anayasası'nın 7'nci maddesinde belirtilen “Yasama yetkisi Türk Milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisindir. Bu yetki devredilemez.”, 8'inci maddesindeki “Yürütme yetkisi ve görevi, Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulu tarafından, Anayasaya ve kanunlara uygun olarak kullanılır ve yerine getirilir.” ve 9'uncu maddesinde hükme bağlanan “Yargı yetkisi, Türk Milleti adına bağımsız mahkemelerce kullanılır.” ifadelerinin gerekçesi, bahsedilen kuvvetler ayrımıdır.

Vurgulanması gereken, AKP'nin getirdiği, aslında Başkanlık sistemi olduğunu iddia ettiği; ama, ismine Cumhurbaşkanlığı dediği sistemin güçlü kuvvetler ayrımını ve bu kuvvetlerin birbirini sıkı biçimde denetlemesini gerek kılan Başkanlık ile hiçbir ilgisinin olmadığıdır. Ortaya çıkan sistem, olsa olsa otoriter sistemler içinde özgün bir yaklaşım olarak anılabilir. Buradan anlaşılacağı gibi, getirilmek istenen, hükümet sistemi değişikliği değildir. Düzeltilebilecek tüm eksikliklerine ve aksaklıklarına rağmen demokratik cumhuriyetin, yani rejimin değiştirilmesi amaçlanmaktadır.

Parlamente sistemin sorunlarının çözülmesi yerine, parlamente sistemin "çözülmesi" durumuyla karşı karşıyayız. Fiili durumun anayasaya uydurulması, anayasal düzenin sağlanması yerine, fiili duruma uygun bir anayasa teklifi getirilmesinin temelinde de bu mantık bulunmaktadır. Çünkü fiili durumlara uygun yeni hukuki ve anayasal düzenlemelerin yapıldığı dönemler, ancak darbe dönemleridir. Darbe girişiminden hemen sonra Meclis'te grubu bulunan partilerce ortak hazırlanan bildiride de belirtildiği gibi, bu ülkenin parlamente sisteminin hedef aldığı vurgulanan 15 Temmuz gecesi yaşanan askeri darbe girişimi eğer başarıya ulaşmış olsaydı, yarattığı fiili durumu meşrulaştırmak için anayasa değişikliğine gidecekti. Nitekim 1960, 1971 ve 1980'de gerçekleştirilen askeri darbelerin sonucunda da aynısı olmuştur.

Getirilen teklifin bu açıdan bir karşılığı bulunmakta mıdır? 7 Haziran 2015 seçimleri sonucunda halkın gerginlik, kutuplaşma istemediğini belirttiği, koalisyona işaret ettiği açıkça

belli olmasına rağmen, seçimden birinci çıkan siyasi parti haricinde diğer parti ve partilere görev verilmeden parlamento seçimlerinin yenilenmesi, siyasi olarak bir darbedir. Yine 2016 Mayıs'ında, seçilmiş bir Başbakan şu anda yürürlükteki Anayasa'ya göre buna yetkisi olmayan bir Cumhurbaşkanı tarafından istifa ettirilmiş, bir hükümet değişikliği yapılmıştır. Hükümet değişikliği Anayasa dışı bir tutumla yapılmıştır ki bu da bir darbedir. Diğer darbe girişimi AKP iktidarı tarafından devletin içine yerleştirilen bir örgüt tarafından 15 Temmuz 2016'da yaşanmış ve gerek siyasi partilerin gerekse halkın tavrı nedeniyle başarısızlığa uğramıştır. Bu girişimin arkasından, demokrasinin güçlenmesi, parlamenter demokratik sistemimizin aksaklıklarının düzeltilmesi gibi amaçlarla hareket etmek gerekirken, darbe girişimi "Allah'ın bir lütfu" olarak değerlendirilmiş, bu durum bir fırsata dönüştürülmek istenmiştir. Parlamento devre dışı bırakılarak 20 Temmuz'da olağanüstü hâl (OHAL) ilan edilmiştir. OHAL rejimi uygulamalarına baktığımızda, Türkiye'nin bir yeni sivil darbeyle, 20 Temmuz darbesiyle karşı karşıya kaldığı anlaşılmaktadır. Her darbe kendi hukukunu ve anayasasını yaratır. İşte getirilen bu anayasa değişiklik teklifi 20 Temmuz OHAL Darbesinin hukukunu yaratma, anayasasını hazırlama girişimidir. Artık yeni bir darbe hukukuyla karşı karşıyayız.

Getirilen anayasa değişikliği teklifiyle egemenliğin bir kişi lehine sınırlandırılması; başka bir ifadeyle Cumhuriyetin niteliklerine aykırı biçimde "yürütmede tekleşme, devlette tekelleşme" amaçlanmaktadır.

Başbakan ve Bakanlar Kurulunun kaldırılması, bakanlar, bugünkü anlamıyla Bakanlar Kurulu'nun olmaması, yürütme yetkisinin tek başına yetkili ama sorumsuz, hesap vermeyen ve denetlenmeyen bir Cumhurbaşkanı'na verilmesinin hukuk ve siyaset bilimi alanında karşılığı tek adam rejimidir. Cumhurbaşkanı tarafından atanacak ve kendisine vekalet edecek, seçilmiş olmayan ve sayı sınırlaması bulunmayan Cumhurbaşkanı Yardımcıları Başbakan yerine ikame edilmektedir. Yine aynı Cumhurbaşkanı tek başına Bakanları belirleyecek ve bu Bakanlar Meclis'e karşı değil, Cumhurbaşkanı'na karşı sorumlu olacaktır. Bu esnada milli iradenin merkezi olan TBMM'nin herhangi bir onaylama ve güvenoyu yetkisi bulunmamaktadır. Oysaki demokratik bir Başkanlık sisteminde Başkan'ın tüm atamaları Senato onayına tabidir. Görüldüğü gibi Meclis ve halk tarafından seçilmiş milli iradenin temsilcileri tamamen yok sayılmaktadır. Ki denge ve denetim mekanizmasının yokluğu da bu durumu pekiştirmektedir. Yine atamayla gelen Cumhurbaşkanı yardımcıları, seçilmiş Cumhurbaşkanı'na vekalet edebilecek, olası boşalma durumunda seçim yapılana kadar

Cumhurbaşkanı bile olabileceklerdir. Her fırsatta milli irade vurgusunu yapanlar tarafından böyle bir düzenlemeye gidilmesi elbette sorunlu bir yaklaşımdır.

"ABD Anayasası'nın babası" olarak nitelendirilen James Madison, "...çeşitli yetkilerin gitgide aynı uzuvda toplanmasına karşı asıl teminat, her uzvu yönetenlere öbürlerinden gelecek müdahalelere dayanabilmeleri için gerekli anayasa araçlarını ve şahsi saikleri vermektir... İnsanlar melek olsaydı devlete lüzum kalmazdı. İnsanları melekler yönetseydi, insanlar üzerinde ne dış denetlemelere ihtiyaç duyulurdu ne de iç denetlemelere" diyerek, anayasal denge ve denetim mekanizmalarının önemini vurgulamıştır. Buradan da anlaşılabacağı gibi, anayasal denge ve denetim mekanizmalarının asıl amacı devlet erklerinin birleşmesinden doğacak keyfiliğe engel olmaktır. Anayasal denge ve denetim mekanizmaları, bireylerin açık, saydam ve hesap verebilir siyasi iktidarlara yönetilmesini güvence altına alarak, otorite-özgürlük dengesini koruyan bir işleve sahiptir.

Denge ve denetim mekanizması demek, demokrasinin özüdür. Milli egemenliğin, oy çokluğuyla iktidara taşıdığı kişi ve kurumların yine demokrasinin en önemli ilkelerinden çoğulculuğu da sağlayabilmesi için olmazsa olmazların başında bu mekanizmalar gelmektedir. Aksi durumda çoğunluğun yönetmesi söz konusudur. Bir de yönetim hakkı tek kişiye veriliyorsa doğrudan monokrasi yaşama geçirilmiş demektir. Getirilmek istenen değişiklikle Bakanlar ve Bakanlar Kurulu'nu denetleme hak ve yetkisi, TBMM'nin elinden alınmaktadır. Başka bir ifadeyle Meclis'e hesap verme söz konusu değildir. Denetlemenin en önemli unsurlarından gensoru kurumu kaldırılmıştır. Bu noktada unutulmaması gereken ise Meclis Araştırması, Soru Önergesi ve Genel Görüşmenin, Meclis'in denetlemeden ziyade, bilgi edinme yöntemlerinden olduğudur. Yani Bakanların, Cumhurbaşkanının uygulamalarıyla ilgili Meclis en önemli denetim mekanizmasından mahrum bırakılmıştır. Doğal olarak Bakanlar, doğrudan kendisini atayan Cumhurbaşkanına karşı sorumlu kılınmıştır. Cumhurbaşkanı onları atayacak, görevden alacak; ama, milletin seçtiği bir başka kurum TBMM'nin böyle bir yetkisi olmayacaktır.

Getirilmek istenen sistemde yaşanması olası tıkanma ve krizler, parlamenter sistemin yaşadığı ve daha kolay düzenlemelerle çözülebilecek tıkanma ve krizlerden defalarca kez daha sorunlu olacaktır. Örneğin; Cumhurbaşkanının ilk turda seçilemediği ve ikinci turda geçerli oyların salt çoğunluyla seçildiğini düşünelim. Bu oran yüzde 60 olabileceği gibi 40 ya da 30'a da denk gelebilir. Aynı anda parlamentoda ise seçim barajına takılmalar olsa dahi yüzde 80 ya da 90 gibi bir temsil oranı söz konusu olacaktır. Bu durumda, temsil gücü hangi

kurumun daha yüksektir? Ayrıca; bu durumda Meclis'e neredeyse hemen hemen hiç yetki verilmemesi, sistem daha başlamadan kriz doğması demektir. Başka bir açıdan bakılırsa Cumhurbaşkanı ilk turda seçilemezse aynı gün seçimi yapılmış Meclis'in aritmetiği ortaya çıkmış olacaktır. Cumhurbaşkanı bu aritmetiğe uymayan bir kişi olursa yasama yetkisi nasıl kullanılacaktır? Bakanlar, millet iradesinin Meclis'te tecelli etmiş biçiminden aykırı kişilerden seçilirse halk egemenliğinden nasıl bahsedilecektir? Bir de bu durumun üzerine Cumhurbaşkanı, Bakanlıkların sayısını istediği gibi takdir edebilecek, "Bakanlıkların Kuruluş Kanunu" diyeceğimiz kanunlar yerine kararnameyle yani tek kişinin imzasıyla ve dilediği gibi Bakanlık ihdas edebilecek; yetkilerini, idari teşkilatını, bölge müdürlüklerini, hangi bölgede disiplin işlerine kadar bütün idari yapının devlet yapısını bu Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle belirleyebilecektir. Devlet tek bir kişinin imzasıyla üstelik denetlenemeyen tek kişinin imzasıyla düzenlenebilecektir. Bunun teknik olarak karşılığı, yasama yetkisinin bir kişiye devredilmesidir. Düzenleme, 1982 Anayasası'nın 7'nci maddesinde belirtilen "Yasama yetkisi Türk Milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisindir. Bu yetki devredilemez." hükmüne açıkça aykırılık taşımaktadır.

Bu noktaya kadar sayılan kadar hak ve yetkilere sahip Cumhurbaşkanı karşısında herhangi bir denge-denetim mekanizmasının olmamasının yanında, Cumhurbaşkanı'nın yargılanamayacak olması ayrı bir sorunlu noktadır. Değişiklik teklifinde, Cumhurbaşkanı'nın yargılanmasına dair neredeyse imkansız koşullar sıralanmıştır. Öncelikle şunu belirtmekte yarar vardır: Sembolik bir Cumhurbaşkanı'nın olduğu sistemlerde, yargılanmasının nitelikli hükümlere bağlı olması normal karşılanabilir. Çünkü yetkileri ve siyasi sorumluluğu olan Başbakan ve Bakanların yargılanması esastır. Gelen teklifte ise hak ve yetkilerle donatılmış bir Cumhurbaşkanı'nın yargılanamamasından bahsediyoruz. 1982 Anayasası'nda dahi hak ve yetkilerinin fazla olduğunu savunduğumuz Cumhurbaşkanı'na, bundan kat be kat daha fazla, üstelik yasama, yürütme ve yargı kuvvetlerini şahsında birleştiren hak ve yetkileri verdikten sonra yargılanmasının neredeyse imkansız hale getirilmesi demokrasinin ve hukuk devletinin ruhuna aykırı bir yaklaşımdır. Benzeri tutum Bakanların yargılanması konusunda da izlenmiştir. Mevcut Anayasa'da bir Bakan'ın göreviyle ilgili herhangi bir suç nedeniyle suçlandırılmak istenirse 550 milletvekili olan TBMM'nin yüzde 10'u, yani 55 milletvekili Meclis soruşturması isteyebilmekte (Anayasa 100'üncü madde); Genel Kurula katılan milletvekillerinin salt çoğunluğuyla (bu 139 bile olabilir) komisyon kurulması ve soruşturma yapılması kararı alınabilmekte; soruşturma komisyonunun çalışmalarını bitirmesinden sonra Yüce Divana sevk için salt çoğunluk (276) gerekmektedir. Peki, AKP'nin teklifi bu konuda

neyi öngörmektedir? Cumhurbaşkanı, cumhurbaşkanı yardımcısı ve bakanların suçları nedeniyle meclis soruşturması talep edilebilmesi için önce Meclis üye tamsayısının salt çoğunluğu gerekmektedir. Başka bir ifadeyle 600 milletvekilinden 301'inin bu yönde talebi olmalıdır. Bu gerçekleşirse Meclis soruşturması açılması için beşte üç çoğunluk aranacaktır. Başka bir ifadeyle 360 kişi evet dediği durumda soruşturma açılabilir. Yüce Divana sevk etmek için ise üçte iki çoğunluk yani 400 milletvekili gerekmektedir. Görev süresi dolduktan sonra da geçerli olacak bu düzenleme, darbecilerin kendilerinin yargılanmaması için Anayasaya eklettikleri geçici maddeleri andırmaktadır. Düzenlemeye göre Cumhurbaşkanı, mevcut başbakan ve bakanların tüm yetkileri ve onlara yasama dahil bir çok ilave yetkiyi kullanabilecek, ama sorumluluğu başbakan ve bakanların bugünkü sorumluluğundan daha hafif olacaktır. Ayrıca cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar da aynı koruma zırhına büründürülmüştür.

Bu düzenleme ile Cumhurbaşkanı, herkese dokunabilen, her yeri düzenleyebilme hak ve yetkisine sahip olan ancak kendisine dokunulamayan bir kadir-i mutlak şahsiyet olacaktır.

Cumhurbaşkanı tüm bu hak ve yetkilere sahip olacak; ama, yargılanamayacaktır. Sitemin getirmek istediği bir başka çarpıklık ise bahsi geçen bu Cumhurbaşkanı'nın bir siyasi yapıya resmen dahil olabilme hakkıyla tarafsızlığını kaybetmesidir. Sunulan teklif, Cumhurbaşkanı'nın siyasi partisiyle resmi bağ kurabilmesini sağlamaktadır. Yemininde "tarafsızlık" ibaresinin çıkarılmadığı ve gerek Anayasaya gerekse bu anlamda yeminine aykırı bir düzenleme ile karşı karşıyayız. Geçtiğimiz dönemlerde, partilerin iç işlerine karışmak isteyen Cumhurbaşkanları söz konusu olmuştur. Ancak; sistemin buna izin vermemesi sonucu, bu durum gerçekleşmemiştir. Bu anlamda sistemde sigorta görevi gören bir düzenleme daha çıkarılmaktadır. Taraflı ya da partili bir Cumhurbaşkanı'nın birçok açıdan sorunlu olacağı açıktır. Öncelikle Türkiye gibi disiplinli siyasi partilerin olduğu bir ülkede partili Cumhurbaşkanı partisi kanalıyla tüm güçleri elinde toplayabilme olanağı kazanır. Genel başkan olarak milletvekili listesi yapabilme, partisinin grup başkanı olarak parti grubunu kontrol edebilme imkanına sahip olacaktır. Bu durum fiilen yasamayı da kontrol demektir. Böyle bir Cumhurbaşkanı milletinin birliği ve bütünlüğü nasıl temsil edecektir? Ancak, üyesi ya da genel başkanı olduğu partinin birliğini ve bütünlüğünü temsil edebilir.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti, tarihi ve toplumsal gerçekliği, sahip olduğu yönetim gelenekleriyle üniter (tekçi) devlet yapısı olan, tüm kurum, kuruluş ve örgütlenmesi bu yapıya göre gerçekleşen bir devlettir. AKP'nin getirdiği teklif ise doğrudan bu yapıyı risk altına

sokmaktadır. Cumhurbaşkanına kararnameler yoluyla yasama yetkisine ortak olup, idari alanda sınırları belirsiz ve geniş bir düzenleme yapma yetkisi veren bu teklif, üniter yapıyı tehdit edecek şekilde kötüye kullanılmaya açık bir durum yaratmıştır. Başka bir deyişle bu yetkiler pekala federasyonun alt yapısını oluşturmak üzere kullanılabilir.

Sistem, yasama yürütme ilişkisi açısından Cumhurbaşkanının yasama organını istediği gibi belirleyebilmesi ve kontrol edebilmesi mantığına göre düzenlenmiştir. Öncelikle TBMM seçimi ile Cumhurbaşkanı seçimi aynı anda yapılmak suretiyle Cumhurbaşkanına uygun bir Meclis oluşturulmak istenmektedir. Amaç seçmeni aynı anda hem Cumhurbaşkanını, hem de onun partisini seçmeye yönlendirmektir. Partili Cumhurbaşkanının milletvekili listesi yapma imkanını da eklediğimizde bu durum Cumhurbaşkanına TBMM çoğunluğunu da kontrol yetkisi vermektir. Hiçbir demokratik başkanlık sisteminde Meclis ile Başkan aynı anda seçilmez. Seçim tarihlerinin farklı olması başkanlık rejimlerinde kuvvetler ayrılığının güvencesidir.

TBMM'nin yasama tekeli de kaldırılmaktadır. Cumhurbaşkanı kararname yetkisiyle fiilen yasamaya ortak edilmektedir. Milletın seçimle gelen temsilcilerinden oluşan Meclislerin yasa yapma tekeliıı ellerinde bulundurması, egemenliğin saraydan alınıp halka verilmesini ifade eder. Bu aynı zamanda fermanıı kanuna geçme sürecidir. Derin tarihsel mücadeleleri bünyesinde barındırmaktadır. Fermanıı kanuna geçiş sürecinin göstergesi olan yasamayı tek bir kişiye devretmek, egemenliğin halktan/Meclis'ten alınarak tekrar saraya teslim edilmesi; kanundan fermana dönüşmesi anlamına gelmektedir. Cumhurbaşkanı bütün toplum ve devlet düzenini kararnamelerle düzenleyebilme imkanına sahip olmaktadır. Her ne kadar TBMM aynı konuda kanun çıkarırsa kararname hükümsüz kalacak deniyorsa da sistem tam aksini sağlayacak şekilde kurgulanmıştır. Cumhurbaşkanına verilen veto yetkisi Meclisi bloke etme aracı olarak kullanılacaktır. Veto edilen bir yasa ancak salt çoğunlukla (301) yeniden kabul edilebilecektir. Partili sıfatıyla parlamentoyu da kontrol imkanını eline geçiren Cumhurbaşkanı, veto ettiğı yasaların salt çoğunlukla çıkmasını engelleyerek sistemi kararnamelerle yönetmeye açık halde tutabilecektir.

Yasamayı yürütmenin emrine sokaı diğeri bir düzenleme Meclisi fesih yetkisidir. Halk tarafından seçilen ve her zaman temsil gücü Cumhurbaşkanından daha geniş olan TBMM, Cumhurbaşkanı tarafından hiçbir gerekçe gösterilmeksizin fesih edilebilecektir. Hiçbir demokratik başkanlık sisteminde başkanlara fesih yetkisi tanınmaz. Fesih yetkisi Cumhurbaşkanının Meclisi fesih tehdidi ile kesin olarak kontrolünü sağlamaya dönük bir

araçtır. Örneğin Cumhurbaşkanı veto ettiği yasaı salt çoğunlukla geçirmek isteyen, bütün engellemelere rağmen kendisini denetlemeye çalışan Meclisten bu yolla kurutulmak isteyebilir. Ya da Cumhurbaşkanının suç işlediği iddiasıyla 301 imzayla meclis soruşturması açılmasını isteyen Meclisi henüz soruşturma açılmasına karar vermeden fesih ederek kurtulabilir. Giyotin sistemi diye tarif edilen birlikte-karşılıklı fesih de denge unsuru olmaktan uzaktır. Çünkü Cumhurbaşkanı bu yetkisi tek başına kullanırken Meclis ancak beşte üç çoğunlukla seçimlerin yenilenmesine karar verebilecektir. Bu sistem giyotin sistemi değil, olsa olsa Cumhurbaşkanının eline verilmiş tek taraflı satır sistemidir. Kaldı ki karşılıklı ve birlikte olsa dahi Cumhurbaşkanının meşruiyetini doğrudan halktan alan Meclisi fesih yetkisi neden olsun? Bu açıkça Cumhurbaşkanına Meclisi fesih tehdidiyle kontrol imkanı veren bir mekanizmadır. Yasamayı yürütme emrine sokma aracıdır.

Kuvvetler ayrılığı teorisi, anayasacılığın en temel ve en eski teorisidir. Kuvvetler ayrılığının olmadığı yerde, şeklen bir metin olsa da bu “anayasa” olamaz. Kuvvetler ayrılığının olmadığı bir devlet ise “anayasal devlet” değildir. Bu nedenledir ki "suiistimalci anayasa, sahte anayasa, tuzak anayasa" gibi kavramlar türetilmiştir. Bu konuda en net ifadelerden biri 16 Ağustos 1789 tarihli Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesinin 16'ncı maddesinde şu şekildedir: “Hakların güvence altına alınmadığı ve kuvvetler ayrılığının olmadığı bir toplumda anayasa yoktur.”

Anayasa hukuku teorisinde kuvvetler ayrılığına veya birliğine göre hükümet sitemleri açıklanırken, yasama-yürütme organları arasındaki ilişkilere bakılmakta ve ayrım buna göre yapılmaktadır. Yargı organı burada bir ölçüt değildir. Çünkü onun her hâlükârda bağımsız olması gerektiği kabul edilmektedir. Hangi hükümet sistemi tercih edilirse edilsin, sistemin demokratik olması için yargının bağımsız olması şarttır.

Yargı bağımsızlığının olmazsa olmaz birinci koşulu, bir bütün olarak kurumsal açıdan yargının yürütmeden bağımsızlığının sağlanması; ikincisi ise bireysel olarak Hâkim ve Cumhuriyet Savcılarının bağımsız davranmasını sağlayacak (göreve girme ve görevde yükselmede nesnel değerlendirme, mali güvenceler, görevden alınmama, görev süreleri vb) güvencelerin olmasıdır.

Teklifte yargı da tamamen tek adamın, Cumhurbaşkanının kontrolü altına sokulmaktadır. Yargının en üst kurulu olan Hakimler ve Savcılar Kurulunun 13 üyesinin 6 tanesi (biri Adalet Bakanı, biri Adalet Bakanlığı Müsteşarı ve dört üyesi) doğrudan Cumhurbaşkanı tarafından atanmaktadır. Kalan 7 üye de Cumhurbaşkanının kontrol edeceği

Meclis çoğunluğu tarafından belirlenecektir. Böylece tüm yargı düzenini kuracak en üst kurul tek kişinin iradesine göre şekillenecektir. Cumhurbaşkanı ayrıca Anayasa Mahkemesinin 15 üyesinin 12'sini doğrudan üçünü de kontrol ettiği TBMM çoğunluğu aracılığıyla, Danıştay üyelerinin ¼'ünü, Yargıtay Başsavcısı ve Başsavcı vekilini doğrudan atayacaktır. Danıştayın kalan üyeleri ile Yargıtay üyeleri de Cumhurbaşkanının belirlediği Hakimler ve Savcılar Kurulu tarafından atanacaktır. (Teklifte Anayasa Mahkemesi, Danıştay ve Yargıtay seçimlerine ilişkin yeni bir hüküm olmamakla birlikte, yetkileri artırılan ve tek başına yürütmenin başına getirilen yeni bir Cumhurbaşkanı tarif edilmiş olması nedeniyle bu eski düzenlemedeki yetkilerin yeniden ele alınıp kaldırılması zorunluydu.) Bu durum bütün yüksek yargı ve yargı teşkilatının kontrolünü bir kişinin eline vermek demektir. Böyle bir yargının kendisini tayin eden Cumhurbaşkanını denetleyeceğini, yargılayabileceğini, kontrol edebileceğini kabul etmek için herhalde teklif sahiplerinin ruh hali içinde olmak gerekir!

Sistem yargıyı doğrudan doğruya Cumhurbaşkanının kontrolüne vermek üzere kurgulanmıştır.

AKP'nin getirdiği ve ismine Cumhurbaşkanlığı dediği sistemin gerekçesinde en önemli siyasi söylemlerden biri, "istikrar" ve "koalisyonların biteceği" sözleridir. Öncelikle şunun belirtilmesinde yarar vardır. Önemli olan demokratik sistemin istikrarlı olmasıdır. Yani, asıl önemli olan siyasi iktidar istikrarı ve hükümet sayısı değildir. Kaldı ki hükümet sayısı istikrar ölçüsü alınsa bile tek başına AKP iktidarlarının olduğu 14 yılda, tam 8 farklı hükümet kurulmuştur. Demokrasilerde etkin ve istikrarlı yönetimler, bir yandan anayasal yetki sınırları içinde öngörülebilirlik ve demokratik hesap verilebilirlik özelliklerini taşıırken, diğer yandan mevcut ülke sorunlarına demokratik yöntemlerle çözüm üretebilenlerdir. Yine, siyasi istikrar koalisyon ilişkisi konusunda da yanıltıcı bilgiler verilmektedir. 1982 Anayasası yürürlüğe girdiğinden beri geçen 34 yılda yalnızca 1991-2002 yılları arasındaki on bir yılda koalisyonlar olmuştur. Geriye kalan yirmi üç yılda ise tek parti iktidarlarının yönetimi söz konusudur. 1982 Anayasası'nın yürürlükte olduğu sürecin sadece üçte birinde koalisyonlar, üçte ikisinde ise tek başına iktidarlar mevcuttur. Başka bir ifadeyle Türkiye koalisyonlarla yönetildi ve koalisyonlar nedeniyle kötü yönetildi ifadelerinin gerçeğe ilgisi bulunmamaktadır. Koalisyonların son bulacağı da gerçeğe aykırı bir söylemdir. Kimi özellikleri itibariyle başkanlığı andıran, "hiper başkanlık, süper başkanlık, patronlu başkanlık" gibi isimler verilen ve demokrasiden daha çok otoriterlikle ilişkilendirilen pek çok Latin Amerika ve Afrika ülkelerinde koalisyonlar bulunmaktadır. Bunun AKP'nin getirdiği teklifle Türkiye'de de

olmaması için hiçbir gerekçe yoktur. Özellikle Türkiye gibi kutuplaşmış; etnik ve mezhepsel ayrımların bulunduğu ülkeler için bir uzlaşma, anlaşma, mutabakat dönemi de olabilmektedir. Koalisyonlar döneminde ekonomik krizler yaşandığı doğrudur. Ülkemiz, 14 yıldır tek başına iktidarlar ile yönetilmektedir. Peki, şu an içinde bulunduğumuz ekonomik durum, bizzat Cumhurbaşkanı ve Hükümet temsilcileri tarafından kriz olarak adlandırılmaktadır. İnsan hakları, temel hak ve özgürlükler, basın ve ifade özgürlüğünde geline durum; yine terörün ülkemizi içine soktuğu hazin tablonun sorumlusu koalisyonlar mıdır? Türkiye’de Anayasa’yla ilgili en önemli demokratik değişim ve dönüşümlerin koalisyon dönemlerinde olduğu da ayrı bir gerçekliktir.

Buraya kadar saydığımız gerekçeler, AKP'nin getirdiği anayasa değişikliği teklifinin kuvvetler birliğini öngördüğünü, bu kuvvetler birliğinin yürütmenin altında birleştiğini, bunun teknik ifadesinin dikta rejimi olduğu, dikta rejiminin Anayasa’nın başlangıç kısmında belirtilen kuvvetler ayrılığı ilkesine ve demokratik cumhuriyete aykırı olduğu açıktır. Aynı biçimde, muasır medeniyetler seviyesinin üstünü hedeflemiş Türkiye için ise siyasi bir geri gidişin ifadesidir.

AKP'nin getirmek istediği ve ismine ülkemizde siyasi destek bulmak amacıyla Cumhurbaşkanlığı dediği sistemin Başkanlık olduğu bizzat kendileri tarafından Anayasa Komisyonu'nda dile getirilmiştir. Yalnız, bu sistemin demokratik bir Başkanlık sistemiyle uzaktan yakından ilgisi bulunmamaktadır. Bunun için en önemli ölçüt, Amerika Birleşik Devletleri'dir (ABD). Demokratik Başkanlık sisteminin örneğini teşkil eden ABD'de uygulanan sistem ile Türkiye'ye getirilmek istenen sistem özü ve biçimi taban tabana zıttır. Katı ve hatta parlamenter sistemden daha sert kuvvetler ayrımı üzerinde biçimlenen Başkanlık sistemi örneği olan ABD'de ne yürütme organı yasamayı ne de yasama organı yürütmeyi fesih edebilmektedir. Başkan, kanun çıkaramamaktadır. Kanun çıkarmak için Kongre'ye ihtiyaç duymaktadır. Yani Kongre ile uzlaşmak, anlaşmak zorundadır ki bu da siyasi bir denge demektir. Yasama ve yürütme, denge ve denetim mekanizmaları nedeniyle çalışmalarında birbirine engel çıkarabilmektedir. Bu nedenle uyumlu olmak ve anlaşmak zorunluluğu vardır; ama, kesinlikle bir kuvvet diğerini imha edememektedir.

ABD'de gerek Bakanların gerekse üst düzey bürokratların atamasının tamamına yakını Senato onayına tabidir. Amerikan Anayasası'nın 2'nci maddesinin 2'nci fıkrasının 2'nci paragrafı şöyle demektedir: "Başkan, büyükelçileri, elçileri, konsolosları, Yüksek Mahkeme hâkimlerini, işbu anayasanın öngörmediği/düzenlemediği ve bilahare diğer kanunlarla

düzenlenecek memurları inha, Senato'nun 'tavsiye ve onayını' aldıktan sonra da tayin eder." Başkan'ın önerdiği adaylar arasında Yüce Mahkeme'ye üye atanmasından, bakan yardımcılarının, bakanlık müsteşarlarının, bağımsız idari otoritelerin başkanlarının, bağımsız düzenleyici kurulların başkan ve üyelerinin seçimine, konsolosların, büyükelçilerin atanmasına kadar kamunun birçok alanında atamalarda son karar/onay mercii Kongre, hatta özelde Senato'dur. Kongre, bir yasama döneminde yaklaşık 1200-1400 arası üst düzey atamaya onay vermektedir.

Bakanlıklar, kamu kurum ve kuruluşları, kurullar ve benzeri merciler; etkinlikleri, harcamaları ve giderleri üzerine ayrıntılı raporlar hazırlayarak Kongre'ye bir anlamda hesap vermektedir. Ayrıca Kongre, Hükümet yetkilileri üzerinde denetleme yetkisine sahiptir. Bunun için Hükümet yetkililerini dinlemek amacıyla komisyonlarda duruşmalar gerçekleşmektedir. Bu komisyonlarda uzmanlardan yararlanılarak elde edilen sonuçları kamuya açıklamaktadır. İfade vermekten kaçınan ya da yanlış bilgi veren temsilciler, Kongre'ye hakaret etmek ve yalan tanıklık yapmakla suçlanılmaktadır ki bunun cezai sorumluluğu vardır.

Bütçeler, ABD yönetiminde özel öneme sahiptir. ABD'nin hükümet sisteminin en özgün yanlarından birisi bütçe sürecidir. Gerek parlamenter sistemde gerekse yarı-başkanlık sisteminde bütçelerde hükümetlerin ağırlığı çok fazladır. Ancak ABD'de durum bunun tersidir. ABD'de bütçe, yürütmenin empoze ettiği tek bir metin değil, tam tersine Kongre'de başlayıp parçaların tek tek eklendiği ve nihayetinde Kongre'de biten karmaşık bir süreçtir. Yani ABD'de bütçenin temel aktörü Kongre'dir. Kongre'nin belirlediği ilkeler ve ölçüler doğrultusunda kurumların bütçelerinin hazırlanması söz konusudur. Başkan'ın teklif ettiği bütçe reddedilebilir ve bu durumda Başkan harcama yetkisine sahip olamamaktadır.

Milli savunma ve dış politikanın denetimi de ABD'de çok önemlidir. Senato'da, ABD'nin askeri faaliyetlerini, harcamalarını ve atamalarını yakından ve çok sıkı takip eden, denetleyen ve yönlendiren bir Silahlı Kuvvetler Komisyonu bulunmaktadır. Yine Dış İlişkiler Komisyonu; gümrük yönetimi, dış politikaya dair istihbarat, uluslararası finans kurumları ve uluslararası balıkçılık anlaşmaları ile ilgili kanunlar, programlar ve idarenin işlemlerini izlemekle görevlidir.

Başkanlık sisteminin ABD'de başarılı olmasının nedenleri tarihi ve toplumsal gerekçelere dayanmaktadır. ABD'nin kuruluş felsefesi ve buna uygun eyalet sistemi başarıyı sağlamaktadır. Çünkü asıl yetki eyaletlere teslim edilmiştir ve Başkan, istese dahi

otoriterleşemez. Eyalet sistemi, denge ve denetim mekanizmaları bunu garantiye almaktadır. Bu anlamda Başkanlık özentileri ve eğilimleri, ülkelerin kendi tarihsel ve toplumsal gerçekliğiyle örtüşmelidir. ABD'yi örnek alarak Latin Amerika ülkelerinin çoğunda Başkanlık sistemi uygulandığı bilinmekle birlikte, bu ülkeler şu an parlamenter sisteme geçmeyi tartışmaktadırlar. Ayrıca dünyada, Başkanlık sisteminin krizleri ve açmazları en yoğun tartışma konularının başında gelmektedir.

ABD'de uygulanan Başkanlık sistemine dair verilen örnekler ile AKP'nin getirdiği yeni rejim teklifi karşılaştırıldığında, demokratik bir Başkanlık sistemiyle ilgisi olmadığı açıktır.

Fransız Anayasa Hukukçusu ve siyaset bilimci Maurice Duverger; “Demokrasisi güçlü olmayan devletler için başkanlık sistemi bir çılgınlıktır. Kendisini bir programa bağlamayan ve kimseye sonuçta hesap vermek zorunda olmayan bir başkan popülist bir demagog olur. Böyle bir sistem, yerine getirilemeyen seçim vaatlerinin sürekli katlandığı bir oyun ve güçsüz bir parlamentoyu bir demagoga baş başa bırakmak demektir. Sonuç diktatörlüktür.” diyerek, içinde bulunduğumuz durumun tam olarak özetini sunmuştur.

Buraya kadar belirtilenler dışında, anayasa konusunun tartışılması için mevcut koşulları da tespit etmekte yarar vardır. Ülkemiz, tarihinin en büyük terör eylemleriyle karşı karşıyadır. Gün geçmiyor ki çeşitli saldırılarda güvenlik güçlerimiz şehit olmasın, sivil yurttaşlarımız yaşamını kaybetmesin. 15 Temmuz darbe girişimi sonrasında ilân edilen OHAL, FETÖ ile mücadele görüntüsünden oldukça uzak, keyfi uygulamalara imza atmanın kılıfı olmuştur. Şu an görüntü, OHAL ile muhaliflerin susturulması biçimindedir. Ekonominin "tulumbada su bitti" gibi trajikomik bir ifadeyle dibe vurduğu kayda geçirilmiştir. "Yurtta sulh, cihanda sulh" gibi tüm dünyaya miras olan Atatürk'ün dış politikası terk edilmiş; sonucunda gencecik evlatlarımız, haritada bile yerini bilmedikleri topraklarda şehit düşmektedir. Üstelik bu çarpık, mezhepçi temelli dış politika hepten çökmüş ve bu çöküş Moskova Bildirgesi ile imza altına alınmıştır. Çocuklara taciz, kadına şiddet, cezaevlerindeki doluluk tarihi zirvesindedir. Hukuk, yerle yeksan olmuş; bizzat adaleti tecelli ettirecek Hâkimler ve Cumhuriyet Savcılarının önemli bir kısmı, hukuk fakültesi öğrencilerinin çoğu hukuka güvenmediğini beyan etmiştir. Reform ismiyle sunulan ve "Fethullah Gülen Cemaati" ile birlikte organize edilen 2010 Halkoylaması sonucunda kurulan yapı, yine reform çılgınlıklarıyla değiştirilmektedir. Hukukun Üstünlüğü Endeksi'nde dünyada 113 ülke arasında maalesef Tanzania, Zambiya, Kırgızistan, Nijerya, Guatemala, İran gibi ülkelerin gerisinde

ve 99'uncu sırada bulunmaktayız. Böyle bir ülke tablosunda, devleti yönetenlerin öncelikli görevinin egemenliği bir kişiye devredecek düzenlemelerle uğraşmak olmayacağı kesindir. Ayrıca; bu değişiklik paketinin, olası Meclis Genel Kurulundan geçmesi durumunda propagandalar nasıl yapılacaktır? Devletin tüm olanaklarının seferber edildiği bir "evet" cephesi karşısında, OHAL koşulları içinde "hayır" demeye çalışmak bile böyle bir anayasa değişikliğinin tartışılmasını olanaksız kılmaktadır.

Unutulmasın ki siyasi partilerin mutfaklarında anayasa yapılmaz. Mümkün olan en geniş mutabakat ve tartışma zeminiyle bu görüşmeler yapılmak zorundadır. Oysa bu anayasa değişikliğinin hazırlanmasında biri hariç diğer muhalefet partilerinin, demokratik kitle örgütlerinin, ilgili meslek odalarının, baroların görüşleri alınmamış uzlaşma aranmamıştır. Yalnızca bununla da sınırlı kalınmamış, Anayasa Komisyonu'nda teklife ilişkin genel görüşmelerde toplam 150 milletvekili tarafından söz talep edilmesine karşın, 20 milletvekili konuştuktan sonra yeterlilik önergesiyle genel görüşmelere son verilmiştir. Parti ayırt etmeksizin toplam 130 milletvekili geneliyle ilgili söz istediği halde konuşturulmamıştır. Bahsedilen tabloda bir anayasa tartışılmayacağı ve tablodan sağlıklı sonuçlar doğmayacağı nettir. Geldiğimiz sonuç: "Türkiye'de anayasa yapımı için gerekli koşullar yoktur!"

Bir başka önemli husus ise değişiklik teklifinin, yasa yapım tekniğine aykırı düzenlenmiş olmasıdır. Çerçeve 19'uncu maddede (komisyonda kabul edilen 16'ncı madde) 57 ayrı madde tek bir maddenin içerisinde, 20'nci maddede (komisyonda kabul edilen 17'nci madde) ise yine çok sayıda madde, tek bir geçici maddenin içerisinde düzenlenmiştir. Yani bir anlamda iki ayrı torba maddede, birçok anayasa değişiklik teklifi birleştirilmiştir. Olması gereken her maddenin ayrı ayrı düzenlenip, ayrı maddeler halinde görüşülmesi ve oylanmasıdır. Aksi halde 177 maddelik bütün bir anayasayı 2 maddelik bir değişiklikle (1'inci maddede 177 değişiklik tek maddede toplanıp, 2'nci maddede yürürlük maddesi biçiminde düzenlenerek) yapabilmek mümkün olurdu. Bu nedenle anayasa yapma tekniğine aykırı bir düzenleme söz konusudur.

Dünyanın gelişim çizgisi demokrasinin, insan hakları ve özgürlüklerin önündeki engellerin kaldırılması yönündedir. Bu yönde ilerleyiş için en ideal sistem, Türkiye gerçekleri de göz önünde bulundurulduğunda parlamenter sistemdir. Türkiye, 1982 Anayasası'nın ilk üç maddesinde yazan ve ortak değerlerimiz olan tarihi ve toplumsal gerçeklerimizden sapma göstererek, onların içini boşaltan, özünde zedelemeler yapan düzenlemelerden uzak durmalıdır. Anayasanın ilk üç maddesi ya da Türkiye'nin üniter yapısı, bir günde bulunmuş, masa başında hazırlanmış birkaç cümleden ibaret değildir. Tarihin süzgecinden geçerek, verilen mücadeleler ve bedellerle yaşadığımız olaylarla bugünlere gelinmiştir. Türkiye, her şeye karşın bir Ortadoğu

ülkesi olmadıysa ya da çok sayıda ekonomik badireye rağmen iflas etmediyse işte bu sağlam temellerin sayesinde. Bu nedenle Türkiye'nin geleceği; demokrasi yolunda büyük adımlar atmış, Cumhuriyeti ve üniter yapısını koruyan, barış temelli politikaların merkezi olan, sorunlarını çözmüş bir parlamenter sistemdedir. Yüzümüzü döndüğümüz muasır medeniyetler seviyesinin üstü hedefi açısından da gerçeklik bu yöndedir.

Freedom House 2015 verilerine göre, tam demokratik kabul edilen 49 ülkeden 6'sı başkanlık, 6'sı yarı başkanlık, 3'ü meclis hükümeti ve 34'ü parlamenter sistemle yönetilmektedir. Araştırmacıların büyük kısmı, parlamenter sistemin demokrasiyi destekleyen kurumsal bir altyapı sunduğunu kabul etmektedir. Araştırmacılar 1946-1999 yılları arasında 135 ülkeden toplanan verileri değerlendirdiğinde Başkanlık sistemlerinde muhtemel demokrasini ömrünü 20 yıl olarak tespit etmişlerdir. Ortalama 20 yılda bir her 23 başkanlık rejiminden birinin çökerek, bir tür diktatörlüğe dönüştüğü sonucuna ulaşmışlardır. Demokrasinin Parlamenter sistemde ortalama çöküş süresi ise 71 yıl olarak ölçülmüştür. Ayrıca Başkanlık sisteminde her 23 ülkeden biri diktatörlüğe dönüşmekteyken, Parlamenter sistemlerde bu rakam her 58'den birdir. Üstelik, AKP'nin rejimi değiştirmek isteyen teklifini meşrulaştırmak için kullandığı "koalisyon kötüdür" benzetmesi, hiç bir biçimde gerçeği yansıtmamaktadır. Koalisyon hükümetleri çoğu Batı Avrupa toplumunda demokratik yönetim sürecinin temel unsurudur. II. Dünya Savaşı sonrasında 1980 sonlarına kadar 12 Avrupa ülkesinde (Almanya, Avusturya, Belçika, Danimarka, Finlandiya, Hollanda, İrlanda, İsveç, İtalya, İzlanda, Lüksemburg, Norveç) kurulan 218 hükümetin 131'i koalisyon (%62), 73'ü azınlık (%33) ve sadece 14'ü tek parti (%6) hükümetidir. Üstelik İtalya, Almanya, Danimarka, Finlandiya, Hollanda, İzlanda ve Lüksemburg'da bu süreçte hiç tek parti hükümeti kurulmamıştır. Çoğu, dünyanın en gelişmiş ülkeleri kategorilerinde üst sıralarda olan bu ülkelerin istikrarsız olduğu, ekonomisinin ve demokrasisinin gelişmediği ileri sürülebilir mi? Korkulması gereken parlamenter sistem ya da koalisyonlar değil, demokrasinin kaybedilmesi ve milli iradenin kontrolsüz tek kişinin keyfine terk edilmesidir.

Peki, Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) ne öneriyor? Tarihten günümüze gelen süreçte, CHP'nin tavrı nettir. Türkiye'nin parlamenter sistemi güçlendiren, güçler ayrılığı ilkesini ve hukukun üstünlüğünü egemen kılan, özgürlükçü bir anayasal sisteme ve birinci sınıf demokrasiye ihtiyacı bulunmaktadır. Fiilen anayasayı askıya alan otoriterliğe karşı, Cumhurbaşkanlığını parlamenter sistemin tanımladığı sınırlar içine alacak reformlar yapılmalıdır. Bunu sağlamak için darbe yasaları ve onun kurumları ortadan kaldırılmalıdır. Hak ve özgürlükleri evrensel standartlara taşıyacak yasal düzenlemeler hayata geçirilmelidir. Sosyal devlet ilkesi güçlendirilmeli ve yoksulluğa karşı korunma anayasal güvenceye kavuşturulmalıdır.

“Darbelerle hesaplaşacağız” diyerek iktidara gelenler, bugün iktidarlarını korumak için darbe hukukunun tüm baskıcı araçlarından istifade etmekte, 15 Temmuz sonrasındaki OHAL süreciyle de bunu pekiştirmektedir. Gerçekten demokratikleşme gibi bir hedefi olan siyasi iktidarın, hem de 14 yıldır tek başına iktidar olduğunu düşünülduğünde, seçim barajını neden kaldırmadığı, Siyasi Partiler Kanunu'nda neden demokratikleşme yönünde düzenlemelere gitmediği büyük bir soru işaretidir.

Yargının baştan ele alınması ve bu temelde HSYK'nın yeniden yapılandırılması ihtiyacı bir gerçekliktir. Yargının bağımsızlığı ve tarafsızlığı güvence altına alınmalıdır. Temel hedefi insan haklarının korunması olan, nitelikli bir yargı düzeninin kurulması için düzenlemeler yapılmalıdır. HSYK, Anayasa Mahkemesi, Yargıtay ve Danıştay gibi yüksek yargı kurulları ve yüksek mahkemelerin oluşumunda yürütme etkisini kaldıracak, bağımsızlığı sağlayacak kurumsal düzenlemelere ihtiyaç vardır. Yargı bağımsızlığını ağılamadan demokratik bir sistem kurmak mümkün olamaz.

Türkiye birinci sınıf demokrasiyi hak etmektedir. Bunun için özgürlükleri genişleterek; çoğulculuğu tesis ederek; parlamenter sistemi güçlendirerek; parlamenter denetim mekanizmalarını etkin kılarak; yargının gerçek anlamda bağımsızlığını ve tarafsızlığını sağlayarak; yargı düzeninin niteliğini yükselterek; sivil toplumu güçlendirerek; örgütlülüğü destekleyerek; laikliği ısrarla savunmaya devam ederek; basınla değil, basının sesini kısma çalışanlarla mücadele ederek; şeffaflığı devletin her kademesine hâkim kılarak; siyasete egemen kılınmaya çalışılan kavga dilinin karşısına, uzlaşılı kültürünü koyarak; kadın haklarını, kadınlarla beraber savunarak doğru yolda ilerlemelidir.

Özgürlükçü ve çoğulcu demokrasinin, hukuk devletinin, temelinde insan hakları bulunan bir düzenin inşa edilebileceği yer TBMM'dir. Kurtuluş Savaşı'nı yöneten Meclis, Türkiye'nin haklar, özgürlükler ve hukukun üstünlüğü vizyonu ile yeniden kuruluşunun da merkezi olmalıdır. Türkiye'de demokrasinin sarayı TBMM'dir, başka saraylara ihtiyaç yoktur. Bu gerekçeyle milli iradenin mabedi ve demokrasinin güç merkezi olan TBMM öne çıkarılmalıdır. Yasa tasarılarının ve tekliflerinin yasama organında ve ulusal kamuoyunda yeterince tartışıldıktan sonra kabul edilmesine özen gösterilmelidir. TBMM'nin iradesini gasp eden Kanun Hükmünde Kararname uygulamaları istisnai hale getirilmeli, yasama sürecinin işleyişini bozan, şeffaflıktan uzak “torba kanun” uygulamalarına son verilmelidir. Yasamayı yürütmeye tabi kılan ve milletvekillerinin iradesine ipotek koyan anlayışla mücadele edilmelidir. Ancak bu yolla lider sultası yıkılabilir. Meclis komisyonlarının sayısı ve etkisi artırılmalıdır. Denge ve denetim mekanizmaları her

koşulda etkin tutulmalıdır. Araştırma komisyonlarını çeşitlendirerek TBMM'nin denetleme işlevi güçlendirilmelidir. TBMM İçtüzüğü baştan ele alınarak demokratikleştirilmelidir.

Türkiye'ye en uygun Cumhurbaşkanlığı; partiler üstü, sembolik yetkilerle donatılmış, yürütme ve yasama üzerindeki etkisi sınırlandırılmış bir Cumhurbaşkanlığı modelidir. Cumhurbaşkanı'nın yargı ve diğer üst düzey bürokrasi atamalarındaki yetkileri kaldırılmalı, bir denge ve milleti temsil makamı olarak yapılandırılmalıdır.

Özetle ülkemizin diktatörlük rejimi kuran bir anayasanın aksine;

- Kurucu değerlere bağlı,
- Özgürlükçü,
- Güçlü sosyal devleti öngören,
- Parlamenter sistemi esas alan,
- Güçler ayrılığına dayalı,
- Denge ve denetleme mekanizmaları olan ve iyi çalışan,
- Güçlü ve bağımsız yargıyı kuran,
- Özerk kuruluşları güvence altına alan anayasaya ihtiyacı vardır.

Teklif edilen metin Anayasa Komisyonunda bir kısım değişikliklere uğramışsa da getirilen sistemin özü ve esası değişmemiştir. Yukarıda ayrıntılı olarak açıkladığımız üzere bu teklif bir hükümet sistemi değişikliği teklifi değildir. Bir rejim değişikliği getirilmektedir. Anayasanın ilk dört maddesinde güvence altına alınan Demokratik Cumhuriyet ve hukuk devleti yok edilmektedir. Egemenliğin fiilen millettten alınıp tek kişiye aktarılması söz konusudur. Aksak topal devam eden ve iyileştirmek için çaba harcamamız gereken demokratik düzen tamamen terk edilmekte, otoriter bir tek adam rejimi kurulmaktadır. Bu diktatörlük anayasasıdır. Dolayısıyla Anayasanın 4.maddesinde ifade edilen teklif yasağı kapsamındadır. Teklif edilebilmesi ve görüşülmesi mümkün değildir. Anayasaya aykırıdır.

Osmanlıdan bu yana devam eden ve Türkiye Cumhuriyeti ile kurumsal temelleri gittikçe güçlenen demokratikleşme sürecini kesintiye uğratan bu teklif, Cumhuriyet devrimiyle kazanılan tüm değerleri tersine çevirmeye dönük bir karşı devrim hareketinin anayasal zeminini yaratma arayışıdır.

Bu düzenleme ülkemizin yeni ve derin krizlere sürüklenmesinin yolunu açacaktır. Yol yanlıştır ve derhal dönülmesi gerekir. Bu teklifin Gazi Meclis çatısı altında görüşülmesi dahi tarihi bir ayıptır.

Bu nedenle teklife karşıyız.

02.01.2017

Bülent Tezcan
Aydın

Uğur Bayraktutan
Artvin

Muharrem Erkek
Çanakkale

Nurhayat Altaca Kayışoğlu
Bursa

Akın Üstündağ
Muğla

Murat Emir
Ankara

MUHALEFET ŞERHİ

USULE İLİŞKİN:

MEVCUT ANAYASAL ZEMİN

Bir ilkeler ve değerler sisteminin somutlaşması anlamına gelen anayasa, kaynağını teşkil eden Avrupa dillerinde, inşa etmek, kurmak kelimelerinden türetilmiştir. Toplumun tamamının tabi olacağı ilke ve değerler sistemine çerçeve çizen bir metin olarak anayasa, temelde iktidarın sınırlarını ve temel hak ve özgürlüklerin korunması rejimini belirler. Bu itibarla kurucu bir temel metin olarak anayasa, öncelikle demokratik anayasal düzen ile temel hak ve özgürlükler rejiminin korunmasını hedeflemelidir. Anayasada yapılan değişiklikler de toplumun azami mutabakatıyla ve dönemin ihtiyaçlarına uygun olarak, demokratik anayasal düzenin geliştirilmesine, eşitlik düzleminde temel hak ve özgürlüklerin güçlendirilmesine yönelik olmalıdır.

Türkiye'de yeni bir toplum sözleşmesi olarak yeni ve katılımcı bir anayasaya duyulan ihtiyaç yıllardır çeşitli vesilelerle tartışmalara konu olmuştur. Tartışmaların merkezinde, özgürlüklerin ve demokrasinin korunması ve geliştirilmesi dürtüsü değil, otoritenin ve devletin güçlendirilmesi için kaleme alınmış, darbe ürünü 1982 anayasasının olması doğaldır. Anayasanın kurduğu siyasal yapılanma, darbecilerin tercihlerinin tahakkümü altında olagelmıştır. Kenan Evren darbeyi açıklayan konuşmasında, hukuk devleti kavramının yalnızca kişilerin müdafaasına, kuvvetler ayrılığının da kuvvetler çatışmasına dönüştüğünü iddia ederek, otorite boşluğundan söz etmiş, otorite ihtiyacının da ancak yeni kamu düzeni anlayışı ile giderileceğini ifade etmiştir. Bu kamu düzeni anlayışı Anayasa'nın başlangıç kısmında açıkça ortaya konmuştur. Başlangıç kısmında Anayasa'ya biçilen misyon, "*Türk Vatanı ve Milletinin ebedi varlığı ve Yüce Türk Devletinin bölünmez bütünlüğünü belirleyen*

bu Anayasa" şeklinde ifade edilmiştir. Hak ve özgürlükler rejimi de bu yaklaşımın gölgesinde kalmıştır. Tekçi bir Türk devletini kutsayan görüş, hak ve özgürlüklerin sınırlanması "*Milli güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlakın korunması veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması*" sebeplerine bağlanmış, tüm ağırlığıyla da uygulanmıştır. Diğer taraftan Anayasa'nın yazım sürecinde görev alan iki meclisten biri, 160 üyeli, ancak halk tarafından seçilmemiş Danışma Meclisi'nin valiler tarafından aday gösterilip Milli Güvenlik Konseyi tarafından seçilmiş 120 il temsilcisi arasında yalnızca bir, Milli Güvenlik Konseyi temsilcileri arasında yine sadece bir kadın yer almıştır. 5 kişilik cuntanın dilediği değişiklikleri yaptığı anayasa, bütünüyle erkek egemen bir tarzda kaleme alınmıştır.

1982 Anayasası Konsey'in bildiri, karar ve yasalarına göre şekillenmiştir, bir başka deyişle darbe usulleriyle gelen fiili duruma uydurulmuştur. Örneğin bugün parlamenter sistemden sapma teşkil edebilecek denli geniş yetki olarak tanımlanan, hatta Anayasa Komisyonunda mevcut çarpıklığın ispatı ve değişikliğin gerekçesi olarak sunulan "atama" ve "seçme" yetkileri¹, 12 Eylül'ün devlet başkanına dönemin yasalarıyla tanınmış, sonra anayasallaşan ve daima antidemokratik sonuçlar doğurmuş yetkililerdir.

1982 Anayasasının sadece hazırlık süreci değil, halk oylamasına sunulması süreci de demokratik açıdan sorunlu olmuştur. Bu sorunlar temel olarak üç ana başlıkta sıralanabilir. Birincisi, anayasa metninin reddedilmesi halinde ne olacağının ve seçim tarihlerinin belirtilmemesi, yani cunta ile gelen baskı rejiminin devamı ihtimalinin askıda bırakılması hatta bir tehdit olarak kullanılmasıdır. İkincisi, anayasa oylaması ile MGK Başkanı'nın, Cumhurbaşkanı sıfatını kazanacak olması ve seçime gitmemenin cezalandırılması. Üçüncüsü ise, MGK'nın 71 sayılı kararıyla "Anayasanın Yüce Milletimize Devlet adına resmen tanıtılması görevinin" Devlet Başkanına verilmesi, bu tanıtım konuşmalarına dönük tüm eleştiri veya bunlara karşı yazılı veya sözlü beyanların yasaklanmasıdır.

Bu yollarla hazırlanmış ve kabul edilmiş olan 1982 Anayasasının sonuçları da demokrasiye hizmet etmemiştir. Dolayısıyla yeni ve sivil bir anayasa arayışlarının temelinde 1982 Anayasasına yönelik eleştirilerin varlığı olağandır. Öte yandan Anayasa bu haliyle muhafaza edilmemiş, 11 defa değişikliğe uğramıştır. Bunlardan neredeyse tamamı, ama özellikle 2001 ve 2004 değişiklikleri hak ve özgürlükler alanını genişletmeye yönelik

¹ Bu yetkiler, Devlet Denetleme Kurulu Başkan ve üyelerini atama, YÖK üyelerini seçme, üniversite rektörlerini seçme, Danıştay üyelerinin 1/4'ünü seçme, AYİM üyelerini seçme, HSYK'nın doğal üyeleri dışında kalanları seçme yetkileridir.

hamleler olmuştur. 1995, 2001 ve 2004 yıllarında Anayasa’da yapılan temel değişiklikler Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde tüm siyasi partilerin uzlaşısı ile gerçekleşmiştir. Teklifin esası incelenirken değişiklikler çeşitli açılardan değerlendirilecekse de, iktidarın açık dayatmasıyla ve siyasi uzlaşısı aranmadan yapılan 2007 ve 2010 değişikliklerinin yetki ve sorumluluk arasında dengesizlik yaratan 1982 Anayasası’nın yürütme erkine ilişkin düzenlemelerinde, dengeyi sağlamak bir yana, dengesizliği artırdığını ve hatta yeni çelişkilerle içinden çıkılmaz hale getirdiğini vurgulamak gerekir.

2007 yılında Cumhurbaşkanını halkın seçmesi tartışması içinde başkanlık sistemine yönelik endişeler dile getirilmişse de, bu uzun soluklu bir tartışmaya dönüşmemiş ve gündemden kalkmıştır. Yeniden gündeme alınması 2010 Nisan ayında olmuş, Kasım 2012’de Anayasa Uzlaşma Komisyonu’na sunulan bir metinle somutlaşmışsa da, yeterince destek görmediği için gündemden düşürülmüş, ancak bu süreçteki dayatmalar Anayasa Uzlaşma Komisyonu’nun çalışmasını akamete uğratmış, hatta Komisyon’un feshiyle sonuçlanmıştır. 2014 Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin ardından adeta ihtirasa dönüşen başkanlık savunusu siyasi birçok gelişmenin yanı sıra, anayasa ve insan hakları sınırlarının çiğnenmesiyle sonuçlanmıştır. **10 Aralık 2016 günü TBMM Başkanlığı’na sunulan bu anayasa değişiklik teklifi, böylesine kaygan bir zemin üzerine kurulu anayasada, son derece kaotik bir süreçte hükümet sistemine ilişkin ‘köklü’ değişiklikler öngören bir tekliftir.**

UZLAŞMA ÇABALARI

Yukarıda kısaca değinildiği gibi 1982 Anayasasının tadili, hatta yeni bir anayasa ihtiyacına yönelik tartışmalar 2010 değişikliklerinden sonra yeniden hız kazanmıştır. 2011 yılında TBMM çatısı altında bulunan 4 siyasi parti tarafından eşit temsil esasına göre kurulan Anayasa Uzlaşma Komisyonu bütün eksikliklerine rağmen uzun süren, katılıma açık ve önceki değişikliklere nispeten uzlaşmayı esas alan bir biçimde 2 yıl boyunca çalışmıştır. Komisyon’da yazım süreci başlamadan önce, vatandaşlar ile sivil toplum kuruluşlarına bir çağrı yapılmıştır. Bu çağrının amacı, dönemin TBMM Başkanı ve aynı zamanda Anayasa Uzlaşma Komisyonunun başkanı Cemil Çiçek tarafından *“toplumun bütün kesimlerince benimsenecek daha katılımcı, şeffaf ve demokratik bir anayasa”* oluşturmak olarak belirtilmiştir.

Komisyon, 4 Mayıs 2012'ye kadar üç ayrı alt komisyonda, 42 siyasi partiyi, 39 meslek örgütü ve sendikayı, 79 dernek, vakıf ve platformdan oluşan sivil toplum kuruluşlarını üniversiteler ile çeşitli kurumları dinlemiştir. Aynı dönem içerisinde, Anayasa Uzlaşma Komisyonu'na, Yeni Anayasa web sitesi, e-posta gibi iletişim kanallarıyla da, 440'ı sivil toplum kuruluşlarından olmak üzere 64 bin kişi tarafından görüş bildirilmiştir. Neticede 60 madde üzerinde tamamen uzlaşma sağlanmışken, 112 maddeye çeşitli siyasi partiler tarafından şerh düzülmüştür. Bu süreçte görüş bildiren Üniversite, STK, meslek örgütü ve benzeri kurumların taleplerinin, anadilde eğitimin tanınması, tanınmasa bile önünün açılması ve kanunla düzenlenebilir olması, kültürel hakların ve etnik temelde dizayn edilmemiş bir vatandaşlık tanımının benimsenmesi, vicdani ret hakkı, doğanın hakları, yerel yönetimlerin güçlendirilmesi gibi konularda ağırlık kazandığını, başkanlık talep eden katılımcıların çok az olduğunu hatırlamak gerekir. Buna rağmen, katılımcı ve şeffaf ilerleyen anayasa yapım süreci, iktidar partisinin diğer 3 parti ve halkın taleplerinin aksine "Başkanlık" dayatması nedeniyle sekteye uğramış, böylece komisyonun devam etmesini zorlaştırmış ve nihayetinde AKP İktidarı, Anayasa Uzlaşma Komisyonunu kendi amacına hizmet etmediği için feshetme yoluna gitmiştir.

Bu dayatmaya Anayasa Uzlaşma Komisyonu'nda MHP kanadından verilen tepkiler ilginçtir. 28.01.2013 tarihli toplantıda dile getirilen *"Sayın vekilimizin Cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesiyle ilgili yaptığı değerlendirmelere katılabilmek mümkün değil, (...) çünkü gerçekten Cumhurbaşkanının yetkileri az olduğunda, parlamenter sisteme uygun olarak sınırlı olduğunda belki Cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesi bir problem teşkil etmeyecektir ama zaten yetkileri oldukça fazla olan Cumhurbaşkanının, [en esaslı] problem olan meşruiyeti de halk tarafından seçilmek suretiyle yenmesinden sonra, üzerinde bu konuda çalışmışların genel olarak ittifak ettiği üzere sistemi yarı başkanlık sistemine eviren, ondan sadece Parlamentoyu koşulsuz fesih yetkisinin olmaması yönü itibarıyla ayrılmasından dolayı hakikaten ucube hâline getirmiştir"* ifadeleri, komisyon çalışmaları boyunca şevkle, neredeyse aynı teklifi savunan Mehmet Parsak'a aittir. Komisyon'da aynı metaforla CHP'liler tarafından dile getirilen argümanlar, o dönemde Parsak tarafından tutanaklara geçirilmiştir²: *"Cumhurbaşkanı yetkilerinin yanına halk tarafından seçilerek meşruiyet problemini de ortadan kaldırdığımızda biz buna ne yarı başkanlık sistemi ne de parlamenter sistem diyemiyoruz, âdeta sistem devekuşu gibi oluyor yani ne deve ne kuş gibi."* Aynı teklife MHP'li Faruk Bal, *"Başkanlık sistemi adı altında tek parti diktatoryasıdır. Bunun kısaca adı budur."*

²<https://anayasa.tbmm.gov.tr/tutanak.aspx>

Burada yargının bağımsızlığını aramak mümkün değil, yargının tarafsızlığını da aramak mümkün değil. Bu, doğrudan doğruya, demokrasi adı altında bir dikta rejimidir. Burada anlaşılabilir bir şekilde hükümler hakkı milletin elinden alınıyor" sözleriyle karşı çıkmıştır. Aynı şekilde, AKP'lileri bu tekliften vazgeçmeye "ikna için bir tek rakam söylüyorum sana. Amerika dışında 27 tane ülke başkanlık sistemine geçmiş. 27'si de az veya çok diktatörlük olmuş"³ sözlerini kullanmıştır.

Hüsrarla sonuçlanan Anayasa Uzlaşma Komisyonu girişiminden sonra, 1 Kasım 2015 Genel seçimlerini müteakiben 4 Şubat 2016 günü ilk toplantısını gerçekleştiren Anayasa Mutabakat Komisyonu kurulmuş, ancak uzun ömürlü olmamıştır. Daha ilk toplantılarda AKP'nin başkanlık sistemi talebi burada da gündeme getirilmiş, gelen tepkiler üzerine Meclis Başkanı İsmail Kahraman, Komisyon kurulduktan 13 gün sonra "*Mutabakat olmadığını ve komisyonun bu şekilde çalışamayacağını*" açıklamıştır.

Son olarak, 15 Temmuz darbe girişiminin üstünden bir ay geçmişken ve hâlihazırda OHAL devam ediyorken Başbakan Binali Yıldırım, CHP lideri Kemal Kılıçdaroğlu ve MHP lideri Devlet Bahçeli ile Ağustos ayının ilk haftasında bir araya gelmiş, görüşmeler sonunda mini anayasa değişikliği için uzlaşmaya varılmıştır. Parlamento aritmetiğine göre Türkiye'nin üçüncü büyük siyasi partisi olan HDP'nin ve dolayısıyla onun temsil ettiği halk iradesinin dışarıda bırakıldığı ve bu dışlama yöntemine toplantıya katılan diğer partilerin temsilcilerince de itiraz edilmediği girişim sonucunda üçlü bir Anayasa Uzlaşma Komisyonu kurulmuştur. HDP'nin davet edilmediği bu görüşmelerle ilgili AKP Genel Sekreteri Abdülhamit Gül, "*Verimli, uzlaşma kültürü çerçevesinde daha iyi anayasa yapabilmek, acil ihtiyaçları yerine getirebilmek üzere çok faydalı bir toplantı gerçekleştirdik*"⁴ diyebilmiş, CHP Genel Başkan Yardımcısı Bülent Tezcan ise anayasa değişikliği çalışmalarına ilişkin, "*Gelinen süreç umut verici. Sonuç çıkacak görülüyor. Bunu hızla tamamlarsak, sanıyorum ilk defa uzun zamandan bu yana ittifakla yargıya ilişkin bir mini anayasa paketini yapmış olacağız*" ifadelerini kullanmıştır⁵. 3 partinin yürüttüğü bu çalışmalar da nihayete erdirilememiş, bu çalışmalar da rafa kaldırılmış, akabinde 10 Aralık 2016 günü, söz konusu bu anayasa teklifi, herhangi bir demokratik, şeffaf süreç işletilmeden AKP ve MHP'nin kapalı kapılar ardında kamuoyuna açık olmayan pazarlık ve müzakereleri neticesinde oluşturdukları ikili ittifak neticesinde Meclis Başkanlığı'na sunulmuştur.

³<https://anayasa.tbmm.gov.tr/tutanak.aspx>

⁴<http://www.sabah.com.tr/gundem/2016/08/17/kismi-mutabakatla-anayasa-degisikligimizi-yapacagimiza-inaniyoruz>

⁵<http://www.aljazeera.com.tr/haber/gelinen-surec-umut-verici>

HDP'YE YÖNELİK AMBARGO VE TUTUKLU MİLLETVEKİLLERİ

HDP, 7 Haziran 2015 genel seçimlerine, son derece antidemokratik olan %10'luk seçim barajını aşmak için, önceki seçimlerde uygulanagelen bağımsız adaylarla girmek yerine siyasi parti olarak girmeye karar vermiş ve buna ilişkin karar 2015'in Ocak ayında kamuoyuyla paylaşılmıştır. HDP'nin barajı aşamayacağı yönündeki yaygın kanının aksine, özellikle 28 Şubat 2015 günü çözüm sürecinin en önemli aşamalarından biri olan ve kalıcı toplumsal barış için bir köşe taşı teşkil eden Dolmabahçe Mutabakatı'nın kamuoyuyla paylaşılmasıyla HDP'ye destek hızla artmaya başlamıştır. Türkiye halklarının özlediği demokratik bir barış ihtimalinin somutlaşmasıyla, yıllarca çatışma nedeni olmuş toplumsal problemlerin demokratik müzakere ve barışçıl yollarla çözülmesi doğrultusunda siyaset yürüten HDP'nin siyasi güç kazanmaya başlaması üzerine Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, 2 Mart 2015 günü, *“Kürt sorunu yoktur ama Kürt vatandaşlarımızın bazı sorunları vardır. Çözüm sürecini sadece Kürt sorunu parantezinde tutmak isteyenlerin dertleri başka”*⁶ diyerek Türkiye devlet bürokrasisinin on yıllarca sürdürdüğü Kürt sorununda inkâr politikasına tekrar dönüleceğinin sinyalini vererek HDP'ye yöneliminde somut işaretini vermiştir. 15 Mart 2015 günü katıldığı ve fiilen seçim mitingine dönüşen Balıkesir Ekonomi Ödülleri Töreni'nde *“Kardeşim ne Kürt sorunu, artık öyle bir şey yok”*⁷ sözünü tekrarlamış ve 7 gün sonra, Newroz kutlamalarının hemen akabinde; *“Dolmabahçe Mutabakatı toplantısını doğru bulmadığını”*⁸ söylemiş, 24 Nisan 2016 tarihinde de *“Ne Dolmabahçe mutabakatı? Nereden çıkmış böyle bir şey? Böyle bir mutabakat falan söz konusu değil. Bu iktidarın terör örgütüyle bir mutabakatı söz konusu değildir, olmamıştır”*⁹ ifadelerini kullanmıştır. Yine 7 Haziran 2016 genel seçimleri öncesinde, AKP hükümeti ve Cumhurbaşkanı Erdoğan 12 Eylül tortusu olan ve çok sayıda demokratik yapının yanında, Kürt siyasi hareketini temsil eden partilerin de şimdiye dek TBMM'de varlık göstermesinin ve sağlıklı temsilinin önünde engel olan seçim barajı için *“Biz getirmediğimiz ki biz kaldıralım”*, *“Baraj olmazsa Türkiye koalisyonlar ülkesi olur”*¹⁰, *“HDP baraj altında kalırsa süper olur”*¹¹ gibi ifadeleriyle niyetlerini açık etmekten çekinmemişlerdir.

⁶<http://www.sabah.com.tr/gundem/2015/05/02/erdogan-kurt-sorunu-yoktur-kurtlerin-bazi-sorunlari-vardir>

⁷<http://www.hurriyet.com.tr/cumhurbaskani-erdogan-artik-kurt-sorunu-yok-28461106>

⁸<http://www.ntv.com.tr/turkiye/erdogandolmabahce-toplantisini-dogru-bulmuyorum,vzIMNaxdHkK-LZH82MjMiw>

⁹<http://www.aljazeera.com.tr/haber/erdogan-ne-dolmabahce-mutabakatı>

¹⁰<http://www.sabah.com.tr/gundem/2015/06/05/erdogan-baraj-olmasa-turkiye-koalisyonlar-ulkesi-olur> *“Yüzde 10 barajını getiren biz değiliz, bizden çok önce geldi. Bizim partimiz ortada yokken yüzde 10 barajı getirildi. Yüzde*

10 Ağustos 2014'teki Cumhurbaşkanı seçimleri ile yeniden gündeme gelen parlamenter sistem yerine başkanlık sistemi tartışmaları 7 Haziran genel seçimleri sürecinde bir kez daha alevlenmiştir. Erdoğan'ın *“Ben başkanlık sisteminin bu sürece güç katacağına inanıyorum. Seri karar almak, çok daha çabuk netice almayı getirecektir. Bizdeki sistemde karar süreci süratle işliyor dersek kendimizi aldatırız. Başkanlık, belediye başkanlığımdan beri savunduğum bir tezdır.”*¹² ifadeleriyle 27 Ocak 2015 günü başkanlık sistemi tartışmaları yeniden tedavüle sokulmuştur. Erdoğan, 7 Mart 2015'te Gaziantep mitinginde *“400 milletvekilini verin, bu iş huzur içinde çözülsün”*¹³ diyerek, gizleyemediği başkanlık sistemi arzusu için meclis aritmetiğini, tehditkâr bir dille dizayn etme cüretinden geri durmamıştır. 7 Haziran öncesinde çok sayıda miting, açılış töreni ve toplantıya katılan ve açıkça AKP'ye oy isteyen Erdoğan, mevcut anayasaya göre Cumhurbaşkanı'nın önemli bir niteliği olan tarafsız ve partiler üstü olması gerekliliği ilkesini alenen ve defalarca ihlâl etmekte bir beis görmemiştir. Anayasanın çizdiği çerçevenin dışına çıkan bu tavırları, şimdiki anayasa değişikliğinin de gerekçesi olarak sunulmaktadır.

HDP'yi başkanlık için AKP ile anlaşmakla itham eden diğer muhalefet partilerinin en güvenilir dayanağı, HDP'nin siyasi parti olarak girdiği seçimlerde %10'luk seçim barajını aşamayacağı ve ondan doğan boşluğun AKP tarafından kapatılacağı varsayımı idi. Ancak seçimlere 3 aydan az bir zaman kala, 15 Mart 2015 günü grup konuşmasında Selahattin Demirtaş tek cümlelik grup toplantısı olarak basına yansıyan açıklamasında *“Seni başkan yaptırmayacağız.”*¹⁴ biçimindeki ifadesiyle bu yolu kesin bir dille kapatmıştır. Bu tavırla ve HDP'nin barajı aşacağına anketlere yansımalarıyla beraber barış ortamı yerini gerilime bırakmış, çeşitli provokasyonlar vuku bulmuştur.

Her türlü eşitsiz, ayrımcı yaklaşımlara, saldırılara ve engellemelere rağmen, 7 Haziran 2015 seçimlerinde HDP, %13 oy alarak 80 milletvekiliyle TBMM'de temsil imkânı sağlamıştır. Böylece AKP ve bu süreçte tarafsız bir politika izleyen Recep Tayyip Erdoğan, süregiden başkanlık sistemi tartışmalarıyla ilgili Anayasa'yı değiştirecek çoğunluğu elde etmek bir yana, tek başına iktidar olma şansını yitirmiştir. Bu seçim sonuçlarını, AKP'nin kurmaylarından, Meclis Anayasa Komisyonu eski başkanı Burhan Kuzu *“Evet seçim bitti.*

10 barajının da ülkemize kazandırdığı çok şey var. Kazandırdığı, istikrardır, güvendir. Eğer yüzde 10 barajı olmamış olsa Türkiye bugün bir koalisyonlar ülkesi olacaktı”

¹¹ Başbakan Yardımcısı Yalçın Akdoğan'ın açıklamaları: <http://www.hurriyet.com.tr/akdogan-hdp-baraj-alti-kalirsa-super-olur-28922673>

¹² <http://www.hurriyet.com.tr/erdogan-kuzey-suriye-istemeyiz-28056851>

¹³ <http://t24.com.tr/haber/cumhurbaskani-erdogan-gaziantep-konusuyor,289627>

¹⁴ Haber linki: http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/siyaset/231943/_Seni_baskan_yaptirmayacagiz_.html Grup Toplantısı Videosu: <https://www.youtube.com/watch?v=GCTFFxR9YDo>

*Millet kararını verdi. Ya istikrar ya kaos dedim; millet kaosu seçti, hayırlı olsun*¹⁵ şeklinde yorumlamış ve gerek HDP'ye gerekse HDP'ye destek veren halka yönelik saldırılar hız kazanmıştır. Tüm halka yönelik bu gözdağı, bir koalisyon hükümetinin kurulmayacağını netleşmeye başladığı 2015 Ağustos sonunda, iktidara yakın Star gazetesinin manşetine taşınmıştır: *“Ya istikrar ya kaos”*¹⁶. Adeta iktidarın sözcülüğünü yürüten Akit ve Star gazeteleri ise tabloyu netleştirmiştir: *“Ya başkanlık ya kaos”*¹⁷ Cumhurbaşkanı'nın ağzından verilen bu sözler, Kasım'da gerçekleşecek seçim ve yaklaşan kanlı günler için de işaret niteliği taşımıştır.

20 Temmuz 2015 Suruç, 1 Ağustos 2015 Zergele, 10 Ekim 2015 Ankara Tren Garı katliamları ve hukuka aykırı olarak ilan edilen, fiili bir OHAL uygulaması olan sokağa çıkma yasaklarıyla çatışmalı bir süreç yeniden ve daha şiddetli bir biçimde başlamıştır. 7 Haziran seçimlerinin hemen öncesinde, 5 Haziran günü HDP seçim mitinginde gerçekleşen Diyarbakır patlaması ardından Ankara Tren Garı'nda barış mitingine yapılan vahşi saldırı, doğrudan bir siyasi partinin ve özellikle farklı toplumsal kesimlerin ortaya koydukları barış talebinin ifade edilmesine dahi tahammül edilmeyeceğinin, en sert biçimlerde engelleneceğinin ifşası olmuştur. Yaşanan patlama ve katliamlar neticesinde HDP 1 Kasım 2015 seçimlerine kadar miting düzenlememe kararı almıştır.

Her türlü engellemeye karşın 1 Kasım seçimlerinde de HDP'nin barajı aşmasıyla Anayasa'yı tek başına değiştirecek gücü yine elde edemeyen AKP ve Cumhurbaşkanı, anayasal bir hak olan yasama dokunulmazlıklarının istisnai olarak kaldırılması fikrini ortaya atmıştır. İlk olarak 28 Temmuz günü Cumhurbaşkanı tarafından bazı HDP'li vekiller için dillendirilen konu, daha sonra HDP'nin eş başkanları da hedef gösterilerek ve 'terörle mücadele' hedefine yönelik olarak genişletilmiş biçimde tartışmaya açılmıştır: *“HDP eş başkanları anayasal suç işliyor, dokunulmazlıklarının kaldırılması 'terörle mücadeleyi' olumlu etkiler”*¹⁸. TBMM'de temsil edilen diğer siyasi partilerin, yasama dokunulmazlıklarının tamamen ve herkes için kaldırılması veya koruma tedbirlerinin uygulanamamasıyla sınırlı tutulması yönünde kalıcı çözüm ve köklü Anayasa değişikliği tekliflerine rağmen AKP, Nisan 2016 sonunda Anayasa'ya geçici madde ekleyerek bir defaya mahsus ve eşitlik ilkesine aykırı biçimde değiştirme yolunu tercih etmiştir. AKP'nin bu tavrı,

¹⁵<http://www.radikal.com.tr/secim-2015/burhan-kuzu-sonuctan-mutsuz-bu-sonuclari-hak-etmedik-1374840/>

¹⁶<http://www.star.com.tr/politika/ya-istikrar-ya-kaos-haber-1052486/>

¹⁷<http://www.haberdar.com/medya/akp-de-tum-yollar-kaosa-cikiyor-h15712.html>

¹⁸<http://www.hurriyet.com.tr/hdpililere-dokunulmazligi-kaldirma-mesaji-anayasal-suc-40034646>

MHP'den tam destek almış, CHP de anayasaya aykırı ama EVET, diyerek teklifi desteklemiştir.

Dokunulmazlıklar kaldırıldıktan 5 ay sonra 4 Kasım 2016 günü 5 farklı ildeki 5 farklı savcılıkta yürütülen soruşturmalara ilgili aralarında iki eş genel başkan Figen Yüksekdağ ve Selahattin Demirtaş ile grup başkan vekili İdris Baluken'in de olduğu 15 HDP'li milletvekili hakkında eş zamanlı operasyon başlatılmış, operasyonlar sonucunda 10 milletvekili tutuklanmış, 3 milletvekili ifadeleri alındıktan sonra serbest bırakılmış, 2 milletvekili de faaliyetlerini Avrupa'da sürdürdükleri için haklarında işlem yapılamamıştır. 12 Aralık 2016 gecesi de TBMM çıkışında HDP grup başkan vekili Çağlar Demirel ile Siirt milletvekili Besime Konca gözaltına alınmış, ertesi gün tutuklanmışlardır.

HDP, siyaseten kriminalize edildiği bu süreçte TBMM faaliyetlerinden, anayasa yapım süreçlerinden dışlanmış, medyada kendine yer bulamaz hale gelmiştir. Gerek iktidar partisi, gerekse muhalefet partileri bunu bir demokrasi sorunu olarak ele almak yerine, milliyetçiliği körükleyerek bu durumu adeta kendi tabanlarını konsolide etme aracı olarak kullanmışlardır.

KAOS GÜNLERİNDE ANAYASA

7 Haziran seçimleri 2002 yılından bugüne, AKP'nin tek başına iktidar olamadığı ilk seçim niteliğini taşımaktadır. Rektörlük seçimlerinden Avrasya Tüneli'ne isim arayışlarına AKP'nin veya desteklediklerinin kaybetmesi halinde tanınmayan, yok sayılan seçim sonuçları ve seçilmiş iradelere 7 Haziran seçimleri de eklenmiştir. Ya başkanlık ya kaos tercihinin halkı mecbur bırakan AKP, şiddetin ve milliyetçiliğin dozunu arttırarak hükümet kurmaya yanaşmamış, gittikçe yaygınlaştırılan şiddet, halkı özgürlüklerden güvenlik lehine feragat edilebileceğine ikna etmiştir. Bu kaynaktan beslenen ikna, 'meyvesini' 1 Kasım seçimlerinde vermiştir. Ancak 1 Kasım'a giden süreçte 16 Ağustos 2015'ten itibaren Şırnak, Hakkari, Cizre, Yüksekova ve Nusaybin, Sur başta olmak üzere Kürtlerin yoğun olarak yaşadığı birçok yerleşim yerinde tam zamanlı sokağa çıkma yasakları ilan edilmiştir. Bugüne kadar 9 il ve en az 35 ilçede toplam 124 kez ilan edilen sokağa çıkma yasakları, seyahat hürriyeti, kişi özgürlüğü gibi çok temel haklarla beraber yaşam hakkı, sağlığa ve eğitime erişim hakkı ve barınma hakkını da yok sayacak düzeyde zedelemiştir. Anayasa'da OHAL ve Sıkıyönetim Kanunu dışında tanınmayan sokağa çıkma yasağı ilan etme yetkisi İl İdaresi Kanununa dayandırılarak, istisnai bir rejim kurulmuştur. Cari hukukta yeri olmayan ama fütursuzca

uygulanan sokağa çıkma yasakları, 1982 anayasasında bile oldukça sınırlı olan temel hak ve özgürlükler rejimini de fiilen ortadan kaldırmıştır. Kolluk güçlerine verilen aşırı yetkilerin dokunulmazlık ile taçlandırılması, diğer taraftan yasal bir usul haline getirilen kolluk güçlerine “cezasızlık politikası” yükselen militarizmi de körüklemiş, 15 Temmuz günü kanlı bir darbe girişiminin gerçekleşmesine böylece zemin sunulmuştur.

Darbe girişiminin bastırılmasının ardından OHAL ilanı ile siyasi iktidar ve müttefikleri, anayasal ve yasal hiçbir norma uymaksızın bir KHK rejimini de ilan etmiştir. İktidarın eski ortağı, kendi deyimlerine göre "Fethullah Gülen Hoca Efendi Cemaati", yolsuzluk operasyonları sonrasında terör örgütü ilan edilerek FETÖ olarak adlandırılmaya başlamış ve bu KHK rejimiyle de bir 'temizlik' operasyonuna konu olmuştur. Bugüne kadar çıkarılan 12 KHK'nin yedisi kerameti kendinden menkul listelerle okulları, hastaneleri, dernekleri kapatmış, kamuda çalışan kişileri hiçbir gerekçe göstermeden ihraç etmiştir. Bu listelerle 29 bin 953 eğitimi ile beraber TSK'dan toplamda 83 bin 45, emniyetten 18 bin 697, Sağlık Bakanlığı'ndan 5 bin 526, Diyanet'ten ise 1826 kişi çıkarılan KHK'lerin ardından görevlerinden ihraç edilmiştir. OHAL Kanununda çizilen çerçeveye tamamen aykırı olarak, KHK'lerle 1500 dernek kapatılmıştır. Beş haber ajansı, 16 TV, 24 radyo, 62 gazete, 19 dergi ve 29 yayınevinin faaliyetine son verilerek basın susturulmuş veya sürekli kapatılma tehdidiyle karşı karşıya bırakılmıştır. Toplamda 2 bin 614 kurum kapatılmıştır. İlk başta Fethullah Gülen Örgütü kurumlarına yönelik görünen operasyonların namlusu, hızla muhaliflere çevrilmiş, HDP ve bileşenleri de bundan nasibini almıştır. 22.07.2015 tarihinden bu yana HDP'ye, tabanına ve bileşenlerine yönelik gerçekleşen operasyonlar neticesinde toplam 8 bin 655 kişi gözaltına alınmış, aralarında eş genel başkanlarımız, milletvekillerimiz, il-ilçe eş başkanlarımız, yöneticilerimiz ve parti üyelerimizin bulunduğu 2 bin 644 kişi tutuklanmıştır. Tutuklananlar arasında 29 HDP il eş başkanı, 57 HDP ilçe eş başkanı, 12 milletvekili, 3 MYK, 4 PM üyemiz, 750'yi aşkın il ve ilçe yöneticimiz bulunmaktadır. 70 belediye eş başkanı tutuklanmış 50 belediyeye ise yine OHAL KHK'leri marifetiyle kayyum atanmıştır. Görevden alınan belediye eş başkanlarının sayısı ise 60'tır.

Şiddet eylemlerinin yaygınlaştığı, her yerde patlayan bombalarla güvensizlik ortamının egemen olduğu, kutuplaşmanın belki de hiç olmadığı kadar arttığı, muhalefete baskının yükseldiği ve demokratik hak alanının daraldığı bu ortamda, bu kadar kapsamlı anayasa değişikliklerini tartışmak mümkün değildir. Özellikle anayasa değişikliklerinin bu sorunların herhangi birisine çözüm bulmak bir yana, bir dayatmayla toplumda kutuplaşma ve yarılmayı derinleştireceği açıktır.

Demokratik anayasa koyuculuğun gereklerini Bülent Tanör, 1961 ve 1982 Anayasalarını karşılaştırdığı İki Anayasa kitabında şu şekilde sıralamıştır: (1) ülke çapında özgür ve çoğulcu bir ortamın, kamuoyu rejiminin eksiksiz olarak var olması, (2) bunun bir parçası olarak siyasi partilerin serbestçe faaliyette bulunuyor olmaları, (3) bu koşullarda ve partilerin de katılımı ve eşitlik, özgürlük, çoğulculuk, genellik, dürüstlük ilkelerine uygun olarak yapılmış bir seçim yoluyla, halkı gerçekten temsil eden bir kurucu meclisin oluşturulması, (4) yeni anayasanın bu nitelikteki bir meclis tarafından hazırlandıktan sonra referanduma sunulması. Bu şartların sağlanma ihtimali, OHAL de dikkate alındığında ufukta bile görünmemektedir.

Anayasaların yapılması ve değiştirilmesi süreçlerinin kendisi, ortaya çıkacak anayasanın niteliğini, meşruiyetini ve istikrarını büyük ölçüde belirlemektedir. Anayasa değişim veya yapım süreci, anayasal değişmeye neden olan nedenlerin ve anayasal tercihlerin neler olduğunun doğru bir şekilde belirlenmesi, zamanlamanın iyi seçilmesi, anayasa yapımı sürecine geniş kesimlerin katılımı ile farklı toplumsal kesimler arasında olabildiğince uzlaşmanın sağlanması ve son olarak anayasa değişikliğinin hangi yöntemler kullanılarak ve hangi aşamalardan geçilerek gerçekleştirileceğinin kararlaştırılması temel öneme sahiptir.

ANAYASA KOMİSYONUNDAKİ TARTIŞMALAR

Anayasalar her ne kadar dönemin müktedirinin görüşleri doğrultusunda şekillense de tüm toplum açısından bağlayıcı bir toplum sözleşmesi niteliğinde olduklarından değiştirilmeleri için genellikle normal kanunlar için gerekenden daha geniş bir mutabakat aranır. Bu mutabakat arayışı çok yüzeysel ve göstermelik olabileceği gibi, esaslı bir uzlaşmaya da zemin sunabilir. Komisyon süreci bu açıdan verimli, ufuk açıcı ve eleştiriye açık tartışmalara olanak sağlaması bir yana, çoğunluğun kurduğu uzlaşmaz tahakkümün bir vesikası haline gelmiştir.

Öncelikle sadece TBMM'deki 550 milletvekilini değil, toplumun tümünü ilgilendiren değişiklikler¹³⁰ milletvekilinin ancak sığıdığı bir komisyon salonunda yapılmış, milletvekilleri ve çalışanlar ayakta kalmışlar, katılmak isteyenlerin yer bulması mümkün olmamıştır. Yine, kamuoyunun bilgilendirilmesi, tartışmaları takip edip, milletvekilleri ve siyasi partilerin yaklaşımlarını tespit edebilmesi için şart olan görsel basın ve canlı yayın imkânları sağlanmamıştır. Yazılı basının aktarımları, çıkan şiddetli tartışmalardan ibarettir, oysa

değişiklik teklifinin özüne dair detaylar iktidarın marifetiyle kamuoyundan gizlenmiştir. Bu yönde verilen önergeler reddedilmiştir.

20 Aralık Salı gününden bu yana Meclis Anayasa Komisyonunda görüşmelerine başlanan Anayasa değişikliğine ilişkin kanun teklifi üzerinde, milletvekillerinin konuşma sürelerine sınırlama getirilmiyor olması, bu nedenle komisyon toplantılarının gece yarlarına kadar sürdürülüyor olmasıyla, kamuoyuna karşı; *“4 partinin söz talep eden tüm milletvekillerine sınırlama olmaksızın söz hakkı verildi, 4 parti hep birlikte, günlerce gece yarlarına kadar Anayasa çalışması yürüttü.”* biçiminde bir algı yaratılmak istendiği açıktır. Kaldı ki, bu konuşma sürelerine ilk başta getirilen özgürlük ortamı daha sonra tersi biçimde değişmiş, milletvekillerinin konuşma süreleri gasp edilirken, AKP’nin kifayeti müzakere önergeleri ile Komisyon çalışma usullerine de adeta darbe yapılarak birçok milletvekilinin konuşma hakkı da elinden alınmıştır. Komisyon sürecinde söz alan milletvekillerinin sınırlandırılmamasına ilişkin bir prensip kararı alınmamışsa da, Komisyon üyesi vekiller bile söz haklarını kullanamamış, süre ilerledikçe de söz hakkı 5 dakikaya kadar sınırlandırılmıştır. Tartışmalara ilişkin söz almak isteyen milletvekilleri olmasına rağmen AKP’li komisyon üyelerince sürekli olarak verilen kifayet-i müzakere önergeleriyle, parmak hesabı üzerinden maddeler kabul edilmiştir. Açıkça İktüzük’ün 29. maddesinde yer alan *"Komisyonda istem sırasına göre söz verilir"* ve 31. maddesinde yer alan *"Komisyonlarda TBMM üyeleri ve Bakanlar Kurulu üyeleri söz alabilirler"* hükümlerine aykırı olan bu uygulama, Komisyon çalışmalarını demokratik bir işleyişten uzaklaştırmıştır.

Anayasa yapım süreçlerinde, tüm dünyada demokratik süreçler işletilmektedir. Son süreçte Nikaragua, Brezilya, Güney Afrika, Namibya, Etiyopya, Doğu Timor ve Eritre’de anayasa maddelerinin yazılmasında halkın ve örgütlü sivil toplumun fikrine başvurulmuştur. Türkiye gibi, kutuplaşmanın derin olduğu Güney Afrika örneğinde anayasa yazma süreci halkın katılımına açılmış, bu amaçla seçilmiş kurucu meclis bir yandan halka açık tartışmalar yürütürken diğer yandan halktan toplam 2 milyon dilekçe ve öneri gelmiş, radyo kanalları, muhtarlıklar, il ve ilçe meclisleri kapılarını halkın katılımına açmış ve birbirine alternatif olarak öne sürülen maddelerin uygulamaya konulduğunda çeşitli halk kesimlerini somut yönde nasıl etkileyeceği konusunda hem uzmanların hem halk kesimlerinin görüşlerine başvurulmuştur. Eritre’de insan hakları konusunda eğitim almış 400 kişi köylere dağılıp anayasanın önemini anlatmış, sonrasında anayasa komisyonunun öneri metni halkın tartışmasına açılmış, daha sonrasında da bölgesel, yerel temsilciler ve sivil toplum örgütleri ve sıradan vatandaşlar metin üzerindeki yorum, düşünce ve önerilerini paylaşmışlardır.

Nikaragua’da kurucu meclisin halk tarafından seçimi sonrasında oluşturulan bir anayasa komisyonu metin önerisi hazırlamış, bu metni sivil toplum örgütlerine yollayıp önerilerini toplamış, daha sonra da hem metin önerisini hem de örgütlü toplumdan gelen önerileri beraberce meclise sunmuş, meclise sunarken aynı anda 150.000 kopyayı da halka dağıtmıştır. 100.000 kadar vatandaş toplamda 73 tane il ve ilçe meclisi toplantısına katılmış ve fikirlerini ifade etmişlerdir. Radyolar yerel meclislerdeki tartışmaları canlı yayınla vermiş, gazeteler ve televizyonlar da tartışmalara geniş yer ayırmışlardır. Alınan yorumlar toplanarak ve uzlaştırılarak ikinci bir metin oluşturulmuştur. Brezilya’da halktan ve örgütlü sivil toplumdan 61.000 adet anayasa teklifi toplanmış, bu öneriler alt komisyonlarda halka açık şekilde tartışılmış ve nihai metin sonrasında oluşmuştur. Türkiye’de ise, şiddetin yaygınlaştığı bu ortamda, hükümet sisteminde değişiklik öngören bu teklif görüşülürken hiçbir sivil toplum örgütünün, üniversitenin veya başka grupların görüşleri dikkate alınmamış, demokratik kitle örgütlerinin değişiklik sürecine katılımı sağlanmamıştır.

Anayasa teklifinin Meclis Başkanlığı’na sunulduğu haliyle Komisyon’dan çıktığı hali arasındaki farkların hiçbirisi, muhalefetin öneri, eleştiri ve önergeleriyle gerçekleşmemiş, muhalefet tarafından verilen hiçbir önerge kabul edilmemiştir. Yine olağan madde oylamaları da AKP’nin önergeleriyle çoklukla yeterince tartışılmadan, hatta diğer üyelerin okumasına bile fırsat olmaksızın, bazen oylamaya sunulduğu bile anlaşılmadan tartışma gürültüleri arasında geçirilmiştir. Tutanaklara bir göz atmak bile, teklif sahiplerinin uzlaşmama veya eleştirilere kulak tıkama yönünde ne kadar kararlı bir tutum sergilediğini anlamak için yeterli olacaktır.

ESASA İLİŞKİN:

BAŞKANLIK SERÜVENİ

Başkanlık sistemi, Süleyman Demirel, Turgut Özal gibi siyasi figürler tarafından özellikle parlamenter sistemin tıkanıdığı dönemlerde savunulmuşsa da, uygulamaya geçmesi için somut öneriler sunulmamıştır. AKP tarafından gündeme getirilen konuya 2007 yılının Mayıs ayında bir miktar ilgi duyulmuşsa da o dönemdeki haberler incelendiğinde bu ilginin doğrudan başkanlık sistemine değil, krize dönüşen 2007 Cumhurbaşkanı seçimi sürecine ve Cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesini getiren 2007 referandumuna yönelik olduğu, ayrıca süreklilik arz etmediği görülebilir. 2007 krizini anlamak için, yeniden 1982 Anayasasına kısa bir bakış atmak gerekecektir. 1982 Anayasası, 1961 Anayasasının yürütmeye şüpheyile yaklaşan ve onu sıkıca frenleyen yapısını terk ederek, bir "yetki olarak yürütme" getirmektedir. 1982 Anayasasıyla kabul edilen yürütmenin, ama öncelikle Cumhurbaşkanlığının alanı, parlamenter sistemin sınırlarını zorlayacak ölçüde genişletilmiştir¹⁹. Yürütmede genel olarak merkezîyetçilik artmış, idari özerklik daralmıştır. Örneğin üniversiteler ve YÖK, büyük ölçüde Cumhurbaşkanı'nın kontrolüne girmiş, meşhur 104. madde ile yasama, yürütme ve yargıya ilişkin çeşitli yetkileri elinde toplayarak adeta "kısmi bir kuvvetler birliği" yaratılmıştır²⁰. Güçlü Cumhurbaşkanı, kurgulanan bir modele göre, sürekli vesayetin kontrol edeceği, önereceği veya destekleyeceği bir kişi olması varsayımına göre şekillendirilmişti. Bu sistem 25 yıl işledikten sonra, kendilerine göre "karşı mahalleden" bir cumhurbaşkanı seçilmek istendiğinde 367 krizi olarak adlandırılan kriz patlak verdi. Anayasa Mahkemesi'nin kanaatimizce çok hatalı kararı, 1982 Anayasası'nın kurduğu dengesiz sistemi daha da çarpıklaştıran 2007 Anayasa değişikliği ve referandumu ile sonuçlanmıştır. 367 krizi, Cumhurbaşkanı'nın parlamenter bir sistemde halk tarafından seçilmesinin sakıncalarından ziyade, "karşı mahalleden" bir Cumhurbaşkanı'nı seçtirmeyen vesayet odaklarını tartışmaya açmış, kriz, bir başka dayatma ve krizle çözülmeye çalışılmıştır. Böylece başkanlık sisteminin alameti farikalarından olan devlet başkanının belirli bir zaman dilimi için doğrudan doğruya halk tarafından seçilmesi kriteri, ciddi bir başkanlık sistemi tartışması yapılamadan, BDP'nin teklifi meşrulaştırmamak için aldığı boykot kararı ve TBMM'de bulunan iktidar dışındaki partilerin karşı duruşuna rağmen yasallaşmıştır. Katılımın

¹⁹ Bülent TANÖR, İki Anayasa 1961 ve 1982, Nisan 1986, s. 115, 116.

²⁰ age. s. 120.

%67'de kaldığı referandumdan çıkan baskın 'Evet' sonucu, vesayete karşı bir tepki olarak da yorumlanmıştır. Bu değişiklikle beraber sistemin kısa sürede tıkanmalara neden olacağı ifade edilmişse de, eleştirilerin üzerinde durulmamıştır. Nitekim, yine kalıcı ve adil bir çözüm yerine, bir modelin bekası üzerine kurulan değişiklik, başka bir vesayet rejiminin kapısını aralamıştır. Güç arzusu 2010 değişiklikleri ile sonuçlanmış, 367'nin sancısıyla 'vesayete karşı' yargının 'ele geçirilmesini' hedefleyen bu teklif ile kısa sürede yargıda cemaat yapılanması önü alınamaz hale gelmiştir.

Eleştirilerin yerinde olduğu çok kısa sürede anlaşılmış, başkanlık tartışmaları alevlenmeye başlamıştır. AKP iktidarının kendi eliyle yarattığı bir çarpıklık olan Cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesi, bu değişikliğin gerekçesi olarak sunulmuştur. Komisyon görüşmeleri esnasında bu durum, AKP grup başkan vekili Naci Bostancı tarafından *"Esasen 2007 yılından sonra, bu cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesi meselesinden sonra ortaya çıkan iki başlılığı çözmek ve bu çerçevede "cumhurbaşkanlığı sistemi" olarak adlandırdığımız bir yürütmeyle mevcut değişikliği gerçekleştirmek üzerine kurulmuştur"* sözleriyle ifade edilmiştir.

10 Ağustos 2014 tarihinde cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmiş olmasıyla Türkiye'de bir dönem fiilen bitmiştir. Seçilmezden evvel alışıldık cumhurbaşkanı tablosu çizmeyeceğinin sinyallerini veren Recep Tayyip Erdoğan, 6 Aralık 2014 tarihli bir konuşmasında *"Bazıları diyor ki ya Cumhurbaşkanı bunlara cevap verir mi? Ben alışılmış Cumhurbaşkanı değilim. Olmadım, olmayacağım. Bunu da böyle bilin"* diyerek anayasal sınırları tanımayacağını ilan etmiştir. Yukarıda da alıntılanan çeşitli demeçler ve zaman zaman tehdide kayan *("400 milletvekilini verin, bu iş huzur içinde çözülsün")* ifadelerle başkanlık sistemi talep edilmiştir. Bu ısrar, AKP'nin 7 Haziran'da tek başına iktidar olamamasıyla sonuçlanmış, bu yenilgi de 1 Kasım'a giden süreçte ve sonrasındaki şiddet ortamını tetiklemiştir. Bu süreçte HDP'lilere yönelik ambargo çok daha katılaşmış, şiddet ve çatışma artmıştır. TBMM'de beğenilmeyen ifadeleri içeren önergeler kabul edilmemiş, kabul edilenlere ya hiç cevap verilmemiş ya da çok gecikmeli ve sorudan bağımsız cevaplarla, yasama organının "denetim işlevi" ortadan kaldırılmıştır. TBMM TV yayınları iyiden iyiye sınırlanmıştır. Yürütmenin orantısız güçlenmesinden yargı da nasibini almıştır. Cumhurbaşkanı, Anayasa Mahkemesi'nin Can Dündar ile Erdem Gül'ün tutukluluğuna dair vermiş olduğu karar karşısında *"Ben Anayasa Mahkemesi'nin vermiş olduğu karara sadece sessiz kalırım o kadar ama onu kabul etmek durumunda değilim. Karara uymuyorum, saygı da duymuyorum"* ifadesiyle yargıyı tanımadığını göstermiştir.

Erkler arasındaki dengesizlikler ve ısrarlı başkanlık arzusu fiili bir anayasasızlaşmaya dönüşmüştür. Cumhurbaşkanı, seçim takviminin başladığı 10 Mart 2015 tarihi itibarıyla Türkiye'nin değişik illerinde toplu açılış törenleri adı altında halka açık mitingler gerçekleştirmeye başlamıştır. Bu mitinglerin tamamı TRT başta olmak üzere televizyon kanallarının büyük çoğunluğunda canlı olarak yayınlanmıştır. Partiler üstü ve tarafsız olması gereken Cumhurbaşkanı, siyasi içerikli mitinglerde AKP'yi işaret eden siyasi propaganda yapmış, 400 vekil için oy istemiş, HDP başta olmak üzere muhalefet partilerini hedef göstererek, suçlayıcı, karalayıcı, seçmen tercihlerini yönlendirebilecek ifadeler kullanmıştır. HDP'yi dağdan emir almakla itham ettiği konuşmasında *“Gönlümde tabii ki bir parti var”*²¹ diyerek, uzunca bir süre genel başkanlığını yaptığı iktidar partisi olan AKP'yi açıkça seçmenlere işaret etmiş, HDP'yi de hedef göstermiştir. Konuşmalarında muhalefet partilerini kastederek, *“Milletimiz 7 Haziran seçimlerinde bunlara gereken cevabı sandıkta verecektir”, “Bunlar 10 Ağustos'ta da benzer bir ittifak kurmuşlardı, 14 parti bir araya gelmişlerdi. İnşallah 7 Haziran'da da cevabını alacaklar”,* açıkça HDP'yi hedef göstererek *“Terör örgütünün desteklediği malum parti Diyanet'in kaldırılmasını savunuyor. Bunlar cami duvarına pislemeye başladı”, “Ben yüzde 52 oy aldım, Devletin parasıyla çıkıyorum. Sen de yüzde 52 alsaydın”* şeklinde ifadeler kullanmıştır. Seçilmiş cumhurbaşkanlığını “seçilmiş sultanlık” saymış ve bu durumu Anayasayı yok sayabileceği algısına dönüştürmüştür.

21 Mart 2015 tarihinde Denizli'de STK'lere hitap ettiği bir konuşmasında *“10 Ağustosta Cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesiyle Türkiye'de bir dönem fiilen bitmiştir. Kimisinin 1876'dan, kimilerinin 1924'den, bazılarının 1946'dan başlattığı parlamenter sistem 10 Ağustosta bir daha geri dönüşüm olmamak üzere milletimiz tarafından bekleme odasına alındı. Bu bekleme ne kadar sürecek veya ne zamana kadar sürecek ya mevcut uygulamaya anayasal zemin kazandırılana kadar ya da bunun yerine yeni sistem ikame edene kadar. Bunun kararı da 7 Haziran seçimlerinde verilecektir. Artık kimse Türkiye'den işlerin 2014 öncesinde bilhassa 2002 öncesi gibi yürüdüğü gibi yürümesini beklememelidir. Beklemesin. O dönem geride kaldı.”*, *“Artık Türkiye için yeni şeyler söylemek lazım. Hiç şüphesiz bu da sancılı olacak, sıkıntılı olacak. Artık ok yaydan çıktı”* ve 29 Mart 2015 İstanbul Tokatlılar buluşması etkinliğinde *“parlamenter sistem artık bekleme odasına girmiş bulunuyor. Yeni anayasa ve başkanlık sistemi için bir fırsata dönüştürmeliyiz”* sözleri ile anayasaya karşı fiili bir durum yarattığını itiraf etmiştir.

²¹<https://www.youtube.com/watch?v=VtcjiSUIMM0>

Başbakan Binali Yıldırım'ın katılımı, Genişletilmiş İl Başkanları Toplantısı'nda Cumhurbaşkanının konumuna ilişkin kullandığı sözler, durumun vahametini açık eder niteliktedir: *"Türkiye fiili durumu hukuki durum haline dönüştürmek mecburiyetindedir. Bir anayasa ihtiyacı artık acil hale gelmiştir"*²². Süreklileşen bir hukuka aykırılığa kılıf biçmek için anayasa değişikliği yapmak bir hukuk garabetidir. Bu garabet, MHP'li muhaliflere kongre yaptırmamak için yerel mahkemeler arasında tenis maçına dönen süreçte 'liderliğini' muhafaza eden Devlet Bahçeli tarafından *"Cumhurbaşkanı fiili başkanlık durumundan vazgeçmeli, olmazsa fiili durum hukuki boyut kazanmalı"*²³ sözleriyle desteklenmiştir.

Anayasayı ihlal eden kişisel tavrı anayasal kılıfa sığdırma çabaları, herhangi bir sistem öngörmeyen bu teklif ile Meclis gündemine taşınmıştır. Teklifin başkanlık sistemi andıran tarafları olmakla birlikte, başkanlık sisteminin öngördüğü denge ve denetleme mekanizmalarının yoksunluğunda bir başkanlık sisteminden bahsetmek mümkün değildir. Yine parlamenter sistemin bazı özelliklerini zayıflatarak korumaya devam ederek çok kırılğan bir yapı ortaya çıkarmaktadır. Maalesef bir kez daha yarın oluşabilecek denklemleri düşünmeden, adeta muktedir olmanın yarattığı daima muktedir kalacak olma hissiyle yazılmış, ihtiyatsız bir metinle karşı karşıyayız.

Bu eklektik yapıyı üç sütunda incelemek mümkündür. Bunlardan birincisi yürütme, ikincisi yasama erkindeki değişiklikler ve üçüncüsü denge denetleme mekanizmalarının durumudur. Değişiklik teklifinin ağırlık noktasını bu üç sütun oluşturduğundan, yeni yapıya ilişkin olmayan milletvekilliğinin yaş sınırının düşürülmesi, sıkıyönetimin kaldırılması, askeri yargının kaldırılması ve mahkemelerin bağımsız niteliğine tarafsız sıfatının da eklenmesi gibi değişiklikler üzerinde çok kısıtlı durulacaktır. Sistematik olarak teklifteki madde sıralamaları değil, Anayasanın kurulu sırası esas alınacaktır.

²²<http://www.ntv.com.tr/turkiye/basbakan-binali-yildirimdan-baskanlik-sistemi-aciklamasi,d7hFSC8M3kmyuWtbEhUyQw>

²³<http://t24.com.tr/haber/bahceli-cumhurbaskani-fiili-baskanlik-durumundan-vazgecmeli-olmazsa-fiili-durum-hukuki-boyut-kazanmalı,364342>

SINIRSIZ YÜRÜTME

Yukarıda açıklandığı gibi teklifle yürütme erki, frensiz ve sınırsız bir biçimde genişletilirken, yasama ve yargı zayıflatılmakta ve alanları daraltılmaktadır.

Anayasa'nın yürütme yetkisi ve görevini düzenleyen 8. maddesi, teklifin 19. maddesinin (A) bendiyle değiştirilmiş ve Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulu'na ait olan yürütme yetkisi ve görevi yalnızca Cumhurbaşkanı'na verilmiştir.⁷³ (vergi ödevi), 87. (TBMM görev ve yetkileri), 88. (kanunların teklif edilmesi ve görüşülmesi), 93. (TBMM faaliyetleri), 96. (toplantı ve karar yeter sayısı), 109. ve devam maddeleri (Bakanlar Kurulu, göreve başlama, bakanlıkların kurulması, tüzük), 117. (Milli Savunma), 124. (yönetmelikler), 127. (mahalli idareler), 131. (YÖK) 134. (Atatürk Kültür, Dil, Tarih Yüksek Kurumu), 155. maddeler (Danıştay) ile bütçe düzenlemelerinden tüm Başbakan(lık) ve Bakanlar Kurulu ibareleri çıkarılmıştır. Başbakan da tamamen tedavülden kalkmaktadır. Kendi statüsünün ilgası için Türkiye tarihinde imza veren başka 'muktedir' olmayabilir.

Bakanlar Kurulunu ve Başbakanı tamamen ortadan kaldıran, yerine Cumhurbaşkanı tarafından hiçbir denetimle sınırlı olmaksızın seçilecek bakanlar ve Cumhurbaşkanı yardımcıları grubu koyan maddelerle beraber düşünüldüğünde, Meclis içinden seçilmeyen bir yürütme inşa edildiği görülmektedir. Yürütmenin varlığını ve sürekliliğini yasamaya borçlu olmaması, böylece kuvvetlerin keskin ayrılığı, karakteristik bir başkanlık sistemi kuralıdır.

Böylece halkın seçtiği, tek kişiden müteşkil yürütme, birçok konuda tek belirleyici olacaktır. Başkanlık sisteminin demokratik bir biçimde işlediği tek örnek olan ABD'de yürütmenin tek kişiden oluşması kriterine bağlı olan, başkanın kabinesini serbestçe atamasına ilişkin önemli bir istisna getirilmiştir²⁴. Başkanın yaptığı kabine atamaları üzerinde, Senato'nun öneri ve onay yetkisi bulunmaktadır. Bu, başkanlık sisteminin prototipi diyebileceğimiz ABD'de olup Türkiye'de olmayan denge, fren mekanizmalarından biridir. Senato bu yetkisini neredeyse hiç kullanmamıştır, bunun nedeni başkanın, atamalarını Senato'nun tercihlerini dikkate alarak özenle yapmasıdır²⁵.

Soma katliamı sonrası, mesai arkadaşlarının ölümünü protesto eden madenci Erdal Kocabıyık'a attığı tekmeyle tüm dünyada gündem olan dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan'ın Başbakanlık Müşaviri Yusuf Yerkel'in tüm tepkilere rağmen hem kendisinin hem

²⁴ Nur ULUŞAHİN, Anayasal Bir Tercih Olarak Başkanlık Sistemi, s. 50.

²⁵ age.

de eşinin aldığı terfiler hatıralarda tazeliğini korumaktadır. Yine Hrant Dink cinayetine giden yolda döşenen taşların en bilineni olan 301'den mahkûmiyet kararında imzası olan Nihat Ömeroğlu'nun muhalefetin ısrarına rağmen AKP'nin oylarıyla Ombudsman olarak seçilmesi, bu etik ve nezaket kuralının Cumhurbaşkanı ve AKP tarafından uygulanmayacağını gösteren ve hemen akla gelen örneklerdir.

Savaş sebebiyle seçimlerin yapılmasına imkân görülmezse, seçimleri geriye bırakma yetkisi TBMM'de iken teklifle bu yetki TBMM ve Cumhurbaşkanı'na verilmektedir. Erteleme sebebi ortadan kalkmazsa aynı usulle bu işlem tekrarlanabilecektir. Bunun riski, Ortadoğu'da çatışmaların yoğunlaşmasıyla savaş halinin uzak bir ihtimal olmaktan çıkması karşısında, TBMM'de 600 kişinin müzakereler sonucu ve hem parlamentonun hem kendi güvencelerinin selameti kaygısıyla böyle bir kararı alması, Cumhurbaşkanı'nın tek sonucu kendi iktidarının devamı olacak böyle bir kararı almasından daha zordur. Böylece seçimlerin ertelenmesi kararı alınması kolaylaşmaktadır. 92. maddede savaş ilan etmeye yetkili merci TBMM ve TBMM tatildeyken bir saldırı olması halinde Cumhurbaşkanı olarak belirtilmiştir. Aynı şekilde 104. maddede milli güvenlik politikalarını belirleyip gerekli tedbirleri almak da Cumhurbaşkanının yetkisi olarak sayılmıştır. Bu anayasal çerçevede savaş şartlarını bir kişi yaratabiliyorken, aynı kişinin seçimlerin ertelenmesi yönünde kararı alabilmesi, büyük sorunlar doğurabilir. Eski düzenlemeye paralel olarak, bu kararın kaç defa alınabileceği yönünde bir belirleme yer almamaktadır. Savaş bahanesiyle, ülkenin içinde ciddi bir şiddet olayı olmasa bile, seçim senelerce ertelenebilir.

Cumhurbaşkanının yetkilerini düzenleyen 104. madde Cumhurbaşkanı, 1982 anayasasının en çok eleştirilen hükümlerinden olan, devlet organlarının düzenli ve uyumlu çalışması konusunda sadece sembolik değerdeki gözetim yükümlülüğünü daha da genişleterek "temin etmek" gibi daha aktif bir rol biçmiştir. Cumhurbaşkanının yetkileri mevcut düzenlemede, yasama-yürütme ve yargı için olanlar şeklinde ayrılmıştır. Teklifte bu ayırıma yer verilmemiştir. Kuvvetlerin keskin çizgilerle ayrıldığı başkanlık sisteminde, yürütmenin başı Cumhurbaşkanının parlamentoya müdahalesi söz konusu olmamalıdır. Oysa "*Ülkenin iç ve dış siyaseti hakkında Meclise mesaj verir*" ibaresi bu açıdan çok belirsizdir. Mesaj vermek, hukukun ama özellikle anayasanın kaldıramayacağı kadar flu bir kavramdır. Bu emir/talimat olarak anlaşılabilir, parlamentoyu yönlendirme çabasıdır. Parlamentonun yürütme üzerindeki denetimi kısıtlanır, hatta tamamen ortadan kaldırılırken, Cumhurbaşkanının parlamentoya müdahale yolları genişletilmektedir.

Kaç tane olduğu, görev tanımları belli olmayan Cumhurbaşkanlığı yardımcılarını atamakta tek yetkili Cumhurbaşkanlığıdır. Diğer başkanlık sistemlerinde ya seçimle, ya Senato ya da bir başka organın onayıyla göreve gelen Bakanlar Kurulu karşısında öngörülen sistemde hiçbir denge/fren mekanizması yoktur.

Üst düzey kamu yöneticilerini atayıp görevlerine son verme yetkisi açıkça anayasada düzenlenmektedir. Bunların kim oldukları kanunda belirtilmese de (AYM tarafından iptal edilmiş bir kanunda Müsteşar, Müsteşar Yardımcısı, Genel Müdür, Başkan, Kurul Başkanı, Kurul Başkan Yardımcısı, Kurul Üyeleri, Yönetim Kurulu Üyeleri, Genel Müdür Yardımcısı, Daire Başkanı, Büyükelçi, Vali, Kaymakam, Bölge Müdürü ve İl Müdürü olarak sıralanmaktadır) tüm bürokrasi üzerinde tek yetkili Cumhurbaşkanlığı olmaktadır.

Milletlerarası anlaşmaları sadece onaylama konumunda bulunan Cumhurbaşkanlığı, burada anlaşmaları imzalama konumuna alınmaktadır. Böylece uluslararası ilişkilerde de hiçbir sorumluluk/fren mekanizmasına tabi olmadan tasarruflarda bulunma yetkisi gelmektedir.

Cumhurbaşkanlığı yardımcılığı ve Bakanlar düzenleyen 106. madde, yine hiçbir denetim mekanizması veya kriter öngörmeden, Cumhurbaşkanlığına sınırsız yardımcı atama yetkisi vermektedir. Hatırlamak gerekir ki, ABD'de başkan yardımcısını da halk seçmektedir. Cumhurbaşkanlığı yardımcılığı ve Bakanlar, aşılması neredeyse imkânsız bir meclis soruşturması usulüyle dokunulmazlık kazanmaktadırlar. Cumhurbaşkanlığı yardımcılığı ile Bakanların soruşturulması, Yüce Divana sevki usulleri zorlaştırılmıştır. Bu da siyaseten Meclis'in denetiminden azade olan yürütmeyi, hukuken de denetlenemez hale getirmektedir. Yine meclis soruşturması açılması, mevcut düzenlemede TBMM üye tamsayısının en az 1/10'u (60) tarafından talep edilebiliyorken öneriye göre salt çoğunluk (300) şartı yer almakta, Yüce Divana sevki için ise 2/3 çoğunluk, yani 400 milletvekili aranmaktadır. Yani ancak ve ancak bugün AKP'nin anayasayı değiştirmek için aradığı ve bulamadığı çoğunlukla yürütmenin diğer aktörlerinin sorumluluğuna gidilecektir. Bu zırh yetmiyormuş gibi, görev süresiyle sınırlı tutulmamakta ve dokunulmazlık bu görevlilerin ömürleri boyunca sürecek şekilde düzenlenmektedir.

Cumhurbaşkanlığı kararnamelelerinin tam olarak ne olduğuna dair Komisyon tartışmaları yürütülürken, iktidarın hangi konularda kararname çıkarılamayacağı düzenlenerek, bunun aslında kararnamelerin sınırını çizdiği ifade edilmiştir. 29 Aralık 2016 günü saat 18.50'de Komisyon'a sunulan ve okutulup, görüşülüp, kabul edilmesi 6 dakika alan, yani 18.56'da

kabul edilen önerge uyarınca, OHAL'de Cumhurbaşkanı kararnamelerin istisna bırakılan alanlara dair de çıkarılabilecek, yani temel hak ve özgürlüklerin kararname ile rahatlıkla düzenlenebilecektir.

PARLAMENTONUN SONU

Anayasa değışiklik teklifinin birincil amacı, yürütmede tek yetkili olan Cumhurbaşkanının olağanüstü yetkilerle donatılması iken parlamentonun yetkilerinin sadece “kağıt üzerinde” göstermelik yetkilere indirgenmesi parlamentonun kendi kendisini feshetmesi ile eşdeğerdir. Her halükarda, halkın yüzde kaç oyuyla seçilmiş olursa olsun, yürütmenin başına gelen bir kişinin, çoğunluğun farklı görüşlerini temsil eden ve müzakere imkanını her zaman elinde bulunduran TBMM'nin temsil kabiliyetiyle yarışamayacağı açıktır. Tek kişi oyların bir kısmını almışsa, diğer kısmını da almamıştır. Oysa TBMM'de temsil edilen siyasi partiler, farklı ilke ve görüşleri savundukları için, çoğulcu bir yapıyı da temsil ederler. Her ne kadar bu çoğulcu yapı, 1 Kasım seçimleri öncesinde şiddetin yaygınlaşması, mevcut sistemdeki yüksek seçim barajı, dokunulmazlıkların bir defaya mahsus kaldırılmasıyla doğan temsil sorunu gibi nedenlerle yara almışsa da, hala öyle ya da böyle 4 farklı görüşün kendisini ifade imkânı bulabildiği bir yapıdır. Bu yapı karşısında, tek kişinin dolayısıyla tek görüşün yetkisinin artırılması, çoğunlukçu bir iktidara işaret eder. Bu yetki artırılırken, demokratik bir başkanlık sistemi varmışçasına TBMM'nin özellikle denetime ilişkin yetkilerinin kısıtlanması ise anlaşılabilir değildir. Hâlihazırda milletvekillerinin denetim faaliyetleri TBMM Başkanının keyfiyetine indirgenmiştir. Şöyle ki, milletvekillerinin verdikleri önergeler, Meclis bürokrasisi içinde tamamen keyfi gerekçelerle sansürlenmekte, çoğu kez iade edilmektedir. Bu çetin prosedürü aşabilen şanslı önergeler, çoğunlukla cevapsız bırakılmakta, cevap verilse bile her zaman sorulan soruları karşılamamaktadır. Bu kapsamda, Bilgi Edinme Kanunu uyarınca vatandaşa tanınan imkânlar bile, TBMM'nin denetiminden daha geniştir. Zaten fiilen meclisin birçok yetki alanı daraltılmış iken bu durumun anayasal olarak daha da daraltılması, meclisin çok zayıf, itibarsız ve işlevsiz bir yapıya dönüşmesi demek olacaktır.

Yasama organını son derece zayıflatacak düzeyde getirilen önerilere değinmeden evvel, yüzde onluk seçim barajının dahi kaldırılmadığı bir düzlemde milletvekilinin 600'e çıkarılmış olmasını, hakim partinin daha doğru bir ifadeyle cumhurbaşkanının partisinin sandalye sayısının katlanarak artması denkleminde ele almak gerekir. Böylece almadığı oylar dahi

kendisine sandalye olarak dönecek, üstelik parlamento kararları için başka partilere ihtiyaç duymaksızın dilediği kararı alabilecek çoğunluğa kavuşacaktır. Nitekim 1 Kasım seçim sonuçlarına göre bir değerlendirme yapılacak olursa 600 milletvekilinin 343'ü iktidar partisine ait olacak böylece yarıdan fazla çoğunluğu elde edecek, aldığı kararlarda kendince meşruiyet sorunu da görmeyecektir.

Değişiklik teklifinde olumlu düzenlemelerden birisi kuşkusuz seçilme yaşının 18'e düşürülmesidir. Bahse konu öneri daha evvel Anayasa Uzlaşma Komisyonu'nda BDP tarafından dile getirilmiş ve önerilmiş ise de diğer partilerce reddedilmiş hatta dalga konusuna dönüştürülmüştür. Oysa bu öneri parlamentonun gençleşmesinin katacağı dinamizm açısından önem arz etmektedir. Ancak işsizlik oranlarının bir hayli yüksek olduğu, gençlerin güvencesiz bir ortamda yaşamaya zorlandığı, eğitim olanaklarının elinden alındığı, düşünce ve fiillerinden ötürü tutuklandığı, anadilinde eğitim göremediği bir tablo ile karşı karşıya olduğumuz vakit 18 yaşındaki gençlere seçilme hakkı verilmiş olmasının bir anlamı da bulunmamaktadır. Bu bağlamda getirilen ve nispeten iyi gibi gözüken bu öneri dahi içeriği boş ve uygulamada yaratacağı sorunlardan azade düşünülmemelidir.

Değişiklik teklifi ile yasama organı görevlerine dair Anayasa'nın 98, 99 ve 100'üncü maddelerinde değişiklik yapılmış olup 98 inci maddenin düzenlenmesi; parlamenterin asli görevi olan denetim mekanizmalarını sadece yazılı soru önergesi, meclis araştırması, meclis soruşturması ve genel görüşmeye indirgenmesi biçiminde olmuştur. Hal böyle iken bu mekanizmaları da işlevsiz ve muhatapsız kılan bu düzenlemenin kabulü parlamentonun kendi kendini lağvetmesi anlamına gelmektedir.

Nitekim Türkiye Büyük Millet Meclisinin bilgi edinme ve denetim yolları başlıklı hükümde yapılan değişiklik ile parlamenterlerin hükümeti denetim faaliyetleri arasında olan soru önergeleri faslı daraltılmış ve parlamenterin/meclisin sözlü soru ile gensoru yetkisi kaldırılmıştır. Böylelikle parlamentonun denetim faaliyetleri sadece Meclis araştırması genel görüşme, meclis soruşturması ve yazılı soru önergesi biçiminde daraltılmıştır. Yazılı soru önergesini içeren denetim faaliyetlerinde sorular, Cumhurbaşkanı Yardımcıları ile Bakanlara sorulabilecek olup Cumhurbaşkanı'na doğrudan soru sorma usulü düzenlenmemiştir. Cumhurbaşkanının yürütmenin başı olduğu bu tabloda, sorulara muhatap olmaması seçilmiş iki erk arasında bir dengesizlik daha yaratmaktadır. Oysa mevcut durumda, yürütmenin siyasi sorumlu kanadı olan Başbakan ve Bakanlar Kuruluna soru sorulabilmektedir.

Cumhurbaşkanına soru sorulamaması, yetki ve sorumluluk arasındaki bir dengesizliğe de işaret eder.

Genel görüşme ve meclis araştırmasının parlamentoda görüşülmesi esnasında daha evvel yürütmeden katılabilen temsilciler yeni düzenlemeye göre katılamayacak olup yürütmenin denetimine dair bu iki düzenleme de böylelikle sadece kağıt üzerinde kalan yöntemlere dönüşmektedir. Yürütme adına hiçbir temsilcinin katılmadığı genel görüşme yahut meclis araştırması muhatapsız kılınmaktadır. Yine sözlü soru usulünün kaldırılmasıyla bakanların Genel Kurul’da milletvekillerinin sorularına muhatap olmaları mümkün olmayacaktır. Böylece kamuoyunun önünde, şeffaf bir biçimde denetleme ve daha çabuk sürede cevap alma imkanı ortadan kalkmaktadır.

Bir diğer husus, yasama organının yetkisi dâhilinde olan gensorunun kaldırılmasıdır. Gensoru esas itibarıyla, parlamentonun hükümet üyelerinden açıklama yapılmasını istemesi, açıklamayı yetersiz bulursa güvensizliğini gösterip görevinden düşürmesini sağlayan bir mekanizmadır. Gensorunun ilgası, yürütmenin sorumluluğu dâhilinde hiçbir konu hakkında siyaseten TBMM tarafından sorgulanamayacağı, yaptığı faaliyetlerden ötürü hiçbir siyasi denetime tabi tutulamayacağı anlamına gelmektedir.1982 Anayasası döneminde 2 kez gensoru önergesi yoluyla siyasi sorumluluk doğmuş, önerenin hedefini oluşturan bakan ve başbakan görevlerinden düşürülmüştür. Yasamanın denetim faaliyetleri arasında işlevsel açıdan özel bir yeri olan gensorunun kaldırılması yürütmenin sorgulanmaması anlamına gelmektedir.

Başkanlık sistemine uygun olarak yasama ve yürütmenin mutlak ayrılığının, yürütmenin faaliyetlerini denetimsiz bir biçimde sürdürülebilmesi için adeta kullanıldığı uygulamalardan biri de budur. Zira ömür boyu sürecek ve neredeyse mutlak dokunulmazlıklardan faydalanan, tamamen Cumhurbaşkanının güdümündeki bu kişiler, daha da denetimsiz kılınmaktadır. Başkanlık sistemiyle uyumlu bir sert ayrılık öngörülüyorsa, yürütmenin daha etkin denetlenebilmesi için başkaca mekanizmaların getirilmesi gerekmektedir. Sadece yasamanın denetimini sınırlandırmak, zaten aşkın yetkilerle donatılmış olan yürütmeyi tamamen denetimsiz hale getirecektir. ABD’de olduğu gibi, sivil toplum ve medyanın etkin olduğu bir sistemde bu denetimi yapacak, hatta bakanları istifaya zorlayacak kadar güçlü bir medya vardır. Oysa muktedirlere istemedikleri soruların dahi sorulamadığı, Türkiye’nin gündemine düşen iki askerin IŞİD tarafından yakılması videosuyla ilgili sorulara cevap vermek yerine

"*Ayağımızı denk alın*"²⁶ gibi tehditkâr bir tonda cevap veren Başbakan Yardımcılarının bulunduğu bir ülkede, bu denetimin gerçekleşmesi maalesef mümkün olmayacaktır.

Parlamentonun kendi yetkilerini kısıtlaması, halk iradesinin itibarsızlaşması, hiçe sayılması ve artık meclisin “milletin meclisi” olma vasfını yitirmesi anlamını taşımaktadır. Milletvekilinin halk adına yürütmeyi denetlemesi sadece bir yetki değil görevdir ve parlamentonun hükümet ile iletişimini sağlar. Böylece halkın taleplerini hükümete bildirmek suretiyle her iki organ arasında karşılıklı işbirliğini gerçekleştiren ve aynı zamanda hükümete, idarenin işleyişi, güncel gelişmeler ve sorunlar ile devlet hayatının ihtiyaçları hakkında yasama organını aydınlatma fırsatını veren bir denge denetleme aracıdır. Bu önemli aygıtların parlamenterlerin elinden alınması demek, parlamenterlerin iradesini teslim aldığı halk adına yürüttüğü faaliyetlerin çok kısıtlanması anlamına gelmektedir ki böylesi bir uygulamanın hukuk devleti terazisinde kabulü mümkün değildir.

Yürütmeyi türev bir düzenleme yetkisi olmaktan çıkararak, yasamaya koşut bir asli düzenleme yetkisi haline getiren bu teklif, yasamanın mutlak kanun koyucu konumunu da zedelemekte, hatta ortadan kaldırmaktadır. Düzenlemelerin 1 Kasım sonrasında kanuna aykırı yönetmeliklerle, OHAL döneminde de KHK'ler marifetiyle yapıldığı ve böylece adeta yasadışı ve anayasasız bir döneme itildiğimiz dikkate alındığında bu teklif, TBMM'nin adeta kendi eliyle kendisini yok ettiği bir vesika haline gelmektedir.

YARGI BAĞIMSIZLIĞI SONA ERİYOR; KUVVETLER BİRLEŞİYOR

İşbu kanun teklifi ile yargı alanına dair yapılan esas düzenleme Anayasa'nın 159'uncu maddesinde yapılan değişiklik ile “yargı”nın yürütmeye daha doğrusu doğrudan cumhurbaşkanına bağlanmasıdır. Esasen yasama, yürütme ve yargının bağlanması ve dolayısıyla tüm kuvvetlerin birleşmesi bu madde ile vücut bulmuştur. Bunun dışında askeri yargıya dair olumlu gelişmeler yahut yargıya “bağımsızlık” özelliğinin dışında “tarafsızlık” olgusunun eklenmiş olmasının sadece görüntüyü kurtarma çabası olduğunu söylemek abartı olmayacaktır. HSYK'nin mevcut yapısı, 2010 Anayasa referandumundan itibaren ilgili kanunlarda yapılan değişikliklerle çeşitli kereler ele alınmış olup zaten yürütmeye bağlanmıştı.

²⁶<http://www.yenisafak.com/video-galeri/gundem/numan-kurtulmus-ayaginizi-denk-alin-2121387>

Konuyu tarihsel açıdan ele alırsak eğer, Türkiye'nin yakın geçmişine ait en kritik düzenlemelerden birisi de HSYK'nin yapısına dair düzenlemeler olmuştur. AKP, “*hukukun üstünlüğü*” prensibinin yargının kendisi içinde bağlayıcı olması gerekliliğini öne çıkartan bir söylemle yüksek yargının ve yargının idaresine yönelik çeşitli reform adımları attı. 12 Eylül 2010'da halkoylamasına sunulan anayasa değişiklikleri de özünde yargıyı dönüştürmeyi hedefleyen bir hamleydi. Değişiklik paketi Anayasa Mahkemesi ve Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun (HSYK) daha çoğulcu bir yapıya kavuşması iddiasındaydı. Özellikle Türkiye yargısının merkeziyetçi hiyerarşik yapısının odağında olması itibarıyla, HSYK ile ilgili değişikliklerin yargıyı daha demokratik bir idari yapıya kavuşturacağına ilişkin beklentiler oldukça yüksekti. Dahası, bürokratik bir iktidar odağı olan HSYK'nin daha katılımcı, çoğulcu ve sivil denetime tabi bir yapıya dönüşecek olması, diğer bürokratik devlet kurumlarının da benzer bir dönüşümden geçebileceğine ilişkin sembolik bir anlam ifade ediyordu.

Bütün bu olumlu beklentiler ve algı referanduma verilen kamuoyu desteğinin kaynağını oluşturuyordu. Öte yandan, anayasa değişikliklerine karşı çıkan siyasi grupların temel eleştirisi, değişiklikler sonucunda siyasi iktidarın yargı üzerindeki etkisinin artacak olmasıydı. Hal böyleyken AKP hükümeti yürütmenin yargı üzerindeki en önemli vesayet kurumu olan Adalet Bakanlığı'nın yetkilerini yargı üzerinde kaldırma yerine arttırmaya devam etti. Nitekim referandum sonrası HSYK'da yapılan değişiklikte Adalet Bakanı ve Müsteşarının yeri güçlendirildi. AKP iktidarının büyük imtiyazlar sağladığı ve “ne istediniz de vermedik” itirafında da açıkça belirtilen; Fethullah Gülen Örgütü'nün kadrolarının şekillendirdiği, iktidara yakınlıkla ve denetimsizlikle malul yargı, bir iktidar hesaplaşması neticesinde AKP'nin de ‘düşmanı’ haline geldi. Bu kırılma, 17-25 Aralık operasyonlarıyla kamuoyuna da yansıdı. Buna cevap iktidar tarafından yine HSYK'nin dengelerinin değiştirilmesiyle verildi. (2014: 6524 Sayılı Kanun (HSYK'nın Yapısına İlişkin Değişiklik Öngören Kanun/Kabul Tarihi: 15 Şubat 2014; 2014: 6572 Sayılı Kanun (Hâkimler Ve Savcılar Kanunu İle Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun / Kabul Tarihi: 2 Aralık 2014 ***Bu düzenleme ile hâkimlere disiplin affı ve maaşlarına seyyanen zam yapılarak aslında bir nevi rüşvet ile kurul seçimini gerçekleştirmiş ve kurul hükümet yürüncesine girmişti.)

Cunta Anayasası dahi 159'uncu maddede Anayasa koyucunun öncelikle Kurul'u, yerine getirdiği hassas fonksiyon nedeniyle, klasik bir idari kurum olarak görmediği ve olağan bürokratik hiyerarşiden ayırmakta, ardından da Kurul'a Adalet Bakanlığı ve siyasi iradede

bağımsız kendi inisiyatifi ile kullanabileceği özerk bir irade tanımayı amaçladığı görülmektedir.

HSYK'nin yapısı, kuvvetler ayrılığı ilkesiyle yargının bağımsız ve tarafsız yapısının temel dayanaklarından birisidir. Bu nedenle başta kurulun tarafsız ve bağımsız olabilmesi, siyasi iktidarlardan ayrı karar verebilme niteliğini haiz olması son derece önemlidir. Yine kurulun bağımsız yapısının bir güvencesi olarak, atama ve disiplin işlemleri de siyasi iktidarlardan bağımsız bir biçimde gerçekleşebilmelidir. Bu nedenle Venedik Kriterlerinde de esas alındığı üzere Adalet Bakanı'nın kurul üzerinde etkili ve yetkili olmasının kurulun bağımsızlığına hâlel getireceği kuşkusuzdur. Yasama ve yürütmenin yanında apayrı bir görevi icra eden yargı erki tüm baskı ve etkilerden uzak tutulmalıdır.

Ancak öneriye göre; kurulun üye sayısı 13'e indirilirken kurulun başkanı, doğrudan Cumhurbaşkanı tarafından atanan, seçilmiş bir kişi olmayan Adalet Bakanıdır. Bu yöndeki tüm eleştiriler kulak arkası edilmiş, hatta son dakika önergesiyle Adalet Bakanı Müsteşarı da tabii üye olarak kurula eklenmiştir. Her daim karşı çıktığımız ve yürütmenin temsilcisinin yargı mekanizmasında baş olması zaten kurulun, böylece yargının bağımsızlığına hâlel getirmektedir. Fakat teklifte yer aldığı üzere; Adalet Bakanı zaten parlamento üyesi dahi olmayan, tamamen Cumhurbaşkanının takdir ve keyfiyeti ile hiçbir kritere bağlı olmaksızın belirleyeceği bir kimse olacağından bu tehlike ve risk daha fazladır. Öte yandan birisi zaten Adalet Bakanı olarak cumhurbaşkanınca seçilen HSYK'nin başkan üyesi dışında 5 üye daha cumhurbaşkanınca seçilecektir. Son dakika değişikliği ile yasama organı tarafından 6 tanesi seçilecek olan üye sayısı göstermelik bir çoğunluk sağlaması hasebiyle 7'ye çıkarılmıştır. Tek kelime ile AKP'nin pakete atmış gibi yaptığı demokrasi hamlesi olan bu yeni biçiminin de netice itibarıyla bir yargı bağımsızlığını yaratacağına ilişkin bir öngörü mümkün değildir. Zira parlamento çoğunluğunun cumhurbaşkanının partisinden olduğu nazara alındığı vakit diğer 7 üyenin de iktidar partisine yakın kişilerden seçileceği açıktır. Hal böyle iken bu son dakika düzenlemesi ile yargının bağımsız ve tarafsız olacağını düşünmek mümkün değildir.

Yargı bağımsızlığı ancak HSYK üye seçimlerinin kaynaktan, yani geldikleri kurumlardan seçilerek gelmeleri biçiminde ve kurul yapısında çeşitlilik olması halinde mümkün olabilir. Yargıçlar Cumhurbaşkanına bağlı birer memur değil adaletin temsilcileri olduğu vakit hukuk devletinden söz etmek mümkün olur.

Kanun teklifinin 19'uncu maddesinin [E] bendi ile yapılan değişiklikte mevcut 125 inci maddede yer alan “Cumhurbaşkanının tek başına yapacağı işlemler ile YAŞ kararları yargı

denetimi dışındadır.” hükmü madde metninden çıkarılarak cumhurbaşkanının tek başına yaptığı iş ve işlemler idari yargı denetimine tabi tutulmaktadır. Öte yandan Anayasa Mahkemesi önünde iptal davası açılacak işlemlerde kanunun yanında cumhurbaşkanı kararnamesini de saymaktadır. Bu da her ne kadar bir idari işlemle karşı karşıya olsak da, idare mahkemelerinin görevsizlik nedeniyle reddetme riskini doğurmaktadır. Eğer bu görüş kemikleşirse, idarenin hemen her alanında, denge/denetleme mekanizması olmadan işlem yapabilen ve doğrudan kişiler üzerinde tasarruflarda bulunan Cumhurbaşkanlığı kararnamelerine karşı sadece TBMM’deki en kalabalık iki siyasi parti veya 120 milletvekili dava açabilecektir. Böylelikle cumhurbaşkanının sembolik görevlerinin yerini icrai görevleri alırken icrai görevlerinin de siyaseten, hukuken ve idari açılarından sınırlandırılmaması söz konusudur. Sınırsız icrai işlemlerinin de Anayasa Mahkemesi gibi başvuru koşulları zor bir mekanizmayla denetimi uygulamada işlemlerinin yargılanamayacağı anlamına gelmektedir. Yine bu uygulamayla, normlar hiyerarşisinde kanun karşısında kararnamenin yeri belirsizleştirilmektedir.

Yine HSYK’nin yürütmenin daha doğru bir ifade ile “tek adam”ın eline geçmiş olduğu kriteri yargı bağımsızlığını da ortadan kaldırmaktadır. Anayasa Yargısı ise ulaşılması güç bir mekanizma olarak yine varmış gibi gözüken bir yapıya dönüşmüş durumda. Nitekim bunun nüvelerini zaten Cumhurbaşkanının “kararlarına saygı da duymuyorum” söyleminden sonra atıl kalan bir kuruma dönüşmüş olması ile fiilen tecrübe etmekteyiz.

Bu bağlamda, HSYK önerideki adı ile HSK olan kurulun Cumhurbaşkanına bağlanması ile yargının bağımsız olma özelliğinin elinden alınmış olması vesilesi ile bu göstermelik düzenlemenin fiiliyatta hiçbir işlevinin olmayacağı açıktır. Üstelik tüm yetkilerinin artırılmış olduğu bir Cumhurbaşkanlığı modelinde risk alanları da kaygı boyutunu artırmaktadır.

DENETLEME VE FREN MEKANİZMALARI

Teklif e göre, TBMM ve Cumhurbaşkanlığı seçimleri 5 yılda bir ve aynı günde yapılacaktır. Başkanlık sisteminde dengeyi sağlayan en önemli unsurlardan biri, seçim dönemlerindeki farklılıktır. Böylece halk, yönetimden memnuniyet veya memnuniyetsizliğini ara dönemlerde ifade edebilir. Başkanın icraatlarından memnun değilse, Kongre seçimlerinde çoğunluğu başka bir siyasi partiyi çoğunluk yaparak, Başkanın faaliyetlerini sınırlayabilir. ABD’de Temsilciler Meclisi 2 yıl görev yapar. Senato üyeleri ise altı yıl görev yaparlar ve her

iki yılda bir üyelerin 1/3'ü seçimle yenilenir. Türkiye'de aynı propaganda süreci sonrası ve aynı siyasi iklimde aralıksız ve başka denge/fren mekanizması olmaksızın 5 yıl sürecek bir iktidar seçilmektedir. Bunun riski Cumhurbaşkanı ve Parlamentoda çoğunluk olan partinin, 5 yıllık süre zarfında yasama ve yürütmeye (hatta yargı) hakim olarak parti devlet gibi yönetim imkanına sahip olmasıdır.

Yine Cumhurbaşkanı ve çoğunluk partisi farklı olursa 5 yıl, gerilim ve kriz süreklilik kazanabilir. Anayasa teklifinde, girişte belirtildiği gibi bu siyasi dağılımın ilelebet süreceği zannıyla düzenleme yapılmış, sistem krizinin rejim krizine dönüşme ihtimali üzerinde durulmamış, krizin önüne geçmek için herhangi bir önlem alınmamıştır.

Mevcut sistemde bir kanun teklifi Cumhurbaşkanı uygun görmediği takdirde TBMM tarafından aynen kabul edilirse yasalaşmaktadır. Teklif, Cumhurbaşkanının uygun bulmadığı kanunu veto ederek TBMM'ye göndermesi halinde, teklifin yasalaşabilmesi için, üye tam sayısının salt çoğunluğuyla yani 301 milletvekilinin onayıyla kabul edilmesi şartını getirmektedir. TBMM'nin denetim mekanizmalarını kısıtlarken yasama ve yürütmenin sert ayrılığı vurgusu yapan hükümet sözcüleri ve ilk imza sahipleri, bu gibi başkanlık sisteminde yeri olmayan, yürütmenin yasamaya müdahale mekanizmalarında sessizliklerini korumaktadırlar. Önümüzdeki teklife göre yasamanın yürütmeyi denetlemesi veya yürütmeye müdahale imkanları, sert kuvvetler ayrılığı gerekçesiyle ortadan kaldırılırken, yürütmenin yasamaya müdahaleleri, yargının bağımsızlaşması önündeki engeller 'Türk tipi sistem' denilerek eklektik bir yapı içinde mümkün kılınmaktadır.

Devlet Denetleme Kurulu'na Başkan ve üyeleri atama yetkisi doğrudan Cumhurbaşkanı tarafından kullanılmaktadır. Bu durum 1982 anayasasının, denetim imkanlarını kısıtladığı ve Cumhurbaşkanının yetkilerini genişlettiği için en çok eleştirilen noktalarından biridir. Bu eleştiri dikkate alınmadan, hatta denetim mekanizmasını daha da zayıflatarak yeni bir yapı öngörülmektedir. Kanunla kurulan ve düzenlenen DDK, Cumhurbaşkanı kararnamesi ile düzenlenecek şekilde yeniden dizayn edilmektedir. Tamamen Cumhurbaşkanı güdümüne girecek ve böylece yine tek kişinin kontrolünde olan idarenin faaliyetlerini denetleyemeyecek olan DDK'ye bir de idari soruşturma yetkisi verilmekte ve bu alandaki tüm düzenlemeleri kanun güvencesinden çıkarılıp kararnameye bağlamaktadır. Bu durum, önceden var olan inceleme, araştırma ve denetleme yetkisinin çok ötesindedir. Buna göre DDK, tüm kamu kurum ve kuruluşlarında ve sermayesinin yarısından fazlasına bu kurum ve kuruluşların katıldığı her türlü kuruluştaki, kamu kurumu niteliğinde olan meslek kuruluşlarında, her

düzeydeki işçi ve işveren meslek kuruluşlarında, kamuya yararlı derneklerle vakıflarda, kurumun görevli mercii yerine geçerek her türlü idari soruşturmayı yürütebilecektir. Tamamı cumhurbaşkanı tarafından atanan ve statüleri de Cumhurbaşkanı kararnamesiyle düzenlenen DDK başkan ve üyeleri, istedikleri üniversitede istedikleri idari soruşturmayı açabilecek, böylece akademisyenlerin görevlerine son verebileceklerdir.

SONUÇ YERİNE

Olağanüstü dönemlerde, darbe dönemlerinde yazılan anayasaların, ülkemizde yaşayan farklı toplumsal kesimlerin demokratik taleplerini gidermediği, aksine her darbe anayasasının toplumsal sorunların artarak ve derinleşerek süregelenleşmesine yol açtığı gerçeği, son derece maliyetli bir tecrübe olarak orta yerde durmaktadır. Bu bağlamda, Türkiye'nin Osmanlı'daki meşrutiyet deneyimi de hesaba katıldığında yüzyılı aşkın süredir denediği parlamenter rejimi işler kılmak ve kuvvetler ayrılığı, hukukun üstünlüğü ve demokrasinin temellerinin güçlendirilmesi yerine, AKP iktidarınca, herhangi bir ilke tartışması yapılmasına dahi olanak tanınmaksızın yürütülen yeni bir rejim dayatması kabul edilemez.

Bunun anayasal ve ilkesel sınırlar zorlanarak ve devletin bütün olanaklarının ceberutça kullanılarak yapılmaya çalışılması da hukuken kabul edilemez. Uluslararası ilişkiler bakımından, demokrasinin uluslararası standartları bir yana bırakılarak “kişiyeye özgü” bir rejim kurmanın Türkiye'yi dünya sisteminden koparma riski bir yana, iktisadi ve sosyal alanda yaratması muhtemel olumsuz sonuçları göz ardı edilmemelidir. Tek adamcı rejim dayatmalarının ekonomik bakımdan son derece negatif karşılıklarının olacağı aşikârdır.

Şimdi içerisinde bulunduğumuz süreçte, yine bir darbe girişimi ardından yapılan “karşı darbe” ve OHAL koşulları içerisinde “iki” parti kapalı kapılar ardında, bizim adına gizli anlaşma dediğimiz Anayasa tartışmalarını yürütmüşlerdir.

İktidar partisnin, Parlamentonun 2'nci ve 3'üncü siyasi partilerini dahi sürece dâhil etmediği, toplumun farklı kesimlerinin hiçbirisinin görüşüne başvurulmadığı, parti eş genel başkanlarımızın, seçilmiş milletvekillerimizin, belediye eşbaşkanlarının ve belediye meclis üyelerinin adeta siyasi rehineler olarak cezaevlerinde tecrit altında tutulduğu, muhalif tüm medya kuruluşlarının kapatıldığı, çalışanlarının tutuklandığı, sivil yaşamın olmazsa olmaz örgütlü yapısı olan STK'ların kapatıldığı, özgür düşüncenin egemen olması gereken

üniversitelerin baskı altında tutulduğu, akademisyenlerin görevden atıldığı veya tutuklandığı bu süreçte topluma dayatılacak bir metnin bir “yeni anayasa” olmayacağı açıktır.

Yapılacak olanın adı darbeyi, OHAL’ive statükoyu süreklileştirme; toplumu daha fazla baskı altında tutarak demokratik özgürlüklerin daha fazla yok sayılacağı bir “Dikta Metni”dir. Bu dikta metni ile yasama ve yargıya cumhurbaşkanı kayyım olarak atanmaktadır, demek abartı olmayacaktır.

15 Temmuz darbe girişimi sonrasında adeta bir karşı darbe olarak yürürlüğe konulan keyfi OHAL uygulamalarının fiili bir faşizm boyutuna ulaştığı bir atmosferde Parlamento önüne getirilen bu Anayasa değişikliği teklifiyle kişiye özgü ve demokratik ülkelerde bir benzeri daha bulunmayan bir cumhurbaşkanlığı rejiminin inşasına dayalı çalışmalar, izlenen usul ve hedef bakımından demokratik usullere yabancı olmakla kalmayıp, mevcut darbe anayasasından da çok geri düzenlemeler içermektedir.

Usule ilişkin itirazlarda belirtildiği gibi, özellikle kutuplaşmış toplumlarda, toplumsal mutabakat zemini oluşturulmasının temel ön koşulu, her yurttaşın ve her toplumsal kesimin, kendilerini özgürce ifade edebileceği, yeni anayasaya ilişkin taleplerini özgürce ifade edebileceği demokratik bir ortamın tesis edilmesinden geçmektedir. Bu ortam tesis edilmeden yürütülecek Anayasa tartışmaları ise toplumsal meşruiyetten yoksun kalacak ve hatta bir kesimin mutlak surette reddettiği gerçeği karşısında kutuplaşma derinleşecektir. Dolayısıyla Anayasanın, seçimle oluşmuş ancak fiilen ve hukuken baskı altındaki bir meclis tarafından yapılması meşruiyet probleminin bir başka boyutudur.

Demokratik bir içeriğe sahip anayasa yapabilmenin bir diğer ön koşulu, o anayasayı demokratik yöntemlerle yapmaktır. Demokrasiyi tesis etmeyi hedefleyen anayasaların yapım yönteminin de demokratik olması zorunludur. Oysa Komisyon çalışmaları böyle bir demokrasi ortamında cereyan etmemiştir. Yapılmak istenen, komisyonda bir anayasa çalışması yapılıyor havası yaratmaktır. Oysa anayasa değişiklik metni zaten 2 parti arasında hazırlanmıştır ve görüldüğü kadarıyla geri de çekilmeyecektir. Bu nedenle AKP’nin nispeten komisyonda takındığı güler yüzlü hal sadece bir an evvel paketin komisyondan geçirilmesine yönelik olup ağızlara sürülen bir parmak balın aslında zehirli bir bal olduğu gerçeğini yadsımamak gerekir. OHAL şartları ise demokratik koşulların tesisini iyice imkânsızlaştırmaktadır. 15 Temmuz’un ardından ülke adeta padişah fermanı niteliğindeki KHK’ler ile yönetilmektedir. Hepimiz biliyoruz ki, OHAL, temel hürriyetleri bile keyfi biçimde askıya almış durumdadır. Bizatihi halkın iradesini temsil eden parlamento da, OHAL

sürecinde işlevi sembolikleşen, itibarsızlaştırılan, seremonik görüşmelerin yapıldığı bir mekâna dönüştürülmüştür. Böyle bir durumda, meclis her ne kadar seçimle oluşmuş temsili bir niteliğe sahipse de, anayasayı kendi serbest iradesiyle değil, başka bir gücün denetimi altında ve talimatlarla yapmaktadır. Bu ise milli egemenlik kavramını hiçe saymanın en açık ispatıdır.

Milli egemenlik kavramı yok sayılırken kuvvetler ayrılığı ilkesi de sınır dışı edilmektedir. “Kuvvetler ayrılığı” ilkesini ülke yönetim anlayışından çıkardığımız takdirde, gelişmekte olan bir ülke konumunda olan Türkiye’nin ve 78 milyon yurttaşın ortak hukukunu korumamız da mümkün olmayacaktır. Kuvvetler ayrılığının kovulduğu bir ülkede “sadece kuvvetli olanın sözü geçerli olur” ilkesinin hâkim olması da kaçınılmazdır. Böyle bir ülkede demokratik siyasetin tüm kanalları kapatılmış demektir. Demokratik siyaset kanallarının kapatıldığı ülkelerde ise tarihle de ispatlıdır ki; illegal tepkiler, illegal muhalif hareketler daha fazla devrede olurlar. Bu durumun da toplumsal yaşamımızın her alanında negatif, yaralayıcı, çatışmacı sonuçlar doğuracağı şüphesizdir. Bu bahisle hiçbir ideolojik kaygıya yer vermeksizin ülkenin geleceği adına bu pakete geçit vermemek, bu teklifin yasalaşmasına engel olmak tarihsel bir sorumluluğun gereğidir. Aksi halde ülkenin sürükleneceği kaos ve yurttaşların maruz kalacağı ağır mağduriyetin vebali kuşkusuz hepimizin omuzlarında olacaktır.

Öte yandan Ortadoğu gibi birçok kadim inancın yeşerdiği, ancak buna mukabil insan canının en kıymetsiz seviyelere düşürüldüğü bir coğrafyada yaşıyor olduğumuz gerçeğini yadsınamalıyız. Nitekim kan dökmenin sıradanlaştırıldığı, bir insanın bir insanı öldürmesinde en vahşi ve tiksindirici yöntemlerin kullanıldığı, temel insani değerlerin ayaklar altına alındığı kirli ve uzun bir süreçten geçiyoruz. Ülkemiz de bu bölgenin kaçınılmaz olarak hem coğrafi ve hem de tarihsel olarak bir parçasıdır. Bu bahisle Ortadoğu’da Hukukun üstünlüğünün ve Demokrasinin tesis edildiği bir Türkiye’yi mümkün kılmak durumundayız. Bunu gerçekleştirebilirsek eğer, hem ülke barışına hem de bölge barışına çok büyük bir katkı sağlayabilme gücüne de erişmiş oluruz.

Bir toplumsal mutabakat metni olan anayasanın hazırlanması, toplumsal mutabakatın yarılma eşiğinde olan bugünün Türkiye’si gibi toplumlarda meşakkatli bir iştir. OHAL dönemlerinde anayasalarda rejim bakımından önemli değişikliklere gitmek, hele hele antidemokratik uygulamaları arttıracak açık uçlu, denetimsiz uygulamaların, mekanizmaların

önünü açmak, zaten son derece zedelenmiş olan toplumsal barışımızı tam anlamıyla dinamitlemek manasına gelmektedir.

Nicelik bakımından çoğunluğun azınlığa tahakkümünü arttıracak yöntem ve içeriklerde hazırlanan metinler, toplumsal bağları koparma noktasına getirmek gibi çok önemli bir riski de beraberinde getirecektir. Oysa demokratik ilkelere uygun olarak, yeni bir anayasanın yapılabilmesi ya da anayasada hükümet sistemi değişikliği gibi çok kapsamlı bir değişikliğe gidilebilmesi için temel hak ve özgürlüklerin normal zamanlarda olduklarından daha fazla güvence altında olmaları gerekir.

Türkiye’de, OHAL rejimi altında söz konusu bu şartları sağlayamayacağı son derece nettir. OHAL dönemlerinde toplumsal psikoloji ister istemez OHAL’in şartlarına göre şekillenecektir. Böyle bir dönemde yapılacak bir anayasa çalışmasının ve referandumun, meşru bir demokratik zeminde gerçekleşmeyeceği de açıktır.

Hemen hemen tüm siyasal tarafların artık tarihin tozlu raflarına kaldırılması gerektiği konusunda hemfikir olduğu 1982 Anayasasına “değişiklik” adı altında eklenen olağanüstü yetkilerle donatılmış bir tek adam rejimi dayatmasının, ülkemizin sürüklenmekte olduğu uçurumun derinliğini arttırmaktan başka bir sonuç doğurmayacağı, tarihteki benzer örneklerle sabittir.

Bir toplumun ortak anayasası, ancak ve ancak o toplumun bütün farklı kesimlerinin veya temsilcilerinin demokratik müzakeresiyle mümkün olabilir. Bir tarafın bir tarafla ortaklaşması ve diğer tarafları yok sayması, ötekileştirmesi, dikkate almaması, ciddiye almaması toplumsal barışın asgari gereklerini yerine getirmemek demektir. Esasen bu yöntemle dışlanan sadece farklı toplumsal kesimler değildir. “*Asıl dışlanan Toplumsal Barışımızdır*”. Toplumsal barışın dışlanmasının yarattığı neticeleri ise ne yazık ki en can alıcı biçimde yaşıyor ve tecrübe ediyoruz. Üstelik bu tecrübeyi insan kanı ile yapıyor oluşumuz en büyük gerçeklik hali olarak tarihe de yazılmaktadır.

Oysa toplumsal barışı sağlayıcı unsur halk iradesinin bir yansıması olan bu parlamentodur. Dolayısıyla 4 siyasi partinin uzlaşısı içerisinde olduğu ve halkın taleplerine açık bir anayasanın toplumsal barışın inşasının da temeli olduğunu bir kez daha belirtmek gerekir.

Yeni bir Anayasa’yı şahsımız için değil, bizlere iradesini teslim eden halklar adına ve onlar için yapmak siyasi ve tarihsel borcumuzdur. Bu bahisle özgür ve eşit bir geleceğin ve bu temeldeki barışın inşası birincil görevimizdir.

Halkların dilinin yasaklandığı, dini inancının yok sayıldığı ve ritüellerinin yasaklandığı bir iklimde yeni bir anayasadan söz edemeyiz. Tarihte hiçbir halk, hiçbir halkın dilini yasaklamamıştır. Dolayısıyla halkın temsilcileri olarak bizim de böyle bir hakkımız ve yetkimiz bulunmamaktadır. Ülkemizde konuşulan bütün dillerin ve kültürlerin gelişimine katkıda bulunmak, fırsat eşitliği yaratmak gibi ahlaki bir görevimiz bulunmaktadır.

Bizim halkın temsilcileri olarak bir inancı yasaklama hakkımız ve yetkimiz de bulunmamaktadır. Bütün yurttaşlarımızın inançlarına ve tercihlerine saygı duymak ve eşit fırsatlar sunmak gibi bir görevimiz bulunmaktadır. İyi yöneticilik ülkede barışı, huzuru, İnsan onuruna yaraşır bir yaşamı kurabilmekle mümkündür. Bu bağlamda Parlatentonun tek bir kişinin yetkilerini donatmak dışında çok daha hayati görevleri bulunmaktadır. Meclis, toplumun bütün farklı kesimlerinin ortak çıkarlarını gözeterek barışçıl bir zeminde ortak “iyiye” ulaşmak için emek sarfetmemiz gereken nadide bir kurumdur.

Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşundan bugüne kadar süregelen demokratikleşme sorunları ve son 30 yılda 40 binden fazla insanın yaşamına mal olan Kürt meselesinin çözümünü ilgili Abdullah Öcalan ile yürütölen çözüm süreci çalışmaları ne yazık ki 3 yıldan fazla sürdürölememiştir. Böylelikle toplumsal kırılmanın boyutları daha da katmerlenmiştir. Oysa çözümün barış ve evrensel demokrasiyle bağı sağlıklı kurulmadıkça, barışın devlet ve toplum yapısında haktan, adaletten ve eşitlikten yana bir dönüşüm sağlaması düşünölemez.

Bu itibarla Cumhuriyet tarihi boyunca varlıkları yadsınan ve dışlanan başta Kürtler ve Aleviler olmak üzere tüm unsurların özgür ve eşitçe tanınması ve yeni norm sisteminde kendileri olarak yer almalarıyla gelişmesi kaçınılmazdır.

Tarihin bizlere yüklediğı büyük sorumluluk, çözümün de çözümsüzlüğün de salt bizim toplumlarımızla ilgili olmayıp, tüm bölgeyi hatta dünyayı etkileyen muhtevası olmasıdır.

Dolayısıyla, bölgemizin yüz yıllık dengeleri altüst olurken, küresel ve bölgesel zorbalıkların yol açtığı algısal ve iradesel yaklaşımlar, evrensel insani değerler ölçüsünce geliştirilerek aşılmalıdır.

Muhtevası gereğı çok hareketli ve dinamik bölgesel koşullar göz önüne alındığında, sürece de dinamik bir yaklaşım gereklidir.

Gelinen aşamada 28 Şubat 2015 tarihinde Dolmabahçe’de Türkiye ve dünya kamuoyu ile paylaşılan mutabakat metninde de belirtilen; Demokratik siyaset tanımı ve içeriğı,

Demokratik çözümün ulusal ve yerel boyutlarının tanımlanması, Özgür vatandaşlığın, yasal ve demokratik güvenceleri, Demokratik siyasetin devlet ve toplumla ilişkisi ve bunun kurumsallaşması, kadın, kültür ve ekolojik sorunların yasal çözümleri ve güvenceleri, Kimlik kavramı, tanımı ve tanınmasına dönük çoğulcu demokratik anlayışın geliştirilmesi, Demokratik cumhuriyet, ortak vatan ve milletin demokratik ölçütlerle tanımlanması, çoğulcu demokratik sistem içerisinde yasal ve anayasal güvencelere kavuşturulması ancak tüm bu demokratik hamle ve dönüşümleri içselleştirmeyi hedefleyen yeni bir anayasa ile mümkündür.

Bu bahisle Türkiye yurttaşlarının Genel Kurul’da görüşülecek olan Anayasa Değişiklik Teklifi metni içeriğine hakeza siyasi partilerin teklife ilişkin muhalefet şerhlerine dair bilgi edinebilmesi ve dahi olası referandum sürecinde neye “evet” neye “hayır” diyecekleri hususunda asgari bilgiye sahip olmaları amacıyla TBMM Başkanlığı tarafından bastırılacak olan sıra sayısı kitapçığının seçmen sayısı kadar bastırılarak yurttaşların MERNİS adreslerine posta marifetiyle gönderilmesi gerekliliğini ifade ediyoruz.

Son olarak; Tüm milletvekili arkadaşlarımızın, “toplumsal barışımıza hizmet edecek, toplumun hiçbir kesimini dışlamayacak ve bizi çağdaş dünyadan uzaklaştırmayacak” kararlara imza atacaklarını temenni ediyoruz.

02.01.2017

Mithat Sancar
Mardin

Meral Danış Beştaş
Adana

Erol Dora
Mardin

ADALET VE KALKINMA PARTİSİ
GENEL BAŞKANI İZMİR MİLLETVEKİLİ
BİNALİ YILDIRIM VE GRUP BAŞKAN-
VEKİLLERİ KAYSERİ MİLLETVEKİLİ
MUSTAFA ELİTAŞ, AMASYA MİLLETVEKİLİ
MEHMET NACİ BOSTANCI, AKSARAY
MİLLETVEKİLİ İLKNUR İNCEÖZ,
ÇANAKKALE MİLLETVEKİLİ BÜLENT TURAN
VE İSTANBUL MİLLETVEKİLİ MEHMET
MUŞ İLE 310 MİLLETVEKİLİNİN TEKLİFİ

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASASINDA
DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN
TEKLİFİ**

MADDE 1- 7/11/1982 tarihli ve 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 9 uncu maddesine “bağımsız” ibaresinden sonra gelmek üzere “ve tarafsız” ibaresi eklenmiştir.

MADDE 2- 2709 sayılı Kanunun 75 inci maddesinde yer alan “beşyüzelli” ibaresi “altıyüz” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 3- 2709 sayılı Kanunun 76 ncı maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Yirmibeş” ibaresi “Onsekiz” şeklinde, ikinci fıkrasında yer alan “yükümlü olduğu askerlik hizmetini yapmamış olanlar,” ibaresi “askerlikle ilişkili olanlar,” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 4- 2709 sayılı Kanunun 77 nci maddesi başlığıyla birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“C. Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanının seçim dönemi

MADDE 77- Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanlığı seçimleri beş yılda bir aynı günde yapılır.

Süresi biten milletvekili yeniden seçilebilir.

Cumhurbaşkanlığı seçiminde birinci oylamada gerekli çoğunluğun sağlanamaması halinde 101 inci maddedeki usule göre ikinci oylama yapılır.”

ANAYASA KOMİSYONUNUN KABUL
ETTİĞİ METİN

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASASINDA
DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN
TEKLİFİ**

MADDE 1- 7/11/1982 tarihli ve 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 9 uncu maddesine “bağımsız” ibaresinden sonra gelmek üzere “ve tarafsız” ibaresi eklenmiştir.

MADDE 2- 2709 sayılı Kanunun 75 inci maddesinde yer alan “beşyüzelli” ibaresi “altıyüz” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 3- 2709 sayılı Kanunun 76 ncı maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Yirmibeş” ibaresi “Onsekiz” şeklinde, ikinci fıkrasında yer alan “yükümlü olduğu askerlik hizmetini yapmamış olanlar,” ibaresi “askerlikle ilişkili olanlar,” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 4- 2709 sayılı Kanunun 77 nci maddesi başlığıyla birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“C. Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanının seçim dönemi

MADDE 77- Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanlığı seçimleri beş yılda bir aynı günde yapılır.

Süresi biten milletvekili yeniden seçilebilir.

Cumhurbaşkanlığı seçiminde birinci oylamada gerekli çoğunluğun sağlanamaması halinde 101 inci maddedeki usule göre ikinci oylama yapılır.”

(Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkanı İzmir Milletvekili Binali Yıldırım ve Grup Başkanvekilleri Kayseri Milletvekili Mustafa Elitaş, Amasya Milletvekili Mehmet Naci Bostancı, Aksaray Milletvekili İlnur İnceöz, Çanakkale Milletvekili Bülent Turan ve İstanbul Milletvekili Mehmet Muş ile 310 Milletvekilinin Teklifi)

(Anayasa Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

MADDE 5- 2709 sayılı Kanunun 78 inci maddesi başlığıyla birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“D. Yedek milletvekilliği ve seçimlerin ertelenmesi

MADDE 78- Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliğinin düşmesi, düşürülmesi, ölüm ile diğer boşalma hallerinde boşalan üyelikler aynı siyasi partinin yedek milletvekilleriyle doldurulur.

Siyasi partilerin seçim çevrelerindeki milletvekili aday listelerinde bulunup da seçilemeyen adaylar bulundukları sıra esas alınarak yedek milletvekili sayılırlar. Ayrıca siyasi partiler genel seçimlerde her seçim çevresinde en az iki olmak üzere seçilecek milletvekili sayısının beşte biri oranında, bağımsız adaylar ise bir yedek milletvekili adayı gösterirler. Milletvekilliklerinde boşalma olması halinde boşalan üyeliklere öncelikle o seçim çevresindeki asıl aday listesinde bulunup da seçilemeyen yedek milletvekilleri ikame olunur. Bir seçim çevresinde tüm milletvekilliklerinin aynı siyasi parti adayları tarafından kazanılmış olduğu hallerde, yedek milletvekili listesindeki adaylar sırayla boşalan milletvekilliğine ikame olunur. Boşalan milletvekilliğinin bağımsız adaylardan olması halinde, bu milletvekilinin oy pusulasında gösterilen yedek milletvekili adayı, boşalan milletvekilliğine ikame olunur. İkame gerçekleşmedikçe yedek milletvekilliği için hiçbir hak oluşmaz.

Savaş sebebiyle seçimlerin yapılmasına imkân görülmezse, Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin bir yıl ertelenmesine Meclis karar verebilir. Erteleme sebebi ortadan kalkmamışsa, aynı usule göre bu işlem tekrarlanabilir.”

(Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkanı İzmir Milletvekili Binali Yıldırım ve Grup Başkanvekilleri Kayseri Milletvekili Mustafa Elitaş, Amasya Milletvekili Mehmet Naci Bostancı, Aksaray Milletvekili İlknur İnceöz, Çanakkale Milletvekili Bülent Turan ve İstanbul Milletvekili Mehmet Muş ile 310 Milletvekilinin Teklifi)

(Anayasa Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

MADDE 6- 2709 sayılı Kanunun 87 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“MADDE 87- Türkiye Büyük Millet Meclisinin görev ve yetkileri, kanun koymak, değiştirmek ve kaldırmak; bütçe ve kesinhesap kanun tekliflerini görüşmek ve kabul etmek; para basılmasına ve savaş ilânına karar vermek; milletlerarası andlaşmaların onaylanmasını uygun bulmak, Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tam sayısının beşte üç çoğunluğunun kararı ile genel ve özel af ilânına karar vermek ve Anayasanın diğer maddelerinde öngörülen yetkileri kullanmak ve görevleri yerine getirmektir.”

MADDE 7- 2709 sayılı Kanunun 98 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve kenar başlığı metinden çıkarılmıştır.

MADDE 98- Türkiye Büyük Millet Meclisi belli bir konuda Meclis araştırması ve genel görüşme yapabilir; milletvekilleri yazılı soru sorabilir.

Meclis araştırması, belli bir konuda bilgi edinilmek için yapılan incelemeden ibarettir.

Genel görüşme, toplumu ilgilendiren belli bir konunun Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunda görüşülmesidir.

Genel görüşme ve Meclis araştırmasına yürütme adına herhangi bir temsilci katılamaz.

Yazılı soru; yazılı olarak en geç onbeş gün içerisinde cevaplanmak üzere milletvekillerinin, Cumhurbaşkanlığı yardımcılarını ve bakanlara yazılı olarak soru sormalarından ibarettir.

Meclis araştırması, genel görüşme ve yazılı soru önergelerinin verilme şekli, içeriği ve kapsamı ile araştırma usûlleri Meclis İçtüzüğü ile düzenlenir.”

MADDE 5- 2709 sayılı Kanunun 87 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“MADDE 87- Türkiye Büyük Millet Meclisinin görev ve yetkileri, kanun koymak, değiştirmek ve kaldırmak; bütçe ve kesinhesap kanun tekliflerini görüşmek ve kabul etmek; para basılmasına ve savaş ilânına karar vermek; milletlerarası andlaşmaların onaylanmasını uygun bulmak, Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının beşte üç çoğunluğunun kararı ile genel ve özel af ilânına karar vermek ve Anayasanın diğer maddelerinde öngörülen yetkileri kullanmak ve görevleri yerine getirmektir.”

MADDE 6- 2709 sayılı Kanunun 98 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve kenar başlığı metinden çıkarılmıştır.

“MADDE 98- Türkiye Büyük Millet Meclisi; meclis araştırması, genel görüşme, meclis soruşturması ve yazılı soru yollarıyla bilgi edinme ve denetleme yetkisini kullanır.

Meclis araştırması, belli bir konuda bilgi edinmek için yapılan incelemeden ibarettir.

Genel görüşme, toplumu ve Devlet faaliyetlerini ilgilendiren belli bir konunun Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunda görüşülmesidir.

Meclis soruşturması, Cumhurbaşkanlığı yardımcılarını ve bakanlar hakkında 106 ncı maddenin beşinci, altıncı ve yedinci fıkraları uyarınca yapılan soruşturmadan ibarettir.

Yazılı soru; yazılı olarak en geç onbeş gün içinde cevaplanmak üzere milletvekillerinin, Cumhurbaşkanlığı yardımcılarını ve bakanlara yazılı olarak soru sormalarından ibarettir.

Meclis araştırması, genel görüşme ve yazılı soru önergelerinin verilme şekli, içeriği ve kapsamı ile araştırma usûlleri Meclis İçtüzüğü ile düzenlenir.”

(Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkanı İzmir Milletvekili Binali Yıldırım ve Grup Başkanvekilleri Kayseri Milletvekili Mustafa Elitaş, Amasya Milletvekili Mehmet Naci Bostancı, Aksaray Milletvekili İlknur İnceöz, Çanakkale Milletvekili Bülent Turan ve İstanbul Milletvekili Mehmet Muş ile 310 Milletvekilinin Teklifi)

(Anayasa Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

MADDE 8- 2709 sayılı Kanunun 101 inci maddesi başlığıyla birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“A. Adaylık ve seçimi

MADDE 101- Cumhurbaşkanı, kırk yaşını doldurmuş, yüksek öğrenim yapmış, milletvekili seçilme yeterliliğine sahip, doğuştan Türk vatandaşı olanlar arasından, doğrudan halk tarafından seçilir.

Cumhurbaşkanının görev süresi beş yıldır. Bir kimse en fazla iki defa Cumhurbaşkanı seçilebilir.

Cumhurbaşkanlığına, siyasi parti grupları, en son yapılan genel seçimlerde toplam geçerli oyların tek başına veya birlikte en az yüzde beşini almış olan siyasi partiler ile en az yüz bin seçmen aday gösterebilir.

Cumhurbaşkanı seçilen milletvekilinin Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliği sona erer.

Genel oyla yapılacak seçimde, geçerli oyların salt çoğunluğunu alan aday Cumhurbaşkanı seçilir. İlk oylamada bu çoğunluk sağlanamazsa, bu oylamayı izleyen ikinci pazar günü ikinci oylama yapılır. Bu oylamaya, ilk oylamada en çok oy almış iki aday katılır ve geçerli oyların çoğunluğunu alan aday Cumhurbaşkanı seçilir.

İkinci oylamaya katılmaya hak kazanan adaylardan birinin herhangi bir nedenle seçime katılmaması halinde; ikinci oylama, boşalan adaylığın birinci oylamadaki sıraya göre ikame edilmesi suretiyle yapılır, ikinci oylamaya tek adayın kalması halinde, bu oylama referandum şeklinde yapılır. Aday, geçerli oyların salt çoğunluğunu aldığı takdirde Cumhurbaşkanı seçilir.

Seçimlerin tamamlanamaması halinde mevcut Cumhurbaşkanı yenisi seçilinceye kadar görevine devam eder.

Cumhurbaşkanlığı seçimlerine ilişkin diğer usul ve esaslar kanunla düzenlenir.”

MADDE 7- 2709 sayılı Kanunun 101 inci maddesi başlığıyla birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“A. Adaylık ve seçimi

MADDE 101-Cumhurbaşkanı, kırk yaşını doldurmuş, yükseköğrenim yapmış, milletvekili seçilme yeterliliğine sahip, Türk vatandaşları arasından, doğrudan halk tarafından seçilir.

Cumhurbaşkanının görev süresi beş yıldır. Bir kimse en fazla iki defa Cumhurbaşkanı seçilebilir.

Cumhurbaşkanlığına, siyasi parti grupları, en son yapılan genel seçimlerde toplam geçerli oyların tek başına veya birlikte en az yüzde beşini almış olan siyasi partiler ile en az yüz bin seçmen aday gösterebilir.

Cumhurbaşkanı seçilen milletvekilinin Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliği sona erer.

Genel oyla yapılacak seçimde, geçerli oyların salt çoğunluğunu alan aday Cumhurbaşkanı seçilir. İlk oylamada bu çoğunluk sağlanamazsa, bu oylamayı izleyen ikinci pazar günü ikinci oylama yapılır. Bu oylamaya, ilk oylamada en çok oy almış iki aday katılır ve geçerli oyların çoğunluğunu alan aday Cumhurbaşkanı seçilir.

İkinci oylamaya katılmaya hak kazanan adaylardan birinin herhangi bir nedenle seçime katılmaması halinde; ikinci oylama, boşalan adaylığın birinci oylamadaki sıraya göre ikame edilmesi suretiyle yapılır. İkinci oylamaya tek adayın kalması halinde, bu oylama referandum şeklinde yapılır. Aday, geçerli oyların salt çoğunluğunu aldığı takdirde Cumhurbaşkanı seçilir. Oylamada, adayın geçerli oyların çoğunluğunu alamaması halinde, sadece Cumhurbaşkanı seçimi yenilenir.

Seçimlerin tamamlanamaması halinde, yenisi göreve başlayıncaya kadar mevcut Cumhurbaşkanının görevi devam eder.

Cumhurbaşkanlığı seçimlerine ilişkin diğer usul ve esaslar kanunla düzenlenir.”

(Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkanı İzmir Milletvekili Binali Yıldırım ve Grup Başkanvekilleri Kayseri Milletvekili Mustafa Elitaş, Amasya Milletvekili Mehmet Naci Bostancı, Aksaray Milletvekili İlknur İnceöz, Çanakkale Milletvekili Bülent Turan ve İstanbul Milletvekili Mehmet Muş ile 310 Milletvekilinin Teklifi)

(Anayasa Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

MADDE 9- 2709 sayılı Kanunun 104 üncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“MADDE 104- Cumhurbaşkanı Devletin başıdır. Yürütme yetkisi Cumhurbaşkanına aittir.

Cumhurbaşkanı, Devlet başkanı sıfatıyla Türkiye Cumhuriyetini ve Türk Milletinin birliğini temsil eder; Anayasanın uygulanmasını, Devlet organlarının düzenli ve uyumlu çalışmasını temin eder.

Gerekli gördüğü takdirde, yasama yılının ilk günü Türkiye Büyük Millet Meclisinde açılış konuşmasını yapar.

Ülkenin iç ve dış siyaseti hakkında Meclise mesaj verir.

Kanunları yayımlar.

Kanunları tekrar görüşülmek üzere Türkiye Büyük Millet Meclisine geri gönderir.

Kanunların, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün tümünün veya belirli hükümlerinin Anayasaya şekil veya esas bakımından aykırı oldukları gerekçesi ile Anayasa Mahkemesinde iptal davası açar.

Cumhurbaşkanı yardımcıları ile bakanları atar ve görevlerine son verir.

Üst düzey kamu yöneticilerini atar ve görevlerine son verir.

Yabancı devletlere Türkiye Cumhuriyetinin temsilcilerini gönderir, Türkiye Cumhuriyetine gönderilecek yabancı devlet temsilcilerini kabul eder.

Milletlerarası andlaşma akdeder ve yayımlar.

Anayasa değişikliklerine ilişkin kanunları gerekli gördüğü takdirde halkoyuna sunar.

Milli güvenlik politikalarını belirler ve gerekli tedbirleri alır.

Türk Silahlı Kuvvetlerinin Başkomutanlığını temsil eder.

MADDE 8- 2709 sayılı Kanunun 104 üncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“MADDE 104- Cumhurbaşkanı Devletin başıdır. Yürütme yetkisi Cumhurbaşkanına aittir.

Cumhurbaşkanı, Devlet başkanı sıfatıyla Türkiye Cumhuriyetini ve Türk Milletinin birliğini temsil eder; Anayasanın uygulanmasını, Devlet organlarının düzenli ve uyumlu çalışmasını temin eder.

Gerekli gördüğü takdirde, yasama yılının ilk günü Türkiye Büyük Millet Meclisinde açılış konuşmasını yapar.

Ülkenin iç ve dış siyaseti hakkında Meclise mesaj verir.

Kanunları yayımlar.

Kanunları tekrar görüşülmek üzere Türkiye Büyük Millet Meclisine geri gönderir.

Kanunların, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün tümünün veya belirli hükümlerinin Anayasaya şekil veya esas bakımından aykırı oldukları gerekçesiyle Anayasa Mahkemesinde iptal davası açar.

Cumhurbaşkanı yardımcıları ile bakanları atar ve görevlerine son verir.

Üst kademe kamu yöneticilerini atar, görevlerine son verir ve bunların atanmalarına ilişkin usul ve esasları Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle düzenler.

Yabancı devletlere Türkiye Cumhuriyetinin temsilcilerini gönderir, Türkiye Cumhuriyetine gönderilecek yabancı devlet temsilcilerini kabul eder.

Milletlerarası andlaşmaları onaylar ve yayımlar.

Anayasa değişikliklerine ilişkin kanunları gerekli gördüğü takdirde halkoyuna sunar.

Milli güvenlik politikalarını belirler ve gerekli tedbirleri alır.

(Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkanı İzmir Milletvekili Binali Yıldırım ve Grup Başkanvekilleri Kayseri Milletvekili Mustafa Elitaş, Amasya Milletvekili Mehmet Naci Bostancı, Aksaray Milletvekili İlknur İnceöz, Çanakkale Milletvekili Bülent Turan ve İstanbul Milletvekili Mehmet Muş ile 310 Milletvekilinin Teklifi)

(Anayasa Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

Türk Silahlı Kuvvetlerinin kullanılmasına karar verir.

Sürekli hastalık, sakatlık ve kocama sebebi ile kişilerin cezalarını hafifletir veya kaldırır.

Cumhurbaşkanı, yürütme yetkisine ilişkin konularda Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarabilir. Anayasanın ikinci kısmının birinci ve ikinci bölümlerinde yer alan temel haklar, kişi hakları ve ödevleriyle dördüncü bölümde yer alan siyasi haklar ve ödevler Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile düzenlenemez. Anayasada münhasıran kanunla düzenlenmesi öngörülen konularda Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarılamaz. Kanunda açıkça düzenlenen konularda Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarılamaz. Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile kanunlarda farklı hükümler bulunması halinde kanun hükümleri uygulanır. Türkiye Büyük Millet Meclisinin aynı konuda kanun çıkarması durumunda Cumhurbaşkanlığı kararnamesi hükümsüz hale gelir.

Cumhurbaşkanı, kanunların uygulanmasını sağlamak üzere ve bunlara aykırı olmamak şartıyla, yönetmelikler çıkarabilir.

Kararnameler ve yönetmelikler, yayımdan sonraki bir tarih belirlenmemişse, Resmî Gazetede yayımlandıkları gün yürürlüğe girer.

Cumhurbaşkanı ayrıca Anayasada ve kanunlarda verilen seçme ve atama görevleri ile diğer görevleri yerine getirir ve yetkileri kullanır.”

MADDE 10- 2709 sayılı Kanunun 105 inci maddesi başlığı ile birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi adına Türk Silahlı Kuvvetlerinin Başkomutanlığını temsil eder.

Türk Silahlı Kuvvetlerinin kullanılmasına karar verir.

Sürekli hastalık, sakatlık ve kocama sebebiyle kişilerin cezalarını hafifletir veya kaldırır.

Cumhurbaşkanı, yürütme yetkisine ilişkin konularda Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarabilir. Anayasanın ikinci kısmının birinci ve ikinci bölümlerinde yer alan temel haklar, kişi hakları ve ödevleriyle dördüncü bölümde yer alan siyasi haklar ve ödevler Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle düzenlenemez. Anayasada münhasıran kanunla düzenlenmesi öngörülen konularda Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarılamaz. Kanunda açıkça düzenlenen konularda Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarılamaz. Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle kanunlarda farklı hükümler bulunması halinde, kanun hükümleri uygulanır. Türkiye Büyük Millet Meclisinin aynı konuda kanun çıkarması durumunda, Cumhurbaşkanlığı kararnamesi hükümsüz hale gelir.

Cumhurbaşkanı, kanunların uygulanmasını sağlamak üzere ve bunlara aykırı olmamak şartıyla, yönetmelikler çıkarabilir.

Kararnameler ve yönetmelikler, yayımdan sonraki bir tarih belirlenmemişse, Resmî Gazetede yayımlandıkları gün yürürlüğe girer.

Cumhurbaşkanı, ayrıca Anayasada ve kanunlarda verilen seçme ve atama görevleri ile diğer görevleri yerine getirir ve yetkileri kullanır.”

MADDE 9- 2709 sayılı Kanunun 105 inci maddesi başlığıyla birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

(Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkanı İzmir Milletvekili Binali Yıldırım ve Grup Başkanvekilleri Kayseri Milletvekili Mustafa Elitaş, Amasya Milletvekili Mehmet Naci Bostancı, Aksaray Milletvekili İlnur İnceöz, Çanakkale Milletvekili Bülent Turan ve İstanbul Milletvekili Mehmet Muş ile 310 Milletvekilinin Teklifi)

(Anayasa Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

“E. Cumhurbaşkanının cezai sorumluluğu

Madde 105- Cumhurbaşkanı hakkında, bir suç işlediği iddiasıyla Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının salt çoğunluğunun vereceği önergeyle soruşturma açılması istenebilir. Meclis, önergeyi en geç bir ay içinde görüşür ve üye tamsayısının beşte üçünün gizli oyuyla soruşturma açılmasına karar verebilir.

Soruşturma açılmasına karar verilmesi halinde, Meclisteki siyasî partilerin, güçleri oranında komisyona verebilecekleri üye sayısının üç katı olarak gösterecekleri adaylar arasından her siyasi parti için ayrı ayrı ad çekme suretiyle kurulacak onbeş kişilik bir komisyon tarafından soruşturma yapılır. Komisyon, soruşturma sonucunu belirten raporunu iki ay içinde Meclis Başkanlığına sunar. Soruşturmanın bu sürede bitirilememesi halinde, komisyona bir aylık yeni ve kesin bir süre verilir.

Rapor Başkanlığa verildiği tarihten itibaren on gün içinde dağıtılır, dağıtımından itibaren on gün içinde Genel Kurulda görüşülür. Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tam sayısının üçte ikisinin gizli oyuyla Yüce Divana sevk kararı alabilir. Yüce Divan yargılaması üç ay içerisinde tamamlanır, bu sürede tamamlanamazsa bir defaya mahsus olmak üzere üç aylık ek süre verilir, yargılama bu sürede kesin olarak tamamlanır.

Hakkında soruşturma açılmasına karar verilen Cumhurbaşkanı seçim kararı alamaz.

Yüce Divanda seçilmeye engel bir suçtan mahkûm edilen Cumhurbaşkanının görevi sona erer.

Cumhurbaşkanının görevde bulunduğu sürede işlediği iddia edilen suçlar için görevi bittikten sonra da bu madde hükmü uygulanır.”

“E. Cumhurbaşkanının cezai sorumluluğu

MADDE 105- Cumhurbaşkanı hakkında, bir suç işlediği iddiasıyla Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının salt çoğunluğunun vereceği önergeyle soruşturma açılması istenebilir. Meclis, önergeyi en geç bir ay içinde görüşür ve üye tamsayısının beşte üçünün gizli oyuyla soruşturma açılmasına karar verebilir.

Soruşturma açılmasına karar verilmesi halinde, Meclisteki siyasi partilerin, güçleri oranında komisyona verebilecekleri üye sayısının üç katı olarak gösterecekleri adaylar arasından her siyasi parti için ayrı ayrı ad çekme suretiyle kurulacak onbeş kişilik bir komisyon tarafından soruşturma yapılır. Komisyon, soruşturma sonucunu belirten raporunu iki ay içinde Meclis Başkanlığına sunar. Soruşturmanın bu sürede bitirilememesi halinde, komisyona bir aylık yeni ve kesin bir süre verilir.

Rapor Başkanlığa verildiği tarihten itibaren on gün içinde dağıtılır, dağıtımından itibaren on gün içinde Genel Kurulda görüşülür. Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının üçte ikisinin gizli oyuyla Yüce Divana sevk kararı alabilir. Yüce Divan yargılaması üç ay içinde tamamlanır, bu sürede tamamlanamazsa bir defaya mahsus olmak üzere üç aylık ek süre verilir, yargılama bu sürede kesin olarak tamamlanır.

Hakkında soruşturma açılmasına karar verilen Cumhurbaşkanı, seçim kararı alamaz.

Yüce Divanda seçilmeye engel bir suçtan mahkûm edilen Cumhurbaşkanının görevi sona erer.

Cumhurbaşkanının görevde bulunduğu sürede işlediği iddia edilen suçlar için görevi bittikten sonra da bu madde hükmü uygulanır.”

(Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkanı İzmir Milletvekili Binali Yıldırım ve Grup Başkanvekilleri Kayseri Milletvekili Mustafa Elitaş, Amasya Milletvekili Mehmet Naci Bostancı, Aksaray Milletvekili İlknur İnceöz, Çanakkale Milletvekili Bülent Turan ve İstanbul Milletvekili Mehmet Muş ile 310 Milletvekilinin Teklifi)

(Anayasa Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

MADDE 11- 2709 sayılı Kanunun 106 ncı maddesi başlığı ile birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“F. Cumhurbaşkanı yardımcıları, Cumhurbaşkanı başkanına vekâlet ve bakanlar

MADDE 106- Cumhurbaşkanı, seçildikten sonra bir veya daha fazla Cumhurbaşkanı yardımcısı atayabilir.

Cumhurbaşkanlığı makamının herhangi bir nedenle boşalması halinde kırkbeş gün içinde Cumhurbaşkanı seçimi yapılır. Yenisi seçilene kadar Cumhurbaşkanı Yardımcısı Cumhurbaşkanlığına vekâlet eder ve Cumhurbaşkanı başkanına ait yetkileri kullanır. Genel seçime bir yıl ve daha az kalmışsa Türkiye Büyük Millet Meclisi seçimi de Cumhurbaşkanı seçimi ile birlikte yenilenir. Genel seçime bir yıldan fazla kalmışsa seçilen Cumhurbaşkanı Türkiye Büyük Millet Meclisi seçim tarihine kadar görevine devam eder. Kalan süreyi tamamlayan Cumhurbaşkanı açısından bu süre dönemden sayılmaz. Türkiye Büyük Millet Meclisi genel seçimlerinin yapılacağı tarihte her iki seçim birlikte yapılır.

Cumhurbaşkanının hastalık ve yurt dışına çıkma gibi sebeplerle geçici olarak görevinden ayrılması hallerinde, Cumhurbaşkanı Yardımcısı Cumhurbaşkanına vekâlet eder ve Cumhurbaşkanı başkanına ait yetkileri kullanır.

Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar, Cumhurbaşkanı tarafından atanır ve görevden alınır. Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, Cumhurbaşkanı yardımcısı ve bakan olarak atanırlarsa üyelikleri sona erer.

Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar, Cumhurbaşkanı başkanına karşı sorumludur. Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar hakkında görevleri ile ilgili suç işledikleri

MADDE 10- 2709 sayılı Kanunun 106 ncı maddesi başlığıyla birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“F. Cumhurbaşkanı yardımcıları, Cumhurbaşkanı başkanına vekâlet ve bakanlar

MADDE 106- Cumhurbaşkanı, seçildikten sonra bir veya daha fazla Cumhurbaşkanı yardımcısı atayabilir.

Cumhurbaşkanlığı makamının herhangi bir nedenle boşalması halinde, kırkbeş gün içinde Cumhurbaşkanı seçimi yapılır. Yenisi seçilene kadar Cumhurbaşkanı yardımcısı Cumhurbaşkanlığına vekâlet eder ve Cumhurbaşkanı başkanına ait yetkileri kullanır. Genel seçime bir yıl veya daha az kalmışsa Türkiye Büyük Millet Meclisi seçimi de Cumhurbaşkanı seçimi ile birlikte yenilenir. Genel seçime bir yıldan fazla kalmışsa seçilen Cumhurbaşkanı Türkiye Büyük Millet Meclisi seçim tarihine kadar görevine devam eder. Kalan süreyi tamamlayan Cumhurbaşkanı açısından bu süre dönemden sayılmaz. Türkiye Büyük Millet Meclisi genel seçimlerinin yapılacağı tarihte her iki seçim birlikte yapılır.

Cumhurbaşkanının hastalık ve yurt dışına çıkma gibi sebeplerle geçici olarak görevinden ayrılması hallerinde, Cumhurbaşkanı yardımcısı Cumhurbaşkanına vekâlet eder ve Cumhurbaşkanı başkanına ait yetkileri kullanır.

Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar, milletvekili seçilme yeterliliğine sahip olanlar arasından Cumhurbaşkanı tarafından atanır ve görevden alınır. Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar, 81 inci maddede yazılı şekilde Türkiye Büyük Millet Meclisi önünde andiçerler. Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, Cumhurbaşkanı yardımcısı veya bakan olarak atanırlarsa üyelikleri sona erer.

(Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkanı İzmir Milletvekili Binali Yıldırım ve Grup Başkanvekilleri Kayseri Milletvekili Mustafa Elitaş, Amasya Milletvekili Mehmet Naci Bostancı, Aksaray Milletvekili İlknur İnceöz, Çanakkale Milletvekili Bülent Turan ve İstanbul Milletvekili Mehmet Muş ile 310 Milletvekilinin Teklifi)

(Anayasa Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

iddiasıyla Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının salt çoğunluğunun vereceği önergeyle soruşturma açılması istenebilir. Meclis, önergeyi en geç bir ay içinde görüşür ve üye tamsayısının beşte üçünün gizli oyuyla soruşturma açılmasına karar verebilir.

Soruşturma açılmasına karar verilmesi halinde, Meclisteki siyasî partilerin, güçleri oranında komisyona verebilecekleri üye sayısının üç katı olarak gösterecekleri adaylar arasından her siyasî parti için ayrı ayrı ad çekme suretiyle kurulacak onbeş kişilik bir komisyon tarafından soruşturma yapılır. Komisyon, soruşturma sonucunu belirten raporunu iki ay içinde Meclis Başkanlığına sunar. Soruşturmanın bu sürede bitirilememesi halinde, komisyona bir aylık yeni ve kesin bir süre verilir.

Rapor Başkanlığa verildiği tarihten itibaren on gün içinde dağıtılır, dağıtımından itibaren on gün içinde Genel Kurulda görüşülür. Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tam sayısının üçte ikisinin gizli oyuyla Yüce Divana sevk kararı alabilir. Yüce Divan yargılaması üç ay içerisinde tamamlanır, bu sürede tamamlanamazsa bir defaya mahsus olmak üzere üç aylık ek süre verilir, yargılama bu sürede kesin olarak tamamlanır.

Bu kişilerin görevde bulunduğu sürede işlediği iddia edilen suçlar için görevi bittikten sonra da bu madde hükmü uygulanır.

Yüce Divanda seçilmeye engel bir suçtan mahkûm edilen Cumhurbaşkanı yardımcısı veya bakanın görevi sona erer.

Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar, görevleriyle ilgili olmayan suçlarda yasama dokunulmazlığına ilişkin hükümlerden yararlanır.

Bakanlıkların kurulması, kaldırılması, görevleri ve yetkileri ile teşkilât yapısı Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile düzenlenir.”

Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar, Cumhurbaşkanı karşı sorumludur. Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar hakkında görevleriyle ilgili suç işledikleri iddiasıyla, Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının salt çoğunluğunun vereceği önergeyle soruşturma açılması istenebilir. Meclis, önergeyi en geç bir ay içinde görüşür ve üye tamsayısının beşte üçünün gizli oyuyla soruşturma açılmasına karar verebilir.

Soruşturma açılmasına karar verilmesi halinde, Meclisteki siyasi partilerin, güçleri oranında komisyona verebilecekleri üye sayısının üç katı olarak gösterecekleri adaylar arasından, her siyasî parti için ayrı ayrı ad çekme suretiyle kurulacak onbeş kişilik bir komisyon tarafından soruşturma yapılır. Komisyon, soruşturma sonucunu belirten raporunu iki ay içinde Meclis Başkanlığına sunar. Soruşturmanın bu sürede bitirilememesi halinde, komisyona bir aylık yeni ve kesin bir süre verilir.

Rapor Başkanlığa verildiği tarihten itibaren on gün içinde dağıtılır ve dağıtımından itibaren on gün içinde Genel Kurulda görüşülür. Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının üçte ikisinin gizli oyuyla Yüce Divana sevk kararı alabilir. Yüce Divan yargılaması üç ay içinde tamamlanır, bu sürede tamamlanamazsa bir defaya mahsus olmak üzere üç aylık ek süre verilir, yargılama bu sürede kesin olarak tamamlanır.

Bu kişilerin görevde bulundukları sürede, görevleriyle ilgili işledikleri iddia edilen suçlar bakımından, görevleri bittikten sonra da beşinci, altıncı ve yedinci fıkra hükümleri uygulanır.

Yüce Divanda seçilmeye engel bir suçtan mahkûm edilen Cumhurbaşkanı yardımcısı veya bakanın görevi sona erer.

(Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkanı İzmir Milletvekili Binali Yıldırım ve Grup Başkanvekilleri Kayseri Milletvekili Mustafa Elitaş, Amasya Milletvekili Mehmet Naci Bostancı, Aksaray Milletvekili İlnur İnceöz, Çanakkale Milletvekili Bülent Turan ve İstanbul Milletvekili Mehmet Muş ile 310 Milletvekilinin Teklifi)

(Anayasa Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

MADDE 12- 2709 sayılı Kanunun 116 ncı maddesi başlığıyla birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“H. Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin yenilenmesi

MADDE 116- Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının beşte üç çoğunluğu ile seçimlerin yenilenmesine karar verebilir. Bu halde Türkiye Büyük Millet Meclisi genel seçimi ile Cumhurbaşkanlığı seçimi birlikte yapılır.

Cumhurbaşkanının seçimlerin yenilenmesine karar vermesi halinde Türkiye Büyük Millet Meclisi genel seçimi ile Cumhurbaşkanlığı seçimi birlikte yapılır.

Cumhurbaşkanının ikinci döneminde Meclis tarafından seçimlerin yenilenmesine karar verilmesi halinde Cumhurbaşkanı bir defa daha aday olabilir.

Seçimlerinin birlikte yenilenmesine karar verilen Meclisin ve Cumhurbaşkanının yetkileri, bu organların seçilmesine kadar sürer.

Bu şekilde seçilen Meclis ve Cumhurbaşkanının görev süreleri de beş yıldır.”

MADDE 13- 2709 sayılı Kanunun 119 uncu maddesi başlığıyla birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve kenar başlıkları metinden çıkarılmıştır.

“III. Olağanüstü hal yönetimi

Madde 119- Cumhurbaşkanı, savaş hali, savaş gerektirecek bir durumun başgöstermesi,

Cumhurbaşkanı yardımcılarını ve bakanlar, görevleriyle ilgili olmayan suçlarda yasama dokunulmazlığına ilişkin hükümlerden yararlanır.

Bakanlıkların kurulması, kaldırılması, görevleri ve yetkileri, teşkilat yapısı ile merkez ve taşra teşkilatlarının kurulması Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle düzenlenir.”

MADDE 11- 2709 sayılı Kanunun 116 ncı maddesi başlığıyla birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“H. Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin yenilenmesi

MADDE 116- Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının beşte üç çoğunluğuyla seçimlerin yenilenmesine karar verebilir. Bu halde Türkiye Büyük Millet Meclisi genel seçimi ile Cumhurbaşkanlığı seçimi birlikte yapılır.

Cumhurbaşkanının seçimlerin yenilenmesine karar vermesi halinde, Türkiye Büyük Millet Meclisi genel seçimi ile Cumhurbaşkanlığı seçimi birlikte yapılır.

Cumhurbaşkanının ikinci döneminde Meclis tarafından seçimlerin yenilenmesine karar verilmesi halinde, Cumhurbaşkanı bir defa daha aday olabilir.

Seçimlerinin birlikte yenilenmesine karar verilen Meclisin ve Cumhurbaşkanının yetki ve görevleri, yeni Meclisin ve Cumhurbaşkanının göreve başlamasına kadar devam eder.

Bu şekilde seçilen Meclis ve Cumhurbaşkanının görev süreleri de beş yıldır.”

MADDE 12- 2709 sayılı Kanunun 119 uncu maddesi başlığıyla birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve kenar başlıkları metinden çıkarılmıştır.

“III. Olağanüstü hal yönetimi

MADDE 119- Cumhurbaşkanı; savaş, savaş gerektirecek bir durumun başgöstermesi,

(Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkanı İzmir Milletvekili Binali Yıldırım ve Grup Başkanvekilleri Kayseri Milletvekili Mustafa Elitaş, Amasya Milletvekili Mehmet Naci Bostancı, Aksaray Milletvekili İlnur İnceöz, Çanakkale Milletvekili Bülent Turan ve İstanbul Milletvekili Mehmet Muş ile 310 Milletvekilinin Teklifi)

(Anayasa Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

ayaklanma olması veya vatan veya Cumhuriyete karşı kuvvetli ve eylemli bir kalkışmanın veya ülkenin ve milletin bölünmezliğini içten veya dıştan tehlikeye düşüren şiddet hareketlerinin yaygınlaşması; anayasal düzeni veya temel hak ve hürriyetleri ortadan kaldırmaya yönelik yaygın şiddet hareketlerinin ortaya çıkması; kamu düzeninin ciddi şekilde bozulması; tabii afet, tehlikeli salgın hastalıklar veya ağır ekonomik bunalım hallerinde yurdun tamamında veya bir bölgesinde, süresi altı ayı geçmemek üzere olağanüstü hal ilân edebilir.

Olağanüstü hal ilanı kararı verildiği gün Resmî Gazetede yayımlanır ve aynı gün Türkiye Büyük Millet Meclisinin onayına sunulur.

Türkiye Büyük Millet Meclisi tatilde ise derhal toplantıya çağırılır; Meclis gerekli gördüğü takdirde olağanüstü halin süresini kısaltabilir, uzatabilir veya olağanüstü hali kaldırabilir.

Cumhurbaşkanının talebiyle Türkiye Büyük Millet Meclisi her defasında dört ayı geçmemek üzere süreyi uzatabilir. Savaş hallerinde bu dört aylık süre aranmaz.

Olağanüstü hallerde vatandaşlar için getirilecek para, mal ve çalışma yükümlülükleri ile 15 inci maddedeki ilkeler doğrultusunda temel hak ve hürriyetlerin nasıl sınırlandıracağı veya geçici olarak durdurulacağı, hangi hükümlerin uygulanacağı ve işlemlerin nasıl yürütüleceği kanunla düzenlenir.

Olağanüstü hallerde Cumhurbaşkanı, olağanüstü halin gerekli kıldığı konularda Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarabilir. Kanun hükmündeki bu kararnameler Resmi Gazetede yayımlanır, aynı gün Meclis onayına sunulur.

Savaş ve mücbir sebeplerle Türkiye Büyük Millet Meclisinin toplanamaması hariç olmak üzere; olağanüstü hal sırasında çıkarılan

seferberlik, ayaklanma, vatan veya Cumhuriyete karşı kuvvetli ve eylemli bir kalkışma, ülkenin ve milletin bölünmezliğini içten veya dıştan tehlikeye düşüren şiddet hareketlerinin yaygınlaşması, anayasal düzeni veya temel hak ve hürriyetleri ortadan kaldırmaya yönelik yaygın şiddet hareketlerinin ortaya çıkması, şiddet olayları nedeniyle kamu düzeninin ciddi şekilde bozulması, tabii afet veya tehlikeli salgın hastalık ya da ağır ekonomik bunalımın ortaya çıkması hallerinde yurdun tamamında veya bir bölgesinde, süresi altı ayı geçmemek üzere olağanüstü hal ilan edebilir.

Olağanüstü hal ilanı kararı verildiği gün Resmî Gazetede yayımlanır ve aynı gün Türkiye Büyük Millet Meclisinin onayına sunulur.

Türkiye Büyük Millet Meclisi tatilde ise derhal toplantıya çağırılır; Meclis gerekli gördüğü takdirde olağanüstü halin süresini kısaltabilir, uzatabilir veya olağanüstü hali kaldırabilir.

Cumhurbaşkanının talebiyle Türkiye Büyük Millet Meclisi her defasında dört ayı geçmemek üzere süreyi uzatabilir. Savaş hallerinde bu dört aylık süre aranmaz.

Olağanüstü hallerde vatandaşlar için getirilecek para, mal ve çalışma yükümlülükleri ile 15 inci maddedeki ilkeler doğrultusunda temel hak ve hürriyetlerin nasıl sınırlandıracağı veya geçici olarak durdurulacağı, hangi hükümlerin uygulanacağı ve işlemlerin nasıl yürütüleceği kanunla düzenlenir.

Olağanüstü hallerde Cumhurbaşkanı, olağanüstü halin gerekli kıldığı konularda, 104 üncü maddenin onyedinci fıkrasının ikinci cümlesinde belirtilen sınırlamalara tabi olmaksızın Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarabilir. Kanun hükmündeki bu kararnameler Resmi Gazetede yayımlanır, aynı gün Meclis onayına sunulur.

(Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkanı İzmir Milletvekili Binali Yıldırım ve Grup Başkanvekilleri Kayseri Milletvekili Mustafa Elitaş, Amasya Milletvekili Mehmet Naci Bostancı, Aksaray Milletvekili İlknur İnceöz, Çanakkale Milletvekili Bülent Turan ve İstanbul Milletvekili Mehmet Muş ile 310 Milletvekilinin Teklifi)

(Anayasa Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

Cumhurbaşkanlığı kararnameleri bir ay içerisinde Türkiye Büyük Millet Meclisinde görüşülür ve karara bağlanır. Aksi halde olağanüstü hallerde çıkarılan Cumhurbaşkanlığı kararnamesi kendiliğinden yürürlükten kalkar.

MADDE 14- 2709 sayılı Kanunun 123 üncü maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan “ancak kanunla veya kanunun açıkça verdiği yetkiye dayanılarak” ibaresi “kanunla veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle” şeklinde değiştirilmiş ve maddeye aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“Üst düzey kamu görevlilerinin atanmalarına ilişkin usul ve esaslar Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle düzenlenir.”

MADDE 15- 2709 sayılı Kanunun 126 ncı maddesinin üçüncü fıkrasının ikinci cümlesi yürürlükten kaldırılmış ve maddeye aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“Merkezi idare kapsamındaki kamu kurum ve kuruluşlarının; kuruluş, görev, yetki ve sorumlulukları Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile düzenlenir.”

MADDE 16- 2709 sayılı Kanunun 142 ncı maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“Disiplin mahkemeleri dışında askeri mahkemeler kurulamaz. Ancak, savaş halinde asker kişilerin görevleri ile ilgili olarak işledikleri suçlara ait davalara bakmakla görevli askeri mahkemeler kurulabilir.”

MADDE 17- 2709 sayılı Kanunun 159 uncu maddesinin başlığı ile birinci ve dokuzuncu fıkralarında yer alan “Yüksek” ibareleri metinden çıkarılmış; iki, üç, dört ve beşinci fıkraları aşağıdaki şekilde ve altıncı fıkrasında yer alan

Savaş ve mücbir sebeplerle Türkiye Büyük Millet Meclisinin toplanamaması hâli hariç olmak üzere; olağanüstü hal sırasında çıkarılan Cumhurbaşkanlığı kararnameleri üç ay içinde Türkiye Büyük Millet Meclisinde görüşülür ve karara bağlanır. Aksi halde olağanüstü hallerde çıkarılan Cumhurbaşkanlığı kararnamesi kendiliğinden yürürlükten kalkar.”

MADDE 13- 2709 sayılı Kanunun 142 ncı maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“Disiplin mahkemeleri dışında askeri mahkemeler kurulamaz. Ancak savaş halinde, asker kişilerin görevleriyle ilgili olarak işledikleri suçlara ait davalara bakmakla görevli askeri mahkemeler kurulabilir.”

MADDE 14- 2709 sayılı Kanunun 159 uncu maddesinin başlığı ile birinci ve dokuzuncu fıkralarında yer alan “Yüksek” ibareleri madde metninden çıkarılmış; iki, üç, dört ve beşinci fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiş;

(Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkanı İzmir Milletvekili Binali Yıldırım ve Grup Başkanvekilleri Kayseri Milletvekili Mustafa Elitaş, Amasya Milletvekili Mehmet Naci Bostancı, Aksaray Milletvekili İlknur İnceöz, Çanakkale Milletvekili Bülent Turan ve İstanbul Milletvekili Mehmet Muş ile 310 Milletvekilinin Teklifi)

(Anayasa Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

“ile Adalet Bakanlığı Müsteşarı dışındaki asıl üyeleri,” ibaresi “dışındaki üyeleri,” şeklinde değiştirilmiş ve dokuzuncu fıkrasında yer alan “tüzük,” ibaresi metinden çıkarılmıştır.

“Hâkimler ve Savcılar Kurulu oniki üyeden oluşur; iki daire halinde çalışır.

Kurulun Başkanı Adalet Bakanıdır. Adalet Bakanın katılmadığı toplantılara Adalet Bakanı Müsteşarı katılır. Kurulun, iki üyesi, nitelikleri kanunda belirtilen yükseköğretim kurumlarının hukuk dallarında görev yapan öğretim üyeleri ile avukatlar arasından, iki üyesi birinci sınıf olup, birinci sınıfa ayrılmayı gerektiren nitelikleri yitirmemiş adlî yargı hâkim ve savcılar arasından, bir üyesi birinci sınıf olup, birinci sınıfa ayrılmayı gerektiren nitelikleri yitirmemiş idarî yargı hâkim ve savcılar arasından Cumhurbaşkanınca; üç üyesi Yargıtay üyeleri, bir üyesi Danıştay üyeleri, iki üyesi nitelikleri kanunda belirtilen yükseköğretim kurumlarının hukuk dallarında görev yapan öğretim üyeleri ile avukatlar arasından Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından seçilir. Kurulun Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından seçilecek üyeliklerine ilişkin başvurular, Meclis Başkanlığına yapılır. Başkanlık, başvuruları Anayasa ve Adalet Komisyonları Üyelerinden Kurulu Karma Komisyona gönderir. Komisyon her bir üyelik için üç adayı, üye tam sayısının üçte iki çoğunluğuyla belirler. Birinci oylamada aday belirleme işleminin sonuçlandırılmaması halinde ikinci oylamada üye tam sayısının beşte üç çoğunluğu aranır. Bu oylamada da aday belirlenmediği takdirde her bir üyelik için en çok oyu alan iki aday arasında ad çekme usulü ile aday belirleme işlemi tamamlanır. Türkiye Büyük Millet Meclisi, Komisyon tarafından belirlenen adaylar arasından, her bir üye için ayrı

altıncı fıkrasında yer alan “asıl” ibaresi madde metninden çıkarılmış; dokuzuncu fıkrasında yer alan “kanun, tüzük, yönetmeliklere ve genelgelere” ibaresi “kanun ve diğer mevzuata” şeklinde değiştirilmiştir.

“Hâkimler ve Savcılar Kurulu onüç üyeden oluşur; iki daire halinde çalışır.

Kurulun Başkanı Adalet Bakanıdır. Adalet Bakanlığı Müsteşarı Kurulun tabîi üyesidir. Kurulun, üç üyesi birinci sınıf olup, birinci sınıfa ayrılmayı gerektiren nitelikleri yitirmemiş adlî yargı hâkim ve savcılar arasından, bir üyesi birinci sınıf olup, birinci sınıfa ayrılmayı gerektiren nitelikleri yitirmemiş idarî yargı hâkim ve savcılar arasından Cumhurbaşkanınca; üç üyesi Yargıtay üyeleri, bir üyesi Danıştay üyeleri, üç üyesi nitelikleri kanunda belirtilen yükseköğretim kurumlarının hukuk dallarında görev yapan öğretim üyeleri ile avukatlar arasından Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından seçilir. Öğretim üyeleri ile avukatlar arasından seçilen üyelere, en az birinin öğretim üyesi ve en az birinin de avukat olması zorunludur. Kurulun Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından seçilecek üyeliklerine ilişkin başvurular, Meclis Başkanlığına yapılır. Başkanlık, başvuruları Anayasa ve Adalet Komisyonları Üyelerinden Kurulu Karma Komisyona gönderir. Komisyon her bir üyelik için üç adayı, üye tamsayısının üçte iki çoğunluğuyla belirler. Birinci oylamada aday belirleme işleminin sonuçlandırılmaması halinde ikinci oylamada üye tamsayısının beşte üç çoğunluğu aranır. Bu oylamada da aday belirlenmediği takdirde, her bir üyelik için en çok oyu alan iki aday arasında ad çekme usulü ile aday belirleme işlemi tamamlanır. Türkiye Büyük Millet Meclisi, Komisyon tarafından belirlenen adaylar arasından, her bir üye için ayrı

(Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkanı İzmir Milletvekili Binali Yıldırım ve Grup Başkanvekilleri Kayseri Milletvekili Mustafa Elitaş, Amasya Milletvekili Mehmet Naci Bostancı, Aksaray Milletvekili İlknur İnceöz, Çanakkale Milletvekili Bülent Turan ve İstanbul Milletvekili Mehmet Muş ile 310 Milletvekilinin Teklifi)

(Anayasa Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

ayrı gizli oyla seçim yapar. Birinci oylamada üye tamsayısının üçte iki çoğunluğu; bu oylamada seçimin sonuçlandırılmaması halinde, ikinci oylamada üye tam sayısının beşte üç çoğunluğu aranır. İkinci oylamada da üye seçilemediği takdirde en çok oyu alan iki aday arasında ad çekme usulü ile üye seçimi tamamlanır.

Üyeler dört yıl için seçilir. Süresi biten üyeler bir kez daha seçilebilir.

Kurul üyeliği seçimi, üyelerin görev süresinin dolmasından önceki otuz gün içinde yapılır. Seçilen üyelerin görev süreleri dolmadan Kurul üyeliğinin boşalması durumunda, boşalmayı takip eden otuz gün içinde, yeni üyelerin seçimi yapılır.”

MADDE 18- 2709 sayılı Kanunun 161 inci maddesi başlığı ile birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Bütçe ve kesinhesap

MADDE- 161 Kamu idarelerinin ve kamu iktisadî teşebbüsleri dışındaki kamu tüzel kişilerinin harcamaları yıllık bütçelerle yapılır.

Malî yıl başlangıcı ile merkezi yönetim bütçesinin hazırlanması, uygulanması ve kontrolü ile yatırımlar veya bir yıldan fazla sürecek iş ve hizmetler için özel süre ve usuller kanunla düzenlenir. Bütçe kanununa, bütçe ile ilgili hükümler dışında hiçbir hüküm konulamaz.

Cumhurbaşkanı bütçe kanun teklifini, malî yılbaşından en az yetmişbeş gün önce, Türkiye Büyük Millet Meclisine sunar. Bütçe teklifi Bütçe Komisyonunda görüşülür. Komisyonun ellibeş gün içinde kabul edeceği metin Genel Kurulda görüşülür ve malî yılbaşına kadar karara bağlanır.

Bütçe kanununun süresinde yürürlüğe konulamaması halinde, bir önceki yılın bütçesi yeniden değerlendirilme oranına göre artırılarak yürürlüğe konur.

ayrı gizli oyla seçim yapar. Birinci oylamada üye tamsayısının üçte iki çoğunluğu; bu oylamada seçimin sonuçlandırılmaması halinde, ikinci oylamada üye tamsayısının beşte üç çoğunluğu aranır. İkinci oylamada da üye seçilemediği takdirde en çok oyu alan iki aday arasında ad çekme usulü ile üye seçimi tamamlanır.

Üyeler dört yıl için seçilir. Süresi biten üyeler bir kez daha seçilebilir.

Kurul üyeliği seçimi, üyelerin görev süresinin dolmasından önceki otuz gün içinde yapılır. Seçilen üyelerin görev süreleri dolmadan Kurul üyeliğinin boşalması durumunda, boşalmayı takip eden otuz gün içinde, yeni üyelerin seçimi yapılır.”

MADDE 15- 2709 sayılı Kanunun 161 inci maddesi başlığıyla birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“A. Bütçe ve kesinhesap

MADDE 161- Kamu idarelerinin ve kamu iktisadî teşebbüsleri dışındaki kamu tüzel kişilerinin harcamaları yıllık bütçelerle yapılır.

Malî yıl başlangıcı ile merkezi yönetim bütçesinin hazırlanması, uygulanması ve kontrolü ile yatırımlar veya bir yıldan fazla sürecek iş ve hizmetler için özel süre ve usuller kanunla düzenlenir. Bütçe kanununa, bütçe ile ilgili hükümler dışında hiçbir hüküm konulamaz.

Cumhurbaşkanı bütçe kanun teklifini, malî yılbaşından en az yetmişbeş gün önce, Türkiye Büyük Millet Meclisine sunar. Bütçe teklifi Bütçe Komisyonunda görüşülür. Komisyonun ellibeş gün içinde kabul edeceği metin Genel Kurulda görüşülür ve malî yılbaşına kadar karara bağlanır.

Bütçe kanununun süresinde yürürlüğe konulamaması halinde, geçici bütçe kanunu çıkarılır. Geçici bütçe kanununun da çıkarılmaması durumunda, yeni bütçe kanunu

(Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkanı İzmir Milletvekili Binali Yıldırım ve Grup Başkanvekilleri Kayseri Milletvekili Mustafa Elitaş, Amasya Milletvekili Mehmet Naci Bostancı, Aksaray Milletvekili İlknur İnceöz, Çanakkale Milletvekili Bülent Turan ve İstanbul Milletvekili Mehmet Muş ile 310 Milletvekilinin Teklifi)

(Anayasa Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, Genel Kurulda kamu idare bütçeleri hakkında düşüncelerini her bütçenin görüşülmesi sırasında açıklarlar, gider artırıcı veya gelirleri azaltıcı önerilerde bulunamazlar.

Genel Kurulda kamu idare bütçeleri ile değişiklik önergeleri, üzerinde ayrıca görüşme yapılmaksızın okunur ve oylanır.

Merkezî yönetim bütçesiyle verilen ödenek, harcanabilecek tutarın sınırını gösterir. Harcanabilecek tutarın Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile aşılabileceğine dair bütçe kanununa hüküm konulamaz.

Carî yıl bütçesindeki ödenek artışıını öngören değişiklik teklifleri ile carî ve izleyen yılların bütçelerine malî yük getiren tekliflerde, öngörülen giderleri karşılayabilecek malî kaynak gösterilmesi zorunludur.

Merkezî yönetim kesinhesap kanunu teklifi, ilgili olduğu malî yılın sonundan başlayarak en geç altı ay sonra Cumhurbaşkanlığı tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulur. Sayıştay genel uygunluk bildirimini, ilişkin olduğu kesinhesap kanun teklifinin verilmesinden başlayarak en geç yetmişbeş gün içinde Meclise sunar.

Kesinhesap kanunu teklifi ve genel uygunluk bildiriminin Türkiye Büyük Millet Meclisine verilmiş olması, ilgili yıla ait Sayıştayca sonuçlandırılmamış denetim ve hesap yargılamasını önlemez ve bunların karara bağlandığı anlamına gelmez.

Kesinhesap kanunu teklifi, yeni yıl bütçe kanunu teklifiyle birlikte görüşülür ve karara bağlanır.”

kabul edilinceye kadar bir önceki yılın bütçesi yeniden değerlendirilme oranına göre artırılarak uygulanır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, Genel Kurulda kamu idare bütçeleri hakkında düşüncelerini her bütçenin görüşülmesi sırasında açıklarlar, gider artırıcı veya gelirleri azaltıcı önerilerde bulunamazlar.

Genel Kurulda kamu idare bütçeleri ile değişiklik önergeleri, üzerinde ayrıca görüşme yapılmaksızın okunur ve oylanır.

Merkezî yönetim bütçesiyle verilen ödenek, harcanabilecek tutarın sınırını gösterir. Harcanabilecek tutarın Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle aşılabileceğine dair bütçe kanununa hüküm konulamaz.

Carî yıl bütçesindeki ödenek artışıını öngören değişiklik teklifleri ile carî ve izleyen yılların bütçelerine malî yük getiren tekliflerde, öngörülen giderleri karşılayabilecek malî kaynak gösterilmesi zorunludur.

Merkezî yönetim kesinhesap kanunu teklifi, ilgili olduğu malî yılın sonundan başlayarak en geç altı ay sonra Cumhurbaşkanlığı tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulur. Sayıştay genel uygunluk bildirimini, ilişkin olduğu kesinhesap kanun teklifinin verilmesinden başlayarak en geç yetmişbeş gün içinde Meclise sunar.

Kesinhesap kanunu teklifi ve genel uygunluk bildiriminin Türkiye Büyük Millet Meclisine verilmiş olması, ilgili yıla ait Sayıştayca sonuçlandırılmamış denetim ve hesap yargılamasını önlemez ve bunların karara bağlandığı anlamına gelmez.

Kesinhesap kanunu teklifi, yeni yıl bütçe kanunu teklifiyle birlikte görüşülür ve karara bağlanır.”

(Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkanı İzmir Milletvekili Binali Yıldırım ve Grup Başkanvekilleri Kayseri Milletvekili Mustafa Elitaş, Amasya Milletvekili Mehmet Naci Bostancı, Aksaray Milletvekili İlknur İnceöz, Çanakkale Milletvekili Bülent Turan ve İstanbul Milletvekili Mehmet Muş ile 310 Milletvekilinin Teklifi)

(Anayasa Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

MADDE 19- 2709 sayılı Kanunun;

A) 8 inci maddesinde yer alan “ve Bakanlar Kurulu”; 15 inci maddesinin birinci fıkrasında, 17 nci maddesinin dördüncü fıkrasında ve 19 uncu maddesinin altıncı fıkrasında yer alan “, sıkıyönetim”; 88 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu ve”, ikinci fıkrasında yer alan “tasarı ve”; 93 üncü maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “, doğrudan doğruya veya Bakanlar Kurulunun istemi üzerine,”; 117 nci maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunun teklifi üzerine,”; 125 inci maddesinin altıncı fıkrasında yer alan “sıkıyönetim,”; 148 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “, sıkıyönetim”, altıncı fıkrasında yer alan “, Askerî Yargıtay, Askerî Yüksek İdare Mahkemesi” ve “Yüksek”; 154 üncü maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Yüksek”; 155 inci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Başbakan ve Bakanlar Kurulunca gönderilen kanun tasarıları,” ve “tüzük tasarılarını incelemek,” üçüncü fıkrasında yer alan “Yüksek” ibareleri madde metinlerinden çıkarılmıştır.

B) 73 üncü maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan “Bakanlar Kuruluna” ibaresi “Cumhurbaşkanına”; 117 nci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı”, dördüncü fıkrasında yer alan “Başbakana” ibaresi “Cumhurbaşkanına”; 118 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Başbakan, Genelkurmay Başkanı, Başbakan yardımcıları,” ibaresi “Cumhurbaşkanı yardımcıları,” “Kara, Deniz ve Hava Kuvvetleri Komutanları ve Jandarma Genel Komutanından” ibaresi “Genelkurmay Başkanı, Kara, Deniz ve Hava kuvvetleri komutanlarından”, üçüncü fıkrasında yer alan “Bakanlar Kuruluna” ibaresi “Cumhurbaşkanına”, “Bakanlar

MADDE 16 - 2709 sayılı Kanunun;

A) 8 inci maddesinde yer alan “ve Bakanlar Kurulu”; 15 inci maddesinin birinci fıkrasında, 17 nci maddesinin dördüncü fıkrasında ve 19 uncu maddesinin beşinci fıkrasında yer alan “, sıkıyönetim”; 88 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu ve”, ikinci fıkrasında yer alan “tasarı ve”; 93 üncü maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “, doğrudan doğruya veya Bakanlar Kurulunun istemi üzerine,”; 125 inci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Cumhurbaşkanının tek başına yapacağı işlemler ile Yüksek Askerî Şuranın kararları yargı denetimi dışındadır. Ancak,” ve altıncı fıkrasında yer alan “sıkıyönetim,”; 148 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “, sıkıyönetim”, altıncı fıkrasında yer alan “, Askerî Yargıtay, Askerî Yüksek İdare Mahkemesi” ve “Yüksek”, yedinci fıkrasında yer alan “ile Jandarma Genel Komutanı”; 153 üncü maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan “tasarı veya”; 154 üncü maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Yüksek”; 155 inci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Başbakan ve Bakanlar Kurulunca gönderilen kanun tasarıları,” ve “tüzük tasarılarını incelemek,” üçüncü fıkrasında yer alan “Yüksek” ibareleri madde metinlerinden çıkarılmıştır.

B) 73 üncü maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan “Bakanlar Kuruluna” ibaresi “Cumhurbaşkanına”; 78 inci maddesinin başlığı “D. Seçimlerin geriye bırakılması ve ara seçimler”; 117 nci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı”; 118 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Başbakan, Genelkurmay Başkanı, Başbakan yardımcıları,” ibaresi “Cumhurbaşkanı yardımcıları,” “Kara, Deniz ve Hava Kuvvetleri Komutanları ve Jandarma Genel

(Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkanı İzmir Milletvekili Binali Yıldırım ve Grup Başkanvekilleri Kayseri Milletvekili Mustafa Elitaş, Amasya Milletvekili Mehmet Naci Bostancı, Aksaray Milletvekili İlknur İnceöz, Çanakkale Milletvekili Bülent Turan ve İstanbul Milletvekili Mehmet Muş ile 310 Milletvekilinin Teklifi)

(Anayasa Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca”, dördüncü fıkrasında yer alan “Başbakan” ibaresi “Cumhurbaşkanı yardımcılarını”, beşinci fıkrasında yer alan “Başbakanın” ibaresi “Cumhurbaşkanı yardımcısının”, altıncı fıkrasında yer alan “kanunla” ibaresi “Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile”; 124 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Başbakanlık” ibaresi “Cumhurbaşkanı” ve “tüzüklerin” ibaresi “Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin”; 127 nci maddesinin altıncı fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunun” ibaresi “Cumhurbaşkanının”; 131 inci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “ve Bakanlar Kurulunca” ibaresi “tarafından”; 134 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Başbakanlığa” ibaresi “Cumhurbaşkanının görevlendireceği bakana”; 137 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “tüzük” ibaresi “Cumhurbaşkanlığı kararnamesi”; 148 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “kanun hükmünde kararnamelerin” ibareleri “Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin”, altıncı fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu üyelerini” ibaresi “Cumhurbaşkanı yardımcılarını, bakanları”; 150 nci maddesinde yer alan “kanun hükmündeki kararnamelerin” ibaresi “Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin” ve “iktidar ve anamuhalefet partisi Meclis grupları ile Türkiye Büyük Millet Meclisi” ibaresi “Türkiye Büyük Millet Meclisinde en fazla üyeye sahip iki siyasi parti grubuna ve”; 151 inci maddesinde yer alan “kanun hükmünde kararname” ibaresi “Cumhurbaşkanlığı kararnamesi”; 152 nci maddesinin birinci fıkrası ile 153 üncü maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “kanun hükmünde kararnamenin” ibareleri “Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin”; 158 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “adli, idari ve askeri” ibaresi “adli ve idari”; 166 nci

Komutanından” ibaresi “Genelkurmay Başkanı, Kara, Deniz ve Hava kuvvetleri komutanlarından”, üçüncü fıkrasında yer alan “Bakanlar Kuruluna” ibaresi “Cumhurbaşkanına”, “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca”, dördüncü fıkrasında yer alan “Başbakan” ibaresi “Cumhurbaşkanı yardımcılarını”, beşinci fıkrasında yer alan “Başbakanın” ibaresi “Cumhurbaşkanı yardımcısının”, altıncı fıkrasında yer alan “kanunla” ibaresi “Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle”; 123 üncü maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan “ancak kanunla veya kanunun açıkça verdiği yetkiye dayanılarak” ibaresi “kanunla veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle”; 124 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Başbakanlık” ibaresi “Cumhurbaşkanı” ve “tüzüklerin” ibaresi “Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin”; 127 nci maddesinin altıncı fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunun” ibaresi “Cumhurbaşkanının”; 131 inci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “ve Bakanlar Kurulunca” ibaresi “tarafından”; 134 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Başbakanlığa” ibaresi “Cumhurbaşkanının görevlendireceği bakana”; 137 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “tüzük” ibaresi “Cumhurbaşkanlığı kararnamesi”; 148 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “kanun hükmünde kararnamelerin” ibareleri “Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin”, altıncı fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu üyelerini” ibaresi “Cumhurbaşkanı yardımcılarını, bakanları,”; 149 uncu maddesinin birinci fıkrasında yer alan “oniki” ibaresi “on”; 150 nci maddesinde yer alan “kanun hükmündeki kararnamelerin” ibaresi “Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin” ve “iktidar ve anamuhalefet partisi Meclis grupları ile Türkiye Büyük Millet Meclisi” ibaresi “Türkiye Büyük Millet Meclisinde

(Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkanı İzmir Milletvekili Binali Yıldırım ve Grup Başkanvekilleri Kayseri Milletvekili Mustafa Elitaş, Amasya Milletvekili Mehmet Naci Bostancı, Aksaray Milletvekili İlknur İnceöz, Çanakkale Milletvekili Bülent Turan ve İstanbul Milletvekili Mehmet Muş ile 310 Milletvekilinin Teklifi)

(Anayasa Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan “hükümete” ibaresi “Cumhurbaşkanına”; 167 nci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kuruluna” ibaresi “Cumhurbaşkanına” şeklinde değiştirilmiştir.

C) 2709 sayılı Kanunun 89 uncu maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan “geri gönderilen kanunu” ibaresinden sonra gelmek üzere “üye tamsayısının salt çoğunluğu ile” ibaresi eklenmiştir.

Ç) 108 inci maddesinin birinci fıkrasına “inceleme,” ibaresinden önce gelmek üzere “idari soruşturma,” ibaresi eklenmiş; ikinci fıkrasında yer alan “Silahlı Kuvvetler ve” ibaresi metinden çıkarılmış; üçüncü fıkrasında yer alan “üyeleri ve üyeleri içinden Başkanı, kanunda belirlenen nitelikteki kişiler arasından,” ibaresi “Başkan ve üyeleri,” şeklinde ve dördüncü fıkrasında yer alan “kanunla” ibaresi “Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile” şeklinde değiştirilmiştir.

D) 146 ncı maddesinin birinci fıkrasında yer alan “onyedi” ibaresi “onbeş” şeklinde değiştirilmiş, üçüncü fıkrasında yer alan “, bir üyeyi Askerî Yargıtay, bir üyeyi Askerî Yüksek İdare Mahkemesi” ibaresi ile dördüncü fıkrasında yer alan “, Askerî Yargıtay, Askerî Yüksek İdare Mahkemesi” ibareleri metinden çıkarılmıştır.

E) 82 nci maddesinin ikinci fıkrasının ikinci cümlesi, 96 ncı maddesinin ikinci fıkrası, 117 nci maddesinin son fıkrası, 125 inci maddesinin ikinci fıkrası, 127 nci maddesinin üçüncü fıkrasının ikinci cümlesi, 150 nci maddesinin birinci fıkrasının son cümlesi ile 91, 99, 100, 102, 107, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 120, 121, 122, 145, 156, 157, 162, 163 ve 164 üncü maddeleri yürürlükten kaldırılmıştır.

en fazla üyeye sahip iki siyasi parti grubuna ve”; 151 inci maddesi ile 153 üncü maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan “kanun hükmünde kararname” ibareleri “Cumhurbaşkanlığı kararnamesi”; 152 nci maddesinin birinci fıkrası ile 153 üncü maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “kanun hükmünde kararnamenin” ibareleri “Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin”; 158 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “adli, idari ve askeri” ibaresi “adli ve idari”; 166 ncı maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan “hükümete” ibaresi “Cumhurbaşkanına”; 167 nci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kuruluna” ibaresi “Cumhurbaşkanına” şeklinde değiştirilmiştir.

C) 89 uncu maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan “geri gönderilen kanunu” ibaresinden sonra gelmek üzere “üye tamsayısının salt çoğunluğuyla” ve “117 nci” maddesinin üçüncü fıkrasının başına “Cumhurbaşkanınca atanan” ibareleri eklenmiştir.

Ç) 108 inci maddesinin birinci fıkrasına “inceleme,” ibaresinden önce gelmek üzere “idari soruşturma,” ibaresi eklenmiş; ikinci fıkrasında yer alan “Silahlı Kuvvetler ve” ibaresi madde metninden çıkarılmış; üçüncü fıkrasında yer alan “üyeleri ve üyeleri içinden Başkanı, kanunda belirlenen nitelikteki kişiler arasından,” ibaresi “Başkan ve üyeleri,” şeklinde ve dördüncü fıkrasında yer alan “kanunla” ibaresi “Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle” şeklinde değiştirilmiştir.

D) 146 ncı maddesinin birinci fıkrasında yer alan “onyedi” ibaresi “onbeş” şeklinde değiştirilmiş, üçüncü fıkrasında yer alan “, bir üyeyi Askerî Yargıtay, bir üyeyi Askerî Yüksek İdare Mahkemesi” ibaresi ile dördüncü fıkrasında yer alan “, Askerî Yargıtay, Askerî Yüksek İdare Mahkemesi” ibareleri madde metninden çıkarılmıştır.

(Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkanı İzmir Milletvekili Binali Yıldırım ve Grup Başkanvekilleri Kayseri Milletvekili Mustafa Elitaş, Amasya Milletvekili Mehmet Naci Bostancı, Aksaray Milletvekili İlknur İnceöz, Çanakkale Milletvekili Bülent Turan ve İstanbul Milletvekili Mehmet Muş ile 310 Milletvekilinin Teklifi)

(Anayasa Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

MADDE 20- 2709 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

“GEÇİCİ MADDE 21- A) Türkiye Büyük Millet Meclisinin 27 nci Yasama Dönemi milletvekili genel seçimi ve Cumhurbaşkanlığı seçimi 3/11/2019 tarihinde birlikte yapılır. Seçimin yapılacağı tarihe kadar Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri ve Cumhurbaşkanının görevi devam eder. Meclisin seçim kararı alması halinde 27 nci Yasama Dönemi milletvekili genel seçimi ve Cumhurbaşkanlığı seçimi birlikte yapılır.

B) Bu Kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren en geç altı ay içinde Türkiye Büyük Millet Meclisi bu değişikliklerin gerektirdiği Meclis İçtüzüğünü ve kanuni düzenlemeleri yapar. Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile düzenleneceği belirtilen değişiklikler ise Cumhurbaşkanı tarafından aynı sürede düzenlenir.

C) Anayasanın 159 uncu maddesinde yapılan düzenlemeye göre Hâkimler ve Savcılar Kurulu üyeleri en geç otuz gün içinde seçilirler ve bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonraki kırkinci günü takip eden iş günü görevlerine başlarlar. Başvurular, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren beş gün içinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına yapılır. Başkanlık, başvuruları Anayasa ve Adalet komisyonları üyelerinden kurulu Karma Komisyona gönderir. Komisyon on gün içinde

E) 82 nci maddesinin ikinci fıkrasının ikinci cümlesi, 96 ncı maddesinin ikinci fıkrası, 117 nci maddesinin dördüncü ve beşinci fıkraları, 127 nci maddesinin üçüncü fıkrasının ikinci cümlesi, 150 nci maddesinin birinci fıkrasının son cümlesi ile 91, 99, 100, 102, 107, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 120, 121, 122, 145, 156, 157, 162, 163 ve 164 üncü maddeleri yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 17- 2709 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

“GEÇİCİ MADDE 21- A) Türkiye Büyük Millet Meclisinin 27’nci Yasama Dönemi milletvekili genel seçimi ve Cumhurbaşkanlığı seçimi 3/11/2019 tarihinde birlikte yapılır. Seçimin yapılacağı tarihe kadar Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri ve Cumhurbaşkanının görevi devam eder. Meclisin seçim kararı alması halinde, 27’nci Yasama Dönemi milletvekili genel seçimi ve Cumhurbaşkanlığı seçimi birlikte yapılır.

B) Bu Kanunun yayımı tarihinden itibaren en geç altı ay içinde Türkiye Büyük Millet Meclisi, bu Kanunla yapılan değişikliklerin gerektirdiği Meclis İçtüzüğü değişikliği ile diğer kanuni düzenlemeleri yapar. Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle düzenleneceği belirtilen değişiklikler ise Cumhurbaşkanının göreve başlama tarihinden itibaren en geç altı ay içinde Cumhurbaşkanı tarafından düzenlenir.

C) Anayasanın 159 uncu maddesinde yapılan düzenlemeye göre Hâkimler ve Savcılar Kurulu üyeleri en geç otuz gün içinde seçilirler ve bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonraki kırkinci günü takip eden iş günü görevlerine başlarlar. Başvurular, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren beş gün içinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına yapılır. Başkanlık, başvuruları Anayasa ve Adalet

(Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkanı İzmir Milletvekili Binali Yıldırım ve Grup Başkanvekilleri Kayseri Milletvekili Mustafa Elitaş, Amasya Milletvekili Mehmet Naci Bostancı, Aksaray Milletvekili İlknur İnceöz, Çanakkale Milletvekili Bülent Turan ve İstanbul Milletvekili Mehmet Muş ile 310 Milletvekilinin Teklifi)

(Anayasa Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

her bir üyelik için üç adayı üye tam sayısının üçte iki çoğunluğuyla belirler. Birinci oylamada üçte iki çoğunluk ile seçimin sonuçlandırılmaması halinde, ikinci ve üçüncü oylamalar yapılır; bu oylamalarda üye tamsayısının beşte üç çoğunluğunun oyunu alan aday seçilmiş olur. Beşte üç çoğunluğun sağlanamaması halinde üçüncü oylamada en çok oyu almış olan, seçilecek üyelerin iki katı aday arasından ad çekme usulü ile üye belirleme işlemi tamamlanır. Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulu aynı usul ve nisapları gözeterek onbeş gün içinde seçimi tamamlar. Mevcut Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu üyeleri, yeni üyelerin göreve başlayacağı tarihe kadar görevlerine devam eder ve bu süre içinde yürürlükteki Kanun hükümlerine göre çalışır.

D) Askerî Yargıtay ve Askerî Yüksek İdare Mahkemesinden Anayasa Mahkemesi üyeliğine seçilmiş bulunan kişilerin herhangi bir sebeple görevleri sona erene kadar üyelikleri devam eder.

E) Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla Askerî Yargıtay, Askerî Yüksek İdare Mahkemesi ve askerî mahkemeler kaldırılmıştır.

Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren iki ay içinde; idarî görev ve kadrolarda bulunanlar dâhil askerî hâkim ve savcı sınıfından olanlar, tercihleri ve mükteseppleri dikkate alınmak suretiyle;

a) Hâkimler ve Savcılar Kurulunca adli veya idari yargıda hâkim veya savcı,

b) Milli Savunma Bakanlığınca, hukuk müşaviri veya muvazzaf subay, olarak atanır.

Türk Silahlı Kuvvetleri bünyesinde muvazzaf subay veya hukuk müşaviri olarak atananlar, askerî hâkimler ve savcılar için öngörülen aylık ödenek ve diğer özlük haklarından yararlanmaya devam eder.

Komisyonları Üyelerinden Kurulu Karma Komisyona gönderir. Komisyon on gün içinde her bir üyelik için üç adayı üye tamsayısının üçte iki çoğunluğuyla belirler. Birinci oylamada üçte iki çoğunlukla seçimin sonuçlandırılmaması halinde, ikinci ve üçüncü oylamalar yapılır; bu oylamalarda üye tamsayısının beşte üç çoğunluğunun oyunu alan aday seçilmiş olur. Beşte üç çoğunluğun sağlanamaması halinde üçüncü oylamada en çok oyu almış olan, seçilecek üyelerin iki katı aday arasından ad çekme usulü ile üye belirleme işlemi tamamlanır. Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulu aynı usul ve nisapları gözeterek onbeş gün içinde seçimi tamamlar. Mevcut Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu üyeleri, yeni üyelerin göreve başlayacağı tarihe kadar görevlerine devam eder ve bu süre içinde yürürlükteki Kanun hükümlerine göre çalışır. Yeni üyeler, ilgili kanunda değişiklik yapılınca kadar mevcut Kanunun Anayasaya aykırı olmayan hükümleri uyarınca çalışır. Görevi sona eren ve Hâkimler ve Savcılar Kuruluna yeniden seçilmeyen üyelerden, talepleri halinde adli yargı hâkim ve savcılar arasından seçilenler Yargıtay üyeliğine, idari yargı hâkim ve savcılar arasından seçilenler Danıştay üyeliğine Hâkimler ve Savcılar Kurulunca seçilir; öğretim üyeleri ve avukatlar arasından seçilenler ise Danıştay üyeliğine Cumhurbaşkanınca atanır. Bu şekilde yapılan seçim ve atamalarda boş kadro olup olmadığına bakılmaz, seçilen ve atanan üye sayısı kadar Yargıtay ve Danıştay kadrolarına üye kadrosu ilave edilir.

D) Askerî Yargıtay ve Askerî Yüksek İdare Mahkemesinden Anayasa Mahkemesi üyeliğine seçilmiş bulunan kişilerin herhangi bir sebeple görevleri sona erene kadar üyelikleri devam eder.

(Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkanı İzmir Milletvekili Binali Yıldırım ve Grup Başkanvekilleri Kayseri Milletvekili Mustafa Elitaş, Amasya Milletvekili Mehmet Naci Bostancı, Aksaray Milletvekili İlknur İnceöz, Çanakkale Milletvekili Bülent Turan ve İstanbul Milletvekili Mehmet Muş ile 310 Milletvekilinin Teklifi)

(Anayasa Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

Kaldırılan Askerî Yüksek İdare Mahkemesinde görev yapan ve askerî hâkim ve savcı sınıfından olmayan üyeler uygun bir göreve atanır.

Kaldırılan askerî yargı mercilerinde görülmekte olan dosyalardan;

a) Askerî Yargıtayda olanlar, Yargıtaya,

b) Askerî Yüksek İdare Mahkemesinde olanlar, Danıştaya

c) Askerî mahkemelerde olanlar, görevli ve yetkili adli yargı mercilerine

ç) Askerî savcılıklarda olanlar, yetkili Cumhuriyet başsavcılıklarına,

herhangi bir karara gerek kalmaksızın listeye bağlanarak devredilir. Yargıtay ve Danıştay, kendi devir işlemlerini yürütür. Diğer dosyaların devirleri ise Hakimler ve Savcılar Kurulu tarafından oluşturulacak komisyonlar tarafından yürütülür.

Kaldırılan askerî yargı mercilerince hüküm verilmekle birlikte henüz gerekçeli kararı yazılmayan dosyalara ilişkin gerekçeli kararlar, dosyaların devredildiği yargı mercilerince yazılır.

Kaldırılan askerî yargı mercilerinde görev yapan diğer tüm idari personelin atama ve görevlendirilmeleri, Milli Savunma Bakanlığınca yapılır.

F) Bu Kanun yürürlüğe girdiğinde yürürlükte bulunan kanun hükmünde kararnameler, tüzükler, Başbakanlık ve Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılan yönetmelikler ile diğer düzenleyici işlemler yürürlükten kaldırılmadıkça geçerliliğini sürdürür.

G) Kanunlar ve diğer mevzuat ile Başbakanlık ve Bakanlar Kuruluna verilen yetkiler, ilgili mevzuatta değişiklik yapılmıyca kadar Cumhurbaşkanlığı tarafından kullanılır.

E) Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla Askerî Yargıtay, Askerî Yüksek İdare Mahkemesi ve askerî mahkemeler kaldırılmıştır.

Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren dört ay içinde; Askerî Yargıtay ve Askerî Yüksek İdare Mahkemesinin askerî hâkim sınıfından Başkan, Başsavcı, İkinci Başkan ve üyeleri ile diğer askerî hâkimler (yedek subaylar hariç) tercihleri ve müktesepeleri dikkate alınarak;

a) Hâkimler ve Savcılar Kurulunca adli veya idari yargıda hâkim veya savcı olarak atanabilirler.

b) Aylık, ek gösterge, ödenek, yargı ödeneği, ek ödeme, malî, sosyal hak ve yardımlar ile diğer hakları yönünden emsali adli veya idari yargıya mensup hâkim ve savcılar, bunların dışındaki hak ve yükümlülükler yönünden ise bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihteki mevzuat hükümleri uygulanmaya devam edilmek suretiyle Millî Savunma Bakanlığınca mevcut sınıflarında, Bakanlık veya Genelkurmay Başkanlığının hukuk hizmetleri kadrolarına atanırlar. Bunlardan, emeklilik hakkını elde edenlerden yaş haddinden önce bu görevlerden kendi istekleriyle ayrılacaklara ödenecek tazminata ilişkin usul ve esaslar kanunla düzenlenir.

Kaldırılan askerî yargı mercilerinde görülmekte olan dosyalardan; kanun yolu incelemesi aşamasında olanlar ilgisine göre Yargıtay veya Danıştaya, diğer dosyalar ise ilgisine göre görevli ve yetkili adli veya idari yargı mercilerine dört ay içinde gönderilir.

F) Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte yürürlükte bulunan kanun hükmünde kararnameler, tüzükler, Başbakanlık ve Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılan yönetmelikler ile diğer düzenleyici işlemler yürürlükten kaldırılmadıkça geçerliliğini sürdürür. Yürürlükte

(Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkanı İzmir Milletvekili Binali Yıldırım ve Grup Başkanvekilleri Kayseri Milletvekili Mustafa Elitaş, Amasya Milletvekili Mehmet Naci Bostancı, Aksaray Milletvekili İlknur İnceöz, Çanakkale Milletvekili Bülent Turan ve İstanbul Milletvekili Mehmet Muş ile 310 Milletvekilinin Teklifi)

H) Anayasanın 67 nci maddesinin son fıkrası hükmü, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonra birlikte yapılacak ilk milletvekili genel seçimi ile Cumhurbaşkanlığı seçimi bakımından uygulanmaz.

MADDE 21- Bu Kanun ile Anayasanın;

a) 8, 15, 17, 19, 73, 82, 87, 88, 89, 91, 93, 96, 98, 99, 100, 102, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113 üncü maddelerinde yapılan değişiklikler ile 114 üncü maddenin ikinci ve üçüncü fıkralarının ilgaları yönünden, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126 ncı maddelerinde yapılan değişiklikler ile 127 nci maddenin son fıkrasına dair değişiklik; 131, 134, 137 inci maddelerinde yapılan değişiklikler ile 148 inci maddenin birinci fıkrasındaki değişiklik ile altıncı fıkrasındaki “Bakanlar Kurulu üyelerini” ibaresine dair değişiklik, 150, 151, 152, 153, 155 inci maddenin ikinci fıkrası, 161, 162, 163, 164, 166 ncı ve 167 nci maddelerinde yapılan değişiklikler ile Geçici 21 inci maddenin (F) ve (G) bentleri, Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin birlikte yapıldığı tarihte,

b) 75, 77, 78 ile 101 inci maddelerinde yapılan değişiklikler, birlikte yapılacak ilk Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanlığı seçimlerine ilişkin takvimin başladığı tarihte,

(Anayasa Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

bulunan kanun hükmünde kararnameler hakkında 152 nci ve 153 üncü maddelerin uygulanmasına devam olunur.

G) Kanunlar ve diğer mevzuat ile Başbakanlık ve Bakanlar Kuruluna verilen yetkiler, ilgili mevzuatta değişiklik yapılmıyca kadar Cumhurbaşkanlığı tarafından kullanılır.

H) Anayasanın 67’nci maddesinin son fıkrası hükmü, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonra birlikte yapılacak ilk milletvekili genel seçimi ile Cumhurbaşkanlığı seçimi bakımından uygulanmaz.”

MADDE 18- Bu Kanun ile Anayasanın;

a) 8, 15, 17, 19, 73, 82, 87, 88, 89, 91, 93, 96, 98, 99, 100, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113 üncü maddelerinde yapılan değişiklikler ile 114 üncü maddenin ikinci ve üçüncü fıkralarının ilgaları yönünden, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124 ve 125 inci maddelerinde yapılan değişiklikler ile 127’nci maddenin son fıkrasına dair değişiklik; 131, 134, 137 nci maddelerinde yapılan değişiklikler ile 148 inci maddenin birinci fıkrasındaki değişiklik ile altıncı fıkrasındaki “Bakanlar Kurulu üyelerini” ibaresine dair değişiklik, 150, 151, 152, 153, 155 inci maddenin ikinci fıkrası, 161, 162, 163, 164, 166 ncı ve 167 nci maddelerinde yapılan değişiklikler ile Geçici 21 inci maddenin (F) ve (G) fıkraları, birlikte yapılan Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanlığı seçimleri sonucunda Cumhurbaşkanının göreve başladığı tarihte,

b) 75, 77, 101 ve 102 nci maddelerinde yapılan değişiklikler, birlikte yapılacak ilk Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanlığı seçimlerine ilişkin takvimin başladığı tarihte,

(Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkanı İzmir Milletvekili Binali Yıldırım ve Grup Başkanvekilleri Kayseri Milletvekili Mustafa Elitaş, Amasya Milletvekili Mehmet Naci Bostancı, Aksaray Milletvekili İlknur İnceöz, Çanakkale Milletvekili Bülent Turan ve İstanbul Milletvekili Mehmet Muş ile 310 Milletvekilinin Teklifi)

(Anayasa Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

c) Değiştirilen diğer hükümleri ile 101 inci maddesinin son fıkrasında yer alan “Cumhurbaşkanı seçilenin, varsa partisi ile ilişkisi kesilir” ibaresinin ilgası bakımından yayımı tarihinde,

yürürlüğe girer ve halkoyuna sunulması halinde tümüyle oylanır.

c) Değiştirilen diğer hükümleri ile 101 inci maddesinin son fıkrasında yer alan “Cumhurbaşkanı seçilenin, varsa partisi ile ilişkisi kesilir” ibaresinin ilgası bakımından yayımı tarihinde,

yürürlüğe girer ve halkoyuna sunulması halinde tümüyle oylanır.

